

63038

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YENİ TÜRK EDEBİYATI ANABİLİM DALI

FÂİK ÂLÎ OZANSOY
HAYÂTİ, ESERLERİ VE SANATI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı
Yrd.Doç.Dr. M.Kayahan ÖZGÜL

Hazırlayan
Sevim KARABELA

Ankara 1997

Y.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

..... ait adlı Çalışma,
jürimiz tarafından
..... Anabilim/Anasanat dalında **DOKTORA/ SANATTA**
YETERLİK/LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

imza

Başkan

.....
Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

İmza

Üye

.....
Akademik Ünvanı, Adı Soyadı (Danışman)

İmza

Üye

.....
Akademik Ünvanı, Adı Soyadı

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR

SÖZBAŞI

GİRİŞ	1

I. BÖLÜM: FÂİK ÂLÎ OZANSOY'UN HAYÂTI

A. FÂİK ÂLÎ'NİN AİLESİ	3
B. DOĞUMU VE ÖĞRENİM HAYÂTI	11
C. MEMURİYET HAYÂTI	13
Ç. FİZİKÎ VE YAPI VE MİZÂCI	25

II. BÖLÜM: ESERLERİ

A. MÜSTAKİL MANZÛM ESERLERİ	33
B. DİĞER ESERLERİ	39

III. BÖLÜM: EDEBÎ HAYÂTI

A. EDEBİYAT-I CEDÎDE İÇİNDE FÂİK ÂLÎ	40
B. FECR-İ ÂTÎ ENCÜMEN-İ EDEBÎSİNDE FÂİK ÂLÎ	43
C. MİLLÎ EDEBİYÂT DÖNEMİNDEN CUMHÛRİYET'E FÂİK ÂLÎ	46
Ç. MARMARA DERGİSİ	47
D. RÂBİA HÂTUN DA'VÂSİ	50

IV. BÖLÜM: EDEBÎ ŞAHSİYETİ

A. FÂİK ÂLÎ OZANSOY'UN ŞÂİRLİĞİ	53
1. FÂİK ÂLÎ'NİN ŞİİRLERİNDE MUHTEVÂ	56
2. DİL VE ÜSLUP AÇISINDAN FÂİK ÂLÎ'NİN ŞİİRLERİ.....	132
3. FORM AÇISINDAN FÂİK ÂLÎ 'NİN ŞİİRLERİ	140
4. AHENK AÇISINDAN FÂİK ÂLÎ 'NİN ŞİİRLERİ	142
B. MENSÛR ŞİİRLER	148
C. TİYATROLAR	149
Ç. MEKTUPLAR	156
D. NESİRLER	158

SONUÇ	168

KAYNAKÇA	170

TOPLU ŞİİRLERİ	187-567

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makâle
Ank.	: Ankara
Ans.	: Ansiklopedi
Bas.	: Basımevi
Bibl.	: Bibliyografya
C.	: Cilt
D.T.C.F.	: Dil Târih Coğrafya Fakültesi
E.U.	: Edebiyyât-ı Umûmiyye
E.V.	: Elhân-ı Vatan
F.T.	: Fânî Tesellîler
İst.	: İstanbul
Kit.	: Kitâbevi
Matb.	: Matbaa
M.E.B.	: Millî Eğitim Bakanlığı
Mec.	: Mecmûası
M.P.	: Midhat Paşa
N.L.D.	: Nedîm ve Lâle Devri
Neş.	: Neşriyât
Nu.	: Numara
P.K.	: Pâyitahtın Kapısında
S.	: Sayı
s.	: Sahîfe
S.F.	: Servet-i Fünûn
Ş.A.M.	: Şâir-i A'zama Mektûb
T.D.K.	: Türk Dil Kurumu
Ün.	: Üniversite
Y.	: Yıl
Yay.	: Yayınları

SÖZBAŞI

Bu çalışma Türk Edebiyatının edebî açıdan değişiminin en yoğun yaşandığı dönemi olan Servet-i Fünûn 'un karakteristik şahıslarından Fâik Âlî üzerinedir. Kültür değişimini en şiddetli yaşadığımız her dönemde eser vermesi, değişiklikleri benliğinde ve eserlerinde yaşatan bir şahıs olması Fâik Âlî'yi önemli kılmaktadır.

Şâir bir soyun mensûbu olması, Abdülhak Hâmid'e aşırı hayranlığı ve mütevâzî karakterinin yansıması olarak hep kendini geri plâna itmesi, onu üstâd tanıdığı kişilerin gölgesinde bırakmıştır.

Servet-i Fünûn şiirinin iki önemli ismi Cenâb Şahâbeddîn ve Tevfik Fikret'ten sonra zikredilen, Fecr-i Âtî mensuplarına üstâdlık etmiş ayrıca Millî Edebiyat döneminde eserleri ile millete ümit telkîn etmiş, Cumhûriyet değişimini yaşamış, yedi müstakil eserin dışında yüzlerce şiir yazmış olan Fâik Âlî'nin de yeterli ilgiyi görmeyişi üstte zikredilen sebebler dolayısı iledir.

Çalışmamızda prensimimiz «eser» e öncelik tanımak oldu. Ancak bir Servet-i Fünûn şâirini işlerken eserden hareketin zorluğu ortada idi. Bağlı bulunduğu topluluğun, neslin rûhunun tespiti şâirin de tespiti anlamına gelmektedir. Bu yüzden eserden hareket etmekle beraber nesil ile benzeyen ve ayrışan yönlerini de ortaya koymaya çalıştık.

Çalışmamız «Hayâtı», «Eserleri», «Edebî Hayâtı» ve «Edebî Şahsiyeti» olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır.

Kaynakçadan sonra şâirin tespit edebildiğimiz süreli yayın kataloglarındaki ve müstakil eserlerindeki şiirlerini kronojik olarak künyeleri ve vezinleri ile birlikte sunduk. Bu yüzden şiirlerin künyeleri kaynakça kısmına eklenmedi.

Edebiyatı sevdiren hocalarım Prof.Dr. Sadık Kemâl TURAL ve Doç.Dr. Alemdar YALÇIN'a, yaklaşık altı yıldır çalışmalarında bana rehberlik eden, lisans ve yüksek lisans çalışmalarımı birlikte yaptığım değerli tez hocam Yrd.Doç.Dr. Kayahan ÖZGÜL'e, kaynaklarından faydalandığım hocalarım Yrd.Doç.Dr. Şuayp KARAKAŞ ile Dr. Hidâyet ÖZCAN'a değerli şâir Mehmet ÇINARLI'ya, çalışmamda bana destek olan arkadaşım Rahim SAĞ'a, şâirin hayâtta bulunan yakınları Prof.Hasan ANAMUR, Hâle OZANSOY, Remîde OZANSOY, Melek TİGREL ve Fevziye DURUKAN'a ve bana büyük bir sabırla katlanan âileme teşekkürlerimi sunuyorum.

ANKARA, Aralık 1996

Sevim KARABELA

GİRİŞ

Arayışlar Devri Türk Edebiyatı. Arayışların hüküm sürdüğü edebiyât. Edebiyâta farklı ses getirme, edebiyâta farklı ses olma iştîyâkı, özlemi. Faydalıyı arayış, güzeli arayış, mükemmeli arayış, orijinali arayış. Her yeniliğin eskiliğe aday olması gerçeğine aldırmaksızın bir öncekinden farklı olma çabası.

Türk edebiyâtının klasik İslâmî kimliğinden kayarak dünyâya açılma kıpırdanışları. 3 Kasım 1839 Gülhâne Hatt-ı Hümayûn'u okunur. Yeni bir devir açılır medeniyet târîhimiz adına: Tanzîmat Devri. Siyâsî târîhler, edebiyât târîhleri -değişimi işâret eden sinyaller daha öncesine âit olmakla beraber- değişime adım atılan târîh olarak alırlar bu târîhi. Değişimin belgeye dayandırıldığı târîhtir esâsen bu târîh. Çağdaşlaşma, modernleşme ve bize âit olmayana yönelişin târîhi. Nihâyette arayışların başlangıç târîhi ve bunun yazılı belge ile teyidi. Namık Kemâl, Ziyâ Paşa, Şinâsî yenileşme târîhimiz adına zikredilebilecek ilk üç isim. Hem siyâsî hem edebî kimliğe sâhipler. İster istemez yaptıkları edebiyâta siyâset karışıyor. Daha sonra Abdülhak Hâmid ve Recâîzâde Mahmûd ile duygulanmalar dönemi. Adım adım duygularımızın yoğunlaşacağı, bir hastalık derecesine varacağı döneme adım adım yaklaşıp.

Edebiyat-ı Cedîde yâhut bir başka adıyla Servet-i Fünûn. Bir bilim dergisi etrâfında doğmuş,gelişmiş bir garip edebiyât. Hislerin yoğunlaştığı, en uçlara kaydığı dönem. Ama arayışlar devrinde en çok belleklere kazılan, en çok adından sözettiren dönem. Edebî bir beyannâmeleri yok. Tesâdüfen biraraya gelen ancak aynı amaç etrâfında birleşen insanların edebiyâtı. Sanatın sanattan başka gâyesi olamaz.Onları birleştiren siyâsî ortam. Aydın hassâsiyeti ile birleşen bu insanlar öyle çok da farkında olmadan biraraya geliveriyorlar. Birleşmelerine bir başka sebep de yine arayışların doğal sonucu olan eski-yeni kavgası. Muallim Nâcî ve Recâîzâde'nin şahıslarında tecessüm eden eski-yeni kavgası sürüyor. Recâîzâdenin eski öğrencisi Tevfik

Fikret'i, yine eski öğrencisi olan Ahmed İhsân'ın Servet-i Fünûn Dergisi'nin başına getirmesi yeniyi arayanların bu mecmûa etrâfında toplanmasını sağlıyor. Bir önceki devrin arayışı gazeteler etrâfında vücut bulurken, Servet-i Fünûn ile mecmûalara yönelir. Farklı grupları temsil eden mecmûalar ve bunlar etrâfında toplanan edipler. Eskiye Mâlûmât yeniyi Servet-i Fünûn temsil ediyor. Sonuç yeniyi temsil edenlerin lehine.

1908'de İkinci Meşrûtiyet ilân ediliyor. Edebiyât-ı Cedîdecilerin karşısına «Sanat şahsî ve muhteremdir» diyen Fecr-i Âtî nâmiyla bir encümen tesis eden gençler çıkar. Ancak Servet-i Fünûncuların bazılarını da üstâd olarak yanlarında isterler. Hattâ encümene başkanlık, isim babalığı şerefini de onlara bağışlarlar. Ancak onlardan daha çok yeniliğe açık olma düşüncesindedirler. Fikirden çok sanata yönelen bu gençlerin kurdukları topluluk bir öncekilerden farklı değil. Beyannâmeleri var. Ancak Servet-i Fünûn 'un doğal uzantısı olmaktan başka bir fonksiyonları yok. Batılılaşma aynı hızla devam ediyor.

Peşpeşe gelen Balkan ve Cihân harpleri doğal olarak ortaya çıkan bir edebiyâta zemîn hazırlıyor. Beyannâmeleri yok. Doğuş târihleri de yok. Harplere ve memleketin içinde bulunduğu duruma duyarsız kalamayanların edebiyâtı. Edebiyâtı milletin sesi yapma, millî olanı ifâde etmeye vâsıta addetme, bizim olana yöneliş.

Fecr-i Âtî nasıl Servet-i Fünûn'un doğal uzantısı idiyse; bir anlamda Millî Edebiyât dönemi de pek çok açıdan Tanzîmat döneminin uzantısı. İdeolojik fikirlerin netleştiği dönem.

Daha sonra arayışların idrâkine vardığımız son uzantısı: Cumhûriyet Dönemi. Yeni bir devir. Yeni bir rejim. Yeni bir edebiyât.

Fâik Âlî. Arayışlar Devri Türk Edebiyatı'nın yitik, silik isimlerinden. Nasıl metnin başından beri isminden söz etmemeye özenle dikkat etti isek edebiyât târihleri de bu konuda bizimle o derece hem-fikir. Bunun sebebi ya da sebepleri neler? Neden bir hâdise olamadı ya da hâdiselere yön veremedi? Görelim.

I.FÂİK ÂLÎ OZANSOY'UN HAYATI

A. FÂİK ÂLÎ'NİN AİLESİ

Fâik Âlî Ozansoy'un biyografisine başlamazdan evvel onun içinde yetiştiği ortamı tanımak gerekmektedir.

Zira Fâik Âlî şâirliği için, sanatçı kimliği için dezavantajlığı olmakla beraber büyük ölçüde avantaj sayabileceğimiz «edebî bir atavizmin» (Sevengil, R.A., « Fâik Âlî», Cumhûriyet, Y. 27, 4 Ekim 1950) içinde yetişmiştir. «Bir irfân hânedânının» (Aykaç, F.A., «Bir İrfân Hânedânı», Cumhûriyet, 5 Haziran 1939) mensûbudur.

Bu itibarla Fâik Âlî'yi yazmazdan evvel onu gölgeleyen şahısları yazmak ve tanımak gerekir fikrindeyim.

Fâik Âlî bu âileden yetişmiş olan sanatkârlardan Seyyid Nesîmî'yi dedeleri arasında sayar. Fâik Âlî Ozansoy'un oğlu Mûnis Fâik Ozansoy babasının yazdığı Nedîm Ve Lâle Devri adlı manzûm tiyatro eserine düştüğü dipnotta Nesîmî'den «Bu kitâbı yazanın dedelerinden ve en büyük Türk şâirlerinden Nesîmî» (Ozansoy F.A. 1950: 84) diye bahseder. Aynı bilgiye başka kaynaklarda da rastlanmaktadır. (Ali Emîrî 1327: 48)

Fâik Âlî 1946 yılında akrabâlarından şâire Melek Tigrel'e yazdığı mektûbunda: «Şâirlik, kimse duymasın, bize sayısını bilmediğimiz kadar çok olan dedelerimizin muazzez bir mîrâsıdır» (İskenderoğlu 1995: 45) diyor.

«Şâirin ağabeyi Süleyman Nazîf Kastamonu Vâliliği sırasında doldurduğu ve matbû suallerin kendi el yazısı ile cevaplarından meydana gelen Sicill-i Ahvâl kayıtlarını esâs alan bir hâl tercümesi kağıdında; «ebeveynim cihetiyle târîhçe ihrâz-ı marûfiyet etmiş bir sülâleye mensûb değilim» diyor. 28 Ocak 1303 tarihinde Diyarbekir'den Mabeyn-i Hümâyûna çekilen sekiz imzâlı bir telgrafta şâirin âilesi; «mine'l-kadîm devlet-i aliyye uğrunda hıdemât-ı müstakîmâne ile müştehir olan bir hanedân-ı necîb» diye

vasıflandırılmıştır. Bu, müştehir ve necib sıfatlarını kullananlar (şâirin ağabeyi) Nazîf Bey'in doğduğu mahallenin ihtiyar heyetidir (...). Ayrıca şâirin ağabeyi Süleyman Nazîf Tebriz'de çıkan Âsâiş gazetesinin şahsına yönelttiği hücumları cevaplandırırken büyük amcaları arasında yer alan İsmâil Fâmî Efendi'ye âit, iki yüz otuz yıl önce söylenmiş Türkçe bir beyitle, üçyüz sekiz yıl önce ölen Mehmet Emîrî Efendi'ye âit başka bir beyti zikrediyor. Ayrıca babasına, büyükbabasına, onun babasına âit manzûmelerin halâ hâfızalarda yaşadığını bildiriyor» (Bilgegil 1980: 341)

«(Yine Îrân-ı Vîrân) isimli makâlesinde kendine yapılan saldırılar sebebiyle ırkının târihçesini şöyle anlatır: «Şahsıma âit üç noktaya cevap vereyim: Evvelâ ben Kürt değilim. Türk ve Azerî Türküyüm. Hal-i nez'inde:

*Ne mûmkûn dillere ol gamzeden bî vehm ü bâk olmak
Şifâ-yâb olmayan bî-mâre sıhhattir helâk olmak*

beytini inşâd ile son nefesini vermiş olan
İsmâil Fâmî Efendi -benim târih-i kamerî
ile- tam iki yüz otuz sekiz sene evvel vefât
etmiş,

*Mey-perest ol sagar-ı âlem-nûmâdan çok ne var
Aşka istidâdın olsun dil-rûbâdan çok ne var*

beytinin kâili Mehmed Emîrî Efendi üç yüz sekiz sene evvel dünyâyâ gelmiş birer amm-i ekberimdirler. Babamın, büyük pederimle onun babasının Türkçe şiirleri yalnız tezâkîr-i şuarâda değil, bugünkü hâfızalarda bile dâimâ görüyorum. (Beysanoğlu 1957: 273)

Ağabeyi Süleyman Nazîf'in zikredilen kaynaklarda bahsettiği isimler şöyle bir silsile takîb etmektedir.

Nesîmî

İsmâil Fâmî Efendi
Mehmed Emîrî Efendi
İbrâhim Cehdî Efendi
Süleyman Nazîf Efendi
Mehmed Saîd Paşa *

a. Babası

Fâik Âlî Ozansoy'un babası Diyarbakırlı Mehmed Saîd Paşa'dır. «Osmanlı edîblerinin en büyüklerinden fazîletli, târîhçi, hikmet sâhibi yüksek bir zât» (Bursalı Mehmed Tâhir 1972: 362) olan Saîd Paşa'nın «Diyarbakır eşrâfından vüzerâ azam kethüdâlıklarında ve divan kitâbetlerinde istihdâm olunmuş olan Divanefendisi-zâde Süleyman Nazîf Efendi'nin mahdûmu» olduğu Sicill-i Ahvâl Defterinde kayıtlıdır.**

Saîd Paşa babasının vefât târihi olan H. 1248/M. 1832'de doğmuştur. İlim tahsîlinden sonra «Rebîû'l-âhir 1265'de on yedi yaşında olduğu halde Kürdistân eyâleti tahrîrât odasına dâhil oldu. 77 senesi Şevvalinde 1500 kuruş maaşla eyâlet-i mezkûre tahrîrât başkitâbetine tayîn olundu.»1284 senesi evâhirinde Diyarbakır Vilâyeti mektupçu muâvini ve 85 senesi Şabânında 4160 kuruş maaşla aynı vilâyete mektupçu oldu.1289 Cemâziye'l-âhirde 11280 kuruş maaş ile Mâmûretü'l-Azîz Sancağı mutasarrıflığına tayîn edilir.

* Şâirin soyu hakkında daha geniş bilgi için: Şuayp KARAKAŞ, **Süleyman Nazîf**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ank.,1988.

** Şâirin (Fâik Âlî Ozansoy'un) babası Diyarbakırlı Mehmed Saîd Paşa'nın resmî hâl tercümesi Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunmaktadır. (Sicill-i Ahvâl Defteri, S. 3, s. 52) Dipnot verilmeden kaydedilen bilgiler için mehz Sicill-i Ahvâl Defteridir.

Oğlu Süleyman Nazîf İbnülemîn'e yazdığı varakada babası Saîd Paşa'nın Diyarbakir Mektubçuluğu ve Mâmûretü'l-Azîz Mutasarrıflığı'na tayîni hakkında şu bilgileri veriyor:

«Mahmûd Nedîm Paşa, ilk sadâretinde Diyarbakir Vâlisi Müşir İsmâil Paşa'yı azl ile yerine tayîn ettiği Müşir Raûf Paşa'ya (Diyarbakir mektûbcusu Saîd Efendi yerli ve İsmâil Paşa'nın yetiştirmesi olduğu için azl ile yerine diğerini intihâb) etmesini tavsiye eder. Raûf Paşa İstanbul'dan hareket etmeden Mahmûd Nedîm Paşa, sadâretten sukût ettiğinden halefi Midhat Paşa, Bağdad'a giderken Diyarbakir'den geçmiş ve mektûbculuğa yeni tayîn edilen pederimi takdîr ile refâkatini tercîh edip etmiyeceğini sormuştu. Pederim teşekkürle beraber veliyy-i nimeti olan İsmâil Paşa'nın vazîfe-perver ve sâdık bir mektûbcuya ihtiyâcını derpîş ederek rû-yı imtinâ göstermiştir. Midhat Paşa, sadârete gelince pederimi -Diyarbakir Vilâyetine-tâbi bir livâ hâline ifrâğ olunan -Mamuretü'l-Azîz Mutasarrıflığı'na intihâb etti ve halefi Mütercim Rüştü Paşa zamânında icrâ olundu.» (İnal 1988: 1608)

Saîd Paşa 1277 senesinde, Diyarbakir Vilâyet Tahrîrât Başkitâbetine tayîn olunduğu sırada Diyarbakir eşrâfından Zülfü Efendi'nin kızı Ayşe Hanımla evlendi.

1291 senesi Recebinde Maraş Mutasarrıflığı'na tayîn edildi. 1293 senesi başında Maraş Mutasarrıflığı'ndan istifâ ile aynı senenin Recebinde 6500 kuruş maaş ile Mardin ve 94 senesi Rebîu'l-evvelinde yine o miktâr maaş ile Muş Mutasarrıflığı'na memûr olup 95 senesi Rebîu'l-evvelinde Muş Mutasarrıflığı'ndan dahi istifâ ile Diyarbakir'a gitti.

Süleyman Nazîf babasının Maraş Mutasarrıflığı ile ilgili şu bilgileri kaydetmektedir:

«Babam Maraş Mutasarrıflığı'nda bulunuyordu. Maraş'ın âb u hevâsı ve lâ-siyyemâ şiddet-i birûdeti ile imtizâc edemediğinden bir tabîb raporu ahz ü

takdîm etmiş ve terfî-i rütbe ve sınıf ile Musul Mutasarrıflığı'na tayîni Bâb-ı Âlîce takarrür eylemişti. Arza gideceği sırada Mahmûd Nedîm Paşa sadrâzam olur ve derhal Haleb Vâlisine (Maraş Mutasarrıfı Saîd Paşa'nın ârıza-ı vücûdiyyesi hasebiyle vukû bulan istifâsı bilkabûl yerine Münib Paşa tayîn edilmiştir) meâlinde bir telgrafnâme çeker. Netice, pederimin (11800) kuruşluk bir maaştan mahrûmiyetle bî-maaş ve nevmîd Diyarbekir'e avdeti oldu». (İnal 1988: 1609)

1296 Rebîu'l-evvelinde 6500 kuruş maaş ile Siirt Mutasarrıflığı'na tayîn edilmiştir. 1296 Ramazanında 1 Eylül 1295'te 5850 kuruş maaşla Mardin Mutasarrıflığı'na tayîn olunarak 1299 senesi 26 Ramazanında (29 Temmuz 1298) emekli olmuştur.

6 Recep 1304'te Rumeli Beylerbeyi Pâyesi sunulmuştur. 17 Safer 1307'de 7500 kuruş maaşla ikinci defa ihtiyacı olduğu için Muş Sancağı Mutasarrıflığı'nı kabul eder. Ancak Muş'un havası ile uyum sağlayamadığından dolayı 15 Zilhicce 1308'de 5850 kuruş maaşla Mardin Sancağı Mutasarrıflığı'na tayîni uygun görülür.

Emekli olduktan sonra ihtiyâcı olduğu için görev kabul etme ve içinde bulunduğu durumu Ali Emîrî Efendi şöyle anlatmaktadır:

«1306 senesinde Dersaâdete geldiğimde Saîd Paşa Hazretlerini Dersaâdetde buldum. Takdîm eylediği Miratü'l-iber târihi üzerine bir vilâyet vâililiğine tâyini hakkında irâde-i seniyye şeref taalluk etmişti». (Ali Emîrî, «Diyarbakir'li Saîd Paşa Merhûmun Bir Nebze Tercüme-i Hâli», Târih Ve Edebiyât Mec., 13 Ağustos 1336, s.900)

«İşte Saîd Paşa Hazretleriyle son iftirâk 1306 senesinde bu sûretle vâki oldu. Ondan sonra da üç sene kadar yaşadı. Sonra o istihkâk u istikâmet-i mücesse-meye vâililik verilmediğinden ikinci defa olarak Muş Mutasarrıflığı'na azîmet eylediği gazetelerde görüldü. Orada keyifsizlenerek Mardin Mutasarrıfı Enis Paşa ile becâyışı bi'l-icrâ Mardin'e muvâsalatını mûteâkip vefât eyledi». (Ali Emîrî, a.g.m., s.901)

«Hakîmâne şiirlerinden:

Müstakîm ol Hazret-i Allâh utandırmaz seni
nakaratlı güzel manzûmesi mükemmel bir
ahlâk dersidir». (Bursalı Mehmed Tâhir
1972: 362.)

27 Rebîu'l-âhir 1309'da en son memûriyeti olan Mardin
Mutasarrıflığı esnâsında Mardinde vefât ettiği sicilinde kayıtlıdır.

Matbû eserleri: **Mizânü'l-Edeb,**
Dîvânçe-i Eş'âr, Mir'ât-ı Sıhhat, Türkçe
Hülâsa-i Mantık, Nuhbetü'l-Emsâl,
Tabşiratü'l-İnsân ile Hz. Âdem'in
yaratılışından yakın zamâna kadar cereyân
eden vak'aları toplamış bulunan dokuz
ciltten ibâret Mir'âtü'l-İber ismindeki umûmî
târîhidir. (Bursalı Mehmed Tâhir 1972: 362)

Yine Ali Emîrî Efendi kendine has üslûbuyla bize Saîd Paşa'nın
karakteri hakkında şu bilgiyi vermektedir.

«Aff ü müstekîm ü sâdık muhibb-i
devlet idi. İstikâmeti yalnız nefsiyle kâim
olmayıp zamânında hiç bir memûr irtikâb
edemezdi. Mardin Sancağının şîrâze-i
inzibâtı muhtell olmuştu. Maiyyetine
jandarmalar alarak eşkiyâ takîbine çıktı.
Hangi köye uğradı ise hîn-i harekette
maiyyetinde bulunan jandarma vesâir
efrâda verilen yemek ile atlarının yem
bedellerini bâd-ı fitr hesâb ettirerek
kesesinden tesviye eyler ve kimseye bir
habbe ve bir zerre zulm ve zarâr
ettirmezdi.

Bu hâli gören ahâli paşaya fevkalâde
muhabbet bağlamış ve dağlarda ne kadar
eşkiyâ var ise bu adâlet üzerine cümlesi
ağlayarak gelip paşaya teslim olmuş-
lardı.» (Ali Emîrî a.g.m., s. 898)

İsmâil Habîb Saîd Paşa'yı oğlu Fâik Âlî ve Süleyman Nazîf'e
mukâyese ile yeniliklere daha açık ve edebiyâtımız hakkında yeni
telakkî noktasından daha müterakkî fikirler taşıdığını ifâde etmektedir.

«Saîd Paşa Eşârımız Hakkında Bazı
Mülâhazâtta: "Lisân-ı Osmânîde nazım
yolu İran şuarâsına taklîd ile açılmış ve

şuarâmız umûmen o yolu tutup gitmiş olduğundan şiirde lisânımıza mahsûs bir tarîk yoktur" demektedir.» (Sevûk 1932: 34-35)

İsmâil Habîb Saîd Paşa'nın eserleri hakkında da geniş bilgi vermektedir:

«Asıl şöhreti Mîzânü'l-Edeb ve Miratü'l-lber iledir. Miratü'l-lber, beş ciltlik bir İslâm târîhidir. Emekli bir tetebbu mahsûlüdür. Üslûbu sâde metîn temizdir. İslâm târîhi hakkında zamânına göre en etrâflı malûmâtı bu kitap verdi. Mîzânü'l-Edeb'e gelince: Bu da Cevdet Paşa'nın Belâgat-i Osmâniyyesi gibi edebî malûmâtı câmî bir eserdir. 1305'te İstanbul'da basıldı. 403 sahifelik büyük bir kitaptır. Fesâhat ve belâgât hakkında 60 sahîfelik bir mukaddemeden sonra 80 sahife kadar bir kısmı, eski şâirlerden yaptığı intihâblara tahsîs etmiştir. Ondan sonra asıl kitâba geçilerek birinci bâbda «İlm-i maânî» îzah ediliyor. İkinci bâb ilm-i beyândır. Üçüncü bâb da ilm-i bedî'dir ki sanâyi-i maneviyye vü lafziyyeyi ihtivâ eder».(Sevûk 1932: 34)

«Saîd Paşa şâirliği ile de meşhûrdur. Kendisi eski nazmın hakîmâne ve Nâbî vâdîsinde manzûmeler yazan bir şâiriydi. İslâm târihi ile uğraşmış ve tasavvufî istînâs etmiş olduğundan matasavvîfâne şiirler yazıyordu... Nazımda dahi Ziyâ Paşa gibi, devrin seyyiâtına hücûm eden, oldukça mütecellidâne ve gene Ziyâ Paşa gibi veznine hâkim, fikirlerinde vâzih, ifâdesi selfîs manzûmeler de yazıyordu.» (Sevûk 1932: 35)

b. Annesi

Fâik Âlî Ozansoy'un annesi Ayşe Hanım'dır. 1907 yılında vefât etmiştir. Mezarı İstanbul'da Büyükkada'dadır. (Beysanoğlu 1960: 273)

Fâik Âlî'nin şâir oğlu Mûnis Fâik Ozansoy babasının Nedîm ve Lâle Devri adlı tiyatro eserinin sonuna eklediği dipnotta şâir Hâmî Efendi'nin anne tarafından büyük dedeleri olduğunu yazmaktadır:

«Şâir Hâmî de müellifin ana tarafından büyük dedelerindendir.» (Ozansoy F.A., 1950: 85)

Şâirin ağabeyi Süleymân Nazîf ise annesi tarafından dedesinin soyunu şöyle anlatır:

«Validemin cediti Akkoyunlu Devleti'nin kuvvetli istinâdgâhı olan Hindî adlı bir Türk aşîretinin reisidir.» (Bilgegil 1980: 341)

Anne tarafından büyük dedeleri olan Şâir Hâmî Efendi'nin asıl ismi Ahmed'dir. H.1090/M. 1679'da Diyarbekir'de doğmuştur. İlim tahsilinden sonra H.1121'de İstanbul'a gelerek sadâret kethüdâsı Muhsinzâde Abdullah Paşa'ya intisâb etmiştir.

H.1129'da vâli Köprülüzâde Hacı Abdullah Paşa'nın dîvan kâtibi olarak Diyarbekir'e dönmüştür. Abdullah Paşa Erzurum'a tayini çıktığında Hâmî Efendi'yi de beraberinde götürür. Paşa'nın görevden ayrılmasıyla Hâmî Efendi de memûriyetten çekilerek memleketi olan Diyarbekir'e dönmüştür. H. 1160/M. 1747'de Diyarbekir'de vefât etmiştir.

Erzurum'dan Diyarbekir'e dönüş esnâsında uğradığı saldırı sonucu Külliyyât-ı Âsâr'ı kayb olduğundan Cerîde-i Havâdis Matbası'nda basılan Dîvân'ı eksiktir. (Âlî Emîrî 1327: 198)

Muallim Nacî şâir Hâmî Efendi'nin dîvânı için «Dîvânı incelenmeye değer» (Muallim Nâcî 1308:111) şeklinde değerlendirmede bulunmaktadır.

B. DOĞUMU VE ÖĞRENİM HAYATI

«Fâik Âlî Ozansoy «Diyarbakir'de babası Saîd Paşa'nın ismiyle marûf sokağın 6 nolu evinde dünyâya gelmiş ve orada büyümüşür.» (Seyfettinoğlu,M.B., «Fâik Âlî Ozansoy, Unutulan Şâir» Sanat Dünyası, Aralık 1965, s. 3)

Fâik Âlî'nin doğum târihi farklı kaynaklarda farklı gösterilmektedir. Mîlâdî 1875'ten 1878'e kadar değişen târihler verilmesine karşın Hicrî 1292 ile 1293 arasında değişen târihler beyân edilmekte Rûmî olarak ise tek bir târih, 1292 verilmektedir. Resmî hâl tercümesi olan Sicill-i Ahvâl Defterinde doğum târihi Rûmî ve Hicrîsi aynı yıla tekâbül eden 1292 yılıdır. Nevsâl-i Millî'de ise aynı târih zikredilmiş olmakla birlikte târihin Rûmî veya Hicrî olduğu beyân edilmemiştir. (Nevsâl-i Millî 1330: 16)

İbnülemîn Mahmûd Kemâl İnal **Son Asır Türk Şâirleri**'nde şâirin her iki doğum târihini de ayıyla beraber zikretmektedir. Eserde şâirin Hicrî Safer 1293, Rûmî 10 Mart 1292'de doğduğu kayıtlıdır.

Esâs alabileceğimiz bir başka kaynak ise Ali Çankaya'nın **Yeni Mülkiye Târîhi Ve Mülkiyeliler** adlı kitabıdır; çünkü Fâik Âlî bu kitaba dâhil olacak bilgiler için Ali Çankaya'ya bir mektup yazmıştır. Kitapta Ozansoy'un doğum yılı Rûmî 1292, Mîlâdî 24 Mart 1876 olarak kayıtlıdır.

Bunun hâricinde şâir hakkında başvurduğumuz kaynaklardan olan Şevket Beysanoğlu'nun **Diyarbakır'lı Fikir Ve Sanat Adamları** adlı eser İbnülemîn'in verdiği Rûmî târihi esâs alarak Mîlâdî doğum târihi tespit etmesiyle dikkati çekiyor. Beysanoğlu 10 Mart 1292'yi esâs alarak Mîlâdî 22 Mart 1876 Çarşamba târihini beyan ediyor.

Târîhler birbirine yakın olmakla birlikte şâirin doğum târihi olarak farklı târihler verilmiştir. Hatta esâs aldığımız bu beş kaynağın dışında çok farklı beyânlarda bulunan kaynaklar da mevcûttur. Şâirin doğum târihi 1875'ten başlamak üzere (Necatigil 1978: 238), (Sevük 1932: 189), (Karaalioğlu 1982: 775),(Meydan Larousse,C.9, 727); 1876

(Ergun-tarihsiz: 1391), (Parlatır 1977: 217), (Kurdakul 1985: 474); ve 1878'e (Türkiye Ansiklopedisi 1956: 311) kadar değişen tarihler verilmektedir.

Resmî hâl tercümesini esâs almakla birlikte diğer kaynakları da düşünerek çıkardığımız en sağlam sonuç şâirin Rûmî 1292'de doğduğudur. Diğer Hicrî ve Mîlâdî târihler -esâs kaynakları düşünerek- birbirine yakın olmakla birlikte, net bir târih tespit edilememektedir.

Asıl isminin Mehmed Fâik olduğunu öğrendiğimiz (İnal 1988: 359) Fâik Âlî Ozansoy düzenli bir öğrenim görmüştür. Fâik Âlî ilk öğrenimine Diyarbakır sıbyân mektebinde başlar. Orada mebâdî-i ulûmu tahsîl ettikten sonra Diyarbakır mekteb-i rüşdîsinde orta öğrenimini tamamlar. Mekteb-i rüşdîden 24 Nisan 1304 târihinde âlî dereceden şehâdetnâme alır. Bu mektepten şehâdetnâme aldığı zamân daha on yaşındadır.

«Sinninin küçüklüğü İstanbul'a gelerek tahsîle devam etmesine mânî olduğu için maskat-ı re'sinde bir müddet daha kalmağa» (Tanrıöver, «Fânî Tesellîler», Musavver Muhîtt, 22 Kânûn-î sâni 1324, s. 197) mecbûrdur.»

Bu yüzden Mekteb-i Rüşdîde tahsîlini tamamladıktan sonra bir yılda Diyarbakır Askerî İdâdîsinde okur. Daha sonra Fâik Âlî Ozansoy öğrenimine İstanbul'da devam eder. Mekteb-i Mülkiyye-i Şâhânenin idâdî ve âlî sınıflarından ilim tahsîl eder. İstanbul'da Mülkiye Mektebi'nin idâdî kısmında lise öğrenimini tamamladıktan sonra aynı mektebin âlî (yüksek) kısmında tahsîline devam eder. 29 Haziran 1314 ve 20 Haziran 1317 târihinde âlî dereceden şehâdetnâme alır.

C. MEMURİYET HAYATI *

Fâik Âlî Bey ağabeyi Süleymân Nazîf Bey'in ** vilâyet mektûbcusu olarak görev yaptığı Hüdâvendigar Vilâyeti Maiyyet Memurluğu ile devlet hizmetine girdi ve 2 Şubat 1317'den 2 Şubat 1320'ye kadar 500 kuruş maaşla bu görevi yürüttü.

Maiyyet memurluğu görevini icrâ ederken çeşitli kazalarda da vekâleten kaymakamlık yaptı. Fâik Âlî Yeni Mülkiye Târîhi ve Mülkiyeliler için Ali Çankaya'ya gönderdiği mektupta,

«İlk memûriyetim Eylül 1901'de Bursa Maiyyet Memûrluğudur ki bu sırada Süleymân Nazîf Bursa mektûbcusu idi. Bu vazîfedede iken Ayvalık, Gönen, Balya, Erdek kazâları kaymakam vekilliklerinde bulundum.» demektedir. (Çankaya 1968-1969: 880-881)

Fâik Âlî 20 Nisan 1318'de Mihaliç kazası tahkîk memûriyyetine tayîn edildi. 19 Temmuz 1320'de ücret-i maktûa ile Mudanya kazâsı âşârını ihâleye memûr kılınır. 14 Ağustos 1320'den 26 Ağustos 1320'ye kadar Ayvalık, 3 Eylül 1320'den 29 Teşrîn-i evvel 1320'ye kadar Gönen kazâlarında kaymakamlık vekâletlerinde bulundu. 2 Şubat 1320'den 27 Mart 1321'e kadar Erdek ve Sındırgı kazâsı kaymakamlıklarında bulunmuştur.

* Fâik Âlî'nin resmî hâl tercümesi Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunmaktadır. (Sicill-i Ahvâl Defteri, S. 112, s. 413-414) «Memuriyet Hayâtı» bölümünün esâsı bu mehzaz olmakla birlikte başka kaynaklardan alınan bilgiler için ayrıca dipnot düşülmüştür. Dipnot hâricindeki tüm bilgiler için kaynak Sicill-i Ahvâl Defteri'dir.

** Süleymân Nazîf'in resmî hâl tercümesi Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunmaktadır. (Sicill-i Ahvâl Defteri, S. 179, s. 251-252) Dipnot verilmeden gösterilen bilgiler için kaynak Sicill-i Ahvâl Defteri'dir.

Erdek kaymakamı iken kaymakamlık için gerekli olan üç yıllık staj dönemini doldurur. Ağabeyinin Hüdâvendigar Vilâyeti mektubçusu olması ve o vilâyet dâhilinde istihdâmı hakkında yapılacak şikâyetlerin tesîrsiz kalacağı sebebiyle Karesi sancağı dahilinde olan Sındırgı kazasına «mekteb-i mülkiyye-i şâhâne mezûnlarından vilâyet maiyyetinde ikmâl-i müddet-i nizâmiyye eden Fâik Âlî Bey» * 10 Nisan 1321'de 1125 kuruş maaşla kaymakam tayîn edilir. 8 Mayıs 1321'den 27 Mart 1322'ye kadar Sındırgı kazası kaymakamlığını îfâ eder. Bu görevlerle ilgili olarak Ali Çankaya'ya gönderdiği mektupta şöyle bilgi vermektedir:

«Erdek kaymakam vekili iken kaymakamlık için şart olan üç sene doldu ve Nisan 1904'te Sındırgı kaymakamlığı'na tayîn edildim. Sındırgı'da işe başladıktan bir ay sonra ilâveten ve ikinci defa olarak kaymakam vekâleti ile Ayvalık'a gittim. İki ay sonra yine ilâveten Balya kaymakamlığı vekâleti ile Sındırgı kaymakamlığından ayrıldım. Temmuz 1906'da Balya'dan Burhaniye kaymakamlığına; Nisan 1908'de Pazarköy (Orhan Gazi) kaymakamlığına nakledildim. Üç ay sonra 2. Meşrûtiyet ilân olundu. Terfî müddeti dolmamışken Mudanyalıların isteği üzerine ikinci sınıf Mudanya kaymakamlığına tayîn olundum.» (Çankaya 1968-1969: 881)

31 Mart 1324'ten 31 Temmuz 1324'e kadar Pazarköy kazası kaymakamlığını yürütmüştür.

20 Temmuz 1324'ten 20 Ağustos 1324'e kadar Mudanya kazası kaymakamlık vekâletinde bulunmuştur. «Mudanya kaymakamı Sâlih Bey'in istifâsına binâen yerine» ** Fâik Âlî Bey asâleten atanmış ve 7 Eylül 1324'te atandığı bu görevinde 15 Eylül 1324'ten 15 Temmuz 1325'e kadar kalmıştır.

Fâik Âlî Bey bulunduğu yerin havası ile uyum sağlayamadığından dolayı memûriyet yerinin değiştirilmesini talep eder. 18 Haziran 1325'te Gebze Kazası Kaymakamlığı'na nakledilir. Ancak Dâhiliyye Tensîk Komisyonunun aynı yıl başlattığı tensîkattan (kadro düzenlemesi) sonra

* İrâde-i Dâhiliyye, 1323. S. 18, Vesîka no: 31

** İrâde-i Dâhiliyye, 1326, S. 24, Vesîka no: 85.

birden üç derece terfî ettirilerek Dâhiliyye Tensîk Komisyonunun mazbatası üzerine 26 Ağustos 1325'te 5000 kuruş maaşla Midilli Sancağı Mutasarrıflığına tayîn edilir.

6 Teşrîn-i evvel 1325'ten 6 Teşrîn-i evvel 1328'e kadar asâleten ve 6 Teşrîn-i evvel 1328'den 13 Teşrîn-i evvel 1328'e kadar vekâleten Midilli Sancağı Mutasarrıflığı'nda bulunmuştur. Bu konu ile ilgili olarak Fâik Âlî adı geçen kaynakta şu bilgiyi vermektedir:

«Temmuz 1909'da, kaymakamının tekâüdü icrâ olunduktan sonra gidip işe başlamak kaydı ile, Gebze kaymakamlığına nakledilmiş isem de Eylül 1909'dan itibaren icrâ edilmeye başlanan «tensikât»dan sonra birden üç derece terfî ile 16 Eylül 1909'da Midilli Sancağı Mutasarrıflığı'na tayînim tensib ve icrâ edildi.» (Çankaya 1968-1969: 881)

Balkan Harbi'nin başlaması üzerine 6 Teşrîn-i evvel 1328'de Kırşehir Sancağı Mutasarrıflığı'na tayîn edilmiş ise de görevine başlamaması sebebi ile müsta'fî addedilmiştir. 27 Mart 1329'da 6000 kuruş maaşla Beyoğlu Mutasarrıflığı'na tayîn edilmiş ancak 2 Haziran 1329'da azledilmiştir. Bu konu ile alakalı olarak Fâik Âlî ,

«Eylül 1912'de Balkan Harbi'nin başlaması üzerine Kırşehir Mutasarrıflığı'na nakledilerek Midilli'den ayrıldım. Temmuz 1913'te sıhî sebeplerle Kırşehir Mutasarrıflığı'ndan istifâ edip İstanbul'a geldim. 14 Kasım 1913'te Beyoğlu Mutasarrıflığı'na tayîn olundum. İdârî ve ictihâdî bir ihtilâf sebebiyle 30 Aralık 1913'te Beyoğlu Mutasarrıflığı'ndan da, istifâ ederek ayrıldım.» (Çankaya 1968-1969: 881) demektedir.

Fâik Âlî Bey Kütahya Mutasarrıflığı ile tekrar devlet hizmetine girer. 18 Ağustos 1329'da 5000 kuruş maaşla Kütahya Mutasarrıflığı'na başlar. 16 Teşrîn-i evvel 1329'da 4000 kuruş maaşla Üsküdar Sancağı Mutasarrıflığı'na nakledilir. 23 Mart 1330'da maaşı 5000 kuruşa yükselmiştir. Üsküdar Mutasarrıflığı'nı ikinci kez Kütahya Mutasarrıflığı takîb eder.

«29 Kânûn-i evvel 1330'da Kütahya Mutasarrıflığı'na birinci sınıf mutasarrıflık maaşıyla Üsküdar mutasarrıfı Fâik Âlî» * takdîm kılınarak 20 Kânûn-i sâni 1330'da Kütahya Mutasarrıfı olarak tayîn edilir. Bundan sonrası için Fâik Âlî şöyle bilgi vermektedir:

«Kütahya'dan Gelibolu Mutasarrıflığı'na nakledildim ise de bu vazîfeye gitmeyerek istifâ ettim. Birkaç ay sonra Dâhiliye Nezâreti Teftiş Heyeti Müdürlüğüne; bunu müteâkib ikinci defa Beyoğlu Mutasarrıflığı'na; buradan da birinci sınıf Diyarbakır Vâililiğine tayîn edildim.» (Çankaya 1968-1969: 881)

Fâik Âlî Bey 5 Temmuz 1919 târihinde Diyarbakır Vâililiği görevine başladı. Fâik Âlî bu görev ile alâkalı olarak 1949'da Mülkiye Târîhi ve Mülkiyeliler için Ali Çankaya'ya yazdığı mektupta,

«Doğduğum bir yerin vâililiğine tayinim mühim sebeplere mübtenîdir. O zamân mütârekeden henüz sulh hâline intikâl edilmemişti. Birinci Dünya Harbi'nin birtakım pürüzlü ve dikenli meseleleri karşısında memleket çok huzursuzdu. Ermeni meselesi, Kürt meselesi, Amerikan mandası v.s. gibi» (Çankaya 1968-1969: 881) demektedir.

Fâik Âlî'nin Diyarbakır Vâililiği'ne tayini Güneydoğu Anadolu illerinin çok kanşık olduğu târihlere rastlar.

Amerika ve İngiltere'nin Diyarbakır'ı Türk egemenliğinden ayırmak için gayretleri, İngiltere'nin Kürt liderlerini bu amaç için örgütlemesi ve sonuçta bölgede göze batacak şekilde âsâyışsızlık olaylarının artması İstanbul Hükûmetini harekete geçirir.

«9 ve 18 Haziran 1919 tarihli Meclis-i Vûkelâ toplantılarında bu durumun ortadan kaldırılması, bölgenin sükûna kavuşması için «oralarca iyi şöhretle tanınan, sözü geçer ve fazîletli, karakteri sağlam kişilerden öğütçüler gönderilmesi, bundan böyle Doğu bölgesinde görevlendirilecek memurların özellikle iktidâr ve liyâkat sahibi kişiler olması kararlaştırıldı.» (Erdeha 1975: 147)

* İrâde-i Dâhiliyye, 1333. S. 25, Vesika no: 34.

Mustafa Kemal Samsun'a çıktığı zamân Diyarbakır'da vâli yoktu. Vâli vekilliğini vilâyet erkânından, Mustafa Nâdir Bey yapıyordu.

«Dâhiliye Nezâreti Teftiş Kurulu Müdürlüğü ve o anda Beyoğlu Mutasarrıflığı yapan Fâik Âli Bey, istenilen nitelikte bir insandı. Birincisi Diyarbakırlıydı, oranın tanınmış bir âilesinden idi, Kürtlere çok yakındı. İkincisi saltanat yönetimine sıkı sıkıya bağlı, hükûmetin emir ve görüşlerinden dışarı çıkamayacak bir insandı.

İşte bu nitelikleri olan Fâik Âli Bey, Birinci Sınıf Diyarbakır Valiliği'ne atandı ve Kürt aşiret başkanlarına hükûmetçe yazılmış bir takım özel mektupları yanına alarak Diyarbakır'a geldi. 5 Temmuz 1910 tarihinde Diyarbakır Valiliği görevine başladı. 9 Temmuz 1919 târihinde İstanbul Hükûmeti Mustafa Kemâl Paşa'nın isteklerinin yerine getirilmemesi için Fâik Âli Bey'e emir verdi. (Erdeha 1975: 147)

Bu sebepten olsa gerek Fâik Âli Bey'in Diyarbakır Valiliği esnâsında Erzurum Kongresi'ne seçilen delegeler kongreye yollanmamıştır. Fâik Âli Bey'in delegelerin kongreye katılmalarını engellediği belgeler mevcûttur.

Diyarbakır'da bulunan 13. Kolordu Kumandanlığı'na Mustafa Kemâl Paşa'dan gelen bir şifrede Erzurum Kongresine katılacak Diyarbakır delegelerinin durumu sorulur. Vâli Fâik Âli Bey, durumu Dâhiliye Nezâretine bildirerek yapılacak işlemi sorar.

4Dâhiliye Nezâretine:

Diyarbakır: 8 Temmuz 1919- Her taraftan yola çıkmış olan Erzurum Kongresi azâlarının iki güne kadar çıkarılacak isimlerinin iş'ârı ile beraber hangi gün Erzurum'da bulunacaklarının haberini Üçüncü Ordu Müfettişi Mustafa Kemal Paşa şifre ile Onüçüncü Kolordu Kumandanlığı'na iş'âr ve kumandanlıktan da şifre sûreti vilayete bi't-tevdi azânın ne zamân yola çıkarılacağı istifsâr olunmuştur. İcâbı istizân olunur.

Fâik Âlî »

«Diyarbakır Vilâyetine:

Bâbîâlî: 9 Temmuz 1919 -C 8 Temmuz 1919- Mustafa Kemal Paşa azledilmiş ve harekâtı merdûttur. Verdiği emirlerin reddi îcâb eder. Erzurum Kongresi'nden maksat ne olduğuna dâir serîan mâlûmât îtâsı.»

«Dâhiliye Nezâretine:

Diyarbakır: 12 Temmuz -C 9 Temmuz 1919- Bundan bir buçuk ay evvel, 10 Temmuz'da in'ikâd etmek üzere, Trabzon Müdâfa-i Milliye Cemiyeti'nin talebi üzerine, Vilâyât-ı Şarkiyenin her birinden birkaç âzânın Erzurum'da toplanarak, bu vilâyetlerin mukadderatını müzâkere ve be-tahsîs Ermenistan olmamasını temîn için lâzım gelen müzâkerât ve mukarrerâtta bulunarak, ihtiyârî tevessül etmekten ibâret olduğu bittahkîk anlaşılmakla, fermân.

Vâlî Fâik Âlî »

(Nadi 1978: 95, 107-108)

Fâik Âlî Bey'in İstanbul hükûmeti ile yazışmaları delegelerin kongreye katılmasını engellemiştir. Şevket Beysanoğlu delegelerin kongreye katılamayış sebebini daha ılımlı îzâh etmektedir:

«30 Ocak 1918-5 Temmuz 1919 târihleri arasında vâlî vekili olarak göreve başlayan Fâik Âlî (Ozansoy) Bey'in başlangıçtaki bazı davranış ve tutumları, yapılan tutuklamalar, Diyarbakır'a gelen İngiliz Nowill'in bölücü propagandaları, Ermenistan teşkîli kuşku ve söylentilerinin doğurduğu şaşkınlık, gidiş zorluğu ve yollardaki âsâyişsizlik gibi bazı nedenler, bu delegelerin Erzurum Kongresine katılmalarını engellemiştir.» (Beysanoğlu 1982: 173)

Fakat aynı zamânda bu olay Fâik Âlî Bey'in «Millî Mücadeleye karşı vâlî damgasını yemesine, bu da onun artık mesleğinde uzun süre tutunma ve yükselme şansının elinden alınmasına» (Erdeha 1975: 148) yol açmıştır.

Fâik Âlî ile Millî Mücâdele liderleri arasındaki bu gerginlik Fâik Âlî'nin Sivas Kongresi esnâsındaki tutumu ile değişir. Elazığ Vâlisi Ali Gâlib'in Sivas Kongresi'ni dağıtmak Mustafa Kemal ve arkadaşlarını tutuklatmak için 6 Eylül 1919 târihinde Malatya'ya gelerek olay çıkarması Diyarbakır'a önem kazandırmıştır. «Çünkü Malatya ve Elazığ'daki askerî birlikler Diyarbakır'daki Onüçüncü Kolordunun emrinde idiler.» (Erdeha 1975: 149)

O sıralarda Onbeşinci Kolordu Kumandanı ve Üçüncü Ordu Müfettiş Vekili olan Kâzım Karabekir Paşa Diyarbakır'da Millî Mücâdeleci olarak bilinen Onüçüncü Kolordu Kurmay başkanı Halid Bey'e:

«Vaziyet hakkında Diyarbakir Vâlîsi beyefendi ile gâyet açık ve katî olarak müzâkere ediniz. Zîrâ vâlînin ittihâz edeceği en zayıf ve mûcib-i tereddüt hareketi bütün vatanın âmâl ve avâkıbı ile alâkadardır. Her tarafta bütün vâlîlerden katî mutâbakat cevâbı alınmıştır.

Halid Bey'in cevâbında vâlî ile alâkalı olarak:

«Vâlî Erzurum Kongresi mukarrerâtını alkışlamıştır. Sivas Kongresine de halazâdesini intihâb etmiştir. Sıkı temastayım. Gâlip Bey'in hiyânetine çok canı sıkıldı efendimiz.»

Kâzım Karabekir cevâbında Fâik Âlî ile ilgili olarak:

«Vâlî Fâik Âlî Beyefendi'ye ihtirâmâtımı arzeylerim. Müşârun ileyh hakkında yazdığım fıkraları kendilerine arz etmekte hiçbir beis yoktur» (Karabekir 1959-1960: 202-203)

Hâlid Bey'in Atatürk'e 13 Eylül 1919 târihli çektiği telgrafta Fâik Âlî ile alâkalı olarak:

«Hasta olan vâlî ile görüştüm. Kongrenin kararlarını uygun görüyor ve takdîr ediyor. Kendisinin öz Kürt olduğunu ve fakat cemiyeti İstanbul'a karşı

savunacağını, gerekirse istifâ ederek bu maksat için çalışacağını söylüyor. Kendisi tamâmen Kürtçülüğün karşısındadır.

Diyarbakır'ın en gayretli gençlerinden vâî Fâik Âî Bey'in halazâdesi İhsân Bey Sivas Kongresine delege seçilmiştir. Bunu vâî uygun görmüştür. (Erdeha 1975: 151)

Bütün bunlara rağmen Diyarbakır Onüçüncü Kolordu Kumandanı Cevdet Bey'in Mustafa Kemal'e gönderdiği 16/17.10.1919 târîhli telgraf ilginçtir:

«Fâik Âî Bey, kendilerini burada İngilizlerin tayîn ettirdiğini müftehîrâne söylüyor. Bu fikirde olan vâînin ne iş göreceği bedîhîdir. Umûr-ı devlete mûteallik mesâilde düşmanların fikrine mürâcaat izmihlâlimizi mûcib olur.» (Atatürk 1982: 1103)

Fâik Âî Bey 14 Ocak 1920'de görevinin tamamlandığı inancıyla istifâ eder ve İstanbul'a döner. Yeni Mülkiye Târîhi Ve Mülkiyeliler eseri için Ali Çankaya'ya 1949'da yazdığı mektupta,

«Diyarbakır'a gittiğimden altı buçuk ay sonra o havâlide o meseleler artık kalmamış olduğundan, vazîfemin tamam olduğuna kanâatle, istifâ edip İstanbul'a geldim. O sırada Bursa Valiliği'nden Dâhiliye Nâzırlığı'na getirilen büyük devlet adamı ve büyük edip Ebûbekir Hâzım (Tepeyran) Hazretleri bana Dâhiliye Müsteşarlığını teklif etti. Bir ayı vazîfe başında ve onbeş günü de zatürreden yatakta geçen bu memûriyet son memûriyetimdir.» (Çankaya 1968-1969: 881)

diyor.

Fakat Fâik Âî'nin Diyarbakır Vâîliği'nden istifâ ederek Dâhiliye Müsteşarlığı'na başlaması da ona uğur getirmez ve üzerindeki şüphelerini kuvvetlendirir.

Mustafa Kemal 20.2.1920'de bütün ordu kumandanlarına gönderdiği genelgesinde İstanbul Hükûmetinin «harekât-ı milliyeye

muhalefetinden dolayı Diyarbekir'den kaldırılan Fâik Âlî Bey'i Dâhiliye Müsteşarı tayîn ettiğini» (Atatürk 1982:1207) duyurur.

İstanbul'da Rauf Orbay Bey'e verdiği 21 Şubat 1921 târîhli cevapta, hükûmetin: «Harekât-ı Milliye muhâfeletinden dolayı azledilen Fâik Âlî Bey'i müsteşarlığa» atamasını «açıktan açığa kuvâ-yı milliye aleyhine hareket edildiğinin bir örneği» (Erdeha 1975: 154) olarak gösteriyordu.

Bütün bu belge ve yorumların ötesinde Kâmil Erdeha'nın **Millî Mücadelede Vilâyetler Ve Vâliler** adlı eserinde yaptığı yorum akla ya kın gözükmektedir :

Fâik Âlî Bey, çeşitli belgelerde ileri sürüldüğü şekilde Millî Mücadeleyle karşı mı idi? Bizim bu soruya cevabımız kesinlikle «hayır»dır. Yukarıda sözünü ettiğimiz birçok belgelerden, bu açıkça anlaşılmaktadır. Fakat bu noktada söylenecek en önemli şey şudur: Eğer Fâik Âlî Bey, Millî Mücadeleyle karşı olsaydı, hele bağımsız Kürt Devletine taraftar bulunsaydı, örneğin sonradan Yüz Ellilikler listesinde yer alan bir Malatya mutasarrıfı Halil Râmî Bey gibi düşünseydi, Doğu Anadolu'da Millî Mücadele çabaları çok büyük tehlikelerle karşı karşıya kalırdı. Özellikle Ali Gâlip olayı sırasında Kürt aşiretlerinin Osmanlı Devletine bağlı kalmasında çaba gösterenlerin hizmetleri şükranla anılmaya değer. Zâten Fâik Âlî Bey'in Kurtuluş Savaşı sonunda «cevâz-ı istihdâm» kararı alması, onun Millî Mücadeleyle karşı olmadığını en büyük kanıtıdır. Bu açıklamamızdan sonra ortaya bir soru daha çıkmaktadır: Mademki Fâik Âlî Bey Millî Mücadeleyle karşı değildi, o halde Mustafa Kemal 20 Şubat 1920 târîhli genelgesinde onu niçin Millî Mücadeleyle karşı olarak göstermiştir? Bu soruya şöyle cevap verebiliriz: Genelgenin târihine dikkatle bakılmalıdır. Şubat 1920 ayı İstanbul Hükûmeti ile Mustafa Kemal arasındaki çatışmanın çok şiddetlendiği bir aydır. Üstelik bu çatışmada İstanbul Hükûmeti hukukça çok kuvvetlidir. Zîrâ İstanbul'da seçimle işbaşına gelmiş bir meclis ve hükûmet vardır. Millî irâdeyi

temsil eden bu meclis ve hükûmet, memleket hakkında tek söz sâhibi olmalıdır. Bu nedenle Heyet-i Temsiliye ve Kuvayı Milliye lağvedilmelidir. Evet, hukuk işin böyle olmasını emrediyordu. Şimdiye kadar İstanbul Hükûmetinin milleti temsil etmediği yolunda Mustafa Kemal, tarafından ileri sürülen görüş dayanıksız kalmıştı. Gelgelelim, İstanbul'da toplanan Meclis-i Mebusan'ın bir iş göremeyeceğini Mustafa Kemal o eşsiz dehâsiyle sezmişti. Fakat bunu en yakın arkadaşlarına bile anlatamıyordu. Şu halde yapılacak iş, İstanbul Hükûmetinin icraatını kötölemektir. Zîrâ Heyet-i Temsiliye ve Kuvayı Milliye lağvedilirse, bu millet için felâket olacaktı. İşte çaresizlik içinde baş vurulan bu kötöleme yolunda, kurunun yanında yaş da yanıyordu, Fâik Âlî Bey gibi, yoksa Fâik Âlî Bey'i atayan Dâhiliye nâzırı Ebûbekir Hâzım Bey'in kendisi de Millî Mücâdelecidi.

Bu, şüphesiz madalyonun bir yüzüdür. Madalyonun diğer yüzü ise, Fâik Âlî Bey ile Mustafa Kemal arasında bir diyalogun kurulamamasıdır. Fâik Âlî Bey, Mustafa Kemal'in aradığı vâlî değildi. Fâik Âlî Bey, devletini, milletini çok sevmekle birlikte, yetiştiği çevre, karakteri, onun Mustafa Kemal'in eylemlerine ayak uydurmasını engellemişti.» (Erdeha 1975: 154-155)

Erdeha Millî Mücâdelede Vilâyetler Ve Vâlîler adlı eserinde anlaşmazlığın sebebini Atatürk ve Fâik Âlî arasında bir diyalogun kurulamaması gibi isâbetli bir görüşe dayandırmaktadır. İsâbetli bir görüştür; zîrâ Millî Mücâdele bittikten ve asıl mücâdele başladıktan sonradır ki Fâik Âlî Ozansoy 1933'te yapılan Birinci Türk Dili Kurultayı'na davet edilir.

Fâik Âlî bürokrasi hayâtı sona erdikten ve Millî Mücâdele bittikten sonra hayâtında edebiyâta daha çok yer verir.

«İstanbul Hükûmeti'nin ilgâsından sonra cevâz-ı istihdâm karârı verilerek ma'zûliyet maaşı ile açığa çıkarıldı. İki ders yılı Mülkiye Mektebinde Fransızca okutmanlığı ve üç yıl kadar da Saint Benoit'

de Türkçe muallimliği yaptı.» (Çankaya 1968-1969:881-882)

«1930 yılı Temmuz ayında emekliye ayrıldı.» (Uyguner, M, «Yirminci Ölüm Yılında Fâik Âlî Ozansoy», Mülkiyeliler Birliği Dergisi, 1970, s. 24)

Emekliye ayrıldıktan sonra Ankara'ya taşınan Fâik Âlî bundan sonra yalnız edebiyâtla uğraştı.

«1933'ten sonra yaz ayları hâriç bütün ömrünü Ankara'da geçirmiştir.» (Şehsuvaroğlu, B, "XX. Ölüm Yıldönümü Dolayısıyla Fâik Âlî Ozansoy», Yeni Gazete, 11 Ekim 1970)

Resmî hâl tercümesinde Arapça, Farsça, Türkçe, Fransızca tekellüm, tahrîr ve tercüme ettiği ve Kürtçe anladığı kayıtlı olan Fâik Âlî Bey 1908 (1324) yılında Pazarköy kaymakamı iken Bursa'da evlenmiştir. Eşi Mevhibe Hanım eski vâîflerden Mehmed Haydar Paşa'nın kızıdır. Bu evlilikten üç erkek ve iki kız çocukları olmuştur. (Uyguner M., a.g.m., s. 24)

Çocuklarının isimlerini ağabeyi Süleymân Nazîf'in Fâik Âlî'ye İstanbul'dan 17 Haziran 1916'da gönderdiği bir mektupta birarada görüyoruz.

«Âilenin tasvîr ettiğin manzara-i masûmesi beni buradan oraya atabilecek bir güzelliكتir. Filhakîka Girfân'la barışmağa, Mûnis'le konuşmağa, Cehdi'yle döğüşmeye ve Remîde ile sevişmeye muhtâcım. Hayreddin'le henüz şekl-i münâsebet taayyün edemedi.» (Süleymân Nazîf'in Fâik Âlî'ye Bir Mektûbu, Marmara, C. 1, S. 1, 15 Nisan 1936)

Âileden ceddinin şâirlik vasfını devâm ettiren Mûnis Fâik'tir.

Fâik Âlî Ozansoy 30 Eylül Cumartesi gününü 1 Ekim Pazar gününe bağlayan gece saat iki'ye yirmi kala uzun yıllarını geçirdiği Yenişehir Konur Sokak'taki Koral Apartmanı'nda (Şehsuvaroğlu, B., a.g.m., s. 4) hayata gözlerini yumdu.

Fâik Âlî'nin ölüm sebebi kalp yetmezliği (Aldan, M., «İz Birakan Mülkî İdâre Âmirleri», İdârecinin Sesi, Eylül 1993, s. 12) diye belirtilmektedir. Kaynakların bir diğerinde ise zatülcenp ile müterâfık bir kalp krizi yüzünden vefât ettiği kaydedilmiştir. (Türkiye Ansiklopedisi 1956: 311)

Vasiyeti gereğince İstanbul Zincirlikuyu Asrî Mezarlığı'nda şâir Abdülhak Hâmid'in yanına defnedilmiştir.

Ölümünün yıldönümünde Ankara Radyosu Fâik Âlî'yi anmak için bir saatlik bir program düzenlemiştir. (Hisar, Ekim 1951, s. 2)

«Ayrıca 30 Eylül 1968 Pazartesi günü saat 9'da Fâik Âlî'nin Zincirlikuyu Mezarlığı'ndaki kabri başında İstanbul'da Türk Büyüklerini Anma ve Tanıtma Derneği tarafından bir tören tertiplenerek (Hisar, Kasım 1968, s. 20) şâirin hâtırası yâdedilmiştir.

Fâik Âlî'nin ölümü üzerine Nesîmî oğlu Hulûsî-i Bitlisî bir ölüm târihi yazmıştır.

«Edebiyâtta derin boşluğa şâhit olduk,
Gitgide kalmadayız ehl-i kemâlden hâlf...
Hicrî târîhi tamâm; vâhidin imdâdıyla,
Derd ü dünyâsını terkeyledi Fâik Âlî (1369)»

(Atakurt, M., «Şâir Fâik Âlî Ozansoy»,
Kudret, 8 Ekim 1950, s. 2)

Mardin Mahkeme âzâsı olan ve şâire büyük bir hürmet besleyen Bitlisî, Fâik Âlî'nin Diyarbakır Vâlîliği sırasında Mardin'deki babasının kabrini ziyâreti esnâsında da şâirin ziyâretini târîhleştirmişti:

Târîh-i Âlî

«Bir Saîd'in seng-i kabrile livâ fahreyler

Çok mudur vâris-i irfânı olursa vâlî?

Pek pahalı ise de, takdîme sezâdır târîh:

Âmid'e erdi, şeref ilm ile Fâik Âlî» (1335)

(Hulûsî-i Bitlisî, «Fâik Âlî», Kudret, 15 Ekim 1950)

D. FİZİKÎ YAPISI VE MİZÂCI

«Hayât ile eser arasındaki râbta ekseriya sahtedir. Ancak, bu umûmî kâidenin bazı istisnâları olduğunu da inkâr etmemeli» (Köprülü 1989: 329)

Fâik Âlî Ozansoy da bu umûmî kâidenin istisnâlarından. Eserleri ile idealleri örtüşmektedir. Yaşadıkları ile yazdıklarını inkâra kalkışmaz. Yazdıkları, terennüm ettikleri yaşadıklarının aynasıdır. Hayâtın fânî olduğuna inanır ve karıncayı bile incitmekten ürken bir rûha sahiptir. Elhân-ı Vatan'ını yazar, gerçek bir vatanperverdir.

Rolünü Fâik kadar iyi oynayan bir edîbe az tesâdüf olunur. Fâik Âlî'nin hayâtı, bir teselsül-i şîr, bir teâkub-ı vezn ü kâfiyeden ibârettir. (E.U., C. 2, S. 36, 6 Teşrîn-i evvel 1917, s. 164)

Fâik Âlî'nin ölümünden sonra yazılan hâtıra türündeki eserlerde Fâik Âlî'den bahseden bölümlerden faydalanarak şâirin fizikî portresini ve mizâcını, dolayısı ile eserine yansıyan bölümünü incelemeye çalışacağız.

Fâik Âlî hem fizikî hem de psikolojik açıdan incelendiğinde tam bir eski zamân beyefendisi olduğu görülür. Özellikle Cumhûriyetten sonra eskiyi yaşatan ve temsil eden, bundan rahatsızlık duymayan, ancak yeniliklere de düşmanca tutum izlemeyen bir insandır.

İzzet Melih Devrim Fâik Âlî'nin fizikî yapısını şöyle anlatır:

«Ortadan uzun zayıf vücut; doğduğu Diyarbakır'ın kızgın güneşinden alınmış gibi bir alevle yanan, etrafta dâimâ mehâsin arayan gözler; itinâ ile taranmış siyah saç ve sivri sakal; asabî, ince parmaklar ve bu sevimli görünüşü tamamlayan nâzik kibarlık. Fâik Âlî, iyi giyinmek, medenî bir tarzda yaşamak meraklısıydı. Paris'in ufak bir köşesi sayarak sevdiğimiz «Bon Marche» den sık sık geçer, câzibeli bir yüz, mevzûn bir kâmet... Şık bir boyunbağı... Veya hediye

alabileceği bir lavanta arardı.» (Devrim, İ.M., Fâik Âlî Ozansoy», Zafer, Y.2, S. 579, 3 Aralık 1950, s. 5)

Ercüment Ekrem Talû ise şöyle anlatır:

«Güzel adamdı. Uzun boyu, mütenâsip endâmı, uzunca çehresini süsleyen bakımlı sakalı, zekî bakışlı kapkara gözleri, zarîf giyimi ve son derece müeddep evzâ ve etvârı ile hem nazar-ı dikkati hem de muhabbeti çekerti. Biz, o devrin gençleri onun hayrânı idik ve kendisini Fransız romantik şâirlerinden Musset'e benzetirdik.» (Talu, E.E., «Fâik Âlî'nin Ölümü Karşısında», Son Posta, Y.21, S. 5637, 3 Ekim 1950, s. 2)

Onun yaşantısındaki farklılık toplumdan kopmuşluk hayâtının her devresinde bârızdır. O kendi âleminde kendinden geçmiş bir halde yaşar. Ancak bu ne etrafındaki insanları rahatsız eder, ne de etrafındaki insanlar bundan rahatsızlık duyarlar. Aksine bu onu sevimli kılar ve etrafındaki insanların ona saygı duymasına yol açar. Yani onun kurduğu âlem ne onu ne de başkalarını rahatsız etmez.

«Saat 19.00 olunca, evde çıt çıktığını istemez, ajans haberleri bitince hemen odasına çekilir -sanki ev halkı bilmiyormuş gibi- gizlice bir kadeh içkisini aldıktan sonra, sofraya dönerdi.. Sigarayı büyük bir irâde gücü ile bırakmıştı. Kullansa da, miktârı pek az olurdu. Ne var ki şâirlikle dolu iç dünyâsının ilacı saydığı içkiyi arada sırada kullanırdı. O bunu, tatlı ve özlemini duyduğu güzel günlerin anısı gibi değil, yaslı günlerinden kalan bir yâdigar olarak nitelerdi. İçkinin gençler için zehir, ihtiyarlar için panzehir olduğunu söyler, gerekçesini bu temele dayayarak, az olmak şartıyla içkiyi bir nevi gıda olarak tanımlardı. O kadar terbiyeli ve asâletli içerdi ki sıhhatine dokunduğu için doktorların yasaklamasına rağmen bunu, oğlu Mûnis'ten bile gizlemeye önem verirdi.» (Toros 1992: 147-148)

Vazgeçemediği şeylerden birisi de kâmiş kalem ve Arap harfleridir. Fâik Âlî'nin alışkanlıklarında ısrâr etmesi yeniye karşı olmak anlamında alınmamalıdır. Eski zamân güzelliklerinin canlı bir abîdesidir âdetâ.

«Fâik Âlî şiir yazarken de, mektup yazarken de -eski devrin yazım âleti olan-kâmiş kalem kullanırdı. Eski harflerle gayet güzel kaligrafisi vardı. Renkli kağıtlara yazdığı yazılar, birer inci sırası gibi, göz alırdı.» (Toros 1992:151)

«Çocukluğumda şiirlerine göre hayâl ettiğim tantanalı şâir Fâik Âlî'yi vakûr ve hayâl gücü çok derin bir kişi olarak buldum. İnsancıl tutumu, alçak gönüllülüğü, temâslarımız ilerledikçe, bizi belirgin şekilde büyüledi. Şiirlerinde hissedilen azamet yanında, özel ilişkilerindeki yumuşaklık, sevgi ve aşırı duyarlılık, onun iç dünyâsında bir eski zamân kibarlığının bütün inceliği ile yaşatıldığını ve sürdürüldüğünü gösteriyordu.» (Toros 1992: 144)

Herşeyde sınırsız güzellik arayan bir iç dünyâsı ve güzele âşık, güzelliğe âşık bunun doğal uzantısı olarak kadınlara duyulan zaaf da Fâik Âlî'nin belirgin özelliklerindendir.

«Her şeyde sınırsız güzellik arayan bir iç yapısı vardı. Kıyâfette güzellik, sohbette güzellik arayan bir iç yapısı vardı. Kıyâfette güzellik, sohbette güzellik arar, özellikle bu duygusunu kadınlarda daha belirgin olarak dile getirirdi. Evindeki çay sohbetlerinde bilgi ve görgüce seçkin kadınlar bulunurdu. Onlarla konken masasına oturur, içlerinde şarkı mırıldananlar bulunursa, kendisi de katılarak, bu tutumu âdetâ teşvik ederdi.» (Toros 1992:147)

Gençliğinde zarîf giyinmesi ile, kibarlığıyla daha çok kadın çevrelerinde itibâr gören şâir, yaşlılığının son yıllarında bile sık sık sohbetlerinde; «İhtiyâr olsam da gönlüm tâzedir» şarkısını mırıldanırdı. Bu şarkı radyoda söylendiği zamân âdetâ mutluluk duyar, bütün rûhuyla bu şarkıya katılırdı. (Toros 1992: 145)

«Fâik Âlî'de kadın güzelliğinin bir ölçüsü vardı. Sarışın veya kumral, beyaz tenli, lepiska saçlı, şişmanca, yeşil gözlü tipler ondaki belirgin ölçülerdi. Kendisini bir yaz ayında İstanbul'a gönderirken, Ankara'da yataklı vagona yerleştirmiştik. Tesâdüf bu ya, komşu yataklı kompartmana bu tipte bir hanım yolcu girmişti. Trenin hareketi sırasında iyi yolculuk dileği ile elini öptüğümüz zamân, benim kulağıma eğildi, nâzik bir sesle komşusunu kastederek: «Adımız Fâik Âlî, yolculuğumuz tâli-i âlî» dedi.» (Toros 1992: 148)

«Fâik Âlî'nin hayâtı iki büyük aşk tanındı. Birinci aşkı, fevkalâde güzel bir kadındır ki, evlenmeden evvelki bu büyük aşkının mevzuu olan müstesnâ kadını, bütün bu hâdiselerde olduğu gibi, kendisi söylemediği halde başkalarından, sormayarak dinledim. İkinci büyük aşkı da yine evlenmeden evvel başladı, fakat baba ve büyükbaba olduktan sonra da ölümüne kadar sürdü ki, çok cevriyi çektiği bu ikinci sevgilinin adı «Arûz Vezni»dir.» (Kuntay, M.C., «Tevfik Fikret Ve Fâik Âlî», Son Posta, Y.21, S. 5637, 5 Ekim 1950, s. 6)

Mâziye hürmetkâr ve hâtıralarına düşkündür. B.K. ile yaptığı mülâkâtta:

«O kadar hâtıram var ki, sanki bin yıl yaşamış gibiydim.«Geçmiş zamân olur ki hayâli cihân değer» sözü hiç de doğru değildir. Kanâatimce geçmiş hâtıralar olur ki hayâli bilakis insân ağlatır» der. (B.K., «Fâik Âlî Hâtıralarını Ve Edebiyatımız Hakkında Düşüncelerini Anlatıyor», Vakit-Yeni Gazete, Y. 31-1, 2 Ekim 1948, s. 3)

«Yeni bir fikir duymaktansa eski hislerini tekrâr eder, sevdiği mısraları tekrâr eder, sevdiği beş on Fransızca cümleyi tekrâr ederdi.» (Hisar, A.Ş., «Fâik Âlî», Hisar, Y.4, C. 2, S. 42, 1 Ekim 1953, s. 18)

«Dostlarına gösterdiği aynı vefâkârlığı mâzîye de gösterirdi. Giyinişte, yaşayısta, hattâ duygularında ve eserlerinde bile o pek ileri adam dostluklarında muhâfazakârdı. Hâmit'ten, Recâizâde'den, Sâmi Paşazâde Sezâî'den bahsederken onlara karşı hürmetini, minnetini âdetâ belli ederdi.» (Talû, E.E., a.g.m., s. 2)

Ayrıca Fâik Âlî'nin hayâtında Abdülhak Hâmit'in bambaşka bir yeri vardır. Süleymân Nazîf ve Fâik Âlî kardeşlerdeki Abdülhak Hâmit sevgisi Türk edebiyâtı târîhinde yaşanan sayılı dostluklardan biridir. Farklı olarak Fâik Âlî'nin sevgisi bir üstâda duyulan, Abdülhak Hâmit'i şâir-i azam kabûl eden her türlü menfaatten öte bir sevgidir. Abdülhak Hâmit'in ölümü üzerine yazdığı yazıda:

«Bu millî mâtemde benim husûsî bir büyük hissem de var. Çünkü Hâmit'le aramızda çok husûsiyyet ve samîmiyyet vardı; Baba ile oğul, üstâd ile tilmîz ve nihâyet iki kalbî dost husûsiyyet ve samîmiyyeti... O, bana dâimâ Hâmidâne muhabbet ve iltifât gösterdi. Ben de ona âbidâne hürmet ettim. Ya şimdi ne yapıyorum? Üstâdı Ekrem'in en sevdiğim şiirlerinden biri şudur:

Ağlarım, ammâ niçin, bilmem kimin çin ağlarım
Ben de bir kaç gündür sâde için için
ağlıyorum! Ne için olduğunu pek
bilmeyerek değil, fakat kimin için olduğunu
tahsîsen tayîn edemiyerek. Acayip bir halet-
i rûhiye, ihtimâl ki yaşla artan fitrî ve biraz
da marazî bir rikkatten olacak, hemen her
zamân gizli yaşlarla dolu gözlerimin bu
sırrını fâşeden bazı kerre hıçkırıklı
ağlamalar, tabii Hâmid'in ölümü
münâsebetiyle, daha doğrusu
münâsebetsizliğidir. Kalbim içine gömülü
bütün azîz ölümlerini yeniden çıkarıp
karşıma dizmiş: hepsi benden, bu
ihtiyârdan yine gözyaşları istiyor. Bunlara
baktıkça: Rabbim ne kadar da çok, artık
ben bir insan değil, bir mezâristanım
diyorum ve ağlıyorum. Bir mezâristanın
ağlaması, bu ne müthiş ne havsale-sûz

şeydir! Ağladım, senelerce ağladım, türlü türlü ağladım.» (Ozansoy, F.A., «Büyük Mâtem», Marmara, Y.2, S.7, Birinci teşrîn 1937)

Abdülhak Hâmid'e duyduğu sevgi ve saygı çevresindekilerde saygı uyandıracak boyuttadır.

«Konu şâir Abdülhak Hâmid'e yönelince Fâik Âlî'nin oturuşu değişir, kullandığı kelimeler dikkatimizi çekerdi. Sanki Abdülhak Hâmid sağdı ve sohbet sırasında baş köşede bizleri dinliyormuş gibiydi. Fâik Âlî onun huzûrunda konuşuyormuşçasına, aşırı bir saygı içerisine girerdi.» (Toros 1992: 149-150)

Abdülhak Hâmit'ten başka Türk edebiyâtında diğer bir yakınlık duyduğu kişi de Tevfik Fikret'tir.

«Tevfik Fikret sevgisi Fâik Âlî de bir kült hâline gelmişti. Bana yazdığı mektuplarda, Fikret bitmiyordu. «Rübâb-ı Şikeste» şâirini terzisine, ayakkabısına, ressamlığından şarkı şâirliğine kadar anlatır.» (Kuntay, M.C., a.g.m., s. 6)

M.C. Kuntay'a yazdığı mektuptan:

«Yalısında misâfir olduğum gecelerden birinde, ben galiba bir resimli kitapla meşgulken, Fikret, heyecanla, hatta helecanla:

«Aman Fâik bak ne güzel manzara!» diyerek karşı sâhilde ve kara bulutlarda cidden nâdir görülür levhalar yaparak yükselen bedir halindeki kameri gösterdi ve acele acele paletini, fırçasını alarak o bî-bahâ temâşâyı tesbîte çalıştı. Şimdi sen bana «Ya sen ne yaptın?» diyeceksin. Ben de ufuktaki manzara kadar şâir ressamı seyretmekle zevk-yâb oldum. Hakîkaten kıskanılmaya değer tecellîler... Fakat ne

olsa, yine fânî tesellîler..» (Kuntay, M.C., a.g.m., s.6)

Fâik Âlî yaşadığı tüm güzelliklerin fânî birer tesellî olduğuna cân-ı gönülden inanmış ve hayâtı boyunca bunu eserinde yaşatmıştır. Esâsen eserinin özü de budur. Karakteri ile tam bir bütünlük arzeden kitâbına Fânî Tesellîler adını vermiştir. Bu kitap için yazdığı önsözde:

«Müellifinin hülâsa-i manâ-yı hayâtı şu iki kelimedenden ibârettir. Melâküinfiâl.» (F.T., s. 11)

Şiirlerinin aslını özünü oluşturan iki kelime Elemden zevk al an bir rûh. Fânî Tesellîler den ibâret bir hayât.

Yaşanan herşeyi «fânî» telakkî ettiği bu âlemde kimseyi kırmaz, incitmez, çok sinirlendiği zaman karşısındakini incitmemek uğruna kendi kendine zarar verir.

«Sevdiği şeyi veyâ şahsı överken, aksini iddiâ ederseniz derhal susardı. Bu susma hâli onun inancındaki kudretten ileri gelirdi. En üzüldüğü şey sustuğu zaman karşısındakinin devâm etmesi idi. Hele ısrar eder, üzerine varırsanız, etrâfını kırmamak, incitmemek için kendine ezâ vermeğe sebep olurdunuz. Birgün rahmetli dayım, münâkaşada ısrâr etti. Şâir sustuğu halde o konuştu. Yüksek nezâket duygusu, karşısındakine sus demeye mâni idi, birden ânî darbelerle kendi yüzüne birkaç tokat indirdi.» (Atakurt, M., «Şâir Fâik Âlî», Kudret, Y.3, S. 974, 8 Ekim 1950, s.2)

Fâik Âlî herşeyin fânî bir tesellîden ibâret olduğu bu dünyâda övgülerden de hoşlanmamakta, övgüler karşısında âdetâ utangaç bir çocuğa dönmektedir. Onun alçak gönüllü rûh yapısı burda da kendini göstermektedir.

«İstirâd-Evvelki nüshadaki Elhân-ı Vatan hakkında yazdığım tenkîd Fâik Âlî Beyefendi'den kıymetdâr bir tevbîhe marûz kalmaklığıma sebebiyet verdi ki, bunu mefharet ediyorum.

Fâik Âlî Beyefendi buyurdularki: «Sen beni çok medhetmişsin!.. Bundan da memnûn değilim.» (Haydar Kemâl, Sahîfe-i Tenkîd: Vâlidem», İctihâd, C. 4, S. 88, 9 Kasım 1329, s. 1959)

Kalemini güzeli, iyiyi, doğruyu terennüme hasreden Fâik Âlî gerçek hayâtında da bu çizginin dışına taşmadı. «Güzel»i terennüm etti, «iyi»yi terennüm etti, «doğru» yaşadı, yaşamaya çaba gösterdi.

II.ESERLERİ

Fâik Âlî'nin üç şiir kitâbı, iki tiyatro, bir mektup bir de biyografi olmak üzere yedi manzûm eseri vardır. Bunun dışında kitaplaşmamış birkaç nesir vâdisinde yazılmış hikâye, mektup, hitâbe örnekleri mevcutsa da sayı olarak azdır.

A. MÜSTAKİL MANZÛM ESERLERİ

Fâik Âlî'nin kitaplaşmış manzûm eserlerini yayımlanış târîhi itibâriyle inceleyelim.

a. Fânî Tesellîler

Fânî Tesellîler Fâik Âlî'nin ilk şiir kitâbıdır. Fâik Âlî 1901 (1317) ye kadar olan manzûmelerini Fânî Tesellîler adlı şiir kitâbında toplayarak 1908 (1324) de Bursa Vilâyet Matbaası'nda bastırdı. Önsözün altında Tepebaşı Kânûn-i sâni 1317 târîhi vardır.

Fânî Tesellîler yüzseksen sekiz sahîfedir ve elli sekiz manzûmeden oluşmaktadır. Elli sekiz manzûmenin büyük çoğunluğu 1313 ile 1317 (1897-1901) yılları arasında Servet-i Fünûn'da yayınlanan şiirlerinden oluşmaktadır. Bir anlamda şâirin Servet-i Fünûn döneminde yazdığı şiirlerin kitâbıdır.

Fânî Tesellîler onbeş sayfalık mensûr bir hasbihâlle başlar. Hasbihâl'den sonra Neşâid-i Garâm, Tabiât, Kâinâta Karşı, Hafâya-yı Leyâl, Dicle, Elhân-ı Perîşân, Elhân-ı Fenâ adlı yedi bölümden müteşekkildir. Her bölüm başında epigraf şeklinde dönem şâirlerinden alıntılar vardır. Kitap Abdülhak Hâmid Bey'e ithâf edilmiştir.

Fuad Köprülü yazdığı tanıtma yazısında kitâbı

«Fânî Tesellîler Fâik Âlî Bey'in Servet-i Fünûn'da münderic manzûmâtının kısm-ı küllîsini ihtivâ eden bir mecmua-i nefâis, bir eser-i edebîdir.» diye takdîm eder.
(Köprülüzâde F., «Fânî Tesellîler», S.F., C. 36, S. 920, 1 Kânûn-i sâni 1324, s. 154)

b. Midhat Paşa

Fâik Âlî'nin Fânî Tesellîler'den sonra bastırıldığı ikinci kitâbıdır. Bursa'da Fânî Tesellîler'le aynı yılda 1324 (1908)'te basılmıştır. Eserin sonunda Temmuz 1324 târîhi vardır. Ondört sayfalık uzun bir manzûmedir. Meşrûtiyet'in ilân edildiği Temmuz ayı içinde basılmıştır.

İlk meşrûtiyetin bânîsi Midhat Paşa'ya yazılmış bu şiirde memleket sevgisiyle çarpan bir kalbin içten içe heyecanlarını buluruz.

Arûzun mefûlû, mefâîlû, mefâîlû, feûlûn kalıbıyla yazılmıştır.

Şiirlerinde 1908'e kadar ferdiyetçiliğin ağır bastığı gözlenen Fâik Âlî Midhat Paşa için yazdığı bu uzunca manzûmeden başlayarak dikkatlerini toplum üzerinde yoğunlaştırır.

Cenâb Şahâbeddin yazdığı "Musâhabe-i Edebiyye" sütununda eseri tanıtır:

«Genç ve büyük şâirimiz Fâik Âlî yüze karîb ebyât-ı nefiseden mürekkeb yeni bir bedîa-i semîne ile kütûphâne-i sanatımızın kıymetini tezyîd etti.» (Cenâb Şahâbeddin, «Midhat Paş», Âşiyân, C.2, S. 21, 1235, s. 233)

c. Elhân-ı Vatan

Elhân-ı Vatan birinci defasında eksik olmak üzere iki defa tab'edilmiştir. Birinci Hicrî 1331 yılındadır. İkinci tab'ı ise eklemelerle beraber 1333 (1317) yılındadır.

Eser: «Oğullarım Süleymân Mûnis'le İbrâhim Cehdî'ye» ithâfı ile başlar.

«1908'den sonra içinde bulunduğu şartların tesîriyle cemiyete yönelen şâir, Elhân-ı Vatan'ı meydana getiren şiirler kaleme alır. Trablusgarp fâciasına, Hâmîdiye ve Yavuz gemilerine, tayyâre şehidlerine, Hilâl-i Ahmer (Kızılay) teşkilâtına, Birinci Dünya Savaşı vakalarına temâs eden bu manzûmeler aynı zamânda o târîhi devrenin zihniyetini de aksettirdikleri için vesîka mâhiyetindedirler.» (Ercilasun B., 1990: 134-135)

Elhân-ı Vatan Fâik Âlî'nin şiirinin çizgisinin değiştiği bir dönemin ürünüdür.

Nâbi yazdığı tanıtım yazısında Elhân-ı Vatan'dan «mushaf-ı giryân» (Nâbi, «Temâsîlin Musavvir-i Âlîsine», Hürriyet-i Fikriyye, S.10, 10 Nisan 1330, s. 5, 6) diye bahseder.

ç. Temâsil

Temâsil Kânûn-i sâni 1329'da Artin Asadoryan ve Mahdûmları Matbaası'nda basılmış yüzyetmiş sekiz sahîfeden oluşan bir şiir kitâbıdır.

Manzûm bir Hasbihâl'den sonra kırk beş adet manzûmenin yer aldığı eser «Mehâsin» ve «Aşk u Tabiât» adlı iki bölümden müteşekkildir.

«Mehâsin» adlı bölüm Süleymân Nesîb'e ithâf edilmiştir:

«Süleymân Paşazâde refik-i müşfikim Sâmi' ye: «Temâsil» in «Mehâsin» ünvânı altında toplanan bu kısmı benim kadar sana da âittir. Çünkü o güzelliklerin bir çoğunu berâber temâşâ etmiş, berâber duymuş, berâber düşünmüş hattâ berâber sevmiştik. Tâlin benim tarafımdan sevilip terennüm edilmiş olmak gibi bir mazhariyetsizliğe dûçâr etmekle belki incittiği o mehâsin-i mübâreke, bu tecellî-i hâsiri fakat senin yâdı san'at âbâdında yaşamış, senin kalb-i necîbinde îkâz-ı ihtizâz ile saâdetyâb-ı ârâm olmuş, senin müstesnâ bir harem-serây-ı bedâyi' olan rûh-ı nezîhinde haşr-ı garâm u ilhâm etmiş olmakla telâfi eder.»

«Aşk u Tabiât» adlı bölüm ise «Kardeşime» ithâf ile Süleymân Nazîfe takdîm edilmiştir.

d. Pâyitahtın Kapisında

Fâik Âlî'nin şiirden sonra uğraştığı bir alan da tiyatrodur. İki manzûm piyesinden birincisi Hicrî 1336, Mîlâdî 1918'de basılan Pâyitahtın Kapisında adlı eseridir. Ahmet İhsân ve Şürekâsı Matbaacılık - Osmanlı Şirketi tarafından basılan iki perdelik manzûm bir temâşâdır.

Dördüncü sayfada:

«Çanakkale muhârebâtının guzât u şühedâ-yı sadâsına takdîme-i hürmet ü minnet» ifâdesi yer almaktadır. Konusu da Çanakkale Harbî sırasında vatan sevgisi ile yan yana omuz omuza yürüyen bir aşk hikâyesidir. Tiyatroculuğu bahsinde etraflıca bahsedilecektir.

e. Şâir-i A'zam'a Mektûb

Fâik Âlî'nin derin bir hürmet ve sevgi beslediği Abdülhak Hâmid'e hitâben yazdığı onbeş sahîfelik manzûm mektûbudur. Fâik Âlî mektûbu Abdülhak Hâmid'in Viyana'da yazdığı bir şiirine cevap olmak üzere kaleme almıştır.

1914 yılı Ocak başlarında Meclis-i A'yân azâlığına getirilen Abdülhak Hâmid 1922 Kasım'ında Meclis-i A'yânın feshi üzerine açıkta kalmıştır. Bu durum karşısında İstanbul'da kalamayan Abdülhak Hâmid bir Avrupa seyahatine çıkar. Lucienne Hanım ile önce Budapeşte'ye sonra Viyana'ya gider. Ömrü boyunca çektiği para sıkıntısı daha da artar. Viyana'da iken sefâleti de son haddini bulur. Türk basınında, Viyana'da çektiği sefâleti anlatan bir manzûmesi yayınlanır.

Kânûn-i evvel 1922'de «Süleymân Nazîf'in Şâir-i A'zamı» şiirini yazan Abdülhak Hâmid'i müdâfaa ve ona olan hayranlık ve bağlılığını ifâde için Fâik Âlî 26 Kânûn-i evvel 1922'de Şâir-i A'zama Mektûb isimli manzûmesini yazar. Fâik Âlî onbeş sayfalık bu manzûm hitâbını 1923'te ayrıca bastırır.

f. Nedîm Ve Lâle Devri

Fâik Âlî'nin ölümünden birkaç yıl evvel tamamlanan bu eserin yazılış târîhi daha evveline dayanır. Nedîm Ve Lâle Devri adlı eser 1950 yılında Ankara'da Millî Eğitim Bakanlığı tarafından basılmıştır.

Fâik Âlî 4 Nisan 1945 târîhi ve «Oğlum Münis Fâik'e» başlığı ile yazdığı önsözde altı perdelik bu piyesin dört perdesini 1332 (1916) senesi ilk bahârında birbuçuk ay gibi bir sürede yazdığını ondan sonra ise ara verdiğini söyler. Ardından 1918 yılında Abdülhak Hâmid, Sâmipaşazâde Sezâî, Cenâb Şahâbeddin, Süleymân Nazîf, Celal Nûrî, İsmâîl Müştâk'ın da hazır bulunduğu bir ictimâda Abdülhak Hâmid'in emriyle üç perdesini okuduğunu, üstadın hoşuna giderek Eşber'in ikinci tab'ına Viyana'da yazdığı 12 Ağustos 1922 târîhli muhallet mukaddimede övdüğünü ifâde eder.

Çevresindekilerin eseri bitirmesi için istekte bulunmalarına rağmen -kendi ifâdesiyle- şâirin tembelliği buna engel olur. Ancak şâirin oğlu Münis'in bu konudaki ısrârı şâiri şevke ve heyecâna getirerek eseri tamamlar. Yani 1916'da yazılmaya başlanan eser 4 Nisan 1945'de altı perdeye tamamlanır. 1950 yılında da şâirin ölümünden birkaç hafta önce basılır.

Akrabâsından şâire Melek Tigrel'e 1946'da yazdığı bir mektupta mazeret beyân ederken:

«Nedîm yahut Lâle Devri adlı manzûm 6 perdelik bir piyesim var. Maârif Vekâletinin bastıracağı bu eseri makinayla yazdırmak yazılırken nezâret etmek gibi meşguliyetler sebebi ile...» (İskenderoğlu 1955: 44) ifâdesini kullanır.

Nedîm ve Lâle Devri Dîvân edebiyâtının büyük şâiri Nedîm'i, târîhimizin en ilginç dönemlerinden birinde, Lâle Devrinde acıları ve sevgileri ile onun diline yakın bur üslupla şiirleştirir. Eser arüzun

«mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

kalıbıyla yazılmıştır. Ancak metin içinde yer alan şarkı ve kasîdede vezin değişir. Şarkı ve kasîde,

feilâtün feilâtün feilâtün feilün

(fa'lün)

vezniyledir.

Eserin muhtevâsı, dili, tekniği hakkında tiyatroculuğa bölümünde geniş bilgi verilecektir.

B. DİĞER ESERLERİ

Fâik Âlî'nin bugün elimize ulaşan tab'edilmiş bu yedi eserinin dışında tab'olunacağı duyurulan ancak tab'olunamayan altı eser ismi mevcuttur. (Ozansoy F.A. **1324: 2**) Mezâmîr, Leyâl-i Hayâl, Tayf-ı Girizân, Hicrân, Yuva, Fecr-i Dûradûr ve en son olarak da son şiirlerini toplamayı düşündüğü ancak muvaffak olamadığı sadece düşüncede kalan Şehirler Şehriyârı adlı kitaptır.

Ayrıca Eflâtun'un Cumhûriyet ve Aristo'nun Siyâseti'ni tercüme ederek (İnal 1988: 359) Türk düşünce hayatına katkıda bulunmuştur.

Bunun dışında mecmûa sahîfelerinde kalan yüzlerce şiiri vardır. «Edebî Hayâtı» bölümünde isimlerini zikredeceğimiz onlarca mecmûaya 1895'ten başlamak üzere elli yıl gibi uzun bir süre devamlı sûrette yazmıştır.

«En mütehayyiz muâvinlerinden bulunduğu «Servet-i Fünûn» ile muhtelif resâil-i mevkûtede intişâr edenlerle henüz neşrolunmayan -beş altı cild miktarda- eş'arı vardır.» (İnal 1988: 359)

Fâik Âlî Ozansoy nesir vâdîsinde az sayıda eser vermiştir. Matbû mensûr eseri yoktur. Ancak mecmûa sahîfelerinde kalmış hikâye, mektup ve makâleleri mevcuttur. Bir de hitâbe türüne örnek olacak Mülkiyeliler toplantısında okuduğu Hitâbesi bulunmaktadır.

Az sayıda olan mensûr eserlerinden «Mensûr Eserleri» bölümünde bahsolunacaktır.

III.EDEBÎ HAYATI

«İmparatorluğun en zarîf mutasarrıfı» (Tepedelenlioğlu N.N.,«Fâik Âlî», Son Telgraf, 3 Ekim 1950, s.5) olan Fâik Âlî Ozansoy «sanatçılığı idâreciliğini gölgelemiş» mülkî idâre âmirlerimizdendir. (Aldan a.g.m. ,s.11)

Fâik Âlî Ozansoy öncelikle Mülkiye'den yetişmişti ve mülkiyeliydi. Mesleki hayâtında Dâhiliye Müşteşarlığı'na kadar yükseldi. Ancak o hayâtının her devrinde şâirdi, sanatkârdı.

Edebiyyât-ı Cedîde hareketine katıldığı zaman henüz genç bir mülkiye talebesi idi.

A.EDEBİYYÂT-I CEDÎDE İÇİNDE FÂİK ÂLÎ

Edebiyyât-ı Cedîde hareketi o zamana kadar çeşitli yayın organlarında dağınık bir şekilde faaliyet gösteren yeni edebiyât taraftarları genç sanatçıların Recâizâde Mahmûd Ekrem'in başkanlığında Servet-i Fünûn Dergisi etrafında toplanması ile başlar.

Servet-i Fünûn Dergisi öncelikle bir fen-bilim dergisidir. 17 Mart 1891'de İstanbul'da Ahmet İhsân Tokgöz tarafından çıkarılmaya başlanır. Ahmet İhsân, Recâizâde Mahmûd Ekrem'in eski öğrencilerindendir. Recâizâde Mahmûd yeni edebiyatı sağlam bir zemine oturtmak ve yeni edebiyât taraftarlarını birleştirmek amacıyla dergiden faydalanmayı düşünerek 7 Şubat 1896'da Tevfik Fikret'i yazı işleri müdürlüğüne getirtir. Derginin bir edebiyât dergisi görünümünü alması bu târihten sonradır.Servet-i Fünûn ya da Edebiyyât-ı Cedîde veyâhut Edebiyyât-ı Hâzıra ismiyle edebiyât târihlerine geçecek devrin başlangıcı da bu târihtir.

Servet-i Fünûncular grup halinde ancak altı yıla yakın bir süre çalışabilmişlerdir. Servet-i Fünûn Edebiyyâtının kurulup geliştiği dönem II. Abdülhâmit'in istibdâdının en yoğun dönemidir ve bu dönemin tezâhürleri ister istemez «eser»e de yansiyacaktır. Zaten «hareket»in

sona eriş sebebi de «eser»e matûftur. Hüseyin Câhid'in 16 Ekim 1901'de yazdığı «Edebiyât ve Hukûk» adlı makâlede 1789 Fransız İhtilâli târihinden bahsetmesi üzerine dergi kapatılır ve böylece topluluk da dağılır.

Servet-i Fünûn dönemi kısa fakat edebî açıdan yoğun ve verimli bir dönemdir.

«Servet-i Fünûn yâhut Edebiyyât-ı Cedîde devri, Türk edebiyâtında 1860'tan beri devam eden Doğu-Batı mücâdelesinin kesin sonucunu -Batı edebiyâtının lehine olarak- tayîn eden sonuncu safhadır. Gerçekten, pek yoğun ve pek dinamik çalışmalarla geçen bu kısacık safhanın sonunda Türk edebiyâtı, gerek zihniyet, gerek temalar ve gerekse teknik bakımlarından tamamıyla Avrupâî bir mâhiyet kazanmıştır.» (Akyüz 1990: 88)

Doğulu Batılı edebiyât çekişmesinde Batı edebiyâtının lehine sonuçlanan Edebiyât-ı Cedîdeyi meydana getirenler arasında şâir olarak Tevfik Fikret, Cenâb Şahâbeddîn, Hüseyin Sîret, Hüseyin Suâd, Ali Ekrem, Ahmet Reşîr, Süleymân Nazîf, Süleymân Nesîb, Fâik Âlî, Celâl Sâhir; hikâyeci ve romancı olarak Hâlid Ziyâ, Mehmed Raûf, Hüseyin Câhid, Ahmet Hikmet, Safveti Ziyâ ve tenkîdci olarak da Ahmet Şuayp vardır.

Fâik Âlî Ozansoy bu dönemin en yoğun yazan sanatkârlarından biridir. Edebiyât târihlerinde Tevfik Fikret ve Cenâb Şahâbeddîn'den hemen sonra zikredilir. Hareketin başladığı günden sonuna kadar hareketin faal isimlerindendir. Ancak onun faâliyeti «eser verme» anlamında alınmalıdır.

«Zîrâ «o, bu edebî mektebin ne başlangıcıdır, ne de başlarındadır. Fakat senelerce Edebiyât-ı Cedîde havası içinde yazıp yayınladığı şiirlerle bu hareketin inkişâfına ve kuvvetlenmesine sistemli bir sûrette hizmet etmiştir.» (Sevengil

R.A.,«Kaybettiğimiz Millî Değerler»,
Cumhûriyet, 4 Ekim 1950, s.3)

Servet-i Fünûn Dergisi'nde yayınlanan ilk şiirin yayın târihi 24 Temmuz 1313'tür. Servet-i Fünûn Dergisi'ne bu hareketin varolduğu dönemde yazdığı gibi hareketin sona erişinden sonra da yazmaya devam etmiştir. 1313'ten 1341'lere kadar Servet-i Fünûn Dergisi'ne devamlı sûrette yazan bir şâir olmak sıfatıyla derginin en sadık müdâvimlerindendir.

Servet-i Fünûn Dönemi'nin ikinci Abdülhamid'in baskısının en yoğun dönemine rastladığını daha önce beyân etmiştik. Jumalcilik, tutuklama ve sürgünlerin aydınlar üzerinde yoğunlaştığı bu dönemden Fâik Âlî'de -zararsız atlatsa bile- bu dönemden payını alan sanatkârlar arasındadır.

Fâik Âlî öğrencilik yıllarında bir aralık bir ay kadar tutuklanarak hapsedilmiştir.

Nevsâl-i Millî'de bu olaydan şu şekilde bahs olunmaktadır.

«Bir aralık memleketin bütün erbâb-ı akl u iz'ânına musallat olan ta'kibât-ı hafiyyeden Fâik de kurtulamayarak epey bir müddet netîcesi meşkûk bir mahbûsiyyete dûçâr olmuş ise de dostlarından bazı zî-nüfûz zevâtın gayretleri sâyesinde bilâhere tahlîs-i nefse muvaffak olmuştur.» (Nevsâl-i Millî 1330 (1914): 17)

Şiirlerinde dâimâ Fâik Âlî imzâsını kullanan şâir edebî hareketlere ve okuldaki bazı olaylara katıldığından dolayı 1900 yılı içindeki bu bir aylık hapsedilme döneminde Servet-i Fünûnda yazdığı şiirlerinde Zâhir imzâsını kullanmıştır. Mahbûsiyyetten ağabeyi Süleymân Nazîf'in girişimi ile kurtulmuş ve yeniden okula kabûl olunmuştur.

B.FECR-İ ÂTÎ ENCÜMEN-İ EDEBÎSİNDE FÂİK ÂLÎ

Fâik Âlî'nin Edebiyât-ı Cedîde hareketi döneminde çok eser vermesine karşın belirleyici bir rol oynamadığını söylemiştik.

Fakat Fecr-i Âtî dönemine faal olarak, gerçek anlamda faal olarak, üstâd olarak katılması sıfatıyla incelenmelidir.

Fecr-i Âtî Encümen-i Edebîsinin beyannâmesi Servet-i Fünûn'un otuz sekizinci cildinin 11 Şubat 1325, dokuzyüz yetmiş yedi numaralı nüshasında:

«Şimdiye kadar memleketimizde «edebîyyât» kelimesinin hâiz olduğu ehemmiyet ve ciddiyeti anlayan ve bu ehemmiyeti halka ifhâm eden, tereddüd etmeden söyleyebiliriz ki, pek az kimse gelmiştir.» cümlesi ile başlar.

Encümenin a'zâ-yı hâzırası hurûf-ı hecâ tertibince imzâları sunulmuş yirmibir sanatkârdır.

Fâik Âlî bu «mahfil-i edebî»nin hem isim babası hem de ilk reîsidir.

Meşrûtiyet'in İkinci ilânında bu yeni şartlara uygun bir edebî hareketin başlaması kaçınılmazdı. Böyle bir hareketi Edebiyât-ı Cedîdecilerin başlatması akla yakın gözükmemekte olmasına rağmen onların suskunlukları devam etmektedir. İkinci Meşrûtiyet'in ilân edildiği ilk aylarda hürriyet sarhoşluğunu yaşayan gençler yeni bir edebîyat hamlesi yapılması lüzûmunu hissederler.

Fecr-i Âtî hakkında ilk haber Servet-i Fünûn'un ilâve kısmında «sanat şahsî ve muhteremdir» düstûrunu benimseyen gençlerin Fâik Âlî Bey'in riyâset-i edebîyyesinde Fecr-i Âtî nâmıyla bir encümen-i şî'r ü tefekkür tesîs edildiği, Fecr-i Âtî nâmıyla bir de risâle-i mevkûte neşrinin duyurulduğu haberdur.(S.F., C. 36, S. 930, 12 Mart 1325)

Fâik Âlî'nin başkanlığında Hilal Matbaası'nda toplandığı konusunda bütün kaynaklar müttelik olmasına rağmen Fecr-i Âtî ismini kimin bulduğu konusunda kaynaklarda farklı bilgiler yer almaktadır.

Bazı kaynaklar Fâik Âlî'nin Fecr-i Âtî'de hem ilk reîs hem de isim babası olduğunu beyân etmektedir. (Evrimer 1958: 12; Karaosmanoğlu 1969: 40; Yücel 1989: 44, 51; Akyüz 1990: 153)

Bazı kaynaklar ise Fâik Âlî'nin ilk reîs olduğunu ifâde etmekle berâber isim babası olarak başka sanatçı adları zikretmektedirler.

Yakup Kadri

«Fâik Âlî Bey, aramıza kuracağımız demeğin geçici başkanı ve isim babası sıfatıyla katılmıştır. Nitekim onun başkanlığı altında geçen bir takım görüşmelerden ve ileri sürülen tekliflerden sonra Fecr-i Âtî adını bize o takacaktı.» (Karaosmanoğlu 1969: 40)

demesine rağmen Bilge Ercilasun:

«Topluluğa ad olarak önce Ahmet Hâşim tarafından Sînâ-yı Emel teklif edilir, sonra Yakup Kadri'nin ileri sürdüğü Fecr-i Âtî benimsenir ve başkanlığa Fâik Âlî seçilir.» (Ercilasun 1995: 36)

bilgisini vermektedir.

Fâik Âlî Edebiyât-ı Cedîdeci olmasına rağmen üstâd sıfatıyla Fecr-i Âtîcilerin de yanında yer almıştır. Fecr-i Âtî topluluğunu oluşturan gençler

«Edebiyyât-ı Cedîdenin bazı üstâdlarını yaşlı, bazılarını ise bir üstâd yaşının kemâline henüz ermemiş bulmuşlar ve Fâik Âlî'yi kendilerine reîs intihâb etmişlerdi.» (Hisar A.Ş., «Fâik Âlî», Hisar, 1 Ekim 1953, s. 1)

Fecr-i Âtî topluluğunu Edebiyât-ı Cedîdenin en genç üyeleri olan Celal Sâhir, Fâik Âlî ve Ahmet Samîm üstâd sıfatıyla desteklemiştir. Ancak Fâik Âlî kendi ifâdesine göre bir veya iki toplantıda bulunabilmiş, Midilli'de mutasarrıf olduğu için memûriyet mevkiine gitmek zorunda kaldığından toplantılara devâm edemeyip reîsliği bırakmıştır. (Yücel 1989:51)

1908'e kadar şiirlerinin hemen hemen tamâmına yakını Servet-i Fünûn dergisinde yayınlanan Fâik Âlî'nin -İrtikâ dergisinde Servet-i Fünûn'da yayınlanan şiirlerin aynıları hemen hemen aynı târihlere tekâbül eden nüshalarda yayınlanmıştır. Bundan başka bu yıllarda Maârif, Malûmât ve Mecmua-i Edebiyye mecmualarında şiirleri vardır-

1908'den sonra Servet-i Fünûn'a devâm etmekle birlikte, memlekette çıkan tüm dergilerde imzâsına rastlanmaktadır.

Fâik Âlî'nin bu dergilerde şiir yayınlattığı târihleri esâs alarak sırasıyla:

Çocuk Bahçesi, Musavver Muhît, Demet, Resimli Kitâb, Âşiyân, Mehâsin, Resimli Roman, Piyano (Düşünüyorum), Tenkîd, Hanımlara Mahsûs Gazete, Hüsün ve Şiir, Muhît-i Mesâî, Rübâb, Şehbâl, Kadın, Büyük Duygu, Yeni Turan, Hürriyet-i Fikriyye, İctihâd, Harb, Edebiyyât-ı Umûmiyye, Türk Kadını, Târih ve Edebiyyât, Şâir Nedîm, Utârid, Umud, Yarın, Sûs, Çağlayan ve Cumhûriyet'in ilânından sonra ise Sûs, İctihâd, Servet-i Fünûn, Resimli Şark, Akademi, Galatasaray, Marmara, Hisar gibi yayınlarda imzâsına rastladık.

C. MİLLÎ EDEBİYÂT DÖNEMİNDEN CUMHÛRİYET'E FÂİK ÂLÎ

Fâik Âlî Ozansoy Millî Edebiyât dönemi içinde ise eski bir Servet-i Fünûncu, yeni bir Fecr-i Âtî üstadı olmasına rağmen millî muhtevâda eserler verir. Trablusgarp fâciâsına, Hâmidiye ve Yavuz gemilerine, tayyâre şehîdlerine, Hilâl-i Ahmer teşkilâtına, Birinci Dnûya Savaşı olaylarına ilişkin şiirler yazar. Millî Edebiyât döneminde şâir halka telkîn ettiği muhtevâ açısından incelenmelidir.

Şâirin edebî hayâtı içinde zikredeceğimiz bir başka anektod ise şâirin Birinci Türk Dili Kurultayına eski bir Servet-i Fünûncu olarak davet edilmesidir.*

* Kurultayla ilgili notlar ve şâirin ifâde ettiği görüşler «Makâleler» bölümündedir.

Ç. MARMARA DERGİSİ

Fâik Âlî Ozansoy , devlet memurluğundan ayrıldıktan sonra kendini tamâmen edebiyâta verdiğini söyler.

Fâik Âlî Ozansoy oğlu Mûnis Fâik Ozansoy'la 1936 ile 1938 yılları arasında on sayı devâm eden Marmara adlı mecmuayı çıkarır. Mecmuanın sâhibi Mûnis Fâik, umûmî neşriyâtı idâre eden ise Fâik Âlî'dir. Mecmuanın üzerinde: «Her ayın birinde ve onbeşinde çıkar edebî ve ictimâî mecmua» üstyazısına rağmen mecmua üçüncü sayıdan itibaren ayda bir neşredilmeye başlanır.

Mecmuanın birinci sayısının neşir târihi 15 Nisan 1936, onuncu ve son sayısının ise İkinci Kânûn-Şubat 1938'dir.

Beşinci sayıda neşriyât müdürünün (Fâik Âlî'nin) hastalığı ve matbaanın nakli gibi sebeblerle mecmuanın çıkışına ara verdikleri söylenerek özür dilenmektedir. Mecmua iki yılda üç idâre yeri değiştirmiştir.

Mecmuada Fâik Âlî ve oğlu Mûnis Fâik'in şiirleri yazıları ve tercümeleri çoğunluktadır. Ayrıca mecmuada Süleymân Nazîfe dâir hâtıralar mektûplar neşredilmiştir. Mecmua bu açıdan bakıldığında bir âile mecmuası görünümündedir.

Baba-oğul hâricinde mecmuadan bugüne kalan isimler: Abdülhak Şinâsi Hisar, Enis Behiç Koryürek, Ziyâ Osman Sabâ, Nâhid Sırrı, M. Ömer Karakoyun, Osman Fikri Soyer, M. Atakurt.

Ayrıca mecmuada Ahmet Bedî, Mübin Manyasığ, Şahab Gürsel, İ. Vâsık Fıratlı, Bahadır R. Dülger, Fethi Varal, Fâzıl Zobu, Hamdi Gökalp adlı imzâların telîf ve tercüme yazıları yer almaktadır. Mecmuada telîf yazıların dışında bol miktârda tercüme parçalar vardır. Puşkin, Pierre Loti, Lamartin, Andre Gide'den tercüme metinler vardır.

Puşkin'in Çingeneler Hikâyesi B.R. Dülger'in kaleminden iki sayıda tercüme edilmiştir.

Son iki sayıda ise Somerset Maugham'dan Meczûb adlı bir romanın tercüme tefrikasına başlanmış ancak mecmuanın kapanması ile yarım kalmıştır.

Fâik Âlî birinci sayıda o zamanki edebiyât dünyâsından şikâyet ederek mecmûaların çıkış sebebini şöyle anlatmaktadır:

«Sahîfeleri her neslin, bir kıymeti hâiz olmak şartıyla, yazılarına açıktır. Bu kıymet sözü burada rastgele söylenmiş bir söz değil. Bunu ifâde eden ve zevki, rûhu, kalbi doyuran yazıların matbûatta pek seyrek görüldüğünü hemen her muharrir, her münakkid söylüyor. Koca bir milletin edebiyât sahasındaki bu acınacak hâline başlı başına çâre bulmak iddiâsı bu mecmuayı çıkaranlarla yardımcılarının çok uzaktır. Yalnız güzel yazılara karşı olan umûmî iştîyâk ve tahassürün bu sahîfelerde oldukça izâlesine çalışılacağından okuyucularımız emîn olabilir.

Hemen her gazete ve kitapta başka türlü ve tabî hepsi yanlış yazılan pek çok kelimeler ve bunun netîcesinde güzelliği bozulan şîve bu mecmuada bî-huzur olmaktan kurtulacaktır. (Ozan soy F.A., «Okuyucularla Başbaşa», Marmara, Y.1,S.1 15 Nisan 1936, s. 1-2)

Fâik Âlî Bey edebiyât dünyâsından yakınmakla birlikte gençlere öğütler vermektedir. Türk edebiyâtı asırlar boyu «güzel» veyâ «fayda» ya hizmet gâyesini taşıyanların tartışma alanı olmuştur. Esâsen bu Türk edebiyâtı için değil bütün edebiyâtlar, daha geniş bir söyleyişle güzel sanatın bütün dalları için geçerlidir. Fâik Âlî hayâtının her devrinde olduğu gibi Cumhûriyet devrinde de «güzel» in savunucusudur. «Güzel» in, «estetik» olanın yanındadır. Yeni nesile de bu yolda öğütler verir.

«Bildiklerimize bakılırsa, edebiyâtımızın bu günkü hâli herhalde bir terakkî değildir; bir istihâle mi, bir tevakkuf mu, bir tereddî mi?.. Yeni neslin tenevvür ve irşâd edilmeğe çok ihtiyâcı var. Onlara herşeyden evvel, edebiyâtın fikir, his sâniha ve ilham muhassalası ve bir manzûmenin de bunların mûsikîsi olması lâzım geleceğini söylemeli ve yine onlara, umûmiyet üzere, demeli ki dünyâda teveccüh ve takib edilecek üç gâye var:

güzel, doğru, iyi.» (Ozansoy F.A., a.g.m.,s.2)

Fâik Âlî yalnızca bir sayıda hayâtı boyunca kullandığı üslûbun dışında bir üslûpla mecmûasını haksızca eleştirenlere cevap vermektedir:

«Yazılarımı edeb dâiresinde tenkîd edecek makâlelere mecmûamda yer veririm, fakat, bu mecmûanın intişân münâsebetiyle şahsıma şuradan, buradan tevcîh edilmeğe başlayan külhanbeyvârî tarîzlere, tecâvüzlere, taarruzlara cevap vermeyeceğim. O hücûmlarda gizli, çirkin ve sefil maksatlar benden yalnız bir istikrâh sükût ile mukâbele görecektir. Vîcdân ve izân sâhibi bütün vatandaşların da onları böyle karşılayacağına kâniim. Artık başka ve şahsî mukâbeleye ne lüzûm kalır? («Ozansoy F.A., Zarûfî Birkaç Söz», Marmara, Y.1.S.3, Haziran 1936, s.95)

Mecmûanın Türk edebiyâtına bir yenilik bir nefes getirdiğini söyleyemeyiz. Ancak Ozansoy'ları bir mecmûa çatısı altında toplaması bakımından dikkate değer.

D. RÂBİA HÂTUN DÂ VÂSİ

Fâik Âlî Ozansoy'un edebî hayâtı adı altında bahsedeceğimiz bir başka olay ise Fâik Âlî'nin de adının karıştığı Râbia Hâtun Dâ vâsıdır.

Edebiyât skandalı olarak edebiyât târihlerine geçecek olan Râbia Hâtun Dâ vâsına Fâik Âlî'nin karışması çok enteresandır.

7 Temmuz 1948 tarihli Akşam Gazete'sinde Şevket Rado «Edebiyât dünyâımıza yeni şâir şeref verdi. Daha doğrusu şâire Adı: Râbia Hâtun!» şeklinde magazine kaçan bir edebî haber yayınlar.

Daha sonra 18 Temmuz 1948 tarihli Akşam Gazetesinde Şevket Rado'nun bu şiirlerin şâiri olmakla suçlanan İsmâil Hâmî Danişmend'le bir roportajı vardır. İsmâil Hâmî'yi suçlayan Nihat Sâmî Banarlı'dır. Danişmend aynı roportajda: «Bu şiirler benim değildir. Benim olsaydı kendi imzâmla neşredirdim» der.

Daha sonra skandala Fâik Âlî'nin açıklamaları renk katar ve dâ vâyı daha ilgi çekici hâle getirir. Semih Mümtaz S.'nin yine Akşam Gazetesinde 16 Ağustos ve 19 Ağustos 1948'de Fâik Âlî ile yaptığı konuşma yer almaktadır. Fâik Âlî bu konuşmalarda Râbia Hâtun'u ciddi saymakta ve bunu ispât etmeye çalışmaktadır.

Fâik Âlî'nin ifâdesine göre: Tezkire yazarı Ali Emîri Efendi Fâik Âlî'ye «Sizin âileniz ana tarafından Artukoğullarındandır, baba cihetinden de silsileniz Hazret-i Ali'ye vasil olur» demiş.

Ve daha sonra Fâik Âlî Râbia Hâtun'un kimliğini şöyle tespit etmektedir:

«Benim arayıp taramalarımın hülasası şu: Selçuk devleti ordusunun kumandanlarından Artuk Aslan, Artuk oğullarının üç kolundan Diyarbekir kolunu Mîlâdın onbirinci asrı sonlarında tesis etmiştir, ve kerimesi Râbia Sultan da Diyarbekir'de, Gehvâre-i Şühûd'a zînet vermiştir. Bu şehirden yani Diyarbekir'den birçok erkek şâir gibi kadın şâirlerin de zuhûr ettiği malûmdur.». (S.Semih Mümtaz: «Râbia Hatun Da'vâsı», Akşam Y.30,S.10718, 16 Ağustos 1948)

Fâik Âlî aynı yazıda atavik bir tesîrle Râbia Hâtunla benzer mısralar yazmış olduklarını söyleyerek benzer mısraları yayınladı.

Râbia Hâtun'un:

«Ben tâ senin yanında dahi hasretim sana»

mısralı ile

Nûr olur sen gülünce âfâkım
Şiir olur sözlerim meâlinle
Sana doymam senin yanında bile
Sana bilsen ne rûtbe müştâkım

veyâ

Sana âğûş-ı hürmetinde seni
Uyuturken de iştiyâkım var

mısraları arasında âdetâ telâfâtik bir ilgi kurmaktadır.

19 Ağustos 1948 târihli Akşam Gazetesi'nde Semih Mümtaz S. bu konu ile ilgili şu yorumu yapmaktadır:

Yalnız şunu bildim ki: Fâik'in ceddesi Râbia Hâtun'un Diyarbakır'da doğduğuna ve o hâtunun edebî varlığına kanâatidir. Ve atavik bir tesîrle bir evvelki yazıda işâret olunduğu gibi tıpkı Râbia Hâtun misillü tefekkûr ve tahassüs gösteren bazı şiirler yazışıdır. Fâik'e göre bunlar atavistique birer tezâhürâtır ve doğrudur.» (S., Semih Mümtaz, «Râbia Hâtun Da'vâsı», Akşam, Y.30, S.10721, 19 Ağustos 1948, s. 4)

Fâik Âlî'nin şâir ceddesini Râbia Hâtun'a dayandırması enteresandır.

Daha sonra Râbia Hâtun Da'vâsını kısmen noktalayan Hıfzı Topuz'un Akşam'da yayınlanan haberini görüyoruz:

«Meğer Âlie Dergisi'nde neşredilen nefis şiirler, bunları takdîm eden İsmâil Hâmî Danişmend'in merhûm refikası Nazan Danişmend'e âitmiş.» (Topuz, H; «Râbia Hâtun», Akşam, Y.30, S. 10733, 31 Ağustos 1948)

Kısmen noktalanın Râbia Hâtun Da'vâsında Fâik Âlî'nin açıklamaları da edebiyât târihine ceddesini kadîm gösterme çabaları adına iyimser bir anı olarak geçecektir.

Edebiyât târihinin uzun bir devresinde yaşam sürmüş olan Fâik Âlî'nin yeterli ilgiyi göremeyişi onu geri plana itmiştir. Büyük isimlerin gölgesinde kalışı, mütevâzî karakteri, dil davasında samîmî olup değişmelere karşı zaman zaman uyum sağlıyor gözükmesine rağmen kayıtsız kalışı bunun sebepleri arasında zikredilebilir.

IV.EDEBÎ ŞAHSİYETİ

A.FÂİK ÂLÎ OZANSOY'UN SÂİRLİĞİ

1876'da doğup 1950'de ölen ve 1895'ten başlayarak hayatının son günlerine kadar eser vermeye devâm eden Fâik Âlî «Arayışlar Devri Türk Edebiyatı» nın hemen hemen her devrinde eser vermiş olması ve gelişmeleri yenilikleri, hem ictimâî hem edebî anlamda yaptıkları ile dikkate değer bir şahsiyettir.

Onun eserlerindeki değişimi izlemek mümkün müdür? Eserlerini gözünüzde bulundurduğumuz zaman bu pek mümkün gözükmemektedir. Ancak yenileşme «arayış» ı olarak nitelendireceğimiz bu asrın ızdırâbını çekmiş, yeniliklere «nisbeten» ayak uyduramamış, ancak karşı da koymamış, ilkelerinden ödün vermeyerek edebî alanda soylu bir savaş vermiştir.

Bu tezimizde eserinin muhtelif devrelerini incelediğimiz zaman bu görüşümüzü daha iyi kanıtlayacağız inancındayız.

Fâik Âlî henüz edebiyâtının târihi yazılamayan, muhtelif yerlerde muhtelif vesîlelerle «Türk Teceddüd Edebiyatı», «Teceddüt Devri Edebiyatı», «Batı Tesirinde Türk Edebiyatı» , «Modern Türk Edebiyatı» «Yenileşme Devri Türk Edebiyatı» gibi isimlerle anılan «Arayışlar Devri Türk Edebiyatı» nı (Tural 1993:99) idrâk eden sanatkarlardandır. «Encümen-i Şuarâ» dan gazeteci edîblere, «Edebiyât-ı Cedîde » mensuplarından «beyânnâmeli» «Fecr-i Âtî» cilere ve «Millî Edebiyat» taraftarlarına ve bağımsız isimlere kadar edebiyât eseri veren şahısların hemen hepsinde göze çarpan kuvvetli arayış iştîyâkı (Tural 1993:99) Fâik Âlî'nin eserlerinde de göze çarpar. Ancak her zaman o «sıradanlığın ve basitliğin» karşısında «necâbetin» yanında olduğu için «arayış» ın eserlerine yansıması sınırlıdır, temkînlidir.

Fâik Âlî Ozansoy 1895'den 1950'li yıllara kadar eskilerin tabîriyle çok velûd bir sanatkar olmak sıfatıyla pek çok sayıda eser vermiştir.

Edebiyât târihçilerimizin Fâik Âlî Ozansoy hakkında ortak iki görüşünden birisi Abdülhak Hâmid mukallidliği, diğeri ise tipik bir Servet-i Fünûn şâiri olmasıdır. O Cumhûriyet devrinde dahi eser vermesine, Cumhûriyet devrine kadar her devirde eser vermesine rağmen tipik Servet-i Fünûn şâiri vasfından sıyrılamamıştır, âzâd olamamıştır. O Fecr-i Âtîde de, Millî Edebiyât döneminde de Cumhûriyet Döneminde de yeniliklere ayak uydurma çabaları gözönünde bulundurulmaksızın hep Servet-i Fünûn şâiridir. Gerçi bu görüşte gerçekçilik payı da yok addedilmemelidir. O edebî anlamda ilkelerinden ödün vermeyen insândır. Yeniliklere ayak uydursa bile eserlerindeki şeklî ve muhtevî rûh aynıdır. Şiire başlayışı Servet-i Fünûn ile bitirışı de. Bu münâsebetle edebiyât târihçilerinin hemen hemen başka bir ortak görüş noktaları da Fâik Âlî'nin hazırlık devri yaşamadan doğrudan Servet-i Fünûna girişi, kendini kabullendirmesi ve ayak uydurmadaki kabiliyetidir.

Bu açıdan bakıldığında Fâik Âlî'nin eserleri incelenirken klasik taenîf usûlü geçerli olmayacaktır.

Eserlerinden edindiğim görüşüm kaba bir tasnîfle Fâik Âlî'nin şiirinde iki devre yaşadığıdır. Fâik Âlî Servet-i Fünûnla şiire girmiş ancak şiirinin çizgisi harbler, ictimâî olaylar vesîlesiyle değişmiştir. Bu açıdan tasnîfe tâbi tutulduğu zaman Fâik Âlî'nin şiirleri «İlk Denemeler» «Servet-i Fünûn Şiirleri» ve «Diğer Şiirleri» olmak üzere üç grupta incelenebilir.

Eğer yayınladığı eserler gözönünde tutulursa Fâik Âlî :

Fânî Tesellîler şâiridir.

Elhân-ı Vatan şâiridir.

Diğer bütün şiirlerini de bu iki şiir kitâbına dâhil etmek, yerleştirmek mümkün görünmektedir.

Bunu Fâik Âlî'nin tiyatro eserlerini incelerken bile izlemek mümkündür.

Fâik Âlî

Nedîm ve Lâle Devri müellifidir.

Pâyitahtın Kapısında müellifidir.

Nedîm ve Lâle Devri Fâik Âlî'nin iç dünyasını, Pâyitahtın Kapısında ise dış dünyaya olan alâkasını, ilgisini, münâsebetini göstermesi açısından dikkate değerdir.

İsmâil Habîb bunu enfûsî ve âfâkî (Sevük 1932:192) diye tasnîflendirmektedir. Ancak İsmâil Habîb Fâik Âlî hakkında: «Enfûsî olmaktan daha çok âfâkî bir şâirdir» (Sevük 1932:192) hükmünü veriyor. Eserlerini toplu olarak bir arada görme ve gelişim çizgisini kronolojik olarak inceleme şansına sâhip olmakla Fâik Âlî'nin âfâkî bir şâir olmaktan ziyâde, enfûsî bir şâir olduğu zannındayım.

Zîrâ Fâik Âlî nesirde kalemi yürümeyen insândır. Bizâtihî onun hayâtı başlı başına bir şiirdir. Edebiyyât-ı Umûmiyye Mecnûası'nda kendi eseri olan Payitahtın Kapısında adlı eserden yapılan alıntının üzerine düşülen notta bu konu ile ilgili olarak:

Rolünü Fâik kadar iyi oynayan bir edîbe az tesâdüf olunur. Fâik Âlî'nin hayâtı, bir teselsül-i şi'r, bir teâkub-ı vezn ü kâfiyeden ibârettir. (E.U., 6 Teşrîn-i evvel 1917, 164)

denilmektedir.

Gerçekten de Fâik Âlî söyleyeceği herşeyi nazmın kuralları içerisinde söyler. Şehbâl Mecmuası ile ilgili mütâlaasını dahi nazmen ifâde eder:

Şehbâl'in o inkişâfı, hisse
Bir levh-i kûşâyış ü nevâziş
Enzâra ziyâfet-i nefîse
Şâyândır eğer denilse etmiş
Şehbâl ile iktisâb-ı rifât
Türklerde seviyye-i tabâat

(Ozansoy F.A., «Meşâhirimizin Mütâlaâtı,»
Şehbâl, Y.1,S.19, 1 Şubat 1325; s. 369)

Hayâtı bir «teselsül-i şîir» den ibâret olan Fâik Âlî önce Fânî Tesellîler sonra Elhân-ı Vatan şâiridir. Öncelikle Fânî Tesellîler sonra Elhân-ı Vatan şâiri olan Fâik Âlî'yi yine eserinde az da olsa değişen çizgiyi takîb etme açısından devirlere göre inceleme yoluna gidilmelidir inancındayım.

Bu sebeple Fâik Âlî'nin şiirindeki gelişim çizgisini düşünerek:

- 1- İlk şiirleri (1897'ye kadar)
 - 2- Servet-i Fünûn dönemi şiirleri (1897-1901)
 - 3-1901-1908 arası yazdığı şiirler
 - 4- İkinci Meşrutiyet sonrasında yazdığı şiirler (1908-1923)
 - 5.Cumhûriyet Dönemi Şiirleri (1923-1950)
- olmak üzere 5 döneme ayırarak incelenecektir.

Esâsen şâirin çizgisi Meşrûtiyet'in ilânı ile değişmiştir. Bu açıdan Meşrûtiyet'in ilânı dönüm noktası olarak düşünülmelidir.

1. FÂİK ÂLÎ'NİN ŞİİRLERİNDE MUHTEVÂ

a. İlk Şiirlerden Servet-i Fünûn 'a

Fâik Âlî şiirin dünyâsına, sanatın dünyâsına hazırlıklı adım atan sanatkârlardandır. Her şâiri etkileyen, besleyen pek çok kaynak vardır. Ancak Fâik Âlî bu kaynakların tümüne birden sâhip sanatkârlardandır.

«Daha küçük yaştan, edebiyâtın iki tanınmış sîmâsı olan, babasının ve ağabeyisinin yakın ilgi ve özenişleri ile yetişmek şansına erişen Fâik Âlî, ilk edebî kültürünü, ağabeyisi gibi, eski nazmın üstâdlarından çok, yeni nazmın kurucularına borçludur.»(Akyüz 1986:415)

Edebî bir atavizmin içinden gelmesi onun şâirliği için en büyük avantajdır. Fakat bu şahısların gölgesinde kalma gibi bir şanssızlığı da berâberinde getiren bir avantajdır.

Bütün şâirlerin kimliklerini bulma devresi için klasik bir söylem hâline gelen «Divân şâirlerinden etkilendi» gibi bir hüküm de Fâik Âlî için geçerli değildi. Zîrâ yakınında yeterince örnek vardı.

« Divân nazmının ustalarına karşı olan ilgisi daha sonraları gelişir. Sanatına hiç bir sûretle tesîr etmemiş olan bu şâirler arasında en çok beğendikleri Fuzûlî, Nâbî ve Nedim'dir. Kemâl'in, Ekrem'in ve bihassa Hâmîd'in eserlerini okumakla geçen ilk gençlik yıllarını, her sanat amatöründe olduğu gibi, bir deneme ve taklîd devresi takîbetti. Ancak, bu sıralarda ve Servet-i Fünûn dergisinde gelişmeğe başlayan edebî hareketin bu taklîd dönemini pek kısalttığı ve genç şâirin bu harekete sûratle uyduğu görülür. O kadar ki, Servet-i Fünûn dergisine yazmağa başladıktan (1897) pek az bir müddet sonra vokabüler ve üslupça olduğu kadar hayâl ve duyuş tarzı bakımından da Servet-i Fünûn nazmını kurmuş olanlardan hiçbir farkı kalmamıştı. Fâik Âlî, bu bakımdan da şüphesiz ki iyi bir şansa sâhiptir. Kurulmasında ve yerleşmesindeki büyük emek ve üzüntülerin hiçbirine katlanmadan, başkaları tarafından en küçük noktalarına varıncaya kadar eksiksiz olarak ortaya konulmuş bir nazma sâdece ayak uydurmuş oluyordu. Fakat, ayak uydurma kâbiliyetinin büyüklüğü de inkâr edilemez. Bu kâbiliyeti ile birlikte, kendisine karşı ilk tanıdığından beri duyduğu sınırsız hayranlığın da zorlaması ile zaman zaman, Hâmîd'in tesîri altında kaldığı görülür. (Akyüz 1986:415)

Bu sebeplerden dolayı sanatı adına olumlu sayabileceğimiz maddeden olmak üzere etkilenme devresi, kendi şahsiyetini bulma devresi fazla uzun sürmemiştir.

İlk örnekler diyebileceğimiz tarzda, Servet-i Fünûn estetiğine hazırlık şiirleri de diyebileceğimiz az sayıda şiire rastladık.

Fâik Âlî kaynaklara göre 1897'de henüz bir mülkiye talebesi iken şiir yayınlamaya başlamıştır. (Beysanoğlu 1960:346) (Akyüz 1990:106) ilk yayınlanış tarihi olarak hemen hemen bütün kaynaklarda 1897 verilmesine karşılık şâirin daha on yaşında iken şiir yazmaya başladığı da kaynaklarda zikredilmektedir. (Tannöver H.S. «Fânî Tesellîler », Musavver Muhîr, 22 Kânûn-i sâni 1324, s. 197)

Gerçek olan şudur ki mutlakâ bir hazırlık devresi geçirmiş olmasıyla beraber, ilk şiirinin yayınlanış tarihi 1311'dir. Şâirin muhtemelen yayınlattığı ilk şiir Diyarbakır'dan yazıp İstanbul'da yayınlanan Maârif Mecmûasına gönderdiği «Muhabbet» şiiridir. Şiirin yayınlanış târihi 28 Kânûn-i evvel 1311'dir.

Şâirin edebî yaşamında yayınlanan ilk örnek olması açısından şiirin tamâmını veriyoruz.

MUHABBET

I

Köyün mübeşşir-i sabâh olan horozları öter
Tuyûra, lâneye bedel, mekân olur gusûn-ı ter;
Gider elinde destisi bir âfet-i bürehne-ser,
Kızın cemâline vurur da reng-i dilber-i seher,
Hayâli şâirânede ayân eder bedâlar;
Bu feyz-i taze aks-i ibtisâmıdır muhabbetin

II

Sabâ güzâr eder, çemenistân pür-ihizâz olur,
Latîf bir yeşil deniz nazarda mevce-sâz olur,
Ziyâ-yı vâ-pesîn-i şems ufukta dil-nevâz olur,
Guruba karşı kumru leb-güşâ-yı sûz u sâz olur,
Bu renkler, bu handeler ki böyle işve-bâz olur
Fezâ-yı bî-nihâye de hırâmıdır muhabbetin

Nişîmenin olur o dem ki sevdiğim kenâr-ı âb?
Hafîf bir sehâb ile tesettür eyler âfitâb;
Çiçekleriyle sanki rûha handeler saçar tûrâb
Verir mehâsin-i şebâb, âleme bir âb ü nâb,

Bu şevkler, bu neşveler, bu hây-ı hûy-ı bî-hesâb
Güzel cemâline bir ihtirâmıdır muhabbetin.

(Muhabbet, Mâarif, Y.5,S.5, 28 Kânûn-i evvel 1311,
s.66-67)

Şâirin ilk şiiri Muhabbet adlı tabîatı konu alan romantik tarzda yazılmış bir şiirdir.

Şiirin dikkati çeken özelliği gözün ve kulağın algıladığı öğeleri bir arada kaynaştırmasıdır. Şiir iki bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde şâir bize bir tabîat tasvîri yapmıştır. Yaptığı tasvîr okuyanda bir tablo intibâsı uyandırmaktadır.

Şiire göre horozların öttüğü, kuşların tâze ağaç dallarına yuva yaptığı elinde destisi ile başı açık bir güzelin gittiği tablo gözümüzde canlanmaktadır. Resme has öğelerle ses unsurları kaynaştırılmıştır.

Rüzgar geçip giderken bahçeler sıçrayıp oynamakta latîf bir yeşil deniz dalgalanmaktadır.

Bütün bunların gerisinde bu neşeler bu şevkler tablonun verdiği canlılığın sebebi bu tâze feyzin sebebi muhabbetin gülümsemesinin aksinden dolayıdır. Yani mutlak iyimser bir tablo çizilmiştir. Fâik Âlî'nin daha sonraki şiirlerinde sıkça göreceğimiz «elem» kelimesinin müterâdiflerine bu ilk şiirinde rastlamıyoruz. Şâirin hayâlini süsleyen, besleyen tüm bu güzelliklerdir. Kızın güzelliğine seherin renginin vurması şâirin hayâlinde eşi benzeri olmayan şeyler sünûh etmesine sebep olmaktadır.

Fâik Âlî daha bu ilk şiirinde bir tabîat parçasını sanatkâra has heyecanlarla resimleştirmiştir. Okuyanın zihninde tablo gibi bir hayal oluşmaktadır. Bu açıdan düşünüldüğünde şiir pitoreks bir karakter taşır.

Bütün edebiyât târihçilerinin şâir hakkında Abdülhak Hâmid benzetmesi hükmünü daha önce zikretmiştik.

Bu ilk şiiri de bu açıdan ele almak mümkün. İlk şiiri olan bu şiirdeki tabîat görüşü romantiktir. «Tabîat kusursuz ve güzeldir, tabîatla kucak kucağa yaşayanlar mesûd olabilir» görüşünü çıkarmasak bile-

çünkü şâir kır ve şehir yaşantısı gibi bir mukâyeseye gitmeyip sadece kır yaşantısını övmüştür- bu ilk şiirde Abdülhak Hâmid'in Sahrâ adlı kitâbının etkilenmelerini görmek mümkün.

Tabîatın sînesinde mesûd yaşama, uzak, medeniyet dışı mekanlara hasret arzusu Tanzimatın ikinci devresinde romanik bir tarzda şiirimize girer. Bunun kaynağı da Robenson, Paul et Virginie, Atala gibi Türkçeye çevrilen ilk eserlerin tesîriyledir. 1879'da yayınlanan Abdülhak Hâmid'in Sahrâ'sı, devrin yazarları üzerinde kuvvetle müessir olur. Abdülhak Hâmid'in ifâdesiyle kendinden öncekiler onu alkışlar tasdikler. Hem-zamânları ise takdîr ederek daha sonra taklîd eder ve nazîre yazarlar.

«Sonra bu takdirat Sezâî'ye Süleymân Nazîfe Cenâb'a, Fikret'e, Ali Ekrem'e, Fâik Âlî ve bütün Servet-i Fünûn üdebâsına da intikâl ederek taammûm etmiş oldu. Taklîd ettiler, nazîreler yazdılar. (Enginün 1991:15)

Fâik Âlî'de daha bu ilk şiirini devrin modasına uyarak yazmıştır hükmünü vermek ne derece doğru olacaktır. Tesîr muhakkaktır; ancak Fâik Âlî İstanbul'un merkezinden uzakta çocukluğunu yaşamıştır. Yani devrin diğer şâirlerine göre yazdıklarını yaşama ve gözleme açısından daha şanslıdır inancındayız.

Bu yüzden tablo daha gerçekçi bir tablodur diyebiliriz. Ancak anlayışı romantiktir.

Bir koyun yavrusuyla dağda meler;
Karaca yardan eder pertâb.
Bir bayırdan dahi iner sürüler,
Gâh gâh akseder sadâ-yı kilâb.
Bir kadın destîsiyle suya gider,
Erkeği baltasıyla ormana,
Yayı omzunda oğlu bir yana;
Ötede süt sağar fakat duhter.
(Enginün 1991:47)

Abdülhak Hâmid 'in Sahrâ'sındaki bu tabloda Fâik Âlî bazı değişiklikler yapmıştır. Koyun, karaca, yerine horozlar ve kuşlar geçmiştir. Duhterin yerini suya giden «âfet-i bürenne-ser» almıştır.

Bunlardan başka ilk örneklerde Fâik Âlî'nin hayâtı boyunca işleyeceği temaların özetini oluşturan parçalar da mevcuttur.

Fâik Âlî şiirinin özünü oluşturan tabîat unsurlarını sıralamaktadır:

Sahrâ, dere, orman o hazîn refref-i eşcâr,
Emvâc, ki sâhilleri lâ-yenkati' okşar..
Pür-hüzn, müfekkir, müteheyyic, müteâlî,
Bir şi'r dir eyler sana takrîr-i me'âlî

(S.F., C. 13, S. 334, 24 Temmuz 1313, s. 347)

Bunun dışında ilk şiirlerinde tabîat unsurlarıyla kaynaştırmış küçük ihtisâslar mevcuttur.

Bir subh-i bahârîdeki bir dilber-i nâzân
Bir âşık-ı şâirle olur zîb-i gülistân;
Derken biterek nâz ü niyâz,âh, firâvân
Leb-ber-leb olur mest-i muhabbet iki cânân;

Bir yerde ne hoş hüsn ile olmada pinhân?
Billâh o dakîka ebedî olmaya şâyân!..
Alkışlar o hâli seheri nağme-i mûrgân;
İşte bu da bir şiir ki raks-âver-i vicdân.

Kuşlar ötüşür şevk ile, bir âşık-ı muğber
Bir tâze mezâr üstüne göz yaşları serper;
Muhtâc-ı tesellî iken o kalb-i mükedder
Bî-his bütün eşyâ, ne de bî-kayd şu makber!

Yâ Rab bu ne zıddiyyet-i hilkat, bu ne işler?
Bir kalb-i gam-âgîne mukâbil ne o mermer?

Zâhir bu tehâlûfte de bir hikmeti mevcûd...
Seyret, bu hazîn levhada bir şi'r-i gam-âlûd.

(S.F. C.13, S. 334, 24 Temmuz 1313, s. 347)

Fakat bu ilk örneklerde bile kullandığı tesellîye muhtâc olan «kalb-i mükedder» «şî'r-i gam-âlûd» terkîpleri daha sonra geliştireceği temaların habercisi gibidir.

Yine ilk örneklerden sayabileceğimiz 30 Kânûn-i sâni 1313'te Bursa'da yazdığı «Tenvîm-i Hissiyât» şiiri şâirin daha ilerde tebârüz edecek olan asıl benini haber vermektedir.

Sever, yazar, geçirirdim-elemden âzâde-
Kışın siyâh.. Hazânın perîde, hüzn-âlûd..
Yazın sefid... Bahânın pür-ihisâm ü kebûd
Bütün leyâlîni bir mehd-i şî'r ü hülyâda.

Şebâba hande-feşân bir likâ-yı câvîdin
Birr sitâre idi tâbişyle her zerre;

O devr-i mesti vü âzâde-gîde kaç kerre
Müşâfehâtını duydum emelle ümmîdin.

Nihâyet oldu karîn-i hüsûl o hülyâlar;
Evet.. Fakat bir elem onları kucaklarken
Diğer elem biçiyordu şebâb-ı ömre kefen.

Siz ey çiçekli emeller, ziyâlı sevdâlar!
Mezâr-ı muzlim-i âmâl, haşr-gâh-ı şuûn
Olan dimâğım içinde müebbeden uyuyun

(Tenvim-i Hissiyât, S.F., C.15, S. 366, 5
Mart 1314, s. 24)

b. Servet-i Fünûn Dönemi Şiirleri

Servet-i Fünûn 'da Tefik Fikret'in yazı işleri müdürlüğünü ele aldığı 7 Şubat 1896'dan derginin kapatıldığı târih olan 16 Ekim 1901'e kadar olan döneme (Akyüz 1990: 91, 92) Türk edebiyâtı

târihinde Ser-vet-i Fünûn ya da Edebiyât-ı Cedîde dönemi edebiyâtı diyoruz.

Fâik Âlî Ozansoy Servet-i Fünûn dönemi şiirlerini Fânî Tesellîler adıyla bir kitapta toplamıştır. Şâir 1901 (1317)'e kadar olan şiirlerini 1908 (1324)'de birleştirerek yayınlanmıştır. Bu açıdan düşünüldüğünde Servet-i Fünûn Dönemi şiirleri Fânî Tesellîler'in târihi ile denk düşmektedir ve inceleme Fânî Tesellîler üzerinde yoğunlaşacaktır.

Fâik Âlî'nin nâdirattan sayılan mensûr parçalarından biri de Fânî Tesellîler önsözüdür. Fânî Tesellîler önsözü aynı zamanda şâirin o dönem şiirlerinin «poetika» sı niteliğindedir. Servet-i Fünûn dönemi şiirlerini yeterince tanıyabilmek için Fânî Tesellîler önsözü anahtar metin konumundadır.

Esâsen Fânî Tesellîler önsözü şâirin hayatının önsözü gibidir. Zirâ önsöz Fâik Âlî'yi en iyi anlatan metinlerden biridir.

Önsözün en dikkate şâyân cümlesi:

«Fânî Tesellîler de terâne-i sâikâneye belki hiç tesâdüf olunmaz. Müellifin hülâsa-i manâ-yı hayâtı şu iki kelimeden ibârettir. «Melâl ü infîâl» (F.T., s. 11)

cümlesidir. Şâir «aktâr-ı hissiyenin bir seyyâh-ı fânîsi» (F.T.,15) olduğunu ifâde etmektedir.

Ancak şâir kendi ile ilgili bir özeleştiri de yapmıştır. Kendi şiirlerinin çizgisini beğenmediğini söyleyerek olması gerekeni yani şiirin beşeriyete hitâb etmesi gerektiğini ifâdelendirerek daha bu ilk eserinde yazdıkları ile düşündüklerinin farklı olduğunu söyler.

«Fakat şiir bütün beşeriyete hitâb etmeli. Halbuki bir mecmua-i eş'âr sûretinde umûma takdîm olunan bu eser bu gencin sâat-i âvâregîsindeki perîşan terennümlerinden başka birşey değil ve en çok duyulacak sadâsı elhân-ı hodgâmânedir. Evet bu kitâb da bütün beşeriyete hitâb etmeliydi..

Muztarib olanlara: Ağlamağa, ağlanılmağa ihtiyâcınız mı var? Öyle ise berâber... Ben ıztırlara ve ıztırâbları ağladım; gözyaşlarımda kalbinizin âteşlerini söndürecek katreler, meyûs olmuş bir aşk-ı ulvî, münkesir olmuş bir kalb-i masûm nâmına yapılan mezârların öksüzlüğünü izâle edecek şebnemler var...

Mâtemzedelere: Muhtâc-ı tesellî misiniz? Gelin bir kehvâre-i rüyâ içinde fânîliğin ıztırâbâtını tehzîz ü tenvîm eden elhân-ı tesliyetkârım sizin içindir.»(F.T.,s.9)

Esâsen bu rûh şahsa matûf değil nesle has bir rûh (Kaplan 1991:1)tur. Bu özellikler yalnız onun şahsının değil, mensûb olduğu edebî topluluğun özellikleridir. (Ercilasun B. 1990:134) Fakat Fâik Âlî'nin -o dönem içinde düşündüğümüzde- şahsına has olan, kendine yönelen bir eleştiriye girişerek kendini kötümserlikle suçlaması ve şiirin bütün beşeriyete hitâb etmesi gerekliliğini ifâde eden cümlesidir. Sanki şâir isteyip de yapamamanın ıztırâbını çekmektedir. «Fertçi» değil, «toplumcu» edebiyâta özlem duymaktadır.

Bu yönüyle şâir «fertçi» değil «toplumcu» edebiyâtın yanındadır. Ancak daha önceden ifâde ettiğimiz gibi düşündükleri ile eseri örtüşmemektedir.

Belki de bu ifâdeler şâirin temalarının daha ilerde değişeceğini ifâdesidir. Zaten o edebiyâtta lisânda değişime inanmaktadır.

«Dâimâ bir gâye-i tekâmüle koşan cemiyet-i beşeriyette edebiyâtın şu'bât-ı sâire-i fûnûndan ziyâde terakkîye müstaîd ve tahavvüle tâbi olduğunu her müntesib-i edeb ü marifet bilir. Bugünkü lisân dünküne nasıl benzemiyorsa yarınki de bugünküne benzemeyecek.» (F.T. s. 8)

«Hülâsa her beşiği bir mezâr ve her mezârı bir sitâre bekledikçe şiirin de imkân-ı zevâli ve o hayât-ı nâ-mahdûd içinde tahavvûlât-ı azîmeye tâbi olmamak ihtimâli yoktur.

Lisânlar da insânlar gibi doğar ve büyür ve ölür. Bir batnın tarz-ı tahassüsü bir başka batnın tarz-ı tahassüsüne benzemez. Hattâ her ferdin ayrı bir üslûbu, müstakil fikirleri, husûsî hisleri var.» (F.T., s. 6)

Değişime, tahavvüle her sâhada inanan şâir bunun doğal sonucu olarak herşeyin geçiciliği, fânîliği üzerinde ısrarla durur. Şiirlerinin hemen hemen birinci belki en ağırlıklı teması da budur. Zaten şiir kitâbına da Fânî Tesellîler adını vermiştir. Fânî ile tesellî kelimesi buruk bir kalbin, yaratılan herşeyin geçiciliğine belki herkesten fazla inanmış bir rûhun aczini ifâde eder.

Şâir bu hissini bizlere şiire yakın bir üslupla anlatmıştır.

«Arasıra bunların yazıldığı zamânlara bir avdet-i hayâliyye yaparak o hisleri tekrâr yaşamak isterim. Heyhât, geçen bir dakîkayı bir daha bulamayız; gördüğümüz bir dalga bir daha meşhûdumuz olmaz; uçup giden bir bulut artık nâ-bedîd olmuştur; bir nağme bir kerre duyulur; bir şihâb yalnız bir kerre sükût eder; bir nûrun üfûlünü yalnız bir defa görebiliriz. Bize onlardan yâdigâr kalan ancak sönük bir hâtıra, şeffâf bir gölge, sesis bir ihtizâz, müşevveş bir şu'le, mübhem bir lem'adır.» (F.T. s. 12)

Ve bütün bunların tabii uzantısı olarak unutulmak kaçınılmazdır. «Nisyân» insânın uzanamayacağı kadar yükseklerdedir.

«Çünkü huzûr-ı ıstırâhata ben de muhtâcım, çünkü ben de ıztırâbât-ı fâniyyeyi âlâm u evcâıyla hissettim; çünkü unutulmaya benim de istihkâkım var ve çünkü sâfilînin yegâne mükâfât-ı ıztırâbâtı, yâd-ı insânînin yetişmediği bir yükseklikten ibâret olan nisyândır.» (F.T., s.16)

Şâir Fânî Tesellîler'in içinde nelerin olduğunu da bize önsözde özetlemiştir. Ancak yine cümlelerin sonunda çölde serap gören seyyâh misâli hepsinin fenâ bulacağına inancını belirtmiştir.

«Fânî Tesellîler bir dakikada ebediyyet-i muhabbeti yaşamış bir rûhun neşâid-i garâmını muhtevî olduğu gibi öyle feryâdları da hâvîdir ki ben onlarda sevmemekten, sevememekten boğulan rûh-ı nâlânımın mahrûmiyyetlerini garâm u tesellî nağemâtıyla inledim.

Ve öyle zemzemât-ı hissiyeye de tesâdüf olunur ki ifhâm ettiği manâ kayaların kovuklarında rûzgarların ikâz ettiği uğultulardan başka bir şeye benzemez. Kayalar bir rûzgara nasıl çarpıp geçerse bu manzûmelerin kâiline de mechûl bir nesîm veyâ sarsar öyle temâs ederek bir takım mübhem, karanlık, vahşî sesler çıkarmış ve sonra ilelebed geçip gitmiştir.» (F.T. s. 11)

Eserde hem aşk neşîdeleri, hem de sevememekten boğulan rûhunu tesellî için inleyen nağmeler mevcûttur.

Fânî Tesellîler 'le ilgili kitâbın yayınından sonra yapılacak eleştirileri, «anlaşılmıyor», yakınmalarını, sembolist suçlamalarını şâir sanki önceden biliyormuşçasına önsözde bunlara cevap mâhiyetinde cümleler kullanmıştır. Herkesinkine benzeyen hâllerimiz için «îtiyâdât-ı âdiyye» ifâdesini kullanarak asıl benliğimizi teşkil eden şeylerin ise «Garâbet» ünvânına matûf olan hâllerimiz olduğunu söyler. Yani «Garâbet» i ayrıcalık addeder ve asıl benliğimizi ifâde eden şeyin «Garabet» diye ifâde edilen haller olduğunu inanır.

«Herkesinkine benzeyen hâlât ü harekâtımızda benliğimizden birşey görülemez. Onlar maatteessûf bütün mevcûdiyyeti rûh u nezâhetten ibâret olmayan şahsiyyetimize ihtilât u münâsebât-ı zarûriyye-i rûzmerre ile karışıp yerleşmiş itiyâdât-ı âdiyyedir. Bugün (Garâbet) diye bir nakîsa gibi, bir

kabahat gibi ta'yîb ü ithâm edilen hâlât-ı rûhiyye vü müstesneyât-ı hissiyye sîmâ-yı manevîmizin en ince, en gizli hutût u eşkâlini gösteren şeylerin mecmûunu yani asıl benliğimizi teşkîl eder. Temâyülâtımızı, âmâlimizi, tarz-ı tefekkürümüzü, şahsiyetimize nüfûz eden eşyâ-yı hâriciyyenin maneviyâtımıza sûret-i inkılâbını, sâha-i nazarımızın dâire-i ittisâını tabîatla münâsebât-ı mütekâbilemizin derecesini, rûhumuzun harâret-i garîziyyesini hissimizin a'dâd-ı pervâzını, bizim vücûda getirdiğimiz muhît-i husûsînin bizi vücûda getiren muhît-i umûmîye nisbetini anlamak, ölçmek, tayîn emek için o en sahîh bir mikyâs, en doğru bir levha-i tedkîktir.» (F.T. s. 7-8)

Hamdullah Subhi kitabı o dönem okurlarına:

«İçinde gecelerden, yıldızlardan, şafaklardan bir telâtum-ı elhâk-ı muzlime duyulan kitap» diye tanıtır. (Tanrıöver H.S. «Fânî Tesellîler», Musavver Muhît C.1., S. 13, 2 Kânûn-i sâni 1324, S. 198)

Fuâd Köprülü ise eseri dönemin siyâsî özelliği ile alâkalı olarak takdîm eder.

«Fâik Âlî Bey'in bu ilk mecmua-i eşânı, kalblerde nâmütenâhî bir asr-i mesâib-i hissî uyandıran uzun bir vakfe-i nevmîdîden sonra, sansürün nâhun tahrîbinden külliyyen âzâde olarak, hür ve serbest, semâ-yı edebiyâtımızda şaşaa-pâş oldu.» (Köprülü F., Fânî Tesellîler, S.F., C. 36, S. 920, 1 Kânûn-i sâni 1324, s. 154)

Hamdullah Subhi yine aynı yazıda kitâbın akîbeti ile ilgili endîşesini şöyle dile getirmektedir.

«Fânî Tesellîler zamânın siyâsiyyâta münhasır kalan ihtiyâc-ı mahsûsundan dolayı lâzım olduğu kadar nazar-ı dikkati

celbetmeksizin ihmâl ü nisyâna terk olunacak gibi görünüyor. «(Tanrıöver H.S., a.g.m. s. 197)

Fânî Tesellîler Kânûn-i sâni 1317 târîhli Hasbihâl adını taşıyan mensûr bir önsözden sonra Neşâid-i Garâm, Tabîat, Kâinâta karşı, Hafâyâ-yı Leyâl, Dicle, Elhân-ı Perîşân, Elhân-ı Fenâ adlarını taşıyan yedi bölümden oluşur. Bölüm isimleri bölümdeki şiirlerin karakterini yansıtır niteliktedir.

Fâik Âlî'nin 1901 (1317) yılına kadar yazdığı bu şiirler yirmi yirmi beş yaş ürünleridir. Yani Fâik Âlî'nin gençlik ürünleridir.

Ancak daha 1314 yılında yazdığı «Tulû'dan Evvel» şiiri için bile Tevfik Fikret Tarîk'te yazdığı «Hafta-i Edebî»sinde övgüler yağdıracaktır.

«Biz henüz gençlerde liyâkât-ı ciddiye görmeye alışmamışız da onları «çocuk» diye dâimâ ehemmiyetten ıskât etmek isteriz.. Daha dünkü muallimîn-i edebîn âsârı arasında bugünkü şu mektep çocuğunun:

Çemerler, cûylar, kuşlar bütün leb-ber-leb-i ülfet
Deniz fikret-nümâ kühsâr-ı dûş-â-dûş-ı ulviyyet;
Kılar mechûl bir ses, bir sadâ-yı manevî davet
Beni âfâktan sahrâya, sahrâdan bu vâdîye

Parçaları kıymetinde kaç şiire tesâdüf olunabilir?

Fâik Âlî Bey'in «Makber Müellif-i Muhteremine» ithâfnâmesiyle Servet-i Fünûn'un son nüshasında intişâr eden bu şi'r-i güzîdesi de ispât ediyor ki bizde henüz şiir devri bitmemiş ve bitmeyecektir.» (Parlatır 1987:150-151)

Bu dönem şiirlerini daha iyi anlayabilmek için şiirleri muhtevâlarına göre tasnif edelim:

1. Şâirin Şahsiyetini İmâ Eden Şiirler

Esâsen her sanatkar eserinde kendi «ben» ini ortaya koymakta, kendini ifşâ etmektedir. Eser bir nevi insânın aynasıdır. Ancak bazı eserlerde bu daha belirgin bir şekilde kendini göstermektedir.

Şâirin de kendi rûhunu ifşâ eden şiirlerini inceleyelim:

Şâire göre dünyâ bir «sahne-i mâtem» bir «mahşer-i feryâd» dir. Önü ve sonu belirsiz olan bu hayâtta o elemle dolu hastalıklı bir gençtir.

Hayâtın-evveli mechûl, muntehâ mechûl-
Dikenli yolları üstünde ben, zalûm ü cehûl
Koşup giden elem-âgîn marîz bir gencim
Ne iştirâk ederim gâfilâne handelere,
Ne iltifât ederim ibtikâ-yı bî-esere,
-Lüzûmsuz gibi-bir zerre-i mihen-sencim.

(«Emel-i Müzehher», S.F., C.15, S.372, 16
Nisan 1314)

Ey hüznünün güzelliği yâdımda ağlayan,
Tevdî-i ihtisâs edelim gel şafaklara

(Hasbihâl, F.T., s.44)

Şâir harâbeye benzettiği bu âlemde kendini öter bir baykuş olarak tavsîf etmektedir.

Bu vâveylâ-yı meşûmum, bu vâveylâ-yı mâtemde
Eder tezyîd-i samt ib'âd-ı hiç â hiç ü mübhemde;
Donar haşyetle hattâ rûh-ı mevcûdât-ı nâlemde;
Öter bir baykuşum güyâ harâb-ı âbâd-ı âlemde

(«İhtisâsât-ı Marîzâne», S.F., C.17, S.421, 25
Mart 1315)

Şâire göre kâinâtta her ses sonunda «âh» a ve «nâle» ye dönüşmektedir. Ve hayâtı şâir efgânlı giryeye benzetmektedir.

Varlık denen bu sahn-ı havâdiste münteşir
Her ses, sonunda münce olur âh u nâleye.

Benzer hayât bence bir efgânlı giryeye;
Eyvâhlar hayâtıma duymazsa ger yarın
Her nağmesinde kalbimin insâl-i âtiye
Vâveyl-i ıztırâbını geçmiş asırların!

(«Semâya Karşı», S.F., C.16, S. 412, 21
Kânûn-i sâni 1314, s. 342)

Şâir

Vuhûş, hemdem.. Enîsim ketâib-i zulmet,
Bir âşinâ gibi ifrîtlerle hem-sohbet;
Benim o hâlîme olsun harâbeler handân.

(«İnfîâlât-ı Marîzâne», S.F., C.18, S. 445, 9
Eylül 1315)

diyerek bu âlemdeki yalnızlığını anlatır. Ve mezarlarla, ölümlerle haşrolup kalmayı diler. «Nasîbsiz yaşamaktan nasîb-i ömr alayım» diyerek nasîbsizliğinden yakınır. Ona göre her zevkin sonu kötüdür, elîmdir.

Fâik Âlî'nin şiirlerin enfûsî ve âfâkî diye kategorize eden İsmâil Habîb enfûsî şiirleri içinde en kuvvetlisinin İnfîâlât-ı Marîzâne olduğunu ifâde ile şiir için «Fânî Tesellîler'in fânîlikten en ziyâde kurtulabilmiş nağmesi» (Sevük 1932: 191) der.

Şâirin hissiyâtını anlatan şiirlerde üstünde yaşadığı «hak» e yabancılık, semâya, semâvîlere karâbet büyük yer tutar. Hâk üzerinde yaşayanlar ona âşinâ değildir. Onların dilinden anlamaz, kâinâtta yapayalnızdır.

Fakat ey kâinât-ı nûrânî,
Bu nasıl sırr-ı mübhem ü muzlim?
Hep nebât u cemâd birbirini
Tanısın, anlasın da ben kalayım

Hisse idrâke, rûha sâhibken
Hisse, idrâke, rûha sâhib olan
Ezelî âşinâma bigâne.

(«Mesîre-i İlhâm», F.T., s. 66-67)

Ve yaşamak, tadrîcen yükselerek bir «kemâl-i hayâle koşmak» tır.

Ooh, yüksel bu toprak alçaktır;
Yaşamak: Cezb-i rûh eden yüksek
Bir kemâl-i hayâle koşmaktır,
Böyle tadrîcen irtikâ ederek.

(«Selâm-ı Âşinâyî», Demet, C.1, S. 3,1
Teşrîn-i evvel 1324)

(Yazılışı 1315)

Ümitsizlik ve herşeyin geçiciliğinin farkında olma şâiri aşktan istifâde
etmeye yöneltir.

Bunda herşey: şebâb, ümîd, âlâm
Bitecek mutlaka, muvakkattir.
Bize takdîr edilmemiş ârâm,
Olalım bâri müstefid-i garâm;
Bu yolun müntehâsı zulmettir.

(«Dâimâ», S.F., C.16, S. 398, 15 Teşrîn-i
evvel 1314)

Ve bütün bunların sonucu olarak şâir hakîkatten kaçır ve
hayâle sığınır.

Rûhun

Zalâm-ı yes ü serâirle serteser meşhûn

Zamânlarında hakâyık yalancıdır; kaçmak.
Muhayyelât u hurâfâta kaçmak en bedbîn
Tahassüsât ile perverde en metîn kalbin

Yegâne tâb-ı tesellî-i ıztırâbı budur.

(«Süleymân Paşa Merhûmun Kerîmesi
Senîha Hanım için», F.T.,s. 180)

Aşağıdaki mısralarda da hayâli hakîkate tercîh ettiğini
görürüz.

Gelmez-bana kehvâre ve kabrolsa da toprak-
Göklerdeki seyrân-ı hayâlîme nihâyet;
Sen rûhuma yaptın yed-i i'câz ile ancak
Bir cennet-i hâkîde melâz-ı ebediyyet.

Heyhât! O kadar benden uzaksın ki gülümser,
Hattâ bana senden yakın ecrâm-ı baîde.

Hoştur, kalayım böyle hayâlât ile hemser,
Mevâ değil âğûş-ı hakîkat her ümîde.
(«O Mechûleye», S.F., C.20, S. 516, 18
Kânûn-i sâni 1316, s. 339)

Bütün bu rûh hâlleri, içinde yaşanan hayâttan memnû-
niyetsizliğin ifâdesidir. Devrin şâirlerinde ortak rûh hâlini alan «hayâttan
hoşlanmama» Fâik Âlîde de belirgindir. O da diğerleri gibi hayâle sığınır.

Şâire hayâtı sevdiren bir «belki» ümîdidir.

Ey dâhiye, ey hûsn-i dehen-hande-i sâkit,
Yokluk gibi varlık da ederken beni tedhîş,
Hâlâ bu karanlık, bu tereddütlü hayâtı

Sevdirmede bir «belki!» bir ümmîd-i hod-endîş,
Sönsün bu şükûk-ı siyeh, âtime tulû' et,
Mehtâb-ı mükevkeb gibi güldür zulemâtı!
(«Belki», S.F., C.18, S. 461, 30 Kânûn-i
evvel 1315, s. 291)

Hayâttan ümitsizliğe, hayâle kaçışa, gerçek olmayana sığınışa
rağmen o eserleri ile kalıcı olma, asırlar içinde kabrini kendisi kazma
sevdâsındadır.

Ben başka bir edâ ile, tarz-ı beyân ile
Elhân-ı kâinâtı, hafâyâ-yı hilkatı
Âheng-i rûh mezcederek yazmak isterim.

Bî-sûd bir hayât-ı perîşân ü zâile
Râzî değil gönül.. Yanıp âfâk-ı zulmeti
A'sâr içinde kabrimi ben kazmak isterim.
(«Semâya Karşı», S.F., C.16, S. 412, 21
Kânûn-i sâni 1314, s. 342-343.)

Ve şâir herşeye rağmen hâlınden memnûndur.

Düşünmek âh düşünmek ser-i mezâra kadar,
Benim nasîb-i hayâtım budur... Ve memnûnum.

Servet-i Fünûn'un tipik bir romantik şâirinden bu mısraları
duymak ilginçtir. İlerde bahsi geçecek olan Cenâb Şahâbeddîn'in, Fuat
Köprülü'nün bu eser için yaptığı «dimâğî- tefekkür şiirleri» yorumunu
haklı çıkarmaktadır.

2. Kendi üslûbunu, sanatını, tefekkür ve tahassûs tarzını anlatan şiirler:

Şâire göre şiir ve mûsikî iki kardeştir. Ve gökyüzünden berâberce yeryüzüne inmişlerdir.

Beşerin mehd-i âsumânîden
Bu makarr-ı sefil-i feryâda,
Ebedî mebd-i sükûtunda
Hüsnü rûhuyla âşinâlık eden

İki timsâl-i kehkeşân- sâkin,
İki hemşîre, mûsikî ve şiir;
Beşiğinden berâber inmiştir,
O muazzez behişt-i gümgeştin

(«Nağme-i Teselli», S.F. C.21, S. 525, 22
Mart 1317)

Şâir şiirine kimin, neyin ilhâm kaynağı olduğunu bilmemektedir.

Gâh bir mübhemiyetin pek uzak
Bir hayâliyle âşinâlık eden
Fikrimin zulmet-i safrinden
Rûhen âzürde-i kelâl olarak,

Soruyorlar ki her zamân kimedir
Bu karanlık neşâyid-i sevdâ?
Hangi yüksek hayâl-i müstesnâ
Fikr-i müstakbelinde hâkimedir?

Âh bilseydim âh o mechûle,
O benim rûh-ı fikr ü şi'rim kim?
O zamân ben şikeste-per bir kuş,

Yok yok eflâke karşı bir baykuş
Gibi mübhem, siyâh nâlemler
Dâimâ, dâimâ öter miydim?

(«Benliğimin Karanlıkları», S.F., C.17, S.
431, 3 Haziran 1315, s. 231)

Böyle söylemesine karşın bazen bir örtülü güzellik bile onun şiirine ilhâm kaynağı olabilmektedir. Örtülü bir genç kız ve gizli gülümseyişi onun gençlik semâsında bir şiir ufku açabilmektedir.

Teşekkül eyledi endâminızla fikrimde
Bütün mehâsin-i fevka'l-hayâle bir mecmû;
Gülümsezin, bırakın, kâinât-ı şîrimde
O hüsn-i müst etir eş'âra en güzel mevzû.

(«Bir Hüsn-i Nev-Tesettüre Karşı». S.F., C. 18, S. 443, 23 Eylül 1315, s. 23)

Şâir «Bir Şiirin Zıll-i Feryâd-kânı adlı şiirinde yazdıklarını bir hastanın inleyişine benzetmektedir.

Hilkatte câbecâ mütecellî mehâsinin
Düşsün-derim-zilâl-i pür-âhengi şîrime;
Düşsün ve bir temevvüc-i mübhemle titresin.

Bir zirve-i kemâl-i hayâlîye yükselir;
Bir hande-i muzî ile ilhâm eder bana
Mechûl olan fikirleri bir hüsn-i müstetir.

Yazdıklarım bitince fakat hayret eylerim:
Hepsinde bir tesâdüm-i elhân-ı muzlime;
Bir hastanın enînine benzer şiirlerim.

(«Bir Şiirin Zıll-i Feryâd-kânı», S.F., C. 16, S. 414, 4 Şubat 1314, s. 370)

Ancak şâir esâsen zıt duygular arasında gidip gelmekte, tezâttan hoşlanmaktadır. Sanatının aslını bu tezâdlar, ikili duygular oluşturmaktadır. Bu da Abdülhak Hâmit'ten gelme bir özelliktir.

Ben isterim ki bütün sânihât-ı kalbiyyem
Şebîh-i nağme bir âheng-i bî-karâr olsun
Ki hande-nâk, fakat gizli gizli girye-nümûn;
Kuyûd içinde ser-âzâd.. Açık fakat mübhem.

Evet ben isterim olsun o nağmelerde ayân,
Bir anda za'f ile kuvvet, sükûn ile heyecân;
Evet, ben isterim olsun o şî'ri her okuyan
Hazîn iken mütebessim... Güler iken giryân.

Hülâsa isterim, ey şî'r-i ulvî-i hilkat

Ne hisseder, ne yazarsam gülümsesin dursun.
O şeyde, çehre-i şîr-i tezâdı menûsun.

(«Ben İsterim ki», S.F., C, 15, S. 373, 23
Nisan 1314)

Şâir «Hüsn-i Mahzûn» adlı şiirinde şiirlerine ilhâm kaynağı oluşturan şeylerin son bulduğunda, kaybolduğunda kâfiyenin sakat, veznin küskün, yazdığı şiirlerin ise hasta olduğunu ifâde eder.

Şâirin ilhâm kaynağı nelerdir? Tabiattaki güzel olan her unsur onun şiiri için ilhâm kaynağıdır. Bir günün sona ermesi, kuşların ötüşmesinin kesilmesi, her tarafın uykuya gömülmesi şâirin ilhâm kaynaklarını âdetâ kurutmaktadır. O an şâirin yâdında hasta bir güzellik oluşur. Ve inşâd-ı şîre bir yakınlık, bir meyil hissedir.

İşte o an

Yazarım: Rehber-i hayâlim olur
Her tasavvurda hüsn-i mahzûnun;
Fakat, ey hüsn-i nâ-ebed-mahzûn;

Sözlerim bir meâl-i muzlim olur;
Hep kavâfî sakat, vezin küskün;
Hastadır yazdığım şiirler o gün

(«Hüsn-i Mahzûn», S.F., C, 18, S. 45, 9
Eylül 1315, s. 35)

3. Aşk ve Kadın Konulu Şiirler

«Fâik Âlî Ozansoy'un ferdi dokudaki şiirlerinin teması «aşk-kadın-tabiat» tır. (Akyüz 1986:417) Şiirlerinde Servet-i Fünûn sınırlarını aşamayan, romantik bir görüşle aşk, kadın, hüzn ve doğa temalarını işler. (Karaalioğlu 1982:775)

«Hayâtının yarım asırdan fazlası yalnız
güzele tapmak, güzeli terennüm etmek ve
iyiyi duyup iyiyi istemekle» (Us,H.T.,
«Büyük Kayıp İçin», Zonguldak, Y.28,S.
1164, 10 Ekim 1950, s.2)

geçen Fâik Âlî'nin şiir lüğatinde doğal olarak aşk ve kadın kelimelerinin özel bir ehemmiyeti vardır.

«Şiirinde, tamâmiyle idealize edilmiş;
hemen hemen beşerî özelliklerden
uzaklaştırılarak melekleştirilmiş olan kadına
yöneltilen aşkın da santimental ve
romantik bir karakter taşıması tabiidir.»
(Akyüz 1986:417)

Kadının sesinde semâvî, göklere has bir mûsikî

Bir sesin ihtizâz-ı nısvîsi
Mûsikînin budur semâvîsi

(«Bir Müsâmere-i Edebiyye Hâtırası», S.F.
C. 19, S. 478, 27 Nisan 1316, s. 146)

bulan Fâik Âlî, kâinatta sâdece aşka inanır. Herşeyin fânîliğinin,
geçiciliğinin burukluğunu, hüznünü hemen hemen her şiirinde hatırlatan
şâire göre sâdece aşk sonsuzdur, sonsuzluk nûrunun gölgesidir. Eser,
nâm, şân, şöhret hepsi geçicidir.

Âh evet, mûntehâsı samt u zalâm,
Bu ferâmuş-gâh-ı fânînin;
Ne eser ber-devâm olur, ne de nâm;
Sevelim; kâinât içinde garâm
Zillidir nûr-ı câvidânînin.

(«Dâimâ», S.F., C. 16, S. 398, 15 Teşrîn-i
evvel 1314)

Ve şâire göre aşk sonsuz olduğu gibi başlangıçsızdır da.
Âlemde sevdâ «vücûd-ı hûsn» ile başlamıştır. O yüzden de beşik ve
mezâr arasında değerlendirilmemelidir. His ve aşk ezmânın fevkindedir.
Ve şâir «sinni kaçtı aşkınızın» sorusuna «o çok yaşıdır hayâtımdan »
cevâbını vermektedir.

Garâma dâir o her günkü türrehâtımdan
Usandınız ve bu şeb sordunuz, biraz taşkın,
Biraz da eğlenerek: -Sinne kaçtı aşkınızın?
-Emîn olun ki o çok yaşıdır hayâtımdan;

Ve bence ay, sene, yaş: Bunlar ancak insânın
Eder mukâyese maddiyyet-i sefîlesini;
Bu rûh-ı muztaribim hiss ü aşkımın sesini
Uzaklarında ve fevkinde dinler ezmânın.

Hayât-ı aşkı niçin bir güzeşte, bir ferdâ,
Niçin beşikle mezâr ortasında ölçmelidir?
Vücûd-ı hüsn ile âlemde başlamış sevdâ
Ve hüsne ufk-ı ezel muttali' tecellîdir.

(«Hayât-ı Aşkım», S.F., C.21, S.538, 21
Haziran 1317)

Aşk şâire ilhâm kaynağı oluşturmaktadır.

O aşk ile bîdâr oldukça her gece melekler inerek şiirin
..güzelliğini onun üzerine serpmektedir.

Oldukça ben bu aşk ile bîdâr her gece
Bir fırka-i melâik iner âşiyânıma;
Serper bütün mehâsin-i eş'anı gizlice
Bir dest-i ma'nevî ufuk-ı âsumânıma.

(«Sevdâ-yı Münevver» S.F., C. 15, S. 376,
14 Mayıs 1314, s. 179)

Şâirin aşkına mevzû olan kadın gökyüzünde yıldızlarda
yaşamaktadır. Şâirin ulvîlik ve semâlara olan düşkünlüğünü burada da
görüyoruz. Onun kadını da göklere âit bir kadındır. Şiirin adından da
anlaşılabileceği gibi- Aşk-ı Hayâlî-şâirin aşkı da bu aşkına konu olan kadın
da aslında hayâlidir. Ve hayâlindeki aşkının yine hayâlî kadınına
seslenir.

Müstakbel-i garâmıma ey rûh olan kadın,
Ufk-ı mukadderâtıma in bir sitâreden.

(«Âşk-ı Hayâlî», S.F., C.19, S. 475, 6
Nisan 1315, s. 98)

O hayâlindeki sevgili ile yine hayâlindeki mekânda geleceği ve
hâli unutarak yaşamayı diler.

Ey gençliğimin en ebedî şi'r-i hayâlî
Birlikte geçen günleri yâd eyleyerek, gel,
Nisyân edelim bir gece müstakbeli, hâli;
Gel, umk-ı zalâmında leyâlin seni bekler

Ey reng-i semâ gözlerinin aksi olan yâr,
 Olsun sana her ahter-i seyyâr
 Bir kürsî-i nûzhet.
 («Gurûbdan Sonra», S.F., C.15, S.385,16
 Temmuz 1314)

Şâir sevgilisi ile olan yakınlığı yeterli bulmamakta, daha çok yakın olmayı istemektedir. O kadar yakın olmayı bu yakınlıkla erimeyi, parçalanmayı istemektedir.

Yakın, yakın.. Daha pek çok yakın; müzâb olayım
 Bir iftirâs-ı medîdin temâss-ı hâriyle;
 Yakın, yakın.. Bana benden yakın; ve ben bulayım
 O hâl içinde sezâvâr-ı gıpta mevti bile.

Ne ömr imiş sizin âgûşunuzda mestolmak,
 Ne rûhtur bu kadar mezcolmuş kadınlıkla!
 Yakın, yakın... O kadar gizli bir yakınlıkla
 Yakın ki, sıtmalı bir gaşy-ı kurbe müstağrak,

Uzak uzaklaşayım siz de benliğimden de.
 Nigâhınızda temâdî eden bu baygınlık
 Bu vecd ü hâl-i telâkî çabuk geçerse yazık.

Emîn olun güzelim her zaman bulunmayacak
 Bu zindegâni-i âlâm içinde, bir gecede
 Bütün lezâiz-i a'sân hissedip yaşamak.

(«Gaşy-ı Telâkî», S.F., C. 21, S. 523, 8
 Mart 1317, s. 34)

Hattâ kâidelerden sıkılan şâirin rûhu «hodgâmî-i beşer» e isyân etmekte sevgilisi ile «mest-i muhabbet» olarak yaşamak istemektedir.

Niçin seninle sevişmekten ihtirâz edelim,
 Değil midir mütekâbil bu ihtiyâc-ı garâm?
 Gezer semâları sevdâ, o kevkeb-i muzlim
 Kılar, taarruzu fevkinde âlemin, ârâm.

Eğer seninle yaşarsak, o zindegâniden
 Bu intizâm-ı tabîîye bir hâlel mi gelir?
 Hayır, hayır, kadın erkek yaşarsa münferiden
 Hayât-ı bîkesi nâkıs, vücûdu zâiddir.

Hayâtı safvet-i fitriyyeden cüdâ düşüren

Bütün kavâid-i mevzû'a i'tibâridir;
Ve hep tevellüd eder hırs-ı âdemiyyetten,
Seninle gel kaçalım bir vebâ-yı sâîdir

Temâyülât-ı samîmiyyemizle istihzâ
Eden bu beyhûde hodgâmî-i beşerden uzak
Seninle mest-i muhabbet, seninle müstesnâ
Seninle rûh olarak böyle dâimâ yaşasak.

(«Bilmem Kime Karşı», S.F., C.17, S. 426,
29 Nisan 1315, s. 149)

Şâirin aşkına mevzû olan kadın hangi vasıfları taşımaktadır?
Bunu şâir bir başka şiirinde bize anlatmaktadır. Kadının en belirgin vasfı
her an değişmesidir. Şâiri çeken yönü de kadındaki bu ânî
değişimlerdir.

Ben sende her zaman görürüm başka bir kadın:
En gizli bir tagayyür-i ânîyle sen yine
Oldun yabancı bak, biraz evvelki hâline;
Dün başka, şimdi başka idin, şübhesiz yarın

Durmaz, kaçır, tutulmaz uçar bir hayâl-i dūr
Bir başka hüsn olur ve doğarsın hayâlîme;
Çok kerre, gözlerinde hayât-ı melâlîme
Bir leyl-i nev-bahâr ile bir cennet-î huzûr

Gösterdiğin zamanda da melûn muhayyelem
Olmaz hayâl ü şeklini tesbîte muktedir.
Lâkin bu, olmasın sana bir ukde-i elem:
Hep hüsnünün hayâl-i tahayyül-gürîzidir.

Temdîd eden bu aşkı-ki vuslatte muhtazır
Fıtratte bilheves yaşar-ey yâr-ı dil-pezîr
Âzürde-hâtır olma, evet bence bî-nazîr
Hüsnün hayâlinin bu vefâsızlığındadır.

(«Hayâl-i Seyyâl» S.F., C. 21, S. 543,
26 Temmuz 1317)

Şâirin en korktuğu şey ayrılıktır. O sevgilisinden ayrılmayı değil
onunla yek-vücûd olmayı arzulamaktadır.

-Aynlırsak...?

-Yetim olur rûhum..

Leblerinden rahîk-i bûse alan
Her telâkîyi dâimâ mevhûm
Ve uzak bir mesâfe-i hicrân

Zehrederken leb-i hayâlimde
Aynlık!.. Belki hiç kavuşmayarak!
Yok, bu dünyâda kâbil olmayacak
Uzak olmak değil, alelâde

Yakın olmak da istemem hattâ...
Çünkü en az mesâfe bir uçurum
Çünkü âh en yakın yakınlık da

Bir uzaklık değil midir?.. Heyhât!
Yere batsın bütün mesâfe, cihât
Büsbütün ben sen olmak istiyorum.

(«Hirâs-ı Hicrân», S.F., C.21, S. 544, 2 Ağustos 1317)

Fakat anlarınız ki şâirin asıl korkusu unutulmaktır.

Rûhumuz biz, berâber olduktan
Sonra ayrılmanın ne hükmü kalır?
Ve evet sevdiğim, asıl hicrân
Unutulmaktır, âh unutmaktır.

(«Tesliyet-i Hicrân», S.F., C. 38, S. 983, 25 Mart 1326)
(Yazılış tarihi 1317)

Aşk sevgi konusunda bu kadar ümîd-vâr, iyimser mısralar
yazmış olmasına rağmen karamsarlık ifâdesi ile dolu inançsız mısralar
da mevcûttur.

Güzel dudaklarınızdan uçan tebessümünüz
O da fânîymiş anladım; sessiz
Samîm-i rûhuma bir bûse-i garâm ile siz
Onu birgün müebbeden gömünüz.

(«İbtisâm-ı Âfil», F.T., s. 168.)

Bazan de şâir hemcinslerine yönelir.

Sever, sever unuttur.. Bî-vefâdır erkekler;
Kararsız hevesâtıyla, zâhiren süslü,
Fakat melûl, fakat boş bir âşiyân besler.

(«Mâziden Bir Gölge», S.F., C.17, S. 43, 8 Nisan 1315)

Şâirin bu konudaki inançsızlığı bazan onu «sevgi» nin yokluğu fikrine dahi götürür.

İnanma, sevmiyorum; her hayât-ı münkesirin
Muhabbetinde de bir gizli hiss-i nefret var;
İnanma, sevmiyorum; sevgi bence şimdi derin
Ve bî-nasîb-i devâ bir cerîhadır, sızlar.

Eder şebâbını tesmîm-i nefha-i hevesât,
İnanma aşkına bir hod-perest vûcûd-kâmın;
Sezâdır olsa bir iklîl-i sermedî-i hayât
Bugün fezâil-i sevdâya zıll-i endâmın.

İnanma; pür heyecân, âteşin talâkatle
Gelip de ben sana arz-ı muhabbet ettikce;
İnanma, sırtmasıdır hepsi ihtirâsâtın.

Gülüş vesîledir igfâle, ağlayış hîle
İnanma, aldanacaksın, çalışma hey şaşkın
Bu hiss-i hâini sâfiyyetinle tezvîcel

(«İnanma», S.F., C, 17, S. 420, 18 Mart
1315, s. 52)

4. Memlekete «Dicle» ye olan hassâsiyeti ifâde eden şiirler:

Fanî Tesellîler adlı kitâbın bir bölümü «Dicle» adını taşımaktadır. «Dicle» adlı bölümün başına Kitâb-ı Mukaddesten içinde Dicle nehri geçen bir kısım alınmıştır.

« Ve Rabbüllâh Şark cânibinde
Aden'de bir bahçe tertîbiyle teşkîl eylediği
Adem'i oraya kodu. Ve Rabbüllâh
zemînden görünüşü güzel ve yemek için iyi
her bir ağacı ve bahçenin ortasında hayât
ağacıyla hayr ü şerri bilmeklik ağacını
bitirdi ve bahçeyi sulamak için Aden'den bir
nehir çıktı. Ve oradan dört kola taksîm
olunup _____ ve üçüncü nehrin ismi
Dicle'dir ki Şark cânibinde câfîdir.» (F.T., s.
111)

Şâirin gerçek anlamda ilhâm kaynaklarından biri de Dicle'dir.

«Onun herşeyinde bir Dicle rûhu, bir Dicle semâsı yaşar. Onu şâir eden muhîtin bî-pâyân mehâsin-i tabîyyesi hissine, rûhuna, muhayyilesine, her şeyine nûfûz etmiştir. O onların büyüklüğünü herşeyde görmek ister.»
(Şahâbettin Süleymân 1328: 370,371)

Şâir önsözde bu bölümü oluşturan şiirlerin yazılış sebebini anlatır.

«Çok kerreler hâlimizin ıztırâbâtını mâzînin hâle-i şebâbında veya âtînin mazalle-i serâbında dinlendirmekle mütesellî oluruz. Bu manzûmelerin hâtirât-ı mâziyyeyi terennûmden ibâret olanları işte böyle bir ihtiyâc-ı tesliyetle vücûda gelmiştir. Ve hâlden yoruldukça mâzî ile âtiyi tegannî etmek müellifin ihtiyâcât-ı rûhiyyesinden birini teşkîl eder. Fakat eyvâh herşey mâzîdir.» (F.T. , s. 12)

Dicle konulu şiirleri aynı zamanda tabîat şiirleridir. Şâir bu şiirlerde kendi «ben» ini, tabîatı ve mâziyi kaynaştırmıştır âdetâ.

Şâir Dicle'ye mahzûn bir güzel nazarıyla bakmaktadır.

Bahâr içinde de mühtez, perîde bir Eylûl
Güzelliğiyle bu vâdî-i Dicle mahzûndur.

(«Alaca Karanlıklarda», F.T., s. 127)

Kenan Akyüz Batı Tesîrinde Türk Şiiri Antolojisi'nde bu konuyu şöyle değerlendirmektedir..

«Bu peyzajlar arasında, doğduğu çevreye âit olanlar, Tanzimattan sonraki nazmımızın dikkati çeken bir özelliğini de hatırlatırlar. Güney topraklarımıza mensup olan şâirler, ya doğdukları yere aşırı bir sevgi ile bağlı bulunduklarından veya o toprakların özel tesîr hassasına sâhip oluşlarından, vatanın sınırları içinde de olsalar, oralardan ayrı kaldıkları zamanlar, âdetâ, vakit vakit tepen bir nostalji sırtması içindedirler. Süleymân Nazîf, Fâik Âlî ve Ahmed Hâşim bu nostaljinin en güzel örneklerini verdiler.»(Akyüz 1986:417)

Şâir esen rüzgarın bile doğduğu yerin mübârek toprağından üfürüldüğünü düşünmektedir. Şâir içinde bulunduğı «hâl» den şikâyetçi olduğu zamanlarda mâzîye sarılmakta mâzîden meded ummaktadır.

Bütün saâdeti ben rehrev-i fenâ görürüm
Zamânın ecniha-i zucret ü fütûrunda,
Nedir bütün gece bir vech-i rûşenâ görürüm
Cezîretü'l-Arab'ın bir kenâr-ı dîrunda

Yakar dimâğımı sûz-ı lehîb-i hissiyyât,
Acır bu hâlîme yalnız bir âşinâ-yı hayât,
Bir âşinâ ki siyeh-pûş-i zulmet-i mâzî.

Fakat kapanmalı artık bu sahne-i mâtem;
Koşun gelin bana ey hâtîrât-ı ma'sûmem;
Tahakkûmün yetişir ey hayât-ı müstehzî.

(«Geçmiş Bir Mâtemin Zill-i Ebed-
Pâyedârı».F.T., s. 173-174)

Şâir mâzîden medet umduğu gibi bazan da o mâzîye dönerek hep o mâzî ile yaşamak istemektedir. Mâzîde yaşamak arzusu da bir anlamda yaşanan hayattan memnûniyetsizlik ifâde eder.

Yaşadım böyle âh kaç kerre
Bir Lamartîn hayât-ı ma'sûmu;
O hayâtın hayâl-i mevhûmu
Şimdi medfûn zalâm-ı a'sâra.

Artık onlar bütün karanlık, uzak;
Sen de bir mâzi-i hayâl u muhâl.
Değilim ben sezâ-yı istikbâl,
Hep o mâzîyle isterim yaşamak.

(«Dicle Hatıralardan», S.F., C. 19, S. 472,
16 Mart 1315)

Şâir «Dicle» yi hep hüznün kelimesi ile birarada anmaktadır. Dicle onun için hüznün kaynağıdır. Bunun sebebi yaşanmış ve bitmiş olmasından, mâzî olmasından kaynaklanmaktadır.

Hüzne medfûn şu kimsesiz yerler,
Benim enkâz-ı hâtîrâtımdır;
Bu sükût-ı medîd ü hüzn-âver

Aks-i savt-ı teessürâtımdır.

Bu yerin gizli gizli her bâdı
Bana bir bû-yı âşinâ getirir;
O zamân-ı muhabbetin yâdı
Rûhuma tuhfe-i bekâ getirir.

Dicle'nin mevc-i bî-karârından
Duyulan sermedî enîn ü figân,
Benim âheng-i kalb-i zânımdır;

Evvelîn matla'-ı garâmım olan
Bu cebeller, bu vâdi-i handân
Beşiğim, me'menim, mezârımdır.

Yirmi yıldır şu köhne dünyâda
Dolaşır bir garîb-i derbederim...
Gözlerim gökleri temâşâda
Bir ümîd-i zaîf ile giderim.

(«Dicle Vâdîsi», F.T., s. 119-120)

Hamdullah Subhî şâirin «Dicle» konulu şiirleri ile ilgili yaptığı yorumda Dicle'nin sanatı üzerinde gerçek bir tesîr icrâ ettiği görüşündedir.

«İşte sevgili şâirimizin ilk safha-ı hayâtının güzêrân olduğu belde-i havâlîsi, öyle itikâd ederim ki Fâikin en büyük iki mürebbîsi, Dicle mıntıkası ve Abdülhak Hâmit'tir. Sûret-i tefekkür ü beyânını Hâmit'ten mevzû'-ı tefekkür ü beyânını Dicle Diyârından almıştır.» («Tannöver H.S. «Fani Tesellîler», Musavver Muhîr, C.1, S. 13, 22 Kânûn-i sâni 1324, s. 198)

Bütün yaşadıkları bir tarafa şâirin nihâyetinde dönüş noktası, döneceği yer Dicle'dir.

Yaşadım, sevdim, ağladım, gezdim
Vatanın çok harâbe-zârında:
Münteşirdir figân-ı câvîdim.
Şimdi de Dicle'nin kenârında

(«Dicle Vâdîsi», F.T., s. 121)

5. Ölüm Konulu Şiirler:

Fânî Tesellîler'de ölüm konusunda yazılan şiirler Elhân-ı Fenâ adıyla son bölümde toplanmıştır. Babasına ithâf edilmiş «Geçmiş Bir Matemin Zill-i Ebed Pâyedârı» mezâr taşına yazılmış «Bir Kitabe» arkadaşı Süleymân Nesîb'in kerîmesi «Seniha Hanım İçin» şiiri ve kaybolan güzelliklerin ardından âdetâ bir ağıt ifâdesini taşıyan «Üfûl Etmiş Mehâsin Karşısında» ile «Tellüm» adlı şiirden oluşur.

Her güzelliğin fenâ bulacağına îmân etmiş olan şâir «kâmûs-ı elfâz-ı beşerde» sâdece ölüm kelimesinin hakîkatine inanır.

Güzele âşık, güzeli terennüm eden şâir her güzelliğin sonunda fenâ bulacağına cân-ı gönülden inanır. Fânî olan âlemde en büyük hakîkat ölümdür.

Hayır, ümîd-i beşer bir serâb ü rûyâdır.
Cihan içinde ölümden büyük hakîkat yok;
Hayât çöllerinin bî-irâde, bî-ârâm
Birer seferber-i fânîsiyiz; şebâb ü garâm

Hayat-ı mâziyenin hâtîrât-ı bâkiyesi,
Sabâh-ı makbere îsâl-i fikr-i istikbâl,
Muhassenât-ı mehâsin, tecelliyât-ı hayâl

Bi zindegânî-i kahr ü melâl için süslü
Fakat yalancı, muvakkat birer tesellîdir.

Hakîkat: İşte mekâbir bununla mâlîdir..

(«Süleyman Paşa Merhûmun Kerîmesi
Seniha Hanım İçin», F.T., s. 178-179.)

Şâire göre kitle-i bî-his olan toprağın gıdâsı beşerin hayâtıdır.

Ve sen de âkıbet oldun ve güldü çehre-i hâk.

Evet, o kitle-i bî-his de bir gıdâ ister;
Onun gıdâsını teşkîl eder hayât-ı beşer,

(«Süleyman Paşa Merhûmun Kerîmesi
Seniha Hanım İçin», F.T., s. 181)

Ölüm olayına üzülmeyi mâtem tutmayı şâir gaflet olarak yorumlamaktadır. Zîrâ ölüm fazîlettir.

Mukadderâtına çok, pek çok ağladım, bedbaht!
Fakat hayır, bu da bir gafletin nişânesidir,
Şükûk içindeki fânîliğin boğuk sesidir.

Niçin bu nâliş-i nevmîd ü nevha-i mâtem,
Niçin bu âh-ı tazallum, bu ibtikâ-yı fecî,
Niçin fazîleti mâtemle eylemek teşyî?
(«Süleyman Paşa Merhûmun Kerîmesi
Senîha Hanım İçin», F.T., s.182)

Ve sonunda şâir makber-mehd; mezâr- beşik benzetmesine
yönelir.

Bir emr-i i'tibârîdir derim ben
Beşik yahud kabir, mağrib ya meşrik.
Beşik bir makber, ölmektir ademden
Doğup düşmek bu sahrâ-yı ümîde;
Ve makber bence benzer tıpkı mehde.
(«Üfûl Etmiş Mehâsin Karşısında»,
S.F., C.21, S. 533, 17 Mayıs 1317, s. 204)

Fânîliğin dahi fânî olduğuna bile inanan şâir:

Çıkar ka'r-ı ademden sermedî bir âlem-i cennet;
Ve rûhâniyyet-i mümtâzeden mahlûk bir heyet
Emîn ol, der ki ey fânî bu fânîlik de fânîdir.
(«Fanîliğim», S.F., C.20, S. 512, 21
Kânûn-i evvel 1316)

Ölümün en büyük hakikat olduğuna inanan şâir yine de
öleceğine inanamamaktadır.

Tecelliyât-ı tabîat, telezzüzât-ı hayât
Bu zindegâni-i fânîde hep muvakkatken
Muhassenât u mehâsin, şuûn u masnû'ât
Yalan ve yalnız ölüm en büyük hakikatken,

Fezâiliyle, güzellikleriyle, hep şu haşîn
Türâb içindeki birçok vücûd-ı muhteremin
Memât u defnini ben gözlerimle görmüşken,

Durup hakikat-ı mevtin bu mutlakiyyetine
Tegâfûlümle, teâmîlerimle bîgâne
Hayır hayır, diyorum, herkes ölse ölmem ben.

(«İbtîlâ-yı Hayât», S.F., C.18, S. 459, 16
Kânûn-i evvel 1315, s. 262)

6. Tabîat Konulu Şiirleri

Fânî Tesellîler'in büyük bir kısmını tabîat şiirleri oluşturmaktadır. Mensûr bir Hasbihâl'den sonra yedi bölümden oluşan Fânî Tesellîler adlı eserin «Tabîat», «Kâinâta Karşı», «Hafâyâ-yı Leyâl» adlı üç bölümü doğrudan tabîatı konu edinen bölümlerdir. Diğer bölümlerde de muhtevâsı tabîat olan şiirler mevcûttur. Zâten Fâik Âlî'nin şiirlerinin büyük çoğunluğu tabîata ve tabîat unsûrlarına karşı terennüm edilmiştir.

Türk Edebiyatında tabîatı telakkî tarzı Tanzimatla birlikte değişikliğe uğramıştır.

«Divân edebiyâtında bir nevi tabîat fikri yok değildir; Kasîde başlarında (nesîblerde), mesnevîlerde ve bazı gazellerde bahar, yaz, sonbahar, kış veya tabîata âit herhangi bir unsur, güneş, ay, su, sünbül ilh. tasvîr olunuyordu. Fakat bunlar umûmiyetle samîmî ve hakîkî duyguyu anlatmıyor, şâirin mazmûn kullanmaktaki mahâretini göstermeğe bir vesîle teşkîl ediyordu. Tabîattan alınan materyaller gâyet mahdût ve onları işleyiş tarzı hemen hemen bütün şâirler arasında müşterekti.

Divân şiirinde tabîata âit umûmî bir görüş yoktu. Maksat tabîat vesîlesiyle mazmûn-perdâzlık etmek olduğu için, bizzat tabîata bakılmıyor ve onun üzerinde düşünülüyordu. Belki de bu yüzden tabîat bir bütün olarak ele alınmıyor, teferruat tasvîr ediliyordu. Tanzimattan sonraki Türk şiirinde inkişâf ettiğini gördüğümüz perspektif, manzara veya tablo fikri mevcûd değildi. Münferit unsurları işleme tarzı da bazan çok garip ve suni benzetmelere müstenit bir antropomorfizmden ibâretti.» (Tanpınar 1992: 314)

«Nesre paralel olarak şiirde de tasvîre doğru gidilir: Daha Servet-i Fünûn'dan önce başlayan resim altına şiir yazma cereyânı, şiirde tasvîrcilik cereyânının başladığını haber verir.» (Tanpınar 1992: 393)

Servet-i Fünûnculara has ortak tabîat görüşünün Fâik Âlî'yi etkilememesi imkânsızdı.

«Servet-i Fünûn Edebiyatında dış âleme, «tabîat» a verilen önem, iç âleme, duygu ve hayâl dünyâsına verilenden az değildir. Batıdan tanıdıkları her edebiyâtçı nesil onları, tabîata götürüyordu. Bilhassa Parnas mektebi ve o sıralarda Türkiye'de çıkan dergilerde pek yaygın olduğu daha önce işâret edilen resim ve tablo merakı, onları tabîata karşı son derece dikkatli kılıyor ve duygularını renkli manzaralar halinde ortaya koymağa sevk ediyordu. Tanzimattan sonra Namık Kemâl, Sâmî Paşazâde Sezâî, bilhassa Recâizâde ile Abdülhak Hâmid tabîata yeni bir gözle bakmağa başlamışlardı. Fakat bu bakış tarzı Servet-i Fünûncularda olduğu gibi resme has olmaktan ziyâde fikrî idi. Tabîata bakış tarzı, Servet-i Fünûncularda zengin, vâzih, canlı, renkli ve kokulu bir dış âlem idrâki şekline girdi.» (Kaplan 1987: 51,52)

«Mümkün olduğu kadar bütün duyu organlarını dış âleme açmak ve dış âlemi aletlâde bir madde yığını olmaktan ziyâde kendisine mahsûs rûha mâlik bir varlık telakkî etmek, işte Servet-i Fünûncuların edebiyâtımıza tabîat idrâkinde getirdikleri yenilik» (Kaplan 1987: 53)

«Servet-i Fünûnculara göre tabîat, ölü bir manzara değildir. Onlarca tabîat, rûh ile çok yakınlığı olan, hatta bazan cihân-şümûl bir rûhun (rûh-ı kâinât) maddî tezâhürü gibi telakkî edilen bir varlıktır.» (Kaplan 1987:53)

Fâik Âlî Servet-i Fünûnun ortak tabîat görüşüne bağlı olmakla beraber:

«Fâik Âlî de tabîat, bir kısım Servet-i Fünûn şâirlerinde olduğu gibi bir garnitür olmaktan çıkmış, belli başlı bir tema hâline gelmiştir.» (Akyüz 1986: 417)

« Fâik Âlî, zamânında, tabîat ve aşk şâiri olarak meşhûrdu; şiirlerinde tabîat tasvîrleri oldukça mühim bir yer tutar; fakat o, tek başına tabîatı, yani tabîatin mücerred ve maddî varlığını değil, tabîat

güzelliği içinde kalıp tabiat güzelliği ile sarılarak düşünmeyi, bilhassa bu ulvî ve muhteşem dekor içinde hayâline renk ve ilhâmına kuvvet veren güzeli düşünmeyi sevmiştir.» (Sevengil R.A, « Fâik Âlî Ozansoy», Ulus, 13 Ekim 1950)

Fâik Âlî Ozansoy Servet-i Fünûn Mecmuasında «Tahkîkât-ı Edebiyye Sütunları» nda kendisine yöneltilen «nelerden etkilendiği» sorusuna şöyle cevap verir.

«Matâlî’-i ciddîsi olduğumuz müellifler bittabi bize birer muallim, birer rehber olmuşlar, bizde az çok bir tesîr bırakmışlardır. Tesîrâtına mutlak olarak tâbî’ olduğum tabîatla insâniyettir.» (Ozansoy F.A., Tedkîkât-ı Edebiyye Sütunları, S.F., C.6, S.1427, 18 Eylül 1335, s.336)

Hemen hemen Fâik Âlî’den bahseden bütün kitaplara ve antolojilere giren ve tabiat şiirleri arasında zikredeceğimiz «Kehkeşâna Karşı» şiiri Fânî Tesellîler adlı kitâbın «Kâinâta Karşı» bölümünün ilk şiiridir. 22 Nisan 1315’te Servet-i Fünûnda neşredilen bu manzûme aynı zamânda şâirin sevilip tutulmasını sağlayan manzûmesidir. Hatta Hâmid mukallitliği suçlaması da bu şiirle başlar.

«Servet-i Fünûn’a gönderdiği ilk şiirler arasında «Kehkeşâna Karşı» diye bir manzûmesi çıktı. Yeni ilim ona mektepte öğretmişti ki küreler güneşlerden kopuyor, keheşânlar da kesîf güneşlerin bir kümesinden ibârettir. Oradan da güneşler fırlayacak, o güneşlerden de küreler ayrılacak, o kürelerde de insanlar yaşayacak. İlimin bu sesi şâirin de hoşuna gitti. Semânın en şâirâne manzarası keheşândı. Onun mâhiyetindeki azameti öğrenince o şiirdeki mâhiyet de büyüdü. Demek bu en haşmetli şiir, ilmen dahi kâinâtın anası imiş. İşte o manzûme ilimle şiirin bu izdivâcından doğdu:

«Sen ey mâder ki merî, müstetir, câmid veyâ zî-rûh»
Tevfik Fikret bu şiiri okuyunca, Cenâb Şahâbeddîn Bey’e gösterdi ve ilâve etti:
«İşte ikinci bir Hâmid!» (Sevük 1932: 189)

Hamdullâh Subhi bu şiirin memleket atmosferinin, Dicle rûhunun tesîriyle oluştuğu inancındadır.

«Şâirin bu ilk devre-i hayâtının mevkî-i güzârı, kerpiç ve siyah taşlarla yapılmış, mukassî ve muzlim Diyarbekir Şehri'dir. Burada asırlardan beri hüküm-fermâ olan bir sıtma bütün insânın cümle-i asabiyyesini târumâr ederek haddenefzûn tahayyülâta gitgide daha geniş bir yol açmıştır. Beldenin şark tarafında dört-beş dakikalık mâlikeden sonra, şâirin zaman zaman aşk ve harâretle bahsedeceği o kadîm ve târihî Dicle nehri cereyân eder. Şehrin etrafında Romalılar zamanından kalma, yüksek ve metin bir sur vardır. Surun dâhili ne kadar hüzn-engîz ne kadar mukassî ise, dışarı o kadar latîf o kadar şâirânedir. Orman haline gelen meyve ağaçları ovayı boydan boya istîlâ etmiştir. Fâik Âlî gibi bir fitrat-ı mümtâze-i şâirâne ile doğan çocuk için burası tabîat ile başbaşa imrâr-ı hayât etmeğe ne kadar müsâiddir. Gece saat ikiye üçe doğru şehrin üstünde Dicle'den tayerân eden baharlar, yavaş yavaş dağıldıktan sonra, başınızın üstünde öyle şeffâf ve amîk bir semâ açılır ki yıldızların güzelliği, parlaklığı sizi saatlerce mevkûf-ı hayret ü dikkat bırakmağa kâfidir. Herşeyi doğuran o esrarengiz vahşeti, karanlığın amâkında kasırgalarla savrulup dökülen yıldızların yavaş yavaş rûhu üşüten garîb korkusunu duymaya başlarsınız. Bu tesîr Fâik Âlî'nin henüz 19-20 yaşında bir çocukken Servet-i Fünûn'da neşrettiği «Kehkeşâna Karşı» manzûmesinde mevcûddur. Fâik Âlî'nin ekseri eşârında yüksek menba'lardan gelen mebzûl ve âhenk-dâr şelâleler gibi o bitmez tükenmez nagamât-ı ulviyyesiyle anlattığı kibriyâ-yı semâvât-ı ihtişâm-ı nücûm, Dicle'nin semâ-yı adninden, leyâl-i zâhiresinden müfekkiresine intibâ etmiş parçalardır.» (Tannöver H.S., «Fânî Tesellîler», Musavver Muhîtt, C.1, S.13, 22 Kânûn-i sâni 1324, s.198)

Şâir özellikle semâya ve semânın unsurlarına dâir yazdığı şiirlerde kendini âdetâ onlardan bir parça imiş gibi hisseder. Aslında şâir gökyüzüne âittir de yanlışlıkla yeryüzüne inmiştir.

Sen ey mâder ki merî, müstetir, câmid veyâ zî-rûh
Bu mevcûdât-ı bî-pâyânı tevîd eyledin, ben de
Senin evlâdınım düşmüş mükedder, muztarib, mecrûh
O âgûş-ı mükevkebden bu zulmetgâh-ı feryâda.

(«Kehkeşâna Karşı», S.F., C.17, S.425, 22 Nisan 1315)

Kamer yapar bize tirâjeden libâs-ı kefen,
Bûkâ-yı mâtemimiz bir şelâle-i envâr,
İlelebed bize âgûş-ı leyl olur medfen.

Müebbeden yaşamaktan ziyâde, ey rûhum,
Bu yolda ölmeye bilsen ne ihtiyâcım var.
Henüz meşîme-i a'sâra düşmeyen mahmûm.

Dehâların feverânıyla leyl için yazılan
Bütün neşâyid-i takdîs, olur memâtımıza
Zamânla eskimeyen bir lisanla mersiye-hân.
Hayâl ü hisse emin ol bu hâk-i müstehzâ

Kifâyet eylemez ezvâk-ı fâniyâtıyla...
Semâda rûhların bir hayâtı var ki yaşar
Utâridin, Zühâlin, Zührenin hayâtıyla
Bu hissi ben de semâdan mı ettim istibşâr?

Müfekkiremdeki birçok şuûn-ı hissiyye
Fenâ-yı mutlakı yâdımdan eyleyip teb'îd,
Hayât-ı rûhumu etmekte dâimâ temdîd
Hudûdu merg ü mezâr olmayan bir âtiye.
(«Müstesnâ Geceler», S.F., C.21, S.527, 5 Nisan 1317)

Fâik Âlî'nin en güzel tabîat şiirleri «Hafâyâ-yı Leyâl» başlığı altında yayınladığı beş şiiridir. Bunların ilk dördü Fânî Tesellîler'e alınmış, beşinci şiir olan «Ra'd u Berk» adlı şiir kitaba alınmamıştır. Birinci şiirin adı «Hafâyâ-yı Leyâl» dir ve numara verilmiştir. İkinci «Hafâyâ-yı Leyâl» 2 Nisan 1314'te yazılmıştır ve «Çöllerde» başlığını taşımaktadır.

Bu serinin «Deniz Kenârında» adını taşıyan üçüncü şiiri Haziran 1314'te, dördüncü şiir olan «Bir Şeb-i Mâzi» ise, 11 Teşrîn-i sâni 1315'te Servet-i Fünûn'da yayınlanmıştır.

Gece onun tabîat şiirlerinin vazgeçilmez ögesidir. İlk «Hafâyâ-yı Leyâl» şiirindeki «şîr-i leyâl», «bükâ-yı leyâl», «sürûd-ı leyâl», «raks-ı leyâl», «nefehât-ı leyâl», «perî-i leyâl», ifâdeleri ve şiirin sonunda «rûh-ı leyâl» imajı ile geceye rûh vermektedir.

Tabîat şiirlerinin çoğunda asıl anlatılmak istenen tabîat unsûrları değildir. Şâir tabîata insânî vasıflar vererek tabîata rûh, canlılık kazandırmaktadır.

Pür-samt bir belâgat ile şîr okur nücûm,
Deryâ hurûş içinde sükûnet-meâldir;
Orman deniz cibâl ü sahârâ ale'l-umûm
Dinler bu şîr-i gaybı ki şîr-i leyâldir.

(«Hafâyâ-yı Leyâl», S.F., C.14, S.364, 19 Şubat 1313)

«Deniz Kenârında» adlı şiirinde her ne kadar denizi anlatıyor görünse de denizin onun üzerinde oluşturduğu çağrışımları mısralara dökse de denizden çok kendini anlatmaktadır.

Bu girdbâd-ı demâdem-vezân-ı hilkatle,
Medîd fırtınalar, sarsar-ı maîşetle
Hurûş u cûşa gelen bî-kenâr-ı deryâda
Benim hakikat-i rûhum, benim hayâlimdir:
Ki hâl-i hâbda, bîdârlıkta, rûyâda
Mukadderât-ı siyâh-ı beşerle pençeleşir.

(«Deniz Kenârında», S.F., C.15, S.382, 25 Haziran 1314)

Bu serinin beşinci şiiri olan «Ra'd u Berk» adlı şiirde de gök gürültüsü ile şimşek şâirin içindeki fırtınaları dışa yansıtmak için kullandığı bir araç durumundadır.

Bir cevî-i bî-ziyâ: Ne deniz var, ne âsumân;
Kâbil değildir anlamak âfâk-ı rüyeti;
Yalnız, bir incilâ-yı bevârik zaman zaman
Tarrâkalarla parçalıyor kalb-i zulmeti.

Yükseliyor şevâhık-ı ulviyyeden başım
Tesîri çünkü önce olur bende âşikâr
Ser-zirve-i cibâle düşen yıldırımların

(«Ra'd u Berk,» S.F., C.21, S.537, 14 Haziran 1317)

Fâik Âlî'nin «tabîat unsurları arasında geceler, gökler, çiçekler (bilhassa menekşe), akşam, tulû, gurup en çok tercîh ettikleridir.» (Akyüz 1986:417)

Fâik Âlî'nin ister geceyi, ister gurûbu, ister tulûu muhtevâ olarak seçen şiiri olsun bunların hepsinde tabîat unsurlarının arasına karışmış -çoğu zaman hayalî olan- bir sevgili mevcuttur.

Ey hüznünün güzelliği yâdımda ağlayan,
Tevdî-i ihtisâs edelim gel şafaklara

(«Hasbihâl», F.T., s. 44-45)

Bütün hayât sâhipleri uyurken o sevgilisi ile semâyı dinlemektedir.

Zemîn gunûde.. Berâber terennüm ettiğimiz
Semânın işte açılmış uyûn-ı esrârı;
Sûkût içinde uyurken zevî'l-hayât, ikimiz
-Leyâl-i nâimenin sanki rûh-ı bîdârı-

Semâyı, şî'r-i bülend-i leyâl-i dinleyelim;

(«Müstesnâ Geceler,» S.F., C.21, S.527, 5 Nisan 1317)

Yeryüzünde semâyâ has bir hayât yaşayan şâir, aşk için dökülen gözyaşlarının kaybolmayacağını kevkeb ve inciye dönüşeceğini düşünmektedir.

Pür-itolâ yaşarız; böyle rûhumuz hattâ
Yaşar bu âlem-i hâkîde bir hayât-ı semâ.

Ve sermediyyet-i sevdâyı aşkımızda niyâz
İçin biz ağlayalım, bir dakîka, leb-ber-leb;
Garâm için dökülen giryeler buhâr olmaz...

Hayır bu giryeyi koynunda besleyip deycûr,
Seninki ufk-ı kebûd-ı şağafda bir kevkeb,
Benimki kalb-i sefid-i emelde inci olur.

(«Müstesnâ Geceler», S.F., C.21, S.527, 5 Nisan 1317)

Ve en sonunda şâir bu âlemi, hayât-ı hâki terkedip hayât-ı semâda yaşamayı arzulamaktadır.

O şî'r içinde, o âhenk içinde, rûhumuza
Birer hayât-ı semâ vâ'deden derin, yüksek
O itilâ, o temâşâ içinde, en sonra,

O girye-i ebedî-i garâm içinde evet
Bütün bu âlem-i fânîyi terkedip gitsek.
Okur semâ o zamân bir neşîde-i davet.

(«Müstesnâ Geceler», S.F., C.21, S.527, 5 Nisan 1317)

Yine «Gece Yarıları» adlı şiirinde de tabîat unsurları ile hayâlî sevgili imajı birarada kullanılmıştır. Şâir bu şiirde sevgilisiyle beraber bir ilhâm darbesi ile uyanmak istemektedir. «Yalnız biz uyansak» mısraından sonra encümle, melâikle, serâirle uyanma arzusunu mısralaştırır. Ta ki mahşerde de sevgilisi ile beraber uyanma onun emelidir.

Sen bâd-ı şebistân ile, mahmûr, uyanırken
Bîdâr idi bir darbe-i ilhâm ile rûhum;
Mevâmıza bin zâir-i mevhûm

Peyk-i ebediyyetti semâdan, kürelerden;
Etmişti kamer mâî karanlıkları intâk...
Oh ey ebedî şî'r-i emel, her gece böyle:
Sen bâd-ı nağam-perver-i şeble,
Ben darbe-i ilhâm-ı maâliyle uyansak.

Bâlîn-i muhabbet gibi makberde de hemser,
Rûyâ-yı teebbüdle avunsak, oyalansak,
Mahşerde de birlikte uyansak!

(«Gece Yarıları», S.F., C.20, S.513, 27 Kânûn-ı evvel 1316, s. 290)

«Kalb-i beşerden ziyâde gecelerin,
yıldızların, semâ-karîn şevâhik-i cibâlin şâiri
olan «(Tanrıöver H.S., «Fânî Tesellîler»,

Musavver Muhîr, C.1, S.13, 22 Kânûn-î sâni 1324, s. 198) Fâik Âlî de âsumânlar, kehkeşânlar, şihâblar, sitâreler, kavâfil-i ecrâmlar ilhâm perisinin dolaştığı sahalara ve temâs ettiği tabîat unsurlarıdır. Şiirlerinin kuvvetini bu gibi kelimelerden alır. (Levend 1938: 80)

«Umûmiyetle subjektif bir mâhiyet gösteren peyzajları» (Akyüz 1986:417) ile Fâik Âlî'nin tabîatı telakkî ediş tarzı umûmiyetle romantiktir.

«Fâik Âlî romantik bir şâirdir. A'sârı hiç bir zamân hâk-i hayâtta dolaşamamış, dâimâ semâlarda pervâz etmiştir. Ve semâlarda pervâz ettiği halde bile dâimâ sâikalarla, dâimâ şimşeklerle, gürültülerle, hayâlinin verdiği kudret ve cesâretin tesîriyle şiddetlerle, ulvî temennîlerle, ulvî tefekkürlerle meşgûldür.» (Şahâbeddîn Süleymân 1328: 369)

Mehmet Kaplan Şiir Tahlilleri I adlı eserinde Fâik Âlî'nin 18 Haziran 1314'te Servet-i Fünûnda yayınlattığı Fânî Tesellîler'in ise «Neşâid-i Garâm» bölümüne aldığı «Benim Semâ-yı Hayâlim» adlı şiirini tahliline mevzu yapar.

Fâik Âlî'nin kâinâta, tabîata bakış tarzını o dönemin hemen hemen bütün şâirleri için geçerli olan «rûh-ı kâinât» tabîri ile açıklar.

« Fâik Âlî, bazı şiirleriyle Servet-i Fünûn ile Fecr-i Âtî arasında bir köprü kurar. Onda, daha sonra en derin şekilde Ahmet Hâşim'in eserlerinde görülecek olan kozmik duygu mühim bir yer tutar. O da Hâşim gibi, duygularını göklere aksettirmek suretiyle «kâinâtın şiirini hisseder.«Benim Semâ-yı Hayâlim» şiirinin başlığını vücûda getiren iki kelimenin birleşmesinde, bu şiirin esâsını teşkil eden kozmik duyguyu, şâirin bizzat «şî'r-i kâinât» adını verdiği şeyin özünü bulmak mümkündür.» (Kaplan 1988: 134)

Ancak dönem şâirlerinden farkını da gözardı etmez.

« Fâik Âlî, kozmik duygu ile Servet-i Fünûnculardan, Fikret'ten çok Cenâb'a yaklaşıp. Tabîata dıştan bakan Fikret'te kozmik duygu hemen hemen yoktur. Tabîat onun için bir dekordan ibârettir. Cenâb, kozmik âlemi daha yakından hisseder. Fakat onda da Fâik Âlî'dekine benzer, âdetâ mistik denilecek bir şekilde kâinâta yayılan ve onda sevgilisinin hayâlini gören bir duyuş tarzı görülmez. Bu duyuş tarzını Fâik Âlî, pek muhtemeldir ki, hayrân olduğu Hâmid'den almıştır. Fakat Servet-i Fünûn estetiğinin sıkı disiplin ve kompozisyonunu benimseyen Fâik Âlî, bu duyguyu Makber şâirinden daha kesif ve derli toplu bir şekilde ifâde etmesini bilmiştir. Hâmid'in hiçbir şiirinde burada görülen insicâmlı söyleyiş tarzına rastlayamayız. Duyuş ve görüş tarzı Hâmid'den gelse bile, Fâik Âlî'nin şiiri dil, âhenk ve kompozisyon bakımından Servet-i Fünûn estetiğine bağlıdır.» (Kaplan 1988: 135)

Zâten Fâik Âlî'nin Abdülhak Hâmid mukallitliği ile sanatçı kişiliğinin tespit edildiği eserlere mevzû olan şiirler hep tabîatı konu alan şiirlerdir.

«Bazı şiirlerinde Hâmid'i doğrudan doğruya tanzîr bile ediyordu. Meselâ Makber mübdiinin «Kürsî-i İstiğrâk»ına mukâbil Fâik Âlî'de:

Uçar kartallar etrâfında kürsî-i temâşâmin
Mücessem rûh ü şeb-pervâzıdır gûyâ ki ilhâmın

mısralarıyla başlayan manzûmesini yazıyor ve Hâmid'in «rakkâsî tûfân» diye tavsîf ettiği kartalı Fâik Âlî de «ilhâmın gece şeklinde tecessüm etmiş uçan rûhu» diye tahayyül ediyordu.» (Sevük 1932: 190)

Tevfik Fikret'e «İşte ikinci bir Hâmid» dedirten de tabîatı konu alan «Kehkeşâna Karşı» şiiridir.

Şiirlerinde semâyâ âit unsûrların yanında hâke âit unsûrlar da mevcuttur. Mehmet Raûf'a ithâf edilen «Eylül» şiirinde mütefekkir sitâre-i emvâc gibi üçbeş hayâl-i dûr-â-dûr gizli gizli ninelik şefkatiyle, kardeşlik

iştiyâkıyle tabîatın rûhunu okurlar. Hüzün hissini şâire hissettiren Eylül ayıdır.

Ben o âheng-i hüzn-i ervâhı,

Dicle'nin cûşış-i melâlinden
İşitirdim henüz beşikte iken;
Ve onun şehka-i şebân-gâhı,

Muztarib, kimsesiz leyâlimde
Yaptı kaç kerreler hayâlimde
Pür-terennüm bir âşiyân-ı melûl...

Girerek kalbime derinliğine.
Sensin, ikâz eden bu hissi yine.
Sensin, ey hüzn-i mübhem Eylül.

(«Eylül», S.F., C.20, S.519, 8 Şubat 1316)

Beş bölümden oluşan «Kış Manzaraları» adlı şiiri yer yer tahkiye unsurları ile örülmüş bir tabîat şiiridir. Fâik Âlî'nin tahkiye ile yüklü şiirlerinde rastladığımız «yolcu» imajı «Kış Manzaraları» adlı şiirde de mevcuttur.

Yolcu ile birlikte düşünülen köy, havlayan köpekler, kuşlar âdetâ bir huzûr nağmesi söylemektedir. Bu şiirde «kar»a âit benzetmeler ilginçtir.

Kar muttasıl yağar.. Bu semâvî menekşeler,
Mecmû'a-i mehâsin-i ezhârın en bedî
Bir şi'rinin, benefşe-i hâkin lihâfıdır;
Bir şi'r, evet, bahâra kışın ithâfıdır.

(«Kış Manzaraları», S.F., C.16, S.409, 31
Kânûn-i evvel 1314, s. 294)

Kışa âit bir başka manzarada sahneye bülbül, kartal, kuş yavruları, hattâ ırmak, deniz girer.

Bülbül bakıp bu feyz-i tecellî-i haşmete
Terkeyler âşiyânını, kartal firâzını.

Lerzân, kadîd ağaçların üstünde yavrular,
Elhâna kalbeder nağam-ı ihtirâzını;
Şâir de bir tebessüm-i hürmetle karşılar
Sevdâsının bu mahrem-i ulvî-i râzını.

Ebhâr-ı bîkerâne sürükler derin derin
İrmaklar âbhîz-i sevâhil-nevâzını;
Şâir bu mevcelerde hurûşân denizlerin
Dinler, duyar telâtum-ı dûr u dirâzını.

Bütün bu kışa âit manzaraların en sonunda şâir döner dolaşır,
sözü yine kendine getirir ve sözü «hissin derinliğinde gezen rûhu» ile
bitirir.

Şâir bakıp tabîatın elvâh-ı şâmına,
Hissin derinliğinde gezen rûhu pür-sürûr
Fırlar meyân-ı silsile-i ihtişâmına.

Fâik Âlî'nin bazı tabîat şiirlerinde kuş isimleri ve bunların
çağrışımları ön plana çıkar. Bülbül, balıkçıl, baykuş şâire ilhâm kaynağı
olurlar.

Artık ötmez cebelde hiçbir kuş
Şimdi hep gölge, her taraf hâmûş,
Dönerim ben de şehre gölge gibi.

Ben geçerken yolumda bir baykuş
Isırır bir dakîka rûh-ı şebî;
Sonra tekrâr samt-ı cûş-â-cûş.

(«Hüsn-i Mahzûn», S.F., C.18, S.445, 9 Eylül 1315, s.35)

Bana âkisti tâ uzaklardan
Kuşların selsebîl-i esvâtı;
Topladım câbecâ şafaklardan
Hüsn-i nâdîde-i semâvâtı.

(«Mâziye Doğru», S.F., C.18, S. 452, 28 Teşrîn-i evvel
1315, s.147)

Fâik Âlî'nin ilk şiiri olan «Muhabbet»te bahsettiğimiz tabîata
romantik bakış tarzı zaman zaman yine karşımıza çıkmaktadır.

Bulutların dökülür nehre aks-i şeffâfı,
Yeşil yamaçta koyunlarla mandalar yayılır;
Günün hayâtı karîn-i üfûl iken yayılır
Muhîti sâkite bir köylü nağme-i sâfı.

Bütün tabîatı takdîs eden bu seslerde
Hayatın en mütevekkil meâl-i safveti var.

(«Alaca Karanlıklarda», F.T., s.128)

Bazan da şâir tabîatın felsefî düşüncelerine kaynaklık ettiğini, tabîatın en derin tefekkür kaynağı olduğunu söyler.

Git, o muzlim muhît-i bî-sâhil,
Müteheyyc, büyük zekâlar için,
En derin kürsî-i tefekkürdür.

(«Selâm-ı Âşinâyî», Demet, C.1, S.3, 1 Teşrîn-i evvel 1315)

Şâir rûhunun aczini de tabîatın güzellikler menbaında dindirmektedir.

Melâl-i târına en sonra ben de bigâne
Kalır ve aczime rikkatle ağlarım kalben;
O acz-i rûhu telâfî için nihâyet ben
Tabîatın dalarım menba'-i mehâsinine.

(«Alaca Karanlıklarda», F.T., s.129)

Buraya kadar incelediğimiz tabîat şiirlerinde gördüğümüz gibi şâir tabîatı heyecanlarının sevinçlerinin ve ıztırlarının arkasından görüyor. Duygu ve düşünceleri tabîatla kaynaşıyor. Bunu da tabîata insan ruhu veren imajlar kullanarak gerçekleştiriyor. Dönemindeki söylemle bir «rûh-ı kâinât» yaratıyor. Duygularını semâya aksettirerek âlemin, kâinâtın şiirini hissediyor. O âlemin kâinâtın şiiri içine de her zamân kendini, kendi iç âlemini oturtuyor. Tabii ki sevgili kadın hayâli de bu tablonun vazgeçilmez unsuru oluyor.

Fâik Âlî de dönemin modasına uyarak tablo altı şiir denemeleri yapmışsa da bu tarz şiirleri fazla sayıda değildir.

Servet-i Fünûn'da yayınlanan «Nağme-i Tesellî» adlı şiir gitar çalan bir kadın tablosunun altına yazılmıştır. Gitar çalan kadının dizine yaslanmış düşünen bir başka kadın tabloyu tamamlamaktadır. Yine Servet-i Fünûn'da yayınlanan «Uyanmasın» şiiri de uyuyan ve ona yaslanmış çocuğundan oluşan bir tablonun altına yazılmıştır.

Her iki şiirde de konu doğrudan tablo değildir. Tablo şâirin ruh hallerine dekor ve sembol olma durumundadır. Tablodan yola çıkarak yine tablo ile ilgili ruhsal izlenimlerini yansıtmaktadır şâir.

«Beşer bu mazlaka-i mihnet ü sefâlette
 Hıyânet etmeyecek bir melâz-ı şefkat arar,
 Ve yalnız işte o âgûş-ı rıfk u rikkatte
 Hıyânet etmeyen, aldanmayan muhabbet var.»

(«Uyanmasın,» S.F., C.20, S. 515, 11 Kânûn-i
 sâni 1316, s. 325)

Fâik Âlî'nin Fânî Tesellîler'i dolayısı ile o dönem şiirleri için
 yapılan eleştiriler şâirin sembolizm meslekine tâbi olduğu yönündedir.
 Fuad Köprülü şâire yöneltilen sembolist suçlamalarını reddeder.

«Filhakîka 11 Temmuz'dan sonra,
 dehhâş bir tûfân-ı mebzûliyyetle taşan,
 dökülen ufak tefek, kıymetsiz yüzlerce âsâr
 içinde, bilhassa fecâyî-i istibdâddan Jön
 Türkler'den, îlân-ı hürriyetten bâhis-fakat
 kıymet-i edebiyeden külliyyen ârî-binlerce
 piyes arasında okuyacak hiç birşey
 bulamayan müntesibîn-i edeb için Fânî
 Tesellîler müessir bir devâ-yı tesellî; hiç
 yoktan ortalığa bir «senbolizm» lakırdısı
 çıkararak edebiyâtımızın güyâ inhitâtını
 iddiâ etmek ve böylece kendilerine -kimbilir
 nasıl?- bir hisse-i şöhret çıkarmak isteyen
 bazı meziyyât-ı hakîkiyye mahrûmları için
 de muallâ bir şehper-i tahkîr, dūrâdūr bir
 safîr-i istihzâ oldu.

İşte Fânî Tesellîler'in henüz bir sût-re-i
 meczûliyyetle mestûr olan meziyyâtını da
 istikbâl, kâzib-i şöhretleri mahveden dest-i
 hakâyıkıyla ahlâfa anlatacaktır. İlk evvel
 âsâr-ı Hâmid'e karşı îrâdî mu'tâd olmuş
 olan «anlaşılmıyor» düstûruna Fâik Âlî'nin
 âsân da -galiba Hâmid'in muakkib-i
 ulviyyâtı olduğu için olacak hedef oldu.
 Hattâ şiirin ne olduğunu bilmeyen, âdîliği
 lâzime-i fesâhat addeden bazıları hiç
 yoktan, ortalığa bir «senbolizm» velvelesi
 çıkararak edebiyâtın inhitâta başladığını,
 üdebâ-yı hâziramızın- en başta «Riyâh-ı
 Leyâl» şâiri olduğu halde -umûmen
 senbolist olduklarını iddiâyâ kadar vardılar.
 Ve işte bu iddiâların, bu ithâmın bir
 kısm-ı azîmi de Fânî Tesellîler şâirine
 tevcîh olunmakta idi..

Halbuki hakikat-i halde edebiyâtımızda henüz bir senbolizm mesleki tevellüd etmediği gibi Fânî Tesellîler şâiri de hiçbir vecihle senbolist değildir; ve mecmûa-i âsârında zannedersem mübhem hiçbir parça mevcûd değildir.»
(Köprülü F., «Fânî Tesellîler», S.F., C.36, S.920, 1 Kânûn-i sâni 1324, s.154-156)

Cenâb Şahâbeddîn ise bu şiirlerin «Dimâğî Şiirler» olduğunu söyleyerek şâirin şi'r-i hissiyâtta ziyâde şi'r-i efkârî yazdığını söyler.

«Fâik Âlî bu ilk mecmûa-i eş'ârına benden bir isim istemiş olsaydı «Dimâğî Şiirler» denmesini tavsiye ederdim, İ'ti kâdimca bu nâm «Fânî Tesellîler'den ziyâde mündericâtı ihbâr eder. Filhakîka öyle sanıyorum ki Fâik Âlî şi'r-i hissiyâtta ziyâde şi'r-i efkârî yazıyor bir büyük şâir-i efkârdır. Nedîm ile Musse ile üstâd Ekrem'le münâsebeti az: Nefî ile, Hügo ile, Hâmid'le karâbet-i rûhiyesi var. Şiirleri kalbî olmaktan ziyâde dimâğî görünüyor. İhtisâstan ziyâde fikir mahsûlûdür. Menba'i neşâidi nâdiren bir sadr-ı müteheyyc, ber-mu'tâd sürâdik-i istikrâhta cevelân eden bir mağz-ı müteessirdir...»
(Cenâb Şahâbeddîn, «Fânî Tesellîler», Âşiyân, C.2, S.14, 4 Kânûn-i evvel 1324)

Fuad Köprülü de bu konuda aynı ifâdeyi kullanır.

Hemen bütün eserleri bir-iki istisnâdan sarf-ı nazar bir eser-i tahassüs değil, belki bir netîce-i tefekkürdür.

(Köprülü F., a.g.m., s. 155)

Köprülü eserin gelecek nesillere hitâb edeceği inancındadır.

«Fânî Tesellîler Osmanlı târih-i edebiyâtında şüphesiz edebî, muhalled bir sahîfe-i mefharet işgâl edecektir. Zîrâ bu kitâb- her türlü meziyyâtından mâadâ-insâl-i müstakbeleye hitâb ederek şiirlerini onlar için yazan büyük bir şâirin ilk mecmûa-i eş'ârıdır; zîrâ bu şâirin Osmanlı edebiyâtının mukadderât-ı müstakbelesine

olan tesîrât-ı azîmesi daha şimdiden mahsûs oluyor. Ben -kendi hesâbıma-: Fânî Tesellîler'in hattâ edebiyât-ı hâzıramız üzerinde pek büyük bir nüfûz ve tesîri olduğuna kâinim. (Köprülü F., a.g.m., s. 154)

c. Fâik Âlî'nin 1901-1908 Arası Yazdığı Şiirler

16 Ekim 1901'de Servet-i Fünûn'un II. Abdülhamit tarafından kapatılmasıyla dergi etrafında yazı yazan, şiir yazan insanlar da dağılır. Derginin genel görünümü Tevfik Fikret'in yazı işleri müdürlüğünü ele aldığı târihten önceki durumuna döner.

«Birkaç yıldan beri dergide edebiyât ve sanat meraklılarının büyük bir zevkle okudukları «Müsâhabe-i Edebiyye»lerin yerini yine «Müsâhabe-i Fenniyye»ler aldı ve böylece, Servet-i Fünûn Topluluğu da kesin olarak dağılmış oldu. Servet-i Fünûncular, 23 Temmuz 1908'deki II. Meşrûtiyete kadar pek az şey yayımladılar.»(Kaplan 1991: 92)

Bu yılların Türk edebiyâtı târihindeki özelliğine değinen Orhan Okay «Yeni Türk Şiiri» başlığı altında 1900-1923 yıllarını konu almasına rağmen filen bu dönemin 1908-1923 yıllarını kapsadığını söyler. 1900-1908 yıllarının gözardı edilmesini şöyle açıklar:

«19. yüzyılın sonuna doğru edebiyât faâliyetlerini hemen tek başına temsil eder görünen Servet-i Fünûn Dergisi ve aynı adı taşıyan şâir ve yazarlar grubu arasında, 1900-1901 yıllarında göze çarpar bir çözülme başlamıştır. Bunda Fikret'in geçimsiz mîzâcının yanı sıra, Transual'deki hadiselerle ilgili olarak meşhur mektup meselesinin ortaya çıkışının, buna bağlı olarak yapılan tevkîflerin, nihâyet Hüseyin Câhid'in bir tercüme yazısının uyandırdığı kuşkunun, kısa bir süre için de olsa derginin kapatılmasına sebep oluşunun rolü vardır. Böylece 1900 yılı, edebiyât için bir duraklama devrini de açmış oluyordu.

Servet-i Fünûn Dergisi, 1901 yılının Ekim ayında yukarda zikredilen sebeblerin birikmesi ve sonuncu sebebin eklenmesiyle kapatılır. İki ay sonra yeniden çıkarılma izni alınır ve yayın hayâtına dönerse de artık bu dergi, prensipleri olan bir edebî grubun Servet-i Fünûn'u değildir. Sâdece güzel baskısı, kâğıdı ve fotoğraflarıyla nihâyet bir illüstrasyon dergisi olarak kalmıştır.

Siyâsî târihler ve edebiyât târihleri, çeşitli seviyelerde okullar açmayı, siyâsetten bahsetmemek şartıyla dergilerin yayınlanmasını, ilim ve kültür hareketlerini destekleyen II. Abdülhâmid'in son yıllarında, bu faâliyetler açısından ne olursa olsun, asrın başından Meşrûtiyetin ilânına kadar gittikçe ağırlaşan baskı rejimi hiç şüphesiz edebiyâtta da kendini göstermişti. 1900 öncesi şöhret yapmış olan veya şiir yazmaya başlayan pek çok isim, bu yıllar arasında ya hiç yazmamış veyâ çok az yazmış yâhut da yazıp ancak Meşrûtiyetten sonra yayınlanmak imkânı bulmuştur. Bu genel bir kanâattir. Devrin, yıllara âit tam bir envanteri yapılmış değildir.» (Okay O., «Yeni Türk Şiiri», Türk Dili, Ocak-Şubat 1992, s. 286-288)

Fâik Âlî'de 1900-1908 yılları arasında şiir yazmış, fakat bu şiirlerin hepsini 1908'den sonra yayınlamıştır. Şiirlerin altında 1900-1908 arasını kapsayan târihler mevcuttur.

Yine bu dönemde de şâirin tabîatı konu alan şiirleri çoğunluktadır. Çiçekler, kuşlar, ağaçlar üzerine yazılmış şiirler o devrin suskunluğu içinde tabîata yönelen şâirin iç dünyâsını ifâde etmesi bakımından dikkate değer.

«Bir Menekşe'nin Mâtemi» adlı uzun şiirinde şâir solan menekşenin mâtemini anlatır. Ama aslında menekşenin vafında bize kendi mâtemini, kendi ağdını yakar.

Siz, ey menekşeler, ey bir kadehte birkaç gün
Şikeste, boynu bükük, neşesiz, yetim, ölgün
Duran, ve şimdi perîşân, sizin kadar mübkî
Evet, sizin gibi gün görmemiş, ve bilmem ki
Bu âlemin ve bu fânî hayât-ı pür-kederin
Nasıl bir ân-ı bahâıyla hangi bir seherin
Letâifinden alınmış, gunûde-i nisyân

Neşîdelerle hem âgûş-ı hüzn ü hasret olan
Emel çiçekleri, hülyâ ve hande timsâli
Siz, ey şiirlerimin hem-nasîbi, hem-hâli
Bu muydu, böyle mi ummuştı rûh-ı bîcârem?
Sizinçin işte bu mevâ-yı gamda hep mâtem
Tutup da ağlayacak mıydım? Ağlamak: Heyhât
Bütün mehâsin-i dünyâyâ son nasîb-i hayât
(Bir Menekşenin Mâtemi,» S.F., C.39, S.1000,
22 Temmuz 1326, s.205-206)

«Bâdiyelerde» şiirinde ise yine Fâik Âlî'nin şiirlerine zaman zaman karışan sonsuz yol ve bîcâre yolcu imajı hâkimdir. Hayvan unsurları, mezar sessizliği ve sükûtun hâkim olduğu bu şiirde yine tabîata köye, sahrâyâ romantik bir bakış söz konusudur. Şâire göre bu mağara belki de bir saâdet kâşânesinden daha güzeldir. Şâir misâfir oldukları fakir bir köy evinde güzel bir kızla karşılaşır ve daha sonra bu güzelliğin bu perîşânlığa ait olamayacağını düşünerek bunun felsefesini yapar. Tahkiye unsurlarının hâkim olduğu bu şiirin sonu ve şiirin sonunda şâirin bâdiyelere yakıştıramadığı güzel kızın şâire verdiği cevap ilginçtir.

Evet ben onlara sordumdu, hiç alelâde:
-Niçin bu çöllere gelmişsiniz? Bu bâdiyede
Ağaç yok, işte su yok, gölge yok; nasıl yaşıyor,
Niçin bu yerleri terketmiyorsunuz?

O zaman

Hazîn nazarları bir zıll-i râz içinde nihân,
Ayakta, boynu bükük, kimbilir neler düşünen
Kızın cevâbını isterseniz alın, aynen:

«Çöller ıssız kalsın.»

(«Bâdiyelerde,» Mehâsin, C.1, S.1, Eylül 1324, s.38)

«Rüyâ-yı Mesâ», «Çamlar» şiirlerinde ise şâir bize iç dünyâsını tabîatin unsurları ile karıştırarak arada sırada görünüp kaybolan bir sevgili hayâli ile sunmasıyla dikkati çekiyor.

Şâirin bu dönemde kadın ve aşk konularında yoğunlaşmış şiirleri de mevcuttur. Gözlere dâir şiirleri, Yunan kadın şâiri Safo üzerine yazılmış uzunca bir manzûme, sevgilisine yöneltilmiş suallerle dolu «İstifhâm-ı Bî-sûd» şâirin o dönemde tabîat şiirlerinin dışında «garâm» ve «garâm»a dâir hisleri terennüm ettiğini gösterir. Bu devirde -bütün

yorumcuların birleştikleri- Abdülhâmid istibdâdının baskısı ile şâir ağır ve marazî santimentalizminden dışarı taşamamış, kendi «ben»inin içinde sıkışıp kalmıştır.

1 Nisan 1319'da yazılmış ancak 20 Şubat 1335'te yayınlanmış «İki Hemrâh» şiirinin yazılış sebebini şâirin arkadaşlarından biri şöyle anlatır:

«Temâsîl şâiri bundan onyediy onsekiz sene evvel mekteb-i Mülkiye'nin son sınıflarında iken, hem metâib-i tahsîli dinlendirmek, hem reh-güzâr-ı nasîbine çıkacak mehâsin-i hilkati temâşâ ile tenmiye-i ilhâm etmek için her akşam gurûb zamanlarında bir müddet Beyoğlu Cadde-i Kebîrini devredermiş. Bazan birkaç arkadaşla ekseriya yalnız kendi hayâl ve hissiyle birlikte bir cevelân-ı mâ'sûm. Onbeş onaltı yaşlarında vechinin hutût u eşkâl-i bedâyi' meşhûnu her kalbte kıyâmet-i helecân koparacak kadar câzib ve tâkat-rübâ bir kızcağız da o saatlerde vâlidesiyle berâber aynı menâtik-ı geşt ü güzâr görünürmüş. İşte bu neşîde o evân-ı tahassûsten birinin mahsûlûdür.

Geçen gün o hâtıra ve bu manzûmeden fâika-i bahsetmiştim. (Fânî Tesellîler) şâiri gülerek şu sözleri söyledi: «O beni zâten tanımamıştı. Ben ise onu büsbütün unuttum. Şimdi şiirlerimden daha sevimli çocuklarım var. İkisi kız, üçü oğlan beş çocuğum. Bu manzûme de altıncısı olsun.»

(Utârid, C.1, S.7, 20 Şubat 1335, s. 101)

Bu açıklama şâirin o dönemdeki hissiyatını ifâde etmesi açısından dikkate değer.

Şâir bu dönemde bize doğrudan iç dünyasını sunduğu belki de en güzel manzûmelerini verir. 1319 yılında yazdığı «Leyâl-ı Mahmûme» şâirin kendini yeryüzüne yabancı hissetmesinin ürünüdür.

Gayyâ-yı cehennemde yapılmış yatağımda
Hissim ve düşüncem birer ejder, canavardır;
Bir zehir akıyor beynime. Her göz kapağımda
Târî ve büyük bir kayanın sıkleti vardır.

Aklım bana bir rehber-i irşâd olamazken
Hissimde de âsâr-ı cünûn etti teessüs;

Şiirin sonunda anlarız ki daha önceki şiirlerinde de
gördüğümüz gibi şâir semâvî bir hayâta özlem duymaktadır.

Olmuş sana eflâk-i semâ mehd-i tecellî,
Dest-i kereminden saçılır nûr-ı tesellî
Sen toprağa, sen zulmete mensûb değilsin.

(«Leyâl-i Mahmûme,» Tenkîd, S.6, 1326, s.92)

«Hücrem» adlı şiirde bize bir şâir odasının tasvîrini yapar.

Öyle rengin değil, fakat mûnis,
Hâr u mûnis bir âşiyâne-i his.
Sâde bir şâir-i garîb odası,
Rûhunun bir penâh-ı yektâsı.

Çöle benzettiği ömründe şâir için şiirleri birer tesellî kaynağıdır.

Bana bir vâha-i tesellîdir.
Bu kitâblar, bu deste deste şiir,
Bu henüz bitmemiş terennümler,
-Ki sükûtunda intizâr inler-

Bütün bunlar, bu tahassüsler, bu arayışlar bir kadına
yöneltilmiştir ve bir kadını beklemektedir.

Bunlar, âh ey hayât-ı mübteahle
İşte bunlar, ve hep bu eski yeni
Şeylerin hüzn ü ibtisâmiyle
Bu mesâî penâh-ı pûr-hülyâ,
Arıyor, işte bekliyor gûyâ
Bir kadın lemse-i nevâzişini.

(«Hücrem,» Âşiyân, C.1, S.3, 11 Eylül 1324, s.69-71)

Şâirin bu dönem şiirlerinden çıkardığımız genel sonuç II. Meşrûtiyet öncesi oluşan istibdâd rejiminin de tesîriyle zaten sanatının başlıca özelliği romantizm olan şâiri daha da iç dünyâsına itmiştir. Tahassüs, tefekkür tarzı önceki dönemin uzantısı niteliğindedir.

d. İkinci Meşrûtiyet Sonrası Yazdığı Şiirler

Bu başlık altında Fâik Âlî'nin Fecr-i Âtî ve Millî Edebiyât dönemine rastlayan şiirleri incelenecektir. Servet-i Fünûn'un müdâvimlerinden olan Fâik Âlî Ozansoy Fecr-i Âtî döneminde daha etkin rol oynar. Zâten şâirin eserlerinde gördüğümüz muhtevâ açısından değişme de bu târihten sonraya rastlar.

Fâik Âlî'nin Fecr-i Âtî Encümen-i Edebîsinin toplanması, Fecr-i Âtî isminin topluluğa ad olarak seçilmesi konusundaki etkinliğine "Fâik Âlî'nin Edebî Hayâtı" bölümünde değinmiştik.

" Sanat şahsî ve muhteremdir" düstûruyla bir münevver topluluğun "genç üstâd Fâik Âlî Bey'in riyâset-i edebîyyesinde Fecr-i Âtî nâmıyle bir encümen-i şi'r ü tefekkür tesîs ettiği" (S.F., C. 36, S. 930, 12 Mart 1325.) Servet-i Fünûn adlı yayın organında duyurulur.

«Meşrûtiyet in ikinci ilânında yeni bir edebiyât hamlesi yapan edebiyâtçılar, Edebiyât-ı Cedîdenin bazı üstâdlarını yaşlı, bazılarını ise bir üstâd yaşının kemâline henüz ermemiş bulmuşlar ve Fâik Âlî'yi kendilerine reîs intihâb etmişlerdi. O da bu cereyânın ünvânını Fecr-i Âtî olarak tayîn etmişti.» (Hisar, A.Ş., "Fâik Âlî", Hisar, Y.4, C. 2, S. 42, 1 Ekim 1953.)

Edebiyât dünyâsında bir devrim yapacaklarına sonsuz inançları olan bu gençler İstanbul'da Hilâl Gazetesi'nin matbaasında ilk toplantılarını yaparlar. Aralarına da kendilerine göre tecrübeli, ancak Edebiyât-ı Cedîde'nin en genç üyeleri olan Celâl Sâhir, Fâik Âlî ve Ahmet Samîm'i alırlar. Hatta Edebiyât-ı Cedîde'nin genç üyelerinin bu yeni topluluğun içinde yer alışı bazı Fecr-i Âtî mensûblarını şaşırtır. Gençleri en çok şaşırtanlardan biri de Servet-i Fünûn 'un müdâvimlerinden olan Fâik Âlî Bey'dir.

«Tam bu sırada içeriye, Şahâbeddîn Süleymân'ın tehâlûkle karşıladığı nârin ve uzunca boylu, kara sakallı bir beyefendi girdi ve herkes ayağa kalktı. Şahâbeddîn Süleymân, bizleri yeni gelene takdîm ederken adımızı yüksek sesle, fakat, onun adını kutsal bir sır tevdi eder gibi

kulaklarımıza fısıldayarak söylüyordu: Fâik Âlî.

Bu Edebiyât-ı Cedîde şâirinin bizim içimizde ne işi vardı? Gerçi, biz onu bu okulun en parlak şâirlerinden biri addediyorduk ve Şahâbeddîn Süleymân ise ona tapıyordu ama, biz buraya yeni bir edebiyât cereyânının temsilcileri olarak gelmiştik.

Çok geçmeden, Şahâbeddîn Süleymân bizim bu husustaki tereddüdümüzü dağıtacak. Onun yaptığı açıklamadan anlayacaktık ki, Fâik Âlî Bey, aramıza, kuracağımız derneğin geçici başkanı ve isim babası sıfatıyla katılmıştır. Nitekim, onun başkanlığı altında geçen birtakım görüşmelerden ve ileri sürülen tekliflerden sonra Fecr-i Âtî adını bize o tacaktı.» (Karaosmanoğlu 1969: 39-40)

Fâik Âlî üstâd sıfatıyla Fecr-i Âtî gençlerinin arasına katılmış, ilk reîsliklerini îfâ etmiş, Fecr-i Âtî ismini topluluğa benimsetmiş, ancak kendisi Midilli'de mutasarrıf olduğu için memûriyet yerine gitmek zorunda kaldığından bir veya iki toplantıda bulunabilmiş, takîb eden toplantılara katılamamıştır.» (Yücel 1989:51)

İkinci Meşrûtiyet 'e kadar çoğunlukla şiirlerini Servet-i Fünûn mecmûasında yayınlatan Fâik Âlî'nin 1908'den sonra hemen hemen dönemin bütün yayın organlarında şiirlerine rastlamak mümkündür.

Servet-i Fünûn'un yanısıra İrtikâ, Çocuk Bahçesi, Musavver Muhît, Demet, Resimli Kitâb, Âşiyân, Mehâsin, Resimli Roman, Piyano, Tenkîd, Hanımlara Mahsûs Gazete, Hüsün ve Şiir, Muhît-i Mesâî, Rübâb, Şehbâl, Kadın, Büyük Duygu, Yeni Tûran, Hürriyet-i Fikriyye, İctihâd, Harb, Edebiyyât-ı Umûmiyye, Türk Kadını, Târih ve Edebiyyât, Şâir Nedîm, Utârid, Umud, Yarın, Sûs, Çağlayan mecmûaları Fâik Âlî'nin yayın yaptığı mecmûalardandır.

«Meşrûtiyet 'in İlânından sonra Fâik Âlî sâir üdebâ-yı cedîdenin umûmî sükûtlarına rağmen belki eskisinden daha velûd ve feyyâz bir devreye girdi. Beş seneden beri intişâr eden resâilin hemen hepsinde Fâik Âlî'nin asârına tesâdüf edilir.» (Nevsâl-i Millî 1330:18)

Mecmûalarda yayınlattığı şiirlerin yanısıra Midhat Paşa, Elhân-ı Vatan, Temâsîl bu bölüm içinde değerlendireceğimiz eserleri arasındadır.

Fâik Âlî'den bahseden edebiyât târihleri ve edebiyât antolojileri onun 1908'e kadar yani İkinci Meşrûtiyet 'in ilânına kadar eserlerinde ferdiyetçiliğin ön plana çıktığı görüşündedirler. 1908'e kadar melâl ve infiâllerle örülü "ben" inin içine sıkışıp kalmıştır. Ancak daha önce de bahsi geçtiği üzere o şiirlerinin melâl ve infiâlle dolu olduğu dönemde bile başka vâdîde şiirin, başka vâdîde sanatın özlemini duymakta kendini eleştirmektedir.

«Fakat şiir bütün beşeriyete hitâb etmeli. Halbuki bir mecmûa-i eşâr sûretinde umûma takdîm olunan bu eser bu gencin sâat-i âvâregisindeki perîşân terennümlerinden başka birşey değil ve en çok duyulacak sadâsı elhân-ı hodgâmânedir.» (F.T., s. 9)

Fânî Tesellîler önsözünde kârilere bu yolda seslenen şâirin özlemini duyduğu kendisinde var olan cevher siyâsî ve toplumsal olayların da tesîriyle, baskısıyla gün ışığına çıkar. Zamanla melâl ve infiâlden sıyrılacak, içinde yaşadığı topluluğun, mensûbu bulunduğu milletin sorunlarına eğilecek, onları terennüm edecektir. İmparatorluğun zayıflamasından Cumhuriyet'in kuruluşuna kadar hiçbir olaya yabancı kalmayıp, savaş yıllarının rûhunu yansıtan eserler verir.

«1908'e kadar yazdığı şiirlerinde aşk, kadın ve tabîat temalarını tamâmiyle romantik bir atmosfer içinde işlediği halde, bu târihten sonraki şiirlerinde sosyal konulara ve yurt duygularına da geniş bir yer ayırmıştır.» (Akyüz 1990:106)

Servet-i Fünûn şâirleri içinde savaş yıllarını eserlerinde kronolojik olarak yansıtan, târihî gerçekleri nazmın kuralları içinde günümüze taşıyan tek isimdir. Servet-i Fünûn şâirleri içinde tek dememizin ve diğerlerini dışlamamızın sebebi Fâik Âlî'nin hep umut dolu mısralar yazması, savaşın rûhlara yansıttığı kötümser duygulardan, ümitsizlikten uzak olmasıdır.

Fâik Âlî yalnız Servet-i Fünûn edebiyâtının aşk ve tabîat temini alıp lirik şiirler terennüm eden bir şâir değildir. Bununla birlikte aynı zamanda milletin, ülkesinin kaderiyle yakından ilgilenen millî bir şairdir de.

En romantik en lirik şiirlerini topladığı ilk dönem eserine verdiği isimle, savaş yıllarında vatanın içinde bulunduğu durumu yansıtan şiirlerini topladığı eserine verdiği isimlerden bile böyle bir sonuç çıkarmak mümkün. O lirik dönemindeki şiirlerini topladığı esere Fanî Tesellîler adını vermesine karşılık savaş yıllarının rûhunu yansıtan şiirlerini topladığı eserine ise Elhân-ı Vatan ismini vermiştir. O vatan şarkıları söyleyen, ümit aşıl原因 bir vatan şairidir.

«Her geçen bâdirede onun ağlayan sesini duyduk. Bayrağımızla berâber ağladı. Târihimizle berâber ağladı. Ve yalnız zaferler, şanlı inkılâblar -onun için devâ, onun için şifâ, onun için tesellî oldu.

Fâik Âlî'nin vatan aşkı başlıbaşına bir destandır. Onun için en büyük vicdân hakkı düşmândan öç almaktır. Ve yalnız mülk-i millet için ölmek yüceliktir.» (Sadri Semâ; «Aramızdan Kaybolanlar: Fâik Âlî », Vakit, 13 Ekim 1954.)

Fâik Âlî'deki değişimi İkinci Meşrûtiyet ile başlatmak, eserlerindeki değişimden söz etmek anlamında alınmalıdır. Yoksa Fâik Âlî hayatının her döneminde vatan-perver bir rûh taşıdı.

Sonunda Temmuz 1324 târihi bulunan Midhat Paşa adlı uzun manzûmesi Fâik Âlî'nin şiirlerindeki muhtevânın değişiminin başlangıç noktası olarak alınmalıdır.

«Fâik Âlî , zamânla bencillikten kurtulanlar, kendisinin dışında da bir âlemin varlığını kavrayabilenler arasındadır. Bu kavrayış, 1908'de Midhat Paşa için yazdığı uzun manzûmede ilk defa olarak kendisini gösterir. Bu târihten itibaren şâir, ferdî yaşayışının yanıbaşında, bütün insanlığın değilse de, içinde yaşadığı kendi topluluğunun yaşayışı ile yakından ilgilenir.» (Akyüz 1986:416)

Birinci Meşrûtiyet 'in îlânında emeği büyük olan Midhat Paşa'ya İkinci Meşrûtiyet 'in îlânında bir kasîde yazılması kaçınılmazdı. Ancak yine de bunu dönemin hiçbir aydınının hatırlamamasından şikâyetle, Fâik Âlî'nin eserini Cenâb Şahâbeddîn okuyuculara şöyle tanıtır:

«Midhat Paşa bütün vatanını seven Osmanlıların azîm ü şûkr ü senâsıdır. Hepimiz hâtıra-i mübârekesine bir makâle-i tahmîd ü temcîd borçlu idik. Etrâfında şirin-mezâk olduğumuz simât-ı hürriyette Fâik Âlî ayağa kalkarak kalb-i üdebâya tercümân oldu. Ve îtirâf edelim ki daha belîğ bir tercümân bulamadık. Cezîretül-Arabın bir şâhika-i senglâhında metrûk yatan o rûh-ı a'zama irsâl-i selâm eden sadâ-yı beyân-ı üslûb-ı ihtizâzını Dicle kenarında inleyen riyâh-ı bâdiyeden toplamış olmalıydı! Bu figân-ı azîm için Fâik Âlî'nin sadr-ı dehâetindeki vûsat-i vukûf lâzımdı; bunu sarfettiği için de biz de şâire mecbûr-ı şûkrânız.» (Cenâb Şahâbeddîn, "Midhat Paşa", Âşiyân, S. 21, 1325, s. 233.)

Fâik Âlî manzûmenin başında memleketin içinde bulunduğu içler acısı durumu gözler önüne serer. Sonra « mun'im-i feyyâz u vatanperver-i a'zam» diyerek vasıflandırdığı Midhat Paşa'yı bu tabloda « o alçaklığa îlân-ı husûmet eden tek kişi olarak gösterir. Midhat Paşa asrı «asr-ı temeddün» dür. Öldürülmüş ancak ölmemiştir. Târih, onun yüce mahfazasıdır.

Zulm etti bugün sâde senin cismini ifnâ
Târîh ise bu mahfaza-i yâd-ı bülendin.

(M.P., s. 10)

Midhat Paşa bir kavmi, mutlak ölümden kurtarmıştır. Ve bu sebepten dolayı da târihi aşır geçmiş, esâtîre kavuşmuştur.

«Sen ölmedin aslâ... Koca bir kavm-i yetîmi
Bir mevt-i muhakkikten alıp kurtaran ölmez;
Ta arş-ı ilâhîye çıkan hâtıran ölmez;
Ölmez vatanın rûh-ı rehâkâr-ı azîmi.»

(M.P., s. 10)

Midhat Paşa'ya hasredilmiş olan bu uzun manzûmede devre ve devrin yöneticilerine eleştirel bir bakış da mevcuttur.

Bir parçacık insâf ile bir parça adâlet:
Bilmem ne kadar eski zamandan beri millet
Yalnız buna muhtâc idi, yalnız buna açtı.
Kânûnun o şehrah-ı necât-âveri açtı.

Ey yâdı bütün millete bir kible-i tahdîs,
Ey heykel-i vicdân ki esâtîre katılmış,
Ey nâmı-mezâlimle otuz yıl kapatılmış-
Milyonca ağızlarda bugün lafza-i takdîs

(M.P., s. 12)

Fakat şâir gelecekte umutludur.Ve buna sebep Kânûn-i Esâsî'nin îlânıdır.

Âtî bize bir korku ve baş dönmesi vermez;
Hâmî bize kânûn-i esâsî-i muazzez.

(M.P., s. 12)

Fâik Âlî Midhat Paşa'ya bu manzûmesinde hem ağdını yakar, hem de onu över. Cenâb Şahâbeddîn de tanıtma yazısında eserin bu husûsiyetine dikkatleri çeker.

«Mersiye ile kasîde arasında, sayha-i hamâsetle girye-i telehhüften müşekkel, bir vezn-i gulguledârın emvâc-ı âhengi içinde gâh mütehevvir ü âsî, gâh nâlen-de-i esef, ve gâh pür-ümmîd-i zafer haykıran, ağlayan, terennüm eden bu manzûme-i ter-beyân şâirin tabakât-ı edebîyyâtımızda fethettiği hisâr-ı bülendi tahkîm ettikten başka aklâm-ı vatanın Midhat Paşa'ya, o münecci-i millet-i dehâ-yı mazlûma medyûn olduğu fâtîha-i şükrânı edâ eylediği cihetle nazarımızda kıymet-i bedîiyyesi bahâ-yı târîhiyyesi ile tezâuf ediyor.» (Cenâb Şahâbeddîn, «Midhat Paşa», Âşiyân, S. 21, 1325, s. 233.)

İkinci Meşrûtiyet 'in Îlânında Birinci Meşrûtiyet'in kurucusunu hatırlayan şâirin bu muhtevâda yazılmış diğer şiirlerini inceleyelim.

1908 Meşrûtiyet'inin genel çizgisi itibâriyle edebiyâta aksedişinin edebiyâtın aleyhinde olduğunu beyân eden Orhan Okay aynı yazıda Fâik Âlî'nin, altında Teşrîn-i evvel 1324 târihi bulunan «Ey Bu Âlemde En Büyük Mazlûm» adlı şiirinden de bahseder.

«1908 İkinci Meşrûtiyet 'i genel çizgisi itibâriyle, edebiyâtın aleyhinde olmuş ve ağırlıklı olarak siyâsî bir edebiyât ortaya çıkmıştır. Bu durumdan en az etkilenmesi gereken şiirde bile Meşrûtiyet , hürriyet çılgınları, geçmiş idârenin hicvi, en azından bir baskıdan kurtulmanın sevinci müşâhede edilir. Kolayca tahmîn edilebilir ki bunların büyük bir kısmı şiir değerini hâiz olmayan, alelâde manzûmelerden ibârettir. Çoğunun altında, hemen o günlerde, alelacele yazılmış intibâını veren Temmuz 1324 (1908) târihi de bulunmaktadır. (Okay 1992: 288)

Altında Teşrîn-i evvel 1324 târihi bulunan «Ey Bu Âlemde En Büyük Mazlûm» adlı şiirde «mâder» diye vasıflandırdığı vatana seslenir.

Ey mukaddes vatan sen ey mâder,
Ey muazzez melîke-i mecrûh,
Ey perestîde-i müebbed-i rûh
İşte kurtuldun.. İşte adl-i kader...

İşte nisyân-ı hak eden zulme
Târumâr oldu; işte zulmetler
Çâk çâk oldu... İşte nûr u seher.
İşte pâyân o âlem-i eleme...

İşte hürriyyet, işte matbûât,
İşte ma'sûm için masûniyyet,
İşte hep hâkimiyet-i millet,
İşte insânlık, işte zevk-ı hayât...

(Ey Bu Âlemde En Büyük Mazlûm», E.V., s. 24)

İkinci Meşrûtiyet 'in dönemin aydınları üzerinde yarattığı hürriyet sarhoşluğunun etkilerini bu şiirde de görmemiz mümkündür. Bu o dönem için doğal bir sonuçtur. Basın ve yayın alanında getirilen kısıtlama sebebiyle Meşrûtiyet 'in ilânını müteakib bu şiirlerin kaleme alınması kaçınılmazdı.

II. Meşrûtiyet sonrasında ülkenin peşpeşe Trablusgarp, Balkan Savaşları, Birinci Dünya Savaşı'na katılması ile alınan yenilgiler ve imparatorluğun parçalanması karşısında Fâik Âlî'nin tavrı ne olmuştur? Bu olaylar şiirine nasıl yansımıştır? Onu dönemin şâirlerinden ayıran nedir?

Fâik Âlî 1915'te (H.1331) Elhân-ı Vatan'ını neşreder.¹⁰³ sayfadan müteşekkil olup 1917'de (H.1333) ikinci defa basılan bu şiir kitabı imparatorluğun münevver ibr idâre adamının ikinci Meşrûtiyet 'in ilânından itibaren Birinci Dünya Harbi yıllarını da içine alan dönemde memleketin iç ve dış hâdiselerine karşı görüşlerini ve vatanperverâne duygularını ifâde etmesi bakımından titizlikle incelenmelidir. Çünkü Fâik Âlî idâreci olmak sıfatıyla dönemin diğer şâirlerinden ayrılır. İttihat ve Terakkî cemiyetine, Trablusgarp fâciâsına, Hamîdiye ve Yavuz gemilerine, tayyâre şehitlerine Hilâl-i Ahmer teşkilâtına, Cihân Harbi vekâyiine ilişkin olan bu manzûmeler o târihî devrenin de zihniyetini yansıtmaları bakımından dikkate değerdir.

Kenan Akyüz Elhân-ı Vatan'ı dolduran manzûmeler hakkında şu yorumu yapar:

«Fâik Âlî, zamanla, bencillikten kurtulanlar, kendisinin dışında da bir âlemin varlığını kavrayabilenler arasındadır. Bu kavrayış 1908 de, Midhat Paşa için yazdığı uzun manzûmede ilk defa olarak kendisini gösterir. Bu târihten itibaren şâir, ferdî yaşayışının yanıbaşında, bütün insanlığın değilse de içinde yaşadığı kendi topluluğunun yaşayışı ile yakından ilgilenir. Trablus, Balkan ve Birinci Dünya Harpleri sırasında da bu ilginin devâm ettiğini ve hattâ geliştiğini görüyoruz. Elhânı Vatan'ı dolduran şiirler, işte bu ilginin samîmî ifâdeleriyle meydâna gelmişlerdir.» (Akyüz 1986: 416-417.)

Bilge Ercilasun ise kitaptaki şiirlerin târihî belge niteliği taşıdığını söyler:

«36 manzûmeden ibâret olan bu eser aynı zamanda, o târihî devrenin zihniyetini

de aksettirdikleri için belge niteliğindedirler.» (Ercilasun 1995:40)

Döneminde yazılan tanıtma yazılarında kitabın: «Düşen ümîd ve cesâretimizi elinden tutarak kaldırmak» (Karlıdağ, A.C., «İki Kitâb» İctihâd, C.3, S. 73, 25 Teşrîn-i evvel 1329.) için yazıldığı söylenir.

Bir başka yazıda: «Elhân-ı Vatan neviyyâtında yektâ bir vâveylâdır» (M.Nâcî, «Sahîfe-i Tenkîd», İctihâd, C.4, S. 84, 12 Kânûn-i evvel 1329) denilmektedir.

Döneminde «Lâyık olduğu derece-i ehemmiyette telakkî edilemeyen» (H.M. Hayye alel'l-intibâh, İctihâd, C.4, S. 83, 5 Kânûn-i evvel 1329) Elhân-ı Vatan adlı kitap «Genç Şâirlere» adlı didaktik bir manzûme ile başlar.

17 Teşrîn-i sâni 1327'de Servet-i Fünûn 'da da yayınlanan bu manzûme âdetâ bir öğütler manzûmesidir. Memleketin geçirdiği siyâsî ve sosyal değişiklikler karşısında hâlâ uyanamayan genç nesli uyarmak için yazılmıştır.

Ey zümre-i münevvere, ey fırka-i şebâb,
Dest-i hayâlinizde sükût inleyen rûbâb,
Fânî tahassüsât ile yalnız heves-nümûd
Bir lemse-i nevâzişe bin bûse-i sürûd
İsâr için değildir.. O rûh erganûnunun,
Elhân-ı şevk ü neşe kadar pür-gırîv-hûn
Feryâdı var... Sürûd-ı garâm u emel kadar
Esvât-ı gayzı, velvele-i intikâmı var.

(«Genç Şâirlere», E.V., s. 6)

Bu vatanın Millî Mücâdele yıllarında, iyi gününde olduğu kadar kötü gününde de, kara gününde de yanında olan şâir, silahı olan kalemini millete ümit aşılama için kullanan şâir, genç şâirlerden de aynı şeyi istemektedir. Ve bu durum karşısında kayıtsız kalanlara da çok şaşırmaktadır.

Ta'zîb edip devrân-ı vatanın, kalb-i mâderin
Âlâm u ıztırâbını bî-kayd-ı gam, serin
Bir başla, taş yürekle, ve bigâne, giryemiz
Bilmem nasıl tahammül eder, seyredersiniz?

(«Genç Şâirlere», E.V., s. 6)

Bu levha karşısında sükûtu kabullenememektedir.

Bir levha karşısında sükût, ey bu annenin
Perverdegân-ı nimeti, ihsâna karşı bir
Küfrân değil mi, nimeti nisyân değil midir?

(«Genç Şâirlere». E.V., s. 6)

San'at sükûtunuzla melûl ü hacî olur?

(«Genç Şâirlere», E.V., s. 7)

mısraındaki ince hüznün Fâik Âlî'yi vatan şâiri olarak tanımamıza ve tanıtmamıza yetecek niteliktedir.

Fâik Âlî'yi diğer Edebiyât-ı Cedîdecilerden ayıran vasfı da gençlere hep ümit telkîn etmesidir.

«Edebiyyât-ı Cedîde'nin bütün infiâlât-ı siyâsiyyesi bir infiâl -i hayât sûretinde anlatan bedbaht, marîz ve bedbîn rûhu Fâik'te daha serâzâd, daha rehâkârdır. Nesl-i cedîdi zehirlemek, kırmak husûsunda pek ziyâde icrâ-yı sû-i tesîr ettiği pek âşikâr olan bu hastahâne edebiyâtını Fâik dâimâ bir ümîde bağlı kılan, dâimâ, «Doğanlar hayâta ölür, ölenler memâta doğar» diyen garîb tarz-ı telakkî-i hayâlîsiyle az çok tadîl ü teşcî' etmiştir.» (Tanrıöver, H.S.; «Musâhabe-i Edebiyye», Musavver Muhît, 22 Kânûn-i sâni 1324)

Hattâ Tefvîk Fikret'in karamsar mısralarına karşılık olmak üzere ümîd-vâr mısralar kaleme almış ve onu bu tavrından dolayı yermiştir.

İttihât ve Terakkî Fırkasının amaçlarından sapar bir görünüme girmesi Tefvîk Fikret'i derinden etkiler. Trablusgarb Savaşı'nın kötü netîceleri dolayısıyla şiddetli tenkîdlere marûz kalan İttihât ve Terakkî Fırkası, ihmâl ve hatâlarıyla binlerce insanın ölümüne sebep olan Hakkı Paşa'nın sorguya çekilmesini önlemek için Meclis-i Mebûsân'-ı kapatır. Bu hâdiseden etkilenen Fikret "Doksan Beşe Doğru" ve "Revzen-i Mahlû " manzûmelerini yazar. Fikret aşırı bir karamsarlığa düşer.

«Bu manzûme İttihât ve Terakkî erkânı arasında geniş tepki uyandırdı ve Fikret aleyhinde neşriyâta sebep oldu. Fikret'e bir sanatkâr olarak saygı duyan Fâik Âlî, rübâb şâirinin İttihât ve Terakkî karşısında aldığı menfî tavrı yerdî. «Tevfik Fikret İle Hasbihâl» başlıklı manzûmesinde rübâb şâirini fâsid insanları desteklemekle ithâm eder.» (Kaplan 1987:179)

Daha evvel Teşrîn-i sâni 1325'te «İttihâd ü Terakkî Cem'iyet-i Muhteremesine» adlı şiirinde cemiyeti öven Fâik Âlî cemiyete olan güvenini bu olay üzerine de yitirmez. Adı geçen şiirde cemiyet mensuplarını:

Ey kişver-i hürriyyet ü iklim-i rehânın
Fâtihleri, ey kâfile-i şân, bu cihânın
En zâlimi bir darbe-i zî-hârikanızla
Sarsıldı, sukût etti.. Ve dünyâları hâlâ
İmlâ ediyor aks-i heyâhâ-yı sukûtu.

(«İttihâd ü Terakkî Cemiyet-i Muhteremesine,» E.V., s. 28)

diye öven Fâik Âlî, Tevfik Fikret'in "Doksan Beşe Doğru" şiirini ve olaylar karşısındaki tavrını yeren "Tevfik Fikret Bey'le Hasbihâl" şiirini yazar. Fâik Âlî o sıralarda milletin vartadan vartaya düşürüleceğini, Kânûn-i Esâsi'ye, vicdâna ve Hakka alçakça tecâvüzler vukû' bulacağını, hürriyetin kirli ellere oyuncak olacağını bilmektedir ve Fikret'i de o yönde tenkîd eder.

Zulmette kalan millet âvâre ümîde
Bir mevıza, bir vaz-ı ilâhî gibi, cidden
Yüksek ve mübârek sesinin tavr-ı edebden
Bir hutbe-i levh olması farz olduğu halde,

Ey milletimin «şâir-i şâyeste gurûru»
En gür değil, en ince sesin çıkmadı, heyhât!
Haklıysa da bir lahza edip gayzını iskât
Vicdânına sor, hangisi "Doksan Beşe Doğru"?

(«Tevfik Fikret Bey'le Hasbihâl», E.V., s. 37)

«Eserinde ümmîd-i âtî telkîn eden» (H.Kemâl «Sahîfe-i Tenkîd», İctihâd, 26 Kânûn-i evvel 1329.) Fâik Âlî'nin Tevfik Fikret'e eleştirileri de bu yöndedir.

İtalyanlar'ın Trablusgarb'e çıkartma yapmaları şâiri bir an ümitsizliğe düşürür. Dünyâ siyâsetindeki çapraşıklıklara karşı feryâd eder.

Demek ki hepsi erâcîf imiş: Hukûk-ı mîlel,
Mukâvelât-ı siyâset, taahhüdât-ı düvel..
Demek yalanmış o niyyât-ı emn ü âsâyîş,
Demek siyâset-i âlem bütün desîseymiş,
Demek ki hakk-ı beşer, adl-i âdemiyyet hiç,
Demek ki Avrupa inkâr-ı asl eden bir piç..
Demek bütün bu müşâ'şa zevâhir altında
Yatan behîmeye hak dâimâ şikâr ü gıdâ.
Demek ki var kuru bir nâmı sâde vicdânın;
Demek ki âlem-i fazlın, cihân-ı irfânın
Büyük hayâlini, yüksek, necîb emellerini
Bugün bu hâin alır mahveder, yarın o denî,
Demek ki sulh-i umûmî için teşekkül eden
O mü'temerden, o şâhâne-pâya mahkemeden
Çıkan netîce yalan.. Hepsi boş bir ilânmış.
Demek ki Avrupa, yalnız şakî ve korsanmış.
(«Demek ki », E.V., s. 9-10)

Yine Trablusgarb çıkartmasına ilişkin yazdığı «Uçurumun Kenarında» adlı şiirinde farklı bir bakış açısı sözkonusudur. Bu şiirde milletine dönerek milletine yönelik bir özeleştiri yapmaktadır.

Ey hâkin en güzel yeri, ey mâder, ey vatan,
Ey adn-i sînesinde hep ecdâdımız yatan
Hakkıyla sevmiyor seni gâfil çocukların;
Hakkıyla sevmiyor; ve fakat korkarım yarın
Bir darbe-i şuûn ile anlar bu gafleti;
Vîcdân ü ihtisâsına târî dalâleti,
Şerr-i nifâk u haktı bu ervâh-ı gâfile
Anlar... Fakat ne çâre ve hayfâ ki nâfile
Bir ye's ü ıztırâb-ı nedâmetle çırpınır.
Milletlerin, nifâk u husûmet mezârıdır.
(«Uçurumun Kenarında», E.V., s. 11)

Ve şâir fikir ile kalb ile dâhi vatanımızı sevsek vatanımızın kurtulacağı görüşündedir.

Ey mâder, ey vatan, seni biz fikr ü kalb ile
Sevmiş, siyânet eylemiş olsak, bugün bile

Âciz şikeste-per düşerek kaldığın siyâh
Girdâb-ı ıztırâbın içinden çıkarsın... Âh

(«Uçurumun Kenarında», E.V., s. 13)

"Matbûât-ı Hâzıra Karşısında" adlı şiirinde zamânın matbûâtını
eleştirir.

Sadâ-yı gayz u nifâkıyla kalb ü rûha verir
Bütün cerâid-i yevmiyye hiss-i istikrâh;
Hemen umûmunun en sâde vasfı: Çirkindir.
Zavallı mülk-i mübârek, zavallı mülk-i tebâh.

(«Matbûât-ı Hâzıra Karşısında», E.V., s. 23)

Tüm bu yenilgiler ümitsizlik arasında dahi Fâik Âlî ümîdini
kaybetmez. Bu bâdireler arasında yüreklerimizi genişleten
kahramanlarımızı yazar ve halka zafer müjdeleri verir. «Hâmidiye
Kahramânı Raûf Bey»e yazdığı şiir bu anlayışın ürünüdür. Fâik Âlî bu
büyük kahramânın azmine, yiğitliğine hayrandır.

Ey Barbaros'la Turgut'a şâyeste bir halef,
Ey münhasif hilâle bugün hâle-i şeref,
Sultân selîm-i evvelin evlâd-ı himmeti,
Ey hâl-i pür-fütûrun ümîd-i selâmeti,
Ey kurretü'l-uyûn-ı tesellîmiz esselâm!

(«Kahraman Raûf Bey'e», E.V., s. 44)

"Beklediğimiz Donanma" şiirinde de bu ümîdin izlerini görmek
mümkün.

Artık sonundayız bu sukûtun, bu yokluğun...
Pek eski âşinâ-yı meâlîsi olduğun
Al bayrağın temevvücü çok geçmeden yine
Yaldızlı, mâi hâreli, yıldızlı sînene
Tersîm eder hamâsete âid ne levhalar!
Rûhun bu bayrağın yine aksiyle hep güler.

("Beklediğimiz Donanma" E.V., s. 84)

Balkan Savaşları'nın patlak verdiği günlerde o halka ve orduya
güzel günlerin habercisi olan umut dolu mısralar yazar. Târîh içinde
kazandığımız zaferleri mısralarında hatırlatarak orduya olan güvenini
ifâde eder.

Geçen yıl işte bu gün-sanki bir asırdan uzak
Evet geçen senenin böyle bir gününde yine,

O şanlı ordu şu kırlarda bir geçit yaparak,
Bu sâha benzemiş en zinde bir düğün yerine.

(«Hürriyet-i Ebediyye Tepesinde», E.V., s. 52)

Esselâm ey livâ-yı Osmânî,
Esselâm ey hilâl-i fecr-âlûd
Ki selâmlar tulû'-ı şevketini
Üç büyük asr-ı ihtişâm u su'ûd.

(«Bayrağımıza», E.V., s. 85)

Fâik Âlî târihî olayları, savaşları, yenilgileri, muzafferiyetleri kronolojik olarak takîb eden şiirler yazar. Şiirlerinin isimlerinden târihî muzafferiyetlerimizi ya da yenilgilerimizi sıralamak mümkündür. Târihî gerçekliği adım adım şiirlerine yansıtmıştır.

II. Meşrûtiyet in îlânıyla berâber yazdığı «Ey Bu Âlemde En Büyük Mazlûm» şiirinden itibaren yazılan «İttihâd ü Terakkî Cemiyet-i Muhteremesine», «Kosova Sahrâsında» «Demekki», «Matbûât-ı Hâzıra Karşısında», «Uçurumun Kenarında», «Yine Hamidiye Nâ-Hüdâ-yı Nâ-pesendine» «Düşman Donanması Adalar Denizinde», «Tevfik Fikret Bey'le Hasbihâl», «Beklediğimiz Donanma», «Kahraman Raûf Bey'e», «Hürriyet-i Ebediyye Tepesinde», «Ordu», «Ordu Edirne Yollarında», «Bayrağımıza», «Bir Marş», «Bir Ân-ı Yes», «Madam Caroline Furet'ye Karşı» şiirleri Birinci Dünya Harbi'ne kadar yazmış olduğu târihî gerçekliği yansıtan şiirlerdendir.

Temmuz 1330'da «Harb-i Umûmî» şiirini yazan Fâik Âlî bu harbin bir «cidâl-i rehâ» olduğunu söyler.

Evet bu harb, olamaz bir vegâ-yı bî-mânâ.
Bu bir cidâl-i rehâ, bir cihâd-ı istihlâs:
Cihâna zulm ile hükmeyleyenlerin başına.
(«Harb-i Umûmî», E.V., s. 87.)

Ve şâir bu harble ilgili olarak ümit doludur.
Ve şüphesiz doğacak şevk ü revnakıyla yarın
Bu kanlı bâdirenin kalb-i ihtilâcından
Mukaddesâtı, ümîd-i hayâtı, her hakkı
Şikâr-ı zulmet-i bîdâr olanların şafakı.

(«Harb-i Umûmî», E.V., s.88.)

«Şühedâ ve Âileleri», «Hilâl-i Ahmer», «Hilâl-i Ahmer Bâzûbendi İçin», «Mısır Yolunda Muazzam Halîfe Ordusuna», «Kala-i Sultâniyye Müdâfilerine», «Ziya Gökalp'e» adlı şiirler de o günlerin gerçekliğini ve o günlere dâir şâirin ıztıraplarını yansıtmaları bakımından dikkate değer şiirlerdir.

«Lâkin Fâik Âlî enfûsî olmaktan daha çok âfâkî bir şâirdir. Etrâfının, milletinin, vatanının şâiri. Kalbindeki darebânlardan ziyâde dıştaki muhîte baktı. Her mühim vaka şiirini ihtizâza getiriyordu. İttihat ve Terakkî Cemiyeti Meşrûtiyeti'îlân etti değil mi? Derhal onun şiiri bu cemiyeti hem takdîr, hem de ona nasîhat eder.

İtalyanlar birdenbire Trablusgarb'e tecâvüz edince en evvelâ onun kalemi harekete geldi. Balkan Harbi'nde münhezim olduğumuz zaman o felâkete o ağlamak istedi. Umûmî harpte Çanakkale'nin kahraman müdâfileri için mükerrer neşîdeler yazan odur. Yavuz zırhlısı Heybeliada'da geçit resmi yapınca derhal «Yavuz'un Karşısında» yı vücûda getirir.» (Sevük 1932:192)

diyen İsmâil Habîb haklıdır. Zîrâ Fâik Âlî'nin şiirlerinde târihî olayları sırasıyla izlemek mümkündür.

Şâir bu dönemde sâdece millî ve vatanî duygulanmalarını ifâde eden şiirler yazmamıştır. Bunun yanısıra aynen Servet-i Fünûn Döneminde olduğu gibi «aşk-tabîat-kadın» şiirleri de yazmıştır. Üstelik bu dönemde bu muhtevâdaki şiirlere ek olarak onları destekleyen âile ve âile fertlerini konu alan şiirleri mevcuttur.

Bu dönemde oğlu Mûnis'e öğütler veren, kızı Girîzân'a muhabbetini, şefkatini ifâde eden ve annesini hatırlayan, annesini konu alan şiirleri mevcuttur.

«Ân-ı Muzlim» ve «Vâlidem İçin» şiirleri ölmüş annesini derin bir acı ile hatırlayan hislerle doludur. «Kızım Girîzân'a» adı ile yazılmış iki ayrı şiirde şâirin yaşama sevincini artıran şeyin kızı Girîzân olduğunu anlarız.

O küçük hilkat-i zaîfenle
Bana bir rehber-i kemâl oldun;

Açtı, gösterdi dest-i behbûdun
Bu hayâl-i fesâne-meşgûle

En hakîkî hayât ufuklarını:
Bana pür-lerziş-i bükâ ve derin
Bir tahassüsle sevdiren sensin
Bütün insanların çocuklarını.

(«Kızım Girizân'a», Mehâsin, S. 10, Eylül 1325)

Oğlu Mûnis'e hitâben yazılmış üç şiirden birinde oğluna olan sevgisini ifâde eden şâir diğer ikisinde oğluna öğütler vermekte, kendi hayat felsefesini oğluna aşılama istemektedir.

Sen mihr-i vefâsın.. Ve düşer sanki pey-â-pey
Hem-reng-i ufuk gözlerinin her nazarından
Rûhumdaki mâtemlere bir sâye-i nisyân.

Bir handen eder bin keder-i ömrü telâfî,
Gülbüz çocuk, ey şî'r-i emel-zâ-yı hayât, ey
Sâkîn ü hazîn yurdumun âşûb-ı latîfî.

(«Oğlum Mûnis'e», İctihâd, S. 85, 19 Kânûn-i evvel 1329)

Dâimâ sev... Şu kalb-i pür-hissin
Böyle gittikçe inkılâb etsin
Ebedî bir muhabbet-âbâda.
Rûh u fikrinle sev; muhîtinde
Sevecek bir bedîa bulamazsan
Aşkî sev... Aşka âşık olmaktan
Daha pâyânı olmayan bir haz,
Daha ulvî bir ihtisâz olmaz.

(«Oğlumla Hasbihâl», Utârid, 6 Şubat 1335)

Şâirin muhtevâsı âilesi ve âile fertleri olan şiirlerinin yanısıra çok sayıda aşk şiirleri de mevcuttur. Şâir daha önceki dönemde olduğu gibi yine hep muhayyel bir sevgili ile çoğu zaman muhayyel bir mekanda muhayyel bir aşk yaşamaktadır. Şâire göre aşk:

Aşk, uyuşmuş hayât-ı rûhumuzun
Nûr-ı ikâzî, ömr-i yek-rûzun
Sermediyyette bir tenezzühüdür.
Sevmeyenler hayâtı anlayamaz..
Hep dumandır, bütün bulut.. Lâkin
Sevişen, anlaşılan gönüller için

Ne muammâ kalır, ne sır, ne lügâz.

(«Davet», S.F., S. 1057, 25 Ağustos 1325)

Şâirin aşk konusunda kendine olan güvenci sonsuzdur.

Sende en saht u serkeş, en düşvâr
Kalb-i magrûru bend ü râm edecek
Bir güzellik, ve bende en yüksek,
En derîn aşka kâbiliyyet var.

(«Davet», S.F., S. 1057, 25 Ağustos 1325)

Ve şâire ilhâm veren, onda şiirin sünûhuna sebep olan hep sevgilidir, hayâlî kadındır.

Bende her bir hırâm-ı endâmın
Haşreder bir kâside-i âhenk;
Vasf-ı ecrâm u mâh olan nâmın
O da bir başka zübde-i âhenk.
Aşkın, en dünyevî temâyülûme
Veriyor başka bir nezâhet-i rûh;
Benim en sâde bir tahayyülûme
En derîn şi'r eder seninle sünûh

(«Hayâl-i Müşahhas», Âşiyân, 6 Nisan 1325)

Yine hülyâlarıyla meşhûnum..
Sana ben bilmeden de müştâkım,
Sana beni görmeden de meftûnum.

(«Garâm-ı Dûrâdûr», S.F., S. 1031, 24 Şubat 1326)

dediği sevgilisine nasıl olmuşsa yaklaşmış hattâ elini öpmüştür.

Tab'an sükûna mâilim; az çok gürültüden
Kalbim hemen tevahhuş eder, rûhum incinir..
Rûhumda sanki, kalbimi o siteminde titreten,
Pek nazlı bir çocuk henüz ancak günûdedir.

Red görmemiş, sitemlere aslâ alışmamış
Bir tıfl-ı nâzenin gibiyim; bir azarlayış,
Bir nazre-i muâheze mecrûh eder beni.

Lâkin tabîatım bu kadar pür-hicâb iken
Hayretteyim hakîkaten, akşâm ne oldu, ben
Bilmem nasıl cesâret edip dest-i nermini

Lerzân u müctenib, fakat öptüm... Benim yine

Beynim tutuştı, terledi cebhem, şakaklarım.
 Mahcûb ü muhteriz dokunurken dudaklarım
 Dest-i beyâz u nermine, dest-i semînine
 («İtirâfa Doğru», S.F., S. 1084, 1 Mart 1328)

Şâir sevgilisi ile insanlardan uzak, yaşadığı topraktan uzak
 muhayyel bir mekân arzulamaktadır.

Ne olur böyle dâimâ gitsek
 Seni rencide-rûh eden hâki,
 Bu gam-âbâd-ı hicri terkederek
 Öyle rûşen bir ufka gitsek ki:

O yalandan, riyâdan âzâde
 Ve nihâyetsiz ufk-ı şeffâfın
 Nüzhet-âbâd-ı sermedîsinde

Girye yok, derd ü gam yok, insân yok;

(«Temennî-i Bî-Sûd», Âşîyân, 18 Kânûn-i evvel 1324)

Bütün Servet-i Fünûn şiirlerinde olduğu gibi şâirin bu dönemde
 de aşk ve kadın ile ilgili ihtisâsları değişmemiştir. Hayâlî, gerçekte
 varolmayan kadına veya varolup da ulaşamayan bir kadına platonik bir
 aşk sözkonusudur. Hatta bu kadından bazan bir mektup bile alınır.

Hüsn-i nihânı kâtibe-i dil-pesendînin
 Bürhân-ı zevk-ı şi'ri olan tirşe bir varak...
 Açtım çabuk çabuk, yüreğim fazla çarparak.
 Mûnis, zarîf, ipekli bir üslûb-ı nâzenîn;

Mecmû-ı zî-nefâisi matbû'-ı hiss ü rûh.
 Nâ-muntazır bu zarf ile mazrûf-ı dilberin
 Üstünde işvelerle gezinmiş sefid ü şûh
 Parmakların hayâlini öptüm derin derin.

Öptüm ve bir tahassür-i nûşînle kokladım;
 Bir nefh-i emel gibi hep doldu rûhuma
 Bir itr-ı bî-nazîri kadınlık bahârının...

En sonra, ey tahayyülü baş döndüren kadın,
 Koynumda, tâ bu kalbimin üstünde sakladım;
 Medlûl-ı his-nevâzı da kalboldu rûhuma.

Ancak kadının hatları bu dönem şiirinde daha ayrıntılıdır.
 Ayrıntılarda gizlenen anlayışta ise Dîvân şiirindeki kadınla benzerlik
 kurulabilir.

Saçların tâc-ı ihtîşâm-ı garâm,
 Nâsiyen bir hazîne-i ilhâm,
 Gözlerin pür-füruğ-ı mihr-i hayât

İki bahr-ı muhîf-i hissiyyat,
 Dehenin bir cezîre-i yâkût,
 Ki muallâ ketâib-i melekût
 Penbe bahr-i sefid-i hilkatten
 Sadefin elleriyle saydedilen
 Dürer-i şâhvâr ü mevzûnu
 Hıfz için bir hazîne yapmış onu.
 Gerdenin hüsn-i bî-tenâhîyi
 Muhtevî ma'bed-i ilâhîyi
 Bûse-gâh-ı perestîş etmek için
 Asılıp kaldığım semîn, sîmîn
 Bir sûtûn, bir amûd-ı nûr idi o,
 Samedî cennet-i huzûr idi o
 'İtr-i gül-reşki rûha neşe veren
 Reng-i nesrîni aklalan sînen.

(«Rûhum Bir Hükümdâr-ı Sâkıttır», Şehbâl, S. 87, 1
 Kânûn-i evvel 1329)

Şâirin mısralaştırdığı kadın hiçbir kusûru olmayan ulaşılamaz, semâvî bir yaratıktır. Ancak kadına ait fizikî unsurlar hep soyut tabîrlerle anlatılmıştır. Fâik Âlî'nin kadını ulaşılamayacak bir kadındır.

Millî ve vatânî duygularını ihtivâ eden şiirlerinin ötesinde değişen birşey olmamıştır. Servet-i Fünûncu olma, vasfı bu devirde de değişmemiştir.

Şâirin bu dönemdeki tabîat şiirlerinde de Servet-i Fünûncu tabîat anlayışı hüküm sürmektedir. Tabîat yine şâirin rûhu için sığınacak bir mekân, sığınılacak bir yuvadır. Şâir rûhunun feryâdlarını tabîat öğeleriyle onların aracılığı ile bizlere duyurur.

Hâkîliğim biter ve başım şemse yükselir.
 Meşhûn-ı i'tilâ, olurum ben de nâgehân
 Bir peyk, bir sitâre ve bir müstakbel-i cihân,
 Ecrâm-ı âsumân-ı yakından selâmlarım
 Onlardır en vefâlı, kadîm âşinâlarım..

(«Dağ Başlarında», Yeni Tûran, 22 Ağustos 1329)

Şâirin en çok semâya yakınlığı vardır. Tâ çocukluğundan beri semâya aşıktır.

Çocukluğumda ben en çok semâya âşıktım:
 Semâ-yı leyle semâ-yı sitâre-meşhûna...

Ancak sonunda onlar da vefâsız çıkmış, mâtemine ortak olmamışlardır.

Fakat benât-ı kevâkib de pek vefâsız imiş:
Yabancı kaldılar onlarda sonra mâtemime,
Teessürâtıma, sevdâ-yı girye-tev'emime.
O nazreler de ayân nûr-ı şevk ü ârâmiş.

(«Hasbihâl», Şehbâl, 15 Ağustos 1326)

Ancak şâirin değişmeyen fikri tabîatla kendi rûhunu özdeşleştirme, tabîatı kendi rûhunun yansıması olarak görme fikridir.

Hayâtımızda evet bazı öyle müstesnâ
Füyûz-ı hilkate mazhar dakîkalar var ki
Yaşar gönüllerimiz râz-ı leyl ü eflâki...
Ve bazı kerre hayâlin ve hiss ü fikrin bir
Suûdu, vûs'at ü ulviyyetiyle biz hattâ
Tabîatız ve tabîat da büsbütün bizdir

(«Müstesnâ Geceler» S.F., 13 Ağustos 1325)

Şâirin bu dönem içinde bahsedeceğimiz mecmûalarda yayınlanan şiirlerinin hâricinde bir eseri de Temâsîl adlı şiir kitabıdır. Şâir Kânûn-i sâni 1329'da bu eserini neşreder. 45 manzûmeden oluşan bu kitap «Mehâsin» ve «Aşk u Tabîat» adlı iki bölümden oluşmaktadır.

Temâsîl adlı eseri sanki Servet-i Fünûn şiirlerini topladığı Fanî Tesellîler'in devâmı niteliğindedir. Aşk ve tabîat şâiri olarak işlediği hisler Temâsîl'de devâm eder. Aşk şiirlerinden uzak kalamayan şâirin Balkan Harbi günlerinin hislenmelerini bir araya getirdiği eseridir.

Döneminde yazılan bir tanıtma yazısında eserin bu yönüne işâret edilir.

« Dün kalplerimizi bir âteşgede-i
intikâm yaptınız, bugün de gûş-ı
tahsînimize birer terâne-i bedâyî'
okuyorsunuz.

Dâimâ sahne-i sefile-i beşeriyetten
firâr eden bir rûhunuz var. Levhalarınız
hayât dediğimiz bu seyl-i gam-cereyânın
pek yüksekinde. Siz tabakât-ı arştan bize
irsâl-i peyâm ü selâm eden bir rûhsunuz.
Hakkınızda verdiğim bu hüküm,

Temâsîl'inizi okurken daha ziyâde kesb-i kuvvet etti. Siz bize fâik ve bizden o kadar âlîsiniz ki...

(Nâbî «Temâsîl'in Musavvir-i Âlîsine », Hürriyet-i Fikriyye, 10 Nisan 1330)

Temâsîl'in sözlük anlamı timsâller, sûretler, resimler, semboller demektir. Temâsîl adlı eserin büyük bir kısmı Tefîk Fikret'in Rübâb-ı Şikeste'sindeki Âveng-i Tesâvîr bölümünü hatırlatmaktadır.

Fâik Âlî bu kitapta Mehâsin adlı bölümde müstetir, masûm, girîzân, münteşir, mahzûn, gâib, âfil, fânî güzellikleri terennüm eder.

Ayrıca şahıslara hasredilmiş şiirler de bu kitapta çoğunluktadır. «Madmazel M.G.'ya», «Abdülhak Mihrünnisâ», «Dunna Ludvika Altieri'ye», «Madam Rejan'a», «Safo», adlı şiirleri bu tarz şiirleridir.

Fâik Âlî bu şiirlerde bu şahısların maddî portrelerinden çok mânevî portrelerini çizmiştir.

e. Cumhûriyet Dönemi Şiirleri

Fâik Âlî Ozansoy gerçek hayâtında olduğu kadar, belki de ondan daha fazla sanatında, sanat alanındaki prensiplerinde samîmîydi. Yetiştği, mensûbu olduğu devrin özelliklerini sonuna kadar muhâfaza etmiştir. Son şiirlerinde dahi ilk zamanların hâtırasını, izlerini taşır.

«Yıllar geçti. Birbirinin arkasına takılıp katar olurken sayısız nikbetin vagonlarını sürükleyen yıllar. Anlayışlarımızda, zevklerimizde, hele dil telakkîlerimizde muhtelif kıyâfetler değişiyordu. Fâik Âlî kendi akîdelerine-hürmet edilecek bir sâmiyetle bağlı kaldı.

Her samîmî sanatkâr gibi ideeline büyük bir îman bağı ile bağlıydı.»

(Aykaç, F.A., «Bir İrfân Hânedânı», Cumhûriyet, 5 Haziran 1939)

Fâik Âlî Servet-i Fünûn üslûbunu ve estetiğini Cumhûriyet devrine taşımının yanı sıra Cumhûriyet dönemindeki değişen yaşama da duyarsız kalmamış, bu yaşamı şiirlerinde yasıtmaya çalışmıştır.

«Ancak Servet-i Fünûn şâirleri bu dönemde önemli bir eser ortaya koyamazlar. Bir kısmı Dîvân tarzına döner. Bu dönüšte Yahyâ Kemâl'in tesîri vardır. Hüseyin Sîret, Fâik Âlî, Ali Ekrem şiirimize bir yenilik ve nefes katmamakla birlikte Cumhûriyet Döneminin heyecânına ortak olduklarını şiirleriyle gösterirler.» (Enginün 1992:570)

Fâik Âlî bu dönemde daha önceki şiirlerinde işlediği temaların yanısıra ölüm temasını işleyen şiirler yazar. Şiirlerinde ölümü sıkça anmaya başlar. Ancak bu ölümden korkan bir bakış açısı değildir. O ömrünün sonuna yaklaştığını hissettiği günlerde ömrünün sâde bir muhâsebesini yapar. Kendisi ile hesaplaşır. Kendi kendine bir iç konuşmaya dalar. Şâir hasenâtının seyyiâtına üstün gelmesine, hakka, adle hükmetkâr yaşamıştır ömrü boyunca. Ancak:

Dicle vâdîlerinde yâhud, ben
Hiç düşünmeksizin ne kış, ne yazı
Atla gezmekten aldığım hazzı
Başka birşeyden almadım belki

(«Ömrümün Sâde Bir Muhâsebesi», Hisar, Kasım 1950)

diyerek mâzîsini hasretle yâdede. Ömrü boyunca kötü ile çirkinden kaçınmış, güzeli sevmiştir.

Aşk, o yalnız büyük ve yüksektir.

diyerek aşka olan sonsuz imânını tekrarlayan şâir sâde muhâsebesini:

Hep tahassüsle, hep şiirle dolu
Yirmi üç bin günün hülâsası bu.

diyerek bitirir.

Şâir «Yine Rûhumla Başbaşa» şiirinde fânî olmanın ıztırâbını, unutulmanın korkunçluğunu hatırlar.

Nisyân? Fakat kolay mı bu? Hattâ zaman bile
Çok kerre yardım eyleyemez... İşte hâile
Selden firâr eder gibi kaçmak düşünmeden,

Hülyâya, aşka, şi're vedâ eylemek, geçen
Bir ömrü yâda almamak artık... O kurtaran
En son nefes çıkıncaya dek hiç uyanmadan
Rûyâsı yok bir uykuya dalmak... Bu şeylerin

İmkânı olsa mesele kalmaz. Mukadderin
Tağyîr-i iktidânımızın hâricindedir...

diyen şâir şiirin ileriki mısralarında:

Yoktur bizim hayâtımızın zerre mantığı?

diyerek tesellîyi

İcâz-ı bî-nihâye tabîatte um, dene

(«Yine Rûhumla Başbaşa», Hisar, Kasım 1950)

demektedir.

«Nerde O Demler» şiirinde yine geçmişine yönelen şâir şiir çağlayanının kendinden fışkırdığı gençlik günlerini bahar mevsimine, ancak ömrünün son günlerini ise kış mevsimine benzetmektedir.

1943 yılında yazdığı «Çöl» adlı şiirinde yüreğindeki sızıyı, pek çok şeyin değişiminin acısını dile getiren romantik bir şâirdir. Ömrünü çöle, kalbini ise çölde bir vîrâneye benzeten şâir ıztırâbını dahî romantikleştirir.

«Senelerden Sonra» şiirinde yine kendindeki değişimi ince bir hüznle mısralaştırır.

Hasret-âbâd oldu ârâm ettiğim gülzâr-ı aşk;
Fâik, eyvâh, eski şeydâ bûlbûl-i gûyâ değil.

(«Senelerden Sonra», Hisar, 1 Ekim 1953.)

Kendindeki ve cemiyetteki değişimi büyük bir üzüntüyle, hüznle, melâlîle, infiâlîle seyreden şâir bunları sessizce kabullenir, tahayyürün, tağayyürün tabiliğine inanır. Ve şâir bu derdini, ıztırâbını, göklerden, bulutlardan başka kimseye anlatamamaktadır.

Bir başka çâre görmüyorum hiç ifâkate
Ey rûhum ilticâ et ilâhî tabiate.
Ondan devâ, şifâ ara, ondan sükûn ara.
Göklerde serserî, mütelevvin bulutlara
Tevdî et ıztırâbını, naklet melâlîni.

(«Rûhumla Başbaşa», Marmara, Ağustos 1936)

Yine ömrünün son dönemlerinde akrabâsı Melek Tigrel'e yazdığı mektupta da kâinâtın güzelliklerini sevmeyi ibâdet olarak telakkî ettiğini tekrarlar.

«Ehemmiyet verilmiyecek şeyleri ben de kendime derd ederek üzülmüş durmuştum. Bu günde boş yere üzüldüklerime hayıflanıyorum. Emel sükutlarına, hayal inkisarlarına uğramış olabilirsin. Fıtratın sana bahşâsı olan birçok nîmetleri düşünerek mütesellî ol. Ve hayâtı sev, bu kâinâtın hadsiz hesapsız güzelliklerini terennüm et. Ben bunu rûhen bir ibâdet telakkî ediyorum.» (İskenderoğlu 1995:46)

Bilge Ercilasun «Cumhûriyet Dönemi Türk Şiiri» başlıklı incelemesinde Fâik Âlî'yi 1923-1940 yılları arasında «Eskiler» başlığı altında zikreder.

«Zevkleri ve şiir anlayışları eski dönemlerde oluşanlar da Cumhuriyet ile birlikte bir uyanış içine girerler. Günün olayları yaygın temler, şiirlerinde yer alır.» (Enginün 1992:569.)

Fâik Âlî de özellikleri sıralanan bu gurubun içindedir.

Hilme Ziyâ Ülken ise Türkiye'de Çağdaş Düşünce Târîhi (1992:305) adlı eserinde Ziyâ Gökalp'teki fikir değişimini anlatırken düştüğü dipnotta Abdullah Cevdet, Süleymân Nazîf ve Fâik Âlî gibi hemşehrilerinin (Ziyâ Gökalp 1911'den sonra değişip Türkçü olduğu halde) sonuna kadar aynı fikirde yani «Osmancılık» fikrinde ısrâr ettiklerini söylüyor. Oysa Fâik Âlî Cumhûriyet sonrasında eski fikirlerine ihânet etmemekle birlikte oluşan rejimi düzeni kabullenen insandır. Düzenin güzelliklerini iyi taraflarını görebilen insandır. Millî Mücadelemizde orduyu yüreklendiren, halkı ümitlendiren, ümit aşıl原因an insandır. 1936'da yazdığı «Bu da Türkün Türküsü», 1937'de Atatürk'e yazdığı şiirler bu doğrultudaki görüşleri doğrulayan şiirlerdir.

Ey Türk, ey güneş oğlu,

Yurdum güzellik dolu,
Toprağı g l kokulu,
Cennettir Anadolu

N ruyla Atatürk' n
Yükseldi her ay, her gün;
Bak, diyor, doğdukça gün
Cennettir Anadolu.

(«Bu da T rk n Türküsü», Marmara, 15 Mayıs 1936)

Cumh riyet Dönemi içinde Ő irin oğlu ile birlikte çıkardığı Marmara dergisi de bu amaca hizmet eder görünümdedir. Eski değerlerin günümüze taşınması, günümüze uydurulması amacına hizmet eden eskiden yeniye geçişi kolaylaştıran ve bu yolda hizmet veren bir mecm adır.

«Türk Ő irinin 20. yüzyıl başlarında yeniliklere yönelmesi bakımından yararlı olan F ik    , yüzyılın yarsına kadar da neoklasik Ő irimize hizmetlerde bulunmuş, ar zu yaşatmağa  ırpınmış, eski Ő irlerle yeni akımlar arasında, gelenekle yenilik arasında yumuşak bir geçiş hatt  bir kaynaşma sağlamaya uğraşmıştı.

Eski edebiy tımızın temel değerlerini modern Türkiye'de din  tutmak için neoklasizme bağlı kalan F ik     sanat hay tının başlangıcında yenilikci bir Ő irdi. Oğlu ile çıkardığı Marmara Dergisi Türk yayın hay tında neoklasizmi yerleştirmek yönünde önemli katkılar yapmağa başlamıştı ama uzun ömürlü olamadı.

(Halman T.S., «F ik    'den Kalan », Hisar, Aralık 1975)

Görüşümüz F ik    'nin Edebiy t-ı Ced de'de Ő ir yazdığı ilk günden hay tının sonuna kadar mens bu olduğu gurubun havasına s dik kaldığı, ancak yeniye geçişi sağlamak için  st ad vaz fesini de üstlendiği yolundadır. O hay tının her devrinde tipik bir Servet-i F n n Ő iridir. Sadece kaybolan güzelliklerin ardından gözyaşı döker. Sonra da genç nesle öğütler verir.

2. DİL VE ÜSLÛP AÇISINDAN FÂİK ÂLÎ'NİN ŞİİRLERİ

Şâirin şiir sanatı üzerine yazılmış şiirlerinden ve dil üzerine yazılmış yazılarından, şiir dili ve üslûbu hakkında döneminde aldığı eleştirilerden yola çıkarak şâirin şiirlerinde kullandığı dil ve üslûp hakkında hüküm vermeye çalışacağız.

Şâirin dile verdiği önemi, kelimeye verdiği önemi oğlundan dinleyelim:

«Oniki, onüç yaşlarında bir çocuktum. Babamın, Fransızca'dan tercüme yapar, hattâ şiir yazarken, Türkçe veyâ Fransızca bir lûgat kitâbını kütüphânedan alıp kendisine getimemi istemesi beni hayrete düşürürdü. Getirdiğim sözlüğün sayfalarını çevirir, bakar, sonra yazısına devam ederdi. Çocuk beynim, buna mânâ verememekte haksız sayılamaz.

Nihâyet birgün, istediği kitâbı babama uzatırken, tereddütlü ve mahcûb bir sesle «Baba, siz Türkçeyi ve Fransızca'yı çok iyi bilmiyor musunuz?» dedim. Gülümseyerek «Oğlum, hiç birşeyi çok iyi, en iyi bilmek mümkün değildir. İnsan hayâtı boyunca hergün birşey öğrenir.

Sonra, kelimelerin bir tek mânâsı değil, mânâları vardır. Onları yerinde kullanabilmek için insan, tereddüt ettiği zaman, büyük lûgatlerden birine bakarak bilgisini kontrol etmelidir» dedi.

Ertesi sabah kahvaltı sofrasında, babam bana aşağıdaki kıtanın yazılı olduğu bir kâğıdı uzattı.
Birgün çocuğum, sen de yazarsan şunu bil ki
Bir lâzimedir lafza da mânâ gibi dikkat;
Şâkird-i müdâm-ı lûgat ol, çünkü müebbed
Tilmîz-i lûgattir hep esâtîz-i belâgat.»

(Ozansoy, M.F., «Yanlış Bilmek», Hisar, Eylül 1970.)

Yukarıdaki dörtlük Edebiyyât-ı Umûmiyye Mecmûası'nda 24 Teşrîn-i sâni 1917 yılında yayınlanmıştır. Mânâ kadar söze de, kelimeye de dikkat eden bir anlayış sözkonusudur.

Fâik Âlî dil bakımından Servet-i Fünûncuların dil anlayışına bağlıdır. Hattâ bağlı bulunduğu topluluğa göre dil ve üslûp anlayışı bakımından daha uç noktalarda olduğu söylenebilir.

«Dil bakımından, Servet-i Fünûn şâirlerin-den ayrılmaz ve hattâ, yabancı kelimeler ve karışık terkipler kullanmakta, hepsinden ileriye geçtiği bile söylenebilir. Âdetâ, kendisinden önce başlamış olan «şiiire yabancı kelime taşıma» işlemini eksik görmüş gibi bir hâli vardır. 1908'den ölümüne kadar yazılmış şiirlerinde, yer yer, bir vokabüler değişikliğine ve ifâde sâdeliğine rastlanmakla berâber, esas itibâriyle büyük bir kudretle kullanabildiği dilde muhâfazakâr olarak kaldı. Bu muhâfazakârlık ise, bir sanatkâr kaygısından doğar. O da Fikret gibi sâdeleşirken bayağılaşmaktan, basitleşmekten korkuyordu.» (Akyüz 1986:417)

Seçkin ve zarîf sözcük bulma kaygısı, sanatlı, süslü ifâde merakı berâberinde anlaşılamama gibi bir durum ortaya çıkarmaktadır. Döneminde bu yönde eleştiriler çoğunluktadır.

«Fâik'i anlamak için âsârı üzerinde biraz tevakkuf etmek lâzımdır. Yani Fâik size bir şey tevdî ediyor gibi bulunmaz. Bilâkis fikrini, hissini saklar. Bazan bir muammâ hâline koyar. Bu mübhemiyet ü ıglâkı da sanatının en büyük meziyeti, en büyük husûsiyeti telakkî eder.» (Şahâbeddîn Süleymân 1328: 370)

Edebiyât-ı Cedîdenin üslûbu birbiri ardısıra devâm eden tamlamalarla, bir hayâlin diğer bir hayâlle, bir fikrin diğer bir fikirle, bir cümlelerin diğer bir cümle ile içiçe olduğu karmaşık bir üsluptu. Dîvân şiiri geleneğini kırmak isteyen Cedîdecilerin geçişi yumuşak olmamıştır.

Dîvân şiirindeki beyit hâkimiyetini kırmak, mısra yekpâreliğini bozmak kaygısı ile şiir yazan Cedîdeciler bunda da en aşırısını gerçekleştirmişlerdir. Tabî yazma endişesinde aşırıya kaçmaları onları tabîlikten daha da uzaklaştırmıştı. Nesre kayan, nesre yakın peşpeşe mısralar meydana getirmişlerdi. Angenbement'in doğal sonucu olan nesre kayan mısralar Fâik Âlî 'de de mevcuttur.

Kalbgâhında hüzn-i eşyânın
Bir sürûd-ı nühüfte vardır ki:
Müteyyis, karanlık âhengi
Kürre üstünde tâ ebu'l- beşerin
İlk enîn-i tahassürâtından,
Şimdi nâlân-ı hiss-i firkat olan
Belki milyarca rûh-ı muğberrin

Ki bu toprakta muztarib sürünür,
Ebedî nâliş-i teellümüdür.

(«Eylül», S.F., 8 Şubat 1316.)

Hattâ Fâik Âlî mısra ya da beyit hâkimiyetini kırma husûsunda o kadar ileri gider ki tamlamayı dahi mısrada bitirmeyerek diğer mısraya taşırmaktadır. Bu angenbement'in Servet-i Fünûn döneminde az kullanılan bir görüntüsüdür.

Duâ ve fâtiha ithâf içinde nâsiye-i
Melâl ü ye'simi vaz'etmedim.. Bütün sa'yi

(«Yavuz Sultan Selîm'in Türbesinde», E.U., 15 Şubat 1919)

Bu hayât-ı beşer, seninle değil,
Belki rûhun ve hissin ib'âd-ı
İnkışâfıyla, kalbin a'dâd-ı
Darebâtıyla ölçülür derler.

(«Hayât», Utârid 6 Mart 1335)

Fakat bununla birlikte şâirin açık ve anlaşılır, kısa cümlelerle kurulu şiirleri de mevcuttur. Hattâ tamâmen eski şiirin estetiğine bağlı olarak «Gazel» ve «Şarkı» lar yazmıştır.

Şâirin anlaşılama ve kapalılık yönünde aldığı eleştirilerin bir sebebi de Arapça ve Farsça kelimeleri, Farsça terkîbleri fazlaca kullanmasıdır. Hattâ Fazıl Ahmed döneminde yazdığı bir şiirine bunu espi konusu yapar.

Serîr-i san'atın, re'sinde ehrâm-ı idgâmın
Çıkar her dem semâya zihninin vâveyl-i terhîbi;
Bütün azdâd-ı âlem serbeser sükkân-ı ilhâmın
Bütün vâdî-i fikrin haymegâh-ı vasf-ı terkîbi!

(Aykaç, F.A., «Fâik Âlî», Türk Yurdu, Haziran 1332)

Ancak şâirin aynı dönem içinde:

Huzûr-ı lâ-yetenâhiyyet-i mükevkebede
Zuhûr-ı rahmet-i gufrâna muntazır, nâdim
Huşû-ı kalb ile ikrâr-ı seyyiât ettim.

(«İhtiyâc-ı Mağfiret», Resimli Roman, 1 Mayıs 1325)

Tamlamalarla örölü şiirlerine mukâbil dönemine göre sâde sayılabilecek şiirleri de vardır:

Bârid teneffüsüyle sefâlet saçan gece
Bîdâr olur, zalâmına dünyâyı garkeder,
Ma'rûz o bin hayâl-i mehib ü müheyyice,
Bîcâre yolcu râhını güçlüklü farkeder.

(«Kış Manzaraları», F.T., s. 68.)

Döneminde aldığı eleştirilerden bir kısmı da Arapça ve Farsça terkiplerin bolluğundan başka, Fransızca sözlere düşkünlüğüdür.

«Fâik Âlî Bey de emsâli gibi manzû-
melerinde alafrangalığa iltizâm ederek
tuhaf tuhaf eserler vücûda getirmiştir,
ezcümle;

Yaşadım böyle âh kaç kerre
Bir Lamartin hayât-ı masûmu

O hayâtın hayâl-i mevhûmu
Şimdi medfûn zalâm-ı a'sâra»

beyitlerindeki «Bir Lamartin hayât-ı ma'sûmu» buna delâlet eder. Onun yerine «bir Fuzûlî hayât-ı ma'sûmu» denilmiş olaydı fenâ mı olurdu? Tarz-ı efrenciyâneye bu kadar kapılmak, manzûmelerde Fransız isimleri, Fransızca kelimeler îrâd etmek bürhân-ı irfân addolunuyorsa, bugün herkes ağzına geleni söyler ve bu sözlerin ekserisi Fransızca olur!»

(Mehmet Celâl, «Tedkîkât-ı Edebiyye», İrtikâ, 31 Mart 1316)

Şiirlerinin zor anlaşılmasının, anlamın muğlak oluşunun bir sebebi de ulvî şiir yazma merakından doğan kelime seçiciliğidir.

«Sanat âhengine hiçbir nazîr olmayan şâirin bence en büyük kusûru lisânının pek az şeffâf olmasıdır. Ta'rif ettiği şeye tamâmen vüsûl için bazan birkaç defa okumağa mecbûr olursunuz. Kendisinin bir

muvaaffakiyet addettiği bu kesâfet ü iğlâk zannederim onu pek çok mutazarrır ediyor. Etrâfımda, Fâik'in eşârı için dâimâ bu şikâyeti işittim. Buna asıl sebep ise, şâirin kelimelerden pek fazla istiâne etmesidir. O efkâr ü hissinden ziyâde kelimelerinin sâhib ü şâiridir. Sezâî Bey nasıl Bizans, Esâtîr, kraliçe falan gibi bazı kelimeleri tekrâr ile asâlet-i üslûbunu teyîd etmek isterse, Fâik Âlî de ulviyyet-i lisânına, kibriyâ, ihtişâm, celâl, avâlim, sermediyyet gibi bir takım kelimelerle bir mânâ-yı şâmil ü umûmî verir.

(Tanrıöver, H.S., «Fâik Âlî », Musavver Muhît, 22 Kânûn-i sâni 1324)

Şâirin ulvî kelimelere olan merakı kadar hüznün ifâde eden, elem dolu kelimelerin çoğunlukta olduğu şiirleri de mevcuttur.

Hüzne medfûn şu kimsesiz yerler,
Benim enkâz-ı hâtırâtımdır;
Bu sükût-ı medîd ü hüzn-âver
Aks-i savt-i teessürâtımdır.

(«Dicle Vâdîsi», F.T., s. 119)

Görüldüğü gibi dördlükteki kelime sayısının yarısı hüznün ifâde eden sözcüklere hasredilmiştir.

Şâirin şiirlerinde kullandığı orijinal tamlamalar, orijinal söylemler de mevcuttur. Cansız varlıklara soyut anlamların yüklenmesi sonucu cansız varlıklarla soyut isimlerden kurulu tamlamalar dikkati çeker.

Bahâr içinde de mühtez, perîde bir Eylûl
Güzelliğiyle bu vâdî-i Dicle mahzûndur.

(«Alaca Karanlıklarda», F.T., s. 127)

Bir bulutsuz semânın ufka yakın
Bir kenârında hüzn-i rûh-ı şebi

(«Yine O», Temâsîl, s. 159)

Fakat benât-ı kevâib de pek vefâsız imiş;
Yabancı kaldılar onlar da sonra mâtemime,

(«Hasbihâl», Şehbâl, Nu. 25, 15 Ağustos 1326, s. 8)

Lâkin bu bir garâm-ı semen-fâm u mutmain,

(«Aşk-ı Sâkin», Resimli Kitâb, Eylûl 1325)

Dicle'ye ve geceye hüznün sıfatının izâfe edilmesi bu türden söyleyişe örneklerdir.

Şâirin pekçok şiirinde bu türden terkiplere ve orijinal söyleyişe rastlamak mümkün.

Ben geçerken yolumda bir baykuş
Isırır bir dakîka rûh-ı şebi

(«Hüsn-i Mahzûn», S.F., 9 Eylül 1315)

Mütefekkir bakardı çeşm-i mesâ
Ezeliyyetten âlem-i ebede.

(«Dicle Hâtıralardan», S.F., 16 Mart 1315)

O nâzik, o ince ve hassâs olan tabiatınız,
Bu ses gelir, ısırır âdetâ huzûrunuzu...

(«Baykuş», Demet, 24 Eylül 1324)

Gececektim bu gülşenden
Yine kalbimde kışlar ağlayarak

(«Tezehhür-i His», Şehbâl, 15 Teşrîn-i evvel 1325)

Bu hüsn-i nâimin âlâm u ıztırâbı uyur.

(«Uyanmasın», S.F., 11 Kânûn-i sâni 1316)

Peyk-i arzın leb-i habîrinde

(«Dicle Hâtıralardan», F.T., s. 116)

Yapılan bazı eleştiriler de kullandığı kelimelerin şiir estetiğine uymadığı yönündedir.

Cenâb Şahâbeddîn Fânî Tesellîler'le ilgili yazdığı yazıda kitaptaki dil hatâlarına ve üslup bozukluklarına değinir:

«Müşkil-pesendâne arayan mecmûada:

«Sirişk-i hüzn-i semâvât olan nücûm-âsâ» mısraı

tarzında eskiliklere

Dağlarda, aks-i raks-ı sehâible, çağlayan
Eshâr isâle eyliyor âgûş-ı manzara».

beyti gibi zaîfî't-telif cümlelere,

«Demek bu bâdiyeler pek de mürde değilmiş!»

mısraı gibi edâ-yı nesre sukût etmiş ifâdelere,

ezcümle mukaddimedeki îtiyâdât-ı âdiye tabîri,

Zulmet semâ-yı 'lely arasından hayâlîme

Bir fecr-i câvidân-ı meâlî ayân olur.

beytinde semâ-yı muzlim takdîrinde îrâd olunan

zulmet semâ kelime-i mürekkebesi,

«Nisyân edelim bir gece müstakbeli, hâlî!»

mısraındaki «nisyân edelim» fil-i garîbi,

«Ki âtîden tevellüdle yaşar sükkân-ı seyyânı» mısraındaki seyyân kelimesinin tesniye-i benîyesinden tegâfülü

«Kamer gurûba şitâbândı bir hübü-tı batîle,» mısraında bir taraftan batî kelimesinin iskât-ı hemzesini, diğer taraftan şitâb ile fikr-i betâetin biraz yekdiğerine yan bakacaklarını sermâye-i intikâd edinebilir.» (Cenâb Şahâbeddîn, «Fânî Tesellîler» , Âşiyân, 4 Kânûn-i sâni 1324)

Tüm bu eleştirilere ve onun dil anlayışında hiç bir değişme olmadığı yolundaki hükümlere rağmen şâirin Millî Edebiyât döneminden sonra dil anlayışında kelime seçişinde gözle görülür, kulakla hissedilir bir değişme olmuştur. Hele hele Cumhûriyet döneminde iyice sâdeleşmiş, günün dil anlayışına uygun eserler vermiştir. Bu dönem şiirlerine bakıldığında içinde Farsça ve Arapça, kelime ve tamlama bulunmayan pek çok şiirine rastlanacaktır. 1943'de yazdığı «Çöl», 1950'de yazdığı «Ne Güzel Şey» adlı şiirleri buna en güzel örneği teşkil etmektedir.

Yalnız Fâik Âlî'yi bu noktada diğerlerinden ayıran bir özelliği de gözardı etmemek lâzımdır. Şâir yetiştigi, ilk şiirlerini verdiği dönemin özelliklerini de -dilindeki sâdeleşme ve anlatımdaki açıklığa rağmen- sonuna kadar muhâfaza etmiştir. Eski özelliklerini kaybetmeden

yeniliklere uyum sağlamıştır. Çok sâde yazılmış şiirlerinin yanısıra aynı dönemde hattâ klasik şiirin zevk anlayışına uygun şiirler vermiştir.

Dallar üstünde şimdi sessizce
Bekleyen sanki boş hazîn yuvalar,
Sanki bin türlü nağmelerle dolar...
Her dal üstünde bir kuş öttükçe

tarzındaki bugünkü neslin kolayca anlayabileceği mısralara mukâbil eski dil anlayışını sürdüren şiirleri de vardır. Hattâ şâir bunu şiirlerine konu dahi yapmıştır:

Eskimez, eski bir lisânım var,
Zinde, tâbende bir zebânım var.
Yeni neslin yabancı olduğu bir
Başka i'câz-ı eser beyânım var.

Bu şiir 30 Ocak 1950 yılında yazılmıştır. O halde şâirdeki değişim ya yeni nesle örneklik etmesi açısından yorumlanmalıdır. Ya da bütün medeniyet değişimi gösteren toplumlarda olduğu gibi o dönemde geçirdiğimiz kültür değişimi ve bu değişime bağlı olarak yaşanan zevk ikiliğinde aramalıdır. Eski olanı tamâmen reddedememe, yeni olanı tamâmiyle sindirememiş ya da benimseyememiş olma bu ikiliğin sebeplerindendir.

3.FORM AÇISINDAN FÂİK ÂLÎ'NİN ŞİİRLERİ

«Şiir en müşahhas unsurları dahi mücerretleştirme husûsiyeti bakımından matematik'e benzer» (Tural, S.K., «Şiirin Dünyâsına Yaklaşmak IV», Konevî, Nu. 15, Aralık 1983, s. 10)

diyerek şiir tahlilini formülleştiren edebiyât bilimcisi Sâdık Kemâl Tural metodun mutlak gerekliliğini vurgular.

«Metod, hipotezleri yakalayıp enerji israfını önleyen bir formüllendirmeden başka nedir? (Tural, S.K., «Şiirin Dünyâsına Yaklaşmak II», Konevî, Nu. 11, Eylül 1983, s. 8)

Sadık Kemâl Tural şiirin bizim için bilinmeyen olduğunu söyleyerek (Tural, S.K., «Şiirin Dünyâsına Yaklaşmak I», Konevî, Nu.10, Temmuz 1983.) şiiri matematikleştirir bir tarzda âdetâ denklem kurar. Şiirin âhenk, bedîi, tefekkür ve sâbit nazım şekillerinin birleştirilmesinden meydana geldiğini söyler. Biz bu bölümde şâirin şiirlerini form açısından incelemeye çalışacağız.

Fâik Âlî'nin şiirleri şekil itibâriyle yenidir. Daha çok batıdan gelen nazım şekillerini kullanmıştır. Ancak özellikle son zamanlarında klasik şiirimizin şekillerini ya da Arap ve Fars edebiyâtlarından geçen şekilleri kullandığı da olmuştur.Şâirin:

ikiliklerle («Hayme-nişîn», F.T., s. 76-77),
üçlüklerle («Çöllerde», F.T., s. 99-102),
dörtlüklerle («Alaca Karanlıklarda», F.T., s. 127-130),
beşliklerle («Dâima», F.T., s. 41-43),
altılıklarla («Deniz Kenarında», F.T., s. 104-107),

kurulu düzenli serbest nazım şekillerinin (Dilçin 1983:375) dışında sone tarzı şiirleri («Yâd-ı Müvellid», F.T., s. 123-124) peşpeşe sonelerden oluşan şiirleri («Dicle Hâtıralardan», F.T., s. 113-118) ve sone tarzının bend sayısında değişim yapmaya çalıştığı şiirleri («Hüsûfa Karşı», F.T., s. 91-92) hep Servet-i Fünûn dönemi ürünleridir. Sone nazım şeklinin sonuna bir mısraın eklenmesiyle meydana gelmiş («Mânâ-yı Feryâd»,

F.T., s. 159-160), («Teellüm», F.T., s. 175-176) şiirleri de bu değişiklik yapma heyecânının ürünleridir.

«Süleymân Paşa Merhûmun Kerîmesi Senîha Hanım için» (F.T., s. 177-182) ve «Kış Manzaraları» (F.T., s. 68-75) adlı şiirler ise birkaç nazım şeklinin aynı şiir içinde kullanıldığı şiirlerdir. Bunlar klasik şiirimizdeki şekilciliği kırmak amacına yönelik olarak algılanmalıdır. «Senîha Hanım için» şiiri üç ayrı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde düzenli serbest nazım şekillerinden üçlükleri kullanan şâir, ikinci bölümde Fransız edebiyâtından aldığımız Terza-rima'yı, üçüncü bölümde ise yine üçlükleri tercih etmiştir. «Kış Manzaraları» bu açıdan, daha karmaşıktır. Birinci bölüm iki dördlük, bir altılık ve bir yedilikten kurulu iken, ikinci bölüm iki beşlikten, üçüncü bölüm dört ayrı dördlükten, dördüncü bölüm üç, beşinci ve altıncı bölümler iki dördlükten oluşmaktadır.

Şekli kırma, şekli aşma çabasına atfedilebilecek bu uğraşlar klasik şiirimizdeki müstezâdın değiştirilmiş şekli olan serbest müstezâdlarla iyice yerleşir. Fâik Âlî serbest müstezâdı son dönemlerine kadar kullanır. («O Bûseler, F.T., s. 163-167.) («Bir Şeb-i Mâzî», F.T., s. 108-110) («Gurûbdan Sonra», F.T., s. 59-61)

Fâik Âlî Cumhuriyet devrine kadar çoğunlukla Batıdan aldığımız şekilleri kullanmakla beraber, özellikle son zamanlarında kasîde, şarkı, gazel nazım şeklinde şiirler yazar.

Sonuç olarak Fâik Âlî şekil itibâriyle şiirlerinde tamâmiyle yeni şekillere meyletmiş, ancak son günlerinde eski şekillere, klasik şiirin şekillerine yönelmişse de Batıdan aldığımız şekillerden tamâmiyle vazgeçmiş değildir. Dil ve üslup bahsinde de değindiğimiz gibi eski ile yeninin birarada yaşatılması endişesinden kaynaklanan bir tutumdur.

4.ÂHENK AÇISINDAN FÂİK ÂLÎ'NİN ŞİİRLERİ

Sâdık Kemâl Tural'ın şiir tahliline dâir Konevî Dergisi'nde yayınlanan formülüne göre şiir âhenk, ritim ve ârmoninin birleşmesinden doğar. Ritmi oluşturan unsûrlar vezin, kâfiye ve rediftir. Assonans ve alliterasyonların birleşmesinden ise ârmoni doğar.

A. Ritm Açısından Fâik Âlî'nin Şiirleri:

a. Vezin: Vezin meselesi bütün Servet-i Fünûncu'ların ehemmiyetle üzerinde durdukları bir meseledir. Ali Ekrem o dönemde yazdığı «Şiirimiz» adlı makâlede (S.F., 2 Teşrîn-i sâni 1316)

«Vezinlerimizi şiirlerimize göre intihâb etmeliyiz. Hafif, zarîf, oynak, nâzik hislerimizi bu büyük büyük, şiddetli şiddetli evzân ile ifâde etmeğe çalışırsak, kezâ âlî, hazîn, mehîb, hakîmâne fikirlerimizi oyuncak vezinlere sıkıştırmak istersek, bârid bârid, hattâ mânâsız mânâsız şeyler yazanz.»

diyerek hangi veznin hangi rûh hâline tekâbül ettiğini sıralar.

Fâik Âlî şiir yazdığı ilk günden son güne kadar hep arûz veznine sâdık kaldı.

«Fâik Âlî'nin hayâtı iki büyük aşk tanıdı. Birinci aşkı, fevkalâde güzel bir kadındır ki, evlenmeden evvelki bu büyük aşkının mevzûu olan müstesnâ kadını, bütün bu hâdiselerde olduğu gibi, kendisi söylemediği halde başkalarından, sormayarak dinledim. İkinci büyük aşkı da yine evlenmeden evvel başladı, fakat baba ve büyükbaba olduktansonra da ölümüne kadar sürdü ki, çok cevrini çektiği bu ikinci sevgilisinin adı: «Arûz Vezni» dir. Bu sevgilisinin ismini majisküllerle yazdım; çünkü aşkının şiddetine göre, bu ikinci aşkının mevzûu olan vezin, birinci aşkının mevzûu olan müstesnâ kadın kadar, adeta şahıslaşmıştı.» (Kuntay, M.C., «Tevfik Fikret ve Fâik Âlî» Son Posta, 5 Ekim 1950)

Kendisi ile yapılan bir röportajda hece vezni ile ilgili olarak şöyle söylüyor:

«Hece vezni ile küçük mikyâsta güzel
şiiirler yazılabilir. Fakat büyük eserlerin
yazılamayacağı artık bedâhet gibi sâbit
olmuştur. (Vakit, 2 Ekim 1948)

Şâire Melek Tigrel'e 1946'da yazdığı bir mektupta âdetâ arûz
dersi verir.

«Azîz başının yorgunluklarını piyanon
kadar arûzun pür-füsûn erganûnunda
dinlendirmeyi tecrübe et. Âhenk itibâriyle
hecedden bin kere zengin olan arûz hiç de
güç bir âlet-i beyân değil. Güç olan güzel
çalabilmek gibi güzel yazabilmektir. Bahir
denilen arûz vezinleri yirmi kûsûra varır.
Herbirinin ayrı bir mûsikî güzelliği var.
Söylersen belki inanmayacaksın, ben
arûzu okumakla öğrendim. Fakat bütün
bahirlerinden hesapsız manzûmelerim var.
Emînim ki bu vezinle yazanların hemen
hepsi benim gibidir.» (İskenderoğlu
1995:45)

Fâik Âlî arûza kasîde yazan şâirimizdir. Nisan 1918'de yazdığı
«Arûz'a Kasîde» adlı şiirinde arûza övgüler yağdırır.

Ey âlemin melîke-i âhengi, ey arûz,
Hep sendedir nevâ-yı elem, nağme-i huzûz?

(«Arûz'a Kasîde», E.U., 4 Mayıs 1918)

Fâik Âlî arûzu devrindeki şâirlerin hemen hepsinden daha iyi
kullanmış hattâ. «evzâna tasarrufta Tevfik Fikret bile Fânî Tesellîler
mübdiini geçememişti. « (E.U., 6 Teşrîn-i evvel 1917)

«Gittin, bu yerde şimdi şafaklar gurûb eder
Hissiz birer gülüşle bu hâkin muhîtime;
Gittin, bu yerde şimdi soğuk, kar ve fırtına;
Gittin, o yerde hûsn ü mevâsim hûbûb eder.»
tarzında yazılmış hiç kusursuz mısraları çoğunluktadır.

Arûz Servet-i Fünûn döneminde başlı başına bir edebiyât
meselesidir. O dönem şâirleri arûz kalıplarına yeni söyleyiş imkanları
arama, vezni geliştirme yollarını ararlar. Yazılan şiirin konusuna göre
vezin seçme, rûh hâllerine göre vezin tasarrufu bu dönemin arûzun
kullanım alanına getirilen yeniliklerdendir. Hattâ daha ileri giderek aynı
şiir içinde değişen rûh hallerine göre vezin değiştirme, aynı şiirde birkaç
vezin birden kullanma da Servet-i Fünûn dönemindeydir.

Fâik Âlî'nin şiirlerinde en fazla aynı veznin değişik parçalarını şiirin değişik bölümlerinde kullanma görülür. «Mehâsîn'in Temâsîl-i Mehâsîni İçin» (Temâsîl, s. 35-39) şiirinin üç ayrı bölümünde aynı veznin değişik parçalanmış şeklini kullanır. Birinci bölüm «feilâtün mefâilün feilün» kalıbı ile yazılmışken, ikinci bölüm «mefâilün feilâtün mefâilün feilün» kalıbı , üçüncü bölüm ise, birinci bölümün kalıbı ile yazılmıştır. Esâsen birinci ve üçüncü bölümün vezni, ikinci bölüm vezninin kırk şekildir.

Dîvân şiirindeki müstezâdın değiştirilmiş şekli olan serbest müstezâdlar da yazan şâir bu şiirlerinde de aynı veznin değişik parçalarını kullanmıştır. «Olimp'in Gecelerinde» (Resimli Kitâb, 2 Teşrîn-i evvel 1324) şiirinde aynı veznin değişik parçaları olan üç boy vezin kullanmıştır. En uzun mısralarda «mefûlû mefâilû mefâilû feûlün» kalıbını kullanan şâir kısa mısralarda «mefûlû mefâilû feûlün», en kısa mısralarda ise «mefûlû feûlün» şeklini kullanmıştır.

Şâirin Cumhûriyet döneminde hece vezni ile yazılmış tek bir şiirine rastladık. Yedili hece vezni ile yazılmış bu şiirinin («Bu da Türk'ün Türküsü», Marmara, 15 Mayıs 1936) dışında şâir çok sevdiği, adına kasîde yazdığı Arûz vezninden vazgeçmemiştir.

b. Kâfiye: Vezni şiirlerindeki âhengini birinci unsuru yapan Fâik Âlî kâfiyeyi de şiirdeki müzikaliteyi destekleyen bir unsur olarak kullanmıştır.

Önce kâfiyenin göze değil kulağa hitâb etmesi tartışması, daha sonra kâfiyeye mevzû olan kelimelerin aynı kelime türünden olması tartışması sonucu kulakta hoş bir sadâ bırakmaya meyilli her kelime ile kâfiye yapılabileceği şeklinde kâfiyenin kullanımını genişleten bir anlayışla kâfiye şiirde sâdece bir çağnışım unsuru olmaktan kurtuldu. Bu yeniliklerin büyük çoğunluğu Servet-i Fünûn şâirlerinin çabasıyla-başlangıcı Tanzîmat'ın sön dönem şâirlerine âit olmakla birlikte-gerçekleşmiştir.

Kâfiyenin her çeşidini kullanan Fâik Âlî'nin şiirlerinde dönemine göre yenilik sayılabilecek örnekleri gösterelim.

Arapça isim ile Türkçe filin kâfiye yapıldığı örnekler:

Fecr-i hilkatte mutlakâ etmiş
Rûh-ı ezhâr-ı nev-bahân, kader
Sana bâlîn-i hâb u ârâmiş
Ki uçar. Dâimâ tenessüm eder

(«Hayâl-i Müşahhas», s. 14)

Ahlâk-ı seyyiem bütün olmuştu münâdim;
Bir hiss-i ihtirâm u sıyânetle bekledim.

(«Sürûd-ı Hayâl, S.F., 28 Kânûn-i sâni 1325)

Birbirine ses açısından aykırı eklerin kâfiye yapıldığı örnekler:

Geçen giden lekesiz rûhlar kadar sâkin;
Ve şimdi battığı yer, penbelikle mâiliğin

Bu öyle sâf, o kadar münşerih bir akşam ki
Hayâl ü vehm idi gûyâ sabâh-ı şeb-rengi;

(«Akşâm», Musavver Muhît, 27 Teşrîn-i sâni 1324)

Hülyâları bir nağme-i bi-tâb,
Âlâm-ı hayâtiyyeyi sevdâ,
Sevdâyı da hattâ
Pür nefhâ-i mehtâb

(«Olimp'in Gecelerinde», Resimli Kitâb, 2 Teşrîn-i evvel 1324.)

Kâfiye seslerinin peşpeşe gelmediği, birkaç mısra sonra görüldüğü örnekler:

Evet bu toprağın altında saklıdır diyorum
Bir âsumân-ı bekâ, bir cihân-ı ârâmiş,
Ebedî bir tulû'-ı müstakbel...
O kibriyâ-yı muazzam, bu gîr u dâra bedel,
Bu seyyiâta mukâbil o yerde va'detmiş
Bize bir zendegâni-i ma'sûm.

(«Serâb-ı Tûrâb», İctihâd, 8 Ağustos 1329)

Oh ey ebedî mülheme-i rûh,
Oh ey bana hicrânı diyen her gece: İnle.
Doğdun yine efkârıma hâmûş,
Hâmûş u siyeh-pûş
Doğdun!.. Ve kavuştum, bana rûyâları meftûh
Bir burc-ı serâirde heyûlâ-yı leyâle.

(«Olimp'in Gecelerinde», Resimli Kitâb, 2 Teşrîn-i evvel 1324)

Bütün bu uğraşlar, Türk şiirini şekle bağlı tek düzelikten kurtarma, kuralları yıkma adına birer basamak olarak kabul edilmelidir.

c. Redif: Fâik Âlî'nin şiirlerinde Dîvân ve Halk şiiri geleneğindeki zenginlikte redife rastlamadık. Arûz ile şiirinde zâten yeterince âhengi, müzikaliteyi sağlayan şâir bunu kâfiye ile desteklemiş redifleri de zaman zaman kullanmıştır.

Sizin de sayt-ı bülend ü kadîminiz vardır;
Sizin de bülbül-i sevdâ-nedîminiz vardır;

(«Mehâsin'in Temâsîl-i Mehâsini İçin», Temâsîl, s.36)

Alıyordum, hep almış olmak için.
Âh o bîçâreler! Yetîm ü gamîn
Bir tecellî içinde solmak için

(« Bir Yâd-ı Müzehher», S.F., 14 Nisan 1326)

Çok kerre ben zevâhire meclûb iken, bugün
Öğrettin, ey kadın, bana sen rûhu sevmeyi,
Bir bîkr-i sermediyle güzelliklerin bütün
A'mâk-ı ismetinde gülen rûhu sevmeyi.

(«Rûh-ı Dilber», S.F., 20 Mayıs 1326)

B. Armoni Açısından Fâik Âlî'nin Şiirleri

Armoni mısralardaki seslerin rûh hâline göre armonize edilmesi anlamına gelmektedir. Ünsüzlerin armonisi alliterasyon, ünlülerin armonisi ise assonans adını alır.

Fâik Âlî de şiirlerinde assonans ve aliterasyon unsurlarını kullanmıştır. Bu unsurları mısranın anlamına ya da beytin anlamına uygun hale getirmeğe çalışmıştır. Ancak âhenk bahsinin de başında söylediğimiz gibi vezni çok başarılı kullandığı için veznin hâricindeki unsurlar şiirlerinde yardımcı unsurlar olarak gözümüze çarpmaktadır.

Ünlülerin ve ünsüzlerin hemen her çeşidini kullanan şâir ünsüzlerden özellikle N, R, L, Y'yi çokca kullanmıştır.

Gürültü intibâı uyandıran (R)'ler:

Yalnızlığın sükûtunu çok dinledik... Yeter.
Bir nağmedir bırak bu deniz böyle kükresin:
İster büyük kederler, ulvî terâneler

(«Fırtına ve Dalgalar», S.F., 5 Teşrîn-i evvel 1324)

Hüznünü bize dahi hissettiren (N) 'ler:

-Nasılsınanne?...Sükût..-Anne geldim,oğlun,ben...
Anne Fâik...

Ne bir nazar, ne cevab..

(«Ân-ı Muzlim», S.F.,11 Şubat 1325)

Sensin bana cânân u cenân, cân ü cihân sen
Her şeyde 'ayân sen, yine her yerde nihân sen

(«Bu da Öyle», Şehbâl, 1 Şubat 1327)

Darbe hissi veren (T)'ler:

Harb etti, yıktı, yaktı, fakat altı yüz sene

(«Uçurumun Kenarında», E.V., s. 13)

Hoş bir müzik intibâi veren (Y)'ler:

Sen ey tayf-ı leyâl âh ey heyûlâ-yı şafak-pervâz

Gökyüzüne uçma hissi uyandıran (K)'lar

Şevk-i çâlâk-ı hâk olan kuşlar

(«Bahçede», Kadın, 3 Mart 1328)

Fâik Âlî'nin şiirlerindeki müzikaliteye hizmet eden yardımcı öğelerdir.

B.FÂİK ÂLÎ'NİN MENSÛR ŞİİRLERİ

Edebiyât-ı Cedîde döneminde Türk edebiyâtına kazandırılan türlerden biri de mensûr şiirleridir. Çağdaş Fransız Edebiyatında Bertrand, Baudelaire, Mallarme ve Rimbaud gibi şâirlerin başanyla kullandıkları bu tarzı Servet-i Fünûn sanatkârları kullanmışlardır. Bu tarz şiirin Servet-i Fünûn'daki kurucu ismi Hâlid Ziyâ'dır. Şâirâne duyguların terennümüne vâsita olan mensûr şiir, his ve hayâl unsurunun ağır bastığı küçük ihtisâsları, anlık duygulanmaları konu alır.

Fâik Âlî 'de aynı dönem içinde mensûr şiiri deneyen sanatkârlardandır. Muhtevâ olarak şiirlerini destekleyen mensûr şiir örnekleri yine ya ulvî meselelerden ya da Fanî Tesellîler'deki şiirlerin muhtevâsına yakın konulardan bahseder. Servet-i Fünûn'un 25 Mart 1315 târihli nüshasında çıkan «Nirvana», 12 Temmuz 1317 tarihli «Vâlidemin Felsefesi», 24 Kânûn-ı evvel 1314 târihli «Mezânımız» adlı mensûr şiir örnekleri yukarıda bahsedilen özellikleri taşır.

C. TİYATROLAR

Servet-i Fünûncular dönemin siyâsî havasından da etkilenerek tiyatro türüne fazlaca rağbet etmezler.

«Böylesine bir tiyatro seviyesi ve atmosferi içinde ciddi çalışmalara imkân bulamayan ve Abdülhak Hâmid ve Ahmed Midhat'ın «Okunmak için piyes» tarzını da benimsemeyen Servet-i Fünûncular, tiyatro türünde eser verebilmek için, ister istemez, hem siyâsî sansürün, hem de onun doğurduğu sanat uygulamasının değişmesini beklediler. Bunun içindir ki onlar, tiyatro ile ancak, 1908'den sonra ilgilenme imkânını bulabildiler» (Akyüz 1990: 108)

Fâik Âlî de 1908 İkinci Meşrûtiyet 'ini müteakip tiyatro ile ilgilenen sanatkârlardandır. Onun nazmen ifâde edildikleri çin şiirle ilgisini kesmemiş iki manzûm tiyatrosu vardır.

a.Pâyitahtın Kapisında: Çanakkale harbi sırasında, yer yer vatan sevgisinin üstün tutulduğu bir aşk hikâyesidir. İki perdelik bir manzûm temâşâ olan eser 1336 H (1918) de basılmıştır. Piyesin birinci perdesi Avrupâî tarzda döşenmiş bir evin salonunda Sezâ adlı bir şâir ve kızkardeşi Hırâmân'ın Çanakkale cephesinden bir görev ile gelen ihtiyât zâbiti nişanlısı Zâhir'le konuşmalarını kapsar.

İkinci perde Çanakkale'de bir çadır hastahânesinde geçmektedir. Gönüllü hemşire olarak cephede çalışan Hırâmân ufak bir yara alarak hastahâneye kaldırılan Zâhir'le karşılaşır.

«Yaşattığı zarf, yumuşak, ihtirâssız ve hattâ ıztırâbsız aşkla bu eser, Hâmid'in bu bakımdan tamâmiyle aksi özellikler taşıyan piyeslerinden sonra, dikkati çeker. Bu iki perdelik piyes, şiirlerinin aksine olarak, romantizmin, romantik tiyatronun tesirlerinden uzak; vak'asının ve işlenişinin taşıdıkları basitlik, hafiflik ve ay-dınlıkta, daha çok klâsik tiyatronun özelliklerine yakın bir durumdadır.» (Akyüz 1986: 418)

II. Meşrûtiyet 'te tiyatro konusunu tahlile tâbî tutan Alemdar Yalçın piyeslerin bir kısmında savaş aleyhtarlığı yapılırken bir kısmında da yalnız bu konuya temâs edildiğini söyleyerek bu eserin savaş aleyhtarı fikirler taşıdığını vurgular.

Eserde yer yer o dönemin fikir akımlarından olan İslâmcılık ve Osmanlıcılık taraftarı görüşlere yer verilmektedir.

Hind'e

Kadar nasıl vatan-ı yekvücûdumuzduysa
Yarın da öyle olur. Mâverâ-yı atlısa,
Hudûd-ı arza gider. Bizde dîn vatan birdir;
Ve dînimizse bütün nâsa adli âmirdir.
Adâlet: İşte asıl, sırr-ı kudret-i İslâm.
Bu itibâr ile birçok muâşır-ı akvâm
Bu har u âdil olan kavme iltihâk ederek,
Pek az zamanda bütün hâke emr ü hükm edecek
Büyük, metîn, medenî bir hükûmet-i vahdet
Vücûda geldi... Fakat sonra ekser hulefâ
Esâs ü gâyeden ayrıldılar. (P.K., s. 50-51)

Eserde Fâik Âlî'ye en çok benzeyen kişi şâir Zâhir'dir. Zaman zaman Fâik Âlî Zâhir'in ağzından sözü alır ve iç mâcerâsını bize onun şahsında sunar. Zâten daha önceden de bahsettiğimiz gibi Fâik Âlî'nin müsteâr ismi Zâhir'dir.

Şâir Fâik Âlî'nin mısralarına benzer mısraları Zâhir'den duyarız.

Her güzel çehrenin ihsâsı bana
Hem derin bir elem-i müstesnâ
Hem büyük, nâmütenâhî bir haz, (P.K., s. 35)

Aşkî bir din bilen insânlardan
Biriyim.. Hâlik-ı hüsnün sen de (P.K., s. 42)

Pâyitahtın Kapısında arûzun çeşitli kalıplarıyla yazılmıştır.

Birinci perdede, «mefâilün feilâtün mefâilün feilün» kalıbı kullanılırken diğer perdede «mefûlû mefâilû mefâilû feûlün» veya «fâilâtün feilâtün feilün» kalıbı dönüşümlü olarak kullanılır.

Dil açısından incelediğimizde kısmen gündelik konuşma cümlelerinin sâde olmasıyla berâber genelde vatan aşkı, memleket aşkı veyâ insan aşkı gibi yüceltilen duygulardan bahsedildiği yerlerde lisân Fâik Âlî'nin şiir lisânına döner.

«Piyestin lisânı son derece ağır bir Fecr-i Âlî lisânıdır. Tiyatro ve konuşma lisânı değildir.» (Yalçın 1985:178)

«Bu piyeste Fâik Âlî, Fikret'in «Sühâ ve Pervîn» manzûmesindeki diline ve âhengine yaklaştı.» (Ercilasun 1990:135)

Çanakkale Muharebesi günlerini romantizmin hüküm sürdüğü bir aşkla birlikte konu edinen eser, târihî bir dönemi yansıması açısından dikkate değerdir.

b. Nedîm Ve Lâle Devri: Diğer piyesi gibi bu piyesi de konusunu tarihten alır. Biri yaşadığı günlerin piyesi iken diğeri târihimizin en ilgi çekici dönemlerinden biri olan Lâle devrinde büyük bir şâirin acılarını, sevgilerini, zaaflarını yeni nesillere sunması bakımından önemlidir. Fâik Âlî'nin son eseri olan bu piyes Lâle devrini bütün ihtişamı ve görkemiyle hattâ ihtilâllerıyla bize âdetâ yaşatır.

Ölümünden birkaç yıl evvel tamamlayabildiği bu eserin yazımına 1916 yılında başladığını önsözde anlatan şâir burada sanatla ilgili görüşlerine de yer verir. Altı perdelik bu piyesin ilk dört perdesi 1916 senesi ilkbahârında kaleme alınmış, 1918 yılında bir edebiyât meclisinde okunduğunda çok takdîr toplamış ancak son günlerine kadar eserin bitirilmesi konusunda çok ısrâr edildiği halde şâir eseri tamamlayamamıştır. Ömrünün son deminde oğlu Mûnis'in isteği üzerine tamamlanan eser, 1950 yılında ölümünden birkaç gün evvel Millî Eğitim Bakanlığı tarafından basılmıştır.

Eserin başlıca kişileri Üçüncü Sultan Ahmed, onun kızkardeşi Hatice Sultan, Sadrâzam İbrâhim Paşa, Nedîm, şâirlerden Hâmî, sonradan Nedîm'in karısı olacak Dilsitân, İspîrîzâde, Müftü Efendi, Zülâlî Hasan Efendi'dir.

Oyunun ilk üç perdesi İbrâhim Paşa'nın Ferâhâbad kasrının bahçesinde geçerken dördüncü perde aynı kasrın bir odasında geçer. Beşinci perde Sultan Ahmed'in Topkapı Sarayı'ndaki dîvân-hânesinde, geçerken altıncı perde ise Nedîm'in Beşiktaş'taki evindeki yazı odasında geçer. Şâir olayların akışına uygun mekân değişimi uygulamış intibâî uyandırmaktadır. Mekân dıştan içe doğrudur. Lâle devrinin rûhuna uygun olarak ilk üç perdede mekânı bahçe olarak seçen şâir son üç perdede değişik ev mekânları sunmuştur.

Ağabeyi Süleymân Nazîf'in: «En iyi eseri henüz tab' ve itmâm edilmemiş olan manzûm Nedîm tiyatrosudur» (İnal1988:359) dediği eserin aynı mekânda geçen ilk üç perdesinde rengârenk lâleleri, şûh ve

dilber câriyeleri, mumları, fenerleri, eğlenceleriyle Lâle devrini yaşarız. Saraydaki gündelik yaşantı şiir ve mûsikî dolu havasını hissettirecek kadar canlı ve güzel anlatılmıştır. Pâdişah, Sadrâzam ve Nedîm'in derin mânâlı nükteli konuşmalarının da yer aldığı ilk üç perdede Nedîm'in dili ve üslûbuyla söylenmiş bir kasîde bir de şarkı vardır. Fâik Âlî'nin kaleminden Nedîm üslûbunda yazılmış şarkı örneği oldukça başarılıdır.

Yine emret de kurulsun güzelim, meclis-i Cem,
Edeyim mest olarak tâ ki bu kâkülleri şem;
Gece gündüz benim eyvâh! Muhal endişem
Ne olur sanki sarılsam sana, öpsem, öpsem?

Kapanır dîde-i ağıâr, açılır bezm-i emel
Elde bir lâle kadeh, rakedip âgûşuma gel
Sen değildin bu kadar nâz ile me'lûf, evvel,
Ben değildim sana,yavrum, bu kadar nâmahrem.

Şimdi peymâne gelir, neş'e gelir, hande gelir,
Arz-ı râz etmek için fırsat-ı mes'ûde gelir;
Bûseler lâl-i emelden leb-i ümmîde gelir,
Hande-i gonce tutar zezeme-i bûlbûle dem.

Beni sensin bu kadar âşık eden, şâir eden,
Şi'r-i bercestemî, ey gonce, fem-i lâlinden
İşiten der bana: Hakkâki Nedîmâ yine sen
Ettin İstanbul'u güftenle gülîstân-ı İrem.

(N.L.D., s. 16-17)

İkinci perdede Nedîm'in sevgilisi Dilsitân'la buluşmaları ve konuşmalarından ibârettir. Kısa olan bu perdeye şâir düştüğü dipnotta şâyet temsîl edilirse bu kısmın tablo hâlinde gösterilmesinin uygun düşeceğini söylüyor. Üçüncü perdede Pâdişâh III. Sultan Ahmed, sadrâzam İbrâhim Paşa ve şâir Nedîm'in aynı mekândaki konuşmalarına tanık oluyoruz.Dördüncü perde Nedîm'in Dilsitân'la evliliği konusundadır. Aynı perdede İstanbul'a gelmiş olan Diyarbakırlı şâir Hâmî İbrâhim Paşa'yı ziyâret ederek onunla ve Nedîm'le şiire, siyâsete ve târihe dair sohbet ederler. Hâmî'nin Yavuz Sultan Selîm'in büyüklüğünü anlatan uzun ve terkîblerle dolu metnin şâyet temsîl edilirse şâir dinleyenleri sıkacağı endişesiyle okunmasının gerekli olmadığını söylüyor.Beşinci perde Patrona Halil İsyanının yarattığı endişe ortamında gerçekleşir. Bu perdede Pâdişâh'ın veziri ve dâmâdı

İbrâhim Paşa'yı âsîlere büyük bir üzüntüyle teslim ettiğini görürüz. Altıncı ve son perdede tehlikeden kurtulmak için Beşiktaş'tan Üsküdar'a kaçan Nedîm'in düşmesi ve ölmesine ayrılmıştır.

Bütün Sâdâbâdıyla, eğlenceleriyle, Lâle devrini ve Nedîm'i yaşatan bu eser târihî gerçekliği, büyük ölçüde yansıtır. Öncelikle eserdeki kişilerle târihteki kişilerin karakter özellikleri birbirini tutmaktadır. Kadına ve eğlenceye, şiire ve sanata düşkünlüğü olan hattat III. Sultan Ahmed, zamanının kültür hayatına faal şekilde katılmış, şiir yazmış, beste bestelemiş sadrâzam İbrâhîm Paşa (Öztuna 1967:31) târihî şahsiyetlerine uygun düşmektedir. Nedîm zâten çok başarılı bir üslupla anlatılmıştır.

İbrâhim Paşa'nın çok kıskanılan ve aynı zamanda sevilen bir şahıs olduğu halde alt tabakada oluşan memnûniyetsizlikten dolayı başta eski İstanbul Kadısı Zülâfî-zâde Ahmed Efendi ile Ayasofya vâizi İspîrîzâde Hasan Efendi gibi düşmanlar edindiği, bu kişilerin propogandaları ile Kapıkulu Ocakları ve Yeniçeri Ocağı'nı etkileyerek ayaklanmaya sebebiyet verdikleri (Öztuna 1967:29) târihî gerçeklerdir.

Nedîm'in ölüş şekli de edebiyât târihlerine geçen rivâyetlerden biri üzerine kurulmuştur. Nedîm'in ölümü etrâfındaki rivâyetlerden, şâirin III. Ahmed'in hal'i vakasında ihtilâlden korkup kaçarken düşüp öldüğü rivâyeti (Banguoğlu 1987:17) esâs alınmıştır.

Fâik Âlî'nin eseri Nedîm'in ölümü üzerine şâir Hâmî'nin şu mısraları ile sona erer.

Hanım kızım, bakın İranlı bir büyük şâir:
Bizim mezârımız âriflerin göğüsleridir.
Demiş... Ne doğru! Mezarlar, muazzam âbideler
Çöker, harâb olur er geç... Ve yerlerinde birer
Yıkık nişâne de kalmaz. Çöküp yıkılmıyacak,
Vatan çocuklarının kalbi, rûhudur ancak.
Nedîm'in işte hakîkî mezârı, âbidesi.
Ölümle susmayacak tatlı, hisli, canlı sesi.,
Ufuktan ufka asırlar boyunca çağlayacak...
Benim de kalbim uzaktan sizinle ağlayacak.
(N.L.D. , s. 83)

Nedîm ve Lâle Devri eserinin önemi; târihimizin önemli bir çağını târihi tahrîf etmeden yansıtmaları ve o çağı manzûm olarak oyunlaştırması dolayısı ileler.

Eserin Dil, Üslup ve Şekil Özellikleri:

Eserde dil yer yer Fecr-i Âtî lisânına yaklaşmakla beraber, birçok yerlerde günlük konuşma dili hâkimdir. İbrâhim Paşa şâir Nedîm ve Hâmi'nin sohbetlerine hasredilmiş kısımlarda konuşma onların kullandığı üsluplardır. Fâik Âlî 1945'te oğluna hitâben yazdığı mukaddimede:

«Şimdi eserin-bâzı kısımlarından bugünkü yazı diline pek uymayan-lisân ve beyânı hakkında birkaç söz söylemek isterim: Bu uymazlığı ta'dîl ve hattâ izâle ederek şahısları piyesin birçok yerlerinde olduğu gibi- pek sâde bir dille konuşturabilirdim. Fakat bu târihi tahrîf olurdu. Onlar sahneye frak, smokin, jaket atay, silindir, mölon, fötr gibi üst baş kıyâfetleriyle nasıl çıkarılamazsa büsbütün bugünkü ve husûsiyle bugünkü dille de konuşturulamaz.(N.L.D., s. 4,6)

dedikten sonra bunun sebebini îzâh eder.

«Bir de zâten ben yazılarımı dâimâ önce kendi zevkim, kendi keyfim için ondan sonra benim neslimden evvelki nesillerle kendi neslim ve bana yakın çağdaşlarım için yazdım. Yazdıklarımın istikbâlde anlaşılıp anlaşılamayacağı beni hiçbir zaman meşgûl etmemiştir.» (N.L.D.,s. 6)

Faydacı bir sanat anlayışına uzak olan bu görüşler şâirin Servet-i Fünûncu ve Fecr-i Âtîci kimliğini ön plana çıkarmaktadır.

Eser arûz vezni ile yazılmıştır. Eserde kullanılan arûzun çeşitli kalıplarından «Eserleri» bölümünde bahsetmiştik. Eserde şâirin arûzu kullanmaktaki becerisi başta Abdülhak Hâmid olmak üzere pek çok sanatkâr tarafından takdîr edilmiştir. Abdülhak Hâmid 16 Ağustos 1922'de Eşber'e yazdığı mukaddimede:

«Vezn- i hecâ ötmez; arûz ise nağme-serâdır. Operanın hakkı olan tegannî bir mükâleme-i manzûme demek olan gayr-i mensûr fâcialar lisânına yakışmaz. Arûz veznini tercîh edenler tiyatro şiirinde veznin tannâniyyetini hissettirmemeli, Fâik Âlî gibi yazabilmelidirler. Biraz daha tenkîh ile diyeceğim ki, arûz vezninde olsa da, manzûm bir tiyatro mensûr okunabilmelidir;

o büyük sanatkârın Nedîm tiyatrosunda
olduğu gibi.» (Tarhan 1341:7)
diyen Hâmid, şâirin manzûm konuşmanın sun'îliğini bozarak
normale yakın bir konuşma âhengine ulaştığını vurgular.

Çapulcularla kopuklarla her taraf dolmuş,
Hanımcığım, sanırım bir küçük kazâ olmuş.
Efendi kendini ta'kîbeden şakîler var
Telâşesiyle sokaklarda hızlı hızlı koşar,
Kaçarken, öyle diyorlar...(N.L.D., s. 82)

Nesir cümlesine çok yaklaşan yukardaki mısralar, aynı
zamanda sâdelikleri ve bugünkü konuşma diline uygunlukları ile de
dikkat çeker. Arûza rağmen bunun başarılması, bunun sun'îliğe
düşülmeden gerçekleştirilmesi şâirin bu konudaki mahâretini gösterir.

Ç. MEKTUPLAR

Fâik Âlî'nin mensûr matbû veya gayr-i matbû pek çok mektûbu bulunmasına rağmen manzûm tarzda Abdülhak Hâmid 'e hitâben yazdığı ve Şâir-i Azam'a Mektûb adıyla neşrettiği eser; Şâir-i A'zam'ın hayâtının bir dönemini yansıtmayı; dolayısı ile edebiyât târihi ve hattâ Cumhûriyet'e geçiş târihi açısından önemle incelenmelidir.

Birinci Dünyâ Savaşı sonrasında Viyana'ya giden Abdülhak Hâmid 'in ömrü boyunca çektiği para sıkıntısının artması üzerine yazdığı «Şâir-i A'zam» adlı şiir Türk basınında dikkatleri üzerine toplar.

Mevki 'Viyana
Bir darbe-i ma'kûs ile düşmüş o yana.
Hep tersine dönmüştür onun giydiği şeyler;
Hem bi'd-defat! (Enginün 1986:39)

diye başlayan şiir Abdülhak Hâmid 'in Viyana'daki sefâletini konu alır.

Fâik Âlî bu şiire karşılık olarak yazdığı manzûm mektûbunda şâir-i a'zamı, üstâd-ı celîlini savunmakta, ona olan hayranlığını ve sevgisini ifâde etmekte, onu ta'zîm ve tebcîl eylemektedir. Şâir-i a'zamı müdâfaa etmesinin yanısıra yönetimi halîfeyi meclis-i millîyi de kınamaktadır.

«Kâri'ler, emînim diyecek: «Hep bu şikâyet
«Bir nebze hakîkatse de bir parça latîfe»
Yok, hepsi hakîkat... Hadi bir parça, hülâsâ
Bir parça da olsa,
Bundan, bu kadardan bile en başta halîfe,
Pek şanlı reîsiyle bütün meclis-i millî
Müstağnık-ı âlâm u hicâb olmalı... Elbet
En en büyük evlâdı perîşân-ı zarûret!!
Bir millete îcâb-ı hicâb eyleyecek şey.
(Ş.A.M., s. 5-6)

Şiirin, mektûbun sonunda Abdülhak Hâmid'i kimsenin indiremeyeceği bir tahta oturtur ve sultân îlân eder.

En zengini sensin bu cihânın
Sultân-ı semâ pâyesisin mülk-i dehânın.
Maddî o zarûrette kemâlâtına munzamm
Bir başka meziyyet;
Peygamber-i a'zam gibi, ey şâir-i a'zam,
Fakrın sana bir fahr
Lâkin bize bir kahr
Bir kahr u eziyyet.(Ş.A.M., s. 14)

Abdülhak Hâmid Fâik Âlî'nin yazdığı «Şâir-i Azama Mektûb» adı ile risâle hâlinde neşrettiği manzûm cevâba mukâbil olarak 18 Kânûn-i sâni 1923'te Fâik Âlî'ye hitâben teşekkür mâhiyetinde bir mektup yazmıştır. Mektupta:

«Manzûme-i cevâbiyenizdeki: « Sen zührelerin nârına yandın» tevcîhi ne güzel ve ne kadar doğru. Ve yalnız bunda mübâlağa yok. Bahsettiğiniz serîre gelince beni ona siz ikiniz iclâs etmişsiniz, binâenaleyh istediğiniz anda câlisini hal' ile mahkûmu iflâs edebilirsiniz.

Bu matbû ve manzûm lütufnâmenizi aldığım gün ehîbbâdan birisi bir sûretini almak üzere elimden kapmış olduğundan ve ertesi gün iade edeceğini vâadelediği halde getirmediğinden hiddet ediyorum. İnşallah İstanbul'a avdetimde bana bir nüsha daha ihdâ edersiniz. Şimdilik şükranımı tekrâr takdîm ve nâsiye-i irfânınızı telsîm ile iktifâ ederim büyük ve sevgili şâirimiz efendim. » (Hisar, 7 Mayıs 1950)

«Fâik Âlî'nin «Şâir-i A'zama Mektûb» adıyla 1922 yılında İstanbul'da bastırıldığı şiir bu lüzûmu belirten, sanata şiire, nâmusa saygı isteyen bir toplum hicviyyesidir, ve Hâmid'e vatan hizmetinde bulunanlara mahsûs maaşın bağlanmasından öncedir.» (Sevengil 1964:18)

Şâirin bunun dışında arkadaşı Süleymân Nesîb ve ağabeyi Süleymân Nazîf ile akrabâsı Melek Tigrel'e yazılmış mektupları vardır.

D.NESİRLER

Fâik Âlî'nin yedi matbû eserinin yedisi de manzûm olarak kalem alınmıştır. Bunun dışında mecmûa sahîfelerine mahkûm edilen ürünlerinin de büyük bir kısmı manzûmdur. Şâirin nesir olarak yazdığı müstakil matbû eseri olmadığı gibi mecmûa sahifelerinde de çok az sayıda mensûr metne rastladık.

«Nesirde birâderi ile değil, devrin alelâde diğer nâsirleriyle bile mukâyese edilecek âsârı yoktur.» (Dilmen 1338: 307)

«Dilimizde bir kalem cihângirliği kuran Nazîf, yalnız bir zekâ imrapatoru değil, aynı zamanda bir üslûb hâkânı, sanat mîmârı, ve görölmedik haşmette bir hiciv ve zarâfet kaplanı idi. Lâkin nesir yazarken elinde mutlakâ kükreyen kalem, nazımda hamlesini bazan kaybederdi. Hattâ suya düşmüş bir kor gibi bir anda söndüğünü bile sezdiğimiz dakikalar olmuştur. Halbuki Fâik Âlî büyüğümüzde bunun tam zıddını görürdük. Sanırdık ki onun için nesir yazmak lüzûmsuz bir külfet olacak. Çünkü istese ömrü boyunca sâde manzûm konuşabilmesine hiçbir mânî yoktu.» (Aykaç, F.A., «Bir İrfân Hânedânı» Cumhûriyet, 5 Haziran 1939)

Buna rağmen şâirin az sayıda olan nesirlerini türlerine göre inceledik.

a. Hikâyeler: Fâik Âlî'nin taradığımız kaynaklarda, biri Cumhûriyet dönemine âit olan, iki hikâyesine rastladık.

KÜÇÜK HASAN: Servet-i Fünûn'da 21 Kânûn-i evvel 1316'da yayınlanan «Küçük Hasan» adlı hikâye klâsik vak'a hikâyesidir. Beyaz bir erkekle siyah bir kadının çocuğu olan Hasan Diyarbakir'den İstanbul'a bir âilenin yanına uşak olarak gönderilmiştir. Hasan şarkı söylemeyi, roman okumayı, tiyatro izlemeyi seven sanata düşkün bir çocuktur. Yetişmesi için yanında çalıştığı âile onu mektebe verir. Ancak Hasan verem hastalığına yakalanmış, bu illetten kurtulamamaktadır. Aynı zamanda sevdiği ve sevildiği bir aşk yaşamaktadır. Hikâyenin sonunda bu

illetten kurtulması için hava değişikliği olması düşünülerek Diyarbekir'e gönderilen Hasan orada ölür.

Yazarın ağzından üçüncü şahısla anlatılan hikâyede yer yer Fâik Âlî'nin aşk ve fânîlik üzerine şiirlerinde terennüm ettiği tahassüslerine rastlarız.

Küçük Hasan'ın Servet-i Fünûn okuması ve bulmacalarını çözmesi, tiyatroya düşkünlüğü, memleketi Diyarbekir'e hasreti hikâyede Fâik Âlî'yi bize hatırlatan ayrıntılardır.

Hikâye düzenli «serim, düğüm, çözüm» bölümleri bulunan klasik vak'a hikâyesidir. Şiirlerine nazaran dil sâdedir. Ancak şâirin kendi hislenmelerini anlatan bölümlerde üslûbu şiir üslûbuna kaymaktadır.

BELKİ BİR HİÇ: Şâirin oğlu Mûnis Fâik ile birlikte çıkardığı Marmara Dergisi'nde 1936 yılında «Uzun Hikâye» üstbaşlığı ile iki ayrı sayıda yayınlanmıştır.

Hiç tanımadığı halde arkasından tâkip edilen bir kadına dâir hislenmeler, duygulanmalar ve bu duygulanmaların ifâdesi olan şiir üslûbuna yakın cümlelerle örülü bir hikâyedir. Hikâye serim-düğüm-çözüm bölümleri olan klasik vak'a hikâyesi değildir. Tâkip edilen kadın hikâyenin sonuna kadar mechûl kalır. Hikâye kahramanları; arkasından tâkip edilen kadınla tâkip eden kişiden oluşmaktadır. Anlatım birinci tekil şahıs ile yapılır. Yazarın kendini, kendi hislenmelerini anlattığı apaçık ortadadır.

Hikâye âdetâ Fâik Âlî'nin son dönemdeki «kadın ve aşk» a dâir ihtisaslarını ifâde etmeye çalıştığı bir metindir. Bunu kadının özelliklerinden ve yazarın aşka dâir fikirlerinden kolayca anlamak mümkün.

Yazarın kadını, şâir Fâik Âlî'nin kadını gibi ruhlara şiir telkîn eden bir kadındır. Sîmâsı âvâma hiçbir şey söylemeyen bir kadındır.

«Âh o hülyâdâr, o Marmara'nın yaz mehtaplarına mensup olan gözler! Bu kadın o nefis mahlûklardan idi ki âdîliğe bîgâne ihtirâsâtı teskîn eden âğuşlarında rûhun necîb emelleri dâimâ bir şiir ve teâlî melâzı bulur.»

«İnsana ağlamak hissi veren emsâlsiz bir güzelliikle güzel» olan bu kadına «bir yıldıza bakar gibi yalnız hayranlıkla bakmak» yazara yeterli gelmemektedir. «Hâtıralarını çoğaltmak, ihtiyârlık için tesellîler hazırlamaktır» diyen yazar «rûhu besleyecek gıdânın evvelden ihzâr edilmesi» görüşündedir. Bu yüzden kadınla tanışmaya karar verir. Ancak kadının evli olduğunu öğrenince sükût-ı hayâle uğrar ve yine kendi ile başbaşa kalır.Şâir Fâik Âlî defalarca nazmın kuralları içinde yücelttiği ve mısralaştırdığı kadını hikâyesine konu edinmiştir.Şâir bu türü de denemek adına, bu hikâye örneğinde şiirlerindeki kadını nesirleştirmiştir. Türk hikâyesinin gelişimi adına bir katkı oluşturduğu, hikâye türü açısından ehemmiyet ifâde ettiği söylenemez.

b. Makâleler: Şâir Fâik Âlî zor durumda kalmadan nesirle meşgûl olmayan sanatkârlardandır. Bu yüzden makâle türüne örnek teşkil edebilecek metinler de bu türden metinlerdir.

Birinci Dil Kurultayı'nda beyân ettiği «dil» ilgili görüşlerini kapsayan metin ile, 1942'de Çığır Dergisi'ne yazdığı «Dil Hakkında Perîşân Birkaç Söz» adlı makâle şâirin lisân üzerine fikirlerini ihtivâ etmesi açısından dikkate değerdir.

Şâir kurultayda bir edebiyât tarifi yaptıktan sora dil ile ilgili görüşlerini sunar.

«Edebiyât bir sūs, bir heves değil, en sâde, en basît düşüncelerimizden, en derin, en kanşık, duygularımıza, alelâde bir bedîî heyecândan en şiddetli en yüksek hamâset sarsıntılarına kadar bütün hislerimizi, bütün endîşelerimizi teblîğe âlet olan edebiyât, fikrin ve hissin arş-ı a'zamına insan rûhunun îtilâsı için âhenkten ve ziyâdan bir kanattır. Dâimâ izlerini tâkip, dâimâ feyizleriyle vicdânımızı fikrimizi, kalbimizi tehzîb etmeğe memûr olduğumuz iyiyi, doğruyu, güzeli, hangi vâsita edebiyât kadar telkîn ve temîn edebilir? Duyguların en yüksek evci olan vatanperestlik hissini tenmiye ve takviyyeye en başlı ve en kudretli hâdim olduğu için denebilir ki edebiyât, vatan-ı mâderin yanında mâder-i vatandır. (Ozansoy 1933:269)

Fâik Âlî'ye göre «lisân» a âit meseleleri önemsemek vatanî ve millî görevlerin en büyüklerindendir.

«Her milletin efrâdı arasında içtimâî en kuvvetli râbıta ve insanı insan eden ilim ve sanatla bunların vücûda getirdikleri medeniyet yolunda ilerlemesine en başlı vâsıta lisân olduğu için buna müteallik meseleleri en büyük ehemmiyetle nazar-ı îtibâra almak, bu uğurda aleddevâm emek ve vakit sarfetmek, lisânın gittikçe daha mükemmel ve daha güzel olmasına çalışmak tamâmıyla mahalline masrûf bir himmet ve feyyâz ve meşkûr bir gayret olur. Hattâ bu, vatanî ve millî vecâibin en büyüklerinden biridir.» (Ozansoy 1933:265)

Fâik Âlî «dil» in her asırda değişime ma'rûz kaldığına, statik olmayıp dinamik bir yapı arzettiğine inanır.

«Kelimeler canlı mahlûklar gibidir. Hayâtiyet kudretini kaybetmiş olanlar zâten yaşayamaz, nitekim her millette birçok eserlerin sahîfeleri birçok elfâza kefen ve medfen olmuştur» (Ozansoy 1933: 269)

«Lisânı yapan zaman, bizim haberimiz olmadan, onu tasfiyede devâm edip gidiyor. Ve bizi hem zahmetlere katlanmaktan, hem de gülünç olmaktan koruyup kurtarıyor. Lisânların mücidi gibi müceddidi de zamândır, tasfiyecisi de.» (Ozansoy, F.A., «Dil Hakkında Perîşân Birkaç Söz», Çığır, Mart 1942)

Fâik Âlî «dil» ve «lisân» ı sâdece bir konuşma ve yazma vâsıtası olarak duyumsamaz. Lisânı hem bir «ilim», hem «fen» hem de sanat terimi olarak değerlendirir.

«Şöyle gelişi güzel dil deyince bu bir heceli kelimedenden efrât arasında sâde anlamak yâhut bir millete alelittlâk okuyup yazmak vâsıtası mânâsını çıkarmak pek sathî bir görüş olur. Lisân işi yalnız kelime, kâide, sarf ve nahiv meselesi olmaktan çok müteâlidir. Evet lisânı yalnız tekellüme bir vâsıta ve tahrîre bir âlet addetmek, tahrîri de yazı ile konuşup anlaşma mânâsına almak, onu çok dar bir sahaya

sıkıştırmak olur. Lisân hem bir ilim, hem bir fen, hem bir sanattır. İnşâ levâzımını lisândan alan edebiyât dediğimiz bir âlem var ki o üç ummânı kendi havzasına almıştır.» (Ozansoy 1933:266,269)

Türk Dil Kurultayı'nın amacını inkılap olarak değil tekâmül olarak yorumlar.

Sâdeleştirme ve basitleştirme konusunda ise sâdeleştirmenin yanında ancak her alanda basitliğin karşısındadır.

«Dili sâdeleştirmek ve basitleştirmek. Lisânımızda çok zamandan beri sâdeliğe doğru fakat ittirâtsiz bir cereyân mevcûd bulunuyor. Bunu muntazam ve daha müsmir bir mecrâyâ sokmak elbette ki pek münâsip olacak, zâten sâdelik herşeyde güzel ve makbûldür. Hilkatın mehâsini tetkik edilirse görülür ki hepsinde ince derin, yüksek bir sâdelik en muğlak, en mu'dil kânûnlarında da insana hayret ve hayranlık veren bir sâdelik var. Basitliğe gelince, bunun için de birtek sözüm ve temennim var: Allâh yalnız şu güzel ve azîz lisânımızı değil, hepimizi her şeyimizi bundan esirgesin.»
(Ozansoy 1933:269-270.)

Yabancı kelimeleri tamâmen atmak yani dilde tasfiyecilik» yerine onları kabullenmek görüşündedir. Mânâları ne olursa olsun bugün manâsını herkesin anladığı kelimeler öz Türkçe kadar kendi malımızdır.

«Hülâsâ tamâmen tasarrufumuza girmiş, telaffuzu güzel, mânâları vâsi ve mütenevvi binler ve binlerce kelimeleri yabancı saymak ve onları mutlakâ atarak yerlerine her ne olursa olsun başkalarını bulup koymaya çalışmak, bâhusus lisânımıza elbette ki Arapça ve Acemceden daha ecnebî dillerden, bizde mukâbili varken, kelimeler almak-beynel milel olanlarla istilâhlar bu bahisten hâriçtir-kanâatimce doğru bir hareket olmaz.»(Ozansoy 1933:269)

1933'teki Birinci Türk Dil Kurultayı'nda «Türkçeleşmiş Türkçe» yi savunan Fâik Âlî 1942'de Çığır Dergisi'ne yazdığı «Dil Hakkında Perîşân Birkaç Söz» adlı mâkalesinde lisân hakkında daha aşırı uçta görüşler beyân eder. Aynı makâlede Birinci Türk Dil Kurultayı'nda söylediklerini reddeder. Bu kelimeleri yani yabancı kökenli kelimeleri Türkçe kabûl etmek yerine onların aslen Türkçe olduğunu, Arapların ya da Farsların bu kelimeleri Türklerden aldığını iddiâ eder.

«Birinci Dil Kurultayı'nda vukû bulan da'vet ve gösterilen arzu üzerine îrâd ettiğim hitâbede şöyle demiştim: «Menşeleri ne olursa olsun mânâlarını bugün âlim, câhil herkesin idrâk ve dâimâ isti'mâl ettiği kelimeler bugün artık öz Türkçe kadar kendi malımız, kendi servetimizdir.»

Bugün daha başka fikirdeyim. Lûgat kitaplarımızda mevcûd bulunan ve karşılına Arâbî veya Fârisî işâreti konulmuş olan mücerred kelimelerin pek çoğu hâlis Türkçe'dir. O kavimler bunları, hiç şüphe yok ki , mevcûdiyyeti ve medeniyeti en eski olan Türklerden almışlar ve istedikleri gibi tasarruf etmişler.» (Ozansoy, F.A., «Dil Hakkında Perîşân Birkaç Söz », Çığır, Mart 1942)

Ayrıca Fâik Âlî artık dilde tasfiyeciliğin de karşısındadır.

«Hülâsâ, bugün âlimin, câhilin mânâsını bilip kullandığı kelimelerin yerlerine konulmak üzere ortaya atılan sözlerin birçoğu ya katiyyen uydurma ve saçmadır ki bir kıymeti olamaz, yâhut lisânda evvelce mevcûd olup bir müddet yaşamış fakat nihâyet, hayâtiyyet kudretini birgün gâib ederek ölmüş sözlerdir ki bunları diriltmeye uğraşmak bir nevi «İsâlık» iddiâsında bulunmak olur ki akılları başlarında olanların böylelerine hayretle bakmaktan ve biraz acıyıp onlardan uzaklaşmaya çalışmaktan başka yapacak şeyleri yoktur.» (Ozansoy, F.A., «Dil Hakkında Perîşân Birkaç Söz», Çığır, Mart 1942)

Fâik Âlî 1933'te yapılan Birinci Dil Kurultayı'nda beyân ettiği görüşlerle 1942'de Çığır Dergisi'ne yazdığı »Dil Hakkında Perîşân Birkaç Söz« adlı makâledeki görüşler arasındaki fark nereden kaynaklanmaktadır. Bu soruyu cevaplamak için Cumhûriyet dönemindeki «dil», «lisân» konusundaki tartışmaları gözden geçirmek gerekir.

Atatürk 1932-1935 yılları arasında dilde aşırı özleştirmeciliği denemiş, sonra bu yolu bırakmıştır. (Ercilasun 1984:154) 1935 yılı sonlarına doğru Atatürk; Türkçeyi bütün yabancı kelimelerden temizlemek ve onu yalnız öz Türkçe kelimelerden meydana gelen bir dil hâline getirmek demek olan «tasfiyecilik denemelerinde artık mütereddittir.» (Ercilasun 1984:137)

1936-37 yılları, Güneş-Dil Teorisi yıllarıdır. (Ercilasun 1984:138) Teori Atatürk'ün icâdıdır. (Ercilasun 1984:137) Teorinin aslı Türkçe'nin bütün dünyâ dillerinin anası olduğu tezidir. «Güneş Dil Teorisi bir etimoloji usûlü olarak geliştirilmiş ve bütün yabancı asıllı kelimelerin köklerinin Türkçe olduğunu ispâta yarayan bir sistem hâline getirilmiştir.» (Ercilasun 1984:138)

Fâik Âlî'de bu rüzgardan etkilenmiş olmalı ki makâlesinde orijinal örnekler vermek sûretiyle pekçok yabancı asıllı kelimeyi dilimize mâletmiş, Türkçe olduğunu ispât etmeye çalışmıştır. Orijinal örnekler olması münâsebetiyle makâleden birkaç örnek:

«İs, sis, pis Türkçe mi? Elbette. Öyleyse meselâ «his» niçin Türkçe olmasın?

«Kuran'ın bir sûresinde kendisine kasem edilmekle şânı îlâ buyurulmuş olan bu mübârek kelime de Türkçe'dir. Mübârek Kitâb'a girmiş olması bu hakîkatı ve iddiâyı çürütemez. Çünkü onda başka dillerden de kelimeler var.»

«İşte dilimin ve kalemimin ucuna gelmişbir kelime daha: Hak. Fakat birgün buna da uzatılmak istenilen dil derhal geri alındığı için Arapça sanılan buna ve birçok

benzerlerine dâir söylenecek bir hayli sözleri, îcâb ederse ki inşallâh etmez, başka bir zamâna bırakıyorum.» (Ozansoy, F.A., «Dil Hakkında Perîşân Birkaç Söz», Çığır, Mart 1942)

İlmî değeri olmayan bu Türkçe'ye mâledişler şâirdeki değişimi ve değişimlere uydurmayı dile getirişi açısından dikkatlerden uzak tutmamalıdır. Yoksa «Güneş Dil Teorisi bugün sâdece bir hâtıradır; ilmî bir değeri yoktur. Atatürk de hayâtının sonlarında bu teoriyi bırakmıştır.» (Ercilasun 1984:140)

c. Hitâbe: Eğitimi aldığı Mülkiye'yi büyük bir aşkla seven hattâ «bu sevginin bir nişânesi olmak üzere ölünceye kadar Mülkiye rozetini ceketinden çıkarmayan (Çankaya 1968-1969:882) şâirin mensûr eserlerine örnek olmak üzere bir de «Hitâbe» metni mevcuttur. Ankara'da düzenlenen bir Mülkiyeliler toplantısında yaptığı konuşma onun tanıdığı değerleri ifâde etmesi açısından dikkate değerdir.

«Azîz arkadaşlarım, küçük kardeşlerim! Bâzı müesseseler var ki, inşâ edilirken temellerine taş yerine sanki elmas, zeberced, zümrüt atılmış ve üstlerine de herhangi bir madde yerine nûr sıvanmıştır. İşte eski Mülkiye Mektebi, bugünkü adıyla Siyâsal Bilgiler Okulu, o müesseselerin başlarında gelenlerden biri bulunuyor. Fakat altmış senelik feyizli bir varlığa sahip olan ve siyâsî, ictimâî, edebî, hülâsâ tesîsisindeki maksada uygun sahaların hepsinde sivrilmiş ve vatana hizmet etmiş pek büyük zevât yetiştiren bu irfân ve vicdân ocağı, ne garîb tecellîdir ki, hiç bir zaman kıymeti ve şerefiyle mütenâsip bir yer bulamamış ve vakitli vakitsiz derbeder ve perîşân kalmıştı. Memleketin büyük bânîsi Atatürk, ona temiz, güzel ve çalışmaya daha müsâit bir çevre içinde âlî bir binâ yaptırdı ve müesseseyi yüksek himâyesine de almakla onun ve evlâdının hakkıyla velînîmeti oldu.

Mektebin geçmişte olduğu gibi, gelecekte de, vatana hizmetlerini hüsn ü ifâ etmek sûretiyle bu nîmetin şükrân hakkını ödemeye çalışacağına ve muvaffak olacağına hiç şüphe yoktur.

Azîz arkadaşlar, bu mübârek ocağın,iki ay evvel çok kıymetli, çok nâdir yetişir evlâtlarından birini, hem de çok vakitsiz kaybetmekle uğradığı derin mâtemin önünde, sınıf arkadaşım büyük ressam Nazmi Ziyâ'nın temiz hâtırası huzûrunda tâzîm ve teessürle iğilmeden sözlerimi bitiremeyeceğim.

Mektebimize ve vatanına başlı başına bir iftîhâr vesîlesi olan bu verimli yaratıcının eserlerinden üçyüz kadarını, üç ay evvel Güzel San'atlar Akademisi'nde güzelliğe düşkün nazarlara ve ruhlara teşhîr ettiğini gazetelerde okumuştum ve birçoklarını vaktiyle gördüğüm, hattâ bazılarının yapılışına memnûn ve hayrân şahid olduğum, o levhaları temâşâyâ daldıkça hissetmişim ki, bir sergide değilim; gittikçe müttekâmil bir san'atkârın üçyüze yakın eserlerine ve şaheserlerine meşher olan bir yer, bir sergi değil, bir müze, bir san'at mâbedidir. Devletler var ki, müzelerinde belki üçyüz tablo bulunmaz. Tek başına bir devleti kıskandıracak veyâ övündürecek eserleri yaratan o kudretli adam, esef olunur ki, henüz müzesini kapamadan, bir gece yarısı ansızın gözlerini hayâta kapadı. Kaybımız çok büyüktür. Fazla söylenmeye ebedî teessürüm mânî. Zaten yaşadıkça dinmeyecek bir mâtemin istediği ve lâıyığı, daha ziyâde ıslak bir sükûttur.

Bu büyük ölü ile berâber daha evvel aramızdan ayrılmış olan azîz mektebdâşlarımızı rahmetle yâdederken, hayattakilere uzun ve hayırlı ömürler diler ve henüz tahsillerine devâm etmekte bulunan genç kardeşlerimize de dâimî muvaffakiyetler temennî ederim.»

(Marmara, II. Teşrîn-i. Kânûn 1937)

ç.Tercümeler: Fâik Âlî'nin de o dönem sanatkârlarında olduğu gibi tercüme eserleri mevcuttur. «Eflâtun'un Cumhûriyet ve Aristo'nun Siyâset isimindeki eserlerini Türkçe'ye tercüme etmiştir.» (İnal 1988:359) denilmesine rağmen bu eserlerinin matbû ya da gayr-i matbû olduğu belirtilmemiştir.

Bunun dışında kaynakçada sunduğumuz Servet-i Fünûn ve Marmara Dergileri'nde Guy de Maupassant'tan, Lamartine'den, Shakespeare'den tercüme edilmiş metinlere rastladık. Tercümelerinde de şâir şiirlerindeki muhtevâyâ yakın metinler seçmiştir.

d. Hâtıralar: Kaynakçada sunduğumuz «Dicle Çocuğu» ve «Abdülhak Hâmid'e Dâir Hâtıralar» adlı metinler hâtıra türüne girebilecek örneklerdendir. Tasvîr-i Efkâr'da 1941'de yayınlanan bu metinde şâir Diyarbekir'deki çocukluk günlerinin efsûnlu hâtırasını yâdeder. «Abdülhak Hâmid'e Dâir Hâtıralar» da üstâd-ı âzamına dâir sevgisini saygısını berâber olduğu günlerin heyecânıyla bizlere sunar.

SONUÇ

Fâik Âlî Diyarbakır'ın birkaç nesil şâir yetiştirmiş bir âilesine mensuptur. Ceddi olan şâirler, babası Mehmed Saîd Paşa, ağabeyi Süleymân Nazîf ve doğuştan gelen istîdât Fâik Âlî'nin şâirliğinin doğal sebepleridir.

Çocukluğunu hayâlini besleyecek bir muhîtte geçirmesi, oradan İstanbul'un kültür ortamına girişi, düzenli öğrenim görüşü, babasının ilim ve edebiyât meclislerinin dışında Abdülhak Hâmid ve dönemin diğer sanatkârları ile olan yakınlığı onun sanatkârlığı için bir anlamda kazanç addedilebilir.

Ancak bu aynı zamanda şâirin aleyhine kaydedilebilecek sonuçlara da yol açmıştır. Büyük şahsiyetlerin gerisinde kalmayı saygı unsûru bilen Fâik Âlî'nin mütevâzî karakteri hiçbir zaman kendini ön plâna çıkarmasına müsâde etmemiştir. Döneminde «Yeni bir Hâmid», «İkinci bir Hâmid» söyleyişlerini bile iltifât, muvaffakiyet addetmesine sebep olmuştur. Ancak Abdülhak Hâmid 'in şiirindeki dağınık unsurları bir araya getirme, bir bütünlüğe erdirmeye açısından Türk edebiyâtında farklı bir ses olduğunu da kimse reddetmemelidir.

İçinde yetiştiği Servet-i Fünûn devrinin özelliklerini sonuna kadar muhâfaza edişi, lisân konusunda samîmî olup ilkelerinden çok fazla ödün vermeyişi Türk edebiyâtında «yitik» lerden oluşunun bir başka sebebidir.

Şiirlerinde dâimâ güzeli işleyip güzele tapan şâir hayatının son dönemlerinde «eskiyen edebiyât» ın temel değerlerini Cumhûriyet Türkiye'sine taşıma yoluyla gelenekle yenilik arasında bir kaynaşma, bir geçiş sağlamak gibi önemli bir fonksiyonu da üstlenmiştir.

«Yazılarımı dâimâ önce kendi zevkim için, kendi keyfim için yazdım» diyen şâirin Türk edebiyâtına katkısı eserlerindeki, şiirlerindeki estetikdir. Eserleri daha çok teknik yapı bakımından değil de zevk ve estetik açısından dikkatle incelenmelidir.

Şahsındaki zerâfeti şiirlerine, şiirlerindeki estetiği şahsına taşıyan Fâik Âlî'ye de Türk edebiyâtı târihinde özel bir sahîfe açılması temennîsiyle sözlerimizi noktalıyoruz.

KAYNAKÇA

- Ahmet Nebîl , «Hafta-i Matbûât», Piyano, Nu.19, 1326.
- AKYÜZ, Kenan , Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi, İnkılâb Kit., İst., 1986.
- AKYÜZ, Kenan , Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri, İnkılâb Kit., İst., 1990.
- ALDAN, Mehmet , « İz Bırakan Mülkî İdâre Âmirleri, Fâik Âlî Ozansoy», İdârecinin Sesi, Nu.41, Eylül 1993.
- Ali Emîrî , Esâmî-i Şuarâ-yı Amîd, C.1, İst., 1327.
 _____ Tezkire-i Şuarâ-yı Amîd, C.1, İst., 1327.
 _____ «Diyarbakırlı Saîd Paşa Merhûmun Bir Nebze Tercüme-i Hâli», Târih ve Edebiyyât Mec., C.3, Y.3, Nu. 30, 13 Ağustos 1336.
- ARTAM, Nurettin , «Kaybettiğimiz Büyük Şâir Fâik Âlî'den Hâtıralar», Zonguldağ, Y.28, Nu.1165., 20 Ekim 1950.
 _____ «Büyük Üstâda Akrostiş», Hisar, Y.1, C.1, Nu. 7, Kasım 1950.
- ATAKURT, Mithat , «Şâir Fâik Âlî», Kudret, Y.3, Nu. 974, 8 Ekim 1950.
- ATATÜRK, Mustafa Kemal, Nutuk, C.3, İst., 1982.
- AYKAÇ, Fâzıl Ahmet, «Fâik Âlî », Türk Yurdu, C.10, Nu. 7, Haziran 1332.
 _____ «Bir İrfân Hânedânı», Cumhûriyet, Y.16, Nu. 5410, 5 Haziran 1939.

B.K., , «Fâik Âlî Hâtîrâlarını ve Edebiyatımız Hakkında Düşüncelerini Anlatıyor», Vakit-Yeni Gazete, Y.31-1, Nu.1130-378, 2 Ekim 948.

BALİN, Remzi , Diyarbakır, İst., 1966.

BANARLI, Nihat Sâmî, Resimli Türk Edebiyatı II, İst., 1987.

BANGUOĞLU, Tahsin, Dil Bahisleri Kubbealtı Neş. İst., 1987.

BEYSANOĞLU, Şevket, Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları, C.1, İst., 1957
Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları, C.2, İst., 1960.
Diyarbakırım, C.1, Ank., 1982.
Kültürümüzde Diyarbakır, Ank., 1992.

BİLGEGİL, Kaya , Yakınçağ Türk Kültür ve Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar II, Atatürk Ün.Ba Nu., Erzurum, 1980.

BİNARK, İsmet, SEFERCİOĞLU Nejat, Ölümünün 20. Yıldönümü Münâsebetiyle Fâik Âlî Ozansoy
Bibl., Millî Kütüphâne Yay., Ank., 1970.

Birinci Türk Dili Kurultayı, Devlet Matb., İst., 1933.

BOLAYIR, Ali Ekrem, «Şiirimiz», S.F., C. 20, Nu. 505, 2 Teşrîn-i sâni 1316.

Bursalı Mehmet Tâhir, Osmanlı Müellifleri, İst., 1972.

Celal Nûrî , «Rızâ Tefvîk ve Fâik Âlî Bey'lere», E.U., C.3, Nu.62, 6 Nisan 1918.

Cenâb Şahâbeddîn, «Müsâhabe-i Edebiyye IV Fânî Tesellîler» ,

Âşiyân, C.2, Nu. 14,4 Kânûn-i evvel 1324.

_____, Musâhabe-i Edebiyye, VI Midhat Paşa», Âşiyân,

C.2, Nu.21, 1325.

_____, Açık Mektuplar, «Oğluma», Şehbâl, Nu.62, 1

Teşrîn-i evvel 1328.

Cumhûriyet , «Şâir Fâik Âlî Ozansoy Vefât Etti», Cumhûriyet,

Y.27, Nu. 9395, 2 Ekim 1950.

Cumhûriyetin 50. Yılında Diyarbakır, 1973 İl Yıllığı, Ank., 1973.

ÇANKAYA, Ali , Yeni Mülkiye Târihi ve Mülkiyeliler, C.3, Mars

Matb., Ank., 1968-1969.

ÇINARLI, Mehmet, «Fâik Âlî'nin Son Eseri: Nedîm ve Lâle Devri»,

Hisar, C.1, Nu.7, Kasım 1950.

DEVRİM, İzzet Melîh, «Fâik Âlî Ozansoy», Zafer, Y.2, Nu. 579, 3 Aralık

1950.

DİLÇİN, Cem, Örneklerle Türk Şiir Bilgisi , Ank., 1983.

DİLMEN, İbrâhîm Necmî, Târîh-i Edebiyyât Dersleri, Matbaa-i Âmire,

İst.,1338.

Edebiyyât-ı Umûmiyye, «Pâyitahtın Kapısında», E.U., C.2, Nu. 36, 6

Teşrîn-i evvel 1917.

ENGİNÜN, İnci , Abdülhak Hâmid Tarhan, Kültür ve Turizm

Bakanlığı Yay., Ank., 1986.

_____ «Cumhûriyet Dönemi Türk Şiiri», Türk Dili, Nu.481-482, Ocak-Şubat 1992.

ERCİLASUN, Ahmet Bicân, Dilde Birlik, Cönk Yay., Şubat 1984.

ERCİLASUN, Bilge, Büyük Türk Klasikleri, C. 10, İst., 1990.

_____ Servet-i Fünûn'da Edebî Tenkit, MEB Yay., İst., 1994.

_____ İkinci Meşrûtiyet Devrinde Tenkit, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay., Ank., 1995.

ERDEHA, Kâmil, Milli Mücadelede Vilâyetler ve Vâîler, Remzi Kit., İst., 1975.

ERGUN, Saâdettin Nüzhet, Türk Şâirleri, (târihsiz), C.3.

EVİRİMER, Rıfat Necdet, Fecr-i Âtî Şâirleri, Emin Bülend, İnkılâp Kitabevi, İst., 1958.

GÖNENSAY, Hıfzı Tevfik, Tanzîmattan Zamanımıza Kadar Türk Edebiyatı Târîhi, C.II, İst., 1944.

Görsel Büyük Genel Kültür Ans., C.11.

GÖVSA, İbrahim Alâaddin, Türk Meşhurları Ans., Yedigün Neşr., (târihsiz).

H.M., «Hayye ale'l-İntibâh», İctihâd, C.4, Nu. 83, 5 Kânun-i evvel 1329.

H.Nâzım, «Mesâlik-i Edebiyye», S.F., C.16, Nu. 416, 18 Şubat 1314.

- Hakkı Târik** , «Sayd-ı Eş'âr», Âşiyân, C.2, Nu. 24, 1325.
- HALMAN, Talat Sâit**, «Fâik Âlî'den Kalan», Hisar, C.15, Nu. 144, Aralık 1975.
- Haydar Kemal** ,Sahîfe-i Tenkîd Vâlidem», İctihâd, C.4, Nu. 88, 9 Kasım 1329.
- _____ «Sahîfe-i Tenkîd, Elhân-ı Vatan», İctihâd, C.4, Nu. 86, 26 Kânûn-i evvel 1329.
- Hisar** , «Abdülhak Hâmid'in Fâik Âlî'ye Bir Mektûbu», Hisar, C.1, Nu. 3 7 Mayıs 1950.
- _____ «Fâik Âlî'yi Kaybettik», Hisar, C.1, Nu. 6, Ekim 1950.
- _____ «Merhûm Fâik Âlî İçin Yazılanlardan Parçalar», Hisar, C.1, Nu. 7, Kasım 1950.
- _____ «Fâik Âlî'nin Neşredilmemiş Şiirleri», Hisar, C.1, Nu.7, Kasım 1950.
- _____ «Hisar'ın Sanat Takvimi, F.A.O.», Hisar C.5, Nu. 10, Ekim 1964.
- _____ «Fâik Âlî ve Nazmi Ziyâ'nın Ölüm Yıldönümleri», Hisar, Y.2, Nu. 18, Ekim 1951.
- _____ «Fâik Âlî'nin Ölüm Yıldönümü», Hisar, Y.3, C.2, Nu.30, Ekim 1952.
- _____ «Fâik Âlî Ozansoy) Mezârı Başında Anıldı.», Hisar C.8, Nu. 59, Kasım 1968.
- _____ «Fâik Âlî Ozansoy'u Saygıyla Anıyoruz», Hisar, C.10,Nu. 82, Ekim 1970, Nu.18-19.
- _____ Abdülhak Şinâsî; «Fâik Âlî» , Hisar, Y.4, C. 2 Nu. 42, 1 Ekim 1953.
- Hulûsi-i Bitlisî** , «Fâik Âlî», Kudret, Y.3, Nu. 981, 15 Ekim 1950.

Hurşîd Paşazâde Mahmûd, «Fâik Âlî Beyefendi'ye Bir Takdime-i Tazîm», E.U., C.3, Nu. 73, 22 Haziran 1918.

Hürriyet-i Fikriyye , «Fâik Âlî'nin Yeni Bir Eseri: Temâsîl», Hürriyet-i Fikriyye, Nu.2, 10 Şubat 1329.

İNAL, İbnülemin Mahmûd Kemal, Son Asır Türk Şâirleri, Dergah Yay., İst., 1988.

İrâde-i Dâhiliyye, 1326 S 16, Vesika no, 25. (Fâik Âlî Ozansoy)

İrâde-i Dâhiliyye, 1323. S 18, Vesika no, 31. (Fâik Âlî Ozansoy)

İrâde-i Dâhiliyye, 1333. S 25, Vesika no, 34. (Fâik Âlî Ozansoy)

İrâde-i Dâhiliyye, 1326. S 24, Vesika no, 85. (Fâik Âlî Ozansoy)

İSKENDEROĞLU, Reşîd, Zarîf Bir Şâire, San Matb., Ank., 1995.

İsmâil Hâmî , «Desâis-i Matbûât», Hürriyet-i Fikriyye, Nu.8, 27 Mart 1330.

İstanbul Kütüphânelerindeki Eski Harfli Türkçe Kadın Dergileri
Bibl., Metis Yay., İst., 1993.

KAPLAN, Mehmet , Tevfik Fikret, Dergah Yay., İst., 1987.

Şiir Tahlilleri I, Dergah Yay., İst., 1988.

KARAALİOĞLU, Seyit Kemal, Resimli Motifli Türk Edebiyatı Târîhi,

İnkılap ve Aka Bas., C.2, İst., 1982.

KARABEKİR, Kâzım, İstiklal Harbimiz, Türkiye Yayınevi, İst., 1959 - 1960.

KARAKAŞ, Şuayb, Süleymân Nazîf, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ank., 1988.

KARAOŞMANOĞLU, Yakûb Kadri, Gençlik ve Edebiyât Hâtıraları,
Ank., 1969.

KARLIDAĞ, Abdullah Cevdet, «Nevsâl-i Millî», İctihâd, C.5, Nu. 105, 8
Mayıs 1330

«Ziya Gökalp'e», İctihâd, C.6, Nu.130,
14 Teşrîn-i sâni 1918.

«İki Kitap», İctihâd, C.3, Nu.73, 25
Teşrîn-i evvel 1329.

«Muhibb-i Kadîmimiz Süleymân Nazîf
Bey'in İrtihâli ve Bazı Hâtırât» İctihâd,
C.9, Nu. 220, Şubat 1927.

«Süleyman Nazif Bey Merhûma Dâir»,
İctihâd, C. 9, Nu.222.

KIVILCIMLI, Hikmet, Edebiyât-ı Cedîdenin Felsefesi, Gerçek Sanat
Yay., İst., 1989.

KOLCU, Hasan, Türk Edebiyatında Hece-Arûz Tartışmaları, Kültür
Bakanlığı Yay., Ank., 1993.

KÖPRÜLÜ, Fuad, «Fânî Tesellîler», S.F., C.36, Nu. 920, 1 Kânûn-i
sâni 1324.

Edebiyat Araştırmaları II, İst., 1989.

KUNTAY, Mithat Cemâl, «Nefâis-i Edebiyye», C.2, İst., 1329.

«Edebiyatımızın Büyük Kaybı», Son Posta,
Y.21, Nu. 5637, 3 Ekim 1950.

«Tevfik Fikret ve Fâik Âlî », Son Posta, Y.21,
Nu. 5637, 5 Ekim 1950.

KURDAKUL, Şükran, Şâirler ve Yazarlar Sözlüğü, Cem Yayınevi, İst., 1985.

KÜKEY, Mazhar , Fâik Âlî (basılmamış lisans tezi), Nu.55, D.T.C.F.

LEVEND, Agah Sırrı, Edebiyât Târihi Dersleri Servet-i Fünûn Edebiyâtı, Kanâat Kit., İst., 1938.

————— Türk Dilinde Gelişme ve Sâdeleşme Evreleri, T.D.K. Yay., Ank., 1972.

Marmara ,«Süleymân Nazîf'in Fâik Âlî'ye Bir Mektûbu», Marmara, C.1, Nu. 1, 15 Nisan 1936

MAZIOĞLU, Hasibe, Nedîm, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ank., 1988.

Mecmûa-i Ebuzziyâ, «Süleyman Nazîf Bey'den Birâderine Bir Mektûb», Mecmûa-i Ebuzziyâ, Y.31, Nu. 125, 23 Zilhicce 1329

Mehmed Celâl , «Tedkîkât-ı Edebiyye IV», İrtikâ, C.2, Y.2, Nu. 7-55, 31 Mart 1316.

Meydan Larousse, C.9.

M.Nâcî , «Sahîfe-i Tenkîd, Rûhü'l-Akvâm», İctihâd, C.4, Nu. 84., 12 Kânûn-i evvel 1329

Muallim Nâcî , Esâmî, İst., 1308/1891.

Muhsin Naîm , «Rücû», E.U., C.3, Nu. 59, 16 Mart 1918.

- Nâbî** , «Temâsîl'in Musavvir-i Âlîsine», Hürriyet-i Fikriyye, Nu.10, 10 Nisan 1330.
- NÂDÎ, Yûnus** , Kurtuluş Savaşı Anıları, İst., 1978.
- NECATİGİL, Behçet**, Edebiyatımızda isimler sözlüğü, Varlık Yay., İst., 1978.
- Nevsâl-i Millî** , İst., 1330.(1914)
- OKAY, Orhan** , «Yirminci Yüzyılın Başından Cumhûriyete Yeni Türk Şiiri», Nu.481-482, Türk Dili, Ocak-Şubat 1992.
- OZANSOY, Fâik Âlî** , «Mezârımız», S.F. C.16, Nu. 408, 24 Kânûn-i evvel 1314.
- _____ «Guy de Maupassant'tan», S.F., C. 19, Nu. 470., 2 Mart 1315.
- _____ «Bir Gece», S.F., C. 19, Nu. 471, 9 Mart 1315.
- _____ «Zâhir», S.F., C. 17, Nu. 419, 11 Mart 1315.
- _____ «Nirvana», S.F. C. 17, Nu. 421, 25 Mart 1315.
- _____ «Zâhir'in İkinci Mektûbu», S.F., C. 17, Nu. 422, 1 Nisan 1315.
- _____ «Küçük Hasan», S.F., C. 20, Nu. 512, 21 Kânûn-i evvel 1316.
- _____ «Vâlidemin Felsefesi», S.F., C. 21, Nu. 541, 12 Temmuz 1317.
- _____ Fanî Tesellîler , Bursa Vilâyet Matb., 1324.
- _____ Midhat Paşa, Bursa, 1324.
- _____ «Şehbâl'in Albümü, Meşâhîrimizin Mütâlaâtı», Şehbâl, Y.1, Nu. 19,1 Şubat 1325.

- «Servet-i Fünûn 'un 1000.Haftası Münâsetetiyle Ahmed İhsân Bey'e Telgraf», S.F., C. 39, Nu.1001, 29 Temmuz 1326.
- «İstanbul Postası», S.F., C.40, Nu. 1037. 7 Nisan 1327.
- «Memleketimizin Zübde-i Mütefekkirîni Karşısında Piyer Loti», Şehbâl, Y.5, C.4, Nu. 81,1 Eylül 1329.
- Temâsîl, Dersââdet Artin Asadoryan ve Mahdûmları Matb., İst.,Kânûn-i sâni 1329.
- Elhân-ı Vatan, Matbaa-i Âmire, İst., 1917-1333.
- Pâyitahtın Kapısında, Ahmed İhsân ve Şürekâsı Matb., Osmanlı Şirketi, İst., 1918-1336 (H).
- Şâir-i A'zama Mektûb, Cihân Birâderler Matb., İst., 1339.
- «Tahkîkât-ı Edebiyye Sütunları», S.F., C.6, Nu. 1427, 18 Eylül 1335.
- «İstanbul'umuza Dâir», E.U., C.1, Nu. 25, 21 Nisan 1917.
- «Fârisî Gazel», İctihâd, C.7, Nu. 162. 1 Şubat 1924.
- «Şâir Fâik Âlî Beyefendinin Tevfik Fikret İhtifâlinde Okunan İtizâmâmesi», Galatasaray, Nu. 12, 20 Kânûn-i sâni 1932.
- «Okuyucularla Başbaşa», Marmara, C.1, Nu. 1, 15 Nisan 1936.
- «Schakespeare'in Bir Şiiri (tercüme)», Marmara, C.1, Nu. 1, 15 Nisan 1936.
- «Belki Bir Hiç», Marmara, C.1, Nu. 1, 15 Nisan 1936.
- «Belki Bir Hiç», Marmara, C.1., Nu. 2, 15 Mayıs 1936.
- «Lamartine'den (tercüme)», Marmara, C.1, Nu. 3, Haziran 1936.

- _____ «Zarûrî Birkaç Söz», Marmara ,C.1, Nu. 3, Haziran 1936.
- _____ «Resim Sergisini Ziyâretten Sonra», Marmara, C.1, Nu. 4, Ağustos 1936.
- _____ «İlâhî Bir Akşam», Marmara, C.1, Nu. 5, Kânûn-i evvel 1936.
- _____ «Büyük Mâtem», Marmara, Y.2, Nu. 7, Birinci teşrîn 1937.
- _____ «Hitâbe», Marmara, C.2, Nu. 8-9,11.12.1937.
- _____ «Dicle Çocuğu», Tasvîr-i Efkâr, Y.32, Nu. 4595-239, 17 İkinci Kânûn 1941.
- _____ «Dil Hakkında Perîşân Birkaç Söz», Çığır, Y.10, C.12, Mart 1942.
- _____ Nedîm ve Lâle Devri , M.E.B. Yay. Nu., Ank., 1950.
- _____ «Abdülhak Hâmid'e Dâir Hâtıralar», Hisar, C.1, Nu. 3, 7 Mayıs 1950.

- OZANSOY,Hâlid Fahri;** «Fâik Âlî Ozansoy, Fanî Tesellîler Şâiri», Tercümân, Y.5, Nu.1653, 26 Mayıs 1966.
- _____ Edebiyâtçılar Geçiyor ,Türkiye Yayınevi, İst., 1967.
- _____ Edebiyâtçılar Çevremde, Ank., 1970.

- OZANSOY,Mûnis Fâik,** «Bir Toplantı Etrâfında Söylenenler», Çığır , Y.14, Nu. 160, Mart 1946.
- _____ «Şâirin Mevkii», Çığır, C.9, Nu. 92, Temmuz 1940.
- _____ «Arûzla Hasbihâl», Hisar,C.1,Nu.8,Aralık 1950.
- _____ Düşündüğüm Gibi, İst., 1957.
- _____ «Yanlışı Bilmek»,Hisar,C.10, Nu. 81,Eylül 1970.
- _____ Bir Daha (Şiirler) 1959.

ÖZKIRIMLI, Atilla , «Türk Edebiyatı Ans., C.2, Cem Yay.,

ÖZÖN, Mustafa Nihat, Son Asır Türk Edebiyatı Târihi, Maârif Matb.,
İst., 1941.

ÖZTUNA, Yılmaz , Başlangıcından Zamânımıza Kadar Türkiye Târihi,
C.11, Hayat Kitapları, 1967.

PARLATIR, İsmâil , Türk Ans., M.E.B. Bas., Ank., 1977, C.26.,
_____ Tevfik Fikret Dil ve Edebiyat Yazıları, Ank., 1987.

_____ «Yeni Türk Şiiri», Türk Dili, Nu. 481-482, Ocak
Şubat 1992

POLAT, Nazım H , «Yeni Nesil Tarafından Rübâb Mecnûsında Fecr-i
Âtiye Karşı Yürütülen Mücadele», Türk Dünyası
Araştırmaları, Nu. 19. Ağustos 1982.

RADO, Şevket , «Râbia Hâtun», Akşam, Y. 30. Nu. 10678, 7
Temmuz 1948.

_____ «Râbia Hâtûn», Akşam, Y.30, Nu. 10689, 18
Temmuz 1948.

S.Semih Mümtaz, «Râbia Hâtun Davası», Akşam, Y.20, Nu. 10718,
16 Ağustos 1948.

_____ «Râbia Hâtun Davası», Akşam, Y. 20, Nu. 10721,
19 Ağustos 1948.

_____ «Evvel Zamân İçinde», Fâik Âlî Bey Akşam, Y.33,
Nu. 11502, 16 Ekim 1950.

SADRİ SEMÂ , «Aramızdan Kaybolanlar: Fâik Âlî», Vakit, Nu. 11094-11095-11096-11097, 12-13-14-15 Ekim 1954.
 _____ «Yine Fâik Âlî», İstanbul Haber, Y.2, Nu. 578-579, 30-31 Ekim 1954.

SAMANOĞLU Gültekin, Münis Fâik Ozansoy, Hisar, Y.2, Nu. 15, Temmuz 1951.

Servet-i Fünûn , «Fecr-i Âtî Encümen-i Edebîsi Beyânnâmesi», S.F., C.38, Nu. 977, 11 Şubat 1325.

SEVENGİL, Refik Ahmet, «Kaybettiğimiz Milli Değerler», Fâik Âlî, Cumhuriyet, Y. 27, Nu. 9397, 4 Ekim 1950.
 _____ «Fâik Âlî Ozansoy, Ulus, Y., 30, S. 10523, 13 Ekim 1950.
 _____ Eski Şiirimizin Ustaları, Atlas Kit., İst., 1964.
SEVÜK, İsmâil Habîb, Edebî Yeniliğimiz II, Devlet Matb., İst., 1932.
 _____ Tanzîmattan Beri I Edebiyât Târihi, Remzi Kit., İst., 1942.
 _____ Tanzimattan Beri II. Edebiyat Antolojisi, Remzi Kit., İst., 1943.

SEYFETTİNOĞLU, Muzaffer Budak, «Fâik Âlî Ozansoy) Unutulan Şâir», Sanat Dünyası, Y.10, Nu. 216, Aralık 1965.

Sicill-i Ahvâl , Nu. 3, s. 52, (Diyarbakirli Mehmed Saîd Paşa).
Sicill-i Ahvâl , Nu. 112, s., 413-414. (Fâik Âlî Ozansoy)
Sicill-i Ahvâl , Nu. 173, s., 251-252 (Süleymân Nazîf)

SİMAVÎ, Sedat , «Fâik Âlî Ozansoy», Hürriyet, Y.3, Nu. 879, 4 Ekim 1950.

Son Posta , «Günün Takvimi, Edebiyyât-ı Cedîde Devri Şâirlerinden F.A.O.'un Ölümü», Son Posta, Y. 26, Nu. 5637, 1 Ekim 1955.

SOYUER, Halil , «Ankara'da Şiir Günü Başladı», Zonguldak, Y.28, Nu. 1169, 14 Kasım 1950.

SUVER, Akkan , «Münis Fâik Ozansoy» Türk Edebiyatı, Ağustos 1988.

Süleymân Paşazâde Sâmi Bey, İst., Evkâf-ı İslâmiyye Matb., 1918-1334-1336.

Şahâbeddin Süleymân, Târîh-i Edebiyyât-ı Osmâniyye, İst., 1328.

ŞAPOLYO, Enver Behnan, Ziya Gökalp İttihâd-ı Terakkî ve Meşrûtiyet Târîhi, İst., 1974.

ŞEHSÜVAROĞLU, Bedî N.; «XX. Ölüm Yıldönümü Dolasıyla Fâik Âlî Ozansoy», Yeni Gazete, Y. 6, Nu. 2905, 11 Ekim 1970.

TALÛ , Ercümend Ekrem, «Fâik Âlî'nin Ölümü Karşısında», Son Posta, Y.21, Nu. 5637, 3 Ekim 1950.

TANRIÖVER, Hamdullah Subhi, «Musâhabe-i Edebiyye, Fâik Âlî -Fanî Tesellîler», Musavver Muhîr, C.1, Nu. 13, 22 Kânûn-i sâni 1324.

TARHAN, Abdülhak Hâmid, Eşber, Matbaa-i Âmire, İst., 1341-1922.

TEPEDELENLİÖĞLU, Nizâmettin Nazîf, «Fâik Âlî», Son Telgraf, 3 Ekim 1950.

TOPUZ Hıfzı , «Râbia Hâtun», Akşam ,Y.30, 31 Ağustos 1948.

TOROS, Taha , Mâzî Cenneti, İletişim Yay., İst., 1992.

TUNCER, Hüseyin, Arayışlar Devri Türk Edebiyatı II Servet-i Fünûn Edebiyatı, Akademi Kit., İzmir, 1995.

TURAL, Sâdık Kemâl, «Şiirin Dünyâsına Yaklaşmak I» Konevî, Nu. 10, Temmuz 1983.

_____ «Şiirin Dünyâsına Yaklaşmak II» Konevî, Nu. 11, Eylül 1983.

_____ «Şiirin Dünyâsına Yaklaşmak III» Konevî, Nu. 13, Ekim 1983.

_____ «Şiirin Dünyâsına Yaklaşmak IV» Konevî, Nu. 15, Aralık 1983.

_____ Zamânın Elinden Tutmak, Ecdâd Yay., Ank., 1991.

_____ Edebiyât Bilimine Katkıları, Ecdâd Yay., Ank., 1993

Türkiye Ans. , C.2, Ank., 1956.

URAZ, Murad , Edebiyât Antolojisi I (Servet-i Fünûn Zümresi), Sühûlet Kit., İst., 1938.

_____ Türk Edip ve Şâirleri, İst., 1939.

US, Hakkı Tânk , «Basın Hayâtında 50 Yıl İkinci Jübilenin Değerleri», Vakit-Yeni Gazete, Y.31-1, 19 Ekim 1948.

_____ «Fâik Âlî», Vakit-Yeni Gazete, Nu. 11850-1098, 2 Ekim 1950.

«Büyük Kayıp İçin Fâik Âlî Ozansoy», Zonguldak,
Y.28, Nu. 1164, 10 Ekim 1950.

UYGUNER, Muzaffer, «Ölümünün Yirminci Yılında Fâik Âlî Ozansoy»,
Mülkiyeliler Birliği Dergisi, Nu.21, Ank., 1970.

ÜLKEN, Hilmi Ziyâ , Türkiye'de Çağdaş Düşünce Târîhi, Ülken Yay.,
İst., 1992.

ÜNAYDIN, Rûşen Eşref, Diyorlar ki , Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.,
Ank., 1985. (Hazırlayan, Şemsettin Kutlu)

YALÇIN, Alemdar , II. Meşrûtiyette Tiyatro Edebiyatı Târîhi, Ank.,
1985.

Tiyatro, Ank., 1988.

YARAR, Mehmet Turan, Doruktan Doruğa-Güfte Şâirleri, Antakya
1992.

Yaratış , «Kıymet Listesi» , Yaratış, 23 Mayıs 1945.

YAZAR, Mehmet Behçet, «Edebiyâtçılarımızı Tanıyalım (F.A.O)»,
Yedigün, Y.8, C.15, Nu.388, 13 Ağustos 1940.

Yeni Konya , «Şâir F.A.O. Öldü», Yeni Konya, Y. 2, Nu. 476, 4
Ekim 1950.

Yeni Sabah , «Şâir Fâik Âlî'yi Kaybettik» , Yeni Sabah, Y.12,
Nu. 4234, 2.10.1950.

YÖNTEM, Ali Cânib, Türk Edebiyatı Antolojisi, Devlet Matb, İst, 1931.

YÜCEBAŞ, Hilmi, Yedi Şâirden Hâtıralar, Nûri Dizer Konca Matb., İst., 1960.

YÜCEL, Hasan Ali , Edebiyât Târihimizden, İletişim Yay., İst., 1989.
Zafer , «Acı bir Kayıp», Zafer ,Y.2, Nu. 517, 2 Ekim 1950.

Zonguldak , «Edebiyyât-ı Cedîde Üstâdı F.A.O' u Kaybettik»,
Zonguldak, Y.28, Nu. 1163, 6 Ekim 1950.

MUHABBET

I

Köyün mübeşşir-i sabâh olan horozları öter
Tuyûra, lâneye bedel, mekân olur gusûn-ı ter;
Gider elinde destisi bir âfet-i bürehne-ser,
Kızın cemâline vurur da reng-i dilber-i seher,
Hayâli şâirânede ayân eder bedâlar;
Bu feyz-i taze aks-i ibtisâmıdır muhabbetin

II

Sabâ güzâr eder, çemenistân pür-ihizâz olur,
Latîf bir yeşil deniz nazarda mevce-sâz olur,
Ziyâ-yı vâ-pesîn-i şems ufukta dil-nevâz olur,
Gurûba karşı kumru leb-güşâ-yı sûz u sâz olur,
Bu renkler, bu handeler ki böyle işve-bâz olur
Fezâ-yı bî-nihâye de hırâmıdır muhabbetin

Nişîmenin olur o dem ki sevdiğim kenâr-ı âb?
Haff bir sehâb ile tesettür eyler âfitâb;
Çiçekleriyle sanki rûha handeler saçar tûrâb
Verir mehâsin-i şebâb, âleme bir âb ü nâb,
Bu şevkler, bu neşveler, bu hây-ı hûy-ı bî-hesâb
Güzel cemâline bir ihtirâmıdır muhabbetin.

mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

Maârif, Y.5, S.5, 28 Kânûn-i evvel 1311, s. 66-67.

ESKİ BİR HAYÂL

Geceler bir hayâl-i nûrânî
Görünür mâverâ-yı encümden;
Sanki arş-ı berîn-i yezdânı
Eylemiş kendi kendine müsekken
Müncelîdir elinde bir meş'al,
Nûr-ı bahşâ-yı râh-ı müstakbel;

Öyle rûşen ki ayn-ı subh-ı emel!
Müntehâ-yı hudûdu fikretim,
Menba'-ı feyzi şâiriyyetimin.

Bilemem kim, o hâl-i hiddette
Beni mest eyleyen meâliyle,
Safha-i sâf-ı sermediyyette
Öyle işrâk eden celâliyle?
Duyarım karşısında bin hürmet,
O kadar âşinâ-yı ulviyyet,
Belki peyveste-i ulûhiyyet;
Uyanikken esâsı hülyâmın.
Uyuyorken safâsı rûyâmın.

Bana doğru şitâb eder gûyâ,
Mürg-ı ilhâmdır hayâle konar;
Daha şâyân olur denirse ona
Necmdir sîne-i leyâle konar.
Gezinir şâm u bâmdâdımda,
Umk-ı zulmet-karîn-i yâdımda,
Ka'r-ı rûşen-ter-i fuâdımda;
Gah mer'î ve gâh gâib olur,
Gah peyveste-i sehâib olur.

Fikr-i ta'kîbe arz-ı hâhiş eder
O semâvî perî-i perrânî;
O zamân rû-nümâ olur yekser
Sâfiliyyetten âsumâna kadar
Nûrdan bir amûd-ı nûrânî!

Istanbul 1 Mayıs 1313

feilâtûn mefâilûn feilûn
(fâilâtûn) (fa'lûn)

S.F., C. 16, S. 397. 8 Teşrîn-i evvel 1314, s. 102-103.

ŞİİRLER

Bir subh-î bahârîdeki bir dilber-i nâzân,
Bir âşık şâirle olur zîb-i gülîstân;

Derken biterek nâz ü niyâz, âh firâvân
Leb-ber-leb olur mest-i muhabbet iki cânân;

Bir yerde ne hoş hüsn ile aşk olmada pinhân?
Billâh o dakîka ebedî olmaya şâyân!..
Alkışlar o hâlî seherî nağme-i mûrgân;
İşte bu da bir şîrki raks-âver-i vicdân.

Vaktâ ki eder âlemi ay gark-ı ziyâya;
Bir hacle sanır dikkat eden sath-ı serâyâ;
Akseyleyerek gök yemm-i âyîne-nümâyâ
Deryâ dahi benzer o letâfetle semâyâ;

Mazhar gibi eflâk tecellî-i Hüdâyâ,
Hayret-res olur zerre-i nâçiz-i dehâyâ.
İşte bu da bir manzar-ı ulvî-i rebîî,
İşte bu da bir şîr-i pür-âheng-i tabîî,

Kuşlar ötüşür şevk ile, bir âşık-ı muğber
Bir tâze mezâr üstüne göz yaşları serper;
Muhtâc-ı tesellî iken o kalb-i mükedder
Bî- his bütün eşyâ, ne de bî-kayd şu makber!..

Yâ Rab bu ne zıddiyyet-i hilkat, bu ne işler?
Bir kalb-i gam-âğine mukâbil ne o mermer?
Zâhir bu tehâlûfte de bir hikmeti mevcûd...
Seyret, bu hazîn levhada bir şîr-i gam-âlûd.

Vecd-âver-i efkâr bütün enfes-i eş'âr,
Hep lâ-yetenâhiyyet-i eşyâda bedîdâr;
Bir dâmen-i kühsârda evvel bir gece bîdâr:
Hurşîd, kamer, bahr u ber, ecrâm-ı ziyâ-dâr,

Sahrâ, dere, orman, o hazîn refref-i eşcâr,
Emvâc ki sâhilleri lâ-yenkatî okşar..
Pür-hüzn, müfekkir, müteheyyc, müteâlî,
Bir şîrdir eyler sana takrîr-i me'âlî.

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

HAFÂYÂ-YI LEYÂL

Pür-samt bir belâgat ile şîr okur nücûm,
Deryâ hurûş içinde sükûnet-meâldir;
Orman deniz cibâl ü sahârâ ale'l-umûm
Dinler bu şîr-i gaybı ki şîr-i leyâldir

Mâhın her in'itâf-ı haffsi meşâcire
Bir nîm-hande işve nûmâ-yı leyâldir.
Serv-i siyâh-berg arasından mekâbire
Rîzân olan ziyâsı bükâ-yı leyâldir.

Çölden peyâmlar götürür bahre her sehâb,
Her çağlayan selâm-resân-ı cibâldir;
Her dalga arz-ı nânıma manzûme hân-ı hâb
Zulmet, sadâ, sükût, sürûd-ı leyâldir.

Emvâc fırtınayla bıkar pençeleşmeden,
Artık bu sa'y-ı behdeden zî-keîlâldir;
Pür-nûr mevcellerle hep envâr-ı mevc-zen
Raks-ı leyâldir, nefehât-ı leyâldir.

Vicdân-rûbâ şu safvet ü zeyninle âsumân
Câvîd-i meşher-i ezelf-i celâldir;
Ufkun nihâyetinde tefekkür-nümûn olan
Necm-i seher kanadlı perî-i leyâldir

Her şîre, her bükâ ile her hande, her sürûd,
Her raks, her perî ile her nefha inlesin
-Ey kâinât-ı hissime mescûd olan vücûd-
Pây-ı mehâsinindeki rûh-ı leyâlsin!

Bursa 12 Kânûn-i sâni 1313

mefûlû fâilâtû mefâîlû fâilûn

S.F., C.14, S. 364, 19 Şubat 1313, s. 405-406.

F.T., s. 97-98.

YÂD-I MÜVELLİD

-Hasan Rızâ Bey'e-

Arzın semâyı öptüğü yerlerde bir şecer
 Titrer sükût içinde- münâcât eder gibi-
 Meşrıkte bir neşîde-i sevdâ okur kamer,
 Mağrib alınca sînesine mihr-i garîbi.

Estikçe serpilir nefehâtı perîlerin,
 Bâd-ı mesâ nesîm-i seherden nişânedir;
 Bilmem; bu bâd-ı gâliye-sâ doğduğum yerin
 Hâk-i mübârekiyle mi meşbû'dur, nedir?

Gördüm bu izbe buk'ayı rûhumla âşinâ;
 Vâdîsi, nehr ü meşceri ihtâr eder bana
 Kehvâre-i hayâtımı, lahd-i şebâbımı...

Kûhunda bir hayâl-i berîn-i sitâre-per
 Ondan peyâmlar getirir, gizlice, öper
 Bir mevce-i sükûn ufuk-ı ıztırâbımı

Bursa 21 Kânûn-i sâni 1313

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

S.F., C. 15, S.377, 21 Mayıs 1314, s. 199-202.

F.T., s. 123.124.

TENVİM-İ HİSSİYÂT

Tevfik Fikret Bey'e

Sever, yazar, geçirirdim-elemden âzâde-
 Kışın siyâh.. Hazânın perîde, hüzn-âlûd..
 Yazın sefid... Bahârın pür-ibtisâm ü kebûd
 Bütün leyâlini bir mehd-i şî'r ü hülyâda.

Şebâba hande-feşân bir likâ-yı câvîdin
 Birer sitâre idi tâbişiyle her zerre;

O devr-i mesti vü âzâde-gîde kaç kerre
Müşâfehâtını duydum emelle ümmîdin.

Nihâyet oldu karîn-i hüsûl o hülyâlar;
Evet.. Fakat bir elem onları kucaklarken
Diğer elem biçiyordu şebâb-ı ömre kefen.

Siz ey çiçekli emeller, ziyâlı sevdâlar!
Mezâr-ı muzlim-i âmâl, haşr-gâh-ı şûûn
Olan dimâğım içinde müebbeden uyuyun.

Bursa 30 Kânûn-i sâni 1313

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
fa'lün

S.F., C. 15, S. 366, 5 Mart 1314, s. 24.
F.T., s. 140-141.

EMEL-İ MÜZEHHER

-Kardeşime-

Hayâtın-evveli mechûl, müntehâ mechûl-
Dikenli yolları üstünde ben, zalûm u cehûl
Koşup giden elem-âgîn marîz bir gencim

Ne iştirâk ederim gâfilâne handelere,
Ne iltifât ederim ibtikâ-yı bî-esere,
-Lüzûmsuz gibi- bir zerre-i mihen-sencim.

Uzaklaşır görürüm fart-ı seyr ile mâzî;
Vücûd nâmı verilmiş bu cânlı enkâzı
Sürükleyip dururum bir muhîr-i deycûre.

Peyimde gençliğimin hâtırâtı giryândır;
Önümde zulmet-i dehşet-fezâ-yı nisyândır;
Bu gözyaşım da akar bir mezâr-ı mehcûre.

Fakat bu sahne-i mâtem, bu mahşer-i feryâd
Olan cihânı kılar, ba'zan, ibtisâm-âbâd
Bülend bir emelin hande-i nihânîsi;

Bu, bir güzîde emeldir ki incilâsıyla
Olur vücûd-pezîr-en güzel edâsıyla-
Hayât-ı fâniyemin şî'r-i câvidânîsi..

Beni bu pest ü mülevves, sefil ü müsteskil
Cihâna rabt ederek ömrü sevdiren bu emel,
-Ki gâh şu'le-i ümmîd ile münevverdir-

Küçük yaşımda iken ben, şeffîk-i dâderimin
Met'n eliyle-felâket-penâh olan-serimin
Konulmuş üstüne bir hâle-i müzehherdir!

1 Nisan 1314

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

S.F., C.15, S. 372, 16 Nisan 1314, s. 115.

F.T., s. 148-150.

HAFÂYÂ-YI LEYÂL

-2-

Çöllerde

Hâlid Ziyâ'ya

Beş altı atlı sıcak çöllerin yakan güneşinde
Bu bî-nihâye seyâhatle bî-mecâl oluyorduk;
Birinci defa bu şeb rehrev-i leyâl oluyorduk

Çölün nigâhı yoran sath-ı bî-hudûdu içinde
Ne bir nihâl, ne bir köy, ne bir çadır, ne bir insân
Sükûn ü vahşet-i mevki mezârlar ile yeksân.

Uzakta bir dere yalnız çağırılırlarla akardı;
Bu ninnilerle-ki sevdâlı, pür-terâne-i rûyâ-
Uyurdu bâdiye-i vahşetin perfleri gûyâ

Kamer, gurûba şitâbândı bir hûbût-ı batîle
Sıcak menâtıkın en sâf bir semâ-yı kebûdu
Cihâna sanki hafâyâ-yı leyli gösteriyordu.

Fakat yavaş yavaş ettikçe ufk-ı garba takarrüb,
Zalâm gitgide artar, çökerdi, dalgalanırdı;
Benim başımda da muz'ic tasavvurât uyanırdı.

Bin ihtimâl-i elîmin bütün hayâl-i mehîbi,
Çöken zalâm ile zihnimde toplanırdı peyâpey;
Köpek sadâsına benzer, garîb, uğultulu bir şey

Fakat bu samtı boğar, dindirir, dururdu bu ses ki
Gelirdi pek çok uzaktan garîb-i tab'ım için bir
Sadâ-yı dûr-ı tesellîydi.. Bir sadâ-yı mübeşşir.

Demek o bâdiyeler öyle pek de mürde değilmiş;
Demek ki varmış uzaklarda bir nişânı hayâtın;
Gönülde dehşeti eksildi vahşetin, zulemâtın.

Fakat arardı yine gözlerim ziyâ-yı sabâhı;
Daha eser bile yoktu ufukta necm-i seherden.
Bir ibtilâ ile geçmişte bî-huzûr-ı seherken

Marîz-i rûhuma gam-hâr olan bu necmi, uzaktan
Hemen görünce tanırdım; bu âşinâ-yı semâvî,
Bütün şiirlerimin reng-i hüzn ü giryeyi hâvî,

Sönük hayâline kaç kerre ibtisâmını saçtı...
Uyanmasın diye hâmûşî-i mahûf-ı beyâbân.
Pür-ihtirâz oluyorduk sükût içinde şitâbân.

Uzak, o pek uzak ufkun kebûd-ı şî'ri içinde
-Selamlıyor gibi dağdan gunûde rûh-ı leyâlî-
Nihâyet ahter-i fecrîn tebessüm etti hayâlî.

Bunun tulû'una vâbeste incilâsı sabâhın;
Bu, mûrg-ı arş-ı Hüdâdır ki âşiyânı semâdır;
Sabâ terâne-i sevdâsı, şâhbâlî ziyâdır.

Sen, ey sitâre benim âşinâ-yı rûhumsun:
Gelir gönülde huzûrunla cûşa hâtıralar;
Hüviyyetim sana doğru bir incizâb duyar.

Sen, ey hayâl-i müzehheb, tebessüm ettikçe
Hevâ-yı sünbül-i mâzî eser-i civarımdan,
Birer selâm alırım ömr-i târumârımdan.

O dem ki cismim eder bir mezârı cây-ı karâr..
Olur o dem ki serâpâ sükûn-pezîr-i memât
Bu gîr ü dâr-ı maîşet, bu hây u hûy-ı hayât.

O dem ki zâir-i kabrim tuyûr-ı vahşet olur..
Solar o dem ki mezârımda eşk-i mâtemle
Tezehhür eyleyen üçbeş hazîn şükûfe bile...

Evet o demde de zulmet-şikâf olan nûrun
-Ki şimdi hande-nümâ, sonra girye-perverdir-
Düşer mezârıma, gûyâ ki kalb-i mâderdir.

mefâilün feilâtün mefâilün feilâtün

S.F., C.15, S. 370, 2 Nisan 1314, s. 84-85.

F.T., s. 99-103.

BEN İSTERİM Kİ

Mâî Ve Siyâh Müellifine

Ben isterim ki bütûn sânihât-ı kalbiyyem
Şebîh-i nağme bir âheng-i bî-karâr olsun
Ki hande-nâk, fakat gizli gizli girye-nümûn;
Kuyûd içinde ser-âzâd.. Açık fakat mübhem.

Evet,ben isterim olsun o nağmelerde ayân,
Bir anda za'f ile kuvvet, sükûn ile heyecân;
Evet, ben isterim olsun o şî'ri her okuyan
Hazîn iken mütebessim... Güler iken giryân

Bir ihtizâzı boğuk bir reşâşe-i rikkat,
Bir ihtizâzı bütûn yıldırımlar, efgânlar;
Bu anda cûşış-i sevdâ, o anda tûfânlar.

Hülâsa isterim, ey şî'r-i ulvî-i hilkat!
 Ne hisseder, ne yazarsam gülümsesin dursun.
 O şeyde, çehre-i şî'r-i tezâdı me'nûsun

6 Nisan 1314

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

S.F. C. 15, S. 373, 23 Nisan 1314, s. 130-131.

F.T., s. 49-50.

BENİM SEMÂ-YI HAYÂLİM

Bu gece dinledim yine denizin
 Gamlı sâhille şî'r-i bûşişini:
 Semt-i re'simde mâh-ı leyle gûzîn
 Söylüyordu ziyâlı bir ninni.

Geçen eyyâm-ı vuslatın yâdı
 Mütebessimdi ufk-ı sâmitten;
 Âh, duydum suâl ederlerdi
 Seni seyyâreler sevâbitten.

Yükselirdi ciyâl-i âbidenin
 Cevde hâmûşi-i münâcâtı;
 Mütemevvic zilâl-i sâidenin
 Reng-i çeşmindi ihtizâzâtı.

Bir kuşun mûn'akisti feryâdı
 Şeceristân-ı sebz ü sâkitten;
 Bana ecrâmdan gülümserdi
 Umk-ı yâdımda ağlayan dîden.

Nâ-pezîr-i devâ cerîhası var
 İftirâkınla kalb-i hassâsın;
 Kanadıkça eder seni ihtâr:
 Ebediyyen bu yâreler kanasın!

Sîne-i zulmetinde nâim iken
 Gecenin kâînât-ı sertâser,
 Mâverâ-yı cihân-ı mer'iden
 Gözlerin rûhuma tebessüm eder.

O zaman bende başkadır her hâl:
 O zaman fikrimin kanadları var;
 O zaman rûhum-i'tilâ-meyyâl-
 En hafî şî'r-i kâinâtı duyar;

Her sözünde esir-i ilhâmın,
 Gizlenir bir hayâl-i mînâsı:
 O zamân sânihât-ı hülyâının
 Mâidir rengi, rûhu, ma'nâsı.

9 Mayıs 1314

fâilâtün mefâilün feilün
 (fâilâtün) (fa'lün)

S.F., C.15, S. 381, 18 Haziran 1314, s. 263.
F.F., s. 46-48.

SEVDÂ-YI MÜNEVVER

Bir aşk-ı dâimî bana mevhûbdur hemen,
 Yoktur serimde ayrıca bir fazl-ı mükteseb

Abdülhak Hâmid

Rûhumda, gâh olur bana bir hande-i hafî,
 Bir başka feyz içinde hep eşyâyı gösterir;
 Her nağme-i tuyûrda bir bûy-ı muhteî,
 Her bûydan semâlara bir nağme-müntesir.

Her dalga bir müekkile-i şî're âşiyân,
 Bigânedir hayâlîme, hissimle âşinâ;
 Her dağda bir ilâhe-i sevdâ olur ayân,
 Bir mevkib-i mükevkebidir şehper-i fezâ...

Rûyâlarım bu handeden ancak tulû' eder,
 Hülyâlarım bu hande-i ismetle yükselir;

Gülgün zalâm-ı fecrde perrân bu handeler
Bir aşkın incilây-ı hafâyâ-yı şî'ridir.

Oldukça ben bu aşkla bîdâr her gece
Bir fırka-ı melâik iner âşiyânıma;
Serper bütün mehâsin-i eş'ârı gizlice
Bir dest-i ma'nevî ufk-ı âsumânıma.

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

S.F., C.15, S.376, 14 Mayıs 1314, s. 179.

F.T., s.51-52.

HAFÂYÂ-YI LEYÂL

-3-

Deniz Kenârında

-Vâlideme-

Önümdede bir yem-i zehhâr çırpınıp duruyor
Uzak ufuklara dehşetli darbeler vuruyor;
Günûde-rûh sükûn, şehîr câ-be-câ rûşen:
Beşûş pencerelerden uçan şu'â-ı ziyâ,
Bîrer terâne-i pür-samt-ı şî'rdîr gûyâ
Hayât-ı âilenin zevk-ı sermedîsinden.

Bu lahza savlet-i emvâca, bî-fütûr u hirâs,
Göğüs geren kayalar sonra eyler istînâs
Cibâl-i âliyyenin heybet-i sükûniyle:
Uçar semâların a'mâk-ı bî-nihâyesine
Bu gulgûlâta bedel gizli, tatlı bir nâle:
Gırıvler, karışır sermedîyyetîn sesine.

Leyâl-i vakt-i tahassüs, dem-i murâkabedir:
Geçen zamânların ancak bu demde rûh işidir
Gelen zamânlara memdûd-ı şî'r-i mübhemini.
O şî'r-i mübheme âheng-i hülyâ karışır;
Ziyâlı zulmete zulmetli ziyâ karışır;
Nücûm okur ezelin dâstân-ı berhemini

Hüzünlü ormanın âgûş-ı sâkitinde öten
 Garîb bir kuşun efgân-ı serserîsinden,
 Revân-ı leylede vahşet-karîn, fakat mûnis
 Bir ihtizâz-ı garâbet-meâl-i peydâdır...
 Tabîatın, bu zamân bûse-rîz-i sevdâdır
 Günûde rûhuna her mevc-i vârid ü âkis.

Bu bahr-i pür-heyecâna mutâf bir ahter
 Senin nigâh-ı şeffîkindir işte, ey mâder!
 Kılar ziyâsını âfâk-ı dûrdan îsâl
 Şeb-i dırâzını eyler bu gurbetin tenvîr;
 Olur fezâil-i sevdâya hacle-gâh-ı visâl
 Bir âsumân-ı münevver, bir âsumân-ı münîr.

Bu girbdâd-ı demâdem vezân-ı hilkatle,
 Medîd fırtınalar, sarsar-ı maîşetle
 Hurûş u cûşa gelen bî-kenâr-ı deryâda
 Benim hakîkat-ı rûhum, benim hayâlimdir:
 Ki hâl-i hâbdâ, bîdârlıkta, rûyâda
 Mukadderât-ı siyâh-ı beşerle pençeleşir.

Haziran 1314

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

S.F., C.15, S. 382, 25 Haziran 1314, s. 282.

F.T., s. 104-107.

GURÛBDAN SONRA

Tenvîre şitâb etti güneş başka cihânı,
 Er, geç bu taraflarda bütün gözler uyuklar;
 Leylin uyuturken bizi elhân-ı nihânı
 Onlar uyanırlar.

Bir hiss-i tabîîye evet, râm olacaktır.
 Çok geçmeden etrâfta herkes:
 Deryâ ki hayâlât-ı nücûma
 Sâkinken olur matla'u ma'kes;

Pâyân vererek sâhil-i târîke hücûma
Hâbîde-i ârâm olacaktır.

Bir hâb-ı rebî'îde uyurken bütün eşyâ
Hoştur kalalım, gizlice, bîdâr-ı muhabbet
Hâkim gibi zulmetlere sevdâ;
Peyrev gibi sevdâlara zulmet;
Sen gökleri ettikçe temâşâ

Tekrar okusun şîr-i nihânîsini deryâ.

Pîşinde serilsin
Bî'l-cümle hafâyâ-yı mehâsin,
Bî'l-cümle maâlî-i tabîat;
Sarsın bu şebîn rûhunu rûh-ı ebediyyet.

Ey gençliğimin en ebedî şîr-i hayâlî
Birlikte geçen günleri yâd eyleyerek, gel,
Nisyân edelim bir gece müstakbeli, hâlî;
Gel, umk-ı zalâmında leyâlin seni bekler

Bir lâne-i sevdâ,
Bir fecr-i muhayyel
Bir fecr-i muhayyel ki serâpâ

Şîriyyet-i âheng-i melâik ile mâlî;
Bir fecr-i muhayyel ki serâser
Tâbende, müzehher.
Bir fecr-i muhayyel ki huzûrunda gülümser
Giryende olan tıfl-ı semâvî-i muhabbet.

Ey reng-i semâ gözlerinin aksi olan yâr,

Olsun sana her ahter-i seyyâr
Bir kürsi-i nüzhet

Sensiz güzerân eyleyen eyyâm u leyâlim
Mahkûm-ı fenâ olmaya şâyân;
Olsun hep o enkâz-ı elem-zâ

Bir makber-i bîkes gibi pûşîde-i nisyân;
Kalsın ebedî onlara bîgâne hayâlim.

1 Temmuz 1314

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

S.F., C. 15, S.385, 16 Temmuz 1314, s. 327.

F.T., s. 59-61.

TEELLÜM

Yine hayâta bu günlerde infî'âlim var.
Şebâb u hâtıra, sevdâ bütün elem-zâdır
Penâh olun bana ey sâkit orman, ey kayalar;
Bu izdihâm-ı temeddünde ıztırâb uyanır.

Geçen zamanlarımın şimdi hâtırâtı bile
Harâbe-zâr-ı hayâtımda muhtazır, giryân;
Durur önümde her ân çehre-i mehîbiyle
O mebde-i ebediyyet.. O mebde-i nisyân.

Dolaşma sâha-i fikrimde ey hayâl-i memât,
Bu ıztırâb-ı sükûn-nâ-pezîr ile zâten
Bana dakîkada yüz bin ölüm mukadderdir...

Mukadderâtını sordukça gökten, ey şâir,
Çıkar cevâb-ı tehekküm zemîn-i esfelden
Çıkar saffîr-i adem her mezârdan-heyhâtl-;
Boğar ümid-i bekâyı telâtum-ı zulemât.

17 Temmuz 1314

mefâîlûn feilâtûn mefâîlûn feilûn
(fa'lûn)

S.F., C.15, S.387, 30 Temmuz 1314, s. 359.

F.T., s. 175-176.

TULÛ'DAN EVVEL

-"Makber" müellif-i muhteremine-

Uçar kartallar etrâfında kürsî-i temâşâmın,
 Mücessem rûh-ı şeb-pervâzıdır gûyâ ki ilhâmın;
 Kılar fikr ü hayâlim devr-i bâlâsında ecrâmın;
 Selâm îsâl eder bâd-ı muattar fecr-i evvelen.

Hafâ-gâh-ı melâiktir mükevkeb perde-i deycûr;
 Buhâr-ı lâciverd altında eşyâ müstetir, manzûr;
 Uçar gönüllerde yüz bin lahn-i mevc-â-mevc ü dûr-â-dûr;
 Münâcât-ı umûmîdir ki sâid-i arşa esfelden.

Uyur necm-i seher âğûş-ı gülğûnunda eshârın.
 Bu bir timsâl-i eflâkîsidir eş'âr-ı bîdârın;
 Sabâ estikçe gaşyeyler beni böyle ezhârın
 Ki hâlâ pây-ı insân değmeyen dağlarda peydâdır.

Gelir a'sârdan her dalga bir şî'r-i müşekkeldir.
 Gider edvâr-ı istikbâle kudretten müekkeldir.
 Bütün ecrâm ilâhiyyâtta masnû-ı heykeldir
 Ki bî-nutk u zebân manzûme hân-ı sun-ı Mevlâdır.

Çemenler cûylar kuşlar bütün leb-ber-leb-i ülfet;
 Deniz fikret-nümâ kühsâr dûş-â-dûş-i ulviyyet;
 Kılar mechûl bir ses, bir sadâ-yı ma'nevî da'vet
 Beni âfâktan sahrâya, sahrâdan bevâdîye.

Yemînim deşt-i bî-pâyân, yesârım bir hıyâbândır;
 Bahâr en sermedî feyziyle fevkinde nigezbândır;
 Bir âheng-i nihânî-i muhabbetle şitâbândır
 Cebelden çağlayanlar, rûdlar âğûş-ı vâdîye.

Ufuk me'vâ-yı sevdâdır, şafak kehvâre-i hülyâ;
 Ayândır gâh hûn-în, gâh gülğûn-safha-i deryâ;
 Bu reng-i nâ-muayyen zıll-i istikbâldir gûyâ
 Uçarken sâkıt olmuş arza şehbâl-i urûcundan.

Bu elhân-ı seher fevkinde ulvî bir sadâ duydum;
 Bir âheng-i semâvî, bir nidâ-yı âşinâ duydum;

İşittikçe onu rûhumda meyl-i i'tilâ duydum;
Gelirdi kâinât-ı şî'rin en yüksek burûcundan...

Bu ses şî'r-i bülendindir, evet ey şâ'ir-i a'zam,
Çocukluktan bana telkîn-i ulviyyât eder her dem,
"Döner karşımda her dem şîirden masnû' bir âlem."

Serîr-i haşmetin mevzû-ı bâlâsında ehrâmın,
Hayır, burc-ı dehâ fevkindedir kürsî-i ârâmın;
Senindir en bülendi sânihât-ı pâk-ı ilhâmın!

21 Temmuz 1314

mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

S.F., C.16, S. 403, 19 Teşrîn-i sâni 1314, s. 202.

F.T., s. 55-58.

MA'NÂ-YI FERYÂD

Bütün hayâtım içinde medîd bir feryâd...
En âteşin gazelim en belîğ şî'rimdir;
Şebâb.. O nağme, o manzûme-i şegaf-bünyâd
Bütün figân ile, feryâdlarla bestelenir.

Budur lisân-ı nûhustîn ü vâpesîn-i beşer;
Aransa belki budur kâinâtın elhânı.
Sonunda titreyecek dinleyince, rûhânî
Bu nutku mahkeme-i kibriyâ olan mahşer.

Semâya karşı bu feryâd-ı sâkitânemle
Ben eylerim gibi- kısmen- edâ vezâifimi;
Gelir maâli-i hiss ü hayâl-i takbîle
Yine bu yolda benim rûh-ı arş-ı tâifimi.

Bulunmasın bu figânın cihânda pâyanı;
Safâ-yı kalb ü tesellî-i i'tirâbımdır;
İlâh-ı a'zama feryâd-ı ıztırâbımdır
Bütün hüviyyetimin tercümân-ı şûkrânı.

Gelib de ân-ı mukadder, hitâb-ı davetine
 İcâbet eyler iken rûhum ey ilâh yine
 Bununla yükselecek bârgâh-ı rahmetine.

Ağustos 1314

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

S.F., C.16, S. 395, 24 Eylül 1314, s. 71,74.

F.T., s. 159-160.

DÂİMÂ

Sesinin lerziş-i nihânında
 Çırpınır şî'r-i rûh-ı hissiyyât;
 Reng-i pür-hande-i dehânında,
 Bûse-i hâr-ı nâgehânında
 Mevc bir mevc-i rûh-ı şî'r-i hayât.

Dest-gîr-i bekâ olan sensin,
 Ukubât-ı fenâ içinde bana;
 Rehber-i i'tilâ olan sensin,
 Ezelfî âşinâ olan sensin
 Dehr-i nâ-âşinâ içinde bana.

Münfail, muhtasar bir ümmîdi
 Bir tesâdüfle eyledin tenşît
 O tesâdüf ne rûh-perverdi,
 Bana bir tuhfe-i bekâ verdi;
 Varlığım feyz-i sermediyle muhîl!

En garîb, en acîb hârikalar
 Bir tesâdüfle müncelî bazan;
 Bir tesâdüf bütün bu bârikalar,
 Bu muharrib, mehîb sâikalar...
 Bir tesâdüfle mahvolur bin zan.

Her tesellî-i ömrden mahrûm
 Kalbimin mâtem ü felâketini

Çok zamândır terennûm eyliyorum,
Artık, ey yâr, rûh-ı meftûrum
Okusun nağme-i muhabbetini.

Bunda her şey: Şebâb, ümîd, âlâm
Bitecek mutlakâ, muvakkattır.
Bize takdîr edilmemiş ârâm,
Olalım bâri müstefîd-i garâm;
Bu yolun müntehâsı zulmettir.

Âh evet, müntehâsı samt u zalâm,
Bu ferâmûşgâh-ı fânînin;
Ne eser ber-devâm olur, ne de nâm;
Sevelim, kâinât içinde garâm
Zillidir nûr-ı câvidânînin

11 Ağustos 1314

fâilâtün mefâilün feilün
(feilâtün) (fa'lün)

S.F., C.16, S. 398, 15 Teşrîn-i evvel 1314, s. 118.
F.T., s.41-42.

EY SEN

Ey sen, ey sen ki subh-ı nev-peydâ
Hâb-ı sevdâdan infilâkıdır;
Ey sen, ey sen ki leyle-i yeldâ,
Gam-ı câvîd-i mâtem-i ferdâ,
Bir dem-i hûzn-i iftirâkıdır.

Ey sen, ey sen ki mağrib ü meşrik
Evvelîn makdem-i 'urûcundur;
Ey sen, ey nûr-ı dîde-i Fâik,
Ey sen, ey şî'r-i ahsen-i Hâlik
Ki seher mevkib-i vülûcundur.

Ey sen, ey sen ki lâciverd-i semâ
 Çeşminin iltimâ'-ı mahmûru;
 Ey sen, ey sen ki bâd-ı gâliye-sâ
 Hâk-ı ulviyyetinde nâsiye-sâ;
 Âh, ey sen ki dest-i pür-ziveri

Mübhemiyet- güşâ-yı müstakbel;
 Ebediyet-mesîre-gâhındır,
 Âşiyân-ı cihân-nümûdun ezel;
 Ey sen; âh ey ferîşte-i menzil,
 «Âh, ey sen ki gâib ü hâzır!»

Âsumân bir serây-ı meftûhun
 -Gerçi bir sâha-i hırâmındır-
 Burçlar hâbgâh-ı üşkûhun,
 Ma'neviyyât-ı sâcid-i rûhun,
 Rûh-ı manzûme-i garâmındır!

fâilâtün mefâilün feilün
 fa'lün

S.F., C.16, S.392,3 Eylül 1314, s. 22.

HÜSN-İ MÜSTETİR

-I-

Bâlâ-yı kâinâtta bir dest-i âşinâ
 Serper nücûm-ı şî'ri semâ-yı hayâlîme;
 Şarkın bir onda mezc olur sen sâf u rûşenâ
 Eshârı mâhtâbı zalâm-ı leyâlîme.

Âtî misin, kerîme-i sevdâ mısın, veyâ
 Müstakbel âşinâ mısın ey hüsn-i müstetir?
 Aşkınla düştü yâdıma bir sermedî ziyâ,
 Yâdım ki bin melâike-i hüsne lânedir.

Gördüm hayâl-i çehre-i lâhûtiyânîni,
 İlhâmdan vücûda gelen mu'ciz ü berîn
 Eş'âr-ı nâ-şinîde gibi i'tilâ-nümûd.

Yok, şî'r olur mu hiç o kadar mâil-i suûd?
Hattâ zekâ değil bu kadar i'tilâ karîn;
Eyler tavâf-ı şî'r ü zekâ âşiyâneni.

II

Hırmân içinde, mâtem ü hüsrân içinde hep
Mahv ü tebâh olan bu hayât-ı garîbede
Varmış- ben anladım- ebediyyetle leb-be-leb,
Sâ'ât-ı zi-sükûn u sa'âdet nasîb ede.

Âfîmin ey bülend ü mübeccel mefkesi,
Gerçek ne hoştu âh seni gördüğüm o gün!
Bir sûret-i müebbedede oldu ma'kesi
Rûhum bütün bu nâmütenâhî büyüklüğün

Koynunda ahterân uyutan âsumân gibi
Âğûş-ı fikretimde şî'rler günûdedir;
Gençlik güler ziyâ-yı meâlinde hepsinin.

Feryâd, o da bu cevî-i amîk-i mehâsinin
Girdâb-ı bî-sükûn-ı şuûnunda münteşir
Bir nağmedir... Yazık, bitecek bir figân gibi!..

6 Teşrîn-i sâni 1314

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

S.F., C.16, S. 405, 3 Kânûn-ı evvel 1314, s. 229.

Temâsil, s. 43-46.

İNFİÂLÂT-I MARİZÂNE

Bu kâinât-ı hayâlât içinde ben, bîkes
Tazarruâtıma evc-i semâ iken ma'kes,
Hazîz-i hâke düşürdün bütün duâlarımı.

Evidda, mühlîk-i rûhun ilâc-ı münferidi,
Ümîdsiz yaşamak, çırpınıp tepinmekdi;
Şifâ verip bana gasbeyledin şifâlarımı.
Bırak, bu hâl-i sükûndan çıkıp da ben varayım

Bahâra yalvarayım, girdbâde yalvarayım,
Mukîm-i âlem ü vahşet, sefîl ü sergerdân.

Vuhûş hemdem, enîsim ketâib-i zulmet.
Bir âşinâ gibi ıfrîtlerle hem-sohbet,
Benim o hâlîme olsun harâbeler handân.

Bu haşr-ı mâtem eden kubbe-i mükevkebenin
Ziyâ-yı muzlimi altında leb-küşâ-yı enîn,
Mezârlarla, ölümle haşr olup kalayım.

Başımda sâikalar, berk u ra'dlar dönsün,
Güzergehimde bütün meş'al-i semâ sönsün;
Nasîbsiz yaşamaktan nasîb-i ömr alayım.

Bütün gazabları, âfâtı benden eflâkin
Tebâ'ud eylesin bir dakîka, sen lâkin
Yeter bu kahkaha-i şevk u aşka pâyân ver;

Değil mi yoksa mukadder, sükûn bu yıldırma?
Geçip de karşıma Allâh için uyandırma
Nevâzişinle akılsız başımda zelzeleler.

Elîmdir sonu her zevk u şevkin anladığım;
Yeter, yeter bu benim kahkahayla ağladığım;
Yeter tulû' ederek zulmet-i nigâhımda

Ukûle sâikalar yağdıran sehâbınla,
Seherlerinle, gurûbunla, mâhtâbınla
Koparma zelzele-i küfrü secde-gâhımda.

1 Kânûn-i evvel 1314

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

S.F., C.18, S. 445, 9 Eylül 1315, s. 35.

İrtikâ, C.1, S. 26, 10 Eylül 1315.

F.T., s.135-137.

SECDELERİM

Semâ-yı muhteşem-i kibriyâ-penâhîde
 -Ki yükselir ona fânîlerin münâcâtı-
 Uçar avâlim-i gaybın ukûs-ı esvâtı.
 Sorar Süheyl ile Pervîn Sühâ'ya, Nâhî de,

Zuhal Utârî'de Mirrîh, Müşterî'ye sorar...
 Bütün bu silsile-i pürsiş-i umûmîyi
 Bir ihtirâm ile dinler ve eylerim tekrâr;
 Muhîti rûhum olur bir uluvv-i tenhâyî,

Bu cîlvezâr-ı me'âlf-i bî tenâhîde
 Sûcûda da'vet eder bir nidâ-yı dîrâdûr,
 Ve ben bu emre hemen arz-ı inkıyâd ederim.

Büyür fezâ gibi vicdân; medîd-i secdelerim
 Ki aks-i zelzele-i bî-sükûn-ı rûhumdur.
 Uzar gider ebediyyet-serâ-yı tevhîde!

25 Kânûn-i evvel 1314

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

S.F., C. 16, S.410, 7 Kânûn-i sâni 1314, s. 306-307.

F.T., s. 155-156.

KIŞ MANZARALARI

I

-Üstâd Ekrem'e-

Bârid teneffüsüyle sefâlet saçan gece
 Bîdâr olur, zalâmına dünyâyı gark eder,
 Ma'rûz o bin hayâl-i mehîb ü müheyyice,
 Bîçâre yolcu râhını güçlûkle farkedir.

Kalbin zalâm içinde coşan hiss-i hâcisi
 Seyyâh-ı bî-karâra verir irtîâş-ı târ;

Yalnız dağın serîr-i cümûdunda, nerm ü hâr
Köyden gelir köpeklerin âvâz-ı mûnisi.

Çeşmân-ı tesliyet gibi tâbende, müsterîh
Bir safha-i münevverden aks eden bu ses,
Şarkın hadâikinde nağam-perver-i heves
Binlerce kuşların müteheyyic, hazîn, ferîh
Âheng-i bâmdâdına rûçhân-nümûn olur;
Söyler zavallı yolcuya bir nağme-i huzûr.

Mahkûm-ı samt-ı mevt iken etrâf serteser
Köyden gelen bu savt-ı garîb-i hayât eser,
Zulmette rehneverd-i beyâbân olanlara,
Berfîn-i cibâl içinde şitâbân olanlara
Kıymetli bir neşîde-i da'vet ki va'deder
Bir külbe-i latîfede bir kûşe-i penâh,
Âzâde bir maîşet-i sâfiyyet-iktinâh.

II

Yüksek derinliğinde bu pehnâ-yı haşmetin
Elvânı bî-karâr bulutlar ayân olur;
Hülyâ-yı şâirâneye bir âşiyân olur
Sisler ki subh ü şâm, o revân-ı tabîatın
Sahrâya münteşir nefes-i gonce-fâmıdır...

Bilmem seher müekkel-i haşr-ı hafâ mıdır?
Bir bûse-i kebûd ile teşrîh eder semâ,
Kûhsâr-ı erguvâna hafâyâ-yı şî'rini;
Dağlar da bir terâne-i mübhemle dâimâ
A'lâ eder semâlara rûyâ-yı şî'rini.

III

Müstakbel-i beşer gibi pûşîde serteser
Bir zulmet-i kesîfe ile şâhik-i refî';
Kar muttasıl yağar... Bu semâvî menekşeler
Mecmû'a-i mehâsin-i ezhârın en bedî'

Bir şî'rinin, benefşe-i hâkin lihâfıdır..
Bir şî'r, evet meâlî şafak hande-i bahâr;

Bir şî'r, evet kışın bu bir ithâf-ı sâfidır
Dildâr-ı nev-bahâra, bir ümmîd ü intizâr.

Âgûş-ı zemherîrde gûyâ kucaklaşır
Bir hande-i kebûd ile bir bûse-i sefid...
Lâkin şikeste, mürde, mükeffen uzaklaşır
Çok kerreler bu karların altında, bin ümîd,

Pervâz-ı sâkitinde, tuyûf-ı sefâletin
Çarpar simâha kahkaha-i hâinânesi.
Birden kanar cerîhası âh âdemiyyetin,
Mâtem-füzûd olur fukarâ âşiyânesi.

IV

İb'âd-ı bî-nihâyeden âğûş-ı zulmete
Serper kamer ziyâ-yı bedâyî-tırâzını
Bûlbûl bakıp bu feyz-i tecellî-i haşmete
Terkeyler âşiyânını, kartal firâzını.

Lerzân, kadîd ağaçların üstünde yavrular,
Elhâna kalbeder nağam-ı ihtirâzını;
Şâir de bir tebessüm-i hürmetle karşılar
Sevdâsının bu mahrem-i ulvî-i râzını.

Ebhâr-ı bî kerâne sürükler derin derin,
Irmaklar âb-hîz sevâhil-nevâzını;
Şâir bu mevcelerde hurûşân denizlerin
Dinler, duyar telâtum-ı dûr u dirâzını.

V

Samt u hirâs içinde uyurken bütün tuyûr,
Bâd-ı gûsûn-şiken geçerek nâgehân dolar
Râtib, karanlık ormana vahşî uğultular;
Hâbîde-i sükûn yuvalar târ-u-mâr olur.

Titrer çınarlar asabî irtîâş ile;
Hırçın deniz göğüs gererek bâda, pûr-gurûr,
Bir bî-nihâye darbe-i a'sârdır vurur
Emvâc-ı kefen-sârını gûh-ı müsellese.

VI

Gün karlı, buzlu dağlara bir buse-i vedâ'
Yollar, ve nâgehân çekilirken menâmına
Eyler o karlı, zirvede yangınlar iltimâ':
Gûyâ onun mukâbeledir ibtisâmına.

Yalçın, mehîb bir kayadan-lâne-i nüsûr-
Şâir bakıp tabîatın elvâh-ı şâmına,
Hissin derinliğinde gezen rûhu pür-sürûr,
Fırlar meyân-ı silsile-i ihtîşâmına.

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

S.F., C.16, S.409, 31 Kânûn-i evvel 1314, s. 294.

F.T., s. 68-75.

FÂNÎ GÜZELLİKLER

Karışmış birer makberî râyiha
Geçen günlerin dil-nişîn yâdına;
Koparmakta nisyân, o bûm-ı fenâ,
Hayâlimde bir mâtemî kahkaha

Senin de nasîbin o hiçliktedir
O hüzn-i semâvîyle sen, âliye
Verirken hayâlinde fevkinde bir

Esîrî güzellik bugün gençliğe
Tabîatta bir ân nihân, âşikâr,
Mehâsinde mübhem birer gölge var,

Ki hepsinde eyler fenâ ihtizâz.
Acep sen de ey mevt-i mihnet-güdâz
Bu ulvî serâ-perde-i kudretin
O fânî güzelliklerinden misin?

19 Kânûn-i sâni 1314

mefâilü müstefilün fâilün

S.F., C. 16, S. 415, 11 Şubat 1314, s. 387.

Temâsîl, s. 65-66.

SEMÂYA KARŞI

Cemâl'e

Rûhumda hüzn ü girye-i âniyle birleşir
 Enfâs-ı Nûha perver-i a'sâr-ı mâzîye
 Varlık denen bu sahn-ı havâdiste münteşir
 Her ses, sonunda müncer olur âh u nâleye.

Benzer hayât bence bir efgânlı giryeye;
 Eyvâhlar hayâtıma duymazsa ger yârin
 Her nağmesinde kalbimin insâl-i âtîye
 Vaveyl-i ıztırâbını geçmiş asırların!

Ey rûh-ı gayb, âlem-i lâhûtdan getir
 Bir şehper-i urûc ile bir tuhfe-i bekâ;
 Müstakbelin lisânı ne, şî'r-i semâ nedir?
 Ey kâinât-ı âliye teşrîh edin bana.

Ben başka bir edâ ile, tarz-ı beyân ile
 Elhân-ı kâinâtı, hafâyâ-yı hilkati
 Âheng-i rûha mezcederek yazmak isterim.

Bî-sûd bir hayât-ı perîşân u zâile
 Râzî değil gönül.. Yarıp âfâk-ı zulmeti
 A'sâr içinde kabrimi ben kazmak isterim.

mefûlû fâilâtü mefâîlû fâilûn

S.F., C.16, S. 412, 21 Kânûn-i sâni 1314, s. 342-343.

F.T., s. 85-86.

KEHKEŞÂNA KARŞI

Sen ey mâder ki mer'î, müstetir, câmid veyâ zî-rûh
 Bu mevcûdât-ı bî pâyânı tevîd eyledin, ben de
 Senin evlâdınım düşmüş mükedder, muztarip, mecrûh
 O âgûş-ı mükevkebdan bu zulmet-gâh-ı feryâda.

Güzergâhımda boş, korkunç derin girdâblar var ki:
 Figânım, mâtemim, giryemle ben mahkûmum imlâya;
 Fakat gerçek mi, ta'kîb ettiğim şehráh-ı târîki
 Karanlık bir derinlik, vasleder dergâh-ı Mevlâya?

O tevîd ettiğin binlerce, milyonlarca âlemler
 Bu hâkin aynı, yâ bir feyz-i müstesnâya mazhar mı?
 O âlemlerde âyâ büsbütün bir başka yer var mı?

Ki âtîden tevellüdle yaşar sükkân-ı siyyânı,
 Nedir bilmez geçen bir ömr-i şevkân yâd-ı giryânı,
 Bir istikbâl-i bî-mâzîde ikmâl-i hayât eyler.

1 Şubat 1314

mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

S.F., C.17, S. 425, 22 Nisan 1315, s. 133.

İrtikâ, C.1, S.8, 23 Nisan 1315, s.30.

F.T., s.81-82.

BİR Şİ'RİN ZILLİ FERYÂD-KÂRI

-Ali Sezâ Bey'e-

Hilkatte câbecâ mütecellîmehâsinin
 Düşsün-derim-zılâl-i pür-âhengi şî'rime;
 Düşsün ve bir temevvüc-i mübhemle tîtresin.

Ma'tûf olur kavâfil-i ecrâma gözlerim;
 Âheng-i sânihâtımı raks-ı avâlime
 Terdîf eder telâtum-ı emvâcî dinlerim.

Dinler ve bir perestîş-i san'atle, dâimî,
 Tesbîte ihtimâm ederim ben tabî'atın
 Pîş-i celâletinde coşan hiss ü fikrimi.

Dinler, yazar, durur, düşünür, başlarım yine;
 Mağlûbudur mukâvemet-i acz, sanatın
 Tab'-ı beşerde hâcise-i âteşînine.

Perrân bulutların bana dūş-ı mükevkebi
 Bir mevkib-i münevver-i pervâz u i'tilâ;
 Sevdâ kanatlı mevkibim en sâf emel gibi

Bir zirve-i kemâl-i hayâlîye yükselir;
 Bir hande-i muzî ile ilhâm eder bana
 Mechûl olan fikirleri bir hüsn-i müstetir.

Çağlar mükevvenâtta bir selsebîl-i nûr;
 Zulmet-serâ-yı leyl arasından hayâlîme
 Bir fecr-i câvidân-ı meâlî ayân olur.

Yazdıklarım bitince fakat hayret eylerim:
 Hepsinde bir tesâdü-m-i elhân-ı muzlîme;
 Bir hastanın enînine benzer şiirlerim.

mefûlû fâilâtü mefâîlû fâilün

S.F., C.16, S. 414, 4 Şubat 1314, s. 370.

F.T., s. 19-21.

İNANMA

İnanma, sevmiyorum; her hayât-ı münkesirin
 Muhabbetinde de bir gizli hiss-i nefret var;
 İnanma, sevmiyorum;sevgi bence şimdi derin
 Ve bî-nasîb-i devâ bir cerîhadır, sızlar.

Eder şebâbını tesmîm-i nefha-i hevesât,
 İnanma aşkına bir hod-perest vücûd-kâmın;
 Sezâdır olsa bir iklîl-i sermedî-i hayât
 Bugün fezâil-i sevdâya zıll-i endâmın.

İnanma; pür heyecân, âteşin talâkatle
 Gelip de ben sana arz-ı muhabbet ettikce;
 İnanma, sırtmasıdır hepsi ihtirâsâtın.

Gülüş vesîledir igfâle, ağlayış hîle
 İnanma, aldanacaksın, çalışma hey şaşkın

Bu hiss-i hâini sâfiyyetinle tezvîce!

18 Şubat 1314

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
fa'lün

S.F., C.17, S. 420, 18 Mart 1315, s. 52.

İrtikâ, C.1, S. 3, 19 Mart 1315, s.9-10.

F.T., s. 144-145.

OLİMP'E KARŞI

Sana seher bulutundan bir âşiyân yapayım,
Semâ-karîn şu dağın zirve-i berîninde;
Şafakta, meşrıkın âğûş-ı nâzenînde,

O dalga dalga karanlıkların ufûlüyle,
Şebin gurûbunu seyret; senin gözünde de ben
Tulû'lar göreyim leyl-i câvidânîden.

Bunun ketâib-i sevdâya sanki nisbeti var,
Bütün serâir-i a'sârı nakleder Zühre
Alesseher bu berîn lâne-i esâtire.

Hayâtımı kemiren bu melâl-i mechûlun
Siyâh pençe-i kahrında muztarib, muğber
Yetîmler gibi bîdâr kaldığım geceler,

Inan inan ki işittim bu gûh-ı sâhirle
Müşâfehât-ı hayâliyye-i semâvâtı.
Bu târem-i ezelnin o mübhem esvâtı

Birer belîğ-i şiidir ki âşinâ oluruz
Hayâl ü hissile ancak onun güzelliğine;
Kalır gavâmız-ı ma'nâsı fikre bîgâne.

O hüsn-i müstetirin, hüsn-i âlihânen için
Bütün neşâyid-i sevdâmı böyle istiyorum...
Fakat sen evceğizinsin benim yerim uçurum.

Bu pek derin uçurumlarda belki varlığın,
Müfîd olur harekât-ı nihân u mahsûsu
Bir i'tilâyı fakat i'tilâ-yı ma'kûsu.

Her i'tilâ beni senden tebâ'ud ettiriyor,
Uzaklaşır, mütemâdî uzaklaşır giderim;
Harâbeler gibi ağlar hayât-ı derbederim.

Her i'tilâ beni senden tebâ'ud ettiriyor;
Senin hayâline doğru uçarken, âvâre
Cenâh-ı fikr ü hayâlim kırıldı kaç kerre.

Evet kırıldı, ve feryâd-ı inkisârıyla
Bayıldı ömrümün ümmîd-i zinde-gânîsi;
Bugün semâ-yı şebâbet te zill-i fânîsi

Gezer durur; bana bir sâye-bân u rehberdir
Hayât, o geçmeye mahkûm edildiğim mürde,
Sıcak, susuz, müteeyyis, muhavvef çöllerde

Gezer durur; bana bir sâye-bân u rehberdir:
Semâ-yı bâdiye fevkünde kehkeşân gibi ki
Kılar irâe vü ta'yîn tarîk-i târîki.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

S.F., C.17,S.417, 25 Şubat 1314, s.7.

F.T., s. 87-90

DİCLE HÂTİRALARDAN

Seni görmek: Hayât-ı âmale
Nefh-ı rûh eyleyen bu fikrile ben,
Atlarım mahşer-i mehâlikten
Rehberî-i hayâl-i hüsnünle

Beni kaç kerre, bindiğim kısrak
Yıkacakken, yolumda ben koştum
Yine taşlık, çukur, kaya, uçurum
Azm-i sevdâma hâil olmayarak.

Ben o gün böyle her muhâtaraya,
Kahramânlar gibi göğüs gererek,
Seni bir kerre istedim görmek.

Aradan geçti hayli müstehzî
Yılların tayf-ı zulmet-âmîzi
Hiç dokunmaksızın bu hâtıraya.

Dicle'nin sâhilinde yapıyınız
Düşünüp bekledim gurûba kadar;
Bî-tenâhiydi sâha-i manzar...
Şems-i gârible karlı dağlarımız,

Yâdigâr-ı bahâr-ı zâil olan
Gonce-zâr-ı hazâna benzerdi;
Sanki kuşlar değil de ormandan
Uçuşan rûhlar, gönüllerdi.

Şimdi a'mâk-ı târ-ı fikrimde
Yâdının bir ziyâ-yı îkâzı
Gâh canlandırıp bu enkâzı,

Rûhum oldukça mâil-i tayerân
Beni tehdîd eder mesâfe, zamân,
Kırılır şehper-i hayâlimde.

∴

Hiç duyulmazdı, gark-ı reng ü ziyâ,
Ovanın haşmet-i menâzırına;
Bir duman çöktü dağların sonra
Zirve-i kâinât-ı nâzırına.

O derin kubbe-i mükevkebede
Muhteriz bir nigâh-ı aşk-âsâ,
Mütefekkir bakardı çeşm-i mesâ
Ezeliyyetten âlem-i ebede.

∴

Peyk-i arzın leb-i habîrinde
 Bir semâvî peyâm arar gibi, sen,
 Hep gezindin melûl ü beste- dehen.
 Kumluğun zîre-i saffirinde,

Ey hayâl-i muhâl olan meleşim,
 Pây-ı nâzınla açtığın izler,
 Şimdi gözyaşlarımla beslediğim
 Ne kadar yâd-ı dil-nişîn gizler!

Korkarak sonra samt-ı mevkî'den,
 Şu'le-i mâhı sen bir âvâre
 Gölge hâlinde hep sürüklerken,

Görüyordum benim bu zulmânî
 Fikrimin devre-i esâtîre
 Her hırâmınla rüc'at ettiğini.

..

Yaşadım böyle âh kaç kerre
 Bir Lamartin hayât-ı ma'sûmu;
 O hayâtın hayâl-i mevhûmu
 Şimdi medfûn zalâm-ı a'sâra.

Artık onlar bütün karanlık, uzak;
 Sen de bir mâzi-i hayâl u muhâl.
 Değilim ben sezâ-yı istikbâl,
 Hep o mâzîyle isterim yaşamak.

Mütehassir likâ-yı câvîde
 Gideriz, yoktur ihtimâl-i rücû';
 Gît o edvâr-ı bî-nihâyette

Rûhun olsun bekâ-güzîn-i tulû';
 Duruyor çünkü bir sehâb-ı muzî
 Reng ü bu 'dile çehre-i mâzî.

fâilâtün mefâilün feilün
 (feilâtün) (fa'lün)

S.F., C.19, S.472, 16 Mart 1315, s. 50.

İrtikâ, C.2, S. 5 -53, 17 Mart 1316, s. 17-18.

F.T., s. 113-118.

MÂZİDEN BİR GÖLGE

Unut, bu hiss-i hıyânetle mümtelî kalbi,
Unut ki hâcise-i ihtirâsa müstağrak
Şebâb-ı ömrümü, yüksekliğiyle okşayarak
Geçen hayâlini seyreyledim yabancı gibi.

Bugün sürûr-ı talâkıyla titreyen ve gülen
Bu bûselerde de hamyâze-i gınâ belirir;
Bizim fezâilimiz süslü bir nûmâyişten,
Garâmımız da bir eğlenceden ibârettir.

Sever, sever, unuttur.. Bî-vefâdır erkekler;
Kararsız hevesâtıyla zâhiren süslü,
Fakat melûl, fakat boş bir âşiyân besler.

Evet, zavallı! Ne müdhiş tehekkümât-ı sinîn:
Soğuk soğuk esiyor defn olunmamış bir ölü
Hevâ-yı vahşeti, üstünde yâd-ı mûnisinin.

19 Mart 1315

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

S.F., C.17, S. 423, 8 Nisan 1315, s. 101.

F.T., s. 169-170.

İHTİSÂSÂT-I MARİZÂNE

- Babamın rûhuna-

Bütün zindânların, makberlerin, tâk-ı revânımda,
Karanlık, mübtekî yalnızlığından gölgeler titrer;
Tazarru'lar, du'âlar, ka'r-ı kalbimden kopan sesler
Alır bir şekl-i vâveylâ-yı pür- nefret dehânımda.

Bu vâveylâ-yı meşûmem, bu vâveylâ-yı mâtemde
Eder tezyîd-i samt ib'âd-ı hiç â hiç ü mübhemde;

Donar haşyetle hattâ rûh-ı mevcûdât-ı nâlemde;
Öter bir baykuşum gûyâ harâb âbâd-ı âlemde.

Nasıl şimdi benim feryâd-ı acz u ıztırâbımdan
Melûl olmazsa hîçî-keşte-i mâzî olan insâl,
Sizin feryâd-ı fânînzinde, ey âkvâm-ı istikbâl,
Nüfûz etmez yarın peygûle-i hâmûş-ı hâbımdan.

Senin, ey mevt, evet yalnız senin zîr-i cenâhından
Tulû' eyler bu mahlûkât için bir leyl-i bî-ferdâ;
Verirsin bir huzûr-ı sermedî, bir nevm-i bî-rûyâ:
Masûn her kahr u derd-i ihtimâl-i intibâhından.

Bu yalnızlık, bu bîkeslik de bir gün intikâl eyler
Senin dest-i rehâ-kârınla târîkî-i edvâra;
Bu bîkeslik... Hayır, nerden bu alçak hüsn-i âvâre
Tarassud-gâh-ı ümmîdimde tahşîd-i zılâl eyler?

Bu yalnızlık, bu bîkeslik: Bu hissiyât-ı ye's-efzâ,
Bu hissiyât-ı bedbînâne, hissiyât-ı meş'ûme
Bu bir hummâ-yı ânîdir gelir bir fikr-i ma'sûme.
Kılar rûhun maâlî-i tesellîsiyle istihzâ.

Ey insâniyyetin en muztarip, en bîkes efrâdı,
Sizinçün kalb ü vicdânımda mâdâm ihtizâz eyler
Ezelden âşinâlıklar, fenâ bulmaz uhuvvetler
O bîkeslik bu muhtel, hasta fikrin kendi îcâdı.

mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

S.F., 17, S. 421, 25 Mart 1315, s. 70.

İrtikâ, C.1., S. 4, 26 Mart 1315, s. 16.

F.T., s. 132-134.

O BÜSELER

Nezîh ü sâf iki sevdâ teheyyüc eylerken
Sûrûd-ı bûseyle,

Bütün ketâib-i deycûrun ufk-ı mukmirden
Ziyâ-yı bûsesi serpildi cebhe-i leyle.

O bûselerle kadınlık 'itâb ederdi bana
En ince hissiyle;
O bûselerdeki ibhâm-ı vâzih-ı ma'nâ
Bir inkişâf-ı bahârı verirdi âmâle.

O bûselerle melekler gezerdi rûyâmı;
O bûselerle der-âgûş ederdi ilhâmı
Tahassüsâtımın en yüksek, en derin şi'ri

İçinde âlemin enkâz-ı ıztırâbı defîn
Olan hayâlîme hâlâ o bûse-i şegafın
Tahayyülüyle gülümser güzelliğin şi'ri.

27 Mart 1315

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)
mefâilün fa'lün

*S.F., C.17, S.423, 8 Nisan 1315, s. 101.
F.T., s. 163-164.*

UZAKLARDAKİNE

Ettikçe şeb, menâbi-i ulviyyeden zuhûr
Eyler tulû', fikrime bir leyl-i muhteşem;
Envâr-ı âsumân gibi zulmet- güzîn olur,
Mensûb-ı ahterân mı hayâlât-ı sâhirem?

Yâdında kâinâtıma bahş-ı uluvv eder
Ey aks-i nûr-ı dîdesi encümde mürtesim;
Müstakbilimde zâhir olur gâh o dîdeler,
Serper bükâ-yı şi'rime bir nûr-ı mübtesim.

Hüznün verir müşâfehe hissine bir lisân,
Hüsnün verir mükâleme-i hüzne bir sūrûd;
Sevdâ eder mülâtafe nazrende dembedem.

Ey kâinât-ı hissime mescûd olan vücûd,
 Bir hande:Gönderir bana bir zevk-ı câvidân,
 Bir bûse:Bahş eder bana bir ömr-i bî-herem

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

İrtikâ, C.1, S. 5, 2 Nisan 1315, s. 17.
F.T., s. 165-166.

AŞK-I HAYÂLÎ

Yıllarca bir hayâl-i tesellîye müftedir,
 Sevdim terânesiyle hep aldandım, inledim;
 Mübhem,küşâde-çehre, girîzân ü müstetir
 Sevdâların meâlini rûhumda dinledim.

Bir mehd-i zührevîde semâ-yı muhabbetin
 Yüksek neşâidiyle uyuttum melâlimi;
 Gösterdi i'tilâlara peyrev şebâbetin
 l'câz-ı müsteârı hayât-ı avâlimi.

Lâkin bugün hayâl-i girîzân-ı ömrümü,
 Bir i'tidâl-i demle düşündüm, ve bir şehîk
 Anlattı bir vuzûh ile hırmân-ı ömrümü;
 Bildim ki: Bir garâm-ı hayâlidir en refîk;

A'sâb-ı ihtisâsımı mechûl ufukların
 Mechûl ü muhteşem nagemâtiyla inleyen.
 Müstakbel-i garâmıma ey rûh olan kadın,
 Ufk-ı mukadderâtıma in bir sitâreden.

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

S.F., C. 19, S. 475., 6 Nisan 1315, s. 98.
İrtikâ, C.2, S. 8-56,7 Nisan 1316, s.30.

EZAN

-Mehmed Ali Aynî Bey'e-

Nedir bu nağme ki dinler huşû'-ı kalb ile ümmet,
 Nedir bu ses ki eder sermedî büyüklüğü i'lâm?
 Evet ne der ki cemâ'at-i pür-hamiyyet-i İslâm,
 Olur, duyunca, cebîn-sûde-i ibâdet ü hürmet?

Bu ses telâtum-ı âheng-i uhrevîdir, önünde,
 Olur şütûm-ı garaz, na'ra-i hüsûmet, o meşûm
 Sadâ-yı hırs-ı beşer bir sükût-ı hürmete mahkûm;
 Verir hayât, ebediyette muhtazır bir ümîde.

Bu din-i Hakka melekler durur bu sesle selâma;
 Bu sesle mağrib ü meşrik, bu sesle arz u semâvât
 Eder Hüdâsına i'lâ-yı sûz u sâz-ı münâcât;
 Bu sesle nûr-ı kemâlât uçar fezâ-yı zalâma.

Bir ihtizâz-ı tesellî bulur bu seste enînler;
 Bu ses hitâb-ı maâfî, bu ses hitâb-ı uhuvvet
 Ki kâinâtı eder sâye-i felâhına da'vet...
 Bîlâd-ı Rûm u Arab dinler, Afrika, Cava dinler

Evet, teveccüh ederken bu ses Cenûb u Şimâle.
 Hayır, duyduğumuz şey ne ses, ne nağme, ne elhân;
 Bu bir şelâle-i kudsiyyedir ki hâk-ı fenâdan
 Çıkar.. Fakat dökülür gâye-i semâ-yı kemâle.

mefâilün feilâtün mefâilün feilâtün

İrtikâ, C.1, S. 6, 9 Nisan 1315, s. 21.

F.T., s. 153-154.

REHÂVET-İ HİS

Rûhum yüzüyor boşluğa sâ'id
Efkârımın âsûdeliğinde;
Pûyân değilim şûh u muannid
Bir kâfiye, bir nağme peyinde.

Eşyâ-yı muhîtiyyede bî-tâb,
Dinler gibidir samt-ı leyâlî;
Ba'zan veriyor bir dizi şeb-tâb
Sahrâlara bir nâb-ı tesellî.

Hâmûşî-i şeb yâdıma nâfiz:
Beynimde ne bir sarsar-ı dûzah
Fikrimde ne bir tayf-ı mu'acciz;
Bir cevî-i hayâlî-i mukazzah

Âmâlîme kehvâre-i tehzîz
Mürgân-ı siyeh-reng-i leyâlin
Çâlâki-i pervâzı da sessiz,
Hemdem tayerânıyla zılâlin.

Rîzân oluyor yâdıma sanki
Zulmetlerin enfâs-ı sükûnu;
İnsanlığımın nerde deminki
Emvâc-ı hurûşân-ı şuûnu.

mefûlû mefâîlû feûlûn

S.F. C.19, S.476, 13 Nisan 1315, s. 130.

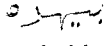
İrtikâ, C.2, S. 1058, 21 Nisan 1316, s.37

BİLMEM KİME KARŞI

Niçin seninle sevişmekten ihtirâz edelim,
Değil midir mütekâbil bu ihtiyâc-ı garâm?
Gezer semâları sevdâ, o kevkeb-i muzlim
Kılar, taarruzu fevkinde âlemin, ârâm.

Eğer seninle yaşarsak, o zindegânîden
 Bu intizâm-ı tabî'îye bir hâlel mi gelir?
 Hayır, hayır, kadın erkek yaşarsa münferiden
 Hayât-ı bîkesi nâkıs, vücûdu zâiddir.

Hayât-ı safvet-i fitriyyeden cûdâ düşüren
 Bütün kavâid-i mevzûa itibârîdir;
 Ve hep tevellüd eder hırs-ı âdemiyyetten,
 Seninle gel kaçalım bir vebâ-yı sârîdir

Temâyülât-ı samîmiyyemizle istihzâ
 Eden bu hodgâmi-i beşerden uzak
 Seninle mest-i muhabbet, seninle müstesnâ,
 Seninle rûh olarak böyle dâimâ yaşasak.

17 Nisan 1315

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

S.F., C.17, S. 426 29 Nisan 1315, s. 149.

İrtikâ, C.1, S.9, 30 Nisan 1315, s. 33.

F.T., s. 93-94.

DENİZLERE KARŞI

Deniz sükûn-ı medîdiyle, cûşîşîyle bize
 Birer neşîde okurken kitâb-ı hilkatten,
 Derin hüzünlerimin rûhu sâfilîyetten
 Suûd eder mütefekkir ve hisli bir denize.

Olur denizleri bir bâd-ı ma'nevî zâir,
 Melâl-i rûhuma bir bûy-ı tesliyet- mev'ûd;
 Bu dalgalar-ki, peyâpey vûrûd u fikr-âlûd,
 Dühûr-ı mâziyenin şâhid-i vekâyî'idir-

Selâmladıkça hayâlâtı, çehre-i san'at
 Bir âb u nâb-ı esîrî, bir incilâ-yı vîn
 Bulur; ve sâha-i ibhâm içinde hülyâ-çîn

Nazarlar onda temâsî-i kâinâtı okur.
 Ne doğrudur dediğin ey zekâ-yı dūrâdûr:
 «Eser denizde tesellî hevâsı her sâat.»

19 Nisan 1315

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

S.F., C.17, S. 430, 27 Mayıs 1315, s. 215.

İrtikâ, C.1, S. 13, 28 Mayıs 1315, s. 50

F.T., s. 83-84.

NESİM-İ ÂŞİNÂ

Şu uzaklarda, ufk-ı mâîde
 Gömülen gûh-ı erguvânîden,
 Dicle vâdîlerinde hâbîde
 Tıf-ı sevdâmı okşayıpta gelen

Bir nesîm-i kebûd-ı 'itr-âgîn,
 Cebhemîn dâimî harâretine
 Saçtı bir gizli nefha-i teskîn...
 O semânın nigâh-ı safvetine

Karşı hülyâlarım ile beslediğim
 Şimdi boş, bîkes âşiyânlardan
 Sanki bir tûf-ı âşinâyîdir.

Sanki bir tuhfe, bir haber getirir
 Bana, yâdıyla şimdi inlediğim
 O zamânlar, o âsumânlardan.

fâilâtün mefâilün feilün
 (feilâtün) (fa'lün)

İrtikâ, C.1, S.8, 23 Nisan 1315, s. 30.

F.T., s. 125-126.

BENLİĞİMİN KARANLIKLARI

Gâh bir mübhemiyetin pek uzak
Bir hayâliyle âşinâlık eden
Fikrimin zulmet-i saffîrinden
Rûhen âzürde-i kelâl olarak,

Soruyorlar ki her zamân kimedir
Bu karanlık neşâyid-i sevdâ?
Hangi yüksek hayâl-i müstesnâ
Fikr-i müstakbelinde hâkimedir?

Âh bilseydim âh o mechûle,
O benim rûh-ı fikr ü şî'rim kim?
O zamân ben şikeste-per bir kuş,

Yok yok eflâke karşı bir baykuş
Gibi mübhem, siyâh nâlemle
Dâimâ, dâimâ öter miydim?

Âh sen, ey ferîşte-i ferdâ,
Böyle kaldıkça müstetir, mehcûr,
Edecektir bu hâme-i sevdâ
Mütemâdî isâle-i deycûr.

Yaşamak şübhelerle ölmek mi?
Ooh kâfîdir, etmesin tehdîd
O elîm ihtimâl, o şekk-i medîd
Hep karanlıklarıyla âtîmi.

Âh bilsem senin kim olduğunu,
Açılır bargah-ı istikbâl
Ufk-ı zulmet semâ-yı ömrümde;

Acırım ey melîke-i âmâl,
Sen de bilmezsen âh eğer sen de
Rûh-ı şî'rimde hâkim olduğunu.

Gülistânın revân-ı perrânı
Mütelâkî olur sehâible;

Var hayâlâtımın da seyrânı
Gayr-i mer'î olan ketâible.

Birleşir dalgalarla ufk-ı semâ,
Yıldırımlarla şâhikât-ı cibâl;
Olacak bir gün âşinâ-yı visâl
Yâd-ı mâzîmle fikret-i ferdâ.

Bu telâkî-geh-i umûmîde
Ben fakat senden ayıryım, heyhât,
Ben fakat senden ayıryım, nefrîn!

Bir ümîd-i yetîm ise bu hayât,
Söyle, olsun bu öksüz ümmîde
Zulemât-ı fenâ içinde deffîn.

27 Nisan 1315

fâilâtün mefâilün feilün
f âilâtün (fa'lün)

S.F., C.17, S. 431, 3 Haziran 1315., s. 231.

Malûmât, Y.5, C.8, S. 189, 10 Haziran 1315, s. 1376-1377.

HAYME-NİŞİN

-Yeşil yurtlulara-

O günde bir koca sahrâ, bir ufk-ı nâ-mahdûd,
Uzak bu dağdağalardan, bu izdihâm-âlûd

Şehirlerin bu tekâzâ-yı haşmetinden uzak,
Koyunlarıyla yaşar peyrev-i bahâr olarak.

O, bir karış yere mahrûm-ı mâlikiyyet iken
Cibâl ü deşt ona âzâde, sâf bir miskin.

Yaşar tabî'atın âgûş-ı nilgûnünde;
Onun vezân olamaz hayme-i sükûnunda

Bu girdbâd-ı kıyâmet-nümûn-ı hissiyyât;
Ne arzû-yı tefewuk, ne ihtirâs-ı hayât.

Azîm o bâdiyeler mahşer-i sükûnettir;
Büyük kederlere bir melceen sıyânettir.

Gelir menâtık-ı mechûle tuhfesiyle riyâh:
O keşî-i dâim-i deryâ vü deşt eden seyyâh.

O sâdegî-i umûmîde nûr-ı isti'dâd
Ebed zalâm-ı mekâbirden etmez istimdâd.

30 Nisan 1315

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

S.F., C.17., S. 437., 15 Temmuz 1315., s. 330.

İrtikâ, C.1, S.20, 16 Temmuz 1315, s. 80.

F.T., S. 76-77.

GEÇMİŞ BİR MÂTEMİN ZILL-İ EBED-PÂYDÂRI

-Babam-

Ümîd-i tesliyet ağlar reh-i şebâbımda,
Sükût-ı mâtem uçar nağme-i garâmımdan;
Gezer hayâl-i memât ufk-ı ıztırâbımda,
Bana temevvüc eder aks-i ibtisâmımdan.
Bütün saâdeti ben rehrev-i fenâ görürüm
Zamânın ecniha-i zucret ü fütûrunda;
Nedir bütün gece bir vech-i rûşenâ görürüm
Cezîretü'l-Arab'ın bir kenâr-ı dûrunda

Yakar dimâğımı sûz-ı lehîb-i hissiyyât,
Acır bu hâlîme yalnız bir âşinâ-yı hayât,
Bir âşinâ ki siyeh pûş-ı zulmet-i mâzî.

Fakat kapanmalı artık bu sahne-i mâtem;
Koşun, gelin bana ey hâtırât-ı ma'sûmem;
Tahakkümün yetişir ey hayât-ı müstehzî.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

İrtikâ, C.1, S.9, 30 Nisan 1315, s. 33.

F.T., s. 173-174.

BİR ARKADAŞA

Âşinâlar, ufuk-ı yâdıma mâtemlerini
Saçarak benden uzaklaştı; ve ben yapıyınız
Muztarip, münfail, âzürde-i gam, mevâsız
Koşarım; Va'dediyor bir şafak-ı zulmânî

Bu takâzâya, bu âlâma, bu evcâ'a bedel
Bana bir lâne-i deycûr ile bir nevm-i sükûn;
Rûh-ı müstakbel ü mâzîyle serâser meskûn;
Olan ufkunda biter fikr-i ebed, fikr-i ezel.

Her tecellî bırakır kalbimi işkencelere,
Fikrimin ma'bedidir bir seher-i âvâre;
Sanırım sen de acır kalbimin öksüzlüğüne

Bir büyük rûh bütün hiss-i meâlîsiyle:
Eğlenirken acı bin hande-i bî-rahmâna
Bir küçük hilkatın ümmîd-i tesellîsiyle.

1 Mayıs 1315

fâilâtün feilâtün feilâtün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

S.F., C. 17., S. 441, 12 Ağustos 1315, s. 391. ("Şekîb" adıyla yayınlanmıştır.)

İrtikâ, C.1, S.22, 13 Ağustos 1315, s. 87-88.

F.T., s. 146-147.

HÜSÛFA KARŞI

- Hüseyin Celâl Bey'e-

Kamer, bu cev-v-i meâlîde ahterân îkâd
Eden o lâ-yetegayyer o kâinât-şümûl
Nizâma, kuvvet u kânûna dâimâ münkâd,
Nihâyet eyledi serhadd-i inhisâfa dühûl.

Yavaş yavaş safehât-ı semâ-yı şeb kararır,
Ve sâye pûş-ı hayâlât olur bu vech-i besîm;
Zavallı gençlik içinde yazık yazık vardır,
Hayât, o cev-v-i havâdiste bir hüsûf-ı elîm

Fakat bu böyle devâm eylemez muhakkaktır:
 Kamer, bu zıll-i siyehten çıkar biraz sonra;
 Bütün zalâm-ı şebistânı parçalar, dağıtır,
 Saçar ziyâsını sahrâya, ufka, dalgalara.

Nasıl o eski letâfetle, handelerle kamer,
 Ziyâ -nisâr-ı tesellî olursa hâke yine,
 Bir incilâda mukadder midir, zavallı keşer,

Hüsûfunu müteâkip senin de gençliğine?
 Evet şebâbına pîr ü ademde ey fânî,
 Bir incilâ... Fakat âh, incilâ-yı zulmânî.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

Mâlûmât, Y.5, C.8, S. 185, 13 Mayıs 1315, s. 1299.

F.T., s. 91-92.

RÛH-I BİDÂR

-Hakkı'ya-

Herşey: Kayalar, dalgalar, eşbâh u hayâlât,
 Herşey: Büyük ormanların âsûde sürûdu,
 Herşey: Şeceristân u sahârî uyuyordu;
 Hattâ küreden yükselen elhân-ı münâcât.

Yalnız bu sükûnet-geh-i nâimde sevâhil
 Bir dest-i nihânî ile bîdâr u ziyâ-dâr;
 Yalnız bu derin boşluğa mensûr olan envâr
 Esrâr-ı semâviyyeyi deryâya nâkil.

Birdenbire eşyâda ayân oldu tebeddül.
 Rûhumla tabîatta te'âtî ve tebâdül;
 Fikrimde ufûl etti hep envâr u zevâhir,

Mâzî-i semâvât ile âtî- i mekâbir;
 Oldum zulemât-ı ebediyyette seferber
 Bir sâniye rûh-ı ezeliyyetle berâber.

Kadıköyü 17 Haziran 1315

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn
 (fa'lûn)

S.F, C.17, S. 436, 8 Temmuz 1315, s. 310.

İrtikâ, C.1, S.19, 9 Temmuz 1315, s.76.

MESÎRE-İ İLHÂM

-Süleymân Nesîb Bey'e-

Bu muattar kenâr-ı mahremde,
 Bir tesellî-i sermedî duyulur;
 Bu bahâr âşiyân-ı hurremde
 Yaşayan başka türlü şâir olur.

Renkler nağmelerle leb-ber-leb,
 Kayalar dalgalarla dûş-â-dûş;
 Dereler, zirveler, kovuklar hep
 Mübtesim, pür-nagam, hudâret-pûş.

Şeceristân-ı râz- perverde
 Ebedî bûseler tenessüm eder;
 Sânih-i rûh olan şiirlerde

Bu güzelliğlerin tecessüm eder
 Bizce en mübhem, en haff rengi,
 En esîrî hayâl ü âhengi.

∴

Bu müşemmes mazalle-i sevdâ
 Mâi bir lânedir, muhât-ı bahâr;
 Çamların sâye-i ketûmunda
 Ne kadar mâcerâ-yı sevdâ var.

Kimbilir, kaç hayât-ı âvâre
Burda tenvîm-i ıztırâb eyler;
Peyrev olmuş sürûr-ı eşcâra
Ne kadar muhteriz müşâfeheler.

Leyl in âgûş-ı ihtirâzında,
İki aşkın bir infilâkıyle
Unutulmuş geçen merâretler.

Geh nişîbinde geh firâzında,
Evvelîn bûse-i telâkîyle
Uyutulmuş zühreli hasretler,

∴

Anlıyor burda hepsi birbirini
Mâhtâb u seher, nebât ü cemâd:
Gösterir Zühre mâha nesrîni,
Mahrem-i ufk eder menekşeyi bâd.

Fakat ey kâinât-ı nûrânî,
Bu nasıl sırr-ı mübhem ü muzlim?
Hep nebât ü cemâd birbirini
Tanısın, anlasın da ben kalayım

Hisse, idrâke, rûha sâhibken
Hisse, idrâke, rûha sâhib olan
Ezelî âşinâma bîgâne.

Bu mu, ey rûh-ı sermedî nâlân,
Bu mu, ey rûh-ı âsumân mesken,
Bu mu, şâyân olan büyüklüğüne?

Heybeli: 2 Temmuz 1315

feilâtün mefâilün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

S.F, C. 17, S. 439, 29 Temmuz 1315, s. 359.

Malûmât, Y.5, C.9, S.197, 5 Ağustos 1315, s. 85.

F.T., s. 64-67.

BALIKÇIL

-Kardeşime-

Bir sath-ı inkisârdır emvâc için, bana
 Bir minber-i tefekkür olan sahra-i siyâh
 Okşar tahassüsât-ı cehennemle âşinâ
 Bir fikri ihtisâm-ı gazûbâne-i miyâh.

Sâhillerin halel veriyor hâl-i samtına
 Emvâc bir hücum-ı peyâpeyle pür-gazab;
 Yalnız, bu bâd-ı müselsel bu fırtına
 Âvâre bir balıkçıla hengâme-i tarab.

Ormanda muhteşî şidde-i bîm iken tuyûr,
 Gûyâ bu kuş zekâlara cây-ı üfûl olan
 Toprakların hevâ-yı sükûnunda bî-karâr

Bir rûhtur ki fırtınalar, girdâblar
 Âlâm u ıztırâbına olmuş muvakkaten
 Kehvâre-i huzûr.

Mudanya 30 Temmuz 1315

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

*S.F, C.18, S. 443, 26 Ağustos 1315, s. 6.**İrtikâ, C.1, S.24, 27 Ağustos 1315, s. 95.**F.T., s. 161-162.*

BİR HÜSN-İ NEV-TESETTÜRE KARŞI

Düşündürür beni hâlâ, yolunda bir genç kız
 Kıyâfetiyle tecellî-i nâgehânînin;
 Semâ-yı târ-ı şebâbımda açtı pâyânsız
 Bir ufk-ı şî'r ü ziyâ hande-i nihânînin.

Tesettür ettiniz artık; o hüsn-i müstesnâ
 Sitâreler gibi hattâ görülmeden sevilir;
 Kadınlığın bir esîrî meâl-i ismetidir
 O ihmîrâr-ı tesettürde gizlenen ma'nâ

Güler kaçır, görünür gizlenir, çocukluğa hâs
 O işvelerle güzel bir çocuktunuz daha dün;
 Nigâhınız kılıyor başka bir meâl-i ihsâs
 Siyâhi-i tutuk-ı istitâr içinde bugün.

Çocuktunuz daha dün; bir nümûv-i ânîyle
Bugün hüviyyetiniz bir şebâb-ı şî'r ü emel;
Hübûbâ meylediyor benliğimde müstakbel
Hırâmınızdan uçan nefha-i civânîyle.

Çocuktunuz daha dün, belki zevk-yâb-ı lu'b;
Çocuktunuz daha dün, şimdi bir gelinlik kız;
Sizinçin artık o eğlenceler medâr-ı ta'ab,
Yabancıdır demek evvelki âşinâlarınız.

Çocuktunuz dana dün, şevk ü neşeden masnû'
Koşar, güler, şakırır şimdi bir hanım kız ki
O her tesâdüf edildikçe yolda evvelki
Latîfeler, şakalar, gülmeler bütün memnû'.

Yarın da ismet-i nisviyyenizle bir gence
Olursanız ebedî bir refîka-i vicdân.
Hayâlinizle hayâlim tesâdüm ettikçe
Bakın:Güzelliğin edvâr-ı inkılâbından

Geçip suûd ediyor zirve-i tekâmülüne.
Bu i'tilâ-yı hayâlî fakat süreksizdir:
Kaçarsınız, kalırım ben şikeste-per hâsir
Hakîkatın bu mülevves bataklığında yine.

Teşekkül eyledi endâmınızla fikrimde
Bütün mehâsin-i fevka'l-hayâle bir mecmû';
Gülümse sin, bırakın, kâinât-ı şî'rimde
O hüsn-i müstetir eş'âra en güzel mevzû'.

Ne hoş, ridâ-yı tesettürle münkeşif mahzâ
Gönülde haşr-ı ma'âlî eden güzelliğiniz;
Evet kemâl-i hayâlî kalın, görünmeyiniz
Bizim nigâh-ı temâşâ-yı ihtirâsımıza.

Bursa 14 Ağustos 1315

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

İrtikâ, C.1, S.25, 3 Eylül 1315, s. 99-100.

S.F, C.18, S. 443, 23 Eylül 1315, s. 23.

Temâsîl, s. 40-42 (*Hüsn-i Nev-Tesettür* adı ile yayınlanmış)

HÜSN-İ MAHZÜN

İhtîşâm-ı gurûbu görmek için,
Geçerek ba'zı ben civârından,
Olurum bir dakîka rikkat-çîn
Bir günün hâl-i ihtizârından.

Yayılır mevce mevce âfâke
Akşamın reng-i sâye meşhûnu;
İltimâ-ı hafî-i evrâka
Karışır ismirâr-ı gülğûnu.

Bir buhâr-ı kebûd içinde nehir
Sanki bir kehkeşân-ı hâkîdir;
Kararır sonra dağların birden

İhtizâzât-ı erguvânîsi.
İşte mâzî olan, ölen, gömülen
Bir günün de hayâl-i fânîsi.

O zamân hasta bir bakışla senin
Görürüm kûhsâra bakdığını;
Bu muhîtin tavâf eder bir enîn
Bu makarr-ı bahâr olan dağını

O zaman sanki rûh-ı eşyâya
Gözlerinden nüfûz eder hüznün;
O zaman ben de zîr ü bâlâya
Dalarım hasta bir bakışla bütün.

Artık ötmez cebelde hiç bir kuş
Şimdi hep gölge, her taraf hâmûş,
Dönerim ben de şehre gölge gibi.

Ben geçerken yolumda bir baykuş
Isırır bir dakîka rûh-ı şebî;
Sonra tekrâr samt-ı cûş-â-cûş.

∴

Hezeyânlarla, sırtmalarla geçer
O gecem mutlakâ sabâha kadar;

Çünkü yâdımda muztarib, muğber
Bir kadın, hasta bir güzellik var.

İhtisâs-ı mesâ teceddüd eder
Uyanırken bu hâl-i buhrândan;
Duyarım dembedem teşeddüd eder
Bende inşâd-ı şî're bir meyelân.

Yazarım: Rehber-i hayâlim olur
Her tasavvurda hüsn-i mahzûnun;
Fakat, ey hüsn-i nâ-ebed mahzûn,

Sözlerim bir meâl-i muzlîm olur;
Hep kavâff sakat, vezin küskün;
Hastadır yazdığım şiirler o gün.

Bursa: 2 Eylül 1315

fâilâtûn mefâilûn feilûn
(feilâtûn) (fa'lûn)

S.F., C. 18, S. 445, 9 Eylül 1315, s. 35.

İrtikâ, C.1, S.26, 10 Eylül 1315, s.103-104.

Temâsîl, s. 45-60.

MÂZÎYE DOĞRU

-Tevfik Fikret Bey'e-

Üç yıl evvel gidip dolaştığımız
Korunun loş ve kuytu bir yerine
Bir takım sâik-i haffle yine
Âzim oldum geçende yapıyorsunuz.

Bana âkisti tâ uzaklardan
Kuşların selsebîl-i esvâtı;
Topladım câbecâ şafaklardan
Hüsn-i nâdîde-i semâvâtı.

Yine evvelki dil-rübâ mevki',
Sanki üstünden uçmamış üç kış;
Mütefekkindi rûh-ı tenhâyî;

Ben hayâlen hayât-ı mâziyeyi
Yaşadım orda hayli, fil'lvâki
Rûhsuz, bî-hayât bir yaşayış.

..

Ben tegâfûl-nümâ-yı makdûrât
Birçok endîşe-i muhâl ettim;
Hep hayâliyle hasbihâl ettim,
-Âh evet, hüsnünün bugün, heyhât,

Bir avuç hâke, belki bir buluda
İnkılâb eyleyen hayâliyle-;
Sonra döndüm samîm-i rûhumda
Muztarip, gamlı bir tesellîyle.

Yolda cânân ile berâberdim
Mütesellî, fakat mükedderdim;
Fikr ü yâdımda gizli bir hüznün

İhtizâz-ı meâli pinhândı;
Bana cânân bile nûmâyândı
Bir hazân hüzn-i mübhemiyle o gün.

Teşrîn-i evvel 1315

ZÂHIR

fâilâtün mefâilün feilün
(feilâtün) (fa'lün)

S.F., C. 18, S. 452, 28 Teşrîn-i evvel 1315, s. 147.

HASBİHÂL

I

-Hemşîremle-

Uluvv-ı yâdına mevkûftur bugünkü sūrûrum,
Hayâlinin beni nâ-geh ziyâret eylesinden

O tengnâ-yı mülevveste ihtirâz ediyordum;
Gel, evc-i rûhuma düşsün şihâb-ı muzlim-i dîden

Döner durur mütemâdî bu cilve-zâr-ı havâdis,
İçinde mevce şumâr-ı mukadderâtır insân;
O şey gırîvine bâdî, bu şey sûrûruna bâis,
Bugün muâteb ü mahzûn, yarın mübeşşir ü şâdân.

Gel ey teselli-i rûhum, gel ey fazîlet-i zinde,
Teessüf etme, olur nûr-ı şefkatınle emînîm
O ıztırâb, o karanlık şuûn-ı mâzîye mensî.

Şuûna mahşer-i târîk olan cebîn-i gamînîm
Senin tahayyül-i bûsenle okşanınca, içinde
Telâtum eyliyor insânlığın maâli- i hissi.

-2-

-Hayâl-i yâr ile-

Ey hüznünün güzelliği yâdımda ağlayan,
Tevdî"-i ihtisâs edelim gel şafaklara
Dağlarda, aks-i raks-ı sehâible, çağlayan
Eshâr isâle eyliyor âğûş-ı manzara.

Yırtar bütün bu sisleri bir dest-i pür-füsûn,
Serper semâya şimdi semenler, menekşeler;
Ressâm-ı sermedî-ki sen i'câz-ı sun'îsin-
Cevf-i muhîta kavs-i kuzahlar nisâr eder.

Gel her bakışta görsün- esîr-i müzehherin
Her perde-i mukazzehi üstünde- bir yeni
Mecmû'-ı i'tilâ-yı hayâlîyi gözlerin.

Peyk-i seher götürsün alıp her terâneni
Elhân-ı şevk-ı vuslatı feryâd-ı hecr ile
Birleşmeyen bir ufk-ı bahâr-ı muhayyele.

ZÂHİR

mefâilün feilâtün mefâilün feilâtün
mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

S.F., C. 18, S. 453, 4 Teşrîn-i sâni 1315, s. 162.

İrûkâ, C.1, S.34, 5 Teşrîn-i snî1315, s. 135-136.

F.T., s. 138-139.

İBTİSÂM

Niçin temâs-ı zilâliyle söndü gözlerimin,
Şûh bir kahkahayla bitmek için,
Leb-i ma'sûmunuzda pâk u nezîh

İnkişâf eyleyen tebessümler?
O ibtisâm-ı emel handeden kanadlarla
Bir esîrî menekşenin meselâ

O muattar samîm-i rûhunda
Sabâhın etmeli enfâs-ı bâkiriyle su'ûd
Gâh bir fecre, gâh bir buluda;
Her ibtisâma bir âgûş-ı i'tilâ- mev'ûd.

Sizin tebessümünüzden bu ömr-i ma'lûle
Bir tesellâ-yı ıztırâb gelir;
Bedî'alar da fakat anladım ki fânîdir
O nîm-handenizin rû'yet-i üfûlüyle...

Bir ibtisâm-ı şegaf karşısında, ben gâfil,
Unutmak istiyorum ıztırâb-ı rûhîmi;
Bakınca söndü; bu sevdâlı dîde-i sâfil
Mağrib-i fecr-i bî-tenâhî mi?

Güzel dudaklarınızdan uçan tebessümünüz,
O da fânîymiş anladım; sessiz
Samîm-i rûhuma bir bûse-i garâm ile siz
Onu birgün müebbeden gömünüz.

5 Teşrîn-i sâni 1315

ZÂHİR

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

fâilâtün mefâilün feilün
(feilâtün) (fa'lün)

S.F., C. 18, S. 455, 18 Teşrîn-i sâni 1315, s. 197.

İrtikâ, C.1, S.36, 19 Teşrîn-i sâni 1315, s. 143.

F.T., s. 167-168. ("İbtisâm-ı Âfil" adıyla yayınlanmıştır.)

HAFÂYÂ-YI LEYÂL

-4-

Bir Şeb-i Mâzî

Kevkebli bir geceydi, o mahzûn u mültefit,
Birden demişti: Gel,
Fâik, benimle sen de berâber ibâdet et...
Derhâl icâbet ettim, ufuklar, deniz, cebel
Bir samt-ı pür-ziyâ ile, bir samt-ı rûh ile
Varmıştı bir sücûd-ı medfîd ü müselsile.

Ecrâm-ı pür-sükût,
Seylâbeler samût;
Bir ma'bed-i muazzama benzerdi kâinât.
Dalgın düşündü hayli zamân, sonra bak dedi.
-Deryâda gösterip bana nâhîd-i sâcidi-
Âbid değil Hüdâsına yalnız zevî'l-hayât.

Bir sermediyyet-i ezeliyyetle âşinâ
Taşlar, deniz, nebât,
Evler, mağaralar, cebel, ecrâm-ı rûşenâ,
Her şey yerinde vakf-ı uluvv-ı murâkebât
Fânî bu benliğimden o şeb büsbütün cüdâ,
Oldum muhât-ı lâ-yetenâhiyyet-i semâ.
Sormuştu gizlice:

Sen böyle bir gece
Gördün mü hiç bu kubbenin altında, Fâik'im?
Sandım ki serpiyor bir el üç avâlime
Çıkmış da kehkeşân u nücûmun takım takım
Zerrât-ı nûr-ı şî'rini umk-ı hayâlîme.
Göklerde rûhumuzla müşâfihtî pek derîn
Bir fikr-i sermedî;
Kalbinde münkeşif seher-i bî-nihâyenin,
Kırpiklerinde şebnem-i elmâsı tütredi...
Hâlâ melûl bekliyorum ben bu ma'bedi
Gökten nüzûl eder diye rûh-ı müebbedi

mefûlû fâilâtû mefâilû fâilûn

mefûlû fâilûn

S.F., C.18, S. 454, 11 Teşrîn-i sâni 1315, s. 182.

İrtikâ, C.1, S.35, 12 Teşrîn-i sâni 1315, s. 139.

F.T., s. 108-110.

SENELERDEN SONRA

Sen ey cânânki yüksesin bu mecmû'-ı mehâsinden,
 Bir isti'lâ-yı müstakbel verip mâzî-i sevdâma,
 Tecellîlerle bahş ettin tesellî fikr-i ferdâma,
 Beyâbân-ı hayâtın bir serâb-ı dâimîsinden.

Bu gün yâdımda tekrâr i'tilâ-yâb-ı mehâsindir.
 O edvâr-ı muhabbet bir bahâristân-ı zâilden;
 Alır tâb-ı tekâmül gençliğin her fecr-i âfilden,
 Sinîn pîrâye-i hüsnün, bahâr enkâz-ı hissindir.

Nasıl nûr-ı semâ ser-şâhik-i kühsâra nâzilse,
 O ulviyyetle senden fikrime nâzildir ilhâmât;
 Kadınlık sende, rûhumdan kopan her nâliş-i hisse

Verir mevlûd-ı sevdâ bûselerden darbe-i ıskât;
 Ve âtî-i hayâlâtımda temdîd-i tarîk eyler
 Birer şelâle olmuş kehkeşânlardan derinlikler.

23 Teşrîn-i sâni 1315

mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

S.F., C.19, S. 471, 9 Mart 1315, s. 34.

İrtikâ, C.2, S. 4-52, 10 Mart 1316, s.13.

Malûmât, Y.5, C.10, S. 229, 16 Mart 1316, s. 734.

F.T., s. 157-158.

KARDEŞİMİN ÇOCUĞU İÇİN

Evin samt-ı sabâhîsinde sen pervâza hâhiş-ger
 Güzel bir yavru kuş şevkiyle, hâl-i ihtirâziyle,
 Kenâr-ı âşiyânından bakıp, başlarken îsâle
 Muhîr-i fecre ma'sûm âşinâlıklar, tebessümler,

Tavâf eyler sükût-ı hâneyi bir nağme-i zî-rûh,
Güler gül-çehre-i eshâra bir mehtâb-ı nev-bîdâr;
Bu rûyâ-yı seher fevkinde bir kâşâne-i esrâr
Durur mesdûd, lâkin hande-i etfâl için meftûh.

Benim giryemle sislendikçe nûr-ı hande-i dîden
Muhît-i zulmet-âlûd-ı hayât ü kâinâtımda
Olur kavs-i kuzahlardan müşekkel bir cihân peydâ

Çocuklar bir tesellîdir, çocukluk en güzel nîmet,
Senin handenle rûhum, zanneder bir bûse-i cennet.
Benim kehvâre-i âtîme uçmuş mehd-i mâzîden

ZÂHİR

mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

S.F., C.18, S. 457, 2 Kânûn-i evvel 1315, s. 232.

İrtikâ, C.1, S.38, 3 Kânûn-i evvel 1315, s. 151.

F.T., s. 151-152 ("Birâderzâdem Saîd için" adıyla yayınlanmış.)

İBTİLÂ-YI HAYÂT

-Süleymân Nesîb'e-

Bütün hakikat-ı meşûmesiyle fikrimde
Mehîb-i heykel-i îkâz iken hayâl-i memât,
Dururken işte her an kahr u mahve âmâde
Hayât-ı âdemi binlerce ihtimâl-i memât,

Tecelliyât-ı tabîat, telezzüzât-ı hayât
Bu zindegâni-i fânîde hep muvakkatken
Muhassenât u mehâsin, şûun u masnû'ât
Yalan ve yalnız ölüm en büyük hakikatken,

Fezâiliyle, güzellikleriyle, hep şu haşîn
Türâb içindeki birçok vücûd-ı muhteremin
Memât u defnini ben gözlerimle görmüşken,

Durup hakikat-ı mevtin bu mutlakiyyetine
Tegâfûlümle, teâmîlerimle bîgâne
Hayır hayır, diyorum, herkes ölse ölmem ben.

10 Kânûn-i evvel 1315

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

S.F., C. 18, S. 459, 16 Kânûn-i evvel 1315, s. 262.

İrtikâ, C.1, S.40, 16 Kânûn-i evvel 1316, s. 159.

BİR HÜSN-İ GÂİBE

Gittin, bu yerde şimdi şafaklar gurûb eder
Hissiz birer gülüşle bu hâkin muhîtime;
Gittin, bu yerde şimdi soğuk, kar ve fırtına;
Gittin, o yerde hüsn-i mevâsim hübûb eder.

Rûyâlarım da her gece bir asr-ı ızdırâb
Tahmîl eder hayâtıma bâr-ı zılâlini;
Sen gitmeseydin, açtığın âfâk-ı pür-serâb
İğfâl ederdi ben de kurûnun melâlini.

Gittin, ve her terânesi târ-ı rübâbımın
Boş bir muhît içinde durur bî- mukâbele;
Ben korkarım ki ağlayacak ömrümüz yarın
Bî-sûd giryelerle bu sevdâ-yı âfile.

Hülyâlarım leyâli-i mâzîde derbeder,
Âvâredir zalâm-ı tahayyürde günlerim;
Tefhîm için melâlimi âfâke serperim
Bir medd ü cezr hissiyle mübhem neşideler.

Bursa 22 Kânûn-i evvel 1315

mefûlû fâilâtû mefâilû fâilün

S.F., C. 18, S. 463, 13 Kânûn-i sâni 1315. s. 322.

Temâsîl, s. 61-62. (Hüsn-i Gâib adı ile yayınlanmış.)

SELÂM-I ÂŞİNÂYÎ

Zalâmlarla konuştum, leyâl ile yürüdüm
 Bu oldu felsefenin rûhuma tecellîsi.
 Abdülhak Hâmid

Esselâm ey zalâm ile konuşup,
 Esselâm ey leyâl ile yürüyen,
 Bu kıyâmet, bu mahşer-i âşûb
 Varsın olsun erîke-i sâyen.

Ben hayâlen cihânda hem-zâdım
 Gîr u dâr-ı mukadderâtınla;
 Reh-i azmimde attığım her adım
 Uçurumlarda eyler isti'lâ

Ooh, yüksel bu toprak alçaktır;
 Yaşamak: cezb-i rûh eden yüksek
 Bir kemâl-i hayâle koşmaktır,
 Böyle tedricen irtikâ ederek.

Git, felâketten ol ma'âlfıçin:
 Beşer, âmed ü şûd seninle değil
 Girdbâd-ı şuûn içinde büyür.

Git o muzlim muhît-i bî-sâhil,
 Müteheyyic, büyük zekâlar için,
 En derin kürsi-i tefekkürdür.

Bursa 27 Kânûn-i evvel 1315

fâilâtûn mefâilûn feilûn
 (feilâtûn) (fa'lûn)

Demet, C.1, S.3, 1 Teşrîn-i evvel 1324, s. 34.

FELSEFELERİM

Dedim ki: Aşkımı artık terennüm eylediğim
Yeter; biraz da hissin neşâid-i ye'si,
Benim leyâlî-i kalbimde çağlasın, mensî.

Emellerimle, tesellîlerimle inlediğim
O nağmeler ki garâbetlerimle tev'emdir,
Duyulmasın bu sadâlarla, çünkü mülhemdir.

Şihâblarla mülevven ziyâların, berrâk
Ve pür-sükûn-ı şeğaf, pür-nevâviş-i cereyân,
İsâle ettiği şelâle-i esîr-elvân,

Nasıl revân-ı leyâlin, samût-ı istiğrâk,
Samîm-i hissine bûsişleriyle cârîse,
Benim de mülhem-i sevdâsı olduğum hisse.

Harîm-i sâmit-i rûhum bir âşiyân olsun;
Ve her sürûdunu yalnız ben istimâ' edeyim...
Bu hissim oldu hayâlimde şevki müstelzim;

Bununla sanki leyâlî-i sitâre-meşhûnun
O rûh-ı nâ-mütenâhîsi, rûh-ı bîdârı
-Ki nûr u zulmete akseylemekte dîdârı-

Muhîti rûhunu kevkepleriyle dolduracak
Müfekkiremde esâs-ı tefekkür oldu hayât,
Hayâta hâkim olan başka başka hissiyyât.

Ne bir menekşe, ne bir yâsemin, ne bir zanbak;
O gün, sehâb-ı muzîllerle, âşinâlık eden
Tasavvurât u hayâlât-ı âşıkânemden,

Tecerrüd eyleyerek sâde fikr-i hikmetle
Münâkaşât-ı hakîkatla iştigâl ettim;
Hakîkat oldu o gün bir hayâl-i münferidim.

Terâküm etti dimâğımda kütle-ber-kütle
Haşîn muhâkemeler, felsefî tefekkürler,

Bakın: Hakikat u hikmet beyninde sertâser
Geçirdiğim pek uzun devre-i murâkabeme
Ne hoş yaşadı o gün yazdığım bu manzûme:

SEVDÂLARIMIN ÂTİSİ

Tahassüsât-ı marîzânemin garâibine
Muhâkememle muvakkıt bir itidâl-i sükûn
Gelip de, yâdımı yâd-ı hayâl-i metrûkun,
Bütün mehâsin-i hüznüyle okşayınca yine,

Yabancı bir güneşin göz kamaştıran zıllı
Senin hübüv-ı esîrinle nâgehân dağılır;
Ve anlarım ki tereddüdlerim kabâhattır.
Yavaş yavaş o zamân serzenişli, sevdâlı

Birer nazarla güler mahremiyet-i ferdâ
Şebâb-ı hâsirimın nâliş-i tahassürüne
Bahâr-ı hüsn olan ibhâm-ı istitârında;
Söner başımda sadâ-yı tuyûf-ı mel'ûne.

Metânetimle berâber fakat çocuk yine ben
Bir ihtimâl ile işkencelerdeyim her gün:
Ki kalb ü rûhumu hummâlî bûselerle bütün
Sükûn-ı rûhuna tevdi' edip de, yalnız sen

Nücûm-ı nâ-mütenâhî-i hüsne müstağrak
Semâlarımda ekâlîm-i istivâ kameri
Letâfetiyle, esîriyetiyle parlayarak
Perîde-tâbiş ederken bütün sitâreleri:

O ecnebî güneşin zıll-i pâydârı yine,
Birer sehâb-ı muzî heyetinde sanki sönen
Nücûm-ı zâhirenin fevk-ı semt-i re'sinden
Hüsûflar verecektir senin güzelliğine.

Bursa 29 Kânûn-i evvel 1315

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

S.F., C.18, S. 464, 20 Kânûn-i sâni 1315, s. 343.

İrtikâ, C.1, S.45, 21 Kânûn-i sâni 1315, s. 179.

BELKİ

İssız geceler aks-i hayâlinle müşâfih
Fikrim yine bir nağme için mülhem olurken:
Zulmette denizden gelen esvâta müşâbih
Bir ses dökülür yazdığım eş'âra derinden;

Çağlar gecenin hüznünü bir nehr-i müzehheb,
Zerrât-ı esîriyye-i encümle güler cev;
Bir sâha-i mehtâba koşan kuşlar olur hep
Hülyâlarımın refref-i pervâzına peyrev;

Bir gölge hayâlimde uçar dîdelerinden;
Yâdımda, leyâlimde, melâlimde gülümser
Eshâr-ı emelden dökülen kavs-i kuzahlar;

Bekler, o büyüklükte nazar dîdelerinden
Bekler ve bulur müjde-i müstakbel-i matlab;
Rû yâma girer sonra bir iklim-i mükevkeb.

Feryâd-ı şebâbımda temâşâ-yı mürûrun
Hicrânla olan günlerin ihyâsına kâdir;
Ey mu'cize-i gâibe, rû yâ-yı huzûrun
Mâzî-i saâdetse de âtî-i emeldir.

∴

Varlık, bu büyük mehlîke-i târ-ı vekâyî'
Karşımda derinleşti ve yükseldi, atıldım,
Bir mahşer-i zî-rûh-ı ma'âliye katıldım,
Bir gölge sükûnuyla ve bir gölgeye tâbî'.

Ey dâhiye, ey hûsn-i dehen-hande-i sâkit,
Yokluk gibi varlık da ederken beni tedhîş,
Hâlâ bu karanlık, bu tereddütlü hayâtı

Sevdirmede bir «belki!» bir ümmîd-i hod-endîş,
Sönsün bu şükûk-ı siyeh, âtîme tulû' et,
Mehtâb-ı mükevkeb gibi güldür zulemâtı!

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

S.F, C.18, S. 461, 30 Kânûn-i evvel 1315, s. 291.

İrtikâ, C.1, S.42, 31 Kânûn-i evvel 1315, s. 167.

F.T., s. 38-40.

BİR MERHÜME İÇİN

Bütün kuvâ-yı tabî'at kuvâ-yı insâna
Cünûn-ı hışm u tehevvrle savlet eylerken,
Vücûda sıtmalı bir his, bayılma hissi veren

Bir incimâd-ı siphrinin ye's içinde bütün,
Büyük küçük, kadın erkek vürûd u tâbûta
Hep intizâr ediyorlardı bî-şekîb... İşte:

Vefâ-yı kalb-i beşer, işte ey hayât-ı yetîm!
Tehî netîce-i ma'nâ-yı ömr-i pür-âmâl;
Budur nasîb-i ahîrin: Soğuk bir istiskâl.

Niçin bu hırs ve telâş, ey ketîbe-i hodgâm?
Cihândan eksilemez böyle zerrecik hattâ,
Biraz ziyâdece kalmakla yerde bir mevtâ.

Bekâ-güzîn olan emvât için revâ görülen
Bu hâli sardı nihâyet bir ihtisâs-ı sükût,
Çıkınca ortaya şaşkın, telâşlı bir tâbût.

Evet, lüzûm-ı vürûdundan iştibâh ederek
O tahta parçası şaşkın ve muhterizdi; hayır,
Hayır ümîd-i beşer bir serâb-ı muğfeldir.

Cihân içinde ölümden büyük hakîkat yok;
Hayât çöllerinin bî-irâde, bî-ârâm
Birer seferber-i fânîsiyiz; şebâb u garâm,

Hayât-ı mâziyenin hâtırât-ı bâkiyesi
Sabâh-ı makbere îsâl-i fikr-i istikbâl,
Muhassenât u mehâsin, tecelliyât-ı hayâl,

Bu zindegâni-i kahr u melâl için süslü
Fakat yalancı, muvakkat birer tesellîdir;
Hakîkat: İşte mekâbir bununla mâlîdir...

∴

O mevkib-i ebediyyet, o mahmil-i uryân
Beş on dakîkada techîz edildi, süslendi;
O günkü rûh-ı tabîat kadar müzeyyendi.

İnanmıyordum, evet, hiç inanmıyordum ki
Peyinde koştuğumuz bir cenâzedir rûhun
Zalâm-ı ye's ü serâirle serteser meşhûn,

Zamânlarında hakâyık yalancıdır; Kaçmak,
Muhayyelât u hurâfâta kaçmak: En bedbîn
Tahassüsât ile perverde en metîn kalbin

Yegâne tâb-ı tesellî-i ıztırâbı budur.

∴

Sen ey necîbe-i hilkat, hülâsa-i ömrün
Bütün tefahhus-ı rûh-ı kemâl-i mutlaktı,
Bütün fezâil-i mevrûsesiyle koşmaktı

Bu âdemiyyete mev'ûd olan maâlîye.
Çok ıztırâbını çektin bu mağrib-i kühenin,
Enîn-i hüzn ü tahassüstü nağme-i dehenin,

Devâ-yı kâzib-i fenden şifâ-yı derd umarak
İniltilele bu toprakta dem-gûzâr oldun;
Vücûd-ı nâzını bir zindegî-i bîsûdun

Kemirdi dûd-ı gam u ıztırâbı kaç seneler.

O derde karşı âcizdir netîce-i idrâk;
Ve sen de âkibet oldun, ve güldü çehre-i hâk!

Evet, o kelle-i bî-his de bir gıdâ ister;
Onun gıdâsını teşkîl eder hayât-ı beşer,
Ve kâinâta büyüklük veren güzellikler.

Dim âğim âteş-i hummâ içinde kavruarak
Fırâş-ı muztaribânemde rûhum inlerken,
Siyâh-perde-i nisyân-ı uhreviyyetten

Çıkıp hayât-ı fazîletleriyle yâdımda
Hazin hazin yaşayan makberîlerin, muğlak
Hayâlî hâtıra-i mâteminle mezcolacak.

Mukadderâtına çok, pek çok, ağladım, bedbah t;
Fakat hayır, bu da bir gafletin nişânesidir,
Sûkût içindeki fânîliğin boğuk sesidir;

Niçin bu nâliş-i nevmîd, nevha-i mâtem,
Niçin bu âh-ı tazallum, bu ibtikâ-yı fecî',
Niçin fazîleti mâtemle eylemek teşyî'?..

Bursa: Kânûn-i sâni 1315

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

S.F., C.18, S. 468, 17 Şubat 1315, s. 402.

İrtikâ, C.2, S. 1-49, 18 Şubat 1315, s. 195.

Malûmât, Y.5, C.10, S. 226, 24 Şubat 1315, s. 664-665.

*F.T., s. 177-182. («Süleymân Paşa Merhûmun Kerîmesi Senîha
Hanım İçin» adı ile yayınlanmış.*

MADMAZEL L.A.

Dudaklarından uçan bir sürûd-ı mühtezzin,
Muhayyelemde kalan 'aks-i safvet-âgîni
Düşündürür bana hülyâların derinliğini,
Uzakta seyrederim bir penâh-ı nağme-güzîn:

Bulur müsâyir-i nûrunda rûh bir parlak
Ve muattar mazalle-i ârâm:
Oh! Rûhumda başlamış mutlak
Bu herc ü merc-i tahassûsle bir hayât-ı garâm.

Şevâhikindeki ezhâr-ı pür-tarâiften
Sehâbeler leb-i enhâra şemmeler götürür;
Cebellerinde birer lerziş-i tahayyüldür
Sitâreler gibi tehzîz-i şâiriyyet eden.

Eser muhîti beşûşunda bir hevâ-yı bahâr:
Tebessümünde de bir nefha-i terennüm var...

Semâ-yı şâm o kadar mübtesim ve mühtezzdir,
Ki zanneder gören âvâre bir cihân-ı gurûb,

Yavaş yavaş edecektir muhîf içinde hübü.
Uzakta çamların üstünde muhtefî, zâhir

Sehâbeler süzülür sâye-i müzehherine;
Ve mor, derin, mütelâtim bir akşâm eshârın
Tebessümâtını bir leyl-i sâf ü seyyârın
Karıştırır koyu, seyyâl-penbeliklerine.

Biraz evvel girîv-i cûşâcûş
Şimdi bir mev'îd-i visâl-i hamûş.

Derin denizlerinin mevce-i peyâpeyine
Âşinâdır temevvüc-i ecrâm,
Ooh! Rûhumda başlamış mı yine
Bu herc ü merc-i tahassüsle bir hayât-ı garâm?..

Sühâ ve Zühreye âid hayâtı tahyîle
Şebâbı sâik olur leyle-i mukmireyi
Saran ve dolduran esrâr-ı samt u tenhâyî.
Onun hayâli, onun hüzn-i hâtırâtıyla

İçimde sevgilerin en duyulmamışları var:
Günün hayâtı şebistânda eyleyince üfûl,
Nücûm-ı zâhireden sanki bir ferîşte nüzûl
Eder de kalbimi dest-i muhabbetiyle ovar.

Kevâkibim şeb-i hicrânda derbeder dolaşır;
O bir perî-i menâtık neverd-i sevdâdır,

Ki ihtizâz-ı sadâsında şûh u pür-safvet
Bahâr-ı garbın öterken hadîka-i şafakı,
Nazarlarında okur bir neşîde-i da 'vet
Sorant denizlerinin mûsikî-i âfâkı

8 Şubat 1315

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

feilâtün mefâilün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

S.F., C.19, S. 475, 6 Nisan 1315, s. 98.
İrtikâ, C.2, S. 8-56, 7 Nisan 1316, s. 29-30.

ONUN GÖZLERİ

-Menekşelere-

Derin derin, ezeliyyet kadar... Matâli'-i esrâr;
 Bütün menekşelerin sanki rûhudur mütekâsif;
 Güzel bir akşamın ufk-ı mehâsininde bedîdâr
 Seher semâsı, meyân-ı tufû u leyte müsâdif.

Derinliğiyle şebistânda bir mazalle-i envâr;
 Derîn derîn, ebediyyet kadar... Fezâ-yı tarâif;
 Her imtidâd-ı nigâhında bir tahassüs-i a'sâr
 Otur bu nâmütenâhîlîğin firâzını tâif.

Sirîşk-i hüzn ile memzûc, mübtesim bir nûr;
 Fakat leâli-i hülyâ içinde... Yok, hülyâ
 Dumû'-ı hüzn ile meşhûn mevc-i hissiyyât.

Temevvüc eyleyerek çehresinde şevk-ı hayât,
 Semâ-yı rûhu gülerken de öyle zannolunur
 Ki şimdi fâsıla vermiş bûkâ-yı sevdâya.

16 Şubat 1315

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

S.F., C.19, S. 470, 2 Mart 1315, s. 19.

İrtikâ, C.2, S. 3-51, 3 Mart 1316, s. 9.

Malûmât, Y.5, C.10, S. 228, 9 Mart 1316, s. 714.

F.T., s. 30-31.

MADMAZEL L.G.

-Hilmi Bey'e-

Şebâb içinde derin bir temevvüc-i elvân,
 Hayât-ı mübhemin ânât-ı sermediyyesidir;
 Benim mesîre-i rû'yâ-yı ihtisâsım olan
 Bir ufk-ı mütebessimin penbe bir hediiyesidir,

Bugün seherlerinin, müstetir ü âvâre,
Ketâibiyle enîs olduğum ve kuşlarının
Lisân-ı rûhuna mahrem bulunduğum bu yere.
Sürüklenir gibidir dâmeniyle en baygın

Tenessümâtı hudûd-ı mevâsimin; bil ki
Hep i'tidâl-i ekâlîm ü inkılâb-ı füsûl;
Verir nazarlarının lâciverd-i târîki
Semâya fikr-i tenevvür leyâle hiss-i üfûl.

Hep erguvânları düşmüştü eshabın yamaca
Harîm-i kalbim olurken tebessüm-i şûhu;
O ibtisâmı tanır yalnız akşâmın alaca
Karanlığında gülen bir menekşenin rûhu.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

S.F., C.19, S. 469, 24 Şubat 1315, s. 12.

Temâsil, s. 33-34.

BİR MÜSÂMERE-İ EDEBİYYE HÂTIRASI

-Fâhir'e-

Bittesâdüf geçende dâhildim
Bir husûsî şebâne-i edebe
Zulemâtımla peyk-i sâfildim
Orda bir mâhpâre-i garba:

Eski bir mâtem-i derûnînin
Menşe-i hüzn ü ıztırâbında
Durmayıp, gâlibâ avunmak için
Başka bir âlemin serâbında,

Biraz evvel İtalya'dan gelmiş
Muhterem mâderiyle birlikte,
Bir güzel zâde-i asâletti;

Pek yakışmıştı, sâde bir giyiniş,
Ona hattâ libâs-ı mâtem de
Başka pîrâye-i letâfetti.

∴

Fart-ı kudretle çaldı vâlidesi
Şope'nin rûh-ı leyle nûrânî
Bir telâtum veren neşîdesini;
Sonra-hâlâ kulaklarımda sesi-

O semâvî leb-i nezîh ü necîb
Prudhamme'dan beş altı şi'r okudu;
Bir sūrûr-ı ba'îd ü nâbûdu
Ne zaman etse sâmi'am ta'kîb,

O sadâ-yı latîf ü mühtezzin
Sanırım aksidir ki pâyında
Kalbimin kâinât-ı hissinde

Hasret, ey yâd-ı dil-rübâ-yı hazîn!
Bir sesin ihtizâz-ı nisvîsi
Mûsikînin budur semâvîsi

∴

Bir hayâl âşînâ ve zulmânî
Şeb-i hâmûş içinde günlerimin
-Bu ufuklarda hem donuk: Sâkin-
Dindirirken melâl ü kasvetini,

Duyarım ba'zı kerre mâzînin
Mütebessim leb-i sükûtundan,
Bir müfekkîr terâne-i handân,
Bir uzak nağme; bir şiir, bir enîn,

14 Nisan 1316

feilâtün mefâilün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

S.F.,C. 19, S. 478, 27 Nisan 1316, s. 146.

İrtikâ, C.2, S. 11-59, 28 Nisan 1316, s. 41.

ÜFÛL ETMİŞ MEHÂSİN KARŞISINDA

Gurûb ettin, bugün yâdımda tekrâr
Gurûb ettin de ben meyûs u hâmid,
Ve müstevlâ-yı vehmiyyât u esrâr,
Bulundum mâzi-i a'sâra âid

Sönüp bitmiş mehâsin karşısında...
Başım azdâda gayyâ-yı tesâdüm,
Gerek fikren, gerek hissen düşündüm:
Nasıl! Bir zerrecik mahv olmasın da.

Maâliyyât-ı masnûât-ı hilkat
Fenâ bulsun! Bu küfr-i fikre benzer...
Diyor rûhun ki fânîlik muvakkat,

Ve rûh olmaz ve hüsn etmez tefessüh,
Bu zib ü zînet-i eşyâ tenâsüh
Eden geçmiş mehâsindir serâser.

Bu zanbaktan, bu leylaktan, bu gülden
Yarın peydâ olur bir ses, bir âhenk;
Ser-i kühsâra bir fevâre-i renk
Yağar senden, mukîm-i kabir iken sen.

Türâbındır bu elhân-ı peyâpey,
Çiçekler kuş; bulutlar dalgalarıdır;
Seher, sordum, diyor handemde vardır.
Mekâbirden, mezâhirden birer şey.

Ölüm! Kâmûs-ı elfâz-ı beşerde
Bu lafzın doğru bir mânâsı mevcûd
Değil. Bizler ki- Heyhât öldü!-Der de

Figân eyler dururken böyle hâsir,
Nedir sükkân-ı ferdâ-yı mekâbir
Olan her ferdâ için?... Bir tıfl-ı mevlûd.

Evet, olsan da bir mâzî-i medfûn,
Evet, olsan da bir ferdâ-yı âfil,

Bu cûşîşler, bu ezhâr-ı semâ-gûn,
O mahlûkât-ı cennetten kavâfil,

Senin hüsñünden etmiştir temessül...
Güzellikler de pinhân rûh sensin.
Hayır, hattâ temâsîl-i mehâsin,
Sûkût-ı kabri eylerken tahayyül,

Gelir magribden, âtfiden hitâbın,
Ziyâ-yı sermediyyettir şihâbın.
Kapıldım bak muhâlât-ı hayâle;

Fakat kâbil mi aldatmak bu ye'si,
Hayâlin pertev-i nîreng-i hissi
Biraz düşmezse efkâr-ı leyâle?

Hayır, yoktur hayâlin bunda dahlî
Bu bir rû'yettir eflâki ve hâki
Tesellîler, hakîkatlerle mâlî
Evet rûhun yanılmaz hissidir ki,

Gelir mağribden âtfiden hitâbın:
Zalâma hande-i esrârı serpen
Ziyâ-yı nilgûnû mâhtâbın
Nedir?.. Bir gölge, batmış bir güneşten.

Müsâvîdir bütün gârib ya şârik;
Bir emr-i i'tibâridir derim ben
Beşik yâhud kabir, magrib ya meşrik.

Beşik bir makber, ölmektir ademden
Doğup düşmek bu sahrâ-yı ümîde:
Ve makber bence benzer tıpkı mehde

22 Nisan 1316

mefâîlün mefâîlün feûlün

S.F., C.21, S. 533, 17 Mayıs 1317, s.204.

İrtikâ, C.2, S. 113-13, 18 Mayıs 1317, s.112.

F.T., s.184-188.

GURÛB

-Sâhir Bey'e-

Pîş-gâhımda nûrdan masnû'
 Bir cihân müctemî'dir âfâka;
 Ediyor safhasında bir başka
 Kürrenin fecr-i nevbahârı tulû'.

Müteselsil cezâir-i yâkût,
 Bir yeşil gül etekleriyle mûmâs,
 Ona ilhâm-ı haşmetiyle sükût
 Ediyor bir şelâle-i elmâs

Müteâlî suhûr-i mînâ gün
 Münteẖî zirve-i zümür-rüdle;
 Bu büyük mağrib-i seher- meskûn
 Rûh-ı ulvî-i hüsne bir hacle.

Bu semenfâmi-i kebûd ile bir
 Mevczen kehkeşân-ı hâkîdir
 Âşinâ-yı semâ olan bu sûfur

Şi'r için bir meşîme-i ferdâ
 Fikrimin levha-i gurûbunda
 En derin bir semâ tulû ediyor.

Çamlıca 18 Mayıs 1316

fâilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

S.F., C.19, S. 483, 1 Haziran 1316, s. 237.

İrtikâ, C.1, S. 16-64, 2 Haziran 1316, s. 61.

MEHTÂB

-Cenâb Şahâbeddîn Bey'e-

Gecenin cezr ü medd-i envârı,
 Karışıp medd ü cezr-i deryâya
 İşte bir şûst ü şûy-ı reng ü ziyâ.

Dinliyor zemzemât-ı esrârı

O melâl-i müebbed-i eşyâ;
Girecek âlem-i melâike hâs
Bir mükevkeb behişt-i rû'yâya,
Bu serâser serâir istinâs

Şeb-i nûrun bu hâb-ı nûşîni.
Sallıyor mehd-i leyl içinde derin
Bir sükût-ı muzî bütün şehrin
Harekât-ı hayât u gûşîşini.

Handedir, mevcedir, ziyâdır hep;
Öyle sandım bakınca Marmara'ya:
Erimiş bir cihân-ı sîm ü zeheb
Nebe'ân etmiş ansızın karaya.

Çeşm-i hülyâ bu yerde nâdîde
Bin temâşâ-yı kibriyâya dalar;
Mehbî-i râz-ı leyl olan adalar
Bu müzehheb semâ-yı hâkîde,

Gölgelerdir, sehâbelerdir ki
Mütezehehir ü şûste-i mehtâb;
Sanki mücellâ-yı rûh olan hâki
Ma'kesetmiş bir incilâ-yı serâb.

Çamlıca: Haziran 1316

feilâtûn mefâilûn feilûn
(fâilâtûn) (fa'lûn)

S.F., C.19, S. 489, 13 Temmuz 1316, s. 322.

İrtikâ, C.2, S. 22-70, 14 Temmuz 1316, s.85.

F.T., s.62-63.

MÜSTESNÂ GECELER

Dakîkasız, senesiz bir hayâtı bilmezken,
Yaşattınız bana siz bir hayât-ı âvâre

Ki hiç taalluku yoktur kurûn u edvâre,
Ki sermediyyet alır zindeğî-i cennetten.

Benim bu şeb yine seyyârelerle, sâbiteler
Birer cenâh-ı münevverdir i'tilâlarım;
Müşâfehât-ı melâik susar, semâ dinler
Bu saht-ı nâimi ey mâhtâb uyandırma.

Şeb-i muhabbetin âheng-i samtı a'sârın
Hurûş-ı lâ-yetenâhiyyet-i serâiridir;
İşittiğim bu sadâlar sürûd-ı sâhiridir

Nücûmu mesken eden bir kefîbe-i târın:
Demek sizinle mukârin başım semâya... Veyâ
Yakın bu menhel-i süflîye kâinât-ı semâ.

Çamlıca 1 Haziran 1316

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

S.F., C.19, S. 486, 22 Haziran 1316, s. 274.

İrtikâ, C.2, S. 19-67, 23 Haziran 1316, s.74.

GÖZLERİNDEN BİR GÖLGE

Titrer esrâr-ı rûha kalbolarak
Gölge hâlinde semt-i re's-i semâ;
Sanki bîdâr iken de dinler uzak
Bir seherden neşîde-i rû'yâ

Onda şevk âferîn iken sâkin,
Ezelî bir tefekkürün hüsnü,
Görürüm gizli bir tebâkînin
Reng-i sevdâ saçan temewücünü.

Ta'ab-ı rûhum onda dinlense!..
 Hep onun nazre-i serâiridir.
 Ki benim bî-meâl ü zulmânî

Hep sürûdumda eyliyor zâhir
 Fikre bîgânelik fakat hisse
 Nağmeler söylemek garâibini.

feilâtün mefâilün feilün
 (fâilâtün) (fa'lün)

S.F., C.19, S. 485, 15 Haziran 1316, s. 258.

İrtikâ, C.2, S. 18-66, 16 Haziran 1316, s. 70.

F.T., s. 36-37.

İSTASYONDA

Ben çölün sîne-i muhavvefinde
 Rehneverd-i leyâl iken, fecrîn
 Ebediyet kadar uzak ve derin
 Safâhâtında nâgehân peydâ

Zührenin hande-i seher-hîzi
 Güldü tekrâr o şûh u müstesnâ
 Seher-i ibtisâmınızda bana.
 Bu telâkî-i rûh, müstehzî

Bir tesâdüf de olsa, dûrâdûr
 Çölde hep nazre-i refîanızın
 Aksi izhâr edip- sehâbe-güzîn-

Bana bir vâha-i bedâyi'ü nûr,
 O tebessümde âteşîn ve kurak
 Çölün ufkunda bir serâb olacak.

Bursa: Temmuz, 1316

fâilâtün mefâilün feilün
 (fâilâtün) (fa'lün)

S.F., C.20, S. 509, 30 Teşrîn-i sâni 1316, s. 227.

BİR HİCRÂN

İhtîşâm-ı gurûbu görmek için,
Ben her akşâm senin civârından
Geçerek, bir tarafta rıkkat-çîn
Bir günün hâl-i ihtizârından,

Düşünürdüm, ve hüsn-i mahzûnun
Bana bir mülhem-i bedâyî'di...
Şimdi, ey hüsn-i âfil ü medfûn,
Nâgehânî gurûbunun ebedî

Aks-i pür- girye-i melâliyle
Bir günün levh-i ihtizârı değil,
Münkesir, muhtazır adîm, âfil

Rûhlar karşısında inliyorum;
Ve hayâlimde bir derîn uçurum
Doluyor mevtinin zılâliyle.

Bursa 13 Temmuz 1316

fâilâtün mefâilün feilün
(feilâtün) (fa'lün)

S.F., C.19, S. 493, 10 Ağustos 1316, s. 386.

İrtikâ, C.2, S. 26-74, 11 Ağustos 1316, s. 102.

Temâsil, s. 63-64. (Hüsn-i Âfil adı ile yayınlanmıştır.)

ENİN-İ TAHASSÜR

-Hemşîreme-

Geçtin Boğazın mâi, münevver sularından
Pür-hüzn-i teessür,
Birden bire bir lücce-i nûr dolu nümâyân;

Sâkin denizin çîn-i cebîninde ayandı

A'mâk-ı tefekkür;
Geçtin, ve biraz sonra kımıldandı, uyandı

Rengîn safehâtındaki efvâc-ı günûde;
Hiç yoktu tagayyür
Ufkun yine bî-tâbi-i hülyâ-eserinde.

Hep fırtına... Engindeyiz, emvâcâ sefîne
Bir sath-ı tekâsür;
Çarptıkça enînler karışır aks-i tanîne.

Etmekle bu deryâ-yı gazabnâk u hurûşân
Tezyîd-i tehewvür,
Hiç kalbimi tahvîf edemez, çünkü bu cûşân,

Cûşân u kef efşân bu denizden daha zehhâr
Bir bahr-i tahassür,
Emvâcını hep rûhumun âfâkına çarpar.

Karadeniz 29 Temmuz 1316

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

S.F. C.20, S. 517, 25 Kânûn-i sâni 1316, s. 354.

Hûsûn ve Şiir, C.1, S. 6, 16 Ağustos 1326, s. 41.

İrtûkâ, C.2, S. 98-50, s. 197.

KÜÇÜK SAHİFELER

Güzer-gehimde temâdî eden mesâfeleri
Kısaltarak sana erken, çabuk kavuşmak için
Açıldı kollarım âfâke doğru, ben sâkin,
Ve kalb ü rûhuma ilhâm ü i'tilâ sâfî,

Semâya karşı düşündüm kurûn-ı ülânın
Mesâfelerle, zamanlarla eğlenen asabî

O başka yoldaki ervâh-ı ser-semâsı gibi...
Fakat değişmedi seyr-i batîsî ezmânın;

Mesâfelerde de evvelki sâha-i rüyet...
Terâküm etti dimâğımda acz-i fâniyyet
Ben ancak ey benim ümmîd-i dûr ü mehcûrum,

Yaşar ve merhale peymây-ı ömr ü dehr olurum
Tahayyülünle zamân ve mesâfe fevkinde,
Ve bir cihân-ı behiştînin evc-i şevkînde.

Diyarbakir Eylül 1316

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

S.F., C.21, S. 521, 22 Şubat 1316, s. 15.

EYLÜL

- Mehmet Raûf'a-

Sıcak iklimi hâs olan bu derin
Semt-i re's-i telâtum-engîzin,
Kâinât-ı kevâkibinden uzak,

Ve bulutsuz, donuk, beyâza yakın
Mâi bir safhasında âfâkın,
Mübtesim nazarlarla parlayarak

Âşinâ âşinâ bakan bir kaç
Mütefekkir sitâre-i emvâc
Gibi üç beş hayâl-i dûr-â-dûr,

En rakîk, en güzîde, en nâzik
Ninelik şefkatiyle, kardeşlik
İştiyâkıyla gizli gizli okur;

Bî-sadâ, bî-tavassut-ı elhân
Bir hayâli neşîde-i hicrân...

Başlayan bir cihân-ı hülyânın

Şi'ridir; mûsiki-i leyl-i hazân
Artık olmaz muhîr içinde vezân.
Kalb-gâhında hüzn-i eşyânın

Bir sürûd-ı nühüfte vardır ki:
Müteyyis, karanlık âhengi
Kürre üstünde tâ ebu'l-beşerin

İlk enîn-i tahassürâtından,
Şimdi nâlân-ı hiss-i firkat olan
Belki milyarca rûh-ı muğberrin

Ki bu toprakta muztarip sürünür,
Ebedî nâliş-i teellümüdür.
Ben o âheng-i hüzn-i ervâhı,

Diclenin cûşış-i melâlınden
İşitirdim henüz beşikte iken;
Ve onun şehka-i şebân-gâhı,

Muztarip, kimsesiz leyâlimde
Yaptı kaç kerreler hayâlîmde
Pür-terennüm bir âşiyân-ı melûl..

Girerek kalbime derinliğine
Sensin, îkâz eden bu hissi yine.
Sensin, ey hüzn-i mübhem Eylül.

Bu bulutlarda ağlayan handen
Bir şiirdir tezâd-ı ulvîden;
Sende birçok güzelliğin her gün

Girye-i şevki, hande-i ademi,
İncilâ-yı vefâ-yı dembedemi
Görülür; her tebessüm-i hüznün

Böyle geçtikçe umk-ı hissimden,
O tebessüm ben anlarım ki ölen

Bir gülün, bir menekşenin dalgın

Rûh-ı perrânıdır; ve lerzende
Bir kebûdî-i hanede hâlinde,
Hep güzelliğlerin, bedâların
İltihâk ediyor mağâribine.

Dicle Vâdîsi 14 Eylül 1316

feilâtün mefâilün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

S.F., C.20, S. 519, 8 Şubat 1316, s.386.

İrtikâ, C.2, S. 101-I, S.205.

ONUN ÂVÂZ-I TESLİYET-SÂZİ

- Leyâl-i Mûkevkebeye-

Râz-ı rûhuyla rûh-ı râzında
Hep maâlf-i şî'r uçar gibidir;
Müstakil bir semâ olan sevdâ
O sesin ma'kes-i mûkevkebidir.

Nasıl ihsâs ederse eflâkin
Manzar-ı ihtîşâm-ı leyâlîsi,

O sadânın da şî'r-i nîlîsi
Duyulur hâricinde idrâkin

O sesin bazı nağme, bazı enîn
Ve fakat her zamân nevâziş-kâr
Olan âheng-i pür-serâirinin,
Ne sûrûd-ı füsûle nisbeti var,

Ne nağam-kârî-i ekâlîfme;
Mevc-i nûrunda bin melâl uyutan
Şî'r-i pervâz-ı ihtizâzından,

Dökülür nağme-i hayâlîme
Muhteşem, pür-nücûm-ı istiğrâk
Gecelerden neşâid-i âfâk

İstanbul Teşrîn-i sâni, 1316

feilâtûn mefâilûn feilûn
(fâilâtûn) (fa'lûn)

S.F., C.20, S. 510, 7 Kânûn-i evvel 1316, s. 242.

F.T., s. 28-29.

FÂNİLİĞİM

-Süleymân Nesîb'e-

Hayât-ı fikrimin fevka'z-zamân sâât-i hissinde
Ben ekser mâzî-i a'sâr u istikbâl-i edvâra
Hep ircâ'-ı hayâl, infâz-ı efkâr eylerim; sonra,
Gözüm bir vakfe-i âtiyle sîmâ-yı mehâsinde

Dalar. Tedkîk-i timsâl-i fenâ eyler; o gün herşey:
Bu mevzû'ât-ı ma'lûmeyle mevcûdât-ı mechûle
Elem-pûş-ı fenâdır; ben de her manzar da, peyderpey
Fenâ-yı sermedîmin hüzn-i meşhûd-ı hayâliyle,

Derin bir hiss-i metrûkînin yeldâ-yı târında
Ve bir ye's-i mezârın girdbâd-ı gîr-û-dârında,
Dururken, sarsılırken, devrilirken münkesir,hâsir,

Çıkar ka'r-ı ademden sermedî bir âlem-i cennet;
Ve rûhâniyyet-i mümtâzeden mahlûk birhey'et
Emin ol, der ki ey fâni bu fânîlik de fânîdir.

Kânûn-i evvel 1316

mefâilûn mefâilûn mefâilûn mefâilûn

S.F., C.20, S. 512, 21 Kânûn-i evvel 1316, s. 274.

İrtikâ, C.2, S. 93-45, 22 Kânûn-i evvel 1316, s. 177.

BİR HAYÂT

-Ö.Nâci'ye-

Sıtma, hep sıtma dâimâ sıtma
Gençliğin nuhbe-i mülâtifesi;
Mütemâdî didinmeden sonra
Hıçkırıklarla ağlamak hissi.

Şimdi ta'kîb-kârı bir hüsnün,
Sonra bir diğesinde vakfe-nümûn;
Her zaman peyrev-hûy her gün
Başka bir sergüzeşt-i mahmûmun

Dest-i igfâl ü ihtimâlinde
-Tıfl-ı bâzîçe, muğfel-i hevesât-
Hırpalanmak, ve bir garâmın uzak

Hâtırâtıyla bî-karâr olmak:
İşte ma'nâ-yı zindegî, işte
İhtirâs, işte sevmek, işte hayât.

5 Kânûn-i evvel 1316

feilâtûn mefâilûn falûn
fâilâlûn (fa'lûn)

S.F., C.20, S. 511, 14 Kânûn-i evvel 1316, s. 258.

İrtikâ, C.2, S. 92-44, 15 Kânûn-i evvel 1316, s. 173

GECE YARILARI

Sen bâ d-ı şebistân ile, mahmûr, uyanırken
Bîdâr idî bir darbe-i ilhâm ile rûhum;
Me'vâmıza bin zâir-i mevhûm

Peyk-i ebediyyetti semâdan, kürelerden;
Etmişti kamer mâi karanlıkları intâk...
Oh ey ebedî şî'r-i emel, her gece böyle:
Sen bâd-ı nağamperver-i şeble,

Ben darbe-i ilhâm-ı ma'âlîyle uyansak.

∴

Sesler kesilir, samt u zalâm, uykuda eşyâ;
Yek-reng-i menâzır gibi sahrâ ile deryâ;
Bir cûy-ı nihânın nakarâtıyla uzaktan
Bir nağmeli ru'yâ görür ormân ve hıyâbân.

Âfâk u muhîtin bu umûmî
Bî-tâbi-i nevmi

Âheng-i ziyâi-i semâvât ile kaçmaz;
Pür-şî'r-i hevâ-- râyiha ve râzını saçmaz
Etbâk-ı semâvâta kadar her gece ezhâr;
Esrâr u hayâlâta olur dâmen-i kühsâr

Bir mehbit ü mesken,
Âfâk u muhîtin bu derin hâbı ederken
A'mâk-ı semâviyyede bîdâr

Mehtâbı da bir zirve de hâbîde-i esrâr,
Düşmüş gibi mûkız, şegaf- âlûde ve rûşen
Bir mevce bu âheng-i semâ-yı ebedîden,

Yalnız biz, emelsiz ve gunûde
Bir nâmütenâhîlik içinde,
Yükseklerin i'câz-ı ma'âlîsine müştâk,
Yalnız biz uyansak.

∴

Ahterler olur dalgaların rûhunu zâir,
Tehzîz edilir gizlice rû'yâ-yı mezâhir;
Gökten yere gözlerle görölmez

Mahlûkların meyl-i hübût ettiği mühtez
Sâ'ât-i mülâkât-ı hafâda,
Bir kevkeb-i peydâ vü nâ-peydâ
Enzâr-ı temâşâma mihrâk
Encümle, melâikle, serâirle uyansak.

Mâzîdeki âlâmı, o eski

Hirmânı düşündükçe bu şeb ben,
Zanneyliyorum ki:

Bir korkulu rûyâdan uyanmış ve mülevven
Bir fecr-i bekâ sâkiniyim; rûhumu âfâk
Tehzîz ediyor mâi ve berrâk
Bir bâd-ı bahârîyle peyâpey;
Ey hüsn-i bülend, ey
Ma'sûka-i rûhum, nağamât-ı ebediyyet,
Bî-hoş-ı muhabbet

Bir bûse-i gülgûn-ı telâkî

Şehbâl-i hayâliyle olur şî're mülâkî.
Kalsın leb-i rûhumda senin rûh-ı lebinden
Bir bûse-i rûşen;

Oh işte hayât-ı şağaf alûde-i cevzâ;
Hâbîde-i nisyândır o hicrân-ı elemzâ
Firsattır, uyanmazken ebedlerle kavuşmak
Hissiyle uyansak.
∴
Ölmek sevilirken ve severken
Uçmak demek eflâke bu mücellâ-yı beşerden;

Bir mahmil olur rûhumuzun ilk
Pervâzına ervâh-ı melâik:
Reng-i ezeliyyetle münevver
Envâr-ı pür âhenk ile mukmer,

Bir hâle-i mukmerle mükevkeb
Mehtâb-ı mükevkeble müzehheb.

Medhaldır o zulmette nihân cennete makber
Fânîler ümîd-i ebediyyetle mübeşşer,
Akşâmsız o ferdâları bekler...

Bâlin-i muhabbet gibi makberde de hemser,
Rûyâ-yı teebbüdle avunsak, oyalansak,
Mahşerde de birlikte uyansak!

mefûlû mefâilû mefâilû feûlûn

mefûlû mefâilû feûlûn

mefûlû feûlûn

S.F., C.20, S. 513, 27 Kânûn-i evvel 1316, s. 290.

İrtûkâ, C.2, S.94-46, 29 Kânûn-i evvel 1316, s. 181.

HÜSN-İ GİRİZÂN

-Celâl Sâhir'e-

Dalgın, sürüklüyordu hayâl-i şebâbımı
Şarkın hayâl içinde uçan bir güzelliği;
Mechûl bir nesîm-i bahârın getirdiği
Bir mevce okşuyordu sükût-ı rûbâbımı...

Reftârı bir müekkele-i fecre ihtizâz,
Endâmı bir vücûd-ı behiştîye i'tilâ;
Eyler gibiydi ev c-i garâmımda incilâ
Nâdîde bir sitâre-i fevka's-semâ-yı nâz.

Çeşmânının neşâid-i sevdâ meâlini
Hülyâma terkedip de uzaklaştı, ben derin
Bir nazre-i vedâ ile öptüm hayâlini.

Hâlâ müfekkiremde o ân-ı muhâleset;
Hâlâ muhayyelemde o sevdâlı gözlerin
Îkâz-ı iştiyâk eden emvâcı var, fakat:

Mümtâz bir harâm ile, mahbûb u muhtecib
Bir çehrenin bedâyi'-i şî'riyle fikrimi
Meshûr eden bu hilkat-i nâzında mülhemi
Hem mâzi-i baîde, hem âtîye müntesib.

Bir gâye-i hayâl olan-âvâre aşkımin
Yüksekliliğiyle beklediğim rûh var mıdır?
Ömrün ümîd-i subhu, tesellî-i şâmıdır
Bir rûh, bir refîka-ı hissiyye, bir kadın.

Hassâs bir kadın ki semâvî nigâhının
Aldatmayan tebessüm-i nerminde titresin
Mevc-i esîri rûh-ı mehâsin penâhının....

Olsun meâl-i şî'rime hissiyle âşinâ;
Koynunda ben hârîm olayım muhteşem, derin
Bir yaz semâ-yı sâfının âgûş-ı hârına.

mefûlû fâilâtû mefâilû fâilûn

S.F., C.20 S. 514, 4 Kânûn-i sâni 1316, s. 307.

İrtikâ, C.2, S. 95-47, s. 186.

Temâsil, s. 49-52.

NAĞME-İ TESELLÎ

Beşerin mehd-i âsumânîden
Bu makarr-ı sefil-i feryâda,
Ebedî mebd-i sukûtunda,
Hiss ü rûhuyla âşinâlık eden

İki timsâl-i kehkeşân-sâkin,
İki hemşîre, mûsikî ve şîir;
Beşiğinden berâber inmiştir.
O muazzez behişt-i gümgeştin

Tesliyet-sâz-ı rûh olan sesini
Bize onlar nisâr eder yalnız;
Ey büyük nağmeler, siz olmasanız

Gam-kûsâr-ı hayât-ı insânî,
Sâfiliyyette rûh-ı bî-kesimiz
Boğulur kimşesiz, tesellîsiz

8 Kânûn-i sâni 1316

feilâtûn mefâilûn feilûn
(fâilâtûn) (fa'lûn)

S.F., C.21, S. 525, 22 Mart 1317, s. 68. (Tablo altı şîir)

İrtikâ, C.2, S. 106-6, 25 Mart 1317, s. 157.

F.T., s. 17-18.

UYANMASIN

Uyanmasın, ninenin belki şimdi yorgundur
İlelebed senin üstünde titreyen rûhu;
Sen de âgûş-ı şefkatinde uyur;
Bu hüsn-i nâimin âlâm u ızırâbı uyur,

Güzel çocuk, kucağından ayırmamakla seni;
Yegâne melce-i kudsî-i âdemiyyettir
O mukaddes penâh-ı rûhânî,
Sığın, sığın, sana bir mü'mîn-i sıyânettir...

Beşer bu mezlaka-i mihnet ü sefâlette
Hiyânet etmeyecek bir melâz-i şefkat arar,
Ve yalnız işte o âgûş-ı rıfk u rikkatte
Hiyânet etmeyen, aldanmayan muhabbet var.

Sığın ve dinle, o kalbin ma'âli-i hissi
Bugünkü hissinin âtîsidir; melek yavru,
Sarıl, annenle sen de artık uyu;
Uyu, müstakbelinle mâzîsi

Samîm-i kalbimi bir mev'id-i visâl eyler...
Olmamıştır nasîbi her rûhun
Bu ümîd-âşinâ, emel-meşhûn
Olan muânekalar, pür-şîir telâkîler

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

feilâtün mefâilün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

S.F., C.20, S. 515, 11 Kânûn-i sâni 1316, s. 325. (Tablo altı şiir)
İrtikâ, C.2, S.96-48, s. 189.

MUSÂHABE-İ EDEBİYYE

-67-

İbhâma Dâir

Dinliyordum refîkimin yeni bir
«Şîr'-i deycûr -ı" pûr- garâibini;
Görüvermiş tabî atın şâ ir
Mübhemiyette rûh-ı gâibini.

Safehâtında tayf-ı san'at uçan,
En karanlık bir ufk-ı mechûle
Yine mechûl çağlayanlardan
Akseden nağme-i serâirle

Dâimî âşinâ imiş rûhen;
Hissi bir selsebîl-i şîr'-i nevîn,
Fikri hem-bezm-i âlihât-ı kühen,
Kalbi hem-seyr-i zühre vü pervîn...

«Eder âtîmi bir siyâh uçurum
Mağrib-i infîâli her nûrun;
Uçurumlarla çünkü mehcûrum
Matla'ından bu şîr'-i deycûrun»

Cevf-i müstakbelinde nâ -ma'lûm
Bir lebin titriyormuş en hissî,
En bülend, en müheyyic, en ma'sûm
Tûf-ı elhân-ı âşinâyîsi.

Birhiyâbân-ı ma'nevîden ona
Geliyormuş terâne-i ilhâm;
Daha bir çok siyâhi-i ma'nâ,
Daha birçok garâib-i ibhâm.

Bitti manzûme; ben bir esnemeyi,
Zabta bir türlü kâdir olmayarak,
Güzel olmuş, dedim, güzel, pek iyi.
- Yok, bu takdîr-i zâhirîyi bırak,

Esniyorsun ve gözlerinde demin
Anlamak niyetiyle dinlemeyen

Bir bakış vardı; şübhesiz birden
«Yine muğlak!» dedin ve dinlemedin.

Nesi muğlak? Yazıksenin de eğer
Gördüğün, duyduğun zevâhirse!
Bazı bir varta, bazı bir makber
Matla' olmaz mı bizde bir hisse.

Gâh sâfilde gâh zühre-karîn,
Ufk-ı rü'yet zamân zamân değişir;
Görürüz ba'zı kerre bir fikrin
Mehdi mâzî, hudûdu âttir.

Ba'zı bir çok zılâl-i muhtazıra,
Birçok enkâz-ı hâtirât u hayât
Yığılır bir mesâfe-i nazara;
Boğul ur karşısında hissiyât.

O zamân sânihât-ı fikriyye,
Ka'r-ı deryâ kadar karanlıktır;
Bir karanlık şiir; ya bir girye
İztrâbât-ı rûhu nâtıktır,

O zamân hep meşâ'il-i tahlîl
O zalâmın telâtumuyla söner;
O zamân Valmiki, Homer, Virjil,
Rafael, Rossini, Mozar, Vagner

O medâr-ı kemâli a'sârn,
Kalır ebkem, alîl, sam, câmid;
O zamân acz içindedir Bayrın;
O zamân birçocuk gibi Hâmid

Zîr-i pâyında parçalar mahzûn
Kilk-i ulvî-i şâiriyyetini.
Böyle hâlât-ı rûha karşı zebûn
Oluyorken dehât-ı insânî,

Bulamam başka çâre-i tebyîn,,
 Bulamam başka sûret-i ihsâs;
 Çünkü bir bûse-i hayâlinin
 Eylemiştir derinliğiyle temâs;

Çünkü bâlâ perende-i deycûr
 Çünkü pûşîde-i revân-ı leyâl,
 Çünkü mestûr, çünkü dûrâdûr,
 Çünkü fûshat neverd-i istikbâl

Bir hayâlin, ki dâimâ pinhân,
 Bir hayâlin, ki dâimâ hâzır,
 Zulemât-ı müfekkîremde kalan
 İhtizâz-ı meâl-i sâkıttır.

fâilâtün mefâilün feilün
 (feilâtün) (fa'lün)

S.F., C.20, S. 515, 11 Kânûn-ı sâni 1316, s. 332.

O MECHÛLEYE

Esrâr-ı mehâsinle gülümserken ufuklar
 Âtîmi sarar nazre-i esrâr-ı muhâtın;
 Lerzân olurum: Sanki benim rûhuma çarpar
 Emvâc-ı semâviyyesi bir bahr-i muhîtin

Bir gölge hayâlimde uçup dîdelerinden,
 Yâdimda dolaştıkça senin yâd-ı berînin,
 Bir cûrm-i semâvî gibi sâkî ve derînden
 Envârı doğar fikrime bir hiss-i nevînin.

Fevkinde serâperde-i ulvî-i şebistân,
 Ummânda olurken meh-i hâmûş ile demsâz,
 Aşkınla hayâtımda kopan fırtınalardan
 Efkarıma mensûr olan eş'âr yazılmaz.

Zirâ o şiirler ki, bütûn râz ile mahrem,
Nâzân u girîzân-ı tasavvurdur, o mübhem,
Sevdâlı tahassüslere benzer ki Teâlî

Ettikçe derinleştiği mahsûs olur, ondan
Birsilsile-i hüsn eder, âsûde ve handân,
Âfâke firâziyla nişîbiyle tevâlî.

Gelmez- bana kehvâre ve kabrolsa da toprak-
Göklerdeki seyrân-ı hayâlîme nihâyet;
Sen rûhuma yaptın yed-i îcâz ile ancak
Bir cennet-i hâkîde melâz-ı ebediyyet.

Heyhât! O kadar benden uzaksın ki gülümser
Hattâ bana senden yakın ecrâm-ı baîde;
Hoştur, kalayım böyle hayâlât ile hemser,
Me'vâ değil âgûş-ı hakikat her ümîde.

Rûhum! Uzak olduksa bugün biz ne beis var?
Fânîyiz, o vuslat da muvakkıt; ve fakat ben
-Pâyân bularak lâ-tenâhiyyet -i edvâr,
Fânîyyet-i cism-i beşeriyyet de biterken-

Hicrânsız, elemsiz ve mehâsinle müzeyyen,
Hemhâl-i mebâdî-i samîmiyyet-i ervâh
Bir âlem-i ulviyyetin eş'âra mesîre,

Âfâk u semâsında bütûn rûh, ebediyyen
Yekrûh olarak bir daha ayrılmak üzere
Bulmaz veder-âgûş edemezsem seni... Eyvâh!

14 Kânûn-i sâni 1316

mefûlû mefâilû mefâilû feûlûn

S.F., C.20, S. 516, 18 Kânûn-i sâni 1316, s. 339.

İrtikâ, C.1, S. 97-49; s. 193.

F.T., s. 25-27

ONUN HAYÂLİ

Onun hayâli: Benim sânihât-ı hissimde
Yegâne hâkim olan gâye-i hayâldir;
Semâdan ağlar en öksüz hayât-ı ye'simde
Ve lem'alar o zaman girye-i tesellîdir.

Sesinde gölgeli bir mûsikî-i samt-âlûd
Rübâb-ı san'ate ithâf eder terennümler;
Bu bir terâne ki ancak bu sesle ufk-ı kebûd
Derin denizlere esrâr-ı bu'du nakl eyler.

Tebessümünden uçar bir tahassüs-i giryân;
Ve gözlerinde şimâlin donuk semâsı ayân
Olur, ve bazı cenûbun leyâl-i sayfî güler,

Mesârr-ı fecrini buldum hep onda sevdânın:
O bir dakika-i rû'yetle işte kaç seneler
Hudûdu bende demektir leyâl-i yeldânın.

İstanbul 25 Kânûn-i sâni 1316

S.F., C.20, S. 519, 8 Şubat 1316, S. 386-387.

İrtikâ, C.2, S.100-I, s. 206.

F.T., s. 34-35.

İHTİYÂC-I MAĞFİRET

Uyandı fikrimin âsâyiş ü sükûtu
Zehirleyen, kemiren vâhimât-ı mel'ûne;
Ve ben, bu âlem-i fânîye karşı müstağnî
Mekâbirin, koşarak zulmet-i ketûmesine,

Huzûr-ı lâ-yetenâhiyyet-i mükevkebede
 Zuhûr-ı rahmet-i gufrâna muntazır, nâdim
 Huşû'-ı kalb ile ikrâr-ı seyyiât ettim.
 Durur gibiydi mekâbir bütün murâkebede;
 Ve her mezâra büyük bir serv-i nigezbândı,
 Bu her mezârı yeşil bir çamın, ya bir servin
 Mazallesinde uyutmak, o meyyit-i ecsâdı
 Uçan sahâib-i rengine kalbedip cevvin,

Esîr-i sâf u kebûdunda serserî, sâir,
 Gurûb u fecrî, cibâl u bihârı gezdirmek:
 Hayâl ü hissîmi okşar, hoş bir â dettir!
 Bir ihtizâz-ı tahassûsle ihtizâz ederek

Duran servlerin emvâta sâye saldığını
 Gidip müşâhede ettikçe, rûh-ı meftûrum
 Sanır ki ağılıyor âsâr-ı sâyeden mahrûm
 Olan mekâbirin öksüz hayât-ı uryânı.

Nesîm-i hevli-i şebîn pûr-serâir-i edvâr,
 Cenâh muvahhişi her serve eyledikçe temâs,
 Melâz-ı rahmet olan âlem-i mekâbire hâs
 İniltîlerle, sadâlarla inliyordu civâr;

Ve çarpıyordu o nâliş simâh-ı rikkatime
 Asırların müteellim müşâfêhâtı gibi.
 Bir el firâz-ı semâdan sūrâdıkât-ı şebi
 Bir anda ref ile sandım, nigâh-ı dikkatime

Hayât-ı makbere mev'ûd olan bir âtiyle
 Dühûr-ı mâziyye-i kâinâtı gösteriyor,
 Bu rû'yet, âdeme bir neşve-i behiştîyle
 Karışmış en deli bir hâhiş-i adem veriyor

Semâ, zemîn mütekârib gibiydi birbirine.
 Ne bir sadâ-yı muâhez, ne bir nigâh-ı gazab;
 Semâ derin... Ne kadar benziyordu her kevkeb
 Muhîr-i mağfiretin mevce-i zevâhirine...

Zalâm içinde nıgehbân-ı sâhir-i emvât
 Olan, ibâdet eden sâl-hürde bir servin
 O sâye-gâh-ı siyâhında, nâzır-ı semâvât,
 İbadet ettim; açılmıştı bir fezâ-yı nevîn

Sipîr-i nûra mukâbil, ve zîr-i pâyımda
 Sükût... Hep kayalar, dalgalar, nebât uyuyor,
 Sükût... Sanki o muzlim muhît-i nâimde
 Emel-gunûde me'âsî ve seyyiât uyuyor,

İçimde şüphelerin zehr-i kahrı dalgalanır
 Gibiydi, vefret-i ye'simle inledim ve dedim:
 «Her irtikâb edilen cürme bir cezâ haktır,
 Demek bu dâr-ı mucâzât içinde nevmîdim.

Fakat ben işlediğim en küçük kabâhatte
 Bir ıztırâb-ı derûnîyle inledim, durdum;
 Olursa rahmet-i Haktan da fıtratım mahrûm
 Bu, bir cezâ-yı mükerrer demektir elbette.

Beşer de hâkim iken her dakîka hissindim,
 O hisle tev'em iken bir azâb-ı vicdânî,
 Mukadder olmadır îcâb-ı adl-ı yezdânî
 Bu âdemiyyete mutlak ya mağfîret, ya adem.»

Adem! Cihânda ki her mihnetin mükâfâtı,
 Ademde rûhumuz olmak müebbeden gûmrâh!
 Bozardı sanki düşüncem huzûr-ı emvâtı,
 Bu fikr-i târa bakıp ben de ettim istikrâh.

Ufukta medhal-i gufrâna benzeyen kamerin
 Ziyâsı âlem-i ervâha peyk-i rahmetti;
 Bu benliğimde de ırmâl-i seyyiât-ı eserin
 Likâ-yı zulmeti pûşîde-i nedâmetti.

İçimde vesveseler, şübheler bütün dağılır
 Gibiydi. Duydum uzak bir sadâ-yı rûhânî

Sükût-ı leyl arasından diyordu: Ey fânî
Nedâmet etmek emîn ol ki afvolunmaktır.

1 Şubat 1316

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

S.F., C.20, S. 520, 15 Şubat 1316, s. 402.

İrtikâ, C.2, S. 101-I, s. 209.

Resimli Roman Mec., C.1, S. 3, 1 Mayıs 1325, s. 214-215.

SİLVİA'YA

Her meylime, her hissime bir başka hayâlin
Lihhâze-i çeşmânı nigezbân-ı şagaftır;
Birbaşka kadın sînesi bir mehd-i sadeftir
Rûhumdaki, fikrimdeki ummân-ileyâlin

Gencîne-i ka'rındaki her lû'lü-i aşka.
Bir çehre benim rûhuma rûhuyla muvâfık,
Bir diğeri yâdımdaki sîmâya mutâbık;
Âgûşuna muhtâc olan âmâl ise başka.

Sensizve o bîgânelerin bârid elinde
Bilmem ki ne hûlyâda, ne sevdâda, nasıldım;
Ben gerçi hayâtın bu riyâz-ı emelinde

Çok sînelerin nûkhet-i şûhuyla bayıldım,
Lâkin bugün, ey hâkime-i zevk-ı hayâtım,
Sînende gıdâ-yâb-ı emeldir hevesâtım.

9 Şubat 1316

mefûlû mefâilû mefâilû feûlün

S.F., C.21, S. 522, 1 Mart 1317, s. 23.

İrtikâ, C.2, S.103-III, s.145.

GAŞY-I TELÂKÎ

Yakın, yakın... Daha,pek çok yakın;müzâb olayım
 Bir iftirâs-ı medîdin temâss-ı hârîyle;
 Yakın,yakın...Bana benden yakın;ve ben bulayım
 O hâl içinde sezâvâr-ı gıpta mevti bile.

Ne ömr imiş sizin âğûşunuzda mestolmak,
 Ne rûhtur bu kadar mezcıolmuş kadınlıkla!
 Yakın,yakın...O kadar gizli bir yakınlıkla
 Yakın ki,sıtmalı bir gaşy-ı kurbe müstağrak,

Uzak uzaklaşayım siz de benliğimden de.
 Nigâhınızda temâdî eden bu baygınlık
 Bu vecd ü hâl-i telâkî çabuk geçerse yazık.

Emîn olun güzelim her zaman bulunmayacak
 Bu zindegâni-î âlâm içinde, bir gecede
 Bütün lezâiz-i a'sârı hissedip yaşamak.

23 Şubat 1316

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

S.F., C.21, S.523, 8 Mart 1317, s. 34.

FERİŞTE-İ EZHÂRA

Ben bu peygûle-i melâlimde
 Senin etmekle yalnız ismini yâd,
 Nazar-ı hüzn ü infiâlimde
 Kâinât oldu ibtisâm- âbâd!

Zîr ü bâlâda, kûh u deryâda
 Rûh-ı ezhârdır tenessüm eden;
 Hüsne âid ne varsa dünyâda
 Hepsî mevzû' imiş çiçeklerden.

Ey muattar melîke-i elvân,
 Ey müzehher ferîşte-i nûkhet,
 İşte her yanda bir bahâristân,
 İşte her yanda bir yeşil cennet.

Açılır gönlümün şükûfeleri
 Saçlarımdan geçince bir nefesin;
 Gel Olimp'in bütün şükûfeleri
 Zîr-i pâyında inkişâf etsin.

Olimp Vâdîsi 1317

feilâtûn mefâilûn feilûn
 fâilâtûn (fa'lûn)

S.F., C.21, S. 528, 12 Nisan 1317, s. 118.

İrtikâ, C.2, S. 108-8, 13 Nisan 1317, s. 165.

MÜSTESNÂ GECELER

Zemîn gunûde... Berâber terennûm ettiğimiz
 Semânın işte açılmış uyûn-ı esrârı;
 Sükût içinde uyurken zevî'l-hayât, ikimiz
 -Leyâl-i nâimenin sanki rûh-ı bîdâr-

Semâyı, şî'r-i bülend-i leyâlî dinleyelim;
 Bir ihtizâz-ı serâirle akseden sesler
 Benim başımda olur bir terâne-i muzlim,
 Senin lebinde bir âheng-i tesliyetle güler.

Leyâl-i zâhire bir mehd-i şî'r ü sevdâdır,
 İçinde encûm olur kalbimizle hem-darebân;
 Ne muhteşem, ne berîn levha-i temâşâdır
 Bu sermedî safehât-ı sipihr-i nûr-efşân!

Bir incizâb-ı mehâsinle i'tilâ-meyyâl,
 Nazarların güzer ettikçe âsumânlardan;
 Gözünde rûhunu eyler kevâkib istikbâl.
 Ve sonra gözlerinin ma'bed-i tahayyül olan

Derinliğinde nücûmuyla kâinât-ı semâ;
 Ve mâi gözlerinin rûhu umk-ı rûhumda;
 Pür-i'tilâ yaşarız; böyle rûhumuz hattâ
 Yaşar bu âlem-i hâkîde bir hayât-ı semâ.

Ve sermediyyet-i sevdâyı aşkımızda niyâz
 İçin biz ağlayalım, bir dakika, leb-ber-leb,
 Garâm için dökülen giryeler buhâr olmaz...

Hayır bu giryeyi koynunda besleyip deycûr,
 Seninki ufk-ı kebûd-ı şagafta bir kevkeb,
 Benimki kalb-i sefid-i emelde inci olur.

O şî'r içinde, o âhenk içinde, rûhumuza
 Birer hayât-ı semâ va'deden derin, yüksek
 O i'tilâ, o temâşâ içinde, en sonra,

O giryeyi ebedî-i garâm içinde evet
 Bütün bu âlem-i fânîyi terkedip gitsek.
 Okur semâ o zamân bir neşîde-i da'vet.

Kamer yapar bize tirâjeden libâs-ı kefen
 Bükâ-yı mâtemimiz bir şelâle-i envâr,
 İlelebed bize ağûş-ı leyl olur medfen.

Müebbeden yaşamaktan ziyâde, ey rûhum,
 Bu yolda ölmeye bilsen ne ihtiyâcım var.
 Henüz meşîme-i a'sâra düşmeyen mahmûm

Dehâların feverânıyla leyl için yazılan
 Bütün neşâyid-i takdîs, olur memâtımıza
 Zamânla eskimeyen bir lisânla mersiye-hân.
 Hayâl ü hisse emîn ol bu hâk-i müstehzâ

Kifâyet eylemez ezvâk-ı fâniyâtıyla...
 Semâda rûhların bir hayâtı var ki yaşar
 Utârid'in Zühal'in, Zühre'nin hayâtıyla.
 Bu hissi ben de semâdan mı ettim istibşâr?

Müfekkiremdeki birçok şûun-ı hissiyye
 Fenâ-yı mutlakı yâdımdan eyleyip teb'd,

Hayât-ı rûhumu etmekte dâimâ temdîd
Hudûdu merg ü mezâr olmayan bir âtiye.

Tepebaşı Mart 1317

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

S.F., C.21, S. 527, 5 Nisan 1317, s. 109.

İrtikâ, C.2, S. 107-7, 2 Nisan 1317, s. 163.

BU DA ÖYLE

Bu kabr-i sâkitin ey zâir-i gam-âlûdu,
Bu hâk içinde durur şimdi sâde bir cesedin
Dağılmak üzre olan üstühân-ı bîsûdu.
Cenâb-ı Hakka koşan her seferber-i ebedin

Cihânda işlediği seyyiât u isyânla
Vücûd-ı câmidî yalnız zalâm-ı kabre düşer,
Sücûd eder gibi ümmîd-i afv u gufrânla.
Fakat sukût edemez hiç tûrâba rûh-ı beşer,

Arar semâ-yı ilâhî içinde lânesini.
Vücûdumuzla maâsî mezâr içinde 'adîm
Olur ve göklerin üstünde rûhumuz takdîm
Eder Hüdâsına a'mâl-i fâzılânesini

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

S.F., C.21, S. 524, 15 Mart 1317, s. 59.

İrtikâ, C.2, S. 105-5, 18 Mart 1317, s. 154.

BİR KİTÂBE

Zâir! Bu mezâr, işte bu kehvâre-i nisyân
Bir hilkat-i nâziktere me' vâ-yı hazîndir;
Bir âilenin mâtemi üstünde nıgehbân,
Âmâlinin öksüzlüğü zîrinde defîndir.

Bir fâtiha olsun bu fenâgâh-ı sitemde
 Senden de bu mevlûde-i ukbâya hediye;
 Ahlâf onu eyler sana ithâf ü iâde
 Sen dâhil olunca bu penâh-ı ebedîye.

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

S.F., C.21, S. 524, 15 Mart 1317, s. 59.

F.T., s. 183.

HÂLÂ O RÛYÂ

-Donna «L.A.» ya-

Şimdi bir ma'bedin sükûtundan
 Belki yüz asrın âşinâsı olan
 Gamlı bir rûh-ı münzevî gibiyim;
 Aşkımın kâinât-ı sevdâda
 Bârgâh-ı sücûdudur bu oda,
 Bende cüyâ-yı rûh-ı gâibiyim.

Ararım gökte bir nevd-i ümîd
 Beni eyler mesâfeler tehdîd
 Olmak isterken âsumân-mahrem.
 Ederim sonra arzı isticvâb,
 Zîr-i pâyımda alçalır da tûrâb
 Uçurumlarda çırpırır gölgem.

Sen de bir gâye-i hayâl oldun
 Fikrimin kâinât-ı hissinde;
 Sen de ma'bûde-i leyâl oldun
 Bir sanemhâne-i mehâsinde:

Hâtîrât u hayât-ı insânla
 Yaşayan, ihtiyarlayan seneler,
 Böyle bir sûr'at-i hurûşânla
 Güzere ettikçe âh setreyler

Beni yâdında bâl-i târîki,
 Unutursun; ve şimdiden belki

Sence bir gölgeden sönük bu hayâl...
Ey şebâb-âşinâ-yı dûr u muhâl,

Her vücûd u hayâle, her hisse
Unutulmak nasîb-i kat'iyse,

Olacak , bende dâimâ yaşayan
Hâtîrâtın da mensî-i nisyân.

Bursa Hotel d'Anotolie

19 Mart 1317

feilâtûn mefâilûn feilûn
(fâilâtûn) (fa'lûn)

S.F., C.21, S. 526, 29 Mart 1317, s. 82.

İrtikâ, C.2, S. 106-6, 25 Mart 1317, s. 157.

MAYIS AKŞAMLARI

Sâkin bir akşamın tutuk-ı erguvânını
Yırtarken ihtirâz ile dest-i siyâh-ı şeb,
Düşunda bir günün yükü, bir zıll-ı pür- taab
Sevkeyliyor ufuklara pây-ı girânını

Tevfîk Fikret

Ve hep mücâdele-i menfaatle çalkanarak,
Huzûr-ı râhı haleldâr eden sadâ-yı hayât
Susar... Ve gizlice başlar terennüm-i âfâk,
Müşâfehât-ı serâir, sürûd- ı mechûlât.

Bizim her akşamımız âlem-i tabiatte
Mükevvenât-ı şebistâna fecr-i hülyâdır;
Ufukların nağemâtiyle mübhemiyyette
Hayât-ı nâim-i eşyâ derin derin uyanır.

Müsâra'ât-ı maîşetle her dakika tebâh
Olan zavallı hayât-ı yetîme-i beşere
O mübhemiyyet-i âfâk içinde âvâre
Mesâ-yı pür-kederin ba'zı yıldırımlı, siyâh,

Ve ba'zı penbe, donuk, mor, beyaz karanlığını
Birer kefen yaparak leyle defneden her gün,
Zilâl-ı sikleti altında çöktüğüm bu yükün
Gelir, biraz daha tezyîd eder ağırlığını.

Ben her akşam kenâr-ı deryâya
Yapayalnız, yavaş yavaş giderim;
Bir muazzam ve münferid kayaya
Bâr-ı ömrümle ittikâ.. ederim.

Dalgalar kürsi-i temâşâma
Nakleder sânihât-ı ib'âdı;
Ve düşer hüzn-i mübhem-i şâma
Genç ve dul bir kadınlığın yâdı.

Harekât u hayât-ı yevmînin
Meyl-i ârâmı gözle farkolunur;
Güneş öksüz kalan çocuklarına

Bir nazar atfeder ve der: Yarına.
Akacak şimdi cevî-i zerrînin
Sâha-i zulmetinde menba'-i nûr.

Dolar hayâl-i havâırıkla safha-i âfâk;
Bazı birkaç güneş batar birden...
O ihtişâm, o sünûhât-ı kibriyâ ile ben,
Hep meâsî-i mâziyemden uzak,

Ve bir sükûn-ı ibâdet-nümâ-yı hürmetle
Dururum mümtelî ve müstağrak...
Uyur melâl-i hayâtım sükûn pezîr olarak
Medd ü cez r-i ziyâ-yı zulmetle

Çalar neşâid-i ibhâmı mûsikî-i zilâl;
Bir derin şehka, bir sadâ-yı niyâz
Sönüklüğüyle fezâ-yı tehîye aks-endâz

Her ihtizâzı, hayatın meâl-i hasretidir;
Gamlı bir vak'a, bir karâr-ı melâl
O mûsikî-i mesâr bestenin nihâyetidir.

Burgaz Mayıs 1317

mefâilün feilâtün mefâilün feilün

(fa'lün)

feilâtün mefâilün feilün

(fâilâtün)

(fa'lün)

Âşiyân, C.1, S. 6, 2 Eylül 1324, s. 167-169.

Mehâsin, S.2, Teşrîn-i evvel 1324, s. 89-90.

HAYÂT-I AŞKIM

Garâma dâir o her günkü türrehâtımdan
Usandınız ve bu şeb sordunuz, biraz taşkın,
Biraz da eğlenerek:-Sinni kaçtı aşkınızın?
-Emîn olun ki o çok yaşlıdır hayâtımdan;

Ve bence ay, sene, yaş: Bunlar ancak insânın
Eder mukâyese maddiyyet-i sefîlesini,
Bu rûh-ı muztaribim hiss ü aşkımın sesini
Uzaklarında ve fevkinde dinler ezmânın.

Hayât-ı aşkı niçin bir güzeşte, bir ferdâ,
Niçin beşikle mezâr ortasında ölçmelidir?
Vücûd-ı hüsn ile âlemde başlamış sevdâ
Ve hüsne ufk-ı ezel muttali' tecellîdir.

Evet hatırlıyorum bî-nihâye asr-ı akdem
Sizinle gökte geçen bir hâyat-ı aşk u huzûz;
Bu kâinât-ı mehâsinde bir perestîdem,
Sizin de bir küçücük cüz-i hüsnü olduğunuz

Bir âşinâ-yı perestîde-i hayâlim var.
Eder sizinki kadar bir vuzûh-ı mübhemle
Nihân o hüsnü gözümden sūrâdık-ı edvâr.

Hayâl ü san'atım ancak bu aşk-ı tevemle
Melâz olup bana bir kehkeşân-ı nûrânî,
Yaşar semâlarınınen müstetir mehâsinini.

Burgaz Mayıs 1317

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

S.F., C.21, S. 538, 21 Haziran 1317, s. 280.

İrtikâ, C.2, S.118-18, 22 Haziran 1317,

TULÛ'

-Ömer Senîh'e-

Ufukta saklı duran bir ketîbe-i heyecân
 İnîp denizlere titretti kalb-i emvâcî;
 Göründü lücce-i Mînâda göz kamaştırıcı
 Bir iltimâ'ı zeheb, bir telaû'-i mercân

Çekildi cevî-i muzî'den bakiyye-i zulmet;
 Zemînde başladı sessiz bir intibâh-ı azîm,
 Hüviyyetimde derin bir tefekkür-i ta'zîm,
 Mûkevvenâtta yekser müesser azamet

Uyuştı titreyerek bir dakîka nûr u zalâm;
 Ve bir uhuvvet-i ulviyyeden tecellîler
 İçinde, kalb-i umûmî bütün samût-ı huşu'.

Ve Zühre sahneye en son vedâ' eden dilber
 Bir aktris gibi mübhem bir ibtisâm-ı selâm
 İtâre eyleyerek gârib oldu... İşte tulû'.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

S.F., C.21, S. 531, 3 Mayıs 1317, s. 165.
 İrtikâ, C.2, S. 111-11, 4 Mayıs 1317, s. 177.

UFUKLARIN

Bahâra doğru hayâlim seyâhat eylerken
 Ufukların yine aksâ-yı nûzhet oldu ona;
 Bütün bedâî'i nisviyyeden vücûda gelen
 En ince şi'rini yazmış bahâr ufuklarına

O mübhemiyyet-i şûhunda bir kadınlık var
 Ki reng ü nûkheti leylâkla yasemendendir;
 O bir mesîre-i nûkhet, mazalle-i envâr
 Şükûfelerle seherden... Hayır, o sendendir

Evet mutîre-i hülyâm olan bu ufku senin
 Kadınlığın sanarak rûhum ağlıyor; gerçek
 -Güzelliğin gibi sık sık terennüm eylediğim-

Ufukların gibi hülyâlarımla eğlenerek
Güler misin?... Bu da bak bir tesellî-i muzlim;
Harîm-i fikretin oldum mu bir dakîka için?

Burgaz 4 Mayıs 1317

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

S.F., C.21, S. 532, 10 Mayıs 1317, s. 180.

İrtikâ, C.2, S. 112-12, 11 Mayıs 1317, s. 181.

ONUN SÎMÂSÎ

-Necîb'e-

Şimâl ufuklarının kâinât-ı fecrinden
Donuk donuk süzülen bir hafif penbeliğin
Esîr-i mübhemi nesrînle imtizâc etsin,
Nazarda belki tecessüm, hayır temessül eden

Bu levha işte onun rengi, reng-i sîmâsî.
Durur o gölgeli kirpiklerinde pür-lerze
Kadınlığın hep o rûh-ı müzâb-ı elması:
Bir sükût-ı rahîm içinde bize

Sirişk-i hüzn-i semâvât olan nücûm-ı âsâ;
Semâya çok yakın olmuştur onda rûh-ı nisâ.
Ve derin gözlerinde bir gece var:

Öyle bir leyl-i râz ü hülyâ ki
Nigâh-ı şî're onun lâciverd-i târîki
Bütün nücûm-ı nihânıyla kehkeşânlar açar.

Burgaz: 16 Mayıs 1317

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

S.F.,C.21, S. 534, 24 Mayıs 1317, s. 213.

İrtikâ, C.2, S. 114-14, 25 Mayıs 1317, s. 117.

F.T., s. 32-33.

HAFÂYÂ-YI LEYÂL

-5-

Ra'd ü Berk

Bir cevî-i bî-ziyâ: Ne deniz var, ne âsumân;
 Kâbil değildir anlamak âfâk-ı rüyeti;
 Yalnız, bir incilâ-yı bevârik zamân zamân
 Tarrâkalarla parçalıyor kalb-i zulmeti.

Cevvin sehâbe-gâh-ı siyâhında dembedem
 Seyreyliyor kavâfil-i ahvâl-i muzlime;
 Doğmaktadır bu şeb yine bir leyle-i adem
 Pür-hışm ü pür-haşem gecelerden hayâlîme.

Oldum bu rûstehîz-i şebistâna bir şikâr,
 Gûyâ bu simsiyâh gece ben yıldırımların
 Bir sâha-i sukût-ı gazûbunda kalmışım.

Yükselmiyor şevâhık-ı ulviyyeden başım
 Tesîri çünkü önce olur bende âşikâr
 Ser-zirve-i cibâle düşen yıldırımların

10 Haziran 1317

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

*S.F., C.21, S. 537, 14 Haziran 1317, s. 268.**İrtikâ, C.2, S. 117-17, 15 Haziran 1317, s. 129.*

HİRÂS-I HİCRÂN

-Ayrılırsak...?

-Yetim olur rûhum..

Leblerinden rahîk-i bûse alan
 Her telâkîyi dâimâ mevhûm
 Ve uzak bir mesâfe-i hicrân

Zehrederken leb-i hayâlimde
 Ayrılık!.. Belki hiç kavuşmayarak!

Yok, bu dünyâda kâbil olmayacak
Uzak olmak değil, alelâde

Yakın olmak da istemem hattâ...
Çünkü en az mesâfe bir uçurum
Çünkü âh en yakın yakınlık da

Bir uzaklık değil midir?.. Heyhât!
Yere batsın bütün mesâfe, cihât
Büsbütün ben sen olmak istiyorum.

Burgaz 9 Temmuz 1317

feilâtün mefâilün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

S.F., C.21, S. 544, 2 Ağustos 1317, s. 370.

İrtikâ, C.2, S. 124-24, 3 Ağustos 1317, s. 158.

HAYÂL-İ SEYYÂL

Ben sende her zaman görürüm başka bir kadın:
En gizli bir tagayyür-i ânîyle sen yine
Oldun yabancı bak, biraz evvelki hâline;
Dün, başka, şimdi başka idin, şübhesiz yarın

Durmaz kaçır, tutulmaz uçar bir hayâl-i dūr
Bir başka hüsn olur ve doğarsın hayâlîme;
Çok kerre, gözlerinde hayât-ı melâlîme
Bir leyl-i nev-bahâr ile bir cennet-i huzûr

Gösterdiğin zamanda da me'lûn muhayyelem
Olmaz hayâl-ü şeklini tesbîte muktedir.
Lâkin bu, olmasın sana bir ukde-i elem:
Hep hüsnünün hayâl-i tahayyül- gürîzidir.

Temdîd eden bu aşkîki vuslatte muhtazır
Fıtratta bilheves yaşar-ey yâr-ı dil-pezîr

Âzürde-hâtır olma, evet bence bî-nazîr
Hüsnün hayâlinin bu vefâsızlığındadır.

Burgaz 10 Temmuz 1317

mefûlû fâilâtû mefâilû fâilûn

S.F., C.21, S. 543, 26 Temmuz 1317, s. 354.

İrtikâ, C.2, S. 123-23, 27 Temmuz 1317, s. 153.

Âveng-i Tesâvîr
ABDÜLHAK MİHRÜNNİSÂ

Sabâha karşı semâlarda müncefî üç beş
Nücûm-ı âliye fevkinde... Akşâm üstü güneş,
Gurûb ederken o âfâk-ı bî-nihâyette
Parlayan zührenin hayâli gibi,
Güler hayâlîme ib'âd-ı mübhemiyyette
Bir münevver sitâre-i edebî.

Büyük, derin gecelerden, derin semâlardan
Sûrâdikâta bürünmüş bu çehrei handân,
Okur, lisân-ı melâikle sanki, müstesnâ
Bir şiir... Şi'r-i mahz-ı ulviyyet;
Hitâbı rûha olan bir lisân ki müstesnâ
Ve tahassûs-nümâ-yı nisviyyet.

Gurûbu sallayan elhân-ı ihtizâz-ı mesâ,
Muhîl içinde birer refref-i cenâh âsâ
Geçer; ve her tepe, her sâha rehğüzârında
Sarı güllerle hep muattardır .
- O zühre-i ademin yâd-ı pür-gubârında [1]
Bir verem kız, bir âşinâ vardır.

∴

Sonra bir âlem-i gurûb-ı hazân:
Pür-sehâib-semâ-yı rengâ-renk;

1) Sarı bir gülsün ey adem çiçeği
İstemezdim sana verem demeyi

Dökülür kâinât-ı nûrundan
Bir mülevven şelâle-i âhenk

Sonra bir zulmet-i mükevkebenin
Olur elhân-ı râzı cûş-â-cûş;
Koparır sonra bir safîr-i haşîn
O hatîb-i zalâm olan baykuş;

O sadâ-yı siyâh ü nâlende
Rûh-ı bîdâridir harâbelerin;
Yayılır cevî-i pür-sükûna derin
Şehkât-ı suâl-i hâlinde;

Ve yayıldıkça ürperir geceler;
Umk-ı deycûrden terâşşuh eden
O boğuk nâle, sanki gerçekten,
Şerh-i râz-ı mukadderât eyler.

Sonra ulvî bir ân geçer, sönerek
Kehkeşânın ziyâ-yı bî-tâbı,
İşte Şarkın büyük, derin, yüksek
Bir şeb-i lâciverd-i mehtâbı.

Baykuş ötmez... Ve başlayan bu enîn
İshakın, hüdhüdün terânesidir...
Şimdi hânende-i ilâhînin
Vakt-i feryâd-ı bülbulânesidir.

∴

Rûh-ı tenhâ-neverd-i leylîsi,
Cüst-ü-cû eyledikçe bir hissi,
Safehâtında ukf-ı deycûrun,
O zamân bir cihân-ı mehcûrun
Duyulur bir sûrûd-ı nîlîsi.

Hissinin gökler âşiyânesidir,
Kehkeşân, mevkib-i şebânesidir;
Mütebâid yaşar bu topraktan;
Duyulan şey "benimle ishak" tan
Başka bir âlemin terânesidir.

∴

Bu semâvî edîbe-i şarkın
 Dest-i sehhâr-ı sanatında güler,
 Şî'r okur, raks eder hayâletler.
 Dinleyin mûmtezicdir en taşkın

Nağme-i girye, girye-i nagamât
 Mevce-i hüzn ü inşirâhında,
 Gizlidir kalb-i gam-penâhında
 Zulmet-i hande, hande-i zulemât.

Rûh-ı şî'rinde hiç kadınlıklar,
 Ve tehekküm-sezâ bir erkeklik
 Yok; ve tahsîn! Asıl kadınlık var.
 İşte en sâde hikmet, en nâzik

Şî'rin ânât-ı felsefiyyesi bu:
 Neye bir nûr bir şîâr-ı füsûn,
 Neye bir mor menekşe bir bambu,
 Neye bir nağme bir girîv olsun.

Siz, ey edîbe-i ulviyye -i dehâ-hâher,
 Muhaddirâtımızın mihr-i sermedîsisiniz
 Bu âsumân-ı tahassüste muhtefî peyker
 Şumûs-ı sâire peyk-i cihân-ı şemsiniz

Zalâm, fırtına, sarsar; hurûş eder ummân,
 Sadepli sâhili emvâc parçalar, dağıtır;
 Semâ ki hüsn-i bülendiyle bilhusûs o zamân
 Mûkevvenât-ı tabîiyyenin kadınlığıdır.

Ziyâlarıyla bakar pür-nigâh-ı istihzâ
 Zalâm-ı leyleye ibhâm-ı handesiyle gülen
 Ve bir meâl-i serâirle devrden dökülen

O ahterân-ı bülendin ziyâ-yı şî'ri gibi
 Döküldü nağme-i şî'riyyenizle rûhumuza

Kadın sürûdunun âheng-i sâf u muhtecibi...

mefâilün feilâtün mefâilün feilün

(fa'lün)

feilâtün mefâilün feilün

(fa'lün)

S.F., C.21, S. 542, 19 Temmuz 1317, s. 338.

İrtikâ, C.2, S. 122-22, 20 Temmuz 1317, s. 149.

Temâsîl, s. 21-26.

MADAM REJAN'A

- Safo'dan Sonra-

Madam, o sahn-ı meâsır- nümâ-yı sanatte
Hayâl u hissim olup kuvve-i dehânıza râm
Yaşattınız bana gûyâ ki siz hakîkatte
Hep ihtirâs-ı şebâbıyla bir hayât-ı garâm

Sadâ-yı dilberinizden ziyâde pür-lerziş
Değil menâtık-ı Şarkın sürûd-ı eshârı
Sizin tekellüm ederken de pür-terennüm imiş.
Güzel sadânızın âheng-i şûh u sehhârı

Çıkınca sahneye siz, siz değilsiniz ve fakat
Asıl kadınlığınız, rûhunuzla siz; gerçek
Yed-i füsûn-ı dehâette şahs u şahsiyyet

Biter ve istenilen şekli ahz eder, âciz;
Madam, hâkîkati bâlâ-rev-i hayâl ederek
Verir hayâle hakîkat dehâ-yı sanatınız

Tepebaşı 21 Teşrîn-i sâni 1317

mefâilün feilâtün mefâilün feilün

(fa'lün)

S.F., C.22, S. 559, 27 Kânûn-i evvel 1317, s. 201.

Temâsîl, s. 69-70.

BÎ-TÂBÎ-İ TAHASSÜS

Ben esâsen senin yabancın iken
Her nigâhınla bir hitâb ettin;
İşte tıflâne bir inâd ile sen
Bende peydâ-yı pîç ü tâb ettin.

Âh bilsen ki dâimâ benden
Yine handân iken tebâud eden,
Hep güzelliğlerin hayâlimde

Bir melâl-i firâkı var, mutlak
İstemezsin benim leyâlimde
Fazla bir girye-i melâl olmak.

Girerek safvetinle hülyâma.
Sen de rûhumda muztarib bir emel
Sen de fikrimde şi're bir meşgal
Sen de şi'rimde bir hayâl, olma

8 Kânûn-i evvel 1317

feilâtün mefâilün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

Mecmûa-i Edebiyye, Y.2, S. 61, 20 Kânûn-i evvel 1317, s. 1.

TESLİYYET-İ HİCRÂN

Bak mukaddermiş ihtiyâcâtın
Dest-i kahrında senden ayrılmak;
O kadar gayretin, münâcâtın
Yine hicrân imiş netîcesi bak.

Bin teşebbüsle, bin bahâneyle
 Ben olurken vesîle- cû-yı sebât
 Bana son hükm-i âmî râneye
 “Hadi def’ol !” diyor sadâ-yı hayât.

Sanıyordum ki ben, hakîkatte
 Bizi yalnız yed-i memât ayırır,
 O da âgûş-ı sermediyyette
 _Oh Rabbim, ne şîr-i hülyâdır!-

Yine birleştirip yaşatmak için.
 Fakat en sonra işte hepsi yalan,
 Ve o hasrettir işte en hâin
 Bir tehekkümle bir hakîkat olan.

Ey hayât! En güzîde, en hissî
 Ne tesellîler oldu pâ mâlin...
 Bu hiç ayrılmamak temennîsi
 O müzehher nihâl-i âmâlin

Ölen ezhâr-ı nev- bahârından
 Bir şebâbın ümîd-i münferidi,
 Bir tesellîsi olmak üzre kalan
 Mâi bir gonce-i hayâlîydi.

Bu karanlık düşünceler lâkin
 Pây mâl etmesin tesellîmi;
 Hiç bu dünyâda bir dakîka için
 Yaşamak senden ayrı kâbil mi?

Gel de rûh-ı leb-i melâlinden
 Titresin bûseler lehimde yine;
 Bu hayâtın verirsin, istersen
 Ebediyet bir ân-ı zâiline.

Âh toplanmasın bu ufka yeni
 Bir zalâm-ı tahassür-i a’sâr;

Sana, âğûş-ı hürmetimde seni
Uyuturken de iştiyâkım var.

Yok, hayır sevdiğim hayır, arada
İztirâbât-ı bî-hesâbıyla
Kat' olunmaz mesâfeler., hattâ
Ay ve yıllar terâküm etse bile,

Rûhumuz biz, berâber olduktan
Sonra ayrılmanın ne hükmü kalır?
Ve evet sevdiğim, asıl hicrân
Unutulmaktır, âh unutmaktır.

Tepebaşı: Kânûn-i sâni, 1317

feilâtün mefâilün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

S.F., C.38, S. 983, 25 Mart 1326, s. 326.

RÛYÂ-YI NİSYÂN

Deniz râkiddi, dağlardan semâyı
Temâşâ ettik, eğlendik, düşündük;
O ulvî leyle-i râz- âşinâyı
Bütün rûhuyla etmiştik temellük.

O yerlerden güzâr ettik de mehtâb
Olur hâmûşî-i sevdâya mahrem;
Ve yükseklerde cevzâ mest ü bî-tâb
Nisâr eylerdi bir sevdâ-yı tev'em.

Tecellî-gâh-ı şî'riyyetti eşyâ
Onun çeşminde timsâl-i kevâkib,
Benim hissim onun hüsnünde gâib,

Düşündük, duyduk, eğlendik, seviştik;
 Hayâlâtımda hissettim semâyâ
 Muâdil bir büyüklük, bir derinlik.

Bulup birden muvâfık bir vesîle
 Lebinden bûse-çîn oldum ve güldü;
 Bütün şi'rim onun bir bûsesiyle
 Açılmak isteyen bir gonca güldü.

Gülümser muhteriz, masûm u çâlâk
 Nazarlar manzar-ı tânımda hâlâ,
 Olup nezdîk-i rûh eflâk bâlâ

Meğer bazan makarr eylermiş insân
 Çiçeklerden müşekkel bir sehâbı;
 Derin bir leyl-i müstesnâ içinde

Ve bir gehvâre-i mînâ içinde
 Muhabbetten doğan mehtâb-ı hâbı
 Der-âgûş etti bir rüyâ-yı nisyân.

mefâîlün mefâîlün feûlün

Mecmua-i Edebiyye, Y.2, S. 63, 3 Kânûn-i sâni 1317, s. 1.

Şi'r için, sevdâ için, halk eylemiş gûyâ seni
 Hâlık, eshâr-ı bahâr üstünde bir rûyâsını
 Ber heyûlâ-yı mehâsindir hayâl-i kâmetin
 Hâher-i şi'r eylemiştir mâder-i hülyâsını
 Arz eder gördük de meyl-i inhinâ-yı ihtirâm
 Kad ser ü endâm ü bî-pervâ-yı istignâsını
 Bir perestîşkâr-ı hüsn etmiş hayâl ü hissîmi

Eyleyen sevdâya bir ma'bûde-i yektâsını
 Bilse hüsnünden çıkan âheng-i reng ü 'ismeti
 Rûh eder rûhunda rûhâniyyet-i ma'nâsını
 Bekliyor nesrîn-i emvâcıyla deryâ-yı kebûd
 İstiyor emvâc-ı nesrîniyle hep sahrâsını
 Geçtiğin her yerde var bin dîde-i reşk ü hased
 Saklasın her kim nazardan nazre-i Mevlâsını.

fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

İrtikâ, S.150-50, 1 Şubat 1317, s. 189. (Şiir başlıksız yayınlanmış)

HASBİHÂL

Ey hüznünün güzelliği yâdımda ağlayan,
 Tevdî'-i ihtisâs edelim gel şafaklara;
 Dağlarda, aks-i raks-ı sehâible, çağlayan
 Eshâr isâle eyliyor âgûş-ı manzara.

Yırtar bütün bu sisleri bir dest-i pür-füsûn,
 Serper semâya şimdi semenler, menekşeler;
 Ressâm-ı sermedî-ki sen i'câz-ı sun'usun
 Cevf-i muhîta kavs-i kuzahlar nisâr eder.

Gel, her bakışta görsün- esîr-i müzehherin
 Her perde-i mukazzahı üstünde- bir yeni
 Mecnû-ı i'tilâ-yı hayâlîyi gözlerin.

Peyk-i seher götürsün alıp her terâneni
 Elhân-ı şevk-i vuslatı feryâd-ı hicr ile
 Birleşmeyen bir ufk-ı bahâr-ı muhayyile.

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

F.T., s. 44-45.

DİCLE VÂDİSİ

Hüzne medfûn şu kimsesiz yerler,
Benim enkâz-ı hâtırâtımdır;
Bu sükût-ı medîd ü hüzn-âver
Aks-i savt-ı teessürâtımdır.

Bu yerin gizli gizli her bâdı
Bana bir bû-yı âşinâ getirir;
O zamân-ı muhabbetin yâdı
Rûhuma tuhfe-i bekâ getirir.

Dicle'nin mevc-i bî-karârından
Duyulan sermedî enîn ü figân,
Benim âheng-i kalb-i zârımdır;

Evvelîn matla'-ı garâmım olan
Bu cebeller, bu vâdî-i handân
Beşiğim, me'menim, mezârımdır.

∴

Yirmi yıldır şu köhne dünyâda
Dolaşır bir garîb-i derbederim...
Gözlerim gökleri temâşâda
Bir ümîd-i zaîf ile giderim.

Bakarım her gece sitârelere,
Sorarım eski âşinâlarımı;
Koyu, muzlim sehâb-pârelere
Çarparım şâhbâl-i manzarımı.

Ey bu vâdîde şimdi vâhayfâ,
Fikr ü hülyâma yâd-ı girye fezâ
Bırakan birçok âşinâ-yı hayât!

Gittiniz siz, bu hâk-i tenhâdır;
 Pek hazîn bir muhît-i hülyâdır;
 Ben de âvâre-fikretim, heyhât!

Yaşadım, sevdim, ağladım, gezdim
 Vatanın çok harâbe-zârında;
 Munteşirdir figân-ı câvîdim
 Şimdi de Dicle'nin kenârında.

Hep münâcât-ı şâkirânemle
 Bu muhîtin fezâsı dolmuştur;
 İhtisâsât-ı şâirânemle
 Pür-tahayyül bu yer-ki olmuştur

Ezelî bir matâfı vicdânın-
 Dest-i kudret-nümûd-ı yezdânın
 Yaptığı bir bülend-i ma'beddir...

Bu ibâdet-geh-i semâvîde,
 Mazhariyyetle vecd-i câvîde
 Rûh bir âbid-i müebbeddir.

feilâtün mefâilün feilün
 (fâilâtün) (fa'lün)

F.T., s. 119-122.

ALACA KARANLIKLARDA

-Abdullah Cevdet'e-

Mesâ-yı muhteşemin penbe, mor karanlığına
 Düşer vakâr ile zıll-ı medîdi bir çobanın,
 Ki hep tarassud eder zirvesinde bir kayanın..
 Ufukların ebediyyet-nümûd uzaklığına

Verir meâl-i takarrüb, cibâl-i dûrâdûr;
 Güler şevâhik-i nûrunda bir hayâl-i melûl;
 Bahar içinde de mühtez, perîde bir Eylûl
 Güzelliğiyle bu vâdî-i Dicle mahzûndur.

Bulutların dökülür nehre aks-i seffâfı,
 Yeşil yamaçta koyunlarla mandalar yayılır;
 Günün hayâtı karîn-i üfûl iken yayılır
 Muhîr-i sâkite bir köylü nağme-i sâfî.

Bütün tabîatî takdîs eden bu seslerde
 Hayâtın en mütevekkil meâl-i safveti var.
 Bizimse fırtınalar, nevhalar ve sarsarlar
 Terennüm ettiğimiz her sürûd-ı muğberde

Karanlığıyla ayândır kuduzluğuyla nihân.
 Ben öyle sâmit elemelerle sâkit ekdârın
 Derin sadâsını duydum ki muhteşem taşkın
 Telâtumuyla kopan bir kıyâmet-i elhân,

Evet, kıyâmet-i elhân-ı şevk ü neşe bile
 Muvaffak olmadı iskâta bir dakîka için...
 Fakat şuûn-ı hafâyâ-yı hiss ü fikretimin
 Terennümât-ı kelâl-âver-i melâliyle

Didindirip de uyandırmadınsa edvârın
 Terâkümât-ı zılâlinde mensî ve nâim
 Olan kederleri, azçok terennüm eyleyeyim
 Bugün de rûhunu yalnız şu nehr ü kühsârın.

Evet, bu manzaranın haşmet-i mülevvenesi
 Gurûb içinde bir âhenge inkılâb ederek,
 Hayâlimin dolaşır boşluğunda bir yüksek
 Cihân-ı şi'r ü esîrin terennümâtı gibi.

Bu ihtişâm-ı ilâhîye ihtimâm ederim
Benim sūrûd-ı melâlimle mezc için bazan;
Fakat bir ormanın a'mâk-ı pür-zalâmından
Çıkan sadâlara benzer terâne-i şî'rim.

Meâl-i târına en sonra ben de bîgâne
Kalır, ve aczime rikkatle ağlarım kalben;
O acz-i rûhu telâfî için nihâyet ben
Tabîatın dalarım menba'-ı mehâsinine.

O hâl içinde olur gizli gamlarım, mahmûm
Emellerim, yeni- sevdâlı hislerim bîdâr;
Düşünmek âh düşünmek ser-i mezâra kadar,
Benim nasîb-i hayâtım budur.. Ve memnûnum.

Bu zindegî denilen sâha-i hatımâki
Tarîk-i muzlimi pâyâna erdirip de bütün
Hayât için, heves ü ibtilâ için her gün
Didinmeden yorulup kaldığım zaman, belki

Bu ufk-ı haşmete mersûm olan bu kühsârın
Uzak, gürültüden âzâde bir firâzında,
Ve mâhtâb u gurûbun samîm-i râzında
Yaşar sükûnunu kabrim hayât-ı a'sârın

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

F.T., s. 127-130.

O YOLDAN GEÇERKEN

-Hüseyin Câhid'e-

Minhâc-ı temeddünde tiren kat'-ı mesâfât
Eyler ve bütün yolcular ondan uzatırdı,
Yükseklere,yükseklere bir dest-i musâfât

Uçmakta tren nâ-mütenâhliğe doğru;
 Duydum fakat etrâfta bir hayli patırdı,
 Baktım ki beş on kalb-i siyeh-kalb u siyeh-rû

Bilmem neye bir av'ave-i muttarideyle,
 Koşmakta,bağırmakta,fakat dîv-i mehâbet
 Bir sür'at-i gûlâne ile menzil-i Nîle

Koştukça koşar:Velvele-endâz-ı tehekküm;
 Her mevc-i saffirinden uçar şî'r-i şebâbet:
 Âfîdir eder hâl ile mâzîye tahakküm,

Koştukça koşar:Attığı her pâ-y-i terakkî
 Ser-şâhik-i müstakbile meyyâl-i tasâud;
 Birgün edecek rûh-ı tabîatla telâkî.

Artık ne köpeklerden eser var,ne sadâ var;
 Yalnız tiren etmekte teâlî ve tebâud,
 Islıkları hikmet gibi-peyveste-i edvâr

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

F.T., s. 142-143.

KUDRET-İ İNTÂKİYYEN

Şî'ri-i semâya karşı o vaz'-ı tahayyülün
 Râz-ı ebed- nühufte-i eşyâyı söyletir;
 En gizli bir nigâh-ı kebûd-ı temâyülün
 Rûhumda sermediyyet-i sevdâyı söyletir;

Senden düşüp hayâlîme bir sâye-i garâm
 Şî'rimde mübhemiyyet-i ma'nâyı söyletir;
 Peykin midir ketâib-i ulviyye-i zalâm,
 Zıllın midir gurûb ki zulemâyı söyletir?

Bir ma'kes-i ezel mi sürûd-ı nihânına
 Ufkun her ihtizâzı ki hülyâyı söyletir?
 Verdin beş altı sâate me'vâ-yı aşk olan

Bir mevki'in hayâtına bir feyz-i câvidân:
 Mehtâb içinde saklı perî âşiyânına
 Her leyli rûşenâ o temâşâyı söyletir.

2 Nisan 1318

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

Tenkîd, S.3, 5 Mayıs 1326, s.35.

GÖZLER

-Âsaf Muammer'e-

Düşünderen, düşünen, ince bir güzellekle
 Güzel değildi, fakat gözlerinde bir gecenin
 -Büyük, derîn, lekesiz göklerinde bi'l-cümle
 Mükevvenât-ı kevâkib gunûde bir gecenin-

Bütün serâir-i deycûru sanki titrerdi.
 Ziyâ vü şu'le.. Şu'â-i zekâ ve nûr-ı hayât
 lhâta etmiş olan bir tebellür-i zulemât...
 «Bakılsa zulmete benzer fakat münevverdi.».

Büyük, siyâh iki elmâs-ı hande... Leyl-i emel
Muhât-ı ufk-ı semen bir hayâl-i müstakbel,
İçinde rûhun o hummâ-yı sermedîsinden

Sevâdd-ı mevce-i hissiyye parlayan gözler...
Ve sanki onların aksâ-yı ufk-ı hissinden
Bir âfitâb-ı siyâh-ı zekâ tebessüm eder.

Bursa 19 Mayıs 1318

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

Mehâsin, S.4, Kânûn-i evvel 1324, s. 225.

Temâsil, s. 123-124. («Siyah Gözler» adı ile yayınlanmış.)

RÛYÂ-YI MESÂ

Bir akşam evvel ufuklarda mûncelî o gurûb,
O reng-i mübhemi gülgûn mu, erguvânî mi,
Semâda sâye-i perrân-ı nevcinânî mi?
Bilinmeyen hep o ulviyyet-i hayâl -âşu'b

Sizinle fikrimi etmişti muttasıl meşgûl...
Bu iştigâle sebep belki bir bulut... Belki
Hayâlinizle o şâm-ı serâirin, mechûl
Bir imtizâc-ı nihâni-i reng ü âhengi

Zühre zulmetlerin perîsi gibi,
Mültefit, mâî bir tebessümle
Devre-i erguvânî-i cebele
Neşrederken mukaddemât-ı şebi
Ben uyandım, hayât-ı rûyâdan
Belki bî-fark olan, bu hülyâdan.

Bir uykunun karışık bî-nasîb-i âsâyiş
Hayât-ı târ-ı şuûnunda âdetâ mensî
Olan gurûb-ı serâir-i برابرک hissi
Bana ferdâ için beşâretmiş!...

Melâl-i rûhumu bir gölgelikte ben yalnız
 Mehâsinin yine elvân-ı cezr ü meddiyle
 Pür-ihizâz-ı serâb, uğraşırken iğfâle
 Yetişilmez, tutulmaz imkansız,

Uzak ve gölgeli bir çehre, bir hayâl arayan
 Hüviyyetimden âyânsız geçerci rûhun bir
 Hiss-i kable'l-vukû'u bir cereyân;
 Ve oldu yâdımı aks-i hayâliniz zâir...

Henüz ufukta güneş belki hiç görünmezken,
 Bir intibâh-ı umûmî içinde mevcûdât
 Selâmlıyor gibi mihr-i şevâhik-efrûzu,

Nasıl güler, nasıl eylerse iltifât-ı hayât,
 Benim de rûhum, evet görmeden henüz sizi ben,
 Selamlamıştı sizin makdem-i tulû'unuzu.

II

Mâhûn ve süslü kayıklarda şûh u mühtezî
 Güzel kadınlara mağbût olan hired-fersâ
 O kıyâfetle bir perf-i mesâ

Kadar bülend o kadar muhteşem görünce sizi
 Ey hayâl, ey ferîşte-i mülhem
 «O gurûbun tulû'udur bu» dedim.

Harîm-i fikr ü hayâlimde nisf-ı leyle kadar
 Yaşayan sâde sizdiniz; hattâ
 Emîn olun: Bu hayâlât u iştigâlâta
 Ne dest-i nazik-i nâzende dâimâ muztarr

Kalan hayâlîme mahmûm, ölümlü saatler
 Yaşatan cehrelerki onlarda
 Nazarlarım ebediyyetle âşinâlık eder-
 Evet ne onlar, evet- işte cürüm-hattâ

Ne bir zavallı kızın, bir hayâl-i gam-gînin
 O semâ-yı nigâhı mâni'di...
 Evet benim bu hakîkatte bî-vefâ, hâin
 Mizâc-ı bi'l-hevesim hep sizinle fâni'di.

Sükûn, murâkabe, hülyâ, ibâdet, istiğrâk.
Tazarru'ât-ı münâcât, ümîd ü istirhâm,
Semâya, encüme a'lâ-yı iştiyâk u garâm
Şikâr-ı zulmet olan rûh için hemen koşarak

Uyûn-ı rahmet-i Mevlâdan istinâre gibi
Bir iştigâl-i tesellîye lâzımû't-tatmîn
Bir ihtiyâcını duydukça rûh-ı bîkesimin,
Önünde vakf-ı hayâl olduğum sitâre gibi,

Şu karşı sâhil-i nâimde bir ziyâ-yı beşûş
Benim bütün gece mihrâb-ı rûh u fikrimdi...
Avâlimin mevecât-ı ziyâsı cûş-â-cûş
Ve dalgalar mütefekkir, hamûş u nâimdi.

..

Fenâ-pezi olamaz kâinât-ı hülyâma
O şebde sizden inen sânihât-ı mechûle..
Tahassüsât-ı garâmında bir melâl-ı semâ
Gülen ve hüzn-i hayât ağlayan gönüller le

Bu rûh-ı muztaribim mahrem-i telâkiydi...
Sürûd-ı mevcini benden bin ihtisâs-ı şebâb
Öpen bu havza, bu tâlâb-ı mâhtâb u serâb
Lamartin'in Lakı Dant'ın fezâ-yı aşkıydı.

Bütün benî beşerin râhat u saâdetini
Saâdetim gibi 'addettiğim ve onlar için
Huşû'-ı kalb ile yalvardığım ve rûhânî
Ve pür-sitâre leyâl-ı rahîmeden birinin

Huzûr-ı nûr-ı tulû'unda hep sizinçin ben
Semâya dest-i münâcât açıp duâ ettim
Ki: Dâimâ size hâk-ı hakâyıkın muzlim
Çamurlarından uzak, dâimâ münevver, şen

Bir âşiyân-ı saâdet, nişîmen-i ârâm,
Ve gîr u dâr-ı maişetle girdbâd-ı şuûn
Bu dalgalar gibi bir nağme-i kebûd-ı garâm,
Ve hâtır-engiz-i âzâde-i zalâm olsun.

Bütün garâib-i rûyâ içinde ber-mu'tâd,
Bakiyye-i şebi peyveste-i sabâh ettim:

Nişîmenim kayalıklardı... Hep gurûb- âbâd
Bir ufka karşı tefekkûr-nümûn u sâmettim.

O yerde ben müterkîb değil, mürâkîbken
Siz oldunuz bana simâ nümâ-yı ulviyyet,
Zuhûr eder gibi bir alem-i serâirden
Cenâb-ı Âdem'e Havvâ'yı bahşeden kudret

Benim de sanki muhîtimde kibriyâsıyla
Aferînende-i havârıktı,
Ne oldu bilmiyorum.. Bî-nihâye bir şu'le
Olarak ben de mûkiz-i hummâ

Fezâyı kapladı... Artık benim başımda semâ
Semâ değildi, ve bir mahşer-i bevârıktı.

Ve sonra nâmûâtenâhi savâik-i rengin
O berk-i nâmütenâhîden eyley'î p de zuhûr,
Kopunca sanki bütün cevde bir kıyamet- gîn,
Sokuldunuz bana pür-lerze-i hirâs u fûtûr.

Nücûma karşı, semâvâta karşı dûr u dırâz
Bir intizâr-ı hayâlîyle dâimâ açılan,
Ve dâimâ bir ümid-i tehîyi pür-keslân
Kucaklayıp kapanan kollarım- o anda biraz

O ihtîşam-ı gazûbâne-i tabîatten
Şikâr-ı havf u ha lelken benim de temkînîm-
Size âsûde bir penâh oldu;

Asıl ruûd u savâik kopup düşerlerken
Şuûr u hissime, âğûş-ı zulmet-âgînîm
İncilâ-gâh-ı mihr ü mâh oldu.

∴

Bu hâdisât-ı semâviyyeden biraz sonra
Bülend bir gecenin şi'r-i infilâkiyle
Gülümsüyordunuz ecrâm-ı hande bîdâra.

Ve şimdi, işte asıl şimdi ey perî-i şafak,
Ruûd-ı âliyyenin sath-ı intrâkiyla
İnen çıkan, dağılan yıldırımların, ancak

Hüviyyetimdi kalan merkez-i sukûtunda.
Siz işte her ne zaman etseniz kıyâm u kuûd
Bütün savâik-ı ilhâm eder sukût u suûd;

Ve renginizden olur böyle her zaman peydâ:
Beyaz ufuktaki şimşeklerin nihâyetsiz
Tenevvürüyle seherler... Ve işte gözleriniz

Ukûla sâikalar yağdıran bevâriktir
Ve her nigâhınızın in'itâf-ı çâlâki
Hayâl u hisse saçar nâzilât-ı eflâki;

Ve işte saçlarınız huzme-i savâ'ıktır.

∴

O savt-ı gayz u gazab, kibriyâ-yı hışm u haşem
Hayır, hayır beni me'vâ-yı ilticânız eden
O mahz-ı rahmet-i ulyâ, o iltifât u kerem
-Gücenmeyin bu i'tirâf-ı hissîden-

Ben istedim ki ebedler kadar devâm etsin
Evet gücenmeyiniz, çünkü mehd-i ârâmım
Şu'ûn-ı zulmeti olmuş bu asr-ı pür-levsin
Ve çünkü ben de bütün benliğimle hodgâmım.

20 Temmuz 1318

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

feilâtün mefâilün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

Mehâsin, S.3, Teşrîn-i sâni 1324, s. 140-142.

YEŞİL GÖZLER

Şarkın lekesiz, mâi semâ-yı seherinden
Bir parça, ekâlîm-i cenûbun ebediyyen
Mehtâb sarayındaki lerzîlere düşmüş...
Yâhud sarı güllerle müzeyyen

Bir mevc-i hazân, bir denizin gayr-i muayyen
Rûh-ı leb-i nûruyla öpüşmüş...

Yâhud, bütün olmuş-yine memzûc-ı bekâret-
Bir lem a-i hissiyye-i nisyân ile mechûl
Bir âlemin ufkundaki zer-sâye-i eylûl
Dürdâne-i hülyâ ile meblûl-i muhabbet...

Yâhud, ezeliyyetteki bir cennet-i ilhâm,
Firdevs-i mehâsin ki pür-âlâm
Terkeyleyerek âlem-i hûr u melekûtu
Bî-neş'e vü nâ-kâm

Dünyâ denilen maskat-ı âmâle hübütu
Elvânına hülyâ-yı hazânın, o hüzn-fâm
Bî-rengi-i hicrânını vermiş

Bir cennet-i gümgeşte tahassürle pey-â-pey
Toprakta sönen rûh-ı semâvîmiz için, ey
Firdevs-i tesellî vü emel, adn-i nevâziş!

Ey dîde-i pür-rikkat ü şefkat,
Ey dîde-i şefkat ki bu hestî-i muvakkat
Artık biterek, ben karışırken zulemâta,
Bir sâniye pür-rahmet ü rikkat.

Bir nazresi hep mâtem-i yâdımla refâkat
Yâhud soğuyan nâ'sımı eylerse ihâta,

Bir sâniye ağılarsa, o, gözyaşları yalnız
Bir berk-ı ilâhî olarak kabrin o müdhiş
Deycûrunu yırtar; ve mezârımda hazânsız
Bir subh-ı bahârâne verir rûh-ı küşâyış..

Tepebaşı 26 Haziran 1318

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

Mehâsin, S.11, Teşrîn-i evvel 1325, s. 774-775.

LEYÂL-I MAHMÛME

Gayyâ-yı cehennemde yapılmış yatağında
Hissim ve düşüncem birer ejder, canavardır;
Bir zehir akıyor beynime. her göz kapağında
Târî ve büyük bir kayanın sıkleti vardır.

Aklım bana bir rehber-i irşâd olamazken
Hissimde de âsâr-ı cünûn etti teessüs;
Bir cinnet-i ulviyyedir efrâd-ı tahassüs.
Ey sen ki şehirlerle şafaklardır erîken.

Coşmakta acıkmış ve kudurmuş gibi artık
Zîrimde bu toprak, ve muhîtimde karanlık;
Sen gül ki bu ehvâl-i siyehçerde çekilsin

Olmuş sana eflâk-i semâ mehd-i tecellî;
Dest-i kereminden saçılır nûr-ı tesellî,
Sen toprağın sen zulmete mensûb değilsin.

Bursa 1319

mefûlû mefâilû mefâilû feûlûn

Tenkîd, S.6, 1326, s.92

İKİ HEMRÂH

Size ben her tesâdüf ettikçe,
Arkanızdan sükût içinde yürür,
Giderim... Reh-güzârınız bence

Bir hıyâbân-ı pür-tahassüstür.
Olurum her dakika ben mülhem.
Hilkatin fecr-i bikri en mübhem.
En uçuk mevc-i ihmîrârıyla

Reng-i semâ-yı şîriniz de güler
Ah o elvân-ı bî-karânyla

Fecr-i dûşîze-i mehâsinde
Mevce-i mâh-tâb-ı pür-hande,
Mâh-tâb-ı müzâb olan gözler!..

Gideriz aynı yolda... Siz lâkin
Bu tarîk-i tahassüs-âgînin
Bir perf-i şükûfe-bân gibi

Gülerek şâd u hurrem, eğlenerek;
Bense bir zerre-i gubân gibi
Düşerek, kalkarak, sürüklenerek

Tepebaşı 1 Nisan 1319

feilâtün mefâilün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

Demet, C.1, S.5, 15 Teşrin-i evvel 1324, s.66.

*Utârid, C.1, S.7, 20 Şubat 1335, s.101, («Şiirin başında yazılış sebebini açıklayan
«Bir İzâh» başlıklı metin var.)*

İSTASYONDA

Her akşâm üstü gelir, beklerim bu mevkifte
Bu intizâr-ı garîbâne bence âdettir,
Hâyır, vazîfe ve hattâ bu bir ibâdettir.
Kuşâde çeşm-i hayâlim bir ufk-ı ümmîde

Gelir, penâh ederim hatt-ı bûyunda gölgeliği.
Şu pür- sükût ovoidan akseden safîr u rûd,
Olur benim leb-i rûhumda bir sürûd-ı dîrûd.
Odur hilkatî bir mevce-i kerem belki

Bulunduğum bu kenâr-ı pür-intizâra atar.
Ümîd eder,dururum, böyle beklerim... Ve tren

Gelir fakat ne gelen var, ne bir haber getiren.
Ve muzmahil kalırım bir zamân... Güneş de batar
Ümîdimin şu ufuklarda bir misâli gibi.

Sarar mebâdi-i deycûr ovayla kühsân;

Ve ben, bu ma'serin âlâm-ı hecr-i a'sârı
Omuzlamış kara bir tayf/-i infî'âli gib,

Cidâr-ı sâyil-i deycûra çarparak yürürüm.
Anar yazar yine bir günde eksilen ömrüm
Leyâl-ı mâteme bir nağme-i yetîme daha,
Sinîn-i hasrete bir leyle-i elîme daha.

Her akşâm üstü bu mevkifte beklerim, tenhâ;
Cenevre'den Roma'dan Londra'yla Paris'ten
O hüsne başka güzellikle başka bir ma'nî
Veren memâlik-i mes'ûde-i enâfisten

Birer bed'îayı hâmil tren, mehîb ü bülend
Gelir... Ve yalnız o gelmez... Ve belki, hiç bir gün
O necm-i gâib-i bâlâ, o hüsni bî-mânend
İnip de doğmayacaktır bu rûh-ı pür hüznün

Bir evc-i aşk olan âfâk-ı intizârında.
Evet, bu böyle her akşâm.. Ve sonra her gece ben
Yatakta âteş-i hummâ içinde inlerken,

Melek kadın yine yalnız hayâl-i muhteremin
Gelir, sükût ile ağlar bütün melûl ü gamîn,
Ümîdimin ser-bâln-i ihtizârında.

Bursa Mayıs 1320

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(falün)

Demet, Y.I, C.I, S.4, 8 Teşrîn-i evvel 1324, s.49.

ÇAMLAR

Gelir de dinlenirim, beklerim bu şâhikanın
Huçeste çamları altında bazı akşâmlar;
Bu çamlar, ooh, bu birsermedî muâşakanın
Hayâli üstüne rikkatle titreyen çamlar

Benim bu çamlara aşkım, benim alâkam var.
Bu cennetin bu melâz-ı ketûm u mektûmu,

- Ki yine sende uyur bûselerle hülyâlar-
 Senin harfîm-i serâir-penâh-ı rûhun mu?

Evet bu meşcer-i nâlâna âşıkım... Lâkin
 Bilir misin bu nasıl his, nasıl telâkîdir?
 Bu gölgelerde hayâlimle gizli gizli senin
 Hayâl-i şî'r-i nihân-peykerin mülâkîdir.

Evet bu yer sana bir müntehâb-ı nişîmendir
 Ve gökte titreyen elhân-ı mübhemiyyet ki
 Denizle çamların âheng-i râz-ı müştereki,
 Denizle çamların ilhâm-ı fikreden, bâkir

Surûd-ı vuslatıdır, dinledikçe zannederim
 Senin semâda uçan bir sadâ-yı nağmendir.
 Ve işte bunları rûhumla dinlemendendir
 Ki bir yetîme-i âhenk olan neşîdelerim:

Zamân zamân bu terennüm-giriz ü dûr-â-dûr
 Terâneler gibi bir mûsikî.. Sûrûd-ı seher,
 Tabîatın yüreğinden kopup gelen sesler,
 Senin sesin gibi mûsikî-i mübhem olur.

Büyükada Nisan 1321

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

Âşiyân, C.1, S. 12, 20 Teşrîn-i sâni 1324, s. 380-381.

SAFO

-Sâmî'ye-

Bir iştiyâk u tahasssürle münkesir,yorgun
 Sükûn- nişîn-i zılâl-ı melâl idim Safo'nun
 Bu güzel mehd-i ihtisâsında...

Ebed sahîfe-i târîhe çehre-i edebî
 Şiirle resm olunan bir kadın hayâli gibi
 Görmeden sevmiş olduğum bu ada.

Nişîmen olmak için hüsn ü şî'r ilâhesine
 Bu mâvi Akdeniz'in sîne-i müşemmesine

Yed-i tabîatın inşâ buyurmuş olduğu bu
Ziyâ mesîresi, reng-âşiyân-ı mergûbu

Gözümde hep Safo'nun yâd-ı lâ-yemûtuyla,
Onun hayâtı,onun nağme-i sükûtuyla,
Onun menâkıb-ı sevdâsı, şîr-i nâbûdu
Onun mehâsin-i hissiyesiyle meşhûdu.

∴

Güzel bir akşâmın ufkunda gözlerim dalgın,
O şâireyle hayâlim tenezzûh eylerken,
O rûhu nağme ve elhânı rûh olan kadının
Büyük hayâtına hiç kıymadan revâ görülen

O türrehâtı düşündükçe, kendi kendime ben:
Yalan, diyordum, evet hepsi iftirâ ve yalan;
Hakîkat, ey Safo, yalnız lehinde söylenilen;
Fakat ne varsa aleyhinde iftirâ, hezeyân:

Muâsır-ı hasûdun ne söylemişse yalân,
Muverrihîn-i hayâtın cehûl u kâzibdir;
Dehâya,hüsn ile sevdâya mazhar olmuş olan
Hayât u fıtratın âzâde-i ma'âyibdir.

Seninle ey Safo, hem-asr olanların belki
Umûmunun derekât-ı tefekküründen uzak,
Umûmunun bütün âmâli, zevki, idrâki,
Muhît-i esfeli fevkinde hissedip yaşamak.
Bu mazhariyyet-i ulyâ: Senin kusûrun bu.
Bülend emelleri, ulvî tahassüsâtı, derîn
Tasavvurâtı, ve rûhun necâbetiyle dolu
Temâyülâtı avâm anlamaz.. Ve sen kaderin

Büyük yarattığı rûhunla, kalb ü hissinle
En ince nağmeler ibdâ' eder, ve en pâk, en
Güzîde, en yeni bir aşk-ı zî-mehâsinle
Sever, ve rûh-ı tabîatla ülfet eylerken

Tahassüsât-ı nezîhen-hemen ale'l-ekser
Avâm-ı nâs ile hem-hâl olan-havâssa bile
Yabancı geldi. Ve birlikte cür'et eylediler

Muâhezâta, ve hattâ şûtûm u tehzîle.

Ve en garîbi muânzıların meyânında
Felâsifeyle münevver fikirîler vardı.
Fakat sorulsa emînîm ki bilmez onlar da
O ta'n u levîm ile senden ne istiyorlardı.

Evet, bekâreti hiç sevmeyen bir Afrodit'e
Taabbüd etmiş olan kavm, o kavm-i san'atkâr
Ne istiyordu? Bütün kahkahayla elbette
Bu fikre gülse becâdır kavâfil-i ebkâr.

Evet cihânın o kavm-i hakîm ü muhteremi,
Senin hayât-ı garîbinden, o zavallı kadın,
Ne istiyordu? Perîlik veyâ meleklik mi?
Ne hakla? Sen de bütün bir kadın, bir insândın.

Nevâkısıyla, kemâliyle bir kadın, bir rûh...
Yalancı, sahte fezâilden ictinâb ederek
Temâyülât u hayâtında bir hulûs u sünûh,
Asıl hayâtı bilen bir kadın.. Kî işte melek.

Evet zerâfet ü şûhuyla zıd değil iffet;
Kadınlığın bu sıfatlar levâzımındandır.
Bu zîb ü zînet-i revnak-fezâ-yı nisviyyet
Likâ-yı ismete bir hüsn-i sâhirâne verir.

Esâs-ı hilâtin îcâb-ı emr-i hikmetine
İtâ'at eyleyecek yerde cebr-i nefsile hep
Tahakküm etmeye sâî olan, ve gûrâne
Tefelsûfât ile beyhûde, bî-lüzûm u sebep

Ta'annüd eyleyerek en kavî ve en mücbir
Temâyülâtı hılâfû't-tabî'a istihkâr
Eden tabâyi'-i gümgeşeden nihâyet bir
Muhîf u şart-ı müsâ'idde bir behîme çıkar.

Sen öyle yapmadın, ahkâm-ı fıtratın ma'kûl
Bîr ittibâ' ile oldun mutî' u münkâdî.
Senin terâne-i aşkındır, ey hayâl-i melûl,

Bu bahr-i sâf u nezîhin sürûd-ı ib'âdı.

∴

Evet sen, ey Safo tekmîl o iftirâlardan
İlelebed müte'âlî, güzîde bir vîcdân,

Bütün seviyye-i nısviyye fevk-ı hissinde
Bir ihtisâs-ı nezâhetle ağladın, sevdin;
Mesîre-gâh-ı nigâhın bir ufk-ı nâdîde

Tahayyül eyleyerek sevdin, ağladın, lâkin
O nûr-ı rahmet, o bârân-ı tesliyet-bahşâ
Sirişk-i şerm ü nedâmet değildi... Yok hâşâ

Hayât u yâdını kirletmek isteyen sözler
Dürûğ-ı cehl ü ta'assubdu, hep tevehhümdü;
Senin gözündeki her şebnem-i melâl ü keder
O cehl-i gaflete bir girye-i terahhümdü.

Sen işte böyle hakîkatte sâf u müstesnâ.
Ve fikr ü meyl-i avâmın kokan bataklığına
Bütün nezâhet-i nisviyyetinle hiç aslâ

Sürünmeden yaşadın...Sevdin intihâra kadar.
Büyüklüğünle berâber fakat senin hâlâ
Ne ma'bedin, ne esâsen de bir mezânın var.

∴

Ne ma'bedin, ne mezânın.. Fakat beis yok.. Eğer
Bugün müessir-i tebcîl ü ihtirâm-ı beşer
O ihtirâma, o âsâr-ı izz ü tebcîle
Sezâ olanlara îsâr u hasr edilmekle
Bütün liyâkât aransaydı, böyle adl ile hak
Hakîkaten gözetilseydi her zamân, mutlak
«Pradier» den daha evvel, ve yirmi asır evvel
Ve «Akropol» da ve «Louvre» de şimdi, bir heykel
Senin hayâlini söyler, ve, ey güzîde kadın,
Senin de zirvelerinden atıldığı «Lecad» ın
Suhûr-ı şâhiki üstünde kabır-i muhteremin,
Senin de Akropol'un Partenon'la bir Herem'in
Venüs, Dian gibi bir ma'bed-i bülendin olur,
Ve, zîr-i tâk u revâkında ey melîke-i devr

Zenon murâkebe, Sokrat tefekkür, Eflâtun
Tahayyülât-ı medîdeyle hüsn-i lâhûtun
Hayâl-i şîrine îsâl-i fikret eylerdi.

∴

Fakat güzel Safo, insânların ne yirmi yedi
Asır devâm eden ihmâl-i gâfilânesi, ne
Hayâl ü hissinin ilhâk-ı bülbülânesine
Ridâ-yı samt-ı ziyâ'ın sukût-ı zıllı gibi
Edeb semâsını tazlîm eden, ve her kalbi
Mükedder etmeye şâyân olan tecellîler,
Ne cism-i nâzına me'vâ-yı hâb olan bir yer,
Evet, ne toprağın üstünde kabr-i ma'lûmun,
Ne âbiden, ne mebânî-i yâd-ı ma'sûmun
Ne bir nişâne-i nâm-ı mehâsin-ilhâmın
Ne ma'bedin, ne temâsîl-i ma'bed-ârâmın
Bulunmamak gibi hırmânlar, ey bu Akdeniz'e
İlâheler gibi hâkim hayâl-i pâkîze,
Bugün bu hâk-ı fenânın her ihtiyâcından
Masûn olan ve meleklerle zührelerde uçan
Perî-i rûhunu incetmesin... Ve incitemez.
Bu Akdeniz, bu güzel sîne-i ebed-mühtezz
Ki hüsn-i âlihe seng-i mehd-i nâzıdır, sana, bir
Mezâr-ı nâ-mütenâhî mezâr-ı ulvîdir
Bütün bedâî'inin nağme-i hayâliyle
Midilli hep seni söyler bütün u insâle
Bu zirveler, bu temâsîl-i ahterân-iklîl
Ki âstânını bahr-ı sefid eder takbîl
Senin muhîl-i esâtîr içinde esnâmın.
Bugün bu cevâ-i havâdiste hâtıran, nâmın
Bulutlu, sisli, karanlık bir ufka benzer ki
Onun lefâfeti hiç zâil olmayan rengi
Uzaktan öyle soluk, kirlî bir kıyâfette
Görünmüş olsa da masmâvidir, hakîkatte.

Midilli 13 Mayıs 1321

mefâilün feilâtün mefâilün feilün

(fa'lün)

feilâtün mefâilün feilün

(fâilâtün)

(fa'lün)

Şehbâl, Y.2, S.44, 1 Teşrîn-i sâni 1327, s. 387.

BÜLBÜL

Akşâm.. Âvâre bir akşâm... Lekesiz cevî-i kebûd...
 Olacak sanki temâsîl-i melâik-i meşhûd.
 Bir söğütük .. Ve onun sâye-i sebzînde
 Kûçücük bir dere sâkin ve hemen hâbide
 Mevkr'ın rûhuna düşmüş gibi hülyâ-yı sükûn
 Dere durgun, yuvalar sessiz, ağaçlar yorgun.
 Bu menâzır bütün elhân ile cûşân olsa,
 Ve bütün hâiz-i elvân-ı bahârân olsa
 Yine bir muskit-i hicrân, yine hüzn-efzâdır;
 Yine kızgın, kuru bir çöl gibi müstehzâdır
 Bu hâmûşî-i mücessemle bu elvâh-ı serâb..
 Çeşm-i mahmûr-ı tabiat, duruyor mâil-i hâb..
 Yok, değil mâil-i hâb.. Uykudadır... Her ne kadar
 Bu sükûn, mûkiz-i kasvet, ve bu tenhâliklar
 Bence bir muskit-i hicrân-ı hayâlât ise de,
 Bu umûmî ve derin hâb u huzûr-ı eşyâ
 O kadar hâkim ü nâfiz ki bu sessizlikte
 Bütün eşyâ-yı muhîtayla berâber gûyâ
 Hiss-i hicrân u tahassûr bile bî-tab uyumuş
 Yalnız, elhânın âvâzesi târîh-i edeb
 Belki târîh-i muhabbetle de hem-sin bir kuş
 Oluyor bazan ağaçlıkta nağamsâz-ı taab.
 Yok evet yok bu terennümde de âhen-i mesârr
 Bu da mahzûn, bu da yorgun, bu da gûyâ bir enîn.
 Penbe bir hande-i hülyâ ile doğdukça bahâr
 Mest ü hassâs o küçük hilkat-i pûr-rikkatinin
 Bir ilâhî ve büyük zemzeme-i şûkrânı,
 Nağme-i aşk-ı pûr-eşvâkı olan feryâdın
 Aksi tecsîm ediyor velvele-i hicrânı.
 Sen de bigânesisin, sen de bu hüzn- âbâdın..
 Bu söğütükteki peygûle-i hirmân u elem
 Âşiyânın değil, ey rûh-ı gülîstân-mahrem
 O senin ma'bed-i aşkın, vatan-ı hissin iken
 Niçin ayrıldın onun bû-yı samîmîsinden?
 Hangi bir kuvve-i mücbir seni tutmuş burada?
 Yok mudur sâye-i gülîstândaki hiç bir yuvada
 Rûh-ı ma'sûmuna mevâ olacak bir mesken?
 Böyle baştan başa gûlzâr ile doldurmuşken
 Dest-i kudret bu havâlî-i bahâr-iklimi,
 Diken altında da gûlbûn sana yer vermedi mi?

Ben emînim ne kadar boş yuvalar var. Lâkin
 Onların hepsi yapılmış yine boş kalmak için.
 Kimbilir kaç yuva kaç kaç seneler boş durmuş,
 Ve bugün boş duruyorken, seni bir yer bulmak
 İhtiyâcıyla tabîat ne kadar koşturmuş..
 Fakat onlar; yine boşluklara me'vâ olacak..
 Ve sen, ey nağmeye kalbolmuş olan hüsn-i garâm,
 Kâinâtın yüreğinden cereyanlar geçiren
 Yeni bir nağme-i sevdâ leb-i rûhunda iken
 Öleceksin yine hattâ yuvâsız, bî-ârâm.

∴

Sen de rûhum gibi âfetzed-i hicrânsın...
 Bu kesik lahn-i tahassûr, bu perîşân nâle
 Sence bir tesliyet-i hiss ü hayâl olsa bile
 İşte mâdem ki bütün hâcise-i hicrânın
 Mehd-i ârâmişidir şimdi bu hülyâ-yı sükûn,
 Korkarım böyle sen öttükçe perîşân, müştâk
 Kalb-i pür-hâb-ı tabîatta o bîdâr olacak....
 Ötme ey bûlbûl-i âvâre ki hicrân uyusun.

feilâtûn feilâtûn feilâtûn feilûn
 (fâilâtûn) (fa'lûn)

Çocuk Bahçesi, S.24, 4 Temmuz 1321, s. 1-2.

Yeni Tûran, S.2, 18 Temmuz 1329, s. 29-31.

İtidâl, S.4, s. 57-58.

HÜCREM

Öyle rengîn değil, fakat mûnis,
 Hâr u mûnis bir âşiyâne-i his.

Sâde, bir şâir-i garîb odası,
 Rûhunun bir penâh-ı yektâsı.

Ufk-ı kasvet fezâ-yı rû'yetle
 Ne münevver ve süslü bir cadde.

Ne güzel bir binâ, ne bir bulvar,
Ne deniz var, ne bir küçük koru var.

Hâricen böyle bî-nasîb-i hayât,
Sâde, mahrûm.. Evet fakat haremi
Bu samîmî harîm-i muhteremi,
Bence beytû'l-harâm-ı hissiyyât.

Perdeler, zâtî, her zaman mesdûd
Bî-tekellûf-i hücum edip girerek
Bu sükûn u zilâli inciterek
Vâzih, âvâre bir ziyâ-yı merdûd

Bu sanemhâne-i hayâlîye
Atar ancak güneş de bir sâye.

Ve fakat, bazan iltimâ'-ı kamer,
Bu hafâgâha gizli gizli girer.

O zaman, hücremin hayâtı, asıl
Rûh-ı sevdâsı var. Ziyâ ile zill,

Münkeşif müstetir hayâletler
Öpüşür, rakseder, terennüm eder.

Rûh-ı arz u semâ olan hüsnün
Yarı uryân, bütün bürehne,bütün

Râz u sâ mân-ı pür-şebâbiyle
Çeşm-i tebcîle. rûh-ı takbîle

Münkeşif, müncelî temâsîli
Bu temâsîl-i sanat iklîli,

Şimdi âciz, zebûn u dermânda
Sûrûnûp durduğum bu çöllerde,

Bana bir vâha-i tesellîdir.
Bu kitaplar, bu deste deste şi'r,

Bu henüz bitmemiş terennümler
-Ki sükûtunda intizâr inler-

Bu resimler, bu levhalar, bu benim
 Âşiyân-ı kalb-i pür-hüznüm,
 Bu husûsiyle aşk, ümîd ü emel
 Bu müebbed şu'â-i mihr-i ezel,

Kararırken hep âsumânımda,
 Böyle en muztarib zamânımda,

Tesliyetkâr olan bu heykeller,
 Ki bakar, hisseder, güler, söyler,

Sonra yalnızlığım da her birisi
 Eski bir yâdı, eski bir hissi

Hep o eşyâ-yı mürde ikbâle
 Hâs olan bir lisân-ı müellimle,

Bana ihtâr eden bu yapraklar,
 Bu hazandîde yâdigâr-ı bahâr,

Bu hazîn hâtîrât-ı pejmurde,
 - Ki küçük bir neşîde kalbinde-

Hepsinin bir mezârı, hülyâdâr,
 Muhtefî bir mezâr nağmesi var.

Bunlar, âh ey hayât-ı mübtehilâ
 İşte bunlar, ve hep bu eski yeni
 Şeylerin hüzn ü ibtisâmîyle

Bu mesâ'î penâh-ı pür-hülyâ,
 Arıyor, işte bekliyor gûyâ
 Bir kadın lemse-i nevâzîşini.

1 Ağustos 1321

feilâtün feilâtün feilâtün feilün
 (fâilâtün) (falün)

Âşiyân, C.1, S.3, 11 Eylül 1324, s. 69-71.

İBTİHÂL

Şuûr u hissimi sarsan bu ızdırâb ü elem
Geceyle yalnız uyanmış değil, kudurmuştu;
Bu leyl-i sâkit ü muvahhişte sanki durmuştu
O seyr-i hevl-i zamân, devr-i dâim-i âlem...

Bütün mezâlim-i hilkatle gîrudâr-ı şuûn
Müfekkiremde bulurken bugün senin, yalnız
Senin hayâl-ı şefîk ü münevverinle sükûn,
O belki incinir endîşesiyle pâyânsız

Bir ızdırâb ile çırpındım inledim de yine
Cesâret eylemedim fikr-i yâd-ı müşfikine.
Bu ihtirâz ile evcâ' u ızdırâbâtım,

Ve kimsesizliğim en son fecâatinde demek.
Gel ey müekkile-i rahmet, ey yegâne melek,
Gel işte bak ne kadar muzmahil ü bedbahtım

Eylül 1322

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

S.F., C.38, S.964, 12 Teşrîn-i sâni 1325, s. 21.

İSTİFHÂM-I BÎ-SÛD

Çoktan bana dargın duruyor nazre-i şûhun;
Şi'rim mi senin rûhunu incitti, ne oldu?
Yâhud bu nagamhâne-i dîrînede rûhun
Mâtemlerin elhân-ı sükûtuyla mi doldu?

Dünyâda senin hüsn-i semâvîni müebbed
Mihrâb-ı hayâl eylemeden başka ne yaptım?
Meskûn olamaz zühre-i diğerle bu ma'bed;
Yalnız bunu şi'rimle senin hüsnüne yaptım.

Bir nağme-i handeyle gülerken bana dîdin
Her şeyi bu sanemhânede eylerdi terennûm;
Bir lem'a geçti nâsiye-i ma'siyyetimden

Hissimde ne zulmet, ne mesâvî ve münâhî,
Rûhumda bütün sen: seher-i nâmütenâhî,
Âsûde ve mülehhem düşünürdüm, düşüntüm.

Efkârıma yâdın yeni bir sâniha yollar,
Kalbimdeki her his yeni bir nağme olurdu;
Her gün bu derin ma'bed-i sanatta sadâlar.
Elhân-ı tabîat gibi sesler duyulurdu.

Lâkin, güzelim, şimdi bu bir kabre mûmâsil:
Hüznüyle, zalâmiyle, sükûtüyle, gamıyla
Hülyâya değil, şî're değil, giryeye mâil.
Sen arş-ı emeldin bu gam- âbâd-ı sefîle

İhyâ için, intâk için inmiş yaşıyorken,
Mihrâbına lâyık mı ki topraklara medfûn
Vîrânelerin gulgule-i zulmeti dolsun?

İntâk için, ilhâm için inmişken evet sen,
Ey rûh-ı avâlim gibi esrâr ile meşhûn
Binlerce asırdır, neye susmuş duruyorsun?

2 Teşrîn-i evvel 1322

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

Mehâsin, S.6, Şubat 1324, s. 416-417.

NIYÂZ

Yıllarca bin mücâdele, bin gussa-i girân
Bin gîr u dâr u gâile, bin sa'y-i nâfile,
Binlerce iştigâl-i haşîn u anîf ile
Çırpındığım yeter... Bu nevâzişsiz ağlayan

Hülyâlarım, şiirlerim-öksüz terâneler-
Pür-şî'r emellerimden uzak, yorgun, uykusuz,

Hergün şikeste, her gece bigâne-i huzûz-
Çırpındığım, harâb u tebâh olduğum yeter.

Rabbim, biraz da neşe ü ârâm-ı rûh eyle
Hülyâ vü hiss ü şî'r eyle ilhâma mun tazar
Ufkun hayâl-i sâfına bakmak.. Hayır hayır
Birşey düşünmemek, bu cibâl ü sevâhile.

Bireng ü mevc i şî'r arayıp beklemeksizin,
Âvâre bir nigâh ile, bî-kayd-ı râz u hiss.
Bir nazre-i cemâd ile, bomboş ve mutmain

Bir nazre-i avâm ile bakmak... Bu müfteris
Endîşe-i vezâîfî, sevdâ-yı sanati,
Rabbim, biraz zamanı unutmak saâdeti.

3 Ağustos 1323

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

Âşiyân, C.1, S.2, 4 Eylül 1324, s.39-40.

TESELLÎ-İ MUZLÎM

Gençlik, kadınlık,
Hüsn ü muhabbet,
Rûşen, karanlık
Mevzû'-ı cennet..

Şî'r-i tebessüm
Ezvâk u lezzet
Mehd-i teelüm
Mevzû'-ı hasret.

Rahmetle mâlî
En son tecellî
Bir kabr-i mensî..

Yalnızbudur de
Me'mûl o yerde
Ârâm-ı kudsî

Burhâniye, 21 Kânûn-i evvel 1323

mefûlû fa'lün

S.F., C.40, S. 1021, 16 Kânûn-i evvel 1326, s. 510.

BİR MENEKŞENİN MÂTEMİ

- O hayâl-ebed-Girîzân'a

Kuvâ-yı nâmiyenin feyz-i intibâhiyle
Gülümsüyordu tabîatta bir hayât-ı nevîn;
Gülümsüyordu melâik-penâh olan cevvin
Hep ufk u evci birer hande-i ilâhîyle.

Mukaddemât-ı bahârân bu hâk-ı ümmîdi
Müekkelât-ı hayâlâta bir mesîr-i mesâr,
Tahayyülâta da mihrâb u ma'bed-i a'sâr
Olan semâlañ adn-i tenezzüh etmişti.

Bu münevver bahâr-ı nev-bîdâr
Bence bir hâver-i tahassüstü..
Hep tabîatta şûh u câzibe-dâr

Bir kadın rûhu, rûh-ı mûnteşiri,
Bir semâvî kadınlığın şîri
İhtizâz-âver-i tahassüstü.

∴

Bu izbe yerde bütün kış devâm edip gitmiş
Uzun, sıkıntılı bir devre-i mesâfinin
Zebûn-ı kahrı olan fikr-i bî-tüvânım için
Bu incilâ ve huzûr, ibtisâm ü âsâyiş.
Bir inşirâh u tesellîydi, bir saâdetdi.
Esîr-i sanat olan bir zavallı her ne zamân
Tecelliyât-ı hayâtın muhassenâtından
Cüdâ bulunmaya mahkûm olursa, en ciddî

Reflk ü herdemo, bir gam-küsâr-ı efkârı,
Enîs-i mihnet ü hicrânı, tesliyet-kârı
Tabîatın bu temâşâ-yı hüsn ü haşmetidir.

Muhîtimizde hayât işte böyle bâr-ı girân
Olup çökerken, o hiç bitmeyen hayâtından
Hayât iâre eder, fikre rûh-ı tâze verir.

∴

Evet, tabîatın âğûş-ı iltifâtında
Geniş geniş nefes aldım.. Büyüktü sahrâlar;

Tenezzüh eyledim, âvâre, tâ gurûba kadar...
Menekşe rengi açık bir semânın altında

Hafîf, uçan, bayılan bir menekşe râyihası
Emel-nevâz idi, hep hıffet-i hayâliyle.
O gün bahârı bütün feyz-i îtidâliyle
Görünce, fikrimin ilk ârzû ve sânihası

Çıkıp da ravza-i feyyâze-i tabîatte
Menekşe toplamakla, onlarla tâ sabâvette
Teessüs etmiş olan hiss-i âşinâîyi

Bir iştiyâk ile tecdîde koşmak olmuştu.
O gün, bu rûh-ı şuûn-dîde, sâf u hercâyî
Gülen, terennüm eden.. Bir çocuktu, bir kuştı.

∴

Elimde tâze ve pâkîze bir demet, belki
Müfekkiremde de bir deste-i rebîyle
Fakat ne şimdi, bütün şûhi-i bedîîyle
Gülen bir şi'ri, bu hülyâ-yı âsumân rengi,

Küser ve incinir endîşesiyle, koklamaya,
Ne, sâye-dâr u müşemmes, riyâz-ı kalbimde
Terennüm eyleyen ezhâr-ı hissi, rencîde
Olur, solar ve ölür korkusuyla toplamaya
Cesâret etmeyerek, yalnız onların pür-his
Ve bir muâşaka-i sermediyet-i bâhis
Müşâfehâtına atf-ı hayâl ü hissederek

Pür-inbisât-ı hayât, âşiyân-ı tenhâma
Yavaş yavaş yürüyüp döndüğüm zamân, titrek
Sîtârelerle münevverdi evc ü ufk-ı semâ.

∴

Fakat bu neşe, bu hülyâ bu şevk ü şi'r-i hayâl
Benim bu sâmit ü sâkit, bu pâ-y-mâl-i melâl
Olan garîb ü tehî-dâr-ı iştigâlimde
Sönüp karardı bu hüzn ü elem, alelâde
Bir inşirâh-ı derûnîyi hiss-i rûhumuzun
Teheyyücâtını ta'kîb edip gelen bir uzun
Rahâvetin marazî bir devâm-ı pür-taabi,

Bu hâletin, asabîlerde imtidâdı gibi
 Biraz ziyâde yoran bir sùrekli aks-i amel
 Dikildi, yok, bu müellim bir inkisâr-ı emel,
 Bir ihtisâr-ı hayâl, inkırâz-ı rûhuydu;
 Bu bir sùkût-ı ümîdin figân-ı te'bîdi,
 Bu öyle kapkara bir mâtem-i hayât idi ki
 Şebâb içinde gülen kalb ü rûha bir melekî
 Güzelliğın, bir ümîd-i bülend ü muhyînin,
 Ve bir garâm-ı pür-ilhâm ü nağme-âyînin
 Bütün zîyâ' u zevâlinden intişâr eyler,
 Ve hasta, tecrübesiz, pek büyük felâketler,
 Büyük mücâdeleler, vakalarla her hâle,
 Her ihtimâle hazırlanmamış, husûsüyle
 Henüz hayâta uzaktan bakıp duran nazarı
 Ölümlü manzaralar görmemiş zavallıları
 O kanlı pençe-i kahrıyla münkesir, meftûr
 Tutar, cünûna veyâ intihâra sâik olur.
 Evet, bu şîr-i bahârın, bu şâm-ı mes'ûdun
 Emel-nevâz ü münevver, pür-ibtihâc ü sùkûn
 Bir imtidâdı, uzun bir devâm ü mâ-ba'di,
 Bir intihâ-yı şafak-rengi olmak isterdi.

Siz, ey menekşeler, ey bir kadehte birkaç gün
 Şikeste, boynu bükük, neşesiz, yetîm, ölgün
 Duran, ve şimdi perîşân, sizin kadar mübkî
 Evet, sizin gibi gün görmemiş, ve bilmem ki
 Bu âlemin ve bu fânî hayât-ı pür-kederin
 Nasıl bir ân-ı baharıyla hangi bir seherin
 Letâifinden alınmış günûde-i nisyân
 Neşîdelerle hem-âğûş-ı hüzn ü hasret olan
 Emel çiçekleri, hülyâ ve hande timsâli
 Siz, ey şiirlerimin hem-nasîbi hem-hâli
 Bu muydu, böyle mi ummuştı rûh-ı bîcârem?
 Sizin için işte bu me'vâ-yı gamda hep mâtem
 Tutup da ağlayacak mıydım? Ağlamak: Heyhât
 Bütün mehâsin-i dünyâya son nasîb-i hayât.

∴

Bu hayâlât u şîr-i pür-aşka,
 Ve bu hülyâ vü aşk-ı pür-şîre
 Sevdığım başka bir vasat, başka

Bir tekâmül, ve başka bir cereyân,
Başka bir safha, başka bir devre,
Başka bir gâye, başka bir pâyân

Sâde kâbil değil, ve şâyândı.
Âh evet, sevdiğim benim de bütün
İntizâr ettiğim o pâyândı.

Meselâ: Her zamân şitâbânken
Eve yalnız hilâf-ı âde o gün
Yolda az çok teehhür etmekten

Seni bekletmiş olmadan mahcûb,
Müteessir, serî' adımlarla
Koşacaktım.. Sen artık akşâm olup,

Ortalık âdetâ kararmışken
Yine yollarda gözlerim hâlâ
Beni beklerken iştiyâk ile, ben

-Tıpkı bir bülbül-i cüdâ-lâne-
Koşacaktım telâş içinde bütün
Sâye-i gül-sitân-ı şefkatine.

Sonra bir bûse-i garâmında
Yeni bir şi're kalbolup hüznün,
Ufk-ı ilhâm u ihtirâmımda

Gülecektin.. Ve sonra dikkatle,
Dest-i rıfkımda tuttuğum demete,
Soracaktın sürûr u hayretle:

-Çok geciktin niçin? Merâk ettim;
Nedir onlar?

-Biraz bahâr.. İşte
Bunu takdîm için gecikmiştim.

O zamân hürmet ü muhabbetle
Uzatıp verdiğim menekşeleri,
Sana mahsûs olan nezâketle

Alacaktın. Ve mâvi gözlerinin
Hande-i leyli, hande-i seheri
Bu semâvî çiçeklerin sâkin

Seher-i handesiyle birleşerek,
Yeni âlemleriyle nâ-ma'lûm
Bir semâ-yı hayâlin en yüksek

Tabakâtından ufk-ı fikretime
Nağmeler serpecekti ey rûhum,
Bir muattar bahâr-ı pür-nağme.

∴

O mübârek, muazzez, âsûde,
O münevver, hayâtı bir kerre
Düşün ey gâye-i emel, bir de

Bu nasîb-i garîbe bak, bu elîm
İltizâm-ı tezâd-ı takdîre,
Bu tecellî-i kahra bak, güzelim.

Burhâniye 1324

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

feilâtün mefâilün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

S. F., C.39, S. 1000, 22 Temmuz 1326, s. 205-206.

FECİRDEN EVVEL İSTANBUL

Mâi bir cû câbecâ rûşen
Mâh-ı mahmûre bir mesîre-i nâz
Sû-be-sû mültemî' bir ufk-ı semen,
Bir hayâlî muhîl-i hülyâ-sâz..

Ve onun sînesinde fahr ü bilâd
 Bu muazzez melîke-i âmâl,
 Bu sanem-hâne-i hayâl-âbâd
 Bu mutâf-ı ümîd-i istikbâl

Uyuyor münşerih, fehûr ü ferîh
 Bu bugûn kible-gâh-ı şübbândır,
 Fevk-ı re'sinde bekliyor târîh;

Semt-i pâyinde bir ketîbe-i rûh
 Pür-ümîd ü emel, fakat mecrûh
 Nigerândır bütûn nigezbândır

∴

Sâf u şeffâf olan sükûn-ı 'amîk
 Sanki mi'rât-i sermediyyettir;
 Kâbil-i istimâ' u ru'yettir
 Bir küçük ses, bir ihtizâz-ı rakîk.

Titreyen bin ziyâ-yı ma'nîdâr
 İbtisâm-ı emel kadar mûnis,
 Hepsi hiss-âşinâ, bütûn pür-his
 Bir kadın nazre-i garâmı kadar.

Kimbilir hangi bâğ-ı müzehherde
 Hangi bir meşcer-i mukmirde
 Boğaz'ın hangi bir kenârında

Mest u şeydâ hayâl öten bülbül,
 Sustu nâgâh, onun civârında
 Gâlibâ açtı bağıteten bir gül.

∴

Yin bir leyl-i nûr ü ârâmiş;
 Yine giymiş tabîatın gelini
 Üstü yer yer kılâbdân işlenmiş
 Mâi atlas libâs-ı haşmetini

Ey büyük aşk-ı bî-misâli bana
 Hâk u eflâki başka heyetde
 Gösteren hüsn ü mihr-i tâbende
 Rûh rûh-ı âşinâ-yı müstesnâ,

Bu perîler melâz-ı mahmûru,
Bu melekler riyâz-ı pür-nûru
Yine âyîne-dâr-ı dîdârın.

Zîr ü bâlâda mültefit, nermin
Hande-bîdâr olan bu envârın
Acaba hangisinde hangisisin!

Istanbul Limanı Nisan 1324

feilâtün mefâilün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

Utârid, C.1, S. 11, 27 Mart 1335, s. 166.

TEZEHHÜR-İ HİS

Gececektim bütün bu gülşenden
Yine kalbimde kışlar ağlayarak,
İstemeseydin bu kalb-i câmidi sen
Reng ü nûr-ı bahâra müstağrak...

Korkuyordum ki rûh-ı mahzûnum
Kalacak bir hazân içinde yine
Bu safâ-yı hayâli medyûnum
Gonce-i kalbinin temâyülüne

Rehgüzârımda feyz ü tâbıyla
Ne kadar nev-bahâr açıp soldu;
Çok zamân şevk ü ibtisâmı bile
Bana bâdî-i hüzn ü ye's oldu.

Her nefes her terâne, her lemse
Şimdi bir neş'edir civârımda;
Bu bahârânı reh-güzârımda

Halk ve ikâz eden tabî'atsa,
Onu hissettiren ve şen şâtır
Gösteren, sevdiren de yâdındır.

Mayıs 1324

feilâtün mefâilün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

Şehbâl, Y.1, S.14, 15 *Teşrîn-i evvel* 1325, s. 274.

ÖLÜM

Sen ey mevt, ey rehâkâr-ı beşer, ey adl-i rûhânî
Bu kizb-âbâd-ı süfliyyette en yüksek hakîkatsin.
Olur sâyende her kalb-ihtiyâcın, minnetin, hırsın
Takâzâ-yı elîminden biri, âzâde müstağnî.

Karînindir fakat çirkin soğukluklar, siyâhlıklar.
Nedir senin musallâ, manzar-ı müstekreh-i tâbût;
Nedir kabr u kefen, mâtemler, efgânlar, karanlıklar?
Niçin bunlar, bu hiçliklerle olmak, zehr ü lâhût

Beşer mahvolsun, ammâ düşmesin nisyânına hâke,
Uluvv-i rûha lâyık bir mükevkeb mevkib-i mâî
Ki gökten nakşeder düşunda mahlûkât-ı nâ-mer'î

Götürsün lâ-tenâhiyyet serâ-yı arş-ı eflâke.
Değil, bir na'ş her meyyit, bir istikbâl-i âfildir
Ne anlar toprak ondan, kütle-i bî-hiss ü gâfildir.

Benim zî-rûh u câmid, pest ü bâlâ, hâzır u gâib
Bu âlemlerde cûyâ olduğum mâzîsiz istikbâl
Muhîl-i zulmetinden rûha eyler bir selâm îsâl;
Evet rûhum diyor ki ölmek istikbâle doğmaktır.

Doğar kehvâre-i âtiye, âtîden o mevlûdun
Eder bâlâ-yı mehdinden güzâr a'sâr-ı dîrâdûr;
Fakat bâd-ı hayâlîsiyle olmaz muztarib, meftûr
Geçen bir ömr-i şevkin, bir hayât-ı mâtem- âlûdun

Ölüm lâkin bir istikbâl-i bî-âtf midir, yoksa
O istikbâle matla'mı bir istikbâl-i diğerde
Cehennem nerde, cennet nerde, geçmiş rûhlar nerde,

Eğer ferdâ-yı insâniyyetin encâmı yokluksa
Niçin mâzî ezelden sonra îsâl-i selâm etsin,
Niçin âtf ebedden rûha irsâl-i peyâm etsin?

Tenâkus, mübhemiyet, bir tezâd-ı lücce-i zulmet
Hurûş etmekte idrâk-i umûmîsinden a'sârın.
Derin bir acz-i rengin tefellüstür bu esrârın
Tefehhus-kârî-i kühüyle mâlâmâl olan hikmet.

Bu nefy-âbâd-ı rûh olmuş fenâ bünyâd-ı muzlimde
Terassudgâh-ı rûhumdur bir âtf-i bekâ-heyet
Doğarken fikr-i istikbâlîme bir âlem-i cennet
Büyük bir haşr-ı rûhânî gurûb eyler hayâlimde

Sen ey dâhî-i a'zam söyle hâk-i esfel ü esmer
Olurken dâimâ pââmâl-i istihkâr-ı insânî
Nihân eyler mi âgûşunda pâyânsız derinlikler,

Ki göklerden de yüksek, rûh-ı encümden de nûrânî.
Evet mahvolsun, insan düşmesin nisyânı nahâke
Teâfler sezâdır nûr-ı hilkat-senc-i idrâke

mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Âşiyân, C.1. S.1, 28 Ağustos 1324, s. 7-9.

BÂDİYELERDE

Cenâb Şahâbeddîn'e

O gün binüçyüzonuçTemmuzunda bir gündü...
Beş altı yolcu at üstünde hep bunalmıştık;
Sıcakta çölde ve dinlenmeden yol almıştık.
Biraz serince esen rûzgâr ansızın dondu;

Çölün cehenneme güyâ temâs edip de gelen
Zühreli, sıtmalî bâd-ı semûmu kopmuşdu...
Terassud ettim o sahrâ-yı gayr-ı mahdûdu
Civârımızda ne bir köy, ne başka bir me'men.

Sıcak ve kupkuru, dümdüz bir imtidâd-ı tûrâb...
Masûn-ı dağdağa, şâyân-ı gıpta gördüğümüz
Çadır hayâtı sürenler de yaylalarda henüz;
Şu bir peykâr başı, bir gölgelikse ayn-ı serâb.

Sıcak, kurak... Hani mahmûr ufuklu çöllerde
Koşan geyikler, uçan tumalar, kadın... O kadar
Kadın nazarlı, vefâsız, remide âhûlar,
Sürûd-ı rûd ile mesud o vâhalar nerde?

Bir ateşin güneş altında her taraf sâkit
Kenâr-ı ufka kadar pür-sükûn u nâ-meskûn...
Hemen bütün sene güyâ o bîkeran-ı hâmûn
Günûde-hâbî girândır, hemen hemen meyyit.

Çıkardı samt-i adem duyduğum sükûnetden;
İlerlemişdi güneş semt-i re'se; bir katre
Su bir rahîk-i inayet gibiydi; bir mağara
Güzeldi belki de kâşâne-i saâdetden.

Bu ızdırab ile birçok mesafe kat'etdik;
Göründü sonra yolun hâricinde bir karye:
Mebî't ü merhale-i kârbân u kâfileye
Tesadüfen bile dâhil değildi... Biz gittik.

Ve köylüler bizi hayretle etdi istikbal.
Defîn-i samt-ı beyâbân olan o altı yedi
Ocaklı köyce bu bir vak'a-i azimeydi.
Misafir olduğumuz kül benin sefalet-i hal

Bütün muhî't u mahâtından intişâr ederek
Zühreli bir koku olmuşdu- ey nasîb-i beşer!-
Esâs-ı beyt olarak vardı kirli bir minden,
Ocak başında da birkaç kırık çanak çömlek.

Girince biz, kuru bir sesle ağlayan çocuğun
Kesildi çılgı bir vakfe-i tahayyürle;

Ve orta yerde yatan bir köpek tehevvrle
Atılmak istedi... Men'eyleyen: derin, yorgun

Nigâh ı göklere mensûb olan güzel bir kız,
Ve sanki bâdiye-i vahşetin perîsiydi.
O anda cümlesi bir sergüzeşt-i mensîydi
Çöl ortasında güneş karşısında yandığımız.

Düşündürür beni hep- Gerçi çok zamân oluyor-
O toprak üstüne çıkmış mezâra benzeyen o
Şu bir nigâhı hayâlâtı asuman pevrev
Eden bedfaya Rabbim! Nasıl mekân oluyor?

Değil nebâtı, cemâdâtı âdetâ kavuran
O şems-i âteşin altında sırma bir kakül,
Menekşe gözler, o çok penbe bir yanak, bir gül,
Bir İngiliz tipi!.. Ey tâlî, ey nasîb-i girân!

Nasıl o vahşete düşmüş bu hüsn-i rûhânî?
Hayır, tabiatın olmaz yed-i sühâsı hasîs;
Meşîyyet-i samedâniyye etmemiş tahsîs
Filan veya falan iklimi hep mehâsini

Henüz harîta-i dünyâya dâhil olmayarak
Kenârı sanki siyehperde-i ademle temâs
Eden denizlere saçmış cezâir-i elmâs;
Ve hep meâsir-i imrân u mes'adetten uzak

Bütün menâtık-ı ma'mûreden tecerrüdle
Vuhûşa mesken olan bâdiyât-ı bî-pâyân
Donanmış- akşam o altın ve erguvânlardan
Şükûfelerle gülen- vâha-i zümürüdle.

Yolunda her gece fevka'l-hayâl ü müstesnâ
Bir âsumân-ı vesî ü bedî'i vardır ki
Hep ahterânı hafâyâ-yı leyl ü eflâki
Açar o bâdiye-i vahşetin çocuklarına.

∴

Bu kız da belki o hiçlikte bir teselliydi...
Fakat nasıl, kiminçün? Yarın bu nûr-ı şafak
Nasıl bir ufk-ı temâşâda parlayıp duracak?
Bu necm-i hande- nûmânın selâm-ı tes'îdi

Gider de belki yarın çölde titrek akşamlar,
Derin ve mâe seherler, sitâreler gibi hep
Melâl içinde ve öksüz, ve pür-fütûr u taab
Söner... Ve bunda tesellî değil, fecâat var.

Evet kim anlayacak, kim sezâ-yı hürmet olan
O hüsne arz-ı hayâl ü tahassüs eyleyecek?
Zavallı, yalnız o sahrâ-yı mevdi seyreder
Ne pür-bahâr-ı emel bir hayât-ı hülyâdan,

Ne aşk u şi'r ile mâî birer nevâziştin
Nasîb-i şevk ü şebâb âlemden, ve böyle demek
Asl-ı hayâta karışmaksızın sönüp bitecek.
O hûn-ı sâf-ı civânıylamevce mevce gülen

İzâr-ı âl ü semen belki şimdiden solmuş;
İçinde nûr-ı şebâbın tebessüm eylediği
Menekşe gözleri fersiz... Ve kimbilir belki
Bugün sefâlet-i uzviyyeden harâb olmuş

Siz, ey güzelliğe bizden ziyâde hürmet, onun
Hayâl-i tasfiyekâriyle hep teebbüd eden,
O nâma meşher ü ma'bed yapan, taabbüd eden
Bütûn-ı sâlîfe, ey Fidyâs'ın, Felâtun'un

Muâsırîn-ı mehâsin-peresti, anlıyorum:
Bu sözlerimle o rûh-ı necîb ü sâmitiniz
Garîk-i hüzn ü bükâ oldu... Lâkin afvediniz
Ki ben de aynı elem, aynı hisle ağlıyorum.

∴

Ey eski yâd-ı baîd, ey serâb-ı fikr ü nazar!
Hayâta kahır, mesâvîsi, derdi, en çirkin
Fecâatiyle bu ebr-i esîr olan beşerin
Nasıl zebûn, mütevekkil tabîatin ne kadar

Tahakküm etmeğe mâil ve zâlim olduğunu,
Ve hep muvâzene-i hilkatın bugün yalnız
Ginâ vü fakr ile dâim, bütün bu pâyânsız
Cidâl-i fakr u saâdetle kâim olduğunu

Düşünmeden, ve o mahkûr adamların gûyâ
Mesâibiyle sefâletleriyle istihzâ

Edip durur gibi sordum (fakat benim hala
Hatırladıkça bu bî-ca suâl-i girye-fezâ

Samim-i rûhuma bir ukde-i nedamet kor.)
Evet ben onlara sondumdu, hiç alelâde:
-Niçin bu çöllere gelmişsiniz? Bu badiyerde
Ağaç yok, işte su yok, gölge yok; nasıl yaşıyor:

Niçin bu yerleri terketmiyorsunuz?

O zaman

Hazîn nazârları bir zıll-i râz içinde nihân,
Ayakda, boynu bükük, kimbilir neler düşünen
Kızın cevâbını isterseniz alın, aynen:

«Çöller ıssız kalsın..»

∴

Evet zavallı kız, ey deşt-i vhaşetin dilber
Gazâl-i mûnisi, âhû bakışlı duhterler-
Ve kız bakışlı o âhûlar ah evet, ıssız,
O çöl bütün bütün ıssız kalır; siz olmasanız.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(falün)

Mehâsin, C.1, S.1, Eylül 1324, s.34-38.
Temâsîl, s.168-176.

BAYKUŞ

Bir ihtiyâc-ı sükûn hâkim-i tabî't iken
Bûkâ-yı vahşet u deycûra benzeyen bir ses
Hurûş eder mûtekâsif sükût-ı zulmetten...

Hayâlinizde hurâfât uyandıran bu sese
Sûrâdık-ı tabakât-ı leyâl olur ma'kes;
Evet sizin de emr-i kâni'-i hurâfeyse

O nâzik, o ince ve hassâs olan tabîâtınız,
Bu ses gelir, ısırın âdetâ huzûrunuzu...
Fakat hâyır, o derin kahkahâtı dinleyiniz

Leyâl-ı muzlimenin bir lisân-ı râzı gibi.
Ve zulmetiyle tebâh etmesin sûrûrunuzu
Cehâlet-i beşerin bir netîce-i reybî.

Zünûn-ı fâl u şeâmet yalan ve nâfiledir;
Ve aynı sâik-i his, aynı ihtiyâc iledir
O mûrg-ı zulmetin esvât-ı ra'şе bahşıyla
Revân-ı gülşeni handân-ı şevk eden nâle.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(falün)

Demet, C.1, S.2, 24 Eylül 1324, s.18-19.

İNFİLÂK-I ZALÂM

Birgün yürüyordum, yine bir fikr-i serâba
Koşmakla yorulmuş, müteessir, müteellim.
Bilmem ne kadar sonra küçük bir kuru... Girdim.
Bir adn-ı telâkîydi temâsîl-i şebâba.

Sahbâ-yı hayâlât ile sermest-i emeldi;
Her gûşe-i pür-sâyede bir çift muâşık
Hep rûh u nezâhetdi.. Muhitinde kadınlık
Ezhân, meleklik şafakından da güzeldi.

Yorgun, tek ü tenhâ, mütecerrid mütebâid
Oldum bu güzel sahne-i hissiyyeye şâhid.
Yalnızlığımın verdiği bir hüzn ile küskün

Karşımda gezen tâze muâşıklara baktım
Ben belki bu hâlâtı biraz gıbtadan üstün
Bir hisle temâşâ ederek kıskanacaktım.

∴

Mümkün ve tabî'iydi bu, birden bire lâkin
Tenhâ ve karanlık geceler, mâh-ı münevver
Rûyâ-yı ufuktan kürenin rûhuna sâkin
Sâkin görünürken duyulan hislere benzer,

Ânî ve derin bir cereyân geçti içimden...
Gördüm yine bir asr-ı nevîn hâric-i ezmân
Rûhumda nümâyân bu derin ra'se-i rûşen
Îcâb-ı hayâtın yine bir perde-i kitmân,

Bir setre-i deycûr-ı şûnât ile bir dem
Setrettiği sevdâ idi, sevdâ-yı mükerrem.
Merfû' olarak benden o deycûr-ı muvakkat

Artık ne hased kaldı, ve hattâ ne de gıpta...
Dolmuştu benim rûhuma hilkatteki şefkat,
Etmışti benim şefkatim ekvânı ihâtâ.

∴

Sermest-i muâşık hep o ervâhın o taşkın
Ezvâkı, saâdetleri, eşvâkı benimdi.
Herkesteki âsâr-ı muhabbet bile şimdi
Bir cûz-ı garîbiydi bütün bendeki aşkın.

Meshûr-ı hevâ, bî-gam endîşe-i firkat,
Artık bu büyük aşkımı takîb ile gittim.
Ulvî kadın, ey hiss-i hayâline hakîkat,
Âhenk-i telâkî-i umûmiyi işittim.

Bak mihr-i kemâlin ne musaffâ, ne müzekkî,
İlhâm-ı garâmın ne müebbed, ne ilâhî,
Rûhun ne kadar nûr-ı ulûhiyyet imiş ki

Vicdânımı-hâkîliğe, fânîliğe rağmen-
Etmekle bütün hüsnüne âyîne-i rûşen
Ettin beni insan, ebedî nâ-mütenâhî.

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

Âşiyân, C.1, S.5, 25 Eylül 1324, s.131-133.

BU ÂLEMDE EN BÜYÜK MAZLÛM

Ey mukaddes vatan, sen ey mâder,
Ey muazzez melîke-i mecrûh,

Ey perestîde-i müebbed-i rûh
İşte kurtuldun.. İşte adl-i kader...

İşte nisyân-ı hak eden zulme
Târumâr oldu; işte zulmetler
Çâk çâk oldu.. İşte nûr u seher.
İşte pââyân o âlem-i eleme...

İşte hürriyet, işte matbûât,
İşte ma'sûm için masûniyyet,
İşte hep hâkimiyet-i millet,
İşte insânlık, işte zevk-i hayât...

İşte sîmâ-yı zulme târîhin
Ebedî bir tufû-yı düşünâmı;
Zâlimin, zulmün, işte encâmı..
İşte hep doğru, hepsi var.. Lâkin

Daha pek çok zamân, zavallı vatan,
Hâk-i pâk-i mukadderâtında
Nice yıllar-dikenli, lâşe gıdâ-
Kökleşen, dal budak salan, kol atan

Şecer-i gadr ü devha-i kahrın
Zill-i meşûmu ber-devâm olacak;
Daha birçok zamân cerfhaların

Kanayıp, sızlayıp devâ-mahrûm,
Çâre nâ-yâb-ı iltiyâm olacak.
Ey bu âlemde en büyük mazlûm.

Teşrîn-i ewel 1324

feilâtün mefâilün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

E.V., s. 24-25.

OLİMP'İN GECELERİNDE

Sahrâları ırmakların âheng-i latîfi,
Bülbülleri gülşenden uçan nûkhet-i müskir

Kartalları bir şâhikanın samt-ı kesîfi,
Ormanları bir cûş-i hâmuş-ı serâir,
Sâhilleri bir zemzeme-i nûr uyuturken,

Hülyaları bir nağme-i bî-tâb,
Âlâm-ı hayâtiyyeyi sevdâ,
Sevdâyı da hattâ
Pür nefha-i mehtâb

Bir mervaha-i nazik-i deycûr uyuturken
Ben refref-i bâl-i hayâlinle uyandım.
— Mezc oldu-zevâle
Yaklaşmış olan mâh-ı mükedder gibi-yâdım
Hülyâ-yı leyâle.

Benzerdi semâ, nâmütenâhi ve girîzân
Bin nazre-i mahmûr-ı melâle;
Bûşişine deryâdaki her lem'a-i lerzân
Sandım ki dökülmüş bütün ecfân-ı semâdan
Bir girye-i gevher gibi semâ-yı leyâle.

Kaç kerre heyûlâ-yı hayâlinle müşâfih
Kaç kerre temâsîl-i semâ-yı ebedîden
Bir mevce, bir âheng-i ziyâ rûhuma sânih,
Mûstağrak u velhân düşünürken,
Fikrim yeni bir ma'kes-i rûh oldu seninle
Mecmû'-ı mehâsindeki bir şîr-i muhâle.
Geçtin mi, ben a'mâk-ı serâirde uyurken?
Bir râyiha-i rûh ile bir rûh-ı revâyah

Ezhâr-ı bahâr-ı şağafından
Olmuş yine tâir, mütekattır, müterâşşih
Gûyâ ki hayâletler eliyle
Rûyâ-yı leyâle.

Zî-rûh u nebâtât u cemâdât uyuyorken
İlhâm-ı hayâlinle uyandım... Bana zâten
İlhâm o senin peyk-i garâmın gibi birşey
Ey mu'cize, âh ey
Hâkîleri bâlâ-yı semâvâta atan 'aşk,
Fânîlere bir 'ömr-i müebbed yaşatan 'aşk
Geldin yine ihyâ-yı leyâle.

Geldin de bu teblerze-i ecrâm ile bidâr
 Kühsâr-ı esâtîrî döven sarsar-ı a'sâr
 Kalbettî hayâlâtıma- bir hande, müzehher,
 İbhâm-ı kebûdette şeb-ârâm u şafak-per
 Bir necm-i hayâlî gülen aksâ-yı leyâle.

Elhân-ı kebûdündaki her lerziş-i nâzı
 Fânîlere bir fecr-i emel-sâz ü beyâzı
 Tebşîre gelen bir leb-i rûşen
 Söyler gibi tâbende ve zinde
 Bir hâtıra-i aşk ü nevâziş bana, senden
 Hülyâma onun hande-i şûh-ı seherinde
 Tes'îd-i sabâh etti senin gonce-i handen.
 Enhâr-ı şafak döktü o mînâ-yı ezelden
 Şelâle-i yâkûtunu bâlâ-yı cibâle...
 Massetti bu âvâze şeb-i nil-i hayâlin
 Son girye-i elmâsını bir bûse-i la'lin;
 Hissim de harîm oldu hafâyâ-yı leyâle.

Oh ey ebedî mülheme-i rûh,
 Oh ey bana hicrânı diyen her gece: inle.
 Doğdun yine efkârıma hâmûş,
 Hâmûş u siyehpûş
 Doğdun!.. Ve kavuştum, bana rûyâları meftûh
 Bir burc-ı serâirde heyûlâ-yı leyâle.

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn
 mefûlû mefâîlû feûlûn
 mefûlû feûlûn

Resimli Kitap, C.1, S.2, Teşrîn-i evvel 1324, s.130-131.

FIRTINA VE DALGALAR

-Çok kükremiş deniz... Yine her dalga kalbime
 Bir korku serpiyor... Kaçalım... Eyliyor hücûm
 Her dalgadan hayâlîme ehvâl-i muzlime.
 - Yok sevdiğim, nasıl gülüyor hâke bak nücûm;

Binlerce yıl tehâcüm-i emvâcı reddeden,
Sâhildesin.. Niçin bu kadar korku, ihtirâz
Okşar bu dalgalarla bihâr-i baîdeden
Ufk-ı tahayyülâtını yüz bin peyâm-ı râz.

Sarsar ve dalga rûhunu âzürde etmesin,
Sen fîratan nücûm ile tev'em değil misin?
Deycûr içinde sadme-i seyyâle-i kurûn.

Ulviyetiyle dağlara çarpan bu dalgalar
Teb-lerze-i tahassûsûdür kalb-i unsurun
Her darbesinde halkının elhân-ı hissi var.

Gel dinle, ey kerîme-i hassâs-ı kehkeşân,
Her dalga bir yürek gibi karşında titresin...
Mâzî denen o bahr-i muhavvef ü mülevvesin
En yüksek ibtilâları imhâ için coşan

Seylâb-ı hâdisâtı değildir ki muhteriz,
Korkup hemen firâr edelim... Gel, yığın yığın,
Eflâke akseden bu mükevkeb karanlığın
Âheng-i ihtişâmını birlikte dinleriz.

Söyler bütün leyâl-i firâkın sükûtuna
Hummâlı bir neşîde-i nisyân bu fırtına.
Boşlukların zılâl-i melâliyle hem-nişîn

Yalnızlığın sükûtunu çok dinledik... Yeter.
Bir nağmedir bırak bu deniz böyle kükresin:
İster büyük kederler, ulvî terâneler

mefûlû fâilâtüü mefâîlû fâilün

S.F., C.35, S.904, 5 Teşrîn-i evvel 1324, s. 306.

Temâsîl, s.112-115.

MELÂL

Şikâr-ı zulmet olan rûhumun, yanında bile,
Dağılmayan bu derin samt-ı kasvet-âlûdu
Bir ihtimâl-i siyâhın sümûm-ı reybiyle
Lebinde ukde ve rûhunda bir melâl oldu.

Temerküz eyleyerek sende rûh-ı âmâlim
 Hayâta vâsita-i irtibât olan her emel:
 Şiir, mehâsin ü sevdâ, ümîd-i müstakbel
 İçimde hâtıra-ı seyyiât-ı efâlim

Kadar gamîn ü la'în olmak ihtimâliinden
 Bugün masûn-ı rehâ-yâb iken, ve kat'iyyen
 Sen olmayınca semâlarda, kehkeşânlarda,

Mukîm-i cennet, enîs-i melâik olsam da
 Zalâm içinde, garîb âşiyânsız öksüzken
 Senin yanında da kurtulmadım düşünmekten.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

Demet, C.1, S.8, 29 Teşrîn-i evvel 1324, s. 98.

AKŞAM

- İsmâil Ken'an Bey'e

Önümde şimdi ne bir yâd-ı mâtemiyle siyâh,
 Ne bir teessür-i hicrân u gamla zerre kadar
 Sükûn-ı rûhu tebâh olmamış bir akşâm var.
 Güzel bir akşâm, evet çok güzel.. Fakat bu sabâh

Ufuk dumanlı, deniz sisli, gök bulutluydu...
 Gün, öğleyin de parlak bî-nasîb-i safvet iken
 sonunda büsbütün 'ârî gumûm u şâibeden
 Ufuk da mübtesim, âsûde, müsterîh uyudu.

Güneş, hakîkaten ifâ edip vezâifini
 Geçen giden lekesiz rûhlar kadar sâkin;
 Ve şimdi battığı yer, penbelikle mâliğin

Bütün mehâsin-i ânât-ı zî-letâifini
 'Ayân eden bir ufuk, bir cihân-ı handân ki
 Bekâ semâlarının fecr-i nûrudur sanki.

∴

Kazâda şimdi ne bir sis, bir bulut.. Hep nûr.
 Muhîl-i evren-i dil-ârânın in'ikâsıyla
 Birer hayâl-i esâtîr olan temâsıyla
 Bir âşiyân-ı hevâ, bir mesîre zannolunur.

Evet semâda ne bir pus, ne bir duman.. Hep sâf..
 Bu öyle sâf, o kadar münşerih bir akşam ki
 Hayâl ü vehm idi gûyâ sabâh-ı şeb-rengi;
 Veyâ kader denilen kibriyâ-yı râz - osâf,

O dest-i tasfiye-kâriyle büsbütün silmiş
 O ibtidâyı, onun hâtîrât-ı pür-gamını...
 Bunun sonunda da bir leyl-i nûr u ârâmiş

Ne bahtiyâr o demler ki ömrümün böyle
 Bütün nücûm ile mahmûr-ı hande bir leyle
 Gider, emânet eder sâf u sâkin akşâmını

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

Musavver Muhîl, C.1, S.6, 27 Teşrîn-i sâni 1324, s. 85-86.

BAHÇEDE

Bu açık kış gününde kolkola biz
 Gezinirken hayâl içinde yine,
 Mütefekkir dedik ki: Güllerimiz
 Soldu, kuşlar da neşesiz, sessiz.

Bu, azîzem, yegâne kânûndur.
 Herşey, er geç, solar, susar.. Yerine
 Yeni bir zindeğî-i hüzn ü sürûr,
 Başka bir reng ü nağme kâim olur.

Bu alelâde,sâde sözlerden
 Neye gülgün dudakların soldu?
 Bana mihrâb-ı şevk olan dîden
 Niçin endîşe-nâk-ı hüzn oldu?

Şevk-i çâlâk-ı hâk olan kuşlar
İhtiyâr-ı sükût eder... Heyhât
Bir çemenzâr-ı neşe, sahn-ı neşât
Bütün elvân u nûkhetiyle solar;

Ve fakat ravza-i ümîdimde
Açılan gül: Senin gül dehenin
Olamaz hiç biri de, pejmürde;
Ve leb-i kalb-i şefkatimde senin

Aks u ihsâs-ı rıfk-ı rûhunla
Titreyen, hep sûrûd-ı hubb-ı hayât,
Hep mezâmîr-i şûkr olan nağamât
Susamaz, durmadan bu kalb, aslâ.

Kânûn-i evvel 1324

feilâtûn mefâilûn feilûn
(fâilâtûn) (fa'lûn)

Kadın, S.4, 3 Mart 1328, s.11.

«MEHÂSİN» İN TEMÂSİL-İ MEHÂSİNİ İÇİN

«Rus kadını hâriç»

O kadar başka başka semâlar,
O kadar dil-rübâ temâşâlar,
O kadar câzib i'tilâlar ki...

Öyle vicdân-karîn tecellîler,
Öyle rûh-âşinâ tesellîler,
Geceler, zühreler, semâlar ki...

Âlihât-ı memât ü ye's ü ecel
Ümmehât-ı hayât ü hiss ü emel,
Ehevât u müekkelât-ı kader...

Dante'ı hayrân eden Schakespeare'den
Cereyânlarla ra'şeler geçiren
Nazreler, handeler, güzelliikler...

Loupe'un Edgar Poe'nun melîkeleri
Heine'nin mihr-i tâli'-i kaderi,
Musset'nin dâye-i dehâetidir.
Sanatın mâder-i nighbânı,
Adn-ı hâkin sūrûş-ı nâzânı,
Hilkatin zübde-i bedâatidir.

∴

Siz, ey mehâsin-i Şark, ey bugün husûsiyle
Bütün bütün güzel, âzâde, mutmain, gamsız
Olan bu şehre, bu iklim-i şîr-i bî-misle
Hayât u revnâk-ı diğer veren hanımlar, siz

Bu kâinât-ı nefâiste bir ketîbe-i nâz,
Birer bedîa-i hülyâ-nevâz u hiss- engîz;
O kadd u kâmet-i nâzânla her zamân mümtâz
Birer hayâl-i girîzân-ı şîr ü handesiniz.

Sizin de sîne-i a'sâr içinde ma'bediniz
Sizin de sayt-ı bülend ü kadîminiz vardır;
Sizin de bülbül-i sevdâ-nedîminiz vardır;

Sizin de Hâmid'iniz... Şâ'ir-i müebbediniz,
-Bir dehâ-yı havârik-nümâya mazhardır
Sizin de Fikret'iniz var, Cenâb'ınız vardır.

∴

İçinizden ben öyle bir sîmâ,
Öyle bir çehre-i ilâhe-nümâ,
Bir mücessem-i hüsn tanır, bilirim
Ki hayâliyle dâimâ fikrim
Yükselir arş-ı aşk u şî're kadar
Âh, ey mihr-i kibriyâ-masdar,
Hüsn-i mecmû-ı kâinâtın sen
Bence timsâli, hilkaten, hissen
Rûhu, enmûzec-i münewverisin
Bu muhît-i hazânda her nefesin
Başka bir nev-bahâr-ı şefkat açar,

Her nigâhında âsumânlar var.
 Sana, bilmem ki kaç yıl evvel de
 Bir sanem-hâne-i muhayyelde
 «Âh evet hep müşâfehât-ı hayâl,
 Hep serâb-ı emel, visâl-i muhâl
 Yine tevcîh-i ibtihâl ederek
 Ben demiştim ki, ey yegâne melek:
 Refref-i dâmen-i harîriyle
 Yetişiriz bir ufk-ı âmâle
 Hep sürüklendiğim güzellikler,
 Bu benât-ı mesâ, benât-ı seher
 Sen değilsin... Fakat bütün sensin:
 Suda, âyînelerde bir aksin
 Muhtelif şekli, muhtelif hâli,
 Hüsnünün başka başka timsâli,
 Sana az benzeyen, ya benzemeyen
 Heykelin, resmin, âbiden sâyen

6 Kânûn-i evvel 1324

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

feilâtün mefâilün feilün
 (fâilâtün) (fa'lün)

Mehâsin, S.4, *Kânûn-i evvel* 1324, s. 247-249.

Temâsîl, s. 35-39. (Kitapta «*Temâsîl-i Mehâsin*» adıyla yayınlanmıştır.)

TEMENNÎ-İ BÎ-SÛD

Bence bir fecr-i his olan bu gece
 Sandalın seyr-i şûh u çâlâki
 Sana bir hazz u neşe verdikçe,
 Ben de bir neşe istiyordum ki:

Âsumânın, meleklerin, kaderin
 Sanki enfâs-ı ihtisâsı olan
 Bu muattar nesim-i hande-vezân
 Bizi bir başka ufka sevketsin...

Ne olur böyle dâimâ gitsek
 Seni rencide-rûh eden hâki,
 Bu gam-âbâd hicri terkederek
 Öyle rûşen bir ufka gitsek ki:

O yalandan, riyâdan âzâde
 Ve nihâyetsiz ufk-ı şeffâfın
 Nûzhet-âbâd-ı sermedîsinde

Girye yok, derd ü gam yok, insan yok;
 Bu garîb inkılâb-ı yeksân yok;
 Ayrılık... Ve sâde sen varsın.

feilâtûn mefâilûn feilûn
 (fâilâtûn) (fa'lûn)

Âşiyân, C.2, S.16, 18 *Kânûn-i evvel* 1324, s.67.
Temâsîl, s. 157-158.

TAYF-I TESELLÎ

Cenâb Şahâbeddîn'e

Bazan kaderin çeşm-i avâlim-nigerânı
 Atfeyler uzaktan bana bir nazre-i rikkat;
 Rûhun bulur endîşe-i hicrân-girânı
 Bir hüsn-i mübeşşirle bir ârâm-ı muvakkat.

Efkâr u hayâlâtıma bir dest-i muazzez,
 Bir tayf-ı şafak-kevkebe bir tayf-ı semâ-per
 Âfâk u muhîtâtı saran penbe ve mühtez
 Akşamların âsâyiş-i kudsîsini serper.

Yalnız o ... Ve dünyâyı unutmuş ben, o akşam
 Yalnızlığımın kasvet-i kâbûsunu duymam.
 Bir leyf-i sükût... Sonra kenârında perfler

Ufkunda, melekler dolaşan bahr-ı sefidin
 Eshâr-ı bahârında uçup, sâkit ü nermin,
 Rûyâma girer gizlice bir rûh-ı münnevver.

mefûlû mefâilû mefâilû feûlûn

Resimli Kitap, C.1, S.5, *Kânûn-i sâni* 1324, s. 434.

ORMANDA

Yine rûhum, bu rûh-ı pür-sevdâ
 İztırâb u melâl-i muzlimini
 Hilkatın bî-menend ü rahmânı
 Bir temâşâ-yı kibriyâsında
 Gezdendirken sünûh eden bu şî'r
 Dinle, bir tuhfe-i hayâlidir.

Yine bir tayf-ı şeb-nûr dinle
 -Ki şafaktır makâm-ı ârâmı-
 Aşkının yâdigâr-ı ilhâmı,
 Yâdigâr-ı sânihâtıdır, dinle,
 Hep senindir büyük, küçük, muzlim,
 Münbasit hislerim, neşîdelerim.

Bende vicdân u rûhu sen yaptın...
 Hakka tevcîh eder müfekkiremi
 İncilâ u tulû'-ı dembedemi
 İhtisâsımda şî'r olan yâdın,
 Dinle, sendendir işte, hepsi senin
 Bende her ses: Terâne, yâhud enîn.

Gece... Balkan..Hayât-ı tenhâyı...
 Daha hiçbir dehânın ölçmediği
 Umkı, nisyân-ı sermedîye giden
 Rû-be-rû-yı adem derinlerden
 Koparak,leyl-i râz içinde yine
 Âlemin gâye-i serâirine
 İnkılâb eyleyen sadâ-yı hayât,
 Zemzemât-ı hayât u mechûlât,
 Ve bu esrâr-ı leylin üstünde
 Hep o rûyâ-yı nûr-ı pür-hande.

Ben bu ıssızlığın, bu ibhâmın
 Bu hafâgâh-ı zulmet-ârâmın
 Geçtim a'mâk-ı istitârından.

Âşiyân-ı sükûn-penâh-ı tuyûf
 Olan en mühtefî, amîk-i mahûf
 Uçurumlar kenâr-ı târından

Âşinâ, mutmain geçip gittim,
 Ve bu âheng-i râz-ı hilkate ben,
 Müncezib hissen, âşinâ kalben,
 Mahrem oldum ve iştirâk ettim.

∴

Çok güzel bir geceydi... Müstesnâ
 Şeyler ihsâs eden, ve insana
 Maskat-ı rûh olan bu dünyânın
 Hangi bir noktasında olduğunu,
 Bir mukassî muhîti vîrânın
 Kimsesizlikleriyle boşluğunu

-Rûha bir sâha-i serâb açarak-
 Âdetâ, âdetâ unutturacak
 Bir ilâhî şeb-i münevverdi...

Evet, ey nûr-ı dîde, mehtâbın
 İbtisâm-ı bed'îa perverdi
 Mübhemiyyette, hâk-ı pür-hâbın

Fevk-ı re'sinde, umk-ı hissinde
 İhtizâz eyledikçe, senden de
 Bir nazar, bir melâl-i hiss ü hayâl,
 Melekî, anlaşılmayan bir hâl
 Rûh-ı ma'sûm-ı şebde sâirdi.
 Hilkatin şî'r-i ibtisâm-ı olan
 Bu kamer, kibriyâ-yı rûhundan
 Sanki ber lem'a-i serâirdi.

Artık orman bütün bütün hâmûş;
 Sanki hattâ revân-ı leyl uyumuş,
 Sonra hep âlem-i şebistânı
 Terk edip sâkinân-ı sâkinine
 Kederim hüzn-i hasretimle yine
 İztırâb-ı âzmâ-yı hırmânı
 Olarak kaldığım harâbelere
 Geç vakitlerde âvdet eylerken,
 Sana hep yolluyormuşum gibi, ben
 Gizli bir bûse yollarım kamere.

∴

Bu hâk-i hasretin üstünde bazı böyle birer
 Cenâh-ı rahmet-i Mevlâya benzeyen
 Esîr-i şefkat-i hilkatle mümtelî ve derin
 Bakışlarıyla bakarken bu hâke her yıldız,
 Hep uykusuz yine sen, pencerede yapıyorsunuz
 Perî-i leyke- ki göklerde hâher-i seherin,

Yegâne mahrem-i râz-ı keder, ey melîke-i nâz-
 Hayâl u hissini tevdi'edip de dûr u dirâz
 Düşündüğün ve dalıp kaldığın zaman, mutlak
 Bugün ziyâ-yı ilâhîye istihâle eden
 O rûh, o bûse-i sevdâ kamerden ayrılarak,
 Semâlarında o mînâ-yı bîkr ü şî'rinden

Hep iktibâs-ı nezâhetle büsbütün şeffâf,
 Ziyâ-yı fecr-i avâlim kadar münever, sâf
 Yavaş yavaş süzülür.. Sonra gizli gizli gelir,
 Ve gözlerinden öper..

Ah o çeşm-i hayrânın
 Ki rengi Akdeniz'in, Bosfor'un ve Marmara'nın
 Ufuklarından, onun mâiliklerindendir.

feilâtün mefâilün feilün
 (fâilâtün) (fa'lün)

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

Mehâsin, S.5, Kânûn-î sâni 1324, s. 332-334.

RÜHLARIM

Senin güzelliğinin dâimâ nümâyândır
 Başka ihsâsı, başka ilhâmı...
 Ve işte silsile-i hilkatim de bundandır.
 Her zaman başka rûhun ârâmı.

Güzelliğinde gözüm gâye-i hayâlin arar
 Ve bulur münferid hakikatini...
 O anda hissederim gezdirir, nevâziş-gâr,
 Fidyas alnımda dest-i sanatını.

Sonra fikrim hakikatinde bile
 Garâm u hüsnün o i'câz-ı sermedîsiyle
 Yükselir gâye-i hayâle kadar;

O zaman ben de başka bir rûhun
 Tahassüsât u sünûhâtı var... Ve sanki yaşar
 Umk-ı rûhumda rûh-ı Eflâtun

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

feilâtün mefâilün feilün
 (fâilâtün) (fa'lün)

Musavver Muhîr, C.1, S. 10, 1 kânûn-î sâni 1324, s. 148.

Temâsîl, s. 125-126.

KIZIM GİRİZÂN'A

Ma'nâsı bizce mübhem o bin vaz' u savtile
 Rûh-ı muazzebin bize bir derd ü ihtiyâc
 Anlatmak istiyordu, pür-efgân ü ihtilâc
 Bir çâre bulmak üzere nihâyet bu müşkile,

Bir hayli uğraşıldı.. Ve sustun.. Ya, derdini
 Biz bi't-tesâdüf anlamış olduk, veyâ sana
 En sonra anlaşıl mamadan geldi bir gınâ
 Kâni', ya pür-fütûr uyudun. Rûy-ı zerdini,

Takbîl edip çıkarken, içimden heves-şiken
 Bir ukde-i elemle düşündüm, derin derin:
 Biz sözde rûh-ı müdrikiz, idrâk-ı nâtıkız;

Yalnız bugün değil, büyüdükten de sonra sen
 Âmal ü ihtiyâcını kalb-i garîbinin
 Bundan ziyâde anlatamazsın, zavallı kız.

1325

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

Şehbâl, Y.4, C.3, S. 64, 1 Teşrîn-i sâni 1328, s. 306.

ELÂ GÖZLER

Pek derin bir semâ-yı muzlimdi;
 Şimdi nâgâh elâ olan gözler...
 Bir şeb-i râz iken demin, şimdi
 Seher-i incilâ olan gözler...

Melekü'r-rûh-ı aşk için ebedî
 Şehper-i i'tilâ olan gözler...
 Nûr-ı vücûdân-muhîr-i câvîdî
 Ma'bed-i ib'tilâ olan gözler.

Sermediyyette bir cihân-ı zalâm,
 Hep o çeşmân-ı tesliyet-kârın
 Reng-i râzıyla titredikçe yarın
 Ben mezârımda kimsesiz kalmam...

Gece her bir sitâre parlayarak
 Onların reng-i incilâsıyla
 Re's-i kabrimde her zaman böyle
 Şebnem-i rahmet-i adem yağacak.

feilâtün mefâilün feilün
 (fâilâtün) (fa'lün)

Mehâsin, S.7, Mart 1325, s.473.

Temâsîl, s. 118-119.

FECR

Benim şebâbım, evet, bir tulû'-ı meçûle
 Hep intizâr u tahassürle geçti, sâf ü sefid...
 Muhassesemdeki bir şu'le-i hidâyetle
 O fecri leyli girân-ı zaman içinde medîd

Bir iştiyâk-ı hayâliyle bekledim, bir çok...
 Bu rûh-ı bîkese birgün nihâyet etti sünûh
 Derin şafakların üstünde bir melek... Yok yok
 Bu mâi göklerin altında bir kadın, bir rûh.

Ne oldu bilmem. O gün hiss-i târumârımdan
 Bir âteşin cereyân-ı cûnûn mu etti murûr
 Kî kaldım işte perîşân, garîb ü sergerdân;

Ve akl u mantika hiç sığmayan hayâlâtım,
 Muhâkemât u sünûhât u iştigâlâtım
 Bütün muvâzenesiz, hep muhâl-ı dûrâdûr.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

Mehâsîn, S.7, Mart 1325, s. 504.

Temâsîl, s.11-12.

İSTİKNÂH-I ZALÂM

Geceydi.. Sıtmalı, mel'ûn leyâl-ı kâzîmeden
 Biriydi... Gökte ne yıldızların tebessüm eden
 Bir iltimâı, ne bir yıldırım, ne bir şimşek.
 Sükûn-ı zumeti, samt-ı muhîti dinleyerek,
 Harâbelerle karanlıkların derin, kâtim
 Serâiriyle teâtî-i fikr ü hissettim.
 Ve böyle başbaşa ciddî, pek eski, pek sâdık
 Birer muhib gibi birçok konuştuk, anlaştık.
 Sonunda başladı rûhumda bir telâtum-ı râz...
 Ve kendi kendine (oh afv edin, eğer bu biraz

Sezâ-yı hande vü tîflâne bir temeddühse)

Evet dedim ki:

«Harâbıyla zulmetin, kimse

Lisân-ı râzını benden ziyâde anlayamaz.»

Likâ-yı hilkate hiddet-nümâ bir işmi'zâz

Veren bu cümle-i mağrûrenin cevâbı gibi,

O anda bir kara feryâd ısırdı rûh-ı şebi.

Bu ses, leyâlin uzar âşinâ-yı münferidi

Hatîb-i rûhu olan başkuşun saffırdı.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün

(fa'lün)

Âşiyân, C2, S. 21, 23 Mart 1325, s. 235.

«TAYF-I GİRİZÂN» dan Bir Parça

İki ma'sûka-i vicdânım var:

Biri sensin, biri insâniyyet...

Dest-i feyyâz-ı meşîyyet bu iki

Aşk-ı ulvîyi benim rûhumda

Öyle âhenk ile mezcetmiş ki,

Ne zamân ben seni alsam yâda

Fikrimin kable-i takdîsinde

Hep o sîmâ-yı hayâlî görünür;

Ve onun rûh-ı ma'âlîsinde

İhtirâm eylediğim hüsnündür...

Bence âlemde Hüdâ-yı bîçûn

Sende bahşeylemiş, insâniyyet

Denilen rûh-ı ebed-ma'sûmun

Ma'neviyyâtına cismânîyyet.

feilâtün feilâtün feilün

(fâilâtün)

(fa'lün)

Resimli Roman, C.1, S.2, 1 Nisan 1325, s. 136.

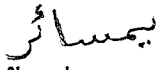
HAYÂL-İ MÜŞAHHAS

Rûh-ı ismet-karîn-i eşyâda
Saklı hüsn ü hayâl-i pür-hissin
Bu karanlık muhît-i hülyâda
İncilâ eyleyen hakîkatisin.

Bu büyük ma'bed-i bedâyi'de
Hüsn-i mer'î vü müstetir hep sen...
Bu münewver sabâh-ı pür-hande,
Bu mükevkeb şeb-i müzehheb sen.

Fecr-i hilkatte mutlakâ etmiş
Rûh-ı ezhâr-ı nev-bahârı, kader
Sana bâlîn-i hâb u ârâmiş
Ki uçar. Dâimâ tenessüm eder

Saçlarından şemîm hiss ü hevâ..
Âh o saçlarda rûh-ı âvârem
Bulur âsûde, gizli bir mevâ,
Bir vatan, bir penâh-ı rıfk u kerem.

Kâinât-ı ezelde bir hande
Ufk-ı nîsanda fecr-i
Ve senin cebhe-i nezîhinde
Penbe bir lem'a-i gûşâyıştır.

Lebinin reng ü ihtizâzında
Levn-i gül var. Sûrûd-ı bûlbûl var;
Şîrimin safha-i beyâzında
Her nigâhınla bir menekşe açar.

İşte ta'lik olunsa gerdenine
Solar en ber-güzîde dürr-i Aden
Âh o, eyvâh o akd-i pervîne
Lâik-i iktirân olan gerden!

Sadr-ı nâzında ömr-i câvidin
 Şîr-i kudsîsi, şîr-i enfesi var;
 İbtisâmında adn-ı ümmîdin
 Hep mevâ'id-i sermediyyesi var.

Bende her bir hırâm-ı endâmın
 Haşreder bir kasîde-i âhenk;
 Vâsf-ı ecrâm u mâh olan nâmın
 O da bir başka zübde-i âhenk.

Seni duydukça sanki bir şimşek
 Cevv-i hissiyetimde dalgalanır;
 Sana bir lahza hasr-ı fikretmek
 Rûh-ı ilhâma mahrem olmaktadır.

Aşkın, en dünyevî temâyülüne
 Veriyor başka bir nezâhet-i rûh;
 Benim en sâde bir tahayyülüne
 En derîn şîr eder seninle sünûh

Rûh-ı ismet-karîn-i eşyâda
 Müstetir hüsn ü şîr-i pür-hissin
 Bu şebistân-ı hâb u hülyâda
 Müncefî heykel-i münevverisin

feilâtûn mefâilûn feilûn
 (fâilâtûn) (fa'lûn)

Âşiyân, C.2, S. 23, 6 Nisan 1325, s. 299.

Temâsîl, s. 13-16.

AŞK-I SÂKİN

Çeşm-i nigâh-ı sâfına ettikçe iktirân,
 Kalben: Bu hüsn-i sâkine ben âşıkım, derim;

Şer-şâr olur, hûbûb-ı tesellîyi andıran,
Bir hatt u inşirâh ile kalb-i mükedderim.

Yoktur bu histe belki asıl aşk-ı mübdî'in
Hummâsı, ıztırâb-ı pür-eşvâkı, vûs'ati...
Lâkin bu bir garâm- ı semen-fâm u mutmain,
Rûhun huzûr-ı ismeti, şükrânı, tâ'ati.

Yıllarca bir şikâr-ı hayâl u hevâ olan
Her kalb-i pür-ta'ab buna en sonra müftekir...
Ma'sûka-i muhayyele sevdâsı bence bir

Ummân-ı bî-kerân-ı tahassüs ki ân-beân
Cûşân olur, yorar... Ve bu sevdâ-yı âşiyân
Bir çok sürekli fırtınadan sonra bir liman.

16 Nisan 1325

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

Resimli Kitap, C.2, S.12, Eylül 1325, s. 1227.

HANDE-İ GÂRİB

Kalbinde koptu ansızın en ince bir damar,
Seyrettin ihtizârımı bî-kayd-ı ihtisâs,
Senden bu ömr-i bîkese rûhum vefâ umar,
Senden hayâtı varlığım eylerken iktibâs.

Mâziyi inledim: Ezeliyyet, samût-ı râz;
Âtîyi dinledim: Ebediyyet, zevâlîme
Giryândı... Sonra fikrime tâlî-i şeb-dıraz
Haşretti bir cihân-ı hayâlât-ı muzlîme.

Ufkunda rûhumün sönüyor hüsn-i âsumân.
Umk-ı siyâhı matla' olurken hayâlîme
Sen, sen de gözlerinde birer nazre-i tehf.

Bir hande-i gurûb ile güldün hayâlîme...
 Güldün.. Ve anladım ki bu mağribde parlayan
 Her handenin derinliği bir kabre müntehî

mefûlû fâilâtü mefâilû fâilün

Musavver Muhîr, C.3, S. 28-6, 14 Mayıs 1325, s. 167.

KIZIM GİRİZÂN'A

Seni, âciz kızım, muhabbetten
 Fazla bir his, bir ihtirâm ile ben
 İşte geldim bugün selâmlamaya...

Nebeân etti, sen doğunca, bütün
 Kalb-i lâkayd ü bî-teessürümün
 Umk-ı târında şefkat-i eşyâ

O küçük hilkat-i zaîfenle
 Bana bir rehber-i kemâl oldun;
 Açtı, gösterdi dest-i behbûdun
 Bu hayâl-i fesâne- meşgûle

En hakîkî hayât ufuklarını:
 Bana pür-lerziş-i bükâ ve derin
 Bir tahassûsle sevdiren sensin
 Bütün insanların çocuklarını.

Haziran 1325

feilâtün mefâilün feilün
 (fâilâtün) (fa'lün)

Mehâsin, S.10, Eylül 1325, s. 705.

BELKİ HÜLYÂ VE BELKİ BİR RÜYÂ

-Neye sâbit nazarların bu gece
Yine uykuyla işte gittikçe
Kapanan gözlerimden ayrılmak,
Beni râhat bırakmak istemiyor?
- Onu sen hâlik-i mehâsine sor
Ki senin gözlerinde...

-Şî'ri bırâk

Gözlerim şübhesiz ki 'şimdi yine
Yerlerin göklerin garâibine
Bir misâl-i acîb olup kalacak..
Korkutan bî-nihâye bir girdâb
Diyeceksin.

- Hayır, semâ-yı şebâb

Fecr-i sevdâ, mesâ-yı istigrâk,
Şeb-i âmâl içinde bir mehtâb...
- Hind'in ormanlarında bir tâlâb,
Öyle bir gül ki hiç güneş görmez?!
- Yok, mükevkeb semâlar altında
Bir münevver buhayre-i sevdâ,
Ba'zı mahmûr-ı hande bir kôrfez,
Bazı pâyânı yok bir okyanus,
Bazı bir leyle-i emel- me'nûs
Ki huyût-ı kamerle gölgelenir;
Ve onun râz-ı ibtisâmından
Âşinâ bî-nümâ-yı rûhum olan
Hâb-ı rûyâ-yı sermediyyettir.

feilâtün mefâilün feilün

(fâilâtün) (fa'lün)

Resimli Kitap, C.2, S.9, Haziran 1325, s. 868.

ÂH, EY DİLBER-İ HAYÂL-ENDÂM

Seni bir defa karşıdan görmek,
Oldu aylarca câlib-i âlâm;
Olacak vaslının da yâdı demek
Ebediyetle sâlib-i ârâm.

Bence kâdîrsin en muhâl-endîş
 Bir zekâ-yı haşîni teshîre...
 Dest-i câyında hançer-i tedhîş
 Sen nigâh eyleyince bir kerre

Eriyip hâk-i inkıyâda düşer;
 Ve o hâin yed-i cinâyet ü şer
 -Tıbbı bir dest-i ibtihâl ü fütûr-

Açılır bârgâh-ı ma'bûde.
 Veyl o bedbahte, veyl o mes'ûde
 Kî giriftâr-ı dâm-ı aşkın olur!

feilâtûn mefâilûn feilûn
 (fâilâtûn) (fa'lûn)

Mehâsin, S.8, Temmuz 1325, s. 552.

Temâsîl, s. 67-68.

SA'DÂBÂD

ve

- Nedîm, o şi'rimizin çehre-i civânîsi-

Tevfîk Fikret

İster biraz bahârı yakından selamlamak,
 İster hayâl ü hissîmi müşfik tabî'atın
 Kehvâre-i sükûn u sükûtunda sallamak,
 İster tenezzüh eylemek, ister bu milletin

Bir devr-i hây u hüyuna âid vekâyî'i
 Kâşâne-i kemâl ü zevâlinde, yâhud en
 Pür-neş'e bir sahîfe-i şi'r ü bedâyî'i
 -Heyhât o şîmdi hüzn ile tehzîz-i samteden

Mehd-i tahassüsünde düşünmek ve dinlemek,
 Yâhud bütün mevâkı' ü eşyânın âh evet,
 Âh onların da belki sezâ-vâr-ı merhamet,

Şâyân-ı hüzn olan bu hayât u memâtına
Bakmak ve bir teessür-i şefkatle inlemek,
Yâhud kadınlığın şafak-ı sânihâtına,

- Oh ey müekkelât-ı behiştin tebessümü,
Ey hilkatın tecessüm-i eshâr-ı evveli-
Deycûr-ı ihtisâsımı, deycûr-ı ömrümü
Arzeyleyip dağıtmak için... Böyle hâsılı.

Herhangi gün ve her ne emel, her ne fikir ile
Bir zâir-i mefâhiri olsam bu mevkı'ın,
Yalnız Nedîm, o çehre-i handân-ı şî'r ile
Hep hâtîrât-ı mâziyenin hep bedâyi'in

Fevkinde hiss ü yâdımı tezyîn eder durur
İsterse ömr-i şûh-ı tarabnâkinin sonu
Olsun bütün fec'â.. Bu seyrân-ı pür-sürûr

Bir tuhfe, bir cemîle-i hürmet ki her sene
Ancak bahâr-ı hüsn ile hüsn-i bahâr onu
Taktîm eder Nedîm'in o yâd-ı bülendine.

mefûlû fâilâtü mefâilû fâilûn

Resimli Kıtâp, C.2, S. 11, Ağustos 1325, s. 1092.

Temâsîl, s. 136-138.

YİNE BİRAZ SEN

Evet, bu sisli, karanlık, dikenli bir yoldu..
Fakat füyûz-ı garâmınla işte gittikçe
Bu cevî-i nağmede bir kehkeşân-ı şî'r oldu...

Senin hayâline hasm-ı teveccüh ettikçe
Benim bütün leb-i rûhumda ihtizâz eyler
Henüz bu toprağa mechûl olan nevâzişler

Şebâb-ı zâilim eyler tebessümünle rücû'
Dudaklarında mevâ'id-i sermediyyet var...
Nazarlarında en âsûde bir semâ-yı tulû'
Tekellümünde bütün nağme-i saâdet var.

Senin sadânı, senin râz-ı savt-ı dilberini
 İfâde etmek için başka bir sūrūr ister:
 Bu kimsesiz beşerin kalb-igam-برارینی
 Yerinden oynatacak bir sūrūd-ı şâm u seher

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

Mehâsin, S.9, Ağustos 1325, s. 635.

MÜSTESNÂ GECELER

-Edîb-i Necîb Sezâî Beyefendi'ye-

Kamer, nihândı henüz âlem-i hafâyâda
 Bütün bu mıntika-ı nev-bahâr u eshârın
 Leyâl-i zâhiresinden biriydi... Esrârın
 Sükûn-ı bâkiri mahsûs olurdu eşyâda.

O kibriyâ-yı semâvât, o ihtişâm-ı nücûm
 İçinde: Hep geceler sanki gârib olmuştu;
 Benim de bir şeb-i târik-i râz olan rûhum
 Onunla kevkebe-dâr-ı kevâkib olmuştu.

Hayâtımızda evet bazı öyle müstesnâ
 Füyûz-ı hilkate mazhar dakikalar var ki
 Yaşar gönüllerimiz râz-ı leyl ü eflâki...

Ve bâzı kerre hayâlin ve hiss ü fikrin bir
 Suûdu, vûs'at ü ulviyyetiyle biz hattâ
 Tabiatız ve tabiatta büsbütün bizdir

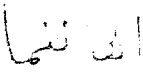
O medd ü cezr-i bülend-i leyâli ancak ben
 Birinci defa onun gözlerinde görmüşüm;
 Verir hayâlime hâlâ o rû'yet-i rûşen
 Bir ihtizâz-ı semâ, bir telâtum-ı encûm

Nigâh-ımübhem-i hülyâ kadar derin sâkin
 Denizde hilkatin âheng-i rengi mühtezdi

Düşündü.. Rûhu bir ilhâm-ı şî'r-i eflâkin
Hevâ-yı şehper-i nûruyla sanki mühteşdi

Düşündü... Nâ-mütenâhilik intibâ' etmiş
Gibi di rûhunun âyîne-i semâsında...
Tabiat düşünen bir sükûn ü âsâyiş

Likâ-yı muhteşem-i kibriyâ-nümâsında
Bütün tefekkürü, hülyâyı, aşkı, ümîdi
Zevî'l-hayât u nebât, u hümmâda âmirdi.

Ne bir nigâh-ı vü müstehzî,
Ne bir sadâ-yı gazûbâne-i hirâs engîz..
Hayır... Ve yalnız uzaklarda aşkımızla bizi
Tebessümât-ı muzie ile sanki hep ta'ziz

Eden, ümîd ü tesellî veren ve bir mâder
Ve bir peder gibi her ferde «siz sevin, sevin
Muvânesetle: Muhabbetle, merhametle eder
Huzûr u şevke tebeddül bu zindegi-i haşîn»

Diyeñ kevâkib, o enzâr-ı âşinâ-nigerân.
Bülend-i sâye-i sîmâ-yı sermediyyet olan
Semâda encûm, ulûhiyyet-i mukaddesenin

Nigâh-ı nâ-mütenâhîsidir.. Görür, iğmâz
Eder, sıyânet eder, afveder, şefîk ü berîn
Bakar, sükûn u tesellî verir ve aldatmaz.

Selâmladık gecenin kâinât-ı râzından
Bir i'tilâ-yı demâdemle yükselen kameri...
Mükevvenâta ayın aks-i şeb-tırâzından
Bir ihtizâz-ı garîb-i hayât olup sârî,

Muhîl-i râkidi sarmış, ve reh-güzârında
Unutmamıştı o hattâ zılâl-i sâmiteyi.
Bütün muhîtimizin reng ü bû-yı tenhâyî
Hevâ vü sâha-i pür-nûr u sâye-dârında

Uzak yakın tayerân u tenevvür ettikçe,
Derin derin diyorduk ki başlamış bizzât
Hayât-ı leyl ü serâir, hayât-ı mechûlât...

Bir inkişâf-ı hayâlât ü hisle âh o gece
Bu mâi kubbenin altında biz neler, ne büyük,
Ne sermedî, ne görülmez bedâlar gördük.

Gelirdi gizlice manzûme-i avâlimden
Sürûd-ı lâ-yetenâhiyyet-i ulûhiyyet;
Ve yükselirdi benim nağme-i hayâlimden
Zalâm u nûr ile meşhûn neşâid-i hürmet.

Büyüktü, en küçük şey büyük.. Hakîkatte
Ne varsa hepsi büyüktür.. Bütün küçüklükler
Zuhûr eder yine bizden... Ve sun'-ı hilkatte
Küçük tasavvuru mahz-ı hatâ-yı fikr-i beşer.

Büyük, güzel ve münevverdi kâinât u hayât;
Evet güzeldi... Ve bir mihr-i câvidân-ı garâm
Gülümsedikçe tenevvürle umk-ı hissinde,

Ve ahterân-ı pür ilhâm u kehkeşân-ı zalâm
Parıldadıkça tebessümle fevk-ı re'sinde
Mübâlağayla güzeldir hayât u mevcûdât.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

S.F., C.37, S. 951, 13 Ağustos 1325, s. 234-235.

ÇAMLICA'DA

Mülevven bir tabîat: Mor cebeller, penbe vâdiler...
Öper fevvâre-i nûr u ziyâ bârân-ı elvânı,
Öper bin mevc-i elhân, lahn-ı emvâc-ı hurûşânı,
Zilâl âbâd-ı rengîn de rûyâlar şinâh eyler.

Bu âlî zirveler kehvâre-i ulvî-i «Hâmid» dir;
Gelir peyk-i selâm âfâk-ı âtîden bu kühsâra:
Ve her kürsî-i rengîninde bin fikr-i semâ-zâir
Güler bir hande-i mahremle istikbâl-i a'sâra.

Bu nüzhet-gâh-ı ulviyyet-penâh-ı âsumânîdir
 Ki Hind'in şâhik-i nûrunda yıldızlarla düş-a-düş
 Olan kürsi-i istiğrâka bir mehd-i uluvv olmuş
 Her akşam kâinâtından doğar bir âlem-i sâir

Derinliklerle hülyâvî, tenewvürlerle şeb-mesken,
 Kadınlıklarla pür-nûkhet, nezâhetlerle pür-sünbül
 Muhîf, âvâre bir hülyâ-yı mehtâbıyla sâmitken
 «Gelir bir kühsâr-ı ma'nevîden bin dem-i bûlbûl»

Şiirdir her ne görsem, şî'r-i ulvîdir ne hissetsem;
 Bu me'vâ-yı esâtîrin, bu mevâ-yı bahârın ben
 O müstesnâ güzelliikle müstesnâ leyâlinden
 Geçip gittikçe oldum i'tilâ mahrem semâ mülhem,

Sabâ ezhâra birşeyler fısıldar fecr-i Mînâ'da
 Semâ hemşîre-i deryâ... Ufuklar, dalgalar hem-râz...
 Boğaz. Manzûme-i ulyâ-yı kudretten bu pehnâda
 Muharrer sermedî bir mısra-ı berceste-i i'câz.

Düşer âfâk-ı istiğrâka sâkit bir heyûlânın
 Hayâl-i kâmetinden penbe bir zıll-ı tefekkür-sâz..
 Sen ey tayf-ı leyâl, âh ey heyûlâ-yı şafak-pervâz
 Tesellâ-yı ebed hülyâsısın bir aşk-ı nâlânın

Kamerden akseden bir şu'le-i handeyle zulmetde
 Nasıl bir heykel-i mermer, hayât-âlûd u his- perver
 Kırmıldar, canlanır, söylerse vîcdânım hayâlimde
 Nevâziş-kârî-i yâdınla ihrâz-ı hayât eyler

Adın? Mechul.. Kimsin? Ben de bilmem.. Neredesin bir sır.
 Olur beynimde haşr-ı esrâr u mechûlâtı eflâkin...
 Tutuk-pûş-ı leyâl olsan. Hayâl olsan da sen lâkin
 Büyük rûhun münevver bir hakîkatten de vâzıhtır.

mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

S.F., C.37, S. 955, 10 Eylül 1325, s. 299.

İTTİHÂD Ü TERAKKÎ CEM'İYYET-İ MUHTEREMESİNE

Ey kişver-i hürriyyet ü iklim-i rehânın
 Fâtihleri, ey kâfile-i şân, bu cihânın
 En zâlimi bir darbe-i zî-hârkanızla
 Sarsıldı, sukût etti.. Ve dünyâları hâlâ
 İmtâ ediyor aks-i heyâhâ-yı sukûtu.
 Karşındaki enkâz-ı samût-ı ceberûtu
 Ey kibr ü gurûr, işte temâsîl-i ümîdin;
 Ey hırs-ı beşer, tayf-ı akûr işte kadîdin
 Bir kitle-i hayvân gibi şâyeste-i nefret
 Addettiğin insânlara pâmâl-i hakâret.
 Vîcdân-ı mübîn nahvet-i meş'ûmeyi bilmez,
 İkbâline zîrâ bu hayâtın güvenilmez..
 Herşey kaderin pîş-i celâlinde küçüktür,
 Yalnız o kavîdir, samedîdir ve büyüktür.
 Hizmette taharrî gerek ezvâk-ı hayâtı;
 Olmaz bu cihânın bütün ikbâl ü neşâtı
 Bir sâniyelik neş'e ü vîcdâna muâdil;
 Ârâm u saâdet bunu idrâk ile kâbil.
 Her ses bulamaz günbed-i fîrûzede ma'kes,
 Herkes olamaz sâha-i târîhe sadâ-res;
 Bir memleketin zabtı, bu bir himmet-i düşvâr;
 Lâkin bu zaferden daha müşkil bir eser-var:
 Bir mülket-i mazbûtayı pür-feyz ü ferâset
 Âsâr-ı ma'âlf ile tahkîm ü hırâset..
 Müşkilse de bir zirve-i iclâle teâlf,
 En sonra fakat düşmemek ondan daha âlf
 Bir himmete, bir gayrete bir kuvvete muhtâc...
 Giydirmez evet, dest-i kader, herkese bir tâc.
 Ey siz ki mesâfsinin âvâze-i saytı
 Bir nefha-i takdîr ile peyveste-i âtf
 Olmak gibi bir ni'met-i mümtâza mazhar
 Bir fırka-i feyyâzesiniz, pâk ü muvakkar,
 Efrât ile dikkat ki bugün yâ yarın, aslâ
 Bir zerre küçüklükle o bî-misl ü mûallâ
 Âsâr-ı ebed-şâ'sa'anın yâd-ı berîni
 Hiç etmesin enzâr-ı hamîyyette tedennî.
 Ey şerzeme-i izz ü şeref kâfile-i şân,

Mâzî nigerândır size pür-nazre-i şükrân;
 Hâlin size râci' bütûn esbâb-ı huzûru;
 Gitsin bu mefâhir yine müstakbile doğru.
 Bir mevkib-i pür-kevkeb ü zî-kevkebenizdir
 Târîhe veleh-bahş olan âsâr u meâsir.

Teşrîn-i sâni 1325

mefûlû mefâilû mefâilû feûlûn

E.V., s. 28-30.

BİR MEKTUP İÇİN

Hüsn-i nihâni, kâtibe-i dil-pesendinin
 Bürhân-ı zevk-ı şî'ri olan tırşe bir varak...
 Açtım çabuk çabuk, yüreğim fazla çarparak.
 Mûnis, zarîf, ipekli bir üslûb-ı nâzenîn;

Mecmû-ı zî-nefâisi matbû'-ı hiss ü rûh.
 Nâ-muhtazır bu zarf ile mazrûf-ı dilberin
 Üstünde işvelerte gezinmiş sefid ü şûh
 Parmakların hayâlini öptüm derin derin.

Öptüm ve bir tahassür-i nûşînle kokladım;
 Bir nefh-i emel gibi hep doldu rûhuma
 Bir rîr-ı bî-nazîri kadınlık bahârının...

En sonra, ey tahayyülû baş döndüren kadın,
 Koynumda, tâ bu kalbimin üstünde sakladım;
 Medlûl-ı his-nevâzı da kalboldu rûhuma

mefûlû fâilâtû mefâilû fâilûn

--

S.F., C.38, S. 971, Kânûn-i evvel 1325, s. 134.

İZMİR

-Şahâbeddîn Süleymân'a-

Körfezin sath-ı reng-i renginde
Mütemâdî ilerledikçe vapur,
Nazar-ârâ-yı inşirâh oluyor,
İnkişâf eyliyordu bir belde...

Bir büyük sâha, sâha-i ümrân...
Pek uzun bir zamân, ve hep dalgın
Ben bu mersâ-yı gûşîş-âbâdın
Piş-gâhında müftehir, hayrân,

Bakarak servet ü saâdetinin
İbtihâl ettim izdiyâdıyçın
Sonra birden ve umk-ı rûhumdan

Bu nidâ-yı muhabbet ü takdîr
Bu samîmî sadâ-yı istihsân
Koparak sâdır oldu: Oh, İzmir

feilâtün mefâilün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

S.F., C. 38, S. 973, 14 Kânûn-i sâni 1325, s. 163.

Yarın, Y.2, S. 31, 17 Mayıs 1338, s. 104. («Oh İzmir» adı ile yayınlanmış.)

SÜRÜD-I HAYÂL

Bîdâr-ı ihtisâs iken ebkâr-ı âsumân
Siz pür-sükûn-ı hâb idiniz geldiğim zamân;
Zevk-ı hayâliniz ne hoş etmişti intihâb;
Bir kandilin ziyâ-yı kebûduyla câme-hâb
Bir mehd-i mâhtâba müşâbihtî... Gönüllerin
Efkâr u ihtisâsa büyüklük veren derîn
Yüksek menâzır-ı ebediyyet-nümâsını
Seyrettiğim, ve rûhuma evcin temâsını
Hissettiğim leyâlin o ihsâs-ı haşmeti,

Ancak müfekkiremde bu tesîr-i ismeti
 Îkâz eder, ne sıtma, ne âmâl-ı muzlîme;
 Hâkimdi bir perestîş-i sanat hayâlîme.
 Nâim de olsa hüsn oluyor mûkiz-i garâm;
 Nâim de olsa hüsn eder ilhâm-ı ihtirâm,
 Ahlâk-ı seyyiem bütün olmuştu münâdim;
 Bir hiss-i ihtirâm u sıyânetle bekledim.
 Hâbîde bir ferîşteyi îkâza kıymadan
 İndim pür-ihizâz, o semâ-yı garâmdan...
 Hâmûşî-i kamerle hem-âhenk iken deniz,
 Mühtezdi bir sūrûd-ı serâirle bahçeniz...
 Eflâke karşı bûlbûl, o hânende-i seher,
 Etmişti bir muhâtaba-i nâliş-i seher
 Fecrin karanlığında perî-i kevâkibi.
 İstanbul'un kadın gibi mübhem, kadın gibi
 Hülyâ içinde şûh u girîzân ufukları,
 Gûyâ hayâl içinde mesâfât-ı manzarı
 Peyveste eyliyordu bir iklim-i sâire.
 Yükseldi, rûh-ı leyl ile fecr-i serâire
 Bir ninni, bir neşîde-i îkâz u infilâk
 İthâf eden ve gölgeli bir lahn-i iştiyâk:

«Nigâh-ı mestine canlar dayanmaz»

«Uyanmaz uykudan cânân uyanmaz»

∴

Her lerzisinde nağmelerin rûhu müstetir,
 Her mevci rûh olan bu ses ettikçe inbisât,
 Eşyâda âşikâr oluyor, titriyordu bir
 Bîdâri-i hayât ile bir cûşîş-i neşât.

Elhânı, sermediyyet-i makûseden beri
 İnsâle nakl-i râz ederek ber-devâm iken,
 Hâlâ nevîn ü bâkir olan âlem-i kühen
 En dil-peziir nağme-i sevdâ

بر بری

En nâ-şinîde şî'r-i sūrûduyla dâimâ
 Gelsin ve olsun-evc-i semâ-yı hayâl olan-
 İ'tâb-ı lânenizde nagam-güster-i semâ.

Bîdâr olurken âh-ı tahassürle her zamân.
Lâyık değil o nağme-i mînâ-yı rûh ile
Bîdâr-ı nevm-i pûr-ta'ab olmak bu menhele.

∴

Mahmûr-ı nağmenizle uyanmak, tabîatin
Bahşeyliyordu köhne ve yorgun hayâtına
Bir hazz ü inşirâh ile bir neşve-i nevîn.
Mazharsınız ilâhelerin sânihâtına;

Hilkat sizin sadânıza etmiş cemâdı râm,
Her nağmenizde rûhunun âheng-i râzı var.
Gökten gelen terâne-i ilhâm u ihtîşâm
Yükseltemez hayâlimi bir nağmeniz kadar.

Çok kerre bir kıyâmet-i elhânla mest-i hâb,
Elhân-ı bâkireyle de bîdâr-ı sânihât
Oldum ve hepsi gölgeli, zî-rûh u pûr-şebâb

Pek çok kadın terânesi rûhumda titredi,
Tekrâr eder fakat bana esvât-ı âlihât
Hâlâ ve dâimâ o sûrûd-ı mücerredî.

mefûlû fâilâtü mefâîlû fâilûn

S.F., C 38, S. 975, 28 Kânûn-i sâni 1325, s. 198-199.

Temâsîl, s. 150-156.

ÂN-I MUZLİM

-Semerât-ı hayât-ı şefkatine-

-Nasılsın anne? Sükût.. - Anne geldim, oğlun, ben...

Anne Fâik...

Ne bir nazar ne cevâb..

İçinde mehd-i ilâhî-i mâderâne gülen

Dîdeler sönmek üzre.. Bî-fer ü tâb.

O rahm ü şefkati intâk eden dudaklarda

Bu suâl ü hitâb-ı nâlânın
Cevâbı harhara-i ihtizâr-ı nev-peydâ
Ey hayâtımda zât-ı Mevlânın

Nigâh-ı şefkati, envâr-ı lütf u nîkî gibi
Bakan, sıyânet eden gözler, ey duâ-yı kerem,
Ey ibtihâl-i demâdemle dâimâ kalbi

Hep âdemiyet için titreyen hayât-ı halûk,
Nedir bu zulmet-i hîçîye müntehî boşluk,
Nedir bu hâb-ı müebbed, nedir bu samt-ı adem?

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

S.F., C.8, S. 977, 11 Şubat 1325, s. 230.

AKŞÂM VE HAZÂN

Âh işte hazân... Fusûl içinde
Akşâm... Ve bu şâm-ı hasret-ârâm
Bir başka hazân. Hazân-ı eyyâm.
Za'fım ve sönüklüğümle ben de

Bir şâm-ı hazîn. Hazân-ı ahzen.
Meşhûn-ı sükûn olan bu mahzen
Sahrâ ve cibâl-i reng-i rengin
Ufkunda güneş gurûb ederken

Fevkimdeki cev-v-i nûra rağmen
Rûhumda söner ziyâsı birden
Yıldızların, ayların, şümûsun.

Ekser geçer uykusuz leyâlim;
Sensiz bu yetim olan hayâlim
Hiç istemiyor ki akşâm olsun.

mefûlû mefâilün feûlün

Piyano (Düşünüyorum), S. 8, 1326, s. 83.

ÂBİDE-İ HÜRRIYET İÇİN

Hâbîde-i celâl ü şereftir bu sâhada
Hürriyet-i müebbedenin kahramânları;
Etmiş, vatan yolunda o olvî mücâhide
Târîhe, arşa, cennete hep mahrem onları

Kalb-i rakîk-i millete söyler bu âbide
Taşan belâgatiyle o müdhiş zamânları..
Ey mefhar-i vatan, şühedâ-yı müebbide,
Ey dest-i cânîyânda kalan hân ümânları

Tahlîs için fedâ-yı cihân-ı hayât-eden
O rûh-ı zinde, parlayacaktır bu sâhadan
Bir kevkeb-i hamîyyet-i ulyâ-yı bî-riyâ...

Takdîs eder bugün sizi ervâh-ı enbiyâ,
Mevlâ-yı kibriyâ bile tekrîm eder size
Ey zinde-i ebed, şühedâ-yı muazzeze.

Midilli 11 Nisan 1326

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

*Mecmua-i Ebuzziya, Y. 30, S. 105, 24 Recebelferd 1329, s. 863.
E. V., s. 50-51.*

BİR YÂD-I MÜZEHHİR

Ba'zı meşgûl-ı fikr-i mâziyken
Yâseminler, menekşeler, güller,
Nâ-be-mevsim şükûfeler birden
Açılır yâd-ı muğberimde, güler.

Sonra bir çehre, bir hayâl-i semen
Bu güzel levhanın mütemmimidir;
Bir latîf ibtisâma terdîfen
Bana bir gül, ya bir menekşe verir.

Sonra bir bûse-i nihâna, veyâ
 Bir uzak yâd-ı haşret-efzâya
 Bu çiçekler hep istihâle eder.

O zamân dirseğim dizimde, çenem
 Dest-i hârımda, gözlerim pür-nem,
 Fikrim endîşe-i muhâle gider.

Ey benim bir hayâl-i pür- şîrim,
 O çiçekler ne oldu?.. Ben de bugün
 Bunu ancak senin kadar bilirim.
 O çiçekler, bu hâk-i pür- hüznün

Hande-i inşirâh-ı şeffâfı,
 Anlamıştık ki onların, sevilen,
 İstenen bir mekân-ı ithâfı,
 Cây-ı takdîmi yoktu... Onları ben

Alıyordum, hep almış olmak için.
 Âh o bîçâreler! Yetim ü gamîn
 Bir tecellî içinde solmak için

Yaratılmış zavallılardandı.
 Bunu bilmekle çeşmi-i mübtesimin
 Daha çok mültefit ve handandı.

∴

O çiçekler ne oldu, nerde bugün?
 Belki birkaç kırık dökük yaprak
 Rengi solmuş, perîde-bû, düşkün
 Uyuyor, bir kitâb-ı aşk u firâk,

Bir kucak şî'r içinde hüzn-âgîn,
 Ve fakat bir şemîm-i şâma gürîz,
 O senin bû-yı cism-i gül-rengin,
 Âh o yektâ şemîm-i hicran-hîz

Kalb ü rûhumda mühtefî, sâkin.
 Ey hayâlimde yâd-ı bî-bedeli
 Dâimâ bir menekşe, bir nesrîn

Bir demet şi'r açan likâ-yı güzîn,
Gülerek sattığın şükûfelerin
Sendin en dil-pesendi, en güzeli.

feilâtün mefâilün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

S.F., C. 38, S. 986, 14 Nisan 1326, s. 374.

Temâsil, s.79-84.

RÛH-I DİLBER

Âfâk-ı tâli imde tulû'unla, nâgehân
Verdin bir inkılâb-ı samîmî hayâlîme;
Bir şi'r-i şevke döndü, melâl-âşiyân olan
Kalb-i terennümümdeki elhân-ı muzlîme.

Çok kerre ben zevâhire meclûb iken, bugün
Öğrettin, ey kadın, bana sen rûhu sevmeyi,
Bir bîkr-i sermedîyle güzelliğin bütün
A'mâk-ı ismetinde gülün rûhu sevmeyi.

Yadımda titreyince sûrûd-ı muhabbetin
Bir târ-ı zer kazandı rûbâb-ı tahassüsüm;
Fîkr-i fenâ-karînime şi'r-i nezâhetin

Bir nefha-i kader gibi birden sünûh ile,
Mechûl ü nâ-şînde bir âheng-i rûh ile
Canlandı âşiyân-ı harâb-ı tahassüsüm.

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

S.F., C. 39, S. 991, 20 Mayıs 1326, s. 38.

BİR LEVHA İÇİN

Ey kamer! Maşer-i tefekkür ü his,
 Meşher-i hüsn olan bu topraktan
 Ne kadar nazre-i şegaf bünyân,
 Ne kadar bûse, bûse-i takdîs

Evet ey peyk-i şîrvâne-i arz,
 Ne kadar hande-i emel, ne kadar
 Giryeler, nağmeler, tazarru'lar
 Sana ilâ senin hayâline arz

Edilip durmuş; işte bir bûse
 Şimdi senden bu hâk-i pür-hisse,
 Bu güzel bir cemîledir ki yine

Yeni bir nağme-i hayâl olarak,
 Bir münâcât ü ibtihâl olarak
 Yükselir matla'-ı münewverine.

feilâtün mefâilün feilün
 (fâilâtün) (fa'lün)

Tenkîd, S. 4, 25 Mayıs 1326, s. 51.

YÂDIN

Sessiz akşamları ıssız geceler
 Böyle ta'kîb ederek gittikçe,
 Derd-i hicrân ile âlâm-ı seher
 Beni bî-tâb ü harâb ettikçe,

Kûh ü sahrâda şu'âât-ı seher
 Hissiz, efsürde sönüp bittikçe,
 Leb-i şîrimde şikâ-yât-ı kader
 Hilkatın rûhunu incittikçe

Göklerin sîne-i esrârından
 -Peyk-i rahmet gibi- her şâm u seher
 Ufk-ı hülyâya doğup göz kırpan
 Necm-i sevdâ gibi mûnis, dilber

O zaman kevkeb-i devr-i yâdın
Rûh-ı bîçâremi tatyîbe gelir.
Yâd-ı pür-şefkat ü şîr-âbâdın

Bu sefâletde, bu gurbette bana
Kudret-i fâtîrenin, müstesnâ
Bir tesellî-i rahîmânesidir.

feilâtün feilâtün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

Tenkîd, S.5, 17 Haziran 1326, s. 73.

POYRAZ

Bazı bir refref-i emel -pervâz
Bazı bir cûşîş-i surûd-ı niyâz,
Bazı bir nefha-i tesellî-sâz
Gibi bir bâd-ı şûh u rûh-nevâz

Geçerek karlı buzlu dağlarla
Safha-i inbisât-ı deryâdan,
Bir kadınlıkla her zamân gûyâ
Mest-i hülyâ vü mübhemiyet olan

O münewver şimâî ufuklarının
Bazı bir nefha-i sâhibi gibi
İnce, mûnis... Ve ba'zı bir taşkın
Nefs-i rûh-ı inşirâhı gibi

Eser İstanbul'un semâsında.
Poyrâz İstanbul'un bahar-âgîn
Olan âfâk-ı bî-bahâsında
Rûh-ı nisviyyet-i nezîhesinin

Mültefit, mâî bir tenessümüdür...
Ve husûsuyla poyraz ooh yâın
'İtr-ı bâkî-i nev-bahâr ile pür
Nefehât-ı hayâtıdır Boğaz'ın.

feilâtün mefâilün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

Hanımlara Mahsus Gazete, S.19, 22 Temmuz 1326, s. 1.

HASBÎHÂL

Çocukluğumda ben en çok semâya âşıkdim:
Semâ-yı leyle, semâ-yı sitâre-meşhûna...
Benim her şeb-i sayf ü hazânda mu'tâdım
Açıktâ, mâh u nücûmun beşûş u müstesnâ

Ziyâlarıyla, tebessümleriyle okşanarak
Pür-inşirâh uyumak, sonra her göz açtıkca
Sipîhr-i şa'saa-müzdâdı seyredip durmak,
Ve böyle sâkit u hayrân, hafifçe,tenhâca

Sitârelerle te'âtî-i safvet etmekdi.
Semâda âh o me'âlî, o rûh-ı âsâyîş,
O ihtîşâm-ı leyâlin hayâl-i câvîdi!

Evet, nasıl şeb-i 'ulvî, fezâ-yı ulyâ ki,
İhâta ettiğî hâkin hudûd-ı nezdîki
Semâ-perest olan ümmetler âşiyânıymış,

∴

Müşâfehât-ı semâvât-ı bî-nihâyetle
Ne rûşenâ cereyânlar geçerdî rûhum olan
Asıl nigâh-ı serâir penâh-ı sanatle
Nûkât u râz-ı tahüssüs-tırâzı anlaşılan

Bu hâkin, ahsen-i takvîm olan mehâsinini
Henüz müfekkirem idrâke kadar olmazken,
Semâ, hayâlîme açmıştı hüsn-i sâkinini.
Geçerdî bazı gecem büsbütün bu âlemden.

O zamânda, rûhuma göz kırpan âşinâlarla.
O i'tiyâdın, o sevdâ-yı sâkinin hâlâ
Hayâl-i mûnisi, ânât-ı intibâ'âtı.

Müfekkiremde vuzûhıyla, safvetiyle yaşar;
Ve şî'r-i târımı zerrât-ı iltimâ'âtı
Hafî ve mâi ziyâlarla dâimâ okşar.

∴

Fakat benât-ı kevâkib de pek vefâsız imiş;
Yabancı kaldılar onlar da sonra mâtemime,
Teessürâtıma, sevdâ-yı girye-tev'emime.
O nazreler de ayân nûr-ı şevk ü ârâmiş.

Melâl ü mâteme bîgâneliklerindendir.
 Sitâreler bize lâkayd-i hüzn ü gussa güler..
 Bu böyle olmasa düşmezdi hâke, hep hâsir
 Benim semâdan ümîd ettiğim-tesellîler.

Fakat bununla beraber, ben i'tirâf edeyim
 O âşinâlar, o ma'sûkalar- semâ kâim-
 O âşinâlar, o ma'sûkalar-bülend, ebedî-

Bu hâk-i san'atın ecrâm-ı bî-sebâtı kadar,
 Bu sâfilin hep o zerrât-ı fâniyâtı kadar
 Zavallı rûhuma işkence etmemişlerdi.

Bu hasbihâlîmi ey dinleyen sitâre-i nûr,
 Fakat bugün bu vefâsız zemîn-i hüzn ü elem,
 Bu medd ü cezr-i havâdisle çalkanan âlem
 Benim mesîre-i aşkım, semâ-yı rûhumdur.

Evet bu böyle... Hayâlen, hakîkaten, hissen
 Bu hâki şimdi semâdan ziyâde sevdiğime
 Taaccüb etme; ve fikrin bu inkılâbını sen
 Sûkût-ı şî'r ü hayâlin delîli addetme.

Bu inkilâba, evet, hiç taaccüb etmemeli...
 Bütün letâîfî şî'riyle ahterân-ı semâ,
 Bütün sitârelerin çünkü bence en güzeli:

Mukadderâtımı tenvîr için, sıyânet için
 Bu hâk-i hicre, bu peyk-i zalâm ü âlâma,
 Benim bu yurduma inmiş...

Melek kadın, sensin.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

Şehbâl, Y.2, S.25, 15 Ağustos 1326, s. 8.

O SÂKİTE-İ DÛRÂDÛRA

Sana, âh ey melek bakışlı kadın,

Sana hiç bir fenâlık ettim mi
 Kî bu hırçın, haşın muhayyilemi
 Zabt için hep dehânı kullandın?

Sonra birden sükût u lâkaydî,
 Bir garîb ihtirâz u nâz.. Efsûs!
 Sence mâdem ki bir hiçim şimdi,
 Gülme artık muhayyilemde de, sus.

Bana heyhât o rûh-ı pür-hevesin
 Mâil olsun, veyâ ezâ etsin,
 Yine bir hâkim-i hayâlımsin?
 Yine mihrâb-ı ibtihâlımsin?

Yine rûhum mesîre-gâhındır.
 Bu garâm u niyâza karşı fakat
 Ne tahassûs, ne nazre-i şefkat...

Ey kadın söyle, söyle ey zâlim,
 Söyle, ey vaslî adn-i âmâlim,
 Bu cezâ hangi bir günâhındır.

feilâtün mefâilün feilün
 (fâilâtün) (fa'lün)

S.F., C.39, S. 1007, 9 Eylül 1326, s. 322.

BİR MUHİBBE-İ GİYÂBİYYEYE

Görünür çehre-i muhayyileniz
 Bana bin şekl-i mübhemiyyetle;
 O gece yorgun, hazîn, tesellîsiz

Sizi hülyâya başlayan fikrim
 Uyanır şevk-ı mülhemiyyetle..
 Dâimâ böyle mübtesim, mükrim

Yâdınız, yâd-ı şûh ü mûnisiniz,
 Rûh-ı bedbahtımın ne kıymet-dâr

Bir tesellîsidir bilir misiniz?

Şimdi hep kâinât uyur; yalnız
Uyumak bilmeyen bir âlem var:
Leyl-i kalbimde mâh-ı sevdânız.

Bu müebbed sipîhr-i pür-râzın
Hem ziyâsıyla hem zalâmıyla
Nûru artar bu mâh-ı feyyâzın;

Ve hayâlimde inkişâf eyler
Aks-i gûlfâm-ı ibtisâmıyla
Yeni, bâkir duyulmamış hisler

feilâtûn mefâilûn feilûn
(fâilâtûn) (fa'lûn)

S.F., C.39, S. 1011, 7 Teşrîn-i evvel 1326, s. 391.

İSTİLÂ-YI GUMÛM

Akşam.. Artık sular karardı... Hayır
Sâde sâkin sular değil kararan,
Bu akşam işte semâ, dağ, deniz kararmıştır;
Hep duman, her taraf bulut ve duman.

Akşam..

Şâm-ı pür-girye, şâm-ı zulmet-fâm.
İşte a'sâba nâfiz, ince soğuk
Bir yağmur

Yavaş yavaş çöküyor kalb-i hâke bir boşluk..
Bu cevî-i râbîta baktıkça göz yürek yorulur.

Ey hâk,

İhtisâs u şu'ûra bîgâne
Sahne-i hiss ü sahne-i idrâk,
Bu kimsesiz beşerin mâtem-i demâdemine
Vâlid ü şahid,

Mehd ü lahd-i muvahhid ü mülhid,
Ey hâk

Hâk-i ihyâ ve hâk-i istihlâk,
 Daima sahn-ı fuḡḡ ü istiḡyâ,
 Bedîa-râz-ı hakikat, mesîl-i kizb ü rûyâ,
 Câ-yı gavgâ-yı humk ü isti'dâd,
 Ey muazzam meşîme-i azdâd...
 Kışın ratîb ü mukassî mukaddemâtı olan
 Bu sis, bu duman,
 Bu karanlık ridâ-yı mâtem-edâ,
 Ey toprak

Nâgehân bir nefesle sıyrılarak,
 Kalb-i lâkayd ü bî-fütûrunda
 Gülen; terennûm eden köhne bir bahâr açacak
 Mevsim-i iftirâk u istiğrâk,
 Sûrûd-ı sâkit-i hicrânı, şî'r-i hülyâyı,
 Melâl-i nâ-mütenâhî-i rûh-ı eşyâyı,

Râz-ı sevdâyı anlayan- mevsim.

Ey kalbim

En küçük kalbim, ey büyük ummân,
 Ey semâ-yı tahassûsâtında
 Dâimâ sis, bütün bulut ve duman
 O coşan kalb tâ-ebed-şeydâ
 Sana artık değil midir mev'ûd
 Bir güneş, bir güşâyîş-i mes'ûd?

Teşrîn-i evvel, 1326

mefâilün feilâtün mefâilün feilün

(fa'lün)

feilâtün mefâilün feilün

(fâilâtün) (fa'lün)

Şehbâl, Y.4, C.3, S. 51, 15 Nisan 1328, s. 42.

Şİ'R-İ HAZÂN

Sevdiğim, rûhum, ey perî-i zemîn
 Bu diyâr-ı tahayyül-iklîmîn,
 İnkılâbât-ı ân-be-âniyle
 Hiç usandırmayan, soluk, nermîn

Hüzn-i rîzânı, şevk-i ahzânı,
İhtizâzât-ı his-girîzânı,
Şî'r-i hülyâ-vezân-ı âniyla
İşte yektâ hazân-ı nâzânı.

Bu hazîn kâinât-ı ma'lûle
Ne kadar benziyor bu gamlı, soluk
Çehre-i şî'r-i mâtemîsiyle

Bir güzel dul kadın güzelliğine..
Var, evet, vaz'-ı muhzininde yine
Hastalıktan ziyâde bir dulluk.

∴

Vahy-i ilhâm eden dudaklarının
Reng-i şî'r- âferîn-i mübhemiki
Hilkatin rûha en ziyâde yakın,

Penbe, bâkir seherlerindendir,
O dudaklar ki aks-i gül-rengi
Leb-i emvâta rûh-ı tâze verir,

O biraz mürteiş, biraz solgun
Bir tebessümle indi rûyâma...
Mutlakâ sevdiğim bu şeb rûhun

Çün dolaşmış hazân içinde... Ve sen
Hüzne, mehtâba, râz-ı ecrâma
Fıtraten mahrem, âşinâ hissen

Yine bî-hâb-ı fikret olmuşsun,
Kı o rûyâmı okşayan bûsen
Bu uçuk mâh-ı giryе-menûsun,
Bir hazânın, muhassesemde bütün

Bu elem, bir hafî ölümle esen
Hep bu leb-beste hüsn-i pür-hüznün
Sanki bir yâdigâr-ı te'bîdi
Sanki hissiydi, sanki kalbiydi

∴

Rûh-ı eşyâ, melûl ü giryende
Ne çiçeklerde bir şemîm-i hayâl,

Ne de kuşlarda bir sürûra mecâl.
İşte her yanda, işte her şeyde

Başlamıştır mukaddemâ memât.
Bu hazânı şiirde böyle bugün:
Münkesir, hasta, nâ-ümîd, ölgün;
Leb-i mevtinde inliyor kelimât,

Cümleler, mürteiş, vezin solmuş;
Muhtazırdır beyân u âhengi.
Bu neşîdem de sevdiğim sanki
Bir hazân, bir hazân-ı his olmuş.

feilâtün mefâilün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

S.F., C.40, S. 1015, 4 Teşrîn-i sâni 1326, s. 6-7.

AKŞÂM

Akşâm.. Ziyâya zulmetin, elvâna gölgenin,
Akşâm.. Surûra hüznün, evân-ı tağallübü;
Mahsûs olur, tebâ'üdü sâ'at-i rûşenin,
Hirmânların hayâl-i nihân-ı takarrübü.

Herşeyde şimdi gölgeli bir hüzn-i iğtirâb,
Herşeyde bir hüzâl ü zevâlin fecâ'ati..
Er geç pür-ismirâr olacak çehre-i türâb,
Sîmâ-yı hâtîrâtımızın reng-i safveti.

İşte eder sürâdık-ı zulmetle istitâr,
Ervâh eder menâtık-ı esrâra intikâl..
Hicrân uyur, muhabbet uyur, hırs u infi'âl,

Her şey uyur... Muhîf-i cihân ü hayât olan
Sâkin, yâ ıztırâb ile meşhûn bir uykudan
Bir fecr-i dîr-i nûra uyanmak ümîdi var.

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

Şehbâl, Y.2, S. 30, 15 Teşrîn-i sâni 1326, s. 107.

GARÂM-I DÛR-Â-DÛR

Melek kadın, yine bir 'itr-ı müskirin bu gece
Yarattı külbe-i hüznümde bir bahâr-ı mesâr;
İçimde, ben seni dilber kadın düşündükçe
Bir iştiyâk uyanır... Sanki iştiyâk-ı bahâr

Bilir misin ne tecellî-i bî-muâdildir
İlelebed sana bir hemser-i garâm olmak?
Senin şeb-i tarab u vusiatında kâbildir
Hayâl ü rûhuma a'sâr-ı neşe-râm olmak

Penbe bir gülşen oldu âfâkım...
Yine şî'r-âferîn dudaklarının
Heykeli sîne-i muattarının

Yine hûlyâlarıyla meşhûnum..
Sana ben bilmeden de müştâkım,
Sana ben görmeden de meftûnum.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

S.F., C.40, S. 1031, 24 Şubat 1326, s. 395.

BİR SİTÂRE-İ RAKSA

Ey gör lepiska saçları pek çok melikeler
İklîl-i ihtişâmına mağbût olan kadın,
En münce mid yürekleri raksân-ı şevk eder
Hummâ-yı ihtisâs ile tâbân nazarların...

Cinnet verir avâma tesellî havâs için;
Her hâl-i pür-letâifin, ey şî'r-i zî-hayât,
Mecmû'-ı ihtisâs u 'umûm-ı havâs için
Bir neş'e, bir nevâziş-i nûşîn, bir iltifât.

Fikrim hârem-serâ-yı sunûhâta yükselir
En sâde bir temevvüc-ı raksınla dâimâ;

Her raksının murassa',uzun bir kasidedir
En bî-tekellüf, en küçük ihsâsı rûhuma.

Vaktâ ki başlar, âh o bütün yâl ü bâlinin
Pervâz u mûsikîsi olan raks-ı muhteşem,
Artıkharîm-i râzı cihân-ı mehâsinin
Ben başka neş'e, başka tecellîler istemem.

Artık bu gurbetin bu muhît-i elîmini.
Nisyân eder hayâl-i serâser müşemmesim;
Bir penbe el de yâdımın ufk-ı yetîmini

Bin âlem-i serâb ile süsler, güzelletir;
Karşımda oynuyor sanırım, hâr u mübtesim,
Garbın bütün mehâsini, 'uryân ü müstetir

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

Şehbâl, Y.2, S. 36, 15 Mart 1327, s. 237.

Temâsîl, s. 73-74.

ENDİŞE-İ MUHÂL

-Mehmed Ali Tevfik Bey'e-

Evet bugün yine tâbî', serâb-ı hülyâma
Muhayyilemde ne kâşâneler binâ ettim..
Bugün fesâne- i a'sârı âşinâ ettim
Tefekkürâtıma, âmâl-i rûh-ı şeydâma.

O hep sefîh ü müzehheb devirlerin yâdı,
Muâsirînden esâtîr-i evvelîne kadar
Bütün saâdete âid hayâl ü hâtıralar,
Benim cihân-ı hayâlimde canlanıp yaşadı.

Tasavvurât u hurâfâtı pür-fürûg-ı hayât
Birer vücûd-ı hakîki yapıp, ümîd etdim
Temellük eyledim... Olmuştu sanki bir hâdim
Temâyülâtıma fikr-i kader .. Fakat heyhât,

O hüsnü, yalnız o timsâl-i sun'u îcâdı
 Muvaffak olmadım aslâ ümîde... Âh o yine
 Hep ihtimâl-i husûl ü vüsûle bigâne,
 Netîcesiz bir emel, bir muhâl olup kaldı.

Muhâle benzeyen ahvâle bir mahall-i hüdûs
 Olan bu âlem-i imkânda en basît, eshel
 Umûru, ey kader, etmekle gayr-i kâbil-i hal
 Ukûlû eyleme gümgeşte, muzmahil, me'yûs.

Evet bakılsa o hiç mümtenî değil.. Mümkün..
 Şuûn-ı âdiye-i rûz-ı merreden.. Lâkin
 Nedir bu silsile-i acze müntehî sevdâ.

Nedir bu fikr ü tahayyülle umkı artan sır?
 Ki reh-güzâr-ı hayât u mukadderâtında
 Muhâl, o mümküne nisbetle sehl-i mutlaktır

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

S.F., C.41, S. 1043, 9 Mayıs 1327, s. 55.

OĞLUM MÛNİS'E

Eşfâk u nevâzişle müzeyyen beşiğinde
 Timsâl-i melâik gibi sen, mâil-i hande,
 Etrâfa bakarken, yine pür-hande uyurken,
 Her hâline bir başka tahassüste bakıp ben
 Oldukça menâtık-rev-i iklim-i tahayyül,
 Yâhud seni takbîl için ettikçe temâyül;
 Efkânımı, vîcdânımı tebrîz-i tesellî,
 Meşhûn-ı neşât eyleyen âmâl-i hayâlî
 Teşrîh edeyim... Kalb-i übüvvette nihân bu
 Âmâli gelir birgün, okursun o zamân... Bu:
 Hâlimde bir eğlence, ya bir meşgale zevki,
 Şeyhûhet-i ömrümde de müşfik ü hakîkî
 Bir nazre-i tatyîb ile bir dest-i maâvin,
 En sonra bir encâm-ı fenâ-yâb u elîmin
 Mahkûmu olan hilkate bir tâb-ı temâdî
 Bulmak, ve müreffeh yaşayıp ölmek ümîdi,

Billâhi bu endîşe, bu emniyye değildir.
 Rûhum sana baktıkça, olur umkunu zâir
 Şahsımdan uzak, başka temennîler, emeller;
 Gönüm seni mâder vatanın hâdimi ister..
 Derdin bana, nef'in vatan-ı mâdere âit.
 Ey hilkat-i ma'sûme bu â mâli, duâ et,
 Baht etmesin âlûde-i hüsrân ü merâret.
 Ey mihri veren rûhuma bir başka harâret,
 Allah'tan ümîdim ve duâlarla niyâzım,
 Senden de benim muntazır-ı dûr u dırâzım
 En çok ve en evvel bu ki: Ceddin gibi, oğlum,
 Her nevha-i me'yûse ve her nâlîş-i mazlûm
 Kalbinde birer ma'kes-i bî-şâibe bulsun;
 Mûnis çocuğum, kalb-i kerem-hasletini olsun
 -Bî-fikr-i عوسى menfaat-âzâde, samîmî-
 Öksüzler için bir baba, bî-keslere hâmf.

Midilli 18 Haziran 1327

mefûlü mefâilü mefâilü feûlün

E.V., s. 3-35.

KOSOVA SAHRÂSINDA

Cihân ezîn dû Muhammed girift izzet ü câh
 Yeki Muhammed-i mürsel duvem Muhammed Şâh
 Şevket Buhârî

Nedir bu deşt-i kıyâmet-nümûn, bu gulgule ne?
 Bu, işte altı asır yâd-ı şevket-ârâsı
 Bu mülk ü kavmin o şehnâme-i vekâyiine
 Şeref veren ebedî şanlı Kosova sahrâsı...

Büyük yürekli Hüdâvendigâr Gâzî'nin
 Vatan yolunda şehîd-i muzaffer olduğu yer;
 O hem rehâ-yı vatan, hem de nîl-i adn-i berîn
 Saâdetiyle kerrâren mübeşşer olduğu yer.

Evet bu, şöhreti târihi dolduran sahrâ!..
 Bu izdihâm-ı hamîyyet-nümâ o Sultânın
 Tavâf-ı kabrine gelmiş cemâat-i küberâ.

Ve başlarında Cenâb-ı nebiyy-i zî-şânın
 Büyük halîfesi Sultân Muhammed-i hâmis,
 İmâm-ı âlem-i İslâm, emîr-i dîn-hâris.

Silâhı berk-ı uhuvvet, bu heyet-i azmi
 Sükûn diyârını teshîr için seferberdir;
 Bu ictim'â-ı mübîn bir cihâd-ı müstesnâ,
 Cihâd-ı sulh u sükûndur, gâzî-yi ekberdir.

Bu i ctimâ'a, bu cem-i gafîr-i gufrâna
 Bugün halîfe-i a'zam riyâset eylerken
 Sadâ-yı hurmet ü tahsîn, ve bang-ı şûkr ü senâ
 Gelir bu hey'ete rûh-ı imâm-ı a'zamdan.

O ma'nevî, ebedî ittihâdı teyiden
 Peyinde kalb-i umûmî, çıkıp seyâhat eden
 Bu pâdişâh-ı mübârek, halîfe-i bi'l-hak

Cihâna bir daha gösterdi kadr-i İslâmı;
 Reşâd-ı himmeti bir mürşid-i kemâl olarak
 Yaşattı 'ahd-i reşîdinde sadr-ı İslâmı.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

S.F., C.41, S. 1050, 10 Temmuz 1327, s. 219.

DA'VET

İşte sevmek, sevilmek: İnsânın
 Ve husûsuyle kalb-i nisvânın
 Bu büyük, hâkim ihtiyâcıyla
 Bî-huzûr olduğun nümâyândır...
 Gel, bütün kalb-i şefkatim hâzır
 Seni takdîse, aşkı tebcîle.
 Sende en saht u serkeş, en düşvâr

Kalb-i mağrûru bend ü râm edecek
 Bir güzellik, ve bende en yüksek,
 En derîn aşka kâbiliyyet var.

Dâimâ aşk-ı i'tila-meyyâl
 Hüsnü i'lâ eder.. Ve tıfl-ı hayâl
 Hissinin âğûş-ı safvetinde büyür.
 Aşk, uyuşmuş hayât-ı rûhumuzun
 Nûr-ı îkâzı, ömr-i yek-rûzun
 Sermediyyette bir tenezzühüdür.
 Sevmeyenler, hayâtı anlayamaz..
 Hep dumandır, bütün bulut.. Lâkin
 Sevişen, anlaşılan gönüller için
 Ne muammâ, kalır, ne sır, ne lügâz.

Hep mehâsin, garâma bir tuhfe:
 Bu müşemmes sevâhil-i sadefe
 Ben de bilmem ki hangi iklîmin
 Sünbûlistân-ı dâimîsinden
 Nakl-i elvân eden, terennûm eden
 Bu mübârek deniz... Bu şimdi gamîn
 Şimdi pûr-şevk ü hande bint-i fezâ,
 Seherin bâd-ı nûkhet-âbâdı,
 Ki saçır şi'r ü itr-ı ib'âdı
 Hep simâh u meşâmm-ı yâdımıza,

Leb-i zulmet-nevâzı kalbe hitâb,
 Rûha sevdâ-yı nefh eden mehtâb,
 Rengi solmaz, müebbed ezhârı
 Hande-i nûr açan riyâz-ı leyâl,
 Ufka hülyâ saçan mesâ-yı melâl,
 Nev-bahârın sûrûd-ı eshârı,
 Gece vâdide erganûn-ı miyâh,
 Bülbülün kalb-i leyl-i nisyânı,
 Titreyen bî-mümâsil elhânı
 Kuytu göllerde şi'r-i sâkit mâh.

Sem'-i hülyâya hüzn-i sâhireyi
 Çağlayan çeşmesâr-ı tenhâyı
 Mûsikîzâr-ı samt u fikret olan
 Pür-serâir ve bâkir ormanlar,
 Hep huzûz-ı hazân, füyûz-ı bahâr,

Hasenât u muhassenât-ı cihân,
Her tecellîsi, bâtin ü zâhir
Hep maâlîsi hâk ü eflâkin
Sevişen, anlaşılan gönüller için
Halk olunmuşve va'dedilmiştir.

Ömrün ey sermedî lezâizini
Bana hissettiren güzel fânî,
Altı bin asır hiss ü idrâkin
Bâr-ı mîrâsı dûş-ı aczinde
Çırpınan rûh-ı tâ ebed zinde,
Rûh-ı aşk âferîdemiz, hâkin
Bu beyâbân-ı gurbetinde yine,
Âşinâ-yı hayâl olur, kavuşur
Aşk-ı mülhemle âh o dîrâdûr,
O mübârek behîşt-i zâyî'ine.

feilâtûn mefâilûn feilûn
(fâilâtûn) (fa'lûn)

S.F., C.41, S. 1057, 25 Ağustos 1327, s. 389.

DEMEK Kİ

Mehmed Ali Tevfik'e

Demek ki hepsi erâcîf imiş: Hukûk-ı mîlel,
Mukâvelât-ı siyâset, tahahhüdât-ı düvel..

Demek yalanmış o niyyât-ı emn ü âsâyış,
Demek siyâset-i âlem bütün desîseymiş,
Demek ki hakk-ı beşer, adl-i âdemiyyet hiç,
Demek ki Avrupa inkâr-ı asl eden bir piç..
Demek bütün bu müşâ'şa zevâhir altında
Yatan behîmeye hak dâimâ şikâr ü gıdâ.
Demek ki var kuru bir nâmı sâde vicdânın;
Demek ki âlem-i fazlın, cihân-ı irfânın
Büyük hayâlini, yüksek, necîb emellerini
Bugün bu hâin alır mahveder, yarın o denî,
Demek ki sulh-i umûmî için teşekkül eden

O mü'temerden, o şâhâne-pâya mahkemeden
Çıkan netîce yalan.. Hepsi boş bir ilânmış.
Demek ki Avrupa, yalnız şakî ve korsanmış.

Midilli 17 Eylül 1327

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

E.V., s.9-10.

GENÇ ŞÂİRLERE

Ey zümre-i münevvere, ey firka-i şebâb
Dest-i hayâlinizde sükût inleyen rûbâb,
Fânî tahassüsât ile yalnız heves-nümûd
Bir lemse-i nevâzişe bin bûse-i sürûd
Îsâr için değildir.. O rûh erganûnunun,
Elhân-ı şevk ü neşe kadar pür-gırîv-hûn
Feryâdı var.. Sürûd-ı garâm u emel kadar
Esvât-ı gayzı, velvele-i intikâmı var.
Ey gençler, ey ketîbe-i mümtâz ü muntehab
Bilmem ki bilmiyor musunuz, her tarafta hep
Mağlûb olan, mezâlim ü vahşetle sûbesû
Bed-nâm olan İtalya'yı hâlâ Danonchie
Alkışlıyor, selamlıyor âheng ü renk ile
Meşhûn olan «neşâid-i hûn» şî'r-i cenk ile.
Sizler, siz ey nevâziş-i ilhâma âşinâ
Tâbende cebheler, bu muazzez, bu can-bahâ
Toprakların nasîb-i tahammül-güzârını
Al kanlar, âteşin yâreler cism-i nâzını
Ta'zîb edip devrân-ı vatanın, kalb-i mâderin
Âlâm ü ıztırâbını bî-kayd-ı gam, serin
Bir başla, taş yürekle, ve bîgâne, giryemiz
Bilmem nasıl tahammül eder seyredersiniz?
En hâil, en fecî' u dil-âzâr, en âteşin
Bir levha karşısında sükût, ey bu annenin
Perverdegân-ı ni'meti, ihsâna karşı bir
Küfrân değil mi, ni'meti nisyân değil midir?
Mâder ve bî-bedel vatanın derdi, mihneti,
Evcâ'tı, ıztırâbı kadar şân u şevketi,

Sertâbeser cihân-ı kemâl ü temeddüne
 -Sîmâ-yı kavmi gösterek nâgehân yine-
 Hayret veren mefâhiri vardır ki her biri
 Pür-vecd eder Lamartin'i, hayrân Şekspir'i.
 Her hâli rûhunuzda heves-nâk, emel-karîn
 Pür-'şî'r uyandıran bu münevver denizlerin
 Bir gûşe-i baîd ü garîbinde bir avuç
 Lâkin adüvv-i millet için işte her biri
 Bir şîr-i ner-i gurre ve bir sâhib-i hurûc,
 Ulviyyet ü hamâseti, cidd ü meâsiri
 İbrâz eden ketîbe-i cehd ü celâdetin
 Her fi'l-i bî-menendini ulvî, derin, metîn
 Bir şî're, bir neşîde-i şükrân ü minnete
 Mevzû'-ı ihtirâm u celâl etmemek niçin?
 Âlemde hangi vak'a o harb-i hamîyyete,
 Dünyâda hangi levha bu levh-i müheyyicin
 Sâ mân u ihtîşâmına benzer, adîl olur?
 San'at, sükûtunuzla melûl ü hacîl olur?

Ey gençler, ey büyük vatanın hasta, münkesir
 Kalbinde belki tek bir ümîd-i rehâ gibi
 Tâbende nesl-i sâf ü nevin kalb-i pür-tebi
 Hasm-ı eledde karşı koyup çarpışanlara,
 İ'lâ-yı dîn ü devlet eden kahramânlara
 İnşâd eden neşâid-i ulviyye-i zafer,
 Bir yandan, irtikâb edilen zulm ü vahşetin
 Yâdiyla kalb-i âlem ü vicdân-ı ümmetin
 Feryâd-ı infiâline ma'kes neşîdeler.

Midilli Teşrîn-i evvel 1327

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

S.F.,C.42,S. 1069, 17 Teşrîn-i sâni 1327, s. 51.

E.V., s. 5-8.

MATBÜÂT-I HÂZIRA KARŞISINDA

Nedir bu sû-ı tecellî, nedir bu baht-ı siyâh?
 Nedir bu seyl-i husûmet, nedir bu savlet-i şer?

Nedir bu millet-i mazlûme vü yetîmenin âh
Mukadderâtını terketmeyen şeâmetler?

Karıştı buğz u garaz maksad-ı hamîyyetle;
Vücûdu başka taraflarda ayn-ı hayr u hayât
Ve mahz-ı feyz olan âzâdegî-i matbûât,
Bu elzemîyyet-i kat'iyye, sû-i niyyetle

Başında memleketin âdetâ belâ oldu..
Bu seyl-i mefsedet, Allah esirgesin, bir gün
Yıkıp harâb edecektir bu muhterem yurdu.
Yazık bu illet; insâf edin, biraz düşünün:

Garaz, müşâteme, hakd ü hased, zırâr u zarar.
Bu muydu mâ-hasal inkılâb-ı ferhunde?
Vatan hadîka-i cennet-nümâsı üstünde
Yeter bu bâd-ı semûm, elverir bu tayfûnlar.

Sadâ-yı gayz u nifâkıyla kalb ü rûha verir
Bütün cerâid-i yevmiyye hiss-i istikrâh;

Hemen umûmunun en sâde vasfı: Çirkindir.
Zavallı mülk-i mübârek, zavallı mülk-i tebâh.

Kânûn-i evvel 1327

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

E.V., s. 22-23.

UÇURUMUN KENÂRINDA

Ey hâkin en güzel yeri, ey mâder, ey vatan,
Ey adn-i sînesinde hep ecdâdımız yatan
Hakkıyla sevmiyor seni gâfil çocukların;
Hakkıyla sevmiyor; ve fakat korkarım yarın
Bir darbe-i şuûn ile anlar bu gafleti;
Vîcdân ü ihtisâsına târî dalâleti,

Şerr-i nifâk u haktı bu ervâh-ı gâfile
 Anlar... Fakat ne çâre ve hayfâ ki nâfile
 Bir ye's ü ıztırâb-ı nedâmetle çırpınır.
 Milletlerin, nifâk u husûmet mezârıdır.

Efsûs evet, dirîğ evet, eyvâh evet seni
 Ey enbiyâ mevâlidî, me'vâsı, medfenî,
 Biz lâyıkiyla sevmiyor, ilân-ı şânına
 Candan yürekten etmiyoruz cehd ü i'tinâ
 Ey kıta-i mukaddese, hâk-i mukaddesât,
 Ey zât-ı kibriyâya nazargâh-ı iltifât,
 Koynunda ey Zebûr ile Tevrat'ı saklayan
 İncil'e menzil, âlem-i Kur'ân'a âşiyân,
 Târîh-i âdemîyyetin en yaşlı vârisi
 Beyt-i hüddâ ve ravza-i kudsiyye hârisi,
 Osmân serîr-i şânı, Yavuz taht-ı haşmeti,
 Ey Barbaros'la Köprülüler sahn-ı himmeti
 Ey, Midhat'ın mücâhide sahrâsı, meşhedi,
 Yüz kavmin ey matâf-ı kadîm ü müebbedî,
 Ulvî bir inkılâb-ı mübârekle âleme
 Hayret veren bîkâ' u bilâd-ı mükerrerme,
 Ey mâder, ey vatan, seni biz fıkır ü kalb ile
 Sevmiş, siyânet eylemiş olsak, bugün bile
 Âciz şikeste-per düşerek kaldığın siyâh
 Girdâb-ı ıztırâbın içinden çıkarsın... Âh

Ey münkesir yürekleri hâlen ve âtiyen
 Endîşe-i selâmet-i milletle titreyen
 Genç ihtiyâr adamlar, ey ervâh-ı fârika,
 Düşmenle bir muhârebe, ihvânla tefrika:
 Filvâki' işte memleketin derdi pek girân,
 Lâkin bu böyledir diye bir ye's-i bîkerân
 Şâyed dökerse zehrini a'sâb-ı himmete
 İsâl eder felâketi aksa'- fecâate
 Geçmiş değil zamân tedâvîsi illetin;
 Kâfidir ittifâk-ı samîmîsi milletin.
 Bî-şübhe cidd ü cehd ile devlet rehâ bulur;
 Mâder vatan muhabbet ü hürmetle kurtulur.
 Yüksek ses, âteşin ü haşîn bir lisân ile
 Çarpın bütün hakîkatî her sem'-i gâfile:
 Devlet bugün mehâlik-i azmi içindedir;

Lâkin hülûs-ı niyyet olur def'a muktedir
Mebnâ-yı mülk ü milleti sarsan gavâili.

Gayret ne hâl-i acze atar hasm-ı sâili,
Neymiş uluvv-ı himmet ü niyyât-ı hâlise?
Lâzım değil, uzaklara gitmek.. Trablus'a
Bakmak bu feyz-i mu'cizi idrâk için yeter.
Heyhât! Uzak değil diyorum, sanki bî-haber...
Eyvâh uzak.. Uzak sözü hattâ yakın kalır.
Yâdiyla rûh-ı kavmi derin bir firâk alır.

Bir bu'd-ı bî-nihâye ki.. Gûyâ ki âhiret
Evlâd-ı cân-ı sipârına yardım, müzâheret
İmkân ü ihtimâlini bizden hemen bütün
Nez'eyleyen bu bu'd-ı elîmin, sorun bugün
İhsâs-ı cân-ı hirâşını ondört kol ordudan.

Ey şöret-i şecâati bir dâstân olan
Arslan yürekli ordu, bahâdırılar ordusu,
Her hâle rağmen işte hudûdlarda korkusu
Birçok mehîn emelli hükûmâtı sındıran
Her dem muzaffer ordu, cüyûş-ı gazanferân
Siz anlatın: Sizin kadar aslâ bugün, yarın
Hiç kimse duymamış, duyamaz harb-i hâzırın
Şekl-i garâbetindeki kahr ü merâreti.
Siz söyleyin: Gazâyı veyâhud şehâdeti
Nimet sayar ve ister ararken kazanmamak,
Îsâr-ı hûn-ı hasm edecek yerde ağlamak
Top, gülle karşısında refik-i silâhını
A'dâya karşı memleketin bir cenâhını
Pâ-beste, bî-müdâfaa, meyyâl-i inhidâm
Görmek ve hiç muâvenet-ey rabb-i intikâm-
İmkânı bulmamak... Ve uzaktan pür-infiâl
Yumruklarıyla boşluğu dövmek... Nedir bu hâl?
Harb etti, yaktı, yaktı, fakat altı yüz sene
Osmanlı kavmi çatmadı harbin bu cinsine.

Elbette bir muhârebe denmez bu harb için:
Bir şerzeme koskoca bir kavm-i zâlimin
Beyninde bir mücâdeledir, bir düellodur;
Maglûb, İtalya gâsıbı şaşkın zellî odur.

Bir harb-i hak-bedest ise gâlib ve ser-bülend
Bir levhadır bu, hârika-zâ, kibriyâ- pesend.

Rûhun semâda, Kartaca'nın rûh-ı a'zamı,
Hem ağlıyor ve hem de bu levh-i muazzamı
Ey düşmenin yeminli adüvv-i mübâreki
Alkışlıyorken ümmete anlat ki söyle ki:
Himmet büyük, mukaddes ü'müncidir ittifâk;
Tâûn-ı inkirâzıdır ümmetlerin nifâk...
Anlat ki: Sonra gözyaşı boş, nevha nâfile.
Bir fıdye-i necât olamaz bazı kan bile.

Midilli 5 Kânûn-i evvel 1327

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

S.F.,C.42, S. 074, 22 Kânûn-i evvel 1327, s. 175-176.

E.V, s. 11-16.

SÎMÂ-YI RÛHUM

Her tenezzüh ve her müsâmereden
Yeni bir râbitayla ayrılarak
Reh-güzârımda her tesâdüf eden
Hüsn-i mümtâza âşık ü müştâk,
Dâimâ böyle âşinâ-yı hayâl,
Geceler gurbet-i âzmâ-yı firâk,
Gündüz âvâre-i kelâl ü melâl,
Her zamân peyrev-i muhâl olmak,
Her güzel yüzde, her hakîkatte
Hep o rûyâyı görmek isteyerek,
Her tecellîyi kalb-i san'atte
Bir hayâl-i ba'ide kalbetmek:
İşte sîmâ-yı rûhumun ezelf
Ve müebbed hutût ü eşkâli

feilâtün mefâilün feilün

(fâilâtün)

(fa'lün)

Muhîr-i Mesâî, C.1, S. 7, 15 Kânûn-i sâni 1327, s. 8. (Hıyâbân'dan alınmış.)

ŞARKI

Bir reh-i nâ-reftedir aşkınla pûyân olduğum
İntizâm-ı kâkûlündendir perîşân olduğum
İltifât-ı handedendir böyle giryân olduğum
İntizâm-ı kâkûlündendir perîşân olduğum

Rûhumun iklim-i sevdâsında pür-'itr-ı seher
Sünbûlistân-ı hayâlinden gelen bir bâd eser
Olmadım beyhûde ben şeydâ-hayâl, âvâre- ser
İntizâm-ı kâkûlündendir perîşân olduğum

fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

Şehbâl, Y.2, S. 47, 1 Şubat 1327, s. 457.

BU DA ÖYLE

Pür-hande çiçekler, dereler şevk ile çağlar
Hicrinle bu rûhum fakat öksüz gibi ağlar
Süslense de hep renk ile ahenk ile dağlar
Rûhum yine hicrinle bir öksüz gibi ağlar

Sensin bana cânân u cenân, cân ü cihân sen
Her şeyde 'ayân sen, yine her yerde nihân sen
Fânî bana bir ömr-i müebbed yaşatan sen
Sensiz bana rûhum gelir öksüz gibi ağlar.

mefûlû mefâilû mefâilû feûlün

Şehbâl, Y.2, S. 47, 1 Şubat 1327, s. 457.

HÜSN-İ MÜNTEŞİR

Melâl-i hüsn ile hüsn-i melâlin en bâkir
Bir imtizâc-ı pür-âhengi rûh-ı eşyânın
Bugünkü hâlet-i hüsnünde titriyor gibidir.
Muhîr-i rûhum olan bir cihân-ı hülyânın

Semâya, nâ-mütenâhîye, sermedîye giden
Derinliğinden uzaklardayım... Fakat ben de
Gülümsüyor, büyüyor, titriyor ve hep senden
Bir iltimâ'-ı hevâ, bir terâne, bir hande.

Evet, bugün bu samîmiyyet-i tabîatte
Seninle mahrem ü hem-sohbetim; fakat hiç ben
Sezâ-yı lütfolacak bir sevâb u tâ'atte
Bulunmadım.. Ve senin safvet-i cemâlinden

Bed'îalarla müzeyyen bahâr-ı arz u semâ
Zavallı rûhum için bir cemîledir diyemem
Hayır.. Fakat niçin- ey bir hayâl olan sîmâ
Güzelliğınle güzelleşmek istemiş âlem.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

Rûbâb, S.4, 16 Şubat 1327.

Temâsîl, s. 53-54.

İTİRÂFA DOĞRU

Tab'an sükûna mâilim; az çok gürültüden
Kalbim hemen tevahhuş eder, rûhum incinir.
Rûhumda sanki, kalbimi o siteminde titreten,
Pek nazlı bir çocuk henüz ancak günûdedir.

Red görmemiş, sitemlere aslâ alışmamış
Bir tıfl-ı nâzenîn gibiyim; bir azarlayış,
Bir nazre-i muâheze mecrûh eder beni.

Lâkin tabîatım bu kadar pür-hicâb iken
Hayretteyim hakîkaten, akşâm ne oldu, ben
Bilmem nasıl cesaret edip dest-i nermini

Lerzân u müctenib, fakat öptüm... Benim yine
Beynim tutuştu, terledi cebhem, şakaklarım..
Mahcûb ü muhteriz dokunurken dudaklarım
Dest-i beyâz u nermine, dest-i semînine

Duydun mu, ey perîsi bu iklim-i hurremîn,
Hummâ-yı iştîyâkını rûh-ı remîdemîn?

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

S.F., C.42, S. 1084, 1 Mart 1328, s. 414.

YİNE HÂMİDİYYE NÂ-HÜDÂ-PESENDİNE

Ey pâ-yı azmi sâha-i târîhi kat' ile
Ey nâm ü yâdı sağken esâtîre müntekil,
Alkışlayan bugün seni yalnız vatan değil,
Şehnâme-hân-ı himmetin a'dâ-yı dîn bile

En zinde rûhusun bu cihâd-ı mukaddesin;
Hayret-res-i cihân olan azminde dâim ol..
Hakkın likâ-yı mâtemi gülsün de, titresin
Her gün sadâ o sadme-i topunla Akropol

Milyonca hetk ü mahvedilen arz u cânın âh
Etmektedir hayâlî bugün ilticâ sana.
Parmaklarıyla 'gösteriyor câ-be-câ sana

Birçok bilâd-ı zulmü heyûlâ-yı intikâm...
Açsın başında fevz ü zafer dâimâ cenâh,
Olsun muîn, cihâdına mevlâ-yı intikâm

İstanbul 6 Mart 1328

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

E.V., s. 48-49.

DÜŞMAN DONANMASI ADALAR DENİZİNDE

İsterse tâ kıyâmete sürsün bu keşmekeş,
Her sîne bir hisâr-ı hasîn, hasn-ı üstüvâr,
Bir kal'a,bir beden ki binâsında yirmi beş
Nesl-i şecâatin kanı var, üstühânı var.

Feryâdı bekleriz ne hirâsân, ne muhteriz;
 Hasmın sadâ ve sadme-i topuyla kalbimiz
 Kuvvet bulur, çelik kesilir, korku bilmeyiz,
 Her çehre bir takallüs-i zucretle müşmeiz,

Her cephe pür-fütûr ise, ey hasm-ı muzmahil,
 Elbet bilirsin işte bu ye'sin, tehevvrün
 Bâriz birer nişânesidir.. Korkudan değil.
 Hâin sefâininle sevâhilde hep görün;

Müstahkem olmayan bu bilâd u mevâkî'i
 Yak, yık... Hamiyyetiyle telâff eder yarın
 Bir millet az zamânda harâbî-i vâkî'i
 Osmanlılık budur: Yıkılan âşiyânların

Enkâz-ı inhidâmı binâ-yı hamiyyetin
 Tahkîm eder civârını, tarsîn esâsını.
 Hâin, ya, sen? Bu küngüre-i sermediyyetin
 Zîrinde aks-i dağdağa-i indirâsını

Çok geçmeden duyar işitir gûş-ı gafletin..
 Dört beş kol ordun işte o çöllerde derbeder;
 Bir berk-ı intikâmı da Rabb-i adâletin
 Bir gün gelir donanmanı ihrâk u mahveder.

Ormanların bütün cavelân-gâh-ı eşkiyâ;
 Yağmaktadır bilâd u sahârîne her zamân
 Seyyâl ü sâil, âteşin tel'în-i kibriyâ.
 Umkunda bazı bazı o bir şekl-i hâd alan

Müzmin ve dâimî recefât-ı tezelzüle
 Sathında ihtilâc-ı azîm-i sefâletin
 Her dem merâfik olduğu, meşhûn-ı hâile
 Topraklarında çeşm-i hafâ-bîni ibretin

Âtîni keşfeder; senin ey kavm-i کشتنی
 Âtina, Kalabra, شرکولا نوم Pompei'de hep
 Vâzih görür, ayânen okur ser-nüviştini
 Teyîd-i inhitâtına bir, beş değil sebep:

Kalbinde sâde بورجيانك hûn-ı nahsi var,
 Kornelya mürdedir, مسالينى zinde dâimâ;

Sâhib değil sana hâkim Neron, Sezar,
Mâtemde «Sen Piyer» gülüyor Banco di Roma

Bir fikr-i sermedî-i ilâhîye âşiyân
Ma'bedler, emr-i hürmet eden ilm ocakları,
Her dinde muhterem ve mukaddes kucakları
Etfâl-i şîr-hâra penâh-ı celîl olan

Mâder ve dul ve hasta kadınlar, ve onların
Muhtâc-ı şîr ü şefkati etfâl-i bî-haber,
Pîşinde yalnız ağlanacak hastahâneler
Pâmâl-i zulmün oldu umûmen... Uzak, yakın

Hiçbir zamân bugünkü kadar ma'şer-i beşer
Cellâd elinle, kâtîl ü cânî elinle âh
Düşmüş ve batmış olduğu mintan kızıl, siyâh
Girdâb-ı gadr ü vahşete, ey kavm-i levs ü şer,

Düşmüş değil... Bak işte cihân hûn içindedir.
Haydûd şakî demem sana. Zîrâ cebel veyâ
Çöllerde yol ve baş kesen eşhâs ü eşkiyâ
Nisvâna ihtirâm eder, etfâle yol verir.

Ekmek verir, marîza gider bir devâ arar;
Ta'zîm eder maâbid her dîn ü mezhebe
Ey Hazret-i Mesîha mesîh-i muazzebe
Gûyâ bugün perestîş eden kavm-i nâ-bekâr,

Olmuş cinâyetinle mükedder ve şerm-sâr
Her ferde rahm ü şefkati emreyleyen Yesû'
Yaptıkların yarın sana elbet eder rücû'
Olmaz hebâ figân-ı yetîm, âh inkisâr.

Bir devlet-i azîmeyi, en bî-müzâheret
En kimsesiz vilâyeti her gün veleh-füzûn
Bir gayret-i bülend ile sarsan bu memleket
Elbet yaşar... Ve ömrü uzundur, uzun, uzun.

Midilli 10 Nisan 1328

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

E.V, s. 17-21.

NERDESİN

Ne oldu, neredesin âh ey ferîşte-i enfes?
 Gidince sen bu gülîstân-ı ihtisâs u heves
 Solup bıraktı hayâtımda hep dikenlerini.
 Ben ayrılıkların en makderet-şenliklerini
 Birer birer denemiş, gülşen-i telâkîden
 Mükerreren bu beyâbân-ı hicre düşmüşken,
 Bu ıztırâbı bu hummâ-yı gurbet-âgîni
 Hayâtımın bu kadar gamlı kimsesizliğini
 Tahattur etmiyorum.. İftirâk-ı cân-sûzun
 Bu, hüzn-i ye'se varan bir melâl-i rûz-efzûn.
 Demek bu tecrübegâh-ı kaderde eşvâkın
 Evet bu maskıt-ı rûh-ı beşerde ezvâkın
 Hudûdu varsa da âlâm-ı ömre pâyân yok;
 Senin melâl-i firâkıyla inledim birçok.
 Evet senin bana öğretmiş oldğun hicrân
 Bu başka türlü bir âfet, bu başka bir hüsrân.
 Kadınlığındaki te'sîr-i sâhirâne bugün
 Nasıl değilse bir icâbı sâde bir hüsnün
 Bu gam da bir güzelin hüzn-i iştîyâkı değil...
 Bunun tahammülü pek güç, devâsı pek müşkil.
 Tebessümünde, hırâmında, hâl ü kâlinde,
 Bütün hüviyyet-i pür-şî'r ü bî-misâlinde
 Kalemle vasfı muhâl öyle bir sihir var ki;
 O bir vahiy gibi sarsar şuûr u idrâki
 Ve her güzelde bulunmaz, hüsün kadar nâdir.
 O hâlin en küçük, en sâde vasfı enfesdir.
 Tahatturuyla döner beynim, âteşim çoğalır;
 Bütün havâssımı bir ra'se, bir kıyâmet alır.
 Ben i'tirâf edeyim- fazla bir cesâretle-
 Ki 'âşıkım sana pek başka bir muhabbetle

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

Rûbâb, S.14, 19 Nisan 1328, s. 142.

TEVFİK FİKRET BEY'LE HASBİHAL

Kânûnu yıkıp bâb-ı kavânîni kapatmak
Ey Rabb-i gazab! Hem de şakîler talebiyle,
Memnûn oluversin diye bir kirlî kabîle
Osmanlılığın rûhuna bin tefrika atmak:

Ben bilmiyorum, sen bunu bildir neye doğru?
Da'vâları fâsid, ve tasavvurları muğlak,
Mantıklarının hepsi birer «kizb-i muhakkak»,
Vîcdânları ağrâz ile, emrâz ile memlû,

Maksatları udvân ile kîn, zulm ile şerken,
Tefsîri ve tefsîr-i acîbiyle serâpâ
Efkâr-ı umûmiyye-i âlem nazarında
Bir memleketin heyet-i îmânî düşerken,

Zulmette kalan millet-i âvâre-ümîde
Bir mev'ıza, bir va'z-ı ilâhî gibi, cidden
Yüksek ve mübârek sesinin tavr-ı edebden
Bir hutbe-i levm olması farz olduğu halde,

Ey milletimin «şâir-i şâyeste gurûrû»
En gür değil, en ince sesin çıkmadı, heyhât!
Haklıysa da, bir lahza edip gayzını iskât
Vîcdânına sor, hangisi «Doksan Beşe Doğru?

«Ey bir dem-i rûyâ gibi geçmiş kara günler » (*)
Yok, bir dem-i rûyâ değil onlar.. Kara, müdhiş
Yıllardı ki tâ kalbimizin umkuna girmiş
Âlâmını hâlâ kanayan rûhunuz inler.

Ey avdete âmâde duran kapkara eyyâm,
Karşımda heyûlâ-yı zebânîsiz ümîdin,
Hürriyet ü milliyetin en kirlî ve hâin
Ellerde eder baht-ı siyeh-fâmını ifhâm.

* 95'e Doğru (Tevfik Fikret)

Şâir, vatanın düşmeni bin şahs-ı habîsin
Nebât u mesâîsi bugünden bile mahsûs...
Ferdâ, neler ihzâr ediyor millete?.. Efsûs
Vîcdân-ı muazzeble karîben göreceksin.

Zâten hısımen matmahı, bîçâre ve öksüz
Bir milleti dâhilde de bin vartaya ilkâ,
Kânûn-i Esâsîye, ve vîcdâna, ve Hakka
Alçakça ve haydûdca taarruz ve tecâvüz:

Ey şâir-i işkeste-hayâl, işte asıl bu
Doksan beşe, Doksan beşe, Doksan beşe doğru.

Midilli Temmuz 1328

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

E.V., s. 36-38.

OĞLUM MÛNİS'E

Ey hissimin ufukta açan vird-i semâ-fâm
Ey rûhumun üstünde uçan hande-i gülgûn,
Bir hâlin eder kalbimi âlâm ile meşhûn,
Bir vaz'ın olur fikrime bir cennet-i ârâm.,

Bî-tâb-ı ta'ab ömrümün-ey ömr-i ukûbat-
Feryâdı, tekâzâsı, şikâyatı, enîni
Eşvâk-ı huzûrunla, derin gizli, derûnî
Bir nağme olur, nağme-i şûkrân-ı münâcât

Sen mihr-i vefâsın.. Ve düşer sanki peyâpey
Hem-reng-i ufuk gözlerinin her nazarından
Rûhumdaki mâtemlere bir sâye-i nisyân.

Bir handen eder bin keder-i ömrü telâfî,
Gürbüz çocuk, ey şî'r-i emel-zâ-yı hayât, ey
Sâkin ü hazîn yurdumun âşûb-ı latîfî

Midilli 12 Ağustos 1328

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

İctihâd, C.4, S. 85, 19 Kânûn-i evvel 1329, s. 1885.

YİNE O SÂKİTE-İ DÜRÂDÜRA

Ey bî-bedel muhâtaba-i şâir âşinâ,
 Ey bî-vefâ muhibbe-i zâtü'l- mehâsinim,
 Her nâz ü ihtirâzına, hâin sükûtuna,
 Nisyânî iltizâmına rağmen, bugün senin
 -Kalbinde olmasam da- hayâlinde sâkinim.
 Çâlâki-i güzârîşi baş döndüren sinîn,
 Sevdâmı sanki anlamayan rûh-ı şûhuna
 Er geç tahassüsât-ı eseften nişâneler,
 Semâ-yı dil-rûbâna da, ey hüsn-i rûşenâ,
 Lâ- yenkatı' hutût-ı herem nakşedip geçer.
 Biçâre kalb 'âşık u'aşk ihtiyâcının
 Elhân-ı ihtisâsına artık ne bir cevâb,
 Artık ne hüsn ü kâmet-i zî-ibtihâcının
 Pîşinde bir nigâh-ı perestîş, ne bir hitâb...
 Yalnız benim; evet yine yalnız, bugün
 Bîgâne bir nigâh-ı tehekkümle gördüğün
 Pâkîze hislerim ve samîmî şiirlerim
 Meşhûn-ı hüzn i sıhhat o zamânlarda dâimâ
 Bir hâher-i melâl olacak sevdiğim sana.
 Sen şimdi ıztırâbıma hep gül, ben inlerim;
 Birgün fakat bu sûrûd-ı garâmımı
 Tehnâ vü hüzn-i hasrete me'va odanda, sen
 Gözyaşlarıyla dinleyeceksin... Muhassesen
 Hemser ü gam-kûsâr edecek yâd ü nâmımı.
 Destimde son nemîka-i şûh u mu'attarın,
 Göz yummadım 'azâb-ı firâkınla bak yine...
 Gün doğdu, hâba vardı perî-i şafak; yine
 Mihrâb-ı hasretimdir o mahmûr ufukların

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

Şehbâl, Y.4, C.3, S. 60, 1 Eylül 1328, s. 228.

ZEYL

Bilmem bugün ne hissediyor rûh-ı şâirin
 Gördün mü? Ey bu mülk-i kalîl-ü-mefâhirin
 Cidden büyük, hakîkaten âzâde şâiri,
 Gördün mü kalbe, fikrete, vicdâna her biri

Bir müfteris-i behîme hücumuyla saldıran,
 Gûyâ yeminli, sözde vukûfuyla ortadan
 Hep seyyiâtı ref' u izâleyle dâhilen
 Kânûn sükûn idâresi tesîs için gelen,
 Hâriçte bir siyâset-i pür-şân u zî-şeref
 Temîn için vücûdu zamân, mâni-i şeref,
 Ezcümle bir nüfûz-ı siyâsiyle müştehir
 Bir âkilin riyâseti altında, muktetir,
 Bî-kayd-ı fırka, tecrübe görmüş, idâreli
 Dünyâ kadar büyük, daha bilmem ne, hâsılı
 Bir misli yok, ve yokluğa elyak hükûmeti
 Gördün bu hey'et-i vükelâ-yı husûmeti;
 Yükseldi âşiyân ki elbet bu hûy u hây;
 Duydun.. Ve bin teessüf ü hayret ki dörtbeş ay
 Senden ne bir hitâbe, ne bir ses, ne bir enîn..
 Bir samt-ı gayr-i kâbil-i idrâk içindesin..
 Irşâd için bu devr-i dalâlette kavmini
 En gür sesinle hutbe-i ta'zîr ü levmini
 Çok bekledin.. Ne ses, ne sadâ... Dâimâ sükût!
 Devlette hep sükût.. Velâ-yenkati' sükût.
 Kânûn, sükûn, idâre-i meşrûta, adl ü hak?!.
 Artık yeter bu ma'bed ü mihrâbı taşlamak.
 Kâfî mukaddesâta bu bühtân-ı serteser..
 Ser-tâ-be-pâ-yı memleket âteştedir, yeter..
 Kâfî bu itisâf ile tasfîh-i itisâf,
 Artık biraz da sıdk u hakîkatle ittisâf
 Elbet yeter bu hâile... Bir dest-i nûr ü nâr
 Birgün bu kanlı maskeyi yırtar ve parçalar..
 Zâten bu günde ümmet-i mazlûme bilmiyor
 Fark etmiyor değil.. Bunu hattâ avâma sor,
 Saysın yegân yegân o vücûh-ı denâeti;
 Döksün nedir zamîrî, zamîr-i şenâati:
 Hâinliğin, hafıyyeliğin türlü türlü;
 Vîcdân-ı kavmi, gençliği fikr ü tahassüsü
 Boğmak, bitirmek isteyen ervâh-ı muzlîme
 ∴
 Dâhilde hep muhâseme, hâriçte melhame..
 Yok yok ne söyledim, ne demek hâriç (Ey kader
 Afv et, bu yolda gafleti düşmân da afveder),
 Dârü'l-hilâfe az daha pâ mâl-i hasm iken,
 Etrâfımızda toplanın îsâr-ı mevt eden

Tarrâka-i nevâibi mâtemle simsiyâh
 Âfâk-ı pâyitahtını dövüp inletirken âh
 A'dâya karşı bizde hep îkâz-ı gayz u kîn,
 Tahrik-i intikâm edecek yerde, milletin
 Feryâd-ı infîlîni, vâveyl-i derdini
 Tehdîd ü habs ü nefy ile, birçok şakî, denî
 Elleri, cânîyâne vesâitle câ-be-câ
 Susturmak isteyen, ve beş on günde koskoca
 Bir kavmi acz ü sû-i idâreyle en şenî
 Bir gaflet ü gurûr ile haksız, girân, fecî
 Bir kahra, bir hezîmet-i hûnîne uğratan
 Herkes desin ne derse- mehî'n, hâin-i vatan
 Bir zümre-i zalûm ü cehûl...

Ey kızıl, alîl

Vicdânlarında toplanan en kirli, en seffî
 Ağrâz u ihtirâs ile gayz u husûmetin
 En nâ-hak intikâmı melekî ve milletin
 Hergün mukaddesâtına, her gün hayâtına.
 Hergün hukûk u müktesebât-ı necâtına
 Kâsd ü tecâvûz eyleyerek almak isteyen
 Hâinlerin hükûmeti, elbette âtiyen
 Millet sorar (Ve hak ile adlî'n kitâbını
 Yırtmaksızın) bu zulm-ı azîmin hesâbını.
 Ey re's-kâr-ı millete çökmüş gürûh-ı şer,
 Düşnâm ü intikâm-ı zamândan hazer, hazer!
 Etmez teehhür ân-ı hesâb u ikâbı çok..
 Hiç sizde gerçi zerrece vicdân azâbı yok;
 Vicdân azâbı yok... Fakat er geç, bu âşikâr,
 Vicdân azâbı var, size zindân azâbı var.
 Körler, sağırılar işte görüp duydu, bildi ki
 Efâl-i seyyieyle bu mülk-i mübâreki
 Mahvetmek istiyorsunuz... Ammâ zavallılar,
 Çok geçmeden bulur sizi sarsar,yıkar, yakar
 Hakk'ın sihâm-ı la'neti, halkın aleddevâm
 Kalbinde kök salıp büyüyen hiss-i intikâm

İstanbul Teşrîn-i sâni 1328

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

E.V., s. 39-43.

BEKLEDİĞİMİZ DONANMA

Ey Akdeniz, güneşli müzehher sevâhilin,
 Encüm-feşân leyâl-i bülend ü muhayyelin,
 Enfâs-ı pür-şemîm-i bahârânı hâmilin
 Bir nefha-i emel gibi şeffâf esip gelen
 Rûzgârların, ve her biri bir lâne-i hevâ
 Emvâc-ı nağme-kârın, o ulviyyet ihtivâ
 Mahmûr ufukların ve bütün rûh-ı dilberin
 Yıllarca etti kalbimi mahrem derin derin
 Bin nağme-i garâm ile; ey bahr-i âşinâ
 Elhân-ı aşk u his yeter artık, bugün bana
 Mâzî o leyl-i râz u hafâdan gelen sesin
 Destân-ı pür-mefâhir-i ecdâdı söylesin.
 Edvâr-ı şân-ı milleti naklet, terennûm et;
 Âtîye karşı hâl-i hazînden teellûm et.
 Anlat hayâl ü rûhuma geçmiş zamânları,
 Yâd et medâr-ı fahrın olan kahramânları.
 Anlat ne ihtîşâm u şehâmetle dâimâ
 Sînende mevc ururdu livâ-yı şafak-nümâ
 Anlat şu mâl fûshatın üstünde Barbaros,
 Turgut, kılıç, piyâle gezerken, ve bâhusûs
 Kavga, akın zamanları, a'dâya muntazır
 Şâhin bakışlarıyla süzerken, hayır hayır
 Kartal nazarlarıyla delerken ufukları,
 Düşmen sefârindeki deryâ çocukları
 Anlat ne hisseder, ne yaparlardı? Söyle âh,
 Anlat nasıl geçirdi biraz lerze-i siyâh
 Efsûrde rûhlarından o şaşkın kavâfilin.
 Anlat büyük donanma geçerken, sevâhilin
 Çûşân olan hayât-ı huzûr u sürûrunu,
 Bir milletin muhikk u muvaffak gurûrunu.
 Anlat nasıl bu rûyet-i pür-nûra re'fetin
 Anlat nasıl füyûz u ganâimle serteser
 Meşhûn olup dönerdi muzaffer sefineler,
 Anlat nasıl serîr-i bülend-i hilâfetin
 Zill-i emân ü emnine eyler de câbecâ
 Kışverler iltihâk ile dâverler ilticâ.
 Heyhât! Bir de şimdi bütün bî-huzûr u hâb,
 Mehcûr ü bî-müdâfaa, makhûr-ı ıztırâb

Sâhillerin hayât-ı tahammül-güzârını,
 Mâtemle aczin âh ü enîn-i niyâzını
 Yüksek sesinle söyle bu âzân-ı gaflete...
 Cûş et, köpür, bağır... Bu rahâvet, bu zillile
 Gelmezse bir netîce, ve kat'î, ve pek serî,¹
 Âsârı karşımızda duran mâzi-i fecî
 Ehven kalır mesâib -i ferdâya nisbeten...
 Yok yok, bir olmaz, olmayacaktır geçen, gelen
 Mâzîde her ne olsa kusûr u günâhımız,
 Sensin sen, ey deniz, yine ancak penâhımız...
 Üstünde gürleyen gazab-ı mâderânedan
 Âgûş-ı mâderâneye hep ilticâ eden
 Bir kimsesiz çocuk gibiyiz.. Nâdim-i günâh...
 Çok çektik, elverir bu cezâlar, bu simsiyah
 Vîcdân azâbı elverir, ey kulzûm-i sefid
 Biz senden olmadıksa meded-hâh u müstefid,
 Biz bilmedikse kadrini yıllarca nâdimiz
 Affet güzel deniz, bizi affet büyük deniz,

Artık sonundayız bu sukûtun, bu yokluğun..
 Pek eski âşinâ-yı maâlisi olduğun
 Albayrağın temevvücû çok geçmeden yine
 Yıldızlı, mâi hâreli, yıldızlı sînene
 Tersîm eder hamâsete âid ne levhalar!
 Rûhun bu bayrağın yine aksiyle hep güler.

Tîmsâl-i şân-ı milleti ey dâimâ emîn,
 Her dem, mutâ'u muhterem ebhâr-ı âlemin
 Enginlerinde gezdirecek zırhlı kalalar,
 Ancak biter sizinle bu bitmez fecî'alar,
 Ancak sizinle avdet eder, müstakarr olur
 Osmanlılık gurûru, ve âtf için huzûr.

Beyoğlu Kânûn-i evvel 1328

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

S.F., C.45, S. 1168, 10 Teşrîn-i evvel 1329, s. 567.

E.V., s. 80-84.

**«Hâmidîye Sûvârîsi»
KAHRAMÂN RAÛF BEY'E**

**«Hâmidîye kruvazörünün mersâ-yı
dersaâdete muvâsalatı vesîleyile**

Ey Barbaros'la Turgut'a şâyeste bir halef,
Ey münhasif hilâle bugün hâle-i şeref,
Sultân selîm-i evvelin evlâd-ı himmeti,
Ey hâl-i pür-fütûrun ümîd-i selâmeti,
Ey kurretü'l-uyûn-ı tesellîmiz esselâm!
Bîçâre kalb-i ümmeti eden zalâm
Berk-ı mübîn-i cehd ü cihâdınla sıyrılıp
-Etmektedir yerinde sürûr-ı zafer hübûb,
Dünyâ beğendi toplarının savt-i ra'dini;
Etsin Hüdâ gazâ-yı zafer zây-i sa'dini
En şanlı en feyizli fütûhâta Fâtîha.
Ey himmet-i bülendine ilhâm ü sâniha.
Hayrân kalan yiğit, daha yüksel, mübârek ol..
Bir milletin rehâ yoludur tuttuğun bu yol..
Hem milletin rehâ yolu hem kehkeşân-ı şân.
Ey pâ-yı azmi zirve-i târîhe yaklaşan
Arslan yürekli oğlu budur teşettütün,
Pîşinde işte Barbaros'un, Turgut'un bütün
Târîhi cebhe sevde-i tebcîl ü beht eden
Şehrây-ı ihtifâli-açılmış müebbeden.
Tâ kalb-gâh-ı düşmene düşsün her attığın
Mermî-i âteşin... O şafak-sâye bayrağın
Yer yer huçeste zeyline yüz sürsün Akdeniz.
Senden adûya darbe-i katiyye bekleriz.
Âfâk-ı harb ü darbe atıl mutmain, metîn..
Ey şimdi arkasında bütün mülk ü milletin
En hâr ümîdi, kalbi ve kalb-i teessürü
Teşyî' eden, duâlar eden kahramân, yürü!
Müşkil, girân vazîfeni teshîl eder Hüdâ,
Bir kıt'a-i vatan duruyor bak vatan-cüdâ..
Muhtâc-ı himmetindir o bî-kes cezîreler.
Tahlîse bir küçük sefer-i gayretin yeter.
Ettikçe sen şinâver-i ebhâr o rû'yeti
Bekler başında Rabb-i Raûfun siyâneti.

Ey nâ-Hüdâ-yı muhterem, ey rûh-ı bî-hirâs.
 İlk önce git Midilli'yi düşmenden et halâs.
 Târîhimizde vardır onun başka kıymeti:
 Zîrâ Midilli Barbaros'un cây-ı neş'eti,
 Zîrâ Midilli pîr-i bülend-iktidârının
 Kehvâre-i mübârekidir.. Kalmasın sakın
 Korsanların eyâdi-i zulmünde ser-nigûn.
 Heyhât evet melîke-i deryâ-yı nilgûn
 Korsan, şakî elinde, edânî elindedir.
 Git heykel-i hurâfe-i Yunânı kır, devir
 Git durma.. Sen ve hepsi cesûr arkadaşların
 Allâh-ı zû'l-celâle emânet, gidin varın.
 Tahlîs edin cezâir-i bahr-i sefîdi hep.
 Bir milletin ümîd-i karîb ü baîdi hep
 İtmâm-ı rezminizde, yed-i azminizdedir.
 Milyonca kalb-i derd ü elem, rûh-ı münkesir
 Çeşmân-ı intizârını dikmiş bugün size..
 Her müjde-i zafer, bize bayram, düğün bize..
 Bir mâtem-i amîk u umûmiyle çalkanan
 Bî-kes ü muztarib vatan, âzürde-dil vatan
 Şükrân-güzâr-ı gayretinizdir... Pür-ihizâz
 Elleri eyliyor size Haktan zafer niyâz.
 Siz her zamân muzaffer olun.. Her gün Akdeniz
 Olsun mesîre-i galebât-ı cedîdeniz.

Bursa 8 Kânûn-i sâni 1328

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

S.F., C.45, S. 1162, 29 Ağustos 1329, s. 423.

E.V., s. 44-47.

HÜRRİYET-İ EBEDİYYE TEPESİNDE

Geçen yıl işte bu gün-sanki bir asırdan uzak
 Evet geçen senenin böyle bir gününde yine,
 O şanlı ordu şu kırlarda bir geçit yaparak,
 Bu sâha benzemiş en zinde bir düğün yerine.

Geçit, manevra ve harp: İşte askerin, ve bütün
Kanıyla asker olan Türk'ün en büyük düğünü..
O ihtifâli uzaktan selâmlamıştım o gün;
Fakat bu gün ben o levh-i bülendi, âh o günü

Yerinde fikr ile pür-mâtemim.. Ve giryânım.
Ne oldu, nerde o âsâr-ı ihtişâm ü sürûr?
Ne oldu ordu, benim nerededir o sâ mânım?

Ne oldu rûhumu imlâ eden huzûr u gurûr?
Yazık! Demek yapacak sâde şimdi birşey var:
Bu türbeden ve o târîhimizden istiğfâr.

Fakat bu hâileden ders-i ibret almazsak
Ne sûd olur kuru tövbeden, nedâmetten?
Bir intibâh-ı samîmile kurtulur ancak
Vatan yarın bu ağır, kahkarî hezîmetten

Hayâtımızda geçen günlerin mesâibidir
Hazırlayan, yarının nekbet ü saâdetini;
Hayât-ı ferd ile kavmin hayâtı bir gibidir,
Çeker sonunda muhakkak cezâ-yı gafletini.

Benim bu kahr ile sarsılmamış ve artmıştır
Metânetim, hevesim, azm ü cehdim, îmânım...
Bütün sizin de vatandaşlarım, ey ihvânım

Sebât ü azminiz eksilmesin ki, kîn-efşân
Silâh-ı sa'y ü metânetle mutlakâ alınır
O mest-hûn husemâmızdan intikâm-ı vatan

Beyoğlu 11 Nisan 1329

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

E.V., s. 52-54.

ORDU

O bir yek-pâre, yek-dil kitledir sarsılmaz ayrılmaz;
Reh-i غرمنده mecmû'-ı cihân toplansa hiç yılmaz.

İtâattir, kanâattir ona telkîni her asrın;
Nedir dünyâda bilmez farkı bir külbeyle bir kasrın.

Selfîm-i Evvel'in rûhundan almış sermedî mâye:
Teâlî-i vatan, te'yîd-i İslâm en büyük gâye.

Livâû'l-hamd-i İslâm önde, Kur'ân, re's-i hürmette;
Durur, yâhud yürür hep zir-i şehbâl-i hilâfette.

Cihâdü'l-lâha me'mûr olduğundandır ki vicdânı
Muhât-ı kibriyâ, olmuş muhîr aksâ-yı ummânı

Hasîs, endîşelerden rûhu yüksek, kalbi âlîdir;
Vatan sevdâsı, millet aşkı, dîn hissiyle mâlîdir.

O susturmuş taraf-gîrâne tekmiî ihtilâfâtı;
Uzaktır kışlasından tefrikayla fırka âfâtı,

Vatan, nöbet çalar gûşunda destân-ı musâfâtı
Mükâfât intizâr etmez... Onun yalnız mükâfâtı

Büyük bir hazz-ı vicdândır, ve düşmândan öç almaktır;
Bilir yalnız ki: Mülk ve dîn için ölmek yucalmaktır.

Şu Balkan Mekteb-i harbinde tahsîl etti öğrendi
Ki en ulvî mükâfât işte ancak kendidir, kendi.

Onunçin rütbe: Gâzîlik ve son mansıb: şehâdettir;
Nefer yâhud kumandan bunda hem-hiss-i rekâbettir.

Kıyâmet kopsa aslâ hizmet etmez hâin âmâle;
Eder bez-i tüvân ancak gürûh-ı hasmı pâ-mâle

Bilir: Hırs-ı siyâsiyyâta düşmek, ihtirâsâta
Muîn ve âlet olmak bir kemin-gâh-ı mucâzâta

Sukût etmektir, alçalmak, ve kirlenmek ve bitmektir.
Onun hülyâsı: Düşmânlardan istirdâda gitmektir.

Hilâlinden cüdâ düşmüş perîşân mülk-i İslâmı...
Mübeşşerdir bu yüzden gâlibiyetlerle encâmı.

Beyoğlu Mayıs 1329

mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

E.V., s. 57-59.

VÂLİDEM İÇİN

Siz, ey şeffîk u rahîm, ey huçeste vâlideler
Ki mihr-i şefkatiniz nûr-ı tesliyet serper
Hayât-ı âilenin fecr-i inşirâhı gibi
Mukadderâtımızın leyl-i hüzn ü yâsına da,
Ey anne kalbi ki servet veyâ sefâlette
Ziyâfet-i samedâniyyenin nigâhı gibi
O aynı kuvvet ü re'fetle ma'şer-i beşerin
Ser-felâketi üstünde pür-vakâr u berrîn
Parıldayan ebedî kevkeb-i asâletsin,
Bu kâinât-ı tahassürde âh evet mahzâ
Gurûbunuzla, gurûbunla yâd u rûhumuza
Çöken zılâl-i melâlin, zılâl-i pür-ye'sin
Bir intibâ'-ı siyâhıyla her saâdetin âh
Olur lezâizi telh, ibtisâm-ı şevki tebâh.
Başımda mâtemi ey haşr-ı ızırâb ederek
Nigâh-ı âfili yâdımda ağlayan mâder,
Girye hâk-ı hayâlde dâimâ, yer yer
Açan şükûfe-i hicr ü fenâyı besleyecek.
Bu köhne âlem-i mâtem, bu kâinât-ı elem
İçinde, her gece, hergün bu rûh-ı bîçârem
Bütün huşû'u, bütün hiss-i hürmetiyle gelir
Durur medîne-i yâdında muftekîr ü gamîn...
Bu leyl-i hüzn ü sefâlette yâd-ı pür-rahmin
Bir âşiyân-ı keremdir, ziyâdır, ekmektir.

mefâîlün feilâtün mefâîlün feilün

(fa'lün)

Şehbâl, Y.5, C. 4, S. 75, 1 Mayıs 1329, s. 49.

BİRAZ TESELLİ

Ey intikâm-ı semâvî, ey intikâm-ı ilâh!
Şakîlerin dokuz aydır Muhammed ümmetine
Havâle ettiği kâtil, denî, ve kanlı silâh
Teveccüh eyledi encâm o eşkiyâya yine.

Boğazlanan, yakılan, arzı çiğnenen halkın
Dimâ-i nâ-hakı nâmûs-ı ma'delet-hâhı
Umulmadık kadar az bir zamânda işte bakın
Getirdi cûşa o ummân-ı gayretu'l-lâhı
Bu muztarib vatanın kalbi şüphesiz şimdi
Sevinç ve belki biraz tesliyetle darbândır
Fakat bu haz ve tesellî hemen söner, kararır:

Evet gönül bu tesellîyi senden isterdi.
Sen almalıydın ey Osmanlı seyf-i nâ-kâmı
Bu rûhumuzda taşan intikâm-ı İslâmı.

Beyoğlu 29 Haziran 1329

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

E.V., s. 55-56.

ORDU EDİRNE YOLLARINDA

Bu yol dikenli, bu yol tehlikeyle mâlîdir;
Fakat bu gün sana bir gâye-i hayâldir
Ve pek kolay yetişilmez kemâl-i âmâle,
Kırar azmini teşyî eden sadâ, dinle:
Hilâl ü necm ile târîhin ağlayan sesidir...
Zafer bu nevhaların bestekâr-ı handesidir.
Şitâb-ı azmine mâni ne varsa çiğne, devir:
Ve dâimâ yürü... Menzil, o adn-i zâyî'dir.
Evet ne varsa güzergehte hâil ü hâil
Devir ve çiğneyerek geç.. Ve olma hiç kâil,
Değil rucûa ve hattâ tevakkuf eylemeye..

Edirne işte bu gün gâye, münferid gâye,
 Edirne işte bugün Ka'be, Ka'be-i nâmûs
 Evet yolun Lüleburgaz'da-Ey dem-i menhûs!
 Düşüp kalan şühedâ nâş-ı târümârıyla
 Bütün bütün dolu, hep set edilmiş olsa bile
 Tereddüd etme ve bas, çiğne, Geç... Bir ân-ı fütûr
 En ewel onlar için sermedî ukûbet olur.
 Yarın muzaffer ü şâdân Edirne Kal'asına
 Livâ-ı sâkıt-ı Osmânı sen dikip de yine
 Ufuktan ufka Selîmiyye'den olunca vezân,
 Bütün büyüklüğü ilân eden sadâ-yı ezân,
 O dem, cerîhası eyvâh o ceys-i münhezimin
 Ki piş-gâh-ı melâlinde Rabb-i müntakimin
 Derîn derîn kanayıp sızlamaktadır hâlâ-
 Bulur sükûn ü tesellî, bulur devâ vü şifâ
 Edirne ayn ü vatan kalb-gâh-ı ümmettir;
 Edirne toprağın üstünde adn-i himmettir.

Beyoğlu 6 Temmuz 1329

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

E.V., s.62-64.

RÛYÂDAN RÛ'YETE

Münevver bir hayâl, âfâk-ı ilhâmımdan eksilmez;
 Mûkevkeb bir sûrûr-ı sermedî rûhumda hep çağlar..
 Nedir yâ Rabbi, vicdânımda hiç pâyân nedir bilmez
 Bu serbâzâne hülyâlarla şeydâyâne sevdâlar?..

Evet, bir bâd-ı mevzûn-ı hayâlât ü tahassûsle
 Benim tehzîz edilmiştir garîb, âvâre gehvârem..
 Çocukken ben henüz, bir mâzi-i hülyâ teneffûsle
 Vücûd almıştı etrâfımda gûyâ başka bir âlem.

O mâziden müşekkel âlem-i şî'r ü serâirde
 Bir istikbâle mahrem, bir hayâl-i dûra aşıkıdım.

Derin, glgn Őefkatler, leyl-i zâhir, fecr-i nâirde
Bütün titrerdi ilhâmıyla yâd-ı nağme-âbâdım.

Der-i dârü'l-harâm-ı hüsne ben vaz'-ı cebîn ettim,
Tahassrler terakkublarla imrâr-ı sinîn ettim

Yanımdan geçti bir gün bir kadın, bir tayf-ı eflâkî
Evet bir tayf-ı ulvî, bir heylâ-yı münevver ki

Temevvüc-bâz-ı mevzn kâmet-i berceste endâmı
Eder bin hy, raksettirir çıldırır ilhâmı.

Bakıp bildim ki Yâ Rabbi, o rhu'l- hüsn-i hilkattir;
Ve timsâl-i hayâlim Şimdi artık bir hakîkattir.

mefâîln mefâîln mefâîln mefâîln

Yeni Turan, S.1, 8 Temmuz 1329, s. 15.

YİNE HEP SEN

İcâz-ı dehâsıyla yaratmış seni sâni':
Gördüm ki bugün sendedir iklîl-i bedâyi':
Bir sâyesidir nâsiyenin mihr-i sa'âdet..

Çeşmin bana gösterdi bir iklîm-i tahayyül;
Şi'r-i lebin edvâr-ı esâtîr-i muhabbet-
Blbllerinin rhunu hâmil yeni bir gl

Dendânına hayrân dr-i nâ-sfte-i ummân,
Hep dürr-i Aden gerden-i berrâkına müştâk..
Heyhât o omuzlar, ve o kollar ve o pistân
Bir heykele kalb olsa eder mermeri intâk

Ey kâmet-i berceste baş döndüren âfet,
'İtrın bana dâüssıla-ı sîne getirdi..

Sînende alır bir samedî şekl-i hakîkat
Bir cennet-i gümgeştin o rûyâ-yı ba'îdi.

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

Büyük Duygu, C.1, S. 10, 10 Temmuz 1329, s. 172.

SERÂB-I TÜRÂB

Evet bu toprağın altında saklıdır diyorum
Bir âsumân-ı bekâ, bir cihân-ı ârâmiş,
Ebedî bir tulû'-ı müstakbel...
O kibriyâ-yı muazzam, bu gîr u dâra bedel,
Bu seyyiâta mukâbil o yerde va'detmiş,
Bize bir zindegâni-i ma'sûm.

Bu i'tikâd ile rûhum tenevvür ettikce
Muhayyelemle o cennetler inkişâf ederek,
Ebediyyet şehirleriyle dolar

Benim mesâfe-i müstakbelimde boşluklar.
Ve ufuk u cebhe-i hülyâmı fırka fırka melek
Koşuşur hâlelerle tetvîce.

Fakat hayâlimi ihyâ eden bu nûrânî
Ümidi söndürüyor ba'zı bir hübûb-ı şükûk.
O zamân ben, asırların tenhâ
Terâküm-i ebedî-i zılâli altında
Çöker çöker duyarım böyle kimsesiz, metrûk
Kabrimin sermedî enînlerini

mefâîlûn feilâtûn mefâîlûn feilûn
(fa'lûn)

feilâtûn mefâîlûn feilûn
(fa'lûn)

İctihâd, Y.4, C.3, S. 75, Ağustos 1329, s. 1657.

RÛH-I MÂZİYE TUHFE-İ TEKRİM

Berk-ı gül eder belki rûh-ı âlini tasvîr,
Bülbül, edemez savt-ı emel-sâzını tanzîr.

Bâkirken alıp râyiha-i sünbül ü takdîr
Etmiştir o nûkhetle senin zûlfünü ta'tîr.

Beyhûde gidip Hızr aramış âb-ı bekâyı
La'lindir o te'yîd-i hayât eyleyen iksîr.

Rûhumu senin mihr-i garâmındır eden hep
Bir lem'a-i i'câz ile ferdâları tenvîr.

Ettin bana bir aşk-ı pür-ilhâmı sen ilhâm,
Sen aşkıma ettin samedâniyyeti tebşîr.

İhsâs eder eshâr-ı bahârân seni kalbe,
Mehtâb eder ahzânını vicdânıma takrîr.

Reftârının âhengini tasvîre yetişmez
Hûrîleri raksettiren elhân u mezâmîr.

Ben bir gece hem sohbetin olsaydım, alırdı
Bir şekl-i hakîkî o hikâyât-ı esâtîr.

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

Yeni Tûran, S.3, 8 Ağustos 1329, s. 42.

DAĞ BAŞLARINDA

Pâyımda meşher açtı tabîat, mehâsine;
Kartallar âşiyânları fevkındeyim yine.
Yaz kış dumanlı başlarının-muhtefî, ayân-
Âvâre yıldırımları hiç eksik olmayan
Dağlarla bir hüdâ-yı te'âlîdedir başım;
Zulmetlerin perîsi olan zühre yoldaşım.
Seyyâhı olduğum sarı, mor, penbe, pür-hayâl
Sahrâların hudûdunu teşkîl eden cibâl

Karlarla müstetirdir... O kühsâra her zaman
 Baş döndüren derinliği cây-ı sücûd olan
 Heybet-nümûn, muhavvef uçurumlarda gölgemin
 Meşhûd olup gezindiği lâkayd ü mutmain.
 Daldım bu karlı ve buzlu cibâlin zılâline...
 İntâk-ı samt eden bu zılâl-i mülevvene,
 Sâkin buhayrelerde ve pür-lahn-i inzivâ.
 Irmakların revân-ı melûlünde dâimâ
 Tehzîz-i râz eden bu ukûs-ı adem-revân
 Takrîr eder menâkıb-ı mâzîyi bî-zebân
 Yıldızların, şihâbların, keheşânların,
 Fevâre-i kamerden akan çağlayanların
 Ulviyyet-i münevvere-i rûhu bendedir.
 Kim görse şimdi heykel-i zî-rûha benzetir
 Merkûz evc-i şâhika a'sâr nâmına
 Mâzîlerin terâne-i râziyla âşinâ.
 Kühsâra çarpılıp kırılan dalgalar gibi
 Hülyâma serpilir mevecât-ı menâkıbı
 Müşfik tabiâtin ve bütün-ı güzesteşenin
 Ömrüm yürür gider bütün âzâde-i sinîn;
 Yâdım yaşar tabiâtin ve edvâr-ı hissini
 Rûhumdadır semâ-yı leyâlin mehasini.
 Pehnâ-yı sâkitinde bir âvâz-ı âşinâ
 Bir sermedî neşîde-i ilhâm okur bana;
 Menşûr-ı fikr ü yâdımı mihrâk eder yine
 Müstakbel-i dühûr ile mâzî-i ezmine
 Rûhum duyar ki: Kalb-i tabiâtte müstetir
 Şehrin muâbid-i samedâniyyesinde.
 Hisseylerim ki nâmûtenâhî avâlimi
 Raksettiren kuvâ-yı ma'âlîyle kalbimi
 Tehzîz eden muharrikin üssi'l-esâsı bir..
 Hâklîğim biter ve başım şemse yükselir.
 Meşhûn-ı i'tilâ, olurum ben de nâgehân
 Bir peyk, bir sitâre ve bir müstakbel-i cihân,
 Ecrâm-ı âsumânı yakından selâmlarım
 Onlardır en vefâlî, kadîm âşinâlarım.

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

İSTANBUL

Bu iklim-i sünûhâtın, bu me'vâ-yı bahârânın
 Bu rûyâvî ve müstesnâ mûhît-i hilkat-ârânın
 Huzûzât-ı gam-âgîniyle ta'zîbât-ı nûşîni
 Gelir bir dem ki ifrâtıyla, cismânî ve ruhânî,

Bırakmaz tâkât u tâb artık a'sâb-ı harâbımda
 Ve titrer hep uzaklardan gelen sesler rûbâbımda:
 O esrâr ihtivâ sesler ki eş'âr-ı tabiattır,
 O ekdâr âşinâ sesler ki enfâs-ı sûkûnettir.

Hayâlim muttasıl meczûb olur sihr-i müsâfâta
 Ufuklardan demâdem dinlerim bir nağme-i davet..
 Fakat bilmem ne cennettir, bu hüsn- âbâd-ı ulviyyet

Nasıl bir sermedî mihrâb-ı hayrânı nümâyânım,
 Nasıl bir mavtın-ı hûlyâ vü aşkımdır ki ben hattâ
 İçinden çıktığım gün nâdimim, bedbaht ü nâlânım

Cihangir Eylül 1329

mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Utârid, C.1, S. 10, 20 Mart 1335, s. 150.

İctihâd, C.4, S. 84, s. 1857.

GAZEL

Takdîs-i mehâsin ezelf mezhebimizdir:
 Âvâregi-i aşk ebedî meşrebimizdir.

Her sahn-ı temâşâ bize bir cây-ı tettebbu'
 Ma'mûre-i san'at, müzeler mektebimizdir.

Göklerde temâsîlimiz olmuş mütersim
 Bir cîs biziz; Zühre bizim kevkebimizdir.

Ankâ-yı ekâlîm-i hayâlât u hevâyız,
 İlham-ı Hüdâ peyk-i sürûd-ı lebimizdir.

Bir hüsn-i mücerredde bütün rûh-ı mehâsin
Misbâh-ı tesellîmiz; enîs-i şebimizdir.

Biz menba'ı ser-çeşme-i hîçîde muazzam
Bir nehr-i şûûnuz ki adem mansıbımızdır

mefûlû mefâilû mefâilû feûlûn

İctihâd, C.4, S. 82, Teşrîn-i sâni 1329, s. 1811.

RÛHUM BİR HÛKÛMDÂR-I SÂKITTİR

Ey hayâlimde yâd-ı hicrânı
Leb-i lâlîmde ism-i nâzânı
Ağlayan hüsn-i pür-fürûğ u haşem,
Bu tahassürle rûh-ı bî-çârem
Tâc ü tahtından ayrı düşmüş olan
Bir hûkûmdâra benziyor nâlân.
Her nigâhında, her hitâbında
İltifâtın veyâ itâbında
Beni bir saltanat kucaklardı.
Sende yüz dil-rübâ kadın vardı.
Saçların tâc-ı ihtîşâm-ı garâm,
Nâsiyen bir hazîne-i ilhâm,
Gözlerin pür-fürûğ-ı mihr-i hayât
İki bahr-ı muhîl-i hissiyyât,
Dehenin bir cezîre-i yâkût,
Ki muallâ ketâib-i melekût
Penbe bahr-i seffîd-i hilkatten
Sadefîn elleriyle saydedilen
Dürer-i şâhvâr ü mevzûnu
Hıfz için bir hazîne yapmış onu.
Gerdenin hüsn-i bî-tenâhîyi
Muhtevî ma'bed-i ilâhîyi
Buse-gâh-ı perestîş etmek için
Asılıp kaldığım semîn, sîmîn
Bir sûtûn, bir amûd-ı nûr idi o,
Samedî cennet-i huzûr idi o
'İtr-ı gül-reşki rûha neşe veren
Reng-i nesrîni aklalan sînen.

Benzemez her figânda feryâdım:
 Bak melîkem nelerden ayrıldım.
 Gizli kalsın fakat bu âh ü figân,
 Korkarım 'aks-i ıztırâbından
 Hep bu feryâd-ı hasret-âbâdın
 İncinir yâd-ı hande mu'tâdın

feilâtün mefâilün feilün
 (fâilâtün) (fa'lün)

Şehbâl, Y.5, C. 4, S. 87, 1 Kânûn-i evvel 1329, s. 287.

BEN BÜYÜYİYİM DE

Evet oğlum bu gördüğün yerler
 Ki hıyânetle öldü gitti tebâh
 Ki bugün düşmân ellerindedir âh,

Yine hiç şüphe yok ki avdet eder,
 Sa'y ü gayretle, 'ilm ü irfânla
 Bitmeyen bir hulûs-ı vicdânla.

Her çocuk rûh-ı safvetinde, yarın
 Büyümek, milletin felâketine
 Bâ'is-i esbâbı anlamak, vatanın
 Hâdim olmak celâl ü şevketine:

En samîmî, en âteşîn bir emel
 Bir mukaddes akîde olmalıdır..
 Kurtulup hep bu hisle müstakbel
 Bir gün a'dâdan intikâm alır.

Üsküdar 6 Kânûn-i ewel 1329

fâilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

E.V., s. 68-69.

REFİKA-İ MUKADDEREM

-O Hayâl-i Girîzân'a-

Şüphesiz ben de henüz bilmiyorum
 Ki bu âvâre hayât-ı mahrûm,
 Hangi bir kalb-i tesellî-kârın
 İştirâk-ı darebânıyla yârın
 Bir şifâ, bir şefakat, bir dârû
 Bir tesellî bulacak... Her gün bu
 Rûh-ı bîçâremizin zulmetde
 Bekleyip durduğu fecr-i hande,
 Hangi bir şâhikadan parlayarak,
 İncilâ-bahş-ı hayâlât olacak.
 Belki hiç görmediğim bir sîmâ;
 Belki birkaç seneler hülyâma
 İhtizâz-âver-i âmâl olarak
 Beni ma'nâ-yı nigâhıyla uzak,
 Başka, nâdîde bir ufk-ı sehere
 Âşinâ etmiş olan bir çehre...
 Belki bir defa görülmüş, belki
 Meselâ kırdâ gezerken bir iki
 Muhteriz, gizli nazardan sonra
 Bende bir hâtıra-i his-ârâ
 Bırakan, yâhud o gün yâdımda
 Leyl-i nisyânla, o leyl-i yeldâ
 İle örtülmüş olan bir mahlûk...
 Belki, kuvvetlice bir belki, çocuk,
 Dest-i nermîni oyuncakla dolu,
 Kısa entârili, çıplak kollu
 Bir çocukken daha, nârfın ince,
 Gördüğüm, sonra zamân geçtikce,
 Muhtelif hâlet-i rûhiyyemle
 Hiss-i pâkîzesinin bî'l-cümle
 Safehâtında ve ânâtında
 Bir şiir bir yeni reng-i sevdâ,
 Bir tesellî, yeni bir mevce-i his
 Bulduğum çehre-i hülyâ-mûnis.

Bu çehrelerden evet kudret-i mukaddesenin
 İrâde ettiği her hangisiyse, bîgâne
 Ya âşinâ, bana bir gün gelip de:

-«İşte senin

«Refîkanım, ve hayâtım hayât u tâlî'ine
«Refâkat eyleyecektir: seninçin artık iyi
«Fenâ mukadder olan neyse böyle hepsinde,
«Saâdetin de, sūrûrun da hüzn ü ye'sin de
«Senin şerîken, enîsen, refîkanım»

dediği

Zamân, o sâde refîkam değil, ve ma'sûkam
Ve mülhimem, ve perestîde-i hayâlimdir

∴

Sen ey ferîşte ki çeşminde bir temevvüc-i gam
Benim kıyâmet-i şî'rim, benim zevâlimdir,

Bu kalp o hilâtin üstünde dâimâ nâlân
Bir ihtizâz-ı muhabbetle titredikçe, senin
Hayâl ü hâtıran incinmesin bu küfrândan.
Bu bir kusûr-u kabâhat,hâyır maâsînin

Azîmi, küfr-i kebâir de olsa, mâdem ki
Bu en zararsızı, hattâ, günâh-ı kalbînin
Bu en müffîdi ve ma'sûmudur, ve ey sen ki

Uluw-i hilâtin, enmûzec-i mekârimisin,
Ziyâ-yı afvını îsâr edersek elbette
Melek kadın, bu cebî'n-i siyâh-ı ma'siyete.

feilâtûn feilâtûn feilûn

(fâilâtûn) (fa'lûn)

mefâilûn feilâtûn mefâilûn feilûn

(fa'lûn)

Temâsil, s. 17-20.

DONNA LOUDVİKA ALTIERİ'YE

I

Dudaklarından uçan bir sūrûd-ı mühtezzin
Muhayyilemde kalan aks-i safvet-âgîni
Düşündürür bana hülyâların derinliğini;
Uzakta seyrederim bir penâh-ı nağme-gûzîn:

Bulur mûsâyer-i nûrunda rûh bir parlak
 Ve muattar mazalle-i ârâm;
 Ooh! Rûhumda başlamış mutlak
 Bu hercûmerc-i tahassûsle bir hayât-ı garâm.

Şevâhikindeki ezhâr-ı pür-tarâifden
 Sehâbeler leb-i enhâra şemmeler götürür;
 Cebellerinde birer lerziş-i tahayyüldür

Sitâreler gibi tehzîz-i şâiriyyet eden.
 Eser muhîf-i besîminde bir hevâ-yı bahâr:
 Tenessümünde de bir nağme-i terennûm var

II

Semâ-yı şâm o kadar mübtesim ü mühteze'dir
 Ki zanneder gören âvâre bir cihân-ı gurûb,
 Yavaş yavaş edecektir muhîf içinde hûbûb.
 Uzakta çamların üstünde muhteff, zâhir

Sehâbeler süzülür sâye-i müzehherine;
 Ve mor, derin, mütelâtim bir akşâm eshârın
 Tenessümâtını bir leyl-i sâf ü seyyârın
 Karıştırır koyu, seyyâl penbeliklerine.

Biraz evvel girîv-i cûş-â-cûş
 Şimdi bir mev'id-i visâl-i hamûş.
 Derin denizlerinin mevce-i pey-â peyine

Âşinâdır temevvüc-i ecrâm;
 Ooh, rûhumda başlamış mı yine
 Bu herc ü merc-i tahassûsle bir hayât-ı garâm?

III

Sühâ ve Zühre'ye âid hayâtı tahyîle
 Şebâbı sâik olur, leyle-i mukammireyi
 Saran ve dolduran esrâr-ı samt u tenhâyî.
 Onun hayâli onun hüzn-i hâtîrâtıyla

İçimde sevgilerin en duyulmamışları var;
Günün hayâtı şebistânda eyleyince üfûl,
Nücûm-ı zâhireden sanki bir ferîşte nüzûl
Eder de kalbimi dest-i muhabbetiyle ovar.

Kevâkibim şeb-i hicrânda derbeder dolaşır..
O bir perî-i menâtık- neverd-i sevdâdır,
Ki ihtizâz-ı sadâsında şûh-u pür-safvet

Bahâr-ı Garbın öterken hadîka-i şafakı,
Nazarlarında okur bir neşîde-i davet
Sorant denizlerinin mûsikî-i âfâkı.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

*S.F., C.19, S.475, 6 Nisan 1315, s. 98. («Madmazel L.A.» adı ile yayınlanmış.)
Temâsil, s. 27-32.*

HÜSN-İ MA'SÛM

Ben hüsnünü îsâl için aksâ-yı kemâle
Ettim yine âtî-i mehâsinde seyâhat;
Sîmân o çocukluktan uzaklaştı; hayâle
Benzer gibi bir hâl ile, pür-şî'r ü nezâhat

Bin şekl-i bedâyi'le hayâlimde gezindin....
Ma'sûm u nezîh, etmedi bir an bile pââmâl
Ulviyyet-i hülyâmı o süfliyyet-i âmâl.
Sîmâ-yı hayâlini düşünmek bana Hind'in

İklîm-i bahârında, kevâkible mukammer,
Mehtâb ile hem-kevkebe-i safvet-i hâver
Bir leyli behîştîde dolaşmakla mûsâvî

Timsâl-i melâik gibi yâdımda gezersin;
Maklûb-ı me'âlî olur, ey hüsn-i mehâsin,
Hissimde de her meyl-i maâsî vü müsâvî.

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

Temâsil, s. 47-48.

LİNA VAN DER NOTT

Zamân olur ki derim böyle kendi kendime ben:
Onun güzelliğinin şî'ri bir terennümdür:
Zamân olur ki rücû' eyleyip bu fikrimden
Derim ki: Câzibe-i hüsnü bir tebessümdür.

Muvaffakiyyetinin neşesiyle bazı vakit
Kadınlığından uçan bir nigâh-ı aşk-engîz,
Hüzünlü, gölgeli bir tavr-ı sâde vü sâkit
Gönülde bir yeni hülyâ-yı râz eder tehzîz,

Terâne, hande, nazar, vaz'u hâl-i müstesnâ
Fürûğ-ı hüsnünü tezyîd için hakîkatte
Birer vesîledir, izhâra bir bahâne, Lina;

Ve dest-i nâzik ü şûhunda sihr-i sanatte
Meâl-i hüsnüne bir şî'r-i bî-nihâye verir...
Evet güzelliğinin rûhu bî-tenâhîdir.

mefâîlûn feilatûn mefâîlûn feilûn

(fa'lûn)

Temâsil, s. 71-72.

HEMSER-İ HEVES

Her meylime, her hissime bir başka hayâlin
Luhhâza-i çeşmânı nigezbân-ı şagaftır;
Bir başka kadın sînesi bir mehd-i sadeftir
Rûhumdaki, fikrimdeki ummân-ı leyâlin

Gencîne-i ka'rındaki her lû'lü-i aşka
 Bir çehre benim rûhuma rûhuyla muvâfık,
 Bir diğeri yâdımdaki sîmâyâ mutâbık;
 Âgûşuna muhtâc olan âmâl ise başka.

Sensiz, ve o bîgânelerin bârid elinde
 Bilmem ki ne hülyâda, ne sevdâda, nasıldım;
 Ben gerçi hayâtın bu riyâz-ı emelinde

Çok sînelerin nûkhet-i şûhuyla bayıldım,
 Lâkin bugün, ey hâkime-i zevk-î hayâtım,
 Sînende gıdâ-yâb-ı emeldir hevesâtım.

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

Temâsil, s. 75-76.

SAMİMİYYET-İ SEVDÂ

-Bir tablo için-

Derin bir gök, bulutsuz, sâf ufuklar,
 Yeşil bir bahr, onun zîrinde vâdî;
 Saâdet-yâb-ı âzâdî vü şâdî
 Kadınlar, kızlar, erkekler, çocuklar.

Yaşlılar, bî-haber, memnû, ser-âzâd-
 Hayâtın zevk-ı ma'sûmânesiyle..
 Husûl-ı şevke herşey bir vesîle
 Siyeh toprak safâ-bahşâ, safâ-zâd.

Yaşarlar, bî-haber, mes'ûd u ma'sûm,
 Lezâiz-çîni sahrânın, bahârın;
 Emeller, hırslar gamlarla mesmûm
 Büyük bir zindegî-i târumârın

Değildirler şu hiç bitmez tükenmez
 Kuyûd-ı ihtiyâcâtıyla muztar,
 Durur her lâneninn fevkinde mühtez
 Bahâristân-ı rengîn ü muattar.

Bir evc-i ma'nevîden her dem eyler
 Peyâm îsâl o kartallar cibâle;
 Ufuklardan yağar şelâlelerle
 Güzellikler, tebessümler, seherler.

Bu tasvîr-i esîrî oldu rehber
 Hayâlâtımla ettim geşt-i sahrâ;
 O sahrâlar yaşar yâdımda hâlâ
 Ki bir çok demler olmuşum seferber.

Geçerken toplamış gûyâ bu timsâl,
 Seherlerden, şafaklardan bedâyi';
 Geçen bir asra eyler fikri îsâl
 Ki şâyândır desem hûrî-i mevkî'

Tefekkkür-sâz-ı hülyâdır gözünde,
 Tahayyürlerle, rûh-ı leyl-i sahrâ;
 O ikîfmin derin bir gündüzünde
 Bedîd olmuş bir ahterdir bu gûyâ.

Donuk bir zıll-ı sevdâ hüzne tâir,
 Tavâf-ı rûh eder bir leyl-i bîdâr:
 Semâ peymây-ı a'mâk-ı mekâbir
 Benim ma'nâ-yı bahtımdan haberdâr.

mefâîlün mefâîlün feûlün

Temâsil, s. 127-129.

YİNE O

Bir bulutsuz semânın ufka yakın
 Bir kenârında hûzn-i rûh-ı şebi

Ağlayan gizli bir sitâre gibi,
 Çeşm-i mahmûrunun derîn, dalgın

Bî-tenâhîliğinde bir girye,
 Titreyen bir ziyâ-yı his vardı;

O güzel gözlerinde mazhardı
Girye-i gam da bir tesellîye.

feilâtün mefâilün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

Temâsil, s. 159.

TEŞEVVÜŞ-İ HAYAL

Müteheyyic bir ihtisâs-ı gurûb,
Ederek ma'neviyyetimde hûbûb,
Beni âvâre eylemişti ki, siz
O perî-i mesâktır sessiz,
Doğdunuz... Pek güzel bir akşamdı,
Sanki atmıştı bir perî kanadı
Reng-i tîrâje-i bahârından
Ufk u deryâya sâye-i perrân
O gurûb işte söndü... Ben de henüz
Yaşıyor sâye-i tahassüsünüz.
Fakat ey hilkat-i perestîde,
Sizi ben görmeden, hayâlimde
Daha vâzıh gibiydi sîmânız;
Şimdi zihnimde titreyen, yalınız
Penbe bir gölge, bir bulut, bir sis..
Mübhemiyette bir tenevvür-i his.

feilâtün mefâilün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

Temâsil, s. 164-165.

Elinde bir sahîfe-i nâ-muharrir tutan
bir kadın tasvîr-i latîfini hâvî bir duvar
takvîmi kartonuna yazılmıştı.

Ey bizim ilk ve son muallimemiz,
Hep sizindir ricâlin âsârı;
Handeniz, nağme-i müellimemiz,

Bize sizden gelir.. Nihân, bâriz
Hâdisât-ı hayât u a'sân
Okuruz sizde, sizden öğreniriz

Ve şuûn-nâme-i hayât-ı beşer
 Hep bu birkaç küçük sahîfeyle
 Bî-tenâhî hayâl ü eşkâle
 Ma'kes, ânât-ı sun'a bir mahşer,

Zübde-i kâinât olan defter
 Size âid çiçekli hülyâlar,
 Hep sizin fikr ü yâdınızla dolar..
 Ve nihâyet sizinle, sizde biter.

feilâtün mefâilün feilün
 (fâilâtün) (fa'lün)

Temâsil, s. 166-167.

HACLE-İ HEVES

Berâber bu mahşer-i sevdâ, dizinde dinlensin..
 Bugün seninle müzeyyen mesîre-i hevesim;
 Bugün de sıklet-i sâ'ate karşı dâd-ı resim,
 Bu şeb de hacle-i aşkımda bir gelin sensin.

Bütün hevâsımı sermest eden bu 'itr-ı neffis
 Muhayyelemde yarın bir bahâr-ı şîr olacak;
 Başım, hazîne-i sînende böyle müstağrak,
 Saçar hayâta murassa' neşâid-i takdîs.

İlâheler gibi tâvûs-ı dâmenin gezecek
 Perî-i sânihanın dest-i ihtirâmında...
 Bu âşiyân-ı vazî'im seninle yükselerek

Melâz ü makdes-i hüsn ü garâm olur bu oda..
 Başımda rakediyor sanki encüm-i hülyâ;
 Semâ-yı rûhuma doldurdu gözlerin gûyâ.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

Şehbâl, Y.5,C.4,S.90, 1 Şubat 1329, s. 344.

FETHİ VE SÂDİK BEYLER'E

Siz ey sukût-ı fecâyî'-nümûdunun haberi
 Bir anda mâtem-i millî olan 'azîz ölümler,
 Emîn olun, gidecek, böyle dâimâ ileri
 Semâda açtığınız şâh-râh-ı 'azm ü zafer.

Evet birinci ve gâlipsiniz bu ma'rekede:
 Vazîfenin, vatanın cân-fedâ-yı şânı olup
 Bu şûre-zâr-ı fenâdan me'âric-i ebede
 O yolda çıkmış olanlar hayır değil mağlûp

O bî-vefâ vü haşîn mahmil-i suûdunuzun
 Evet yarın müzelerden birinde enkâzı,
 Yarın sükutunuzun yâd-ı cür'et-îkâzı

Fezâların daha yükseklerinde, rûz-efzûn
 Bir inkişâf-ı metânetle, mest-i cehd ü meşâkk,
 Hilâli gezdirecek bir cenâh-ı azm olacak.

Üsküdar 15 Şubat 1329

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

E.V., s. 70-71.

HASBİHÂL

Efkârı bir sükûn-ı tesliyet-nümûn ile
 Tehzîz eden ve rûh-ı mehâsin- tahayyüle
 Vüs'at veren semâ-yı şebistân-ı sâkine
 Bakmak, ve kalb ü rûhumun âheng-i şî'rine
 Mahmûr ufukların, mütebessim kevâkibin
 İnsânı bin neşîde-i şevk u şegafle bin
 Hülyâya âşinâ eden elhân-ı râzını
 Mezcetmek ihtiyâc-ı tahassüs- nevâzını
 Nûşîn bir irtî'âş ile hissettiğim zaman,
 Yâhud hüviyyetimde takâzâyâ başlayan
 Hâin, cehennemî bir ezâ-yı derûn ile

Bir çok muhâderât-ı şuûn ü cûnûn ile
 Bîçâre, muztarib bu firâş-ı yetîmimin
 Gayyâ-yı mülhikinden uzak kaçmak, oh, emîn
 Bir sâha-i fesîhada bir medfen-i günâh
 Yıldızların huzûr-ı nigâhında bir penâh
 Bir sîne-i rahîm aramak, bir de şefkati,
 Göklerde incilâ-yı şefâ'ât-ı hilkatî,
 Vicdânda bir küşâyış-ı ümîd-i nev-zuhûr
 Hissetmek ihtiyâc-ı garîbiyle bî-huzûr,
 Mahrûm-ı istirâhat u hâb olduğum zaman
 Çok defalar deniz bana bir sîne-i emân,
 Sâhil benim mesîre-i râz-ı âşinâm olur.
 Ses yok.. Huzûr-ı nâmütenâhî.. Ziyâ ve nûr..
 Yâhud zalâm içinde mükevkeb-i müşâfehât,
 Manzûme-i avâlim ü manzûme-i hayât,
 Manzûme-i sükût u 'adem: nâliş-i dühûr.
 Hiçbir sadâya benzemeyen bir nidâ-yı dûr,
 Bizzât onun sadâsı: Sûrûd-ı leb-i kader,
 Mahfî, 'ayân, neşîde-i ekvânı nazmeder.

..

Ben bir huşû'-ı rûh u tahassûsle dinlerim;
 Ondaki müfekkiremde samîmî bir irtî'âş,
 Bir şey kalır, ki belki şi'irdir. Yavaş yavaş
 Bir şi'r olur muazzeb u nâlân elemelerim.

Bir şi'r olur... Bu şi'r-i perîşân, ve her şi'ir
 Eşyânın istihâle-i âheng-i mübhemi,
 Hilkatle, rûh u râz-ı tabîatle dâimî
 Rûhun müşâfehât u te'âtî-i hissidir

Muzlim veya beşûş u münevver-i sevâhile
 Bir meyl-i pür-garâm u sûrûd-ı ümîd ile
 Çarpan ve titreyen ve sönen dalgalar gibi,

Şi'rimde bazı neşeli, bazan da pür-futûr
 Titrer, ve sonra mûnkaliib-i samt u mevt olur.
 Kalb-i tabîatın bir enîn-i müdebbeci

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

Hürriyet-i Fikriyye, S.3, 17 Şubat 1329, s. 11.

Temâsil, s. 5-8.

BAYRAĞIMIZA

Esselâm ey livâ-yı Osmânî,
Esselâm ey hilâl-i fecr- âlûd
Kî selâmlar tulû'-ı şevketini
Üç büyük asr-ı ihtişâm u su'ûd

Esselâm ey livâ-yı Osmânî,
Ey hilâl-i mükedder ü mebhût
Kî tutar mâtem-i felâketini
Üç hazîn asr-ı inhisâf u sükût

Esselâm ey hilâl-i Hak-timsâl,
Ey şuûn-dîde-i rû'yet-i İslâm,
Sana elbette gayret-i insâl,

Sana elbette hamîyyet-i İslâm
Yeni bir devr-i i'tilâ açacak..
Esselâm esselâm ey albayrak.

12 Mart 1330

feilâtün mefâilün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

Hürriyet-i Fikriyye, S.7, 20 Mart 1330 s. 7
E.V. s. 85-86.

BİR MARŞ [*]

Ey ümmet, Hak kavînidir... Bu gün dünyâda kuvvet, Hak...
Yeter yıllarca kaldın acz ü lâkaydîye müstağrak
Bahâdîrîk, muhârîplikte ecdâdın misilken bak
Nasıl çiğnendi ey Türk, efser-i ecdâd olan bayrak..
Kavî olmakla kâbil, düşmânından intikâm almak..

[*] Anadolu Hisarı Türk Gücü için.

Vatan serhadd-i kudsîsinde fırsat bekleyen kurdun
 Yamandır niyyet-i menhûsu.. Kâfî yer kesel durdun
 Çalış, kurtar ki peygamberlerin me'vâsıdır yurdun;
 Çalış, zî-kuvvet ol; Hakk-ı hayât ancak kavînidir!
 Yiğitlik an'anen, harb ü cidâl, âyîn-i dînindir.

Üsküdâr 1330

mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

E.V. s. 72-73.

BİR ÂN-I YE'S

-Ölülerime-

Bilmem kime eyleyem tazarru'

Bilmem kime eyleyem takâzâ

Abdülhak Hâmid

Yalancı Avrupa'nın, ahde hâin Avrupa'nın
 Bu gün şikâr-ı perîşân-ı ihtirâsı olan,
 Bu gün, hazîz-i mesâibde muztarib, nâlân
 Sürüklenen bu mübârek, bu kimsesiz vatanın

Ey ihtirâzına şahid ve vâkîf olmayarak
 Onun huçeste, sıcak, mâderâne koynunda
 Yatan kavâfil-i ukbâ, ketâib-i su'adâ!
 Derîn derîn uyumak, pür-huzûr-ı mevt uyumak.

Bu gird:-bâd-ı şuûnât içinde pür-lerze
 Cılız ve çıplak omuzlarla iğne iğne yağan
 Bu berf-i muzlim-i devrânı duymamak.. Ve bir ân
 Karîn-i kahr-i hayât olmamak.. Ne mutlu size!

Nedir bu pîş-i ümîdimde nâgehân manzûr
 Olan ve ka'nına mâder vatanla, ey Yezdân
 Cihân-ı akdes-i Islâmı bî-sükûn ü amân

Sürükleyen bu uğursuz, bu simsiyâh uçurum?
 Evet bu gün, size, ey sâkinân-ı hâk-i huzûr,
 Bütün merâret-i rûhumla gıpta eyliyorum.

Üsküdar Mart 1330

mefâîlün feilâtün mefâîlün feilün

(fa'lün)

E.V., s. 78-79.

MADAM CAROLİNE FURET'YE KARŞI

«Edirne'nin sukûtu» ünvânlı şiiri münâsebetiyle-

Edirne'nin, bu bizim bî-bahâ Edirne'mizin
Müte'âlf sukût-ı müellimine.
Bütün bu kavm-i necîbin nasîb-i zâlimine
Bizimle mâtem eden bî-bahâne rûh-ı güzîn,

Ey inkılâb-ı kebîrin muvakkar evlâdı,
Fesânelerle esâtîri bir hakîkat eden
"Belfor" un kal'a-i celâlınden
O şâhbâl-i hamâsetle sermedî-pâye,
Hisâr-ı hürmet-i târîhe, burc-ı âtiye
Yükselen kahramânlar evlâdı,

Edirne, oh o büyük belde-i şehîde bugün
Ba's-i ba'de'l-memâta mazhardır..
Bu bir düşün.. Ve bu sûr u sûrûr içinde bugün
Senin de hakk-ı sirişk-i mübârekin vardır.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

Hürriyet-i Fikriyye, S.6, 13 Mart 1330, s. 2-3.

MENEKŞELER

Gözlerine

Sen dizlerimde rûh-ı müekkel-necâtıma,
Ben mâi gözlerinde karanlık hayâtıma
Cûyâ iken bir ufk-ı seher-dîde, bir şafak

Enzârımız sakın
Hiç karşılaşmasın.
Sen mâi gözlerinle firâz-ı semâya bak.
Baygın menekşeler, ki tebessümlerinde var
Handenle bir karâbet-i pinhân u âşikâr,
Baygın menekşelér, ki tebessümlerinde ben
Gördüm menekşe gözlerinin hûzn ü handeden
Bir sun'-ı bî-nazîr olan ânât-ı rûhunu
Elhânla jâlelerle, çiçeklerle süslenen
Ağsân-ı terk gölgelenir... Reng-i şûhunu

Hülyâ içinde dalgalanan semt-i re'sin en
 Ulvî derinliğinden alır, süslenir, güler...
 Çeşminde görme Fâik'in umk-ı rûhunu,
 Mâtemlerin derin ve karanlık vuzûhunu;
 Yok... İstemem ki zıll-ı siyeh-rengi mahbesin
 Zî-rûh bir menekşenin üstünde titresin.

mefûlû fâilâtü mefâilû fâilûn

mefûlû fâilûn

Hürriyet-i Fikriyye, S.8, 27 Mart 1330, s. 6.

BÜLBÜLE

Kasâidin okunur levha-i tabîatde
 Garîb şâiri geldin Hüdâ'nın ey bülbül
 Neşâidin duyulur fecr-i subh-ı evvelde
 Kadîmdir o kadar handânın ey bülbül
 Abdülhak Hâmid

Ey şehin-şâh-ıkişver-i elhân
 Ey büyük şâir-i tabîat ki
 Hâkin en bî-mümâsil-i âhengi
 Sâf u berceste bir neşîde olan

Samedânî sûrûd-ı hissindir,
 Sana gelmiş ve eylemiş bî'at
 Her zamân ve zemînde her şâir..
 Tâc-dârâne 'âlem-i san'at

Nağmeden bir hediye, bir cizye
 Getirir bârgâh-ı şevketine.
 Ve fakat kendi genc-i servetine
 Nisbeten her terâne bî-vâye

Bir sadâ-yı şikeste-beste kalır.
 Hangi şâir senin kadar feyyâz
 Mûsikî-sâz-ı aşk u hülyâdır.
 Şimdi nâ-güfte bir enîn-i niyâz

Şimdi bir nâ-şinîde lahn-i visâl,
 Sonra ib'âd-ı cûy-ı tayyederek
 Sidretü'l-müntehâya yükselecek
 Gibi memdûd bir sûrûd-ı hayâl.

Sendedir hep serâir-i elhân:
Lahn-i giryân, terâne-i şâtır.
Aksi a'sâr içinde dalgalanan
Bî-nazîr-i erganûn-ı sevdâdır

Gecenin kalb-i ma'bedinde sesin.
Kuşların en küçüklerinden iken
Ey hayâl -âferîn-i âhenk en
Eski hânende-i ilâhîsin.

Vasf-ı zâtında, ey mübârek kuş,
Sözlerim pek sönük kalır, zîrâ
Pâdişâhân-ı nazm ü nesr olmuş
Kasr-ı yâdında hep medîha-serâ.

En büyük şâir, en muazzam edîb
Fikrederken senin mefâhirini
Buuluyor handân-ı şâirini
Fecr-i evvel kadar kadîm ü necîb

Fcr-i evvel kadar kadîm ü asîl!
Âşiyânın demek semâya karîb..
Ey hükümdâr-ı nevbahâr-ı iklîl
Sana şâyân değil bu nazm-ı garîb

Ben de hâlimce kemterîn ü fakîr
Armağân-ı revân u kalbimle
Geldim ızhâr-ı hiss-i tebcîle
Evet ey şehriyâr-ı gonçe-serîr,

Bu perîşân kasîdeden maksûd
Melekû's-şî're arz-ı bîa'ttır.
En büyük saltanat, masûn-ı hudûd
O meâlî-serây-ı san'attır.

10 Nisan 1330

feilâtûn mefâilûn feilûn

(fâilâtûn) (fa'lûn)

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

E.U., C.1, S. 22, 31 Mart 1917, s. 379.

HEP HİÇ

- İsmail Hamîye-

Yine meşhûn-ı heves bir şeb-i hülyâ-yı bahâr..
 Yine rûhumda onun nazre-i aşk-efşânı
 Yine şâirliğimin cûş-ı bî-pâyânı,
 Yine âşıklığımın nâ-mütenâhîliği var.

Evet ammâ bizim âmâl-i semâviyyemize
 Karşı mâhiyyet-i dünyâ buna istihzâdır?
 Kalb u rûhun samedânî, ebedî, pâkîze
 İhtisâsâtı bu toprak, bu bataklarda kalır.

Mavtın-ı mâtem ü gamdır bu vefâsız âlem;
 Ne bahârında bekâ var, ne tulûunda devâm...
 Ummadık şeyle söner nûr-ı ilâhî-i garâm...
 Bu küçük zevke mukâbil ne kadar derd ü elem!

Bazı tatmîn edemez bir hiçi sâ mân-ı cihân;
 Bazı bir sözle düşer tâc-ı bülend-i şöhret..
 Taht-ı ârâmişi milletlerinin kalbi olan
 Pâdişâhlar bile âmâc-ı melâl ü mihnet.

Gençlik.. Eyvâh o güzel saltanat bir revnak
 O da mahrûm-ı vefâ.. Hepsi ve herşey fânî.
 Ben de bilmem ki benim hangi emel dolduracak
 Kalbimin nâ-mütenâhîliğini?

feilâtûn feilâtûn feilâtûn feilûn

(fâilâtûn)

(fa'lûn)

Hürriyet-i Fikriyye, S. 11, 17 Nisan 1330, s. 3.

Utârid, C. 1, S. 14, 17 Nisan 1335, s. 213.

GÜNEŞE

Hep sen.. Bu nefâis, bu mehâsin, bu meâlî...
 Sensin bu çiçeklerdeki elvân u revâiyih,
 Kuşlardaki elhân-ı seher-gâh u leyâlî..
 Sensin bu şüirler ki olur fikrime sânih.

Hep sen.. Bu ma'âlf, bu nefâis, bu mehâsin..
 Sensin şafakın, şâm ü şebîn şevk-ı melâli.
 Mehd-i beşerin cebhe-i âlâmına sensin
 Sîmâ-yı kamerden saçılan nûr-ı tesellî

Hep sen.. Bu mehâsin, bu ma'âlf, bu nefâis..
 Sensin bu semâlardaki dîbâ-yı müzerkeş
 Sensin kürenin kalbini imlâ eden âteş;

Sensin yine kalbimde taşan nâire-i his.
 Hep sen.. Bu nefâis, bu mehâsin, bu ma'âlf,
 Ma'sûkamın idrâki yakan hüsn-i hayâli

12 Mayıs 1330

mefûlû mefâilû mefâilû feûlûn

İctihâd, C.4, S. 1047, 22 Mayıs 1330, s. 121.

HARB-İ UMÛMÎ

Habîs ü hâin emeller peyî'nde pûyânken
 O sâde zâhiri tahlîs için nihân u ayân
 Bahânelerle asırlarca irtikâb edilen
 Mezâlimin ve cinâyâtın intikâm arayan

Bir infilâkı ve tuğyânıdır bu ceng ey nâs!
 Evet bu harb, olamaz bir vegâ-yı bî-ma'nâ..
 Bu bir cidâl-i rehâ, bir cihâd-ı istihlâs:
 Cihâna zulmile hükmeyleyenlerin başına.

Bütün celâli, bütün hışm u heybetiyle yağın
 Ruûd-ı kâhire-i intikâmıdır Hakkın.
 Ve şüphesiz doğacak şevk ü revnakıyla yarın

Bu kanlı bâdirenin kalb-i ihtilâcından
Mukaddesâtı, ümîd-i hayâtı, her hakkı
Şikâr-ı zulmet-i bîdâr olanların şafakı.

Üsküdar Temmuz 1330

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

E.V., s. 87-88.

YAVUZ SULTÂN SELİM'İN KARŞISINDA

Bütün bu âlemi bir pâdişâha nâ-kâfî
Gören Selîm-i semâ-pâyenin mehîb adına
Mukârenet gibi şâyân-ı gıpta bir şerefi

Ey iktisâb ile mes'ûd olan sefîne-i harb,
Küçüktü manzar-ı ulviyyetinde Şark ile Garb;
O âfitâb-ı hilâfetti: Fikr ü maksadına

Hudûd-ı nâ-mütenâhîydi vakfe-gâh ancak..
Cihânda yoktu o hâkâna sedd-i râh olacak...
Vatan yolunda ve îlâ-yı dîn ü devlet için

Onun gözünde ne cânân, ne handân, ve ne cân.
Kıyâmı hasma müselsel kıyâmet ü tûfân,
Ku'ûdu fezy ü te'âlî bu mülk ü millet için.

Tarîk-i azm-i mülûkânesinde hiçbir şey:
Ne ihtilâl-ı asâkir, ne kesret-i a'dâ,
Ne top tûfekte mücehhez hücum-ı pey-der-pey,

Ne, çöl, ne dağ, ne büyük عقیبن nâfi'a'da
Tevakkuf-âver-i azm ü merâm olan ummân.
Eğer bulaydı ölümden beş altı yılda aman,

Burâk-ı himmeti mutlak muhîti Hind'i bile
Geçer ve âlem o sultâna bîat eylerdi.
Evet bugün o senin nâm-ı zî-celâliyle

Teşerrûf eylediğin pâdişâh-ı bî-hemtâ,
Ki her seferde serâpâ zafer-mübeşşerdi,
Değil hezîmet, o ric'at ne bilmemiş.. Hattâ

Cüyûş-ı ma'reke-ber-dûşu pür-ta'ab, bezgin?
O hep zaferle de hiç bitmeyen seferlerden
Ferâgat ettirerek pâyitahta dönmek için.

Çıkıp «Otâğ-ı Humâyûna» kurşun atmışken,
O bî-telâş: «Er olanlar gelir benimle yine,
Er olmayanlarınız varsa dönsün evlerine»

Demiş, ve at sürerek bî-fütûr atılmışdı
Sufûf-ı hasma, ve tenkîl-i hasma tek başına.
Kader, celâleti raksân-ı vecd eden bu adı

Müyesser etti, mübâhî ol, ey seffine sana.
Bu nâma karşı sebât etmemişti zerre kadar
Ne kal'alar, ne bedenler, ne burc u bârûlar

Zahîr her demin olsun bütün seferlerde
O kahramân Yavuz'un hiç yenilmemiş rûhu.
Muhîti âlemi, birçok bülend ü nâdîde

Zaferle tev'em olup gezsın âteşin nâmın,
Seninledir, yürü, yüzlerce milyon İslâmın
Bütün duâsı, bütün kalbi, kalb-i mecrûhu.

Üsküdar 4 Eylül 1330

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

E.V., s. 89-91.

MAREŞAL HİNDENBURG'A

Sen ey dehâ-yı havârîk-nümâ, o rahm-efşân
Şuûn-ı mu'cizedensin ki, âdemiyyet için

Zamân zamân kaderin adl-i kibriyâînin
Doğar meşîme-i ulyâ-yı intikâmından.

Zulûma medfen-i dûzeh-nişân, ve mazlûma
Înâyetinle bugün gülşen oldu hep «Mazurî»
Ale'd devâm olacaktır o cebhe-i azmi
Zafer perîlerinin bûse-gâh-ı tevkîri

Senin meâsir-i ulviyyetinle doldu bütün
Bu harb-i a'zamın en şânî fasl-ı târîhi;
Ve ma'bed-i zaferin beyt-i hürmetinde, bugün

Ki dâstân-ı esâtîre döndü âvâzen,
Senâ-yı şânına her lafz ü harfi mermerden
Kasîdeler bile kâfi değildir, ey dâhî.

Üsküdar 16 Teşrîn-i sâni 1330

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

E.V., s. 94-95.

FALKLAND MUHÂREBE-İ BAHRİYYESİNİN KAHRAMÂN KURBÂNLARINA

Ey Okyânûs Atlâsı'nın a'mâk-ı hafâsında
Bugün nâbûd olan cidden büyük, cidden vatan-perver
Bahâdîrlar, ki fırlar yâd-ı ulvîsinden ib'âda
Hayâlî kahramânlıklar, esâtîrî celâdetler,

Ne destânî hamâsettir ki a'dâ kaldı hayrette;
Ne âlî mazhariyyettir ki tahsîn etti onlarda
Ne müstesnâ tecellîdir ki hem-dîn olmayanlar da
Duâ-hân oldu, tebcîl etti, mâtem tuttu; elbette

Akan kanlar da kalmaz bî-nasîb-i intikâm aslâ.
Bugünden hâkim-i ebhârı almış havf-ı istîlâ.
Bugünden bahr ü ber a'dâ-yı bed-girdâra bir zindân.

Gömülmüş cism-i fâniniz o deryâ-yı semâ-fâma,
 Ve yâd-ı câvidâninizse Okyânûs-ı a'zamdan
 Büyük bir bahr-i pey pâyân olan vîcdân-ı Islâma.

Üsküdar Kânûn-i ewel 1330

mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

E.V., s. 96-97.

KAL'A-İ SULTÂNİYYE KARŞISINDA

Dest-i san'atte şimdi hep kelimât
 Olsa mermerden, olsa altından,
 Fıskırıp taşan cümlelerde hayât,
 Etse üslûba câbecâ sereyân
 Ra'd u berkiyle hep yanar dağlar,
 Bir güneş doğsa rûh-ı ma'nâya,
 Çıksa söz arş-ı sânihâta kadar
 Bu temâşâ-yı Hak-tecellâya
 Yine bir sâde tercümân olamaz.
 Ne kadar tâc u taht-ı ikbâle
 Bir cahîm-i sukût olan o Boğaz
 Türklerin dest-i intikâmıyla,
 Bu büyük kavm-i hak için her ucu
 Adn-i rahmetle evc-i tarîhe
 Müntehî kehkeşân-ı şân oldu.
 Her cebel, her kenâra, her sâha
 Bir hayâl-i hamâset-âgînin
 Ebedî ma'kes-i mukaddesidir;
 Sanki Kur'ân-ı kahramânının
 Birer i'câz-eser sahîfesidir
 Bu mübeşşer cüyûş-ı gufrânın
 O şehidân-ı hak-pesendânı
 Sidretü'l-müntehâda yezdânın
 Kurb-ı peygamberî de mihmânı

∴

Cân-fedâyân-ı mülk ü dîn, hepsi
 Yâr-ı gâr-ı nebiy-yi muhteremin,

Hepsi fârûk-ı ma'delet-şiyemin
 Esed'ullâh-ı Gâlibin, hepsi
 Yâr u serdâr-ı fahr-ı âlemiyân
 Hâlid ibni'l-Velîd o Mevlânın
 Seyf-i meslûl-ı intikâmı olan
 Kahramân-ı cihân-ı îmânın,
 Târik ibni'z- Ziyâd'ın, Orhân'ın
 Hepsi Sultân Selim'in ahfâdı..
 Bütün iclâl-ı haşmetiyle yarın
 Bu büyük kahramânların yâdı
 Vardırırken rûkû'-ı tebcîle
 Bir taraftan likâ-yı Mirrîhi,
 Bir taraftan semâ-yı târîhi

Boğaz'ın sırtlarında bu yüksek
 Heykel-i şîre istihâle ile
 Ebediyyen bu şehri bekleyecek

feilâtün mefâilün feilün
 (fâilâtün) (fa'lün)

Harb Mec., Y.1, S. 5, Şubat 1331, s. 69.

E.V., s. 100-103. («Yine Kâfâ-i Sultâniyye Müdâffîn-i Mükerreremesine» adı ile yayınlanmış.)

HADİCE HAYRİYYE DÜRRİŞEHVÂR SULTÂN HAZRETLERİNE

-İhsân buyurulan resmin şükrâne-i nâcizi

Trîf-ı haşmet meâb, o gün size ben
 Hâk-i pây olduğum zaman, kalben
 Dedim: «Allah bağışlasın, bu melek
 «Melekiyyetten iştibâh edeni
 «İşte iknâ' edip düşündürecek
 «Bir delîl-i güzîn, misâl-i ganî.

«Sadef-i hilkatın bu bir misli
 «Nâdiren münceîf ve kırk elli
 «Nesl-i haşmet-fezâ-yı saltanatın
 «Zerr ü gevherleriyle pür-sâmân
 «Ve müşa'sa' vücûda gelmiş olan
 «Efser-i bî-bahâ-yı saltanatın

«Dürr-i şehvâridir bu rûh-ı nefis..
 «Bunu hûrîler eytesin takdîs..
 «Ve eb-i efham u mübeccelinin
 «Sâye-i şevket ü celâlinde
 «Yaşasın hep masûn-ı gam, sâkin
 «Bir hayât-ı medîd ü tâbende,

Ey perî- hilkat, ey melek-çehre
 Şimdî baktıkça ben bu tasvîre,
 Bu hazîn külbe-i zalâm-âbâd
 Bir gülistân-ı şî're kalboluyor.
 Ve bu berceste nağme-i üstâd
 Bana vird-i zebân kalboluyor:
 «Resmî de bir melek kıyâs oluyor,
 «Resmî de canlı, resmî de pür-nûr [.]

Kütahya 25 Şabat 1331

feilâtûn mefâilûn feilûn
 (fâilâtûn) (fa'ûn)

[.] Abdülhak Hâmid Bey'in (Tezer) inden
Utârid, C.1, S. 4, 27 Kânûn-ı sâni 1335, s. 52.

DÂİMÂ O SÂKÎTE-İ DÛRÂDÛRA

Gezdim yine kirlarda hayâlinle düşündüm,
 Mevzû'-ı tefekkûr, bana mevzû'-ı teellûm
 Hâin, yine yâdınla vefâsızlığın oldu.

Hâkimdi bütün hissime sîmâ-yı nefîsin..
 Oh öyle bir ân geldi ki mecmû'-ı mehâsin
 Bir tâze kadın, tâze ve şık bir kadın oldu.

Meşbû' idi bir bûy-i asâletle tabî'at,
 Gülgûn teninin nûkhet-i gaşy-âverî gûyâ
 Eşyâ-yı muhîtiyyeye etmişti sirâyet

Ba'zan bana bir şâh-ı müzehherde göründün;
 Ba'zan bana gösterdi senin kalbini deryâ;
 Ba'zan şu esîrî tutuk-ı ufka büründün.

Hülyâ bu ya, ben sâhibin olsaydım-ilâhî
 Hülyâsı da bir neşe ve bir hazz-ı mübâhî-
 Rûhum bu kadar rûhuna etmezdi temellük

En sonra hayâlinle ben, ey mülheme-i dür,
 Aşkım gibi bî-şâibe, hüsnün gibi pür-nûr
 Bir mev'id-ı vuslatte seviştik ve öpüştük

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

E.U., C.1, S. 1, 1332, s. 9.

ESEF

Ey râz-ı aşka mahrem olan mâh-ı bûse-hâh,
 Ey ellerin musâfaha-i lerze-dârı, âh
 Ey gözlerin müşâfehe-i âşıkânesi,
 Ey lafz-i itirâfa cesâret veren nigâh,

Ey leb-be-leb dakikaların şî'r-i enfesini,
 Kalb-i şebâbın ey heyecân-ı mukaddesi,
 Gerçek ne oldu, neredesiniz? Söyleyin, günâh,
 Feryâdımın bu sâhada yıllarca ma'kesi

Dîvâr-ı üstüvâr-ı sükût olmasın, yeter
 Terketmeyin bu bî-kesi..

Lâkin ne boş niyâz
 Tefrîk ederken onları benden samût-ı râz

Heyhât uzak zamânlar, aşılmaz mesâfeler.
 Eyyâm-ı aşk o şimdi birer mâzî-i ba'îd..
 Ey kalb-i köhne, kalb-i elem, kalb-i nâ-ûmîd..

mefûlû fâîlâtû mefâîlû fâîlûn

E.U., C.1, S. 2, 1332, s. 136.

MELİKE-İ DÜRÂ-DÜR

Ooh sen bir melîkesin cidden..
 Ne kadar mâlikât-ı efsürden
 Daha mümtâz ü ser-firâz olarak
 Seni halk eylemiş Hüdâ-yı şafak.
 Cevher-i mihr ü tâb-ı sevdâdan
 İşlenmiş, vücûda gelmiş olan
 Tâc-ı şî'r-i imtizâc-ı haşmetini
 Kışver-i 'âlemin selâtîni
 Seyreder bir nigâh-ı gıpta ile.
 Âlihât-ı cemâl o iktile
 Nîgerân-ı tahassür olsa değer.
 Şeh-nişîn-i tezeyyûnünde kader
 Sanki pirâye-gâr-ı didânın,
 Sîhr ü efsûn-ı şîkâr-ı efkârın;
 Tutar ebkâr-ı bûse dâmenini,
 Şafak ihzâr eder nişîmenini;
 Bastığın yerde bir bahar açılır..
 Bûse-gâh-ı mefâhir-i efzâdır
 Tâc-dârâne zeyl-i evrengin.
 Bir çok evreng-i reng ü âhengin
 Cevze-i bû, kalem-rev-i envâr
 Saltanat-zâr-ı bî-hudûdun var.
 Nice sâhib-zuhûr-ı hârîka-zâ,
 Nice sâhib-kırân-ı burc-ı dehâ
 Pâsbânân-ı mülk-i mahrûsun.
 Ey melîkem, cihân-ı mahsûsun
 Mâverâsında, mahşer-i esrâr
 Bin mülûkâne mâlikânen var.
 Bir erîken cihân-ı hiss ü hayâl,
 Bir serîrin sitâre-i âmâl,
 Mevkibin şâhbâl-i şî'r ü garâm,
 Hâdimâtın ketâib-i ilhâm
 Pâyitahtın sipîhr-i san'attır
 Ki ma'âlî-serâ-yı fitrattır.
 Ve müebbed-i menâkıb-ı hüsün
 Dâsitânlar, fesânelere bütün
 Dolaşıp, kâinât-ı tebcîli
 Tabak-ı hüsni-ezel-i temâsîli

Câbecâ Afrodit, Venüs, Zühre-
(Hâtıran) kalbolur esâtîre.

Mayıs 1332

feilâtün mefâilün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

E.U., C.1, S. 16, 4 Şubat 1332, s. 283-284.

KİTÂBE

Beşiğinden ser-i mezâra kadar
Vatanın, milletin halâsı için,
Şânı, nâmûsu, itilâsı için
Cehd edenler, cihâd eden rûhlar

Rihlet etmekle mülk-i dünyâdan
Unutulmaz, fenâ bulup gitmez.
Hâke bahş-ı hayât eden yezdân
Nûr u vîcdân ü rûhu hâk etmez.

O ebed-zinde rûhların kudsî
Yâd-ı feyyâz u câvidânîsi
Milletin kalb-i hürmetinde yaşar...

İşte zâir, bu kabir içinde de bir
Şânı âlî ve misli pek nâdir
Zât-ı pür-fazl u zî-hamiyyet var.

feilâtün mefâilün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

Merhûm-ı muhterem Manyâsîzâde Refik Bey'in mezârına yazılacaktı.
E.V., s. 26-27.

BİR MARŞ

Ey mürebbî ve muallimleri etfâlimizin
Sizsiniz kurtaracak rûhunu insâlimizin
Sizsiniz umdesi âtîdeki ikbâlimizin
Bütün ümmîd-i vatan sizdeki gayrette yaşar.

Ma'rifetsiz ne terakkî, ne de ârâm olmaz
İlm ü fazl olmasa hürriyyet-i akvâm olmaz
Zulmet-i zulme cehâletle hiç encâm olmaz
Veyl o akvâma ki bir leyl-i cehâlette yaşar.

Câna minnet bilelim ölmeyi hürriyyet için,
Emr-i kat'îdir ölüm ömr-i fenâ-hilkat için,
Hiç fenâ bulmaz ölenler vatan ü millet için,
Vatan uğrunda ölen sîne-i millette yaşar.

feilâtün feilâtün feilâtün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)
Manastır Dârü'l-muallimîni için yazılmıştı.

E.V., s. 31-32.

Mİ'RÂC

-Bülend-i leyle-i mi'râc-ı mağfiret-küster
Minâreler, yine envâr içinde... Ma'bedler
Dürûd-ı tevbe vü tâ'atle titiriyor, bu gece
Zemîn müsâbakat etmiş semâ-yı mübtehide.
Vücûdu âlem için bir medâr-ı rahmet olan
Nebiyy-i a'zamı, rabb-i vahîd-i âlemiyân
Bu mâî kubbenin altında hiç bir insâna
Müyesser olmayacak bir sümûvv-i ihsâna
Bu leyl-i eşref ü akdeste mazhar etmiştir;
Hitâb-ı izzetî bizzât o nûr işitmiştir.
Revân-ı pâkine olmuş ıyân sihipr-i ezel,
Nazar-gehinde açılmış cihân-ı müstakbel.
Fakat bu leyl-i mübârekte ey Habîb-i Hüdâ
Bu âbidât-ı ilâhiyyenin huzûrunda,

Muhîti lafza-i kudsiyye-i celâle mutîr
 Olan minâreler aldıkça câ-be-câ tekbîr
 Zalâm içinde, hazîn bir sükût içinde kalan
 Minârelerle, derin bir sükûn-ı ye'se dalan
 Bütün me'âbid-i mâtem- karîn-i İslâm'ın
 O samt u zulmeti, hep kâinât-ı âlâmın
 Melâl ü mâtemi rûhumda iniyor bu gece
 Değil ben, ey ulu mihmân-ı sidre, binlerce
 Sürûş-ı 'arş ile rûh-ı Hüdâ karfînin eğer
 Nasîb-i hâil-i İslâm'a mâtem etse değer.
 Tazallüm et ve niyâz et Cenâb-ı Rahmân'a;
 Cihân binlerce düşürmez hazîz-i hüsrâna
 Senin niyâz-ı semâvîni Kâdiyü'l-hâcât
 Yeter bu hâile.. Versin muvahhidine necât.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün

(fa'lün)

E.V., s. 60-61.

ŞÜHEDÂ VE ÂİLELERİ

Bizim rehâmızı te'mîn için haşîn ve siyâh
 Tabîatın ve kudurmuş bir âdemiyyetin âh
 Bütün şedâid-i menhûsesiyle çarpışarak
 Çocuklarından uzak, yer ve yurtlarından uzak
 Çamurda, karda, sefil aç, şikeste-bâl-i mecâl
 Vatan ve milletin uğrunda terk-i âl ü 'ıyâl,
 Fedâ-yı cân ü cihân eyleyen vatandaşlar,
 Siz öldünüz.. Ne bir âyîn-i ihtirâm ü senâ.
 Ne bir nişâne-i mâtem.. Fakat azîz ölümler,
 Ki hâtîrâtına düşmân da ihtirâm eyler,
 Sizin bu şeylere hiç ihtiyâcınız yoktur,
 Ve arş-ı rahmet ü izzet, cihân-ı nûr u huzûr
 Bu gün mesîre-i ervâh-ı i'tilânızdır;
 Fakat vatanda fedâ-yı hayâta hep hâzır,
 Hudûda cân atacak, böyle dâimâ ileri
 Koşup hudûd aşacak, kahramân ketîbeleri
 Yetişmiş olmak için, mülkümüz, bu mülk-i yetîm,
 Bütün bu millet-i merhûma bir azîz ü azîm

Vazîfe bilmeli ta'zîm-i yâd-ı emvâtı.
 Siz, ey memât-ı fedâkârın mükâfâtı
 Sükût u zulmet-i nisyân olan mukaddesler!
 Çıyanlar, akbabalar-vârisîn-i cism-i beşer-
 Yiyip bitirmeden ecsâd-ı târumârınızı,
 Cedîr-i hürmet olan yâd-ı pür-gubârınızı
 Biz atmış olduk o müdhiş dehân-ı nisyâna
 Fakat bununla da ermiş değil ki pâyâna.

Sizin nasîb-i felâket medânınız, heyhât:
 Harîm-i âileniz pâ-y-mâl-i kahriyyât...
 Zavallı, râtib, ışksız, kömürsüz, ekmeksiz
 Ocak ve yurdunuz, evlâdınız, haremleiniz
 Bugün ne hâldedir? İmdâd eden, soran var mı?
 Ve yoksa hepsi perîşân sefil ü muztar mı?
 Fakat ne oldu, ey ümmet, bugün ne oldun ki
 Sehâ, ulûv-i cenâb en kemîne, en eski
 Hasâilinden olan şîme-i teâvünün
 Tahaccür eylemiş âsârı her tarafta bu gün
 Uyûn-ı ibret-i insâle çarpan ecdâda
 Hafîd ü vâris iken, koşmuyorsun imdâda
 Senin hayâtını te'mîn yolunda işte yine
 Ölüp gidenlerin eytâm-ı pür-mesâibine?

mefâilün feilâtün meâilün feilün
 (fa'lün)

E.V., s. 65-67.

HİLAL-İ AHMER

Her yandan ölüm savlet ederken, kudururken
 Âteş demeden, kış demeden, her şeye rağmen
 Her sîne-i gamdan taşan âlâm ü enîni

Teskîne koşan dest-i kerem.. Mâhî vü kâtil
 Bir nâra ve bir nâr-ı siyeh-rence mukâbil
 Kalbin ve zekânın yaşatan nûr-ı mübîni.

Enmûzec-i ulvîsi fedâkâriyy-i nefsin..
 Endîşe-i vîcdânı ne alkış, ne mükâfât
 Sahrâ-yı adâvette de takrîr-i muvâhât.

Ey şefkat-i fen, şefkat-i irfân-ı mükedder,
 Ey şefkât-i kudsiyye ki feyzinle edersin
 Nâ-mahremi hemşîre ve bî-gâneyi dâder.

mefûlû mefâilû mefâilû feûlûn

E.V., s. 74-75.

HİLÂL-İ AHMER BÂZÛ-BENDİ İÇİN

Mübârek olsun ey arslan yürekli cengâver
 Can-fedâyâne ettiğin o gazâ,
 Senin kanın dahi bir satr-ı gayz ilâve eder
 Canlı târîh intikâmımıza

Bu muhterem, bu mukaddes hilâlin, ey asker,
 Sâye-i rıfk ü şefkatinde yarı
 Şifâ bulur, kapanır, belki hiç bırakmaz eser
 Kanayan, sızlayan cerîhaların.
 Er oğlu er, senin üstünde titreyen bu hilâl
 Ki hep muhârebe meydânlarında âlû'l-âl
 Bir şafak-pâre-i şehâmettir.

Bu âşiyâne-i şefkat-nümûn içinde de o
 Tahassüsât-ı kerîmâne-i vatanla dolu
 Kalb-i re'fet.. Ve kalb-i hürmettir.

mefâilûn feilâtûn mefâilûn feilûn

(fa'lûn)

E.V., s. 76-77.

MISIR YOLUNDA MUAZZAM HALÎFE ORDUSUNA

Ey Mısır'a teveccühle giden leşker-i İslâm
 Ey Hak yolunun yolcusu, ey ceyş-i hilâfet

Bekler seni müştâkın olan Nîl ile Ehrâm,
Bekler seni ra'nâ tanıyan sahn-ı celâdet.

Bekler seni dörtyüz senelik bir vatan-ı dîn,
Bekler seni dörtbin senelik bir medeniyet,
Ecdâdına me'vâ o sahârâ ve meyâdîn,
İster seni, özler seni, gözler seni elbet,

Ey ceşş-i mübeşşer, yürü ey ceşş-i Muhammed;
Bekler seni bin hâtıra kudsî ve müebbed...
Ulvi Yavuz'un yüz sene, üç yüz sene muğber,

Lâkin bugün âzâdî-i İslâm ile şâdân
Vîcdânı, o âsâr-ı ma'âlf-i kurûndan
Bâlâ-ter olan rûh-ı semâ pâyesi bekler.

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

E.V., s. 92-93.

KAL'A-I SULTÂNİYYE MÜDÂFİ'LERİNE

Ey dilîrân-ı cihâd, üç sene, üç yüz senedir
Gülmeyen yüzlerimiz güldü bugün...
Doğdu Şehzâde Süleymân Paşa'nın rûhuna gün;
Varsın olsun hedef-i dâne-i tahrîb o kabir.

Kahramanlık size bir an'anedir... Kîn-âlûd
Hasm-ı mağrûru da hayrân ü sitâyîş-ger eden
Hak-pesendâne gazânız yeniden
Verdi efkâr ü hayâlât-ı esâtîre vücûd

Ey guzât, ey şühedâ-yı zinde
Vatanın minnet ü şükrânına yoktur pâyân;
Lâl olur medh ü senânızda esâîb-i beyân...
Pîş-i azm-i samedânînzinde

Düşmanın kaldı dirençleri âciz... Kötürüm...
Radiyallâhü Teâlâ anküm.

feilâtün feilâtün feilâtün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

E.V., s. 98-99.

GAZEL

Rûh-ı mâziye tuhfe-i ta'zîm

Tâ ezel dîn-i mübîn-i aşka îmân etmişim
Aşk için terk-i cihân, ifnâ-yı sâ mân etmişim.

Bir fenâ fî'l-aşk-ı yektâyım bu vahdet- hânede
Özge her meyl ü emelden keff-i dâmân etmişim

Ömrümün seyreyle gel, rûzî-i müstesnâsını
Harman-ı sâ mândâ ben tahsîl-i hirmân etmişim.

Vâkıf-ı esrâr-ı dehrolmakla âhir kendimi
Fakra sultân, cev v-i hîçîye Süleymân etmişim.

Yâr-ı cân uğrunda kurbân olmak âsândır hemân
Elverir cânân desin: Ben böyle fermân etmişim.

Şimdi hâmûn-ı cünûn bir mâlikânemdir benim
Bir küçük sahnında yüzbin Kays'i mihmân etmişim.

Feyzalıp rûh-ı Fuzûlî'den bugün Fâik yine
Katre-i şîrimde bak, izhâr-ı ummân etmişim.

Eylül 1332

fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

E.U., C. 1, S. 23, 7 Nisan 1917, S. 395.

ZİYA GÖKALP'E

Birçok zamândır işte, ey en eski arkadaş,
 Hâk-i vatanda haşrolan ahvâl-i dil-hırâş
 Kalbimde bâr-ı kahrını hergün biraz daha
 Sıkitle artırıp duruyor... Münezzil-i rehâ
 Bir bu'd-ı bî nihâyede nâbûd olur gibi.
 Hep muztarib bu şeb yine saydım kevâkibi.
 Rûhum zebûn-ı savleti bin fikr-i müz'ic
 Geldim bugün seninle biraz hasbihâl için,
 Koynunda ey Ziyâ, eb ü ecdâdımız yatan
 Bir hıttâ-i mübâreke, bir kıt'a-i vatan
 Meydân-ı melhameyle bugün hem-hudûd iken
 Senden coşar taşar, sanıyordum hakîkaten
 Feryâd-ı infî'âl ile' isyân figânları.
 Ma'lûm olan fecâyî'a bâdî olanları
 Dest-i hamîyyetindeki kilik-i Sinân-eser
 Sandım ki muttasıl hedef-i ta'n u la'n eder
 Birçoklarıyla halbuki birlikte sen de âh,
 Tûrân masallarıyla bu bîçâre, bî-günâh
 Akvâmı aldatıp da uyutmaktasın, Ziyâ!

Bîçâre memleket, sana herşey kazâ belâ:
 Hürriyet öyle, sulh ü sükûn öyle, öyle harb...
 İster tutuşsun, ister uyuşsun bu Şark u Garb,
 Pâmâl olan, dūçâr-ı harâbî vü fakr olan
 Ancak sen, ey zavallı vatan, ey güzel vatan!
 Bilmem ki kaç asır, sademât-ı vakâyî'in
 Ma'rûz-ı dâimîsi o nârîn ü nâzenîn
 Bağrın delik deşiktir, o bağrın ki serteser,
 Yer yer hazîre-i şühedâ, enbiyâ-makarr
 Bîçare milletim sana dâim zarar, keder,
 Âlem senin hayâtına hep sû-i kasdeder.
 «Âlem» sözünde kendi hükûmetlerin de var;
 Öyleyse kim, cerîhanı kim, hangi el sarar?
 Her bâr akan senin kanın, eyvâh o hûn-ı sâf;
 Her yerde, her zamanda sen âmâc-ı i'tisâf
 Almaz bu zulmü mahşer-i gadr olsa havsalam...
 «Kendi elinle yâre kesip verdiğin kalem

Fetvâ-yı hûn-ı nâ-hakkını yazdı ibtidâ» [.]

Olmakta her hükûmete eslâfı muktedâ;

[.] Nevres-i Kadîm'in, mazmûnu Sâib-i Tebrîzî'den muktebes beytidir.

Lâhıkla sâbıkın diyemem farkı var bugün.
Bak var mı bir hükûmet-i meşrûta?..... Gördüğün

Zindân-ı zulm içinde düşündüklerin midir?
Bîkeslerin bugün bu vatan en yetimidir.
Bilmem fakat mübâlağadır der misin buna?
Beyhûde gayret eyleme setr-i uyûbuna
Bir fırkanın ki hükmünü fârûk-ı hayr u şer
Vîcdân-ı hak-beyân-ı umûmî verir gider.
Evvelce vardı ortada zannımca, ey Ziyâ,
Bir parçacık hicâb ile bir zerrecik hayâ
Bir nebze hakk-ı va'dle riâyet veyâ biraz
Keyfî muâmelât u mezâlimden ihtirâz.
Lâkin bugün ne halka, ne ahlâka ve hâlîka
Aslâ riâyet etmeyen ervâh-ı fâsîka
Olmuş bu mülk ü kavme birer hâkim-i cerî
Bunlar görülmemiş, yeni, bambaşka bir çerî.
Murdâr cerideler gibi hergün demet demet
Kânûnlar oldu vâsîta-ı cenn-i menfa'at.
Âmâlî cem'-i mâl ile efkâr-ı ihtikâr
Fikr-i vatan yerinde bu vardır, ve bu hep bu var.
Bilmem ne dersin işte bütûn hüsn-i niyyetin,
Aşk-ı vatanla hiss ü şîâr-ı hamîyyetin
Birdenbu istihâle-i sû-i vü siyâhına
Onlar da hep refâh ile dârât u tantana;
Millette hep muzâyaka, endîşe, ıztırâb;
Onlar yesâr u kibr ile sermest ü kâmyâb,
Millet fûtûr u fakr ile sersem, çökük, harâb;
Her yerde bir şakâvet-i bî-hadd ü bî-hesâb.
Hep menfaat: ne hubb-ı vatan var, ne havf-ı Hak...
Meydânda haşrolan bu mesâviye karşı bak
Târîh-i âlemin ne diyor görülen sesi
«Fırsattan istifâdenin en kâfirânesi...
«Bir fakr u ihtiyâc-ı umûmî bahâsına
«Yardaklarıyla nefsi veya akrabâsına
«Te'mîn-i servet eylemek.. Evcâ'-ı mî'deden
«Feryâd eden, sokakta sefil, aç ölüp giden
«Hem nev'inin figân u enîn-i siyâhını
«Aslâ işitmek.. Ve binâ-yı refâhını
«Yoksul ve dul kadınların-Ey kanlı hâile!
«Sütsüz göğüslerinde tekâzâ-yı cû' ile
«Beyhûde çırpınan, ve, elinden sefâletin

«Ancak ölümle kurtulan etfâl-i milletin
«Enfâs-ı na'şı üstüne kurmak: Bu altı bin
«Yıllık bir âdemiyyet-i kahr u mesâi bin
«Edvâr-ı gîrüdâr ile a'sâr-ı dehşeti
«Görmüş değil bu zulmü, bu âsâr-ı vahşeti.»
Hâriçte biz bu fâci'alardan habîr iken
Elbette sen ziyâde bilirsin.. Ve çünkü sen
Cem'iyyetin içinde ve tâ merkezindesin.
Sen, sen ki bir zamîr ü zekâ-yı güzidesin
Hâlâ hep içlerinde ve lâkayd ü pür-sûkût
Kalmakla hilkatte biraz sıklet-i sükût
Hissetmiyor musun?.. Buna ben veremem ihtimâl
Öyleyse?.. Var yâ sende yâ bende bir dalâl.
Şâyed hatâsı varsa bu fikr ü kanâ'atin
İrşâda himmet et beni, zîrâ hakîkatın
Bir 'âşık-ı müebbediyim, bilmek isterim.
Yok, vâkı'ın mutâbık-ı tâmiyse sözlerim
Ayrıl, çekil; ve zulme değil, ilme hizmet et;
Zindânda yaptığın gibi neşr-i fazîlet et.
Hiç farkı yok bugünle o devr-i musîbetin...
Bir farkı varsa işte budur, dinle: Milletin
Bir rub'u bitti, memleketin nisfı gitti âh...
Mâtem her evde, her yürek endîşeden siyâh.
Vardıysa bir ümîd o da en sonra muhtazır.
Herkes o anda gayret-i Mevlâ'ya muntazır.
Elbette 'adl-i Hâlık u eşyâ zuhûr eder.
Hem sanma öyle hayli zamanlar mürûr eder.
Yok, yok pek öyle çok süremez hiç bu hâile.
Fânî denî bu 'âlem-i âlâm ü mevt ile
Bir derbeder hayât-ı seflin bu bî-karâr
İkbâl-i bî-vefâsına âhir biligtirâr
Nisyân-ı hakk u 'adl ile ev, cân yakanların
Kâşâne-i saâti mutlak bugün yarın
Bir sarsar-ı zamânla harâb ü türâb olur.
Kat'iyyen i'timâd et: Eden mutlakâ bulur.
Gayz-ı tabî'atın yıkacak bahr-i nâimi
Bîdâr olub karîben o sedd-i mezâlimi

Bursa Çekirge: Eylûl 1332

mefûlû fâilâtû mefâilû fâilûn

İctihâd, C.6, S. 130, 14 *Teşrîn-i sâni* 1918, s. 2797.

E.U., C.5, S. 94, 16 *Teşrîn-i sâni* 1918, s. 1136-1140.

GAZEL

Rûh-ı mâzîye tuhfe-i ta'zîm

Ezel, mutîr-i hayâl-hûy-i medârımdır,
Ebed, mesîr-i revân-ı terâne-kârımdır.

Riyâz-ı sidrede bir murg-i hak-nevâyım ki
Bülend-i tâir-i kuds, âşinâ-yı hârımdır.

Ne dem terennüm edersem müsebbihân-ı felek
Semâda sâmi'a-gîr-i sūrûd-ı râzımdır.

İlâh-ı aşk ile ma'bûde-i hayâlâtın
Bugün makamı benim rûh-ı bî-karârımdır.

Anılmaz artık o efsâne-i garâm-ı duhûr
Cihân-ı aşkı tutan bang-ı iştihârımdır.

Bir öyle hüsn-i ilâhiye 'âşıkım Fâik
Ki en bedî-i eser sun'-ı gird-gârımdır.

Teşrîn-i sâni 1332

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

E.U., C.1,S.16,4 Şubat 1332, s. 284.

İKİ REFİKAYA

Geçtiniz penbe bir hayâl-âsâ
Yanımızdan, o, her zamânki sizin
Mübtesim ne şenizle.. Biz sâkin
Sizi ta'kîbe başladık. Sonra

Gittiniz, bizde yâdigâr olarak
Penbe bir gölge, bir bulut kaldı...
Şimdi onlar da pür-melâl-i firâk
Kara bir şekli iştîyâk aldı.

Bekledik, bekledik ve çıkmadınız.
 Âh bilseydiniz ki en ma'sûm
 Bir muhabbetti bekleyen mahmûm...

Ne olur bilseniz ki biz sizden
 Sâde bir nazre-i emel dîlenen
 İki bîçâre rûh-ı nâlânız?

∴

Yok, hayır,yok, bu hissi bilmeyiniz:
 Nâ-vüsûl-ı emel kalın hep siz...

Belki eyler gam azmâ-yı melâl
 Sizi hattâ tazallum-i âmâl
 Ey güzel kızlar, ey tesellîler
 Sizi hiç, hiç bir ıztırâb u keder

İncitip kırmاسın.. Ve siz her gün
 Neş'e-yâb-ı şebâb olun ve gülün.

Süleymân Nesîb ve Fâik Âlî

feilâtûn mefâilûn feilûn
 (fâilâtûn) (fa'lûn)

E.U., C.1, S. 7, 3 Kânûn-ı evvel 1332, s. 136.

GAZEL

Bugün bilmem nedendir çokça uçmuş reng-i ruhsârın,
 Gözünde zıll-ı bî-tâbîsi var bir leyl-i bîdârın.

Olurdum kâil, âlâm-ı cihân gönlümde toplansa,
 Ben olsaydım,celisin, gam-kûsârın, tesliyet-kârın

Vücûdun muttali'-i şevk ü saâdetken revâ olmaz
 Kî kalb ü hâtırın, pâmâli olsun derd ü ekdârın.

Yazılmaz, bâl-i ilhâm olsa hattâ kilik-i tasvîrim,
 Nasıl bir sun'-ı bî-misl ü bahâdır hüsn-i sehârin.

Öpüp şemm ettiğim zülfünde pinhândır bütün rûhu
 Henüz koklanmamış, mechûl-ı âlem olmuş ezhârin.

Vatan-berdüş-ı aşkım tâ o günlerden ki hülyâma
Bir ufk-ı bî-kerândan nakl-i eş'âr etti enzârın.

Benim rûhum o gül-sahn-ı dû-pistânın hayâliyle
Yaşar fevkinde bir firdevs-i pür-esrârın

Hep eshâr-ı bahârın mûsikîsinden dil-ârâdır
Senin, ilhâmı raksân ettiren, âheng-i reftârın

Güzellikten güzel, bir sırr-ı hilkat var cemâlinde
Güzellik, sevdiğim, bizzât olur meftûn-ı dîdârın

mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

E.U., C.1, S. 10, 24 Kânûn-i evvel 1332, s. 183.

ŞARKI

Endişemi gülzâr-ı sûrûd eyledi handen,
Güller nagam -ı aşkı bütûn dinledi benden;
Yok bülbülün artık sözü, ey yâr-ı semen-ten,
Güller nagam-ı aşkı gelip dinledi benden.

Mâdem ki ben oldum sana bir hemdem-i sohbet
Bülbül mü eder lahn-ı garâmımia rekâbet?
Hattâ o kadar ben dile geldim ki nihâyet
Güller nağam-ı aşkı bütûn dinledi benden

mefûlû mefâilû mefâilû feûlûn

E.U., C.1, S. 12, 7 Kânûn-i sâni 1332, s. 211.

TAHMÎD

Muazzez olsun o kudret ki hâk-i hicrânı
Menekşelerle ve güllerle câ-be-câ süsler;
Mükerrerem olsun o fitrat ki ufk-ı hüsrânı
Derin ve penbe seherlerle âşinâ eyler.

Mübârek olsun o sâni'ki leyl-i hirmâna
Sitârelerle tesellî ve ziynet-âverdir;
Mukaddes olsun o Mübdi' ki kalb-i insâna
Füyûz-ı aşk ile bir fûshat-i semâ getirir.

Senâ-yı nâ-mütenâhî ve şükr-i bî-pâyân
O sermedî, ezeli hâlik-i mehâsine ki
Cihânda şâh-eser-i sun'-ı kibriyâsı olan

Güzelliğin bu temâsî-i bî-'a'dâdıyla
Açıp bir ufq-ı behiştî hayâl ü âmâle
Unutturur bize menfâ-yı hâk-i gamnâki!

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

E.U., C.1, S. 13, 14 Kânûn-i sâni 1332, s. 236.

BİLİR MİSİN?

Bilir misin sana rûhum ne yolda meftûndur,
Bilir misin bu hayâtımda sen ne ni'metsin?
Şiirlerimdeki âhenk o kadd-i mevzûndur,
Lebimde nağme, hayâlimde reng ü nûkhetsin...

Bu külbe lütf-i kudûmünle bir saray oldu,
Başımda lâne kuran bir hümâ-yı devletsin;
Seninle rûhuma bir şevk-i sermedî doldu:
Ümîd-i sânihasın, neş'esin, fazîletsin.

Tebessümünle eder kalbe bin neşîde sünûh;
Fem-i bahâr-ı tabî'atta bir nevâziş-i rûh,
Hayâl-i mübdi'-i hilkatte bir nezâketsin.

Ayân olur vatan-ı rûh o çeşm-i hurremde
Bu köhne hâk-i sefâlette, hâk-i mâtemde
Bir incilâ-yı tesellâ-yı bî-nihâyetsin.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

E.U., C.1, S. 19, 10 Mart 1917, s. 328.

ŞARKI

Gel bir daha gül rûyını, aç,handeni göster
 Çeşmim seni, sînem seni, kalbim seni ister.
 Efsâne imiş eski muhabbetler, emeller
 Çeşmim seni, sînem seni, kalbim seni ister.

Var gözlerinin nisbet-i eflâk-i berîne
 Adn-ı emelim, mavtın-ı rûhumdur o sîne.
 Tercih ederim kalbini sâ mân-ı zemîne
 Çeşmim seni,sînem seni, kalbim seni ister

Mart 1333

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

E.U., C.1, S. 23, 7 Nisan 1917, s. 395.

YİNE BU GECE

Kısmen güşâde-sîne, hayır, ten-bürehne hep
 Rû'yâ-yı ıztırâbımı taltîfe geldiniz;
 Çeşmân-ı mâhınızda birer hâle-i ta'ab
 Bilmezsiniz ne câzib ü muhrık güzeldiniz.

Dünyâ için, bu 'âlem-i kizb ü riyâ için
 Birçok mücâdelât-ı hakikatle mümtelî
 Bîçâre günlerim bize âid değil.. Geçin...
 Rûhumda ey kemâl-i hayâlin mümessili,

Lâkin bütün leyâl-i tefekkür-meâlimin
 Mevzû'u siz, şetâreti siz, rûhu sizsiniz.
 Ömr-i beşer denen bu şebistân-ı muzlimin
 Issız ufuklarında hayâl-i nefisiniz,

Bir zühredir ki nazresi ihyâ-yı rûh-ı leyl,
 Âvâre kalb-i şâ'iri vakf-ı huşû eder:
 Her gün güneş doğarken o, sâkin gurûba meyl,
 Akşam güneş batarken o, handân, tulû' eder

mefûlû fâilâtû mefâîlû fâilûn

E.U., C.2, S. 26, 28 Nisan 1917, s. 13.

SÎMÂ-YI RÛHUM

Her tenezzüh ve her müsâmereden
Yeni bir râbitayla ayrılarak
Reh-güzârımda her tesâdüf eden
Hüsn-i mümtâza 'âşık ü müştâk

Dâimâ böyle âşinâ-yı hayâl,
Geceler gurbet-i âzmâ-yı firâk,
Gündüz âvâre-i kelâl ü melâl,
Her zamân peyrev-i muhâl olmak,

Her güzel yüzde, her hakîkatte
Hep o rû'yâyı görmek isteyerek
Her tecellîyi kalb-i san'atte

Bir hayâl-i ba'îde kalbetmek;
İşte sîmâ-yı rûhumun ezeli
Ve müebbed hutût u eşkâli

feilâtûn mefâilûn feilûn
(fâilâtûn) (fa'lûn)

E.U., C.2, S.31, 2 Haziran 1917, s. 94.

ZILL Ü ZİYÂ

Tasvîr-i dil-peziñiniz ey sun'ı muhteşem,
Nakşeylemiştî yâdıma bir hüsn-i müntehâb;
Lâkin huzûrunuzla kemâl-âver oldu hep
Beytül-harâm-ı hissime şâhâne bir sanem.

Milyonca nev-bahâr-ı semâ vü zemîn henüz
Bir gül yaratmamış leb-i tabendeniz gibi..
Vüs'at verir hayâle temâşâ-yı hüsnünüz
Bir bî-girân-ı ufk gibi, yâhud deniz gibi.

Birçok zebân-ı rûha ve hakkıyla âşinâ
Çeşmânınız kadınlığın esrâr-ı 'aşkını,
Aşkın lisân-ı râzını ta'lîm eder bana.

Pür-hande bir nigâh-ı füsûn-sâzınızla ben
 Hisseyledim tabiatın a'sâr-ı aşkını.
 Mecmû'a-i bed'iasınız şî'r-i şîveden.

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

E.U., C.2, S. 33, 15 Eylül 1917, s. 117.

GAZEL

Birgün dikildi râhıma bir heykel-i emel;
 Îkâd olundu rûhuma bir meşa'l-i ezel.

Bulmaz vüsûl o kâmete fevvâre-i hayâl
 Hayrân, vücûd-ı nûruna kehvâre-i zühal

Pistân u sîne ahsen-i takvîme bir misâl
 Destân-ı hüsn ü ânı mülûkâne bir mesel.

En sâde söz lebinde olur şî'r-i bî-nazîr;
 Her hâli bir bed'îa, ve her tavrı bî-bedel.

Uğraştım, işte ukde-i zülfüyle kaç sene;
 Bir türlü etmedim bu muammâyı ben de hal

Ey bir nigâh-ı nâzı hayâl-i garîb mi
 Bir mahşer-i münevver-i ilhâm eden güzel,

Aşkın bu kîlk-i acze sühûletle yazdırır
 Nefî kadar kasîde, Fuzûlî kadar gazel.

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

E.U., C.2, S. 34, 22 Eylül 1917, s. 132.

ŞARKI

Hicrân ile dil-hasteyim, ümmîd ile nâlân;
 Gel sîneme, gel kalbime, gel rûhuma yaslan

Mecnûn'a ben oldum halef, ey rûh-ı gazâlân
Gel sîneme, gel kalbime, gel rûhuma yaslan.

Sînemde yanar aşkın o envâr ile nârı,
Kalbimden işit nağme-i şeydâ-yı hezârı,
Rûhum sana söyler bûtün eş'âr-ı bahârı;
Gel sîneme, gel kalbime, gel rûhuma yaslan

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

E.U., C.2, S. 34, 22 Eylül 1917, s. 132.

EN AZİZ ARKADAŞIM SÂMÎ'YE

- Büyük ıztırâblarım için
küçük neşîdeler yazdım-
Henric Hayne

Bugün de sen, aramızdan sen uçtun ey şâir..
Semûm-ı kahrını rûhumla içtiğim mâtem
Bu kalb-i şefkate mahsûs u mûnhasır bir elem,
Bu bir teessür-i şahsî değil, umûmîdir.

Bugün de zât-ı necîbinde gâib etti vatan
Bu en azîz ana bir zâde-i fazîletini..
Gidenlerin yeri hep boş... Bu, işte hâssaten
Bu artırıp duruyor mâtemin fecâ'atini

Vücûdun oldu karîn-i fenâ fakat Sâmî
O rûh-ı sâf u nezîh uçtu; sermedî ismi
Bugün fazîlet olan bir semâda bir burca

Bir ihtirâm-ı samîmiyyetle, ömrüm oldukça,
Bu mâtem inleyecektir gönülde ey dâder..
Kabûl-ı tesliyet etmez bu türlü mâtemler.

Şişli 29 Eylül 1333

mefâilûn feilâtûn mefâilûn feilûn
(fa'lûn)

E.U., C.2, S. 37, 13 Teşrîn-i sâni 1917, s.177. .

BİR HÜSN-İ VATAN-CÜDÂYA

Ey semâ-yı şî'rinden [*]
 Bize bir nefha-i tahassüsle
 Yeni bir tuhfe-i hevâ getiren
 Dilber, âhû bakışlı kız, söyle:

Âh o elîm-i hârr-ı sevdânın
 Hâk-ı hissinde sen neler gördün
 Dâstân-ı garâm-ı (Kays) e bugün
 Deşt ü kühsârı belki Leylânın

Vatanından ziyâde ma'kes-i rûh
 Ve Fuzûlî diyâr-ı şî'ri olan
 Reh-güzârında kaç dil-i mecrûh

Bî-karâr-ı garâm olup kaldı
 Söyle çeşmân-ı pûr-füsûnundan
 Kaç zekâ şu'le-i cünûn aldı.

..

Yine birgün nasîb olur da eğer
 O diyâr-ı garîb ü mazlûma
 Avdet eylersen, ey sanîm- peyker
 Âşinâ-yı reng-i semâ
 Mehbit-i hayâl-i nücûm
 Sath-ı sâfında gözlerin bazı
 Dalarak şübhesiz biraz mağmûm,
 Bu güzel gök, bu dil-rübâ Boğaz'ı

Düşünürken tahattur et, güzelim
 Mâi sâhillerinde Marmara'nın
 Birçok âvâregân-ı hicrânın

Yeni hayranların, ve ez-cümle..
 Neydi bilmem, unuttuğum bir isim...

[*] 1. mısradaki silik boşluk mecmûadan aynen alınmıştır.

Tâkatim yok devâma afveyle.

Şişli Teşrîn-i ewel 1917

feilâtün mefâilün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

Utârid, C.1, S.6, 13 Şubat 1335, s. 85

TEGAZZÜL

Ben her dakîka mest-i şarâb-ı tahassüsüm;
Bilsen nasıl, ne yolda harâb-ı tahassüsüm.

Berf-i zamânla saçlarım oldukça bembeyâz
Bir yandan artıyor tef ü tâb-ı tahassüsüm.

Mâdem ki vâd gönülde bu sevdâ-yı sermedî
Olmaz herem-resîde şebâb-ı tahassüsüm

Kalb-i şitâma gözlerin etmekle in'itâf
Yer yer menekşe açtı tûrâb-ı tahassüsüm.

Yekser teşekkül eylemiş evrâk-ı goncadan
Yâd-ı leb ü rûhunla kitâb-ı tahasssüsüm.

Aşkınla erganûn-ı cünûn oldu nâgehân
Mahkûm iken sükûta rûbâb-ı tahassüsüm

Râz- âşinâ-yı rûhum olanlar da bilmez âh
Fâik, nasıl, ne rûtbe harâb-ı tahassüsüm.

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

E.U., C.2, S.41, 10 Teşrîn-i sâni 1917, s. 246.

GERÇEK NE GÜZELMİŞSİNİ..

Gerçek ne güzelmişsin o hüznünle, hânım, sen..
Enzârının ihsâs-ı nuhustînini bilsen..

Bilmem nasıl ifhâm edeyim?.. Kalb ü hayâle
Mehtâb akıyor sandım elâ dîdelerinden.

Tedric ile her köşe büründükçe zilâle,
Döndün güzelim, ilâhe-i râz-ı leyâle..
Esrâr ile meşhûnum o günden beri hissen,
Meczûbum o günden beri bir fikr-i muhâle.

Ey çehre-i câzib, beni terket, bana gülme;
Yok tâkatim artık yeni bir 'aşk-ı 'azîme..
Sînemdeki kalb on sene evvelki değildir

Pür-nâire-i aşk u tahassüs nazarınla
Kalbimde kopan zelzele hiç dinmedi hâlâ..
Bir tehlikesin hissiçin, ey hüsn-i müfekkîr.

Teşrin-i sanî 1333

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

E.U., C.3, S. 53, 2 Şubat 1918, s. 435.

OĞLUM MÛNİS'E

Bir gün çocuğum sen de yazarsan, bunu bil ki
Bir lâzimedir lafza da ma'nâ gibi dikkat;
Şâkird-i müdâm-ı lûgat ol Çünkü müebbed
Tilmîz-i lûgattir hep esâtîz-i belâğat.

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

E.U., C.2, S.43, 24 Teşrin-i sanî 1917, s. 276.

GAZEL

Mevkûf iken şiirlerim ey mehlîkâ sana,
Her gün tefekkür eyler iken mutlakâ seni,

Bir ukde oldu, anlıyorum, gâlibâ sana:
Çoktan terennüm etmedim ey dilrübâ; seni.

Çıkmaz hayâl ü sâniha-i bî-bahâ sana
Fevka'l -hayâl ü sâniha görmüş dehâ seni.

Çıkmazken iktidâr-ı dehâ âşinâ sana
Ben hangi iktidâr ile etsem senâ, seni

Hayrân, semâda mihr-i vefâ vü hayâ sana,
Ta'kîb eder zemînde de nûr u ziyâ, seni,

Şîrâşîr-i hilkatî etmiş gıdâ sana,
Âgûş-ı kehkeşânda büyötmüş Hüdâ, seni;

Kehvâredir sitâre-i subh u mesâ sana,
Tehzîz eder melâik-i nûr-ı iktisâ, seni;

Olmuş şafakta dâye-i şefkat, semâ sana
Enzâr-ı kibriyâ gözetir dâimâ seni.

Olsun fedâ, bu hislerim olsun hebâ sana,
Öpsün şiirlerim seni, sertâbepâ, seni.

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

E.U., C.2, S.45, 8 Kânûn-i evvel 1917, s. 311.

S... nin Lisânından

Cihân-ı hüsûn ü huzûzun bugün melîkesiyim;
Serîr-i saltanatım kalb-i şâiriyyettir.
Hazânda olsa, gülersem, bahâr olur mevsim
Tebessümüm şafak-ı inşirâh-ı kudrettir.

Bu kadd ü kâmet-i nâzânla geçtiğim yollar
Ru'ûd-ı müdhişenin karşısında titremeyen

Yüreklerin helecân-ı perestişiyle dolar.
Güzel değil şeb-i mehtâb neş'e-i bezmimden;

Güneş doğunca nasıl hep nücûm ederse ufûl
Tulû' edince ben arzın söner sitâreleri.
Bu pâ-yı taht-ı cihân-kıymetin harâb ü melûl,

Ve sanki geçmese mâtem tutan mesîreleri
Benim füsûn-ı kudûmumle,pür-hayât-ı sūrûr,
O Lâle devrine mağbût-ı şevk ü revnak olur.

1918, Şişli

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

Yarın, C.2, S, 33, 28 Mayıs 1338, s. 135.

ARÛZ'A KASİDE

Ey âlemin melîke-i âhengi, ey arûz,
Hep sendedir nevâ-yı elem, nağme-i huzûz?

Hep sendedir sūrûd-ı seher, mûsikî-i şeb;
İb'âd-ı mübhemiyyetin elhân-ı râzı, hep
Yıldızların terâne-i envârı sendedir,
Zulmetlerin de refref-i esrârı sendedir.

Hilkatte her sadâ-yı hafîf ü mutantanın
En dil-peziîri sende, bahâr-ı muhîtanın

Lahn-i tefekkürüyle gırîv-i tehevvrû,
Ormanların kışın nakarât-ı tahassürü,

Yâhud yazın, mesîre-i aşk, âşiyânları
Lebrîz eden sūrûr u heves çağlayanları

Hep sendedir cevâhir-i evzân-ı ezmine
Ancak senin hazâin-i lahnindedir yine.

Hep sendedir terennüm-i sâz u rûbâb ü üd.
Teb-terze-i kulûb ile tarrâka-i ruûd

En dil-rûbâ kadınların insânı gaşyeden,
Baş döndüren feşâfeş-i dâmânı, yâhud en

Hummâ-feşân o kahkaha-i şûhu sendedir.
Nefhanla sâde bir söze bir mûsikî gelir.

Hep sendedir perf-i sükûtun terennümü;
Hep sendedir leb-i melekûtun tekellümü...

Fevzâ geçer.. Girîv-i dalâlet susar bütün.
Zer-târ-ı erganûn kemâlindeydir bugün

Mâzî kadar da hâl ile müstakbelin sesi.
Sensin yegâne sâhib-i sâ mân-ı nağmesi.

Kays illeriyle Hâfız ve Hâmid diyârının.
Elhân-serâ-yı ravza-i her dem bahârının

Bir köşesinde, en küçücük, en kemîne bir
Tarhında bağbân olabilsem; ne pâyedir!

Nisan 1918

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

E.U., C.3, S. 66, 4 Mayıs 1918, s. 662-663.

MUHİBB-İ NECİBİM CELAL NURİ'YE

Esselâm, ey zekâ-yı şû'le-nazar,
Bana «âşık» demekte hakkın var.
Ben, evet, dîn-i aşka mu'tekidim;
Tâ küçüktün ve dâimâ sevdim.
Dicle sâhillerinde, mevlidimin
-Sanki bir tek küçük, sönük necmin

İltimâ'-ı nazar-girîzi bile
 Gizli kalmaksızın, ve hep böyle
 Sâni'in mahşer-i celâli gibi
 Parlayan-kubbe-i semâ-yı şebi,
 Yâhud eshâr-ı nûru altında
 Dalarak râz u şîr-i ib'âda,
 Şîr-i elvâna, hüsn-i eşyâya
 Âşinâ böyle zevk-ı hülyâya
 Belki vaktinden az çok evvel, ben
 Aşkın ihsâs-ı şevk ü hüznünden
 Hisse aldım... Bugün bu hiss-i muhîr
 Şübhe yoktur ki önce sâde basîr
 Bir tahassüstü... Sonra gittikçe,
 Ufk-ı rû'yet tevessu' ettikçe
 Âdetâ bir akîde, bir uknûm
 Mekteb-i hîste intihâ-yı ulûm,
 Gâye-i hikmet oldu.. Velhâsıl
 Şeb-i cehl ü dalâl içinde asıl
 Bir delîl-i hakikat oldu bana;
 Aşk, evet, bir tarîkat oldu bana.

İşte ben böyle dâimâ sevdim,
 Bî-garaz, sâf u bî-riyâ sevdim
 Vâkıfım her tecellî-i aşka;
 Hubb-ı mevlîde aşk-ı maşûka,
 Hubb-ı vâlid, muhabbet-i mâder,
 Hubb-i nûşîn-i hâher ü dâder,
 Aşk-ı evlâd u zevce, hubb-ı vâtan:
 Kalbi tîn ü gubâr-ı dünyâdan
 Gâh ü bigâh uzak bulundurarak
 Rûhu bir fecr-i şî're müstağrak
 Yaşatan başka başka hissiyyât,
 Bence zevk-ı cihân, gıdâ-yı hayât
 Her zamân en ziyâde bunlardır.
 Mihr-i sevdâ sönerse bak ne kalır
 Kasr-ı ma'mûr-ı arzın üstünde?
 Sâde bir şûre-zâr-ı efsûrde.

Bâdiyât-ı hayât içinde garâm
 Bağrı yanmış, şikeste bî-ârâm
 Yürüyen, yok, sürüklenen rûha
 İşte bir melce' işte bir vâha,

İşte bir çeşme-sâr-ı pür-sâye.
 Şöyle bir parça ömr-i fânîye
 Ezeliyyetle sermediyyetten
 Aşkın enfâsıdır haber getiren.

Yaşar insân cihânda sevdikce;
 Ve benim fikr-i âcizânemce
 Yaşamak hep muhabbet etmektir;
 Ve muhabbet, ibâdet etmektir;
 En güzel tâ'at-ı tabîate.
 Rûh-ı aslî vü câvidânîye
 Bu mesîl-i fenâda rûh-ı beşer
 Aşk u şefkatle intisâb eyler.
 Rûhu envâr+ aşka muttali' eden
 Aşkı takdîs için de göklerden
 Kalbe bir nağme-i fûsûn, ya'ni
 Şi'ri, şi'r- erganûn-ı haşmetini
 Bahşeden kudret-i mukaddeseye
 Hep havâssımla hamd-ı bî-gâye.

feilâtün mefâilün feilün
 (fâilâtün) (fa'lün)

E.U., C.3, S. 63, 13 Nisan 1918, s. 603-605.

HEP GÜL

Güldün.. Ne için olursa olsun...
 Geçtikçe ben, elverir ki hep gül;
 Maksudla veya bilâ-sebebe gül;
 Yalnız yetişir ki durma mahzûn.
 İstihzâ, yâhud iltifât et;
 Lâkayd-ı tahassûs olma tek sen.
 Handenle bu kalb-i muğberimden
 Teb'id-i merâret-i hayât et.

Hiç solmasın âh o gül yanaklar,
 Çeşminde gülümsesin o şu'le..
 Takbîl ü temâs- emelleriyle
 Yıllarca tutuştuğum dudaklar,

Gül-bâde-i şevk u neşe olsun.
 Handen bana cennet etti hâki;
 Hiçbir sîmâ hatırlamam ki
 Gülmek bu kadar yakışmış olsun.

Beyoğlu 30 Nisan 1918

mefûlû mefâilûn feûlûn

E.U., C.3, S. 67, 11 Mayıs 1918, s. 668.

O MA'BÛDE-İ HANDEYE

Gülmek de haşr-ı neşve eder bir nigâhınız;
 Hep fecr-i handeden mi yaratmış Hüdâ sizi?
 Koynunda beslemiş mi perî-i semâ sizi?
 Hüsnün riyâz-ı şevkı midir hâb-gâhınız?

Bilmem sizin, teneffüs-i lutf-i kader midir?
 Enfâsınız ki, geçtiğiniz yerde serteser
 Bir bâd-ı inşirâh u saâdet hûbûb eder.
 Siz, sâde levh-i nâz-ı bedâyi'de bir şiir,

Siz, sâde bir neşide-i hilkat değilsiniz,
 Şâirsiniz de.. Belki cihân-ı tebessümün
 Yektâ, yegâne mübdî'î... Âsâr-ı hissiniz,

Hep lahn-ı handeden müteşekkil bed'î'alar.
 Billâhi sizde şi'r-i nihân-ı tebessümün
 Sihr-i beyânı var, ve , esâlîb-i hande var.

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilûn

E.U., C.3, S. 71, 8 Haziran 1918, s. 760.

GAZEL

Leb-i gulfâmı temâs eyledi peymânemize
 Rûh-ı Cem gıpta eder hâlet-i mestânemize

Biz o dervîş-i garîbiz ki serâ-perde-i aşk
 Ebediyyetle açılmış dil-i dîvânemize

Câ-yı ta'lîk-i hayâl oldu sanem-hâne-i dehr
Özge şeh-nâme-i sevdâ olan efsânemize

Âşinâyız haram-ı kurb-ı ilâhe'l-hasene
Vermeyin hükm-i galat meşreb-i bigânemize

Arş-ı sevdâdan inip her gece bir tayf-ı sefid
Tuhfe-i şî'r-i mehâsinle gelir lânemize

feilâtün feilâtün feilâtün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

Târih ve Edebiyât Mec., Y.1, C.1, S. 3, 31 Mayıs 1334, s. 68.

İctihâd, C.6, S. 132, 26 Kânûn-i evvel 1918, s. 2890.

İctihâd, C.7, S. 152, 1 Nisan 1923, s. 3153.

İctihâd'da «Rûh-ı Örfî'ye Tuhfe-i Ta'zîm» adıyla yayınlanmıştır.

İKİ MISRA'-I BERCESTE

Seni ben gördüğüm andan beri, ey mihr-i huzûr,
Gözlerim şu'le-i hüsnünle kamaşmış gibidir;
Her güzel çehrede vicdânıma nûrun manzûr..
Sensiz artık bana yazlar bile bir kış gibidir.

Sarsa etrâfımı yüzlerce benât-ı Havvâ,
Yine bîkes, yine pâmâl-i melâlim sensiz...
Sana muhtâcım evet, tıbkı ziyâ, tıbkı hevâ;
Boğulur cevî-i tabîatta hayâlim sensiz..

Sana muhtâcım evet, hep sana 'âşık, hayrân;
Sen ne câzib, ne müsahhir, ne ilâhîymişsin..
İniyor kalbe nigâhın vatan-ı sevdâdan,
Rûha şî'r-in vatanından geliyor sanki sesin.

Başka bir 'âlem-i âmâle, bu topraklardan
O sesin lahn-i semâvîsine peyrev gittim..
Zill-i mûrgânı ey ilhâma zemîn-i tayerân
Bunu ben anladım, ancak bunu ben keşfettim,

Akl ü fikrimle değil, hiss ü hayâlimle fakat:
 O güler gözlerin altındaki mevzûn iki hat
 Hüsn ü ân-ı hârika-i şî'rinin en mu'ciz-edâ

Beyt-i tezyîni, birer mısra'-ı bercestesidir
 Ki kulûbun halecânıyla sürûd-ı sevdâ
 O güzel şî'rin ilâhî, ebedî bestesidir.

feilâtûn feilâtûn feilâtûn feilûn
 (fâilâtûn) (fa'lûn)

Türk Kadını, C.1, S.4, 4 Temmuz 1334, s. 57.

KALBİM

Hurşîd Paşa-zâde Muhibb-i Necîbim Mahmûd Beyefendi'ye

Kalbim, hep ayrı ayrı güzellik sarayları,
 Sevdâ kasırlarıyla müzeyyen, ve bî-hudûd
 Bir mâlikânedir ki riyâzında her sürûd
 Bir hüsnün ihtizâz-ı vücûd-ı muattarı,

Her nûkhet, istihâle-i âheng ü rengidir.
 Pihnân bir erganûn-ı emelden kopup taşan
 Bir mûsikî-i aşk u telâkî zaman zaman
 Revzenlerinden ufka uçar, cevve yükselir.

Hep hilkatın neşâid-i vuslat-meâlini
 Tekrâr eder tabîata bir bûlbûl-i hafî...
 Kalbim, evet, cihân-ı serâirde muhtefî

Bir mâlikânedir ki zemîn-i hayâlini
 Tezyîn eden sarâyların âsûde, nerm ü hâr
 Her hücreinde bir güzelin taht-ı aşkı var.

mefûlû fâilâtû mefâilû fâilûn

E.U., C.3, S. 74, 29 Haziran 1918, s. 819-820.

ŞARKI

Benden ey ma'sûkam, enzârın girîzân olmasın,
Beyt-i şevk-âbâd-ı yâdım dâr-ı ahzân olmasın;
Va'd-i vuslatten aman gönülün pişmân olmasın;
Beyt-i şevk-âbâd-ı yâdım dâr-ı ahzân olmasın.

Menba'-i ilhâm u şevkımdır bu 'aşk-ı âteşin;
Nûr-ı hulyâdır şeb-i rûhumda hüsn-i mehveşin;
Boş kalır kalbim gidersen, kimse olmaz cânışın;
Kendi lânenidir gönül vîrân-ı hicrân olmasın.

fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

E.U., C.4, S. 80, 10 Ağustos 1918, s. 915-916.

GÖZLERİNDEN MÜLHEM

Mâzî gibi zulmette bütün 'âlem uyurken,
Rûhumda büyük gözlerinin her gece şâtır,
Vâzih ve hakikî ne tecellîleri vardır.
Bir peyk-i semâvî gibi sen, sâkit ve rûşen,

Peygûle-i hicrânıma âtîden inersin..
Hissimde de başlar yine bir şî'ri mübeşşir
Bir sıtma, senin tuhfe-i ilhâmın olan bir
Dâüssıla, dâüssıla-i aşk u mehâsin.

İlhâm-ı leyâlîdeki bin şî'r-i serâir
Enfâs-ı semâ nefha-i şeb- münteşirindir.
Rûhum senin âheng-i sükûtunda fezânın

Hâmûşî-i esrâr-ı ziyâ- dârnı dinler;
Elhân-ı nihânında bahârân ü hazânın
Hâkîlere mechûl olan eş'ârını dinler.

Ey yâdı eden fikrimi âtiye-itâre
Enzârın okur şî'r-i şeb-ârâ-yı sipihri;

Hüsnünden olur kalbime, vicdânıma sârif
Hep nâ-mütenâhiliği hiç bitmemek üzere

İmlâ eden âheng-i umûmî-i bedâyi'...
Aşkınla inandım ki bekâ rûhumu bekler;
Çeşmin bana gösterdi ki var gökte melekler;
Oldum yine hüsnünle ulûhiyyete kâni'.

Karşımda bir âsûde ve pâkîze tabîat,
Hep meşgalem, ondan sana, senden ona, koşmak...
Gökten değil ama, bu hakikat, bu kanâat

Çeşminden edilmiş bana ilhâm ü hediye:
Şâyeste olur, mazhar olur rûhumuz ancak
İdrâk-ı mehâsinle hayât-ı ebedîye.

mefûlû mefâilû mefâilû feilûn

E.U., C.4, S. 86, 21 Eylül 1918, s. 1009-110.

GÜFT U GÜLAR

Saçların bir küme hâlinde iken
Ona şah- efser-i dünyâ dediler;
Kayd-ı meşşâdadan âzâde iken
Şu'leden şehper-i sevdâ dediler.

Hilkatin şi'ri olan gözlerine
Üdebâ mahşer-i ma'nâ dediler..
Güzelim şaşaa-i peykerine
Hande-i hâver-i Mevlâ dediler.

La'l-i nûşînine sahbâ-yı ezel,
Ebedî kevser-i hülyâ dediler..
Sîne-i nârına bir 'adn-i emel-

Va'deden pister-i nû'yâ dediler.
Sana velhâsıl ey en şûh güzel
Misli yok dilber-i hüsnâ dediler.

feilâtûn feilâtûn feilûn

(fâilâtûn)

E.U., C.5, S. 89, 12 Teşrîn-i evvel 1918, s. 1057.

BİLMEM BİLİR MİSİN?

Bilmem bilir misin, senin ey hüsn-i sâf u hâr
Rûhun harîm-i hissine hep girmek isteyen
Bir hâl-i mûnîsin var... Ekâlîm-i neş'eden
Bir lem'asın.. Sezâ desem enmûzec-i bahâr.

Şarkin derin semâları gülgûn seherleri
Olmuş vücûd-ı nâzına bir mehd-i perverîş;
Ondandır işte gözlerinin reng-i dilberi,
Vechinde fecr-i hilkate ondan bu benzeyiş.

Oldukça gözlerin bana meyyâl-i in'itâf,
Hülyâma bir kazâ-yı ilâhî olup matâf,
Rûhum meleklerin vatanından peyâm alır.

Dünyâ değil seninle benim câ-yı nisbetim;
Âzâdedir kuyûd-ı zamândan muhabbetim;
Hüsnün hayâlimin ezeli âşinâsıdır.

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

E.U., C.5, S. 93, 9 Teşrîn-i sâni 1918, s. 1123-1124.

YİNE SEN, HER ZAMANDA HER YERDE

Pây-ı nermînini öpmekte olan toprakdan
Bu uzak yerlere nakleylediğim körpe fidan
Büyümüş, meyve veren bir ağaç olmuş şimdi...
Buna baktıkça gözüm girye-i hasretle dolar.
O benim ma'bed-i aşkım, vatan-ı hissimdi
Pây-ı nermînine yüz sürmüş olan topraklar

∴

Çöktü efkârım birden yine bir şâm-ı melâl
Senin iklim-i besîminde yetişmiş bu nihâl,
Bu da kalbim gibi gurbet-zede, kûskûn, düşkûn,
Ağlıyor sanki tahassürle uzak bir yâda.
Bu da aşkım gibi etmişti tenebbût bir gün
Pay-ı nermîni öpmek te olan toprakda.

∴

Geliyormuş gibi iklim-i bahârânından,
 Bu hazân akşâminin nefha-i perrânından
 Kokladım gerdenin nûkhet-i mahmûresini.
 Yine a'sâbıma bî-hâb u sükûn bir gece var..
 Bana vermişti hep üşkûfelerin enfesini
 Pây-ı gülğûnuna yüz sürmüş olan topraklar.

∴

Pây-ı gülğûnunu öpmekte olan toprağa ben
 Bağlıyım, âşık u müştâkım ezelden kalben,
 Rûh-ı gurbet-zedemin mavtân-ı bâlâsından
 Sanki bir kûşe-i mînâdır o me'vâ-yı şafak..
 Neşreder rûhuma bir bû-yı dil-âvîz-i vatan
 Pây-ı nermînini öpmüş ve öpen her toprak.

feilâtûn feilâtûn feilâtûn feilûn
 (fâilâtûn) (fa'lûn)

E.U., C.3, S. 56, 23 Şubat 1918, s. 483-484.

İNTİBÂH

Refâh u mes'adet, ekser civârımızda iken
 Hayâlimiz, onu etrâfımızda görmez de
 Onun bulunduğu yerden uzak zemînlerde

Arar ve bulmayarak münkesir ü nâdim olur.
 Benim de böyle dalâl-i hayâl ü hisse düşen
 Zamanlarım ve çocukluklarım çok olmuştur.

Fakat ben artık o gümrâh-ı fikr ü his değilim
 Bir ibtisâmınız, ey âşinâ-yı müstesnâ
 Bütün bu maskat-ı âmâl-i ömrün en muzlim
 Girîvesinde delîl-i hidâyet oldu bana

Evet, bugün bu kanâa'tteyim ki şevk u huzûr
 Değil hayâtın o dârât u ihtîşâmında,
 İçinde penbe güzel bir kadın yatan bir oda
 Serîr-i şân da budur, taht-ı saltanat da budur.

mefâilûn feilâtûn mefâilûn feilûn
 (fa'lûn)

E.U., C.3, S. 56, 23 Şubat 1918, s. 501.

ŞARKI

Bir bâde iç süzölsün o çeşmân-ı hurremin
 Sen içmedikçe neş'esi gelmez bu âlemin..
 Bir bülbül olsun, iç yine gül-gonce femin
 Sen içmedikçe neşesi gelmez bu âlemin

Bülbül de gül de ancak o mu'ciz dehendedir;
 Hilkat semâlarında yüzün fecr-i handedir;
 Rûhun neşâtı, neş'elerin rûhu sendedir
 Sen içmedikçe neş'esi gelmez bu âlemin

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

Utârid, C.1, S. 9, 13 Mart 1335, s. 140.

ŞÂİR MAĞFÛRE NİGAR HANIM'A

Sene-i devriyye-i vefâtında en samîmî
 dostlarından bazılarının icrâ ettikleri
 âyîn-i tazîz münâsebetiyle

Ey muazzez melîke-i üdebâ
 Ki bu berceste belde-i zîbâ
 Bu güzel pâ-yı taht-ı müstesnâ
 Mâi bir mevkib-i hayâlındı,

Sanki kalbinde şimdi bir nâle
 İnliyor.. Mâtem-i ufûlünle
 Âşinân olmayan kulûbe bile
 Bir siyeh-perde-i melâl indi.

Yâ senin sevdiğin zevât-ı güzîn
 Seni pek çok seven muhibbelerin
 Ki bu âlemde belki en nûşîn
 Bir tesellî-i rûh u bâlındı,

Dâimâ mâteminle ağlayarak
 Nâpezîrâ-yı tesliyet kalacak
 Biz sanırdık ki senden ölmek uzak,
 Daha bir devre-i kemâlindi.

Şu'le-dâr-ı zekâ olan gözler
 Dâimâ bir şebâb içinde güler,
 Neşe-bahşâ-yı rûh olurdu... Keder
 Bile bir ziynet-i cemâlinde.

Sohbetin rûha bir gıdâ-yı sefâ
 Gözlerin neşrederdi nûr-ı vefâ,
 Her nigâhın açık, masûn-ı riyâ
 Kalb-i sîdk u vedâdı mu'lindi

O büyük rûhun âşinâ-yı garâm,
 Tabakât-ı hayâl u histe müdâm
 Gezdin, uçtun, ve bir bülend-i ilhâm
 Cevv-i mînâda şâhbâlinde.

Mefharet-bahş melek o cism-i necîb,
 Mahşer-i ihtisâs o kalb-i edîb
 Yatıyor hâk içinde şimdi garîb
 Bu mu şâyeste-i meâlindi;

∴

İster ikîlî tâc-ı hüsn-ü fûsûn,
 Ya o dîhim-i saltanat- makrûn,
 Ya bülend efser-i dehâ olsun
 Toprak âhir umûma bâlîndir.

Hâtîrâtın defîn-i hâk olamaz:
 Bu ufuklar, bu Marmara'yla Boğaz,
 Her güzel sâha, her mesîre biraz
 Medfen-i yâd-ı lâ-yezâlinde.

Sevdiğin Göksu, hep sular, Adalar
 Bin güzel hâtıranla canlı Hisâr
 Hepsi ettikçe biz güzâr ü nazar
 Sanırsız lâne-i hayâlinde.

Şimdi ey rûh-ı âsumân-seyrân
 Havl-ı yâdında toplanıp yârân
 Seni ta'zîz ederken âh, umulan
 Nâgehân avdet-i muhâlinde

Âh evet hepsi bir hayâl ü muhâl;
 Bir hakikat bu iğtirâb u zevâl;
 En fec'iyse, ey edîbe-i lâl,
 Nâ-be-hengâm o irtihâlidir.

Hep yüreklerde gizli bir şüyûn
 Çıkarız şimdi biz bu âyinden
 Kalbimizden tebâud eylemeyen
 Elem ü mâtem-i zevâlindir.

2 Nisan 1335

feilâtûn mefâilûn feilûn
 fâilâtûn (fa'lûn)

Utârid, C.1, S. 13, 10 Nisan 1335, s. 197.

HAYÂT

Bu hayât-ı beşer, seninle değil,
 Belki rûhun ve hissin ib'âd-ı
 İnkişâfıyla, kalbin a'dâd-ı
 Darebâtıyla ölçülür derler.
 Bir hakikat bu, reddi pek müşkil.
 Evet a'sâr-ı ihtisâs inler
 Bazı bir sâatinde rûhumuzun
 O kadar bî-hesâb ü gûnâ-gûn
 İhtisâsât u hâtırâtım var,
 Öyle meşhûn-ı gîrûdâr-ı şuûn
 Bir hayâtım, karîn-i leyl-i kurûn
 Öyle bir mazî-i hayâtım var,
 Sadr-ı hissimde mahşer-i esrâr
 Öyle bir kalb-i ibtilâ çarpar
 Ki bugün sanki hâkin en eski,
 En müsîn rûh-ı aşk u hissi benim
 O kadar yorgun ihtiyârım ki
 Beşerîyyetle sanki hem-sinnim

Şişli 12 Kânûn-i sâni 1919

feilâtûn mefâilûn feilûn
 (fâilâtûn) (fa'lûn)

Utârid, C.1, S. 8, 6 Mart 1335, s. 120.

TAABBÜD

Hilkatte âşikâr ü nihân hep nefâisin
Cisminde bir nişânesi, bir nakş ü aksi var...
Sen kibriyâ-yı fıtratın, ey rûh-ı şu'le-bâr,
Berceste bir nümûne-i hüsn ü kemâlisin

İnşâd edilse şimdi de bir ma'bed -i bülend
Ma'bûde-i mehâsin-i ulviyye-nâmına,
Mevzû' olurdu heykelin, ey hüsn-i bî-menend
Mihrâb-ı ibtihâline, beytül-harâmına

Dünyâda mazhariyyet-i yektâ-yı hilkatim
Serinde mündemic bu ilâhî muhabbetin
A'mâk-ı zulmetinde cihân-ı dalâletin

Ancak delâletinle karîn-i hidâyetim
Oldum bütün bu aşk ile- âzâde-i fenâ-
Cânân-ı sermediyyete hüsnünde âşinâ

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

Utârid, S.1, 6 Kânûn-i sâni 1335, s. 6.

O BİR Şİ'R-İ KUDRETTİR

Ekser soruyorlar bana, bazan mütehekkim,
Bazan da latîfeyle:- Bu günler seni böyle
Bir bülbül-ı şeydâ-yı garâm etmiş olan kim?

Ta'rîfe nasıl kâdir olur hâme-i âciz
Bir hârîka-i hilkati birkaç kelimeyle?
Bir çehre ki sun'-i samedâniyyet-i mu'ciz...

Şâir de musavvîr de kalır sâmit ü velhân
Tavsîfe yetişmez ne ziyâ-dâr-ı dehâet
Elfâz ile evzân, ve ne elvân ile elhân

Ma'mûre-i mescûde-i hüsn etse becâdır
Serpûş-ı tabî'isini bir efser-i zînet..
Pâyında dehâ, sâniha-cûyâ-yı semâdır.

Akşâm kararırken bütün eşyâ ve menâzır,
Ormandaki bir gül gibi kumral ve kıvrıcık
Kırpikleri altında derin gözleri vardır.

Fecr-i ezelin handesidir lebleri gûyâ;
Hep şî'r o dudaklardan uçan nağmeye âşık..
Dil-dâdesidir gerdenin 'akd-i süreyyâ.

Baktıkça olur sîne-i sâfında nümâyân
Firdevs-i emel, aden-i şegaf, huld-i lezâiz..
Pistânları bir sânihadır fikr-i Hüdâdan.

Bir bûse-i aşkıyla-ey aksâ-yı saâdet!..
Mihnet-zede dünyâdan usanmış, ve emelsiz
Bir rûha gelir aşk-ı hayât-ı ebediyyet.

Manzûme-i tekvîn-i bedâyi'de o endâm
Bir mısra-ı bercestdir i'câzı da geçmiş;
Takbîl ile dâmânını takîb eder ilhâm.

Sultân-ı mehâsin ki onun geçtiği yerdir.
İklîm-i şemîm, arz-ı nağam, bâğ-ı nevâziş..
Mecmû'a-i hilkatte o bir şî'r-i kaderdir;

Bir şî'r-i kaderdir ki hep âhengi müşâ'şâ';
Hep vezn-i kavâfisi ilâhî ve murassa'.

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

Şâir Nedîm, S.1, 12 Kânûn-i sâni 1335, s.8.

ŞARKI

Hep nağme uçar, neş'e doğar handelerinden
Hülyâsın emelsin, güzelim şevk-i safâsın.

Senden gelecek derdi de ni'met sayarım ben
Hülyâsın, emelsin, güzelim, şevk-i safâsın.

Raksettirir endâminin âhengi hayâli;
Müjgân-ı latîfdir ümîdin per ü bâli;
Serper dil-i mahzûna elin nûr-ı tesellî
Hülyâsın, emelsin, güzelim, şevk-i safâsın

mefûlû mefâilû mefâilû feûlûn

Utârid, C.1, S. 2, 13 Kânûn-î sâni 1335, s. 22.

YAVUZ SULTÂN SELİM'İN TÜRBESİNDE

Bu bârgâh-ı şehâm et- penâha ey hâkân,
Kaside yazmak için çıkmadım.. Ukûlû yakan
Bir iktidâr-ı bülendin-ki dest-i zûrunda
Eser-i harb idi gûyâ zafer, huzûrunda
Rûkû' ederdi edeb, secde-sây olurdu dehâ -
Senâ-yı şânına lâayık olan babana daha
Lisân-ı şîr-i beşer, sâhib olmamış olamaz.

Bu bâb-ı rahmete ey pâdişâh-ı bî-enbâz
Duâ ve fâtîha ithâf içinde nâsiye-i
Melâl ü ye'simi vaz'etmedim.. Bütün sa'yi
Uluvv-i mülke ve i'lâ-yı lafzatü'l-lâha
Hulûs-ı tâm ile masrûf olan şehen-şâha
Semâ-yı izzet-i Mevlâ müebbeden meftûh.
Ney-i a'zam-ı eflâke en yakın bir rûh
Bugün bizim gibi hâkîlerin duâlarına
Hiç iftikâr edemez.. Sen bekâ semâlarına
Çekilmiş, artık o kudsî melâz-ı rahmetde
Her ihtiyâc-ı fenâdan münezzeh, âzâde,
Masûn-ı şâibe bir rûh-ı bî-tenâhîsin.
Evet, bu türbeye mahzâ tazallum etmek için
Dehâlet ettim.. Evet simsiyâh elemlemleri
Huzûra arz için ancak, ser-i mülkedderi
Bu âstân-i semâ iktirâna va'zetdim.
Uzun ve girye-füzûndur hikâye-i derdim.

Bak işte, en büyük evlâdı olduğun bu vatan,
 Bu muhterem vatan-ı mader, ey büyük sultân,
 Ne hâle geldi... Firâş-ı felâketinde o bânî,
 Nasıl şikeste, nasıl hasta, hiç tanılmayacak
 Kadar küçülmüş, ezilmiş, hemen hemen mürde
 Tevârûs eylediğin kişver-i fesîhinde
 Hudûd-ı vâsî'asından beş altı defa uzak
 Mesâfelerde dolaştırdığın büyük bayrak
 Nasıl delik deşik olmuş, zavallı, boynu bükük..
 Niçin, bu günleri yârını biz niçin gördük?
 Bu derd-i muzlim-i mâtem-fezâ-yı görmeyerek
 Nasîbe yâb-ı fenâ olmuş olmak, âh ölmek
 Bu ömr-i zillete bin kat müreccah evveli bir
 Nasîb olurdu; ve el-ân da bir sa'âdettir!..

Çamurda çirpiniyorken gurûrum, ümmîdim,
 Gebermiş olmayı kaç kerre arzu etdim..
 Evet benim müte'addid çocuklarım varmış,
 Bu beş sabî ben ölürsem yetim olurlarmış,
 Hüdâ bilir, bunu hattâ düşünmeden, bir dem,
 Bir iştiyâk-ı fenâ, ihtiyâc-ı mevt ü 'adem
 Hayâl ü hissime hep hâkim oldu kaç günler.

Yeter bu uyku, uyan ey habîb-i peygamber!..
 Uyan ki rûh-ı hakîminden istiâne eden
 Büyük ve hasta vatandır.. Bu derde ancak sen
 Devâ bulur ve şifâ-bahş olursun, artık uyan
 Vehâmetiyle, serâpâ fecâ'atıyla 'ayân
 Bu inhidâm-ı elîm-i cihân-ı Islâmı
 Görüp de anlamayan fevt-i zulmet-encâmı
 Bu gafletinden uyandır; habîr et âtîden.
 Beş altı yıllık o meş' ûm idâremizle biten
 Bu altı yüz senelik devlet, en ziyâde senin
 Uluvv-i himmetinin himmet-i mukaddesenin
 O hayret-âver -i târih olan meâsiridir.
 Uyan vehâmet-i ahvâli gösterip bildir.
 Bu mülkû sarmış iken bir vebâ-yı izmihlâl,
 Ömrümüzde, cehâlet, ömrümüzde dalâl,
 Bu derde çare nedir, nerde, nerde râh-ı rehâ?
 Irâe et bize, yani bu şaşkın ervâha.
 Harîm-i câna serâser yabancı dolmuşken,
 Vatan, ve ehl-i vatan parça parça olmuşken

Bizim meşâgilimiz firkadan ve tefrikadan
 lbâret olmuş; uyan ey büyük halîfe uyan!
 Senin delâletin olmazsa, biz bugün ancak
 Senin tarîkine dikkatle sâlik olmazsak.
 Bütün bu âtem-i İslâmın inkırâzı yakın.
 Nedir bu hâile, ey Rabb-i kibriyâ, Şark'ın
 Müzerkeş atlas-ı bînâ-yı sermediyyetten
 Libâs-ı fâhir-i hilkatle arz-ı kâmet eden
 Şafak-likâ ve semâvî nazar meîlke, senin
 Yüzünde zulmet-i mâtem, sesinde zıll-i enîn?
 Bu hâkim olduğu, mihrâb-ı mesned olduğu bir
 Cihân-ı muhteşemin mâtem-i zevâli midir?

Ey en azîm ü ulu'l - azmi pâdişâhânın
 Bu anda geçti gözünden hayâl-i dîvânın.
 Ne oldu, nerde o a'yân-ı hûşyâr, o ricâl
 Ne oldu, nerde o erkân-ı vâcibü'l-ibcâl
 Gözümde tüttü, evet, hep celâi-i dîvânın;
 Bugün vatanda o dîvân-ı akl u irfânın
 Küçük nümûnesi mevcûd olaydı kâfiydi
 Evet bu tefrika-âlûde ehl-i tevhîdi
 Halîfe başta, ve üç beş zekâ-yı
 Ve belki tek bir adem, bir zamîr ü kalb-i mübîn
 Bu hâl-i tefrikadan kurtarır ve cem eyler
 O Hız-ı milleti, Yâ Rabbi bul çıkar, gönder.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

E.U., C.5 S. 107, 15 Şubat 1919, s. 1350-1351.

“OĞLUMLA HASBİHÂL” ismindeki mecmûadan bir parça

Bir muhabbet cihândır bu cihân;
 Sevdim dâimâ ayân u nihân
 Bir kemâl-i hayâle hep peyrev
 Dâimâ sev, bütün mehâsini sev.
 Hüsnü hakkıyla anlamak, sevmek
 Rûh için sâde bir büyük, yüksek
 Mazhariyyet değil, mübârek bir
 Zevk u vicdân ve bir tesellîdir
 Ömrün eyyâm-ı pür-meşâkkında.

Şüphesiz ba'zı kere aşkın da
İztırâbâtı var, fakat ne zarar
İztırâbın da bir güzelliği var.

Beşerin boş gurur ve kibrinden
Müteneffir ve dâimâ cidden
Mütevâzi' fakat vakûr u kibâr,
Dâimâ hakk-ı gayra hürmetkâr,
Dâimâ hüsn-i aşk u şefkatle
Dolu bir kalb-i bî- adâvetle
Kendi vicdânının huzûruna çık;
O zamân nâsiyen mûnevver, açık
Hiç bir endişesiz çıkarsın sen
Bütün insanların ve gaybı bilen
Hâlik-i âlemin huzûruna da
Aşk, o yüksek cihân-ı manâda
En derin râz-ı hilkat anlaşılır...
Sevmek, uçmak ve vâsil olmaktır
Arz-ı mev'ûda, huld-i me'mûla.
Aşkın ilhâm-ı ibtisamıyla
Parlayan, titreyen yüreklerden
Rûhu tazlîm eden, küçük düşüren
Birçok endişeler, temâyüller
Pest-emeller bütün tebâ'üd eder.

Dâimâ sev... Şu kalb-i pür-hissin
Böyle gittikçe inkılâb etsin
Ebedî bir muhabbet-âbâda.
Rûh u fikrinle sev; muhîlünde
Sevecek bir bed'îa bulamazsan
Aşkı sev... Aşka âşık olmaktan
Daha pâyânı olmayan bir haz,
Daha ulvî bir ihtisâs olmaz.

Zîr ü bâlâya bak, tabîatı sev;
Şî'r-i eşyâyı, rûh-ı san'atı sev;
Hüsnü sev, hayrı sev, hakîkati sev;;
Sermediyyet-serâ-yı hilkatı sev
O zaman kâinât-ı vicdânın
Hep cemâl ü celâl-i yezdânın

Mahşer-i nûr-ı in'itâfı olur..
Hikmetin gâye-i hayâli budur.

feilâtûn mefâilûn feilûn
(fâilâtûn) (fa'lûn)

Utârid, C.1, S. 5, 6 Şubat 1335, s. 71.

İKİ PÂYÂNSIZIN HUZÛRUNDA

Sevdiğim, rûh-ı rûhum, işte yine
Bize mechûl olan âvâlimden
Beşerin kalb-i hüzn ü hasretine
Bir sükûn, bir sükûn-ı sübhânî
Bahş için hâk-i ıztırâba enîn,
Hilkatin feyz-i rahm ü şefkatini,
Rûh-ı nâlâna serpen akşâmlar,
Sevdiğin penbe, rûşen akşâmlar..

Ve bu akşam, senin huzûrunla
Büsbütün başkadır, semâvîdir;
Zîr ü bâlâda 'aks-i nûrunla
Hâl-i kudsiyyet-i maâbid var;
Ve bu ma'bedde nâir ü şâkir
Hüsn-i ma'bûd u aşk-ı 'âbid var...
Hissimiz mehbît-i beşerden uzak,
Gezer eflâkî şî'r ü nûr olarak

Doludur her taraf meâlinle:
Rûh-ı mer'î ve rûh-ı pinhânsın..
Bu ilâhî cemâl ü hâlinle
Hilkatin rûh-ı câvidânî gibi
Nâ-pezirâ-yı hadd ü pâyânsın.
Süsleyen hep sipîhr-i şâm ü şebi,
Ne gurûb eyleyen bu şems-i hazîn,
Ne doğan zühredir, bütûn sensin.

Bu ufuklarda bir cihân yaratan
 Nefha-i kibriyâ senin nefesin;
 Çeşminin reng-i bî-karârından
 Şimdi bir sâyedir semâ ve deniz;
 Bu nefis akşâmın ilâhesisin:
 Hep mehâsin yetim olur sensiz..
 Bu muhîti bedî ü nûr-â-nûr
 Senin âveng-i hüsn ü rûhundur.

İki pâyânsızın huzûrunda
 Ben de bir parça bî-tenâhîyim;
 Mağribin kâinât-ı nûrunda
 Esen enfâs-ı sermediyye gibi
 Ben de bir nefha-i ilâhîyim.
 Kibriyâ-yı tabî'atın kalbi
 Şimdi sînemde çarpıyor gûyâ..
 Ebedîdir bu sâ'at-ı 'uliyâ.

feilâtün mefâilün feilün
 (fâilâtün) (fa'lün)

Ümid Mec., Y.2,S.12, 21 Teşrîn-i evvel 1336, ş. 5.

SEN BANA DEDİN Kİ:

«Rûyâlî muztarib ya müşevveş bir uykudan
 « Bir fecr-i nev-bahâra göz açmak: Budur garâm;
 «Sevmek hayât u fîtrat için gâye-i merâm;
 «Bilmez cihân-ı hilkati insan uyanmadan
 «Sevdikçe âşinâ oluruz biraz hilkate;
 «Seyyân değil mi nâime yaz, kış, zalâm u nûr;
 «Sev, bak fusûl-ı erbaa hep nev-bahâr olur;
 «Sev, bak neler tulû'eder âfâk-ı zulmüne.
 «Hâkin çamırlarında yürürken de sen, eğer
 «Kalbin tehî değilse, semâlardadır başın;
 «Ey rûh, olunca Zühre enîsin ve yoldaşın,
 «Olmuş şafak senin, demek olmuş senin seher.»
 Sen söyledikçe doldu benim kalb ü rûhuma

Hep şi'r-i fûshatiyle ufuklar, deniz, semâ.

mefûlû fâilâtû mefâilû fâilûn

Yann, C.1, S. 6, 17 Teşrîn-i sâni 1337, s. 12.

HEPSİNDEN ZİYÂDE

Bu sevdâ-hâne-i dîrîne benden pek çok evvel de
Gelenler, aşkı takdîs eyleyenler, aşk için yekser
Şi'irden, nağmeden, ahcâr u elvândan ne ma'bedler,
Ne ulvî âbidât inşa edenler gelmiş elbette.

Evet, milyarca insân aşkın ihsâs-ı kemâliyle
Fuyûzâtından az çok mülhem olmuş, müstefid olmuş;
Semâvî bir tesellî yâ karanlık bir tecellîyle
Müebbed, yâhud ekser nâ- ümîd ü nâ-bedîd olmuş.

Benim aşkımsa bitmek bilmez ilhâmıyla her aşkın
Bugün fevkinde bir ma'nâ-yı müstesnâ bî-nâtıktır;
Evet bir hissi sen nûrunla bir dîn-i mübîn kıldın;

Ve mihrâbından ey ma'bûde-i etkâr u vicdânım,
Senin mevcûd u meshûr olduğun rûh-ı pür-îmânım
Fuzûlîden de, Hâfızdan da, Mecnûndan da âşıktır.

mefâilûn mefâilûn mefâilûn mefâilûn

Yann, C.2, S. 34, 15 Haziran 1338, s. 151.

MİDİLLİ

Nâzende ve mahmûr-ı muhabbet bir ilâhe
Bir şi'r-i tebessümle açar perde-i fecri;
Her sâhası bir başka temâşâ-yı nezîhe
Bir sahne olur, nûr ile işlenmiş, esîrî

Fecrû's-seher-i ezmineden sanki bakiyye
Ânât-ı asliyyeyle müzeyyendir ufuklar;
İsâl ediyor zannolunur, bâd-ı mu'attar
Bir müzher-i fevka'l-küreden hâke hediyye.

Elhânı mezâmîr-i huzûzât u saâdet
 Kuşlar gibidir rûh o tarab-gâhın içinde,
 Kuşlar gibidir mest-i hevâ, şâtır u zinde.

Bir parça şafak, mevc-i ziyâ, nefh-i ciyâdet,
 Fânîlere mev'ûd olan eşvâk u lezâiz
 Her ân olur eşyâya ve vîcdânlara nâfiz.

∴

Ufkunda güneş va'd-ı saâdetle doğarken
 Bir nazre-i hasretle bakan zühre-i dilber ..
 Bir hayli zamân gitmez o gülzâr-ı seherden,
 Bir hayli zamân, sanki hiç ayrılmamak ister.

Bir kışver-i elvân... Ve hep elvân üzerinde
 Reng-i ebedînin görölür hükm ü nüfûzu..
 Efsâneler iklîmine evreng-i huzûzu
 Kurmuş onu mi'mâr-ı ezel bahr-i sefide.

Ey bahr-ı ümîd incisi, ey mâi cezîre
 Ey meşcer ü kühsârı esâtîre mesîre
 Timsâli misin hâk-i tahassürde cennâtın?

Firdevs-i huzûrunda ben ey adn-ı terahhum
 Yıllarca bulundum ve dûçâr olmadı rûhum
 Ta'zîbine bir dem bile efkâr-ı fenânın

∴

Sâkin, fakat ebkâr-ı hayâlât ile meskûn
 Bir göl: Budur akşâmların ihsâs-ı meâlî...
 Dâmânı hep ezhâr-ı sünûhât ile meşhûn
 Bir tayf-ı emel, tayf-ı hevâ, tayf-ı tesellî,

Yer yer dolaşır.. Handesi mihr-i ebedînin
 Bir yâd-ı semâvîsidir; ilhâmı da bizzât
 Hayrân eden endâmı suver- bahş-ı muhâlât
 Fevvâresidir sanki tulû'-ı samedînin.

Bir mevc-i havâdis güneşin doğduğu yerden [*]
 Çekmiş, ve o ma'bûde-i hüsnün ebediyyen
 Kehvâre-i tehzîzi olan bahr-ı sefide

* Anadolu güneşin doğduğu yer mânâsınadır.

Bir tahtına bî-bedel saltanat etmiş.
Kûhsâr-ı nağme-sârı vatan, aşk u ümîde,
Sâhilleri hülyâya bir âgûş-ı nevâziş.

∴

Bilmem ki nasıl sihrile uşkûfelerinde
Bağ-ı İrem'in nûkhet-i mahmûresi vardır;
Bûlbüllerinin nağme-i leyl ü seherinde
Hûrîlerin âvâz-ı tesellîsi vardır.

Sâmânı dâmânına serper bütün ecrâm;
Sultân-ı şebistân ona meşşâtalık eyler.
Bir levha ki hep hâme-i kudretle musavver
Tasvîr-i hakîkisine kâfî değil ilhâm.

Fırçayla kalem, hiçbir envâr u zilâlin
Elvâh-ı telâkîsini tasvîfe yetişmez.
Ressâm ile şâir, o füsûn-sâz-ı hayâlin

Pîşinde kalır ser-bekef-i hürmet ü hayret.
Hasret sana ey hâk-ı vatan, hâk-ı muazzez,
Hürmet sana ey şâh-eser-i sâni'-i kudret.

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

Yarın, C.2, S.38, 13 Temmuz 1338, s. 215.

BİRAZ ŞİİR

Bir bûy-ı mûnis aldım bâl ü pür-sabâdan
Geçmiş demek bu sâ'î me'vâ-yı dil-rübâdan
Îkâz-ı hasret ettik ey bûy-ı âşinâ sen
Git bir haber de al gel ey bâd o bî-vefâdan
Hep çektiğim bu mihnet, katlandığım bu gurbet
Bîgânededen değildir bir yâr-ı âşinâdan
Hiç ummayın o yerde benden sürûd-ı şâik
Feryâd olur çıkan ses bir rûh-ı bî-nevâdan
Gülşende âh eserken bâd-ı hazân-ı hasret
Bûlbûlde hiç kalır mı artık eser nevâdan

VE BİRAZ HİKMET

Rûhumda sâf u kadsî bir lem'a var Hüdâdan
 Fikrim habîr onunla nûr-ı ezel nümâdan
 Ben mazharım pûr-ilhâm bir aşk-ı sermedîye
 Âzâdeyim bu hisle endîşe-i fenâdan
 Doğmak, hayât. ölüm hep ancak bir istihâle
 Bir zerre sanâyi' olmaz mevcûd-ı zî-bekâdan
 Pâyânı olmayan bir hilkatte dâhilim ben
 Çıkmaz adem-i muhakkik bitmez bir ibtidâdan
 Şâirle âşık anlar esrâr-ı kâinâtı,
 Onlar içip de gelmiş bir menba'-ı ziyâdan
 Şâir Hüdâ-nümâdır ilhâma âşinâdır
 Bir nefha-i Hüdâdır enfâs-ı kibriyâdan.

mefûlû fâilâtûn müstefilûn feûlûn
 (fa'lûn)

İctihâd, C.6, S. 149, 11 Eylûl 1922, s. 3101.

ŞARKI

Gül bir daha rûhum yine güllerle bezensin
 Sevdim seni dilberlerin en dilberi sensin
 Bir zînet-i hilkattir o sîmâ-yı nefsin
 Sevdim seni dilberlerin en dilberi sensin.

Aslın nedir âhû mu? Yâ hûrî mi, melek mi?
 Yâ necm-i mehâsin gibi bir nûr-ı felek mi?
 Gülgûn o dudaklar bana bir gün diyecek mi
 Sevdim seni âşıkların en 'âşıkı sensin

mefûlû mefâilû mefâilû feûlûn
 (fa'lûn)

İctihâd, C.6, S. 150, 23 Teşrîn-i sâni 1922, s. 3114.

BİRAZ MÜSİKİ

Gel biraz mûsikî-i hülyâyı
 Nağâmât-ı sükût-ı eşyâyı
 Şîr-i mehtâbı, lahn-ı deryâyı
 Mûsikî-i semâyı dinleyelim...

Zîr ü bâlâda bestekâr-ı ezel
 Okuyor bir sûrûd-ı nûr-ı emel,
 Ma'bed-i aşk olan bu kubbede gel
 Nağme-i kibriyâyı dinleyelim.

İşte estikçe bak nesîm-i leyâl,
 Serpiyor rûha bir şemîm-i hayâl,
 Her sadâ şimdi bir sûrûd-ı visâl
 Çırpınır kalb-i kâinât onda

Nevbet artık senin, perî-i sükût!
 Seni dinler ketâib-i melekût;
 Şîr-i nâsût u nağme-i lâhût
 Hep senin savt-ı dil-rûbâna fedâ.

feilâtûn mefâilûn feilûn
 (fâilâtûn) (fa'lûn)

Sûs, S.4, 7 Temmuz 1339, s. 5.

SENİ GÖRMEK

Seni görmek, hüviyyetimde azîm
 Bir tahavvül, bir inkılâb oldu,
 Pek de boş yıllar olmayan mâzîm
 Hep hayâl oldu, hep serâb oldu.

Ebediyyetle rûberû gibiyim,
 Sanki bir âlem-i semâvînin
 Şimdi seyyâhı, şimdi sâhibiyim.
 Hiss-i fânîme mihr-i tekvînin

İntihâ bilmeyen ziyâsından
 Düştü bir şu'le-i bekâ sanki,
 Duydum eflâk u hâke hâkim olan
 O mukaddes, müebbed âhengi.

Bana aşkın bu hâk-i mihnetde
 Kaderin lütfudur, inâyetidir,
 Bu, muhabbet değil alalâde,
 Fikr ü vicdânımın ibâdetidir.

feilâtün mefâilün feilün
 (fâilâtün) (fa'lün)

Sûs, S.6, 21 Temmuz 1339, s. 6.

EBEDÎ BİR GECE

Yine bir leyl-i ilâhî... Yine bir muhayyel garâm...
 Sensiz bir gece, bir zeyl-i temâdî-i şafak.
 Kameran bûse-i envârına hâk-ı âlâm,
 Nûr-ı enzârına gönlüm ve gözüm müstağrak,
 Mihr-i Mevlâ küremizden bu şeb ayrılmayacak.

Susarak yerdeki her velvele-i bî-mânâ
 Yalnız âheng-i ziyâ hilKate olmuş nâfiz...
 Şimdi mahzûz-ı sükûn, mest-i ziyâ vü hûlyâ
 Hâcledir sanki âlihât-ı esâtîre deniz...
 Biz bu ulvî gecenin münhasıran sâhibiyiz.

Bizdedir, sonra bütün nağme veyâ şî'r olacak
 Hep bu elhân-ı semâviyye, bu âheng-i sükût...
 Hüsnünün nûr-ı tecellîsine meftûn, müştâk,
 Lâ-tenâhiyyet-i aşkiyyeme hayrân, mebhût
 Bize esrârını açmakta cihân-ı melekût.

Gözlerim gözlerinin şî'r-i nigâhıyla dolu,
 Kalbimiz şî'r-i telâkîyle bütün mâlâmâl,
 Ne olur böyle devâm etse hayâtın bu yolu?
 Ne olur bitmese hasrette bu rûyâ-yı visâl?
 HilKati mi biter, olsa bu hâl-i istikbâl?

Sevdiğim, geçse de rûyâ gibi- heyhât, eyvâh-
 Yâdı âzâd-ı fenâdır, ebedîdir bu gece
 En küçük hâtıran aslâ unutulmaz billâh
 Yine bir hârika, bir mu'cizesin sen bu gece,
 Büsbütün rûh oluyorsun güzelim gittikçe.

O kadar rûh, o kadar nâ-mütenâhîsin ki
 Sana baktıkça ulûhiyyeti görmüş gibiyim,
 Leyl-i rûhumda o mehtâb-ı ilâhîsin ki
 Kaderin handesidir zulmetin üstünde rûhum.
 Sevdiğim, rûhum, ilâhem sana yüzbin ta'zîm.

Ben senin nûr-ı nigâhınla uzun bir geceden
 Şî'r-i hüsnün samedî fecrine geçtim birden,
 Rûhumun mihri, hayât-ı beşerîyyet denilen
 Bu karanlık şeb-i gurbette hayâlen, hissen
 Arayıp beklediğim nûr-ı tesellîydin sen.

feilâtûn feilâtûn feilâtûn feilûn
 (fâilâtûn) (fa'lûn)

Sûs, S.9, 11 Ağustos 1339, s. 6.

PERÎŞÂN NAĞMELER

Kalbim, güzelim, ma'bedidir aşk-ı muhâlin,
 Bir heykel-i hüsn oldu bu ma'bedde hayâlin,
 Aksâ-yı emel nûr-ı tecellî-i cemâlin,
 Ma'bûde-i hüsn oldu bu ma'bedde hayâlin.

Bir hârika, bir mu'cizesin fikr-i kaderde,
 Yok benzerin aslâ ne semâlarda ne yerde.
 Bin necm-i mehâsin bu ufuklarda güler de
 Bir benzerin olmaz ne semâlarda ne yerde.

Her nazren okur kalbime bin şî'r-i pür-efsûn,
 Ey gözleri bir şî'r-i ilâhî ile meşhûn,
 Rûhum sana hergün daha hayrân, daha meftûn
 Ey gözler hep şî'r ile hep sihr ile meşhûn

Etmiş sana Hak, hil'at-ı ulviyyeti iksâ
 Beynim döner endâmını ettikçe temâşâ,
 Nûr-ı ezelden mi yaratmış seni Mevlâ?
 Çeşmim kamaşır ben seni ettikçe temâşâ.

Bilmem ki ne nûkhet var o gîsû-yı zerinde
 Bin şemme-i hülyâ duyulur reh-güzerinde.
 Te'sîri düşün neymiş onun rûh üzerinde
 Pür-neşe ve mülhem gezerdim reh-güzerinde.

Enfâs-ı serâir gibi rûhumda esîrsin,
 Sensin bu bedâ yî', bu enâfis, bu mehâsin.
 Sen reng-i şafak, râz-ı kamer, şî'r-i sehersin
 Sensin bütün âheng-i me'âlî vü mehâsin.

mefûlû mefâilû mefâilû feülûn

Sûs., S.10, 18 Ağustos 1339, s. 7.

BAHÂRLAR İÇİNDE

Tabiatın yine kalb-i teceddüdünden uçan
 Bu mûsikî-i semâ-beste bir sūrûndur,
 Benim gözümde senin sâye-i vücûdudur
 Bütün mehâsin-i hilkat, muhassenât-ı cihân.

Bir ibtisâmın açar bir bahâr-ı bî-pâyân..
 Bir iltifâtının aksâ-yı devlet olduğunu,
 Huzûrunun ne müebbed saâdet olduğunu,
 Bilen ferâgat eder zevk ü şevk-ı dünyâdan.

Evet bu gün kanâ'attedir ki vicdânım:
 Senin yolunda benim cism ü cân ü sâ mânım
 Fedâ olursa benimçün bekâ muhakkaktır.

Nesin? Vatan mı veya kibriyâ mısın ki senin
Yolunda terk-i cihân u fedâ-yı cân edenin
Nasîbi namzed-i sermediyyet olmaktır?

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

İctihâd, C.7, S. 157, 1 Eylül 1923, s. 3233.

BİRAZ TÂRİH

Kalbim bir ülkedir ki bu kışverde saltanat,
En lâayık-ı hükûmet olan hüsne münhasır,
Birkaç mühim şurût-ı liyâkat da var, fakat
En çok güzellik üss-i esâs-ı nizâmıdır.

Kâr-âşinâ-yı fenn-i hükûmet, ya mübtedî
Pek çok kadın bu memleketin taht-ı hissine
Da'vâ-yı saltanatla cülûs etmek istedi.
İcâb-ı hâdisât ile bilmem ki kaç sene

Bazan gelip hükûmete gâsıb, yâ müntehab
Birçok güzeller oldu serîrinde câ-nişîn..
Lâkin bakılsa hiç biri, sâkin yâ âteşîn,

Sultân değildi, nâibe-i saltanattı hep.
هنا kimse olmadı teshîre muktedir,
Hissin bu mülk-i vâsî'î sa'bû'l-idâredir.

Sükkânı bi'l-heves, ve hayâlî bu kıt'anın
Evrenğ-i pûr-gavâil-i hissinde sû-be-sû
Bir nebze saltanat süren olmuş da olsa, o
Münkâd-ı emri olmadı, hiç bir bed'ânın.

Bîgâne bir nazarla görülmüştü cümlesi..
Birgün sen ansızın bu diyâr-ı muhabbete
Geldin ve geldi hâtime devr-i niyâbete.
Gülbâğ-ı şevk ü şûkr olarak herkesin sesi,

Hep sâkinân-ı âlem-i hiss, ittifâk ile
İ'tâ-yı re'y edip dediler: -«İşte şübhesiz
Sultânımız, yegâne ve yektâ melîkemiz!»

Bir anda bitti fetret ü isyân u gâile
Sen haşmetinle câlis olurken erîkene
Nûr indi mihr ü şî'r ü saâdetten ðlkene...

Takbîl-i zeyl-i taht ile hep bî'at ettiler
Zirâ elinde aşkın ilâhî mecellesi,
Geldin bu mülk-i şûrişe, her kavmi, herkesi
Kur'an-ı aşk idâre eder, bahtiyâr eder.

Verdin bu mülk-i fetrete âheng ü intizâm,
Kânûn, sözündür; emrine râm olmamak muhâl..
Zulmeylesen de kavmine şâyed bi'l-iltizâm,
Mümkün değil kıyâm ile isyân u ihtilâl,.

Hep bir cihân-ı şûrişi, bir mülk-i bîkesi
Ma'mûre-i refâh u neşât ettin işte sen:
Sultân-ı müstakillisin artık müebbeden.

Sultan-ı şehriyân, muazzez melîkesi.
Yüz kavm-i pür-tehevvrü diz çöktürür sesin
Sultân değil, melîke değil, bir ilâhesin ...

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

Sûs, S.15, 23 Eylül 1339, s.5

MARŞ

Kâzım Karabekir Paşa'nın yetimleri için

Bizler şühedâ yavrusuyuz gerçi yetîmiz,
İken ne garîbiz, ne de hirmâna nedîmiz,
Biz mazhar u müstağrak-ı envâ'-ı naîmiz
Zirâ bizi evlatlığa almış Paşamız var
Kâzım Paşa isminde büyük bir babamız var.

mefûlû mefâilü mefâilü feilün

İctihâd, C.7, S. 158, 1 Teşrîn-i evvel 1923, s. 3247.

TAYF-I GİRİZÂN» DAN

« Rûhumuzda ittihâd-ı ma'nevî var yâr ile
Cismimiz sûrette emr-i i'tibârîdır bize»
Diyarbakirli Saîd Paşa

Mesîl-i muzlim-i envâr olan bu pââyânsız
Semâda sönmeyecek bir güneş, bu âlemde
Fenâ masûn, ebedî bir bed'î'a yok... Yalnız
Fezâ-yı gâib-i rûhun fenâdan âzâde

Tahassüsâtı ve âmâli var ki Allâh'ın
Hübûb-ı nefha-i câvîdî onda hissedilir,
Bu işte rûhun ulûhiyyetinden, ervâhın
O rûh-ı nâmütenâhîye nisbetindendir.

Bu hislerin ve bu âmâlin en samîmîsi,
Ve en müebbedî, en yüksek, en mücerredî de
-Melâz-ı râz ederek bârgâh-ı takdîsi-

Hayâl olanları, fikr-i muhâl olanlarıdır,
Bu ihtisâs o zamân dinlerin fevkinde
Bir i'tilâ ile bir pâye-i nezâhet alır.

∴

Hayâtımızda fenâ-yâb olan zevâhirdir:
Fakat hakîkatimiz, rûhumuz hâyır.. Rûhun
Müebbed olduğu, aşkın bu kibriyâ - meşhûn
Serâirinde, tecellîlerinde zâhirdir.

Bu aşka bir samedîyyet ve rûha en sehâr
Muânekât-ı hayâliyye hep müyesser iken
Bu iftirâk-ı muvakkatle hicr-ı sûrîden
Şikâyet etmeğe artık benim ne hakkım var?

Benim hayât-ı garîbim, hayât-ı makhûrum
Zarar yok olsa da bîçâre, muztarib mahrûm,
Yeter ki hande-i nûrun, nigâh-ı elmâsın

Hayâl u rûhumu terketmesin, yeter ki bu his
Mine'l-ezel müteâlî, ilelebed mûnis,

Bu aşk ve hâtıra ma'sûm ve muhterem kalsın.

mefâilün, feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

Sûs, S.19, 20 Teşrîn-i evvel 1339, s. 6.

HAYÂL-İ MÜŞAHHAS

Bütün vелеh ve bütün vecd içindeyim, bilsen
Nasıl, ne çok, ne kadar benziyorsun âh ona sen!
Onun da saçları bir deste nûr-ı hülyâdır
Ki iltimâ'ına baktıkça göz, yürek kamaşır,
Onun da böyle güler gözlerinde ulviyyet.
Senin de kâmet-i hülyâ-perinde her hareket
Görülmemiş, yeni bir raksa ibtidâ gibidir.
Bu gül dudaklar onun tıbkı oh onun lebidir,
Ve sanki sînesidir sîne-i dil-ârâmın
Bu meşy-i nâzik ü mevzûn o hûr-ı endâmın
Harâm-ı nâzı, onun mûsikî-i refânı,
Sesinde zâhir onun râz-ı şîr-i güftârı,
Onun tebessümüdür gördüğüm bu hande-i rûh,
Bütün bu çehre onun vechidir... Bu nazre-i şûh
Nazîridir hep o mûnis nigâh-ı sayyâdın.
Hakikaten ben eğer bilmesem ki âh o kadın
Bugün hayâtta değil, doğmamış, ve doğmayacak,
Ve bilmesem ki o timsâl-i hüsn ü ân ancak
Hayâl-i şâirin en mümtenî ve en nâdir
Tasavvurâtının enmûzec-i mükemmelidir,
Derim ki, yok bu ne rû'yâ, ne bir hayâl ü fûsûn
Hayır, yanılmıyorum, mutlakâ sen osun.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

Nevsâl-i Edebî, 1340 (1924), İstanbul s.20.

FUZÛLÎ'NİN ŞEHRÂH-I TAHASSÛSÜNDE

Reng-i arş ey hüsn-i pinhân, levn-i çeşmânındadır
Bîkerân âfâk-ı şî'r, enzâr-ı hayrânındadır.
Cennet-i gümgeşt o gül-sahn-ı dû-pistânındadır.

«Âşiyân-ı mûrg-ı dil zûlf-i perîşânındadır»
«Kande olsam ey perf gönüm senin yanındadır»

Feyz-i sevdâdır bu hâki ömre en ulvî nasîb,
Mihr-i aşk olmazsa cân mazlûm kalır, insân garîb
Haklıdır pîrim ve üstâdım Fuzûlî-i edîb:

«Aşk derdiyle hoşem el çek ilâcından tabîb»
«Kılma dermân kim helâkim zehr-i dermânındadır»

Dâm-ı teshîr ü cûnûn her halka-i gîsû-yı zer,
Her gezen mutlak ser-i kûyunda şeydâ-ser gezer,
Dön de bak binlerce kârbânınla dolmuş reh-güzer

«Çekme dâmen nâz ile üftâdelerden kıl hazer»
«Göklere açılmasın eller ki dâmânındadır.

Şemm ü takbîl ettiğim gün kâkûl-i ham der-hamı
İtr-ı sünbûl-zâr-ı eş'ârın ben oldum mahremi,
Zindegânî-i behîştîdir telâkî âlemî

«Mest-i hâb-ı nâz olup cem'et dil-i sad- pâremi»
«Kim anın her pâresi bir nevî-i müjgânındadır»

Câm-ı vaslınken bugün her derde dârû-yı necât,
Câna bin cân mezcederken bir nigâh-ı iltifât,
Sensiz olmaz sevdiğim mâdem ki imkân-ı sebât

«Bes ki hicrânındadır hâsiyyet-i kat'-ı hayât »
«Ol hayât ehline hayrânım ki hicrânındadır.»

Rûh-ı sevdâ-kâra Fâik, zührelerdir âşiyân
Kalb-i zî-ilhâma esrâr-ı cihân olmuş ayân
Cism-i câmiddir bütün mahrûr-ı sevdâ olmayan

«Ey Fuzûlî şem' tek mutlak açılmaz yanmadan
«Tâblar kim sünbülünden rişte-i cânındadır.

21 Şubat 1340

fâilâtûn fâilâtûn fâilâtûn fâilâtûn

Sûs, S.42, 29 Mart 1340, s. 3.

ŞİR-İ TELÂKÎ

Gördüğüm gün seni, oldum sana meftûn, hayrân;
Geçti rûhumdan hallâk-ı bedâyi' cereyân
Yaşıyordum yine bir hayli zamân bigâne
Kalb ü rûhun heyacânât-ı bed'îyyesine.
Terkedip hissimi her cılve-i mehtâb u seher,
Ufk-ı idrâkimi sarmıştı karanlık geceler.
Kalbin en cân alacak nokta-i hassâsından
Beni vurmuştu o zâlim yed-i hunîn-i zamân.
Hüsn ü aşkın bu zulm-dîde, mesâib-dîde
Vatan-ı nûru, ilâhî vatan-ı şî'rinde
Ben heyûlâ-yı elem, tayf-ı gam u gurbet idim;
Hemserim zulmet ü vahdetti, enîn, hem-derdim.
Beni cemiyetin ezvâk u huzûzâtından
Senelerdir mütecerred, mütebâid yaşatan,
Yine bir hücrede, bir hücre-i ye's-âverde
Beni bir mu'tekif-i mihnet eden bin derde
Lebinin kevser-i i'câzı şifâ-sâz oldu;
Yeniden rûhuma hulyâlar, emeller doldu.
Hilkatin feyz-i amîminden evet ben de bugün
Yeniden hazz u nasîb almadayım... Yerie göğün
Ömr-i fânîye biraz reng-i ebed mezcederek
Rûh-ı müştâka biraz bû-yı vatan bahşedecek
Her tecellî vü tesellîsine kûskûn, meşdûd
Kalb-ı nâlânıma açtın yeni bir ufk-ı kebûd.

∴

Güneşin nûrunu içtim saçının renginde,

Gözlerinden güzelim neş'eyi içtim bizzât;
 Leblerin sundu leb-i rûhuma iksîr-i hayât,
 Mahremim nûkhet-i sînenle şemîm-i halde.
 Neşenin cevheridir cevher-i hûnum şimdi;
 Mest-i bû, mest-i ziyâ, mest-i fûsûnum şimdi.

19 Nisan 1924

feilâtûn, feilâtûn, feilâtûn, feilûn
 fâilâtûn, (fa'lûn)

S.F., C.57, S. 1475, Teşrîn-i sâni 1340, s. 7.

ÇARŞAFLANIRKEN

Birlikte çıkıp gezmek için, sen yine rûhum,
 Nâzende ve şûh olduğu nisbette de ma'sûm
 Bir tavr ile sordun bana: «Bilmem ki bu akşam
 Çarşafı mı, yeldirme ya maşlahla mı çıksam?»
 Çarşafı, dedim... Güldün, evet sevdiceğim sen,
 Her kisvede bir şi'r-i emel, hûsn-i ezelden
 Tercihe mahal yoktu.. Fakat ben seni çoktan
 Çarşafı, o en çok senin, ey hûsn-i dirahşân,
 Endâm-ı latîfinde temâşâyâ doyulmaz
 Bir şekl-i zarâfette hayâlî ve pür-î'câz
 Bir hâle giren kisve-i hülyâ ile mestûr
 Seyreylememiştim, geçelim çünkü uzundur.
 Yok yok biraz îzâh edeyim: Çarşaf içinde
 Sen hem bu güzel ırkımın en dilberi hem de
 Bir rûh-ı mücessem gibisin, hûsn-i hayâlî
 Etmiş sanırım hûsn-i nihânında tecellî.
 Ez-cümle siyah çarşafın, ey yâr-ı semen-ten
 Pür-lerze der-âgûş-ı harîrinde tamâmen
 Şeffaf-ı beyâziyyet o gerdene o sîne
 Yaz günleri bir sâha-i bî-sâyede teşne,
 Bî-tâb u perîşân-ı harâret, leb ü rûha,
 Hep kevser-i ihyâ dolu bir menba'-ı vâha,
 Bir menba'-ı sîmîn-i safâ, ayn-ı rehâdır;
 Billâh o göğüs, şâh-eser-i sun'-ı Hüdâdır.
 Her hâl ve kıyâfette güzelsin, bu müberhen;
 Lâkin bunu kaydetmeli: Çarşafı iken sen

Şi'riyyet-i ibhâm ile şi'riyyet-i esrâr
 Hüsniinde eder câzibe-i sihrini ızhâr.
 Çarşafılanacaktın. Bana, ey nazlı kadın, sen
 Hiç bakma dedin... (Ben se fakat sen giyinirken
 Her hâlini tedkîk ve temâşâ emelimdi;
 Bundan beni men'eylemek elbette taaddî
 Her safha-i zîbâ-yı tesettûr biliyordum.
 (Bir levh-i bedîiydi.) Niçin ya? Diye sordum.
 Sen, kendine mahsûs o bütün hârikülâde
 Bir tavrile, nâ-kâbil-i tasvîr ü ifâde
 Baş sallayışın, nazlı, semâvî gülüşünle
 Bir şey demeden bir paravan çektin.. O hâle
 Hayrette iken ben, o güzel baş paravandan
 Pek şûh eğilip baktı, vuruldum yine candan.
 Hayretten o dem ben yine hayranlığa geçtim.
 Bilmem ne kadar sonra giyinmiş, mütebessim
 Çıktın, yeni bir hüsni olarak rûhuma girdin..
 Rabbim, ne güzeldin, ne kadındın, ne şiirdin!

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

S.F., C.57, S. 1478, 11 kânûn-ı evvel 1340, s. 51.

YALNIZ SEN

Ne sermedî, ne mübârek geceydi Yâ Rabbi!
 O pür-füsûn gecelerden ki mûsikî-i sükût,
 Sûrûd-râz-ı tabîatla doldurup kalbi
 Hayâle mahrem olur sanki âlem-i melekût.

Hayâtımızda hûbûb eyleyen ve rûhumuza
 Nûfûz eden nefis-i kibriyâ-yı rahmettir,
 Ve her tahassüsümüz bir sevâb u tâattir
 Ki bir ferîşte yazar levh-i nûr-ı mahfûza.

Melek kadın, yine dirseklerin dizimde, çenen
 Avuçlarında, ilâhî başın da göğsümde
 Denizle âlem-i mehtâbı seyrederken sen,

∴

Başım, senin o ipek saçlarında, her şeyden
Uzak, riyâz-ı cenânın şehîm-i şî'rini de
O itr-ı enfes-i zülfünde kokluyordum ben.

Bütün menâtik-ı ezhâr u nûkhetin gûyâ
Hevâ-yı neş'e fezâsıydı hep başımda esen;
Ve sen, bu sîne-i aşkımda mest ü pür-hülyâ,
Perî-i şî'r-i leyâl ü hayâl idin... Birden:

- Güzel değil mi dedin, bak şu karşı sâhil..

- Evet.

- Evet diyor ve fakat hiç de bakmıyorsun ki.

- Yegâne nuhbe-i rûh, ihtîşâm-ı eflâki,.

Denizle sâhili, mehtâbı sen temâşâ et,

Bırak, dokunma benim hâlet-i ibâdetime.

Bütün mehâsin-i hilkat, nefâis-i eşyâ

Benim yanımda, benim sîne-i muhabbetime

Cemâl-i kudreti resmeyleyen bu müstesnâ

Kadın başında iken, kâinât-ı âliyeden

Melekler inse, nücûm arza yağsa bakmam ben.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün

(fa'lün)

S.F., C.57, S. 1480, 25 Kânûn-i evvel 1340, s. 82.

HER LAHZA BİR TERÂNE VEYÂ BİR FİGÂN-I AŞK

Âşık doğan gönüller için yok zamân-ı 'aşk
Onlar yaşar heremde de her dem civân-ı 'aşk;

Bin yıl muammer olsa da bir mürde-zâddır
Birlahza olmayan ebediyyet-revân-ı aşk;

Bir cılve-i garîb-i meşîyyetle olmuşuz
Sen hüsn ü ân cihânı ve ben bir cihân-ı 'aşk;

Hep reng ü revnakıyla durur pür-şemîm-i hüsn
Kalbimde bir masûn-ı hazân gülîstân-ı 'aşk;

Rûhum hezâr-ı aşk ile olmuş nedîm-i hüsn
Şâyân denilse ömrüme bir dâstân-ı 'aşk.

Bir gün benim de maskat-ı ârâmım olmadan
Vâdî-i samt, o menzil her kâr-bân-ı aşk,

Füşat-serây-ı "Kays" u Fuzûlîde ben dahi
Yaptım bir özge lâne-i ma'bed nişân-ı 'aşk;

Bir Ka'be'dir bu sâhada her âşiyân-ı aşk.
Zîrâ eder tavâf onu kerrûbiyân-ı 'aşk

Fâik bu nâ-şinîde nevâ-yı hevâ-yı dil
Olsun seven gönüllere bir armağân-ı 'aşk.

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

İctihâd, C.7, S. 175, 1 Mart 1925, s. 3521.

NAZÎRE

'Âlem-i hüsnü dolaştım yine sahrâ sahrâ
Leb-i rûhumda bütün lafza-i Leylâ Leylâ!

Sordum âhûlara yıldızlara âfâke seni
Aldığım sâde cevâb işte bu: Hayfâ hayfâ

Rabbim olsun mu serâb artık o adn-ı vuslat?
Ve hakikatlerin en dilberi rûyâ rûyâ...

Seni çaşmânım arar, sînem arar, kalbim arar
Ararım saçaklarının ıtrını şeydâ şeydâ;

Ararım nazre-i mahmûrunu âfâk âfâk,
Ararım gözlerinin rengini deryâ deryâ.

Hüsn-i mutlak mısın ey çehre-i vicdân-efrûz
Bulmadım çok aradım mislini dünyâ dünyâ.

Ebedî hâkime-i hiss ü hayâlim sensin
Girmez başka kadın kalbime aslâ aslâ!

Güneşimdin, şeb-i kahr oldu cihânım sensiz
Bakarım manzara-i âleme a'mâ a'mâ

Sana sorsam ki nedir bende olan derd-i azîm
Gülerek nâz ile dersin yine sevdâ sevdâ

Pek harâbım, beni bî-hiss ü şu'ûr etmek için
Sâkiyâ sun leb-i mahrûruma sahbâ sahbâ

(Fâik) artık yine olmakta nevâ-sâz-ı melâl
Samt u hicrân dolu bir hücre-i hücrâ hücrâ

feilâtün feilâtuün feilâtün feilün
(fâilâtün) (fa'lün)

Çağlayan, Y.1, S.2, 1 Teşrîn-i sâni 1341, s. 1.

SEHER

İşte bir dem firâş-ı ârâma
Girmedim, yatmadım ve tâ-beseher
Bürünüp bir abâ-yı âlâmâ,
Hep düşündüm; ve gâh gâh ezber
Bir semâvî kitâb-ı aşk okudum...
Başım oldukça bî-huzûr-ı seher
Onu bâlîn-i hâtırâta kodum.
Ne harâbım, ne târumârım! Eğer
Bilsen ey zübde-i hayâl ü emel,
Dersin: Artık yeter bu hicrân gel.

∴

Kalb-i ilhâm u sânihâtında
Aşk o kudsî zebûr-ı takdîrin
Hep mezâmîri titreyen, ve derin

Bir semâ-yı mükevkeb altında,
 Mâi bir gölde sevdiğiyle gezen
 Bir Lamartin' di rûh-ı ma'sûmum,
 Şimdi a'sâbı ra'ş'e-dâr-ı semûm,
 Şeb-i hicrân içinde ömründen
 Bezmiş, ölgün zavallı bir mevsim,
 Bir heyûlâ-yı vehm ü vesveseyim,

∴

Kâilim mucizât-ı aşka bütün,
 Bilirim hüsn ü ân ne kudrettir;
 Hele tesîr-i hârik-i hüsnün
 Bir tecellî-i hâlikîyettir.
 Sâde bir «Gel» desen bu rûh-ı marîz
 İktisâb-ı şebâb eder fi'l-hâl;
 Ve mesâfât-ı dûr u hevl-engiz
 -Ki onun karşısında mûrg-ı hayâl
 Perr ü bâl açmadan henüz yorulur-
 Bir hiyâbân-ı reng ü nûkhet olur.

∴

Ayrıyım sanki senden on senedir;
 Rûhumuz âdetâ mûlâsık iken
 Söyle tâkat-şiken, hayâl-efken
 Bu mesâfât-ı bî-nihâye nedir?
 Sönecek nûr-ı fıkır ü ilhâmım
 Bu leyâl-i kelâl ü hasrette.
 Başka bir sîne-i letâfette
 Yok benim ihtimâl-i ârâmım,
 Ben senin âşıkın, ve âbidinim,
 Ben senin şâir-i mahâmidinin

∴

Anladım sende kendi benliğimi,
 Oldu şahsiyetim seninle tamâm;
 Yazamam senden aldığım ilmi,
 Sende rûhum ne gördü anlatamam.
 Kalbimin hiss-i şî'ri, gözlerimin
 Gece gündüz ziyâ-yı rû'yetisin;
 Bahs-i hilkatte fıkır-i bî-ferimin
 Nûr-ı idrâk u kâbiliyyetisin..
 Ben senin hâricinde bir ma'dûm,

Ben bugün sâde sende mevcûdum.

feilâtûn mefâilûn feilûn
(fâilâtûn) (fa'lûn)

S.F., C.58, S. 1526, 12 Teşrîn-i sâni 1341, s. 402.

MARMARA'YA KARŞI

Oğlum Münis'le Hasbihâl

Bilmek diliyorsan ki nedir vecd ile hayret:

Kürsî-i temâşâm olan âfâka hükûmrân,

Yalçın kayalardan

Gel, Marmara'nın saltanat-ı hüsnünü seyret.

İstersen işitmek ki nedir şî'r-i sükûtun

Umkunu intâk eden âheng-i beyânı,

Yâhud melekûtun

Hep nâğme-i raksıyla sürûd-ı tayerânı,

Yâhud ki bu baştan başa ulviyyeti hâiz

Kur'ân-ı tabîatteki en mûciz u mu'ciz

Âyât-ı celîle

Gel, Marmara'nın şî'r-i leyâlsini dinle.

Âlemde ne bir levha, ne bir şî'r-i pür-ilhâm

Tasvîri bırak, sâdece taklîd edemez bu

Ulviyyet-i eshârı, bu mehtâb u gurûbu.

Hâmûş-ı tahayyür düşünür şâ'ir u ressam.

l'câz-ı Hüdâ'nın bu veleh-bahş u füsûn-sâz

Âsâr-ı tecellîsi serâpâ

Hayretle temâşâ edilir, yoksa yazılmaz.

Ben bunda musavvir,, ne de hattâ

Nâkil değilim, sâde temâşâ-ger-hayrân?

Rûhundan o külliyyet-i kudsiyyeye dâim

Bir nağme-i tevhîd u senâ, nağme-i şûkrân

A'lâ eden en âciz u âbid müterennim.

Elvân ile elfâz ile nâ-kâbil-i tasvîr

Elvâh-ı seher-gâhı ve vecd-âver-i ervâh

Akşâmları vardır ki ilâhât-ı esâtîr

Âfâkına etmiş sanılır nakl-i tarab-gâh.
 Yunân-ı kadîmin o müebbed şuarâsı,
 Hep şi'r ile hikmet dolu hülyâ ve dehâsı
 Kehvâre ve kürsî-i ilâhâtı Olimp'in

Bir şâhikasında

Yâ Akdeniz'in bir yakasında
 Etmişse tasavvur, hep o zengin

Efkâr u hayâlâta mücerred

Bir cilde-i rengîn-i heves, hiss-i bedî'î,
 Yâ aşk-ı vatan: Dîn-i tabî'î
 Esbâb-ı sûnûh olsa gerektir.. Hadî şâyed
 Halkeylemiş olsaydı o hallâk-ı yegâne

Bir âlihe hüsne,

Şâyed kürelerden birisinde
 Olsaydı o mescûde-i aşk-ı âlihenin de
 Mahsûs u muayyen yeri yurdu
 Tercihan, emînim ki bu sâhiller olurdu.
 Meşhûn-ı tahassûs ü ser-âvâre kamer ki
 Dil-dâdesidir hep suların, râkid ü cârî,
 Bir başka muhabbetle sever işte bu bahri,
 Oh, öyle nevâzîşlere müstağrak eder ki...
 Şâir-derây âşıklığı nisbette de şâir;
 Hilkatten o sevdâ-zede-i girye-nigâhın
 Hicrânı henüz bir gecelikken; senelerdir
 Kalmış gibi ondan mütebâ'id, mütehassir,
 Düşmüş gibi a'mâkına bir hicr-i siyâhın
 Pür-cûş atılır koynuna sultân-ı miyâhın
 Yıldızlar, o ahcâr-ı kıymet-dâr, o huliyyât

Bizzât

Kenz-i ezelden, bu arûs-ı ebedîye
 Süslenmek için sanki bir ihsân u hediye.
 Zengin, ve hayâtın nice ezvâkını sürmüş,

Bir hayli zamânda

Beş kıt'ayı gezmiş, ve tabî bu meyânda
 Bînlerce güzel manzara-i âliye görmüş
 Bir İngiliz en sonra çıkıp Çamlıca'mızdan
 Etrâfa bakarken o temâşâ ile velhân,
 Birden demiş: Ölsün de hemen, gam yemem artık..
 Hâmid de bunun çün ne diyor bak:
 « Bir mislini Allâh görür ancak»
 «Âyet» gibi bir söz.. Koca şâir, koca âşık.
 Hep başka bir iklim olan etrâf ü havâlî

Bin zühre-i zî-rûha semâvât-ı tecellî.
 Baktıkça eder rûhu büyüklükler ihâta;
 Sevdâ doludur sanki hep eşyâ-yı muhîta,
 Hülyâ doludur sanki hep elvân u menâzır;
 Enfâs-ı nesîmiyle gelen bû-yı semâdır.
 Bir lahza bu âfâkı, bu ib'âdı temâşâ
 Bir lahza huzûrunda bunun fikr ile hülyâ
 Bin tâb-ı tahammül verir âlâm-ı hayâta,
 Oğlum, bu mukaddes ve güzel beldeye hizmet
 Bir hürmet olur hilâte ya'ni bir ibâdet.
 Doldurmalı her kûşe-i hücrâsını hattâ
 Eşcâr u çemen-zâr ile envâ-ı hadâik,
 Bi'l-cümle füyûzât-ı nümûn buna layık.
 Vâdîlerinin her biri bir kışvere zîver,
 Kaynaklarının her biri bir menba'-ı kevser
 Manzûme-i tekvînde bu şeh-beyt-i kasâid.
 Bizler ne desek cümlesi nâ-kâfî ve zâid.
 Her türlü senâdan var, evet, çünkü gınâsı.
 Fahrû'l-beşerin mazhar-ı tekrîm ü senâsı.
 Bir belde değil bir küredir nâ-mütenâhî,
 Her sâha ve her medd-i basar başka bir ülke...
 Hep hâk ile dolsun bu havâlîye, bu mülke
 Hasmâne nazarlarla bakan gözler ilâhîl.
 Ey havza-i feyyâze-i ilhâm
 Ey gevher-i iklîl-i vatan, mâder-i ekber,
 Etsem seni bin yıl da temâşâ yine doymam.
 Bir kûşesi ey makber-i mâder,
 Mâderlerin en fâzılı, ma'sûka-i vicdân,

Mihrâb-ı niyâzım,

Allâh'a giden yolda son âsûde melâzım
 Bir gün de bu bî-misl adanın şâhikasından
 Son hâbına cismim olurken sana nâzır,
 Ervâhın uçup gittiği pür-rahmet ü gufrân
 İklîm-i ziyâdan yine âşık, yine hayrân
 Rûhum seni takdîs ile her bâr anacaktır.

Büyükada: Eylül 1926

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

Güneş, C.1, S.1, 1 Kânûn-ı sâni 1927, s. 10-11.

SEMÂVÎLER

Bu hafâ-gâh-ı sermediyyette
 Tanırım bir ketîbe-i perrân
 Kî mesâfat-ı bî-nihâyette
 Bî- ta'ab, bî-fütûr eder tayerân.
 Uyumazlar, yemezler, içmezler..
 Ne cidâl ü muhâsemât-ı hayât,
 Ne tahakküm, ne levs-i maddiyyât,
 Ebed âzâd-ı ıztırâb u keder,
 Öyle yüksekte seyredeler ki
 Tâir-i fikr için vûsûlû muhâl;
 Makber olmaz hudûd-ı târîki,
 Bî-tenâhîdir ufk-ı istikbâl.

Ey bu hâk-i sefele ulviyyet
 Veren insân, üzerindeki, o gınâ,
 O semâviyyet-i bekâ hey'et,
 O nasîb-i hayât-ı müstesnâ,
 Sana bin kat ziyâde şâyândır.
 Etmiş âyîne-i sıfât ü vücûd
 Seni her yerde hâzır u nâzır
 Bir ulûhiyyet-i ebed mescûd.
 Fakat ey zerre-i fezâ-meşhûn
 Bu büyük kâinât-ı takdîsin
 Rûhu olsan da rûh-ı mecrûhun
 Hande-zâd-ı semâ olan hissin
 Bu çamurlarda çırpınıp duracak
 Bu çamurlarda çırpınıp durmak:
 Muktezâ-yı mukadderâtın bu..
 Sana efsûs, kâinâta tufû

feilâtûn mefâilûn feilûn
 (fâilâtûn) (fa'lûn)

BU DA BİR KASİDE

Olsun saâdet-i ezeli âşinâ sana;
Versin ne istiyorsan ilâh-ı semâ sana.

Gam görmesin cihânda vücûd-ı mukaddesin;
Lânende hep bahâr-ı şebâbet gülümsesin.

Mevsim ne olsa, süslesin âfâk-ı hissini
En dil-rübâ tûlû'u gurûbun mehâsinî.

Âlemde bilme neymiş elem, derd ü ihtiyâc;
Hiç düşmesin başındaki altun güneşli tâc.

Sath-ı besîm-i cebheni bir gölge sarmasın;
Bir zerre ebr-i gamla da aslâ kararmasın

Çeşmânının semâsı, o arş-ı perestîşim.
Meşhûn-ı âfiyet yaşa, memnûn u mübtessim.

Bir ârızayla gül yüzünün, gül dehânının
Bir fecr-i şî'r-i hilkat olan rengi uçmasın.

Akseylesin meşâmını her yerde en güzel
Hülyâ çiçeklerinden uçan nûkhet-i emel..

Âhenk olan, nevâziş olan, nûr olan sesin
Bir ukde-i elemle bir ân gölgelenmesin.

Lânende, ey melâike sultân-ı dilberi,
Ayrılmasın refâh u sıyânet melekleri.

Girsin sükûn perîleri hürmetle uykuna;
Bir va'd-i sıdk-ı sa'd ile gün doğsun ufkuna.

Fâik, kulun ve şâirin olmakla ser-firâz,
Sultân-ı kalb ü rûhuna olsun kasîde-sâz.

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

Güneş, C.1, S.4, 15 Şubat 1927, s.12.

İLK İTİRÂF

Seni sevdim.. Bu nasıl sevdâdır,
Kimse bilmez... Seni sevmek de hayır

Sâde çeşmânını görmekte bile;
Hâkin ezvâk-ı meâlîsiyle

En derin hazz-ı semâvî vardır.
Sana baktıkça müebbed kaşır

Göz, yürek, bâsıra-i fikr ü hayâl.
Ey mukaddes kadın, ey hûsn-i muhâl

Senin ilhâm-ı hayâlinle bütün
Anladım, bildim, inandım ki bugün

Zevk-ı sevdâ hep o kable'l- vasle
Heyecânlar ve nevâzişlerle

İhtisâsât-ı bed'îyyedir.
Böyle bir aşk ile rûh-ı şâ'ir

Dâimâ sâniha mazhar, mühtez
Yükselir, yükselir, aslâ düşmez.

Şeb-i mehtâba, cihân-ı şehere,
Fecr-i gülşenden uçan nağmelere

Sâf ü mahmûr-ı sükûn-bürdenize
Şi'r ü hülyâya nasıl pâkîze,

Nasıl âzâde-i cismâniyyet
İhtisâsât ile mâilsem, evet

Sanat, ey hûsn-i ilâhî sana da
Öyle meftûnum; o her târında

Kamerin rûhu gülen saçlara ben
Öyle merbûtum; ezel fecrinden

Sanki bir lem'a olan nâsiyene,
Sanki hep bister-i ârâmı yine

Gülşen-i hilkat-i hüsn olmuş olan
Oyanaklarla, o pür savtından

Şi'r-i âtî duyulan, sözlerine,
Ah o engîn, o derîn gözlerine,

Öyle hayrân-ı perestîş-kârim.
Sen benim mülheme-i eş'ârım.

Senbenim hâkime-i rûhumsun;
Ey ilâhî kadın, ey hüsn-i füsûn!

fe'ilâtün feilâtün feilün
(fâ'ilâtün) (fa'lün)

Güneş, C.1, S.5, 1 Mart 1927, s. 8.

HEP O SEVDÂ, O İŞTİYÂK, O EMEL

Cemâli ey hayâlimin medâr-ı şevk u hayreti
Görür nigâh eden size kemâl-i sun'-ı kudreti
Vücûdunuzda mümtezic bir imtizâc-ı şi'r ile
Asâletin güzelliği güzelliğin asâleti.
Bir özge pâye-i hayâl alıp tekemmül eylemiş
O fitrat-ı güzîdede kadınlığın nezâheti
Cihânda kimse vermemiş ve vermek ihtimâli yok.
Basît bir kıyâfete o a'zamî letâfeti.
Nefâis-âşinâ değil bedâyi'- âferînsiniz
Sizinle rûhum anlıyor mehâsin-i tabî'atı.
Siz ettiniz bu 'âcizi uluvv-ışi're âşinâ
Siz açtınız hayâlîme bed'îa-zâr-ı san'atı.
Benim semâ-yı rûhuma tulû'-ı hüsn ü aşkınız
Hüdâ-yı rahm ü şefkatin tecelli-i 'inâyeti

Bu hisle ancak anladım hakikat-i muhabbeti,
 Unutturur huzûrunuz refakat-i latîfeniz
 Bugün vatanda duyduğum bu ıztırâb-ı gurbeti.
 Değişti mihrinizle hep mukadderât-ı muzlimem
 Bu köhne kalbe verdiniz harâret-i şebâbeti.
 Sizinle gezdiğim zamân gönül sanır semâdayım
 Vücûdunuzla çünkü yok bu hâkin işte nisbeti.
 İlâhe-i bahâra siz emînim âşinâsınız
 Ki zülfünüzde toplamış bütün bahâr-ı nûkheti.
 Seyâhat etmek isterim sizinle kıt'a kıt'a ben
 Tefekkür eyleyin biraz o bî-bahâ seyâhati.
 Benim düşündüğüm diyâr ilâheler diyâridir
 Sizin diyârınızdır o ziyâ ve nağme cenneti.
 Başım bütün döner durur onun tasavvuruyla da
 Hayâl ü fikrim almıyor o rütbe bir saâdeti.

mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

Güneş, C.1, S.6, 15 Mart 1927, s. 11.

ÜDUNUN YÂD-I HASRET-EFZÂSİ

Yine ver ruhsat-ı feryâd o ilâhî üda;
 Yine müştâk-ı suûdum vatan-ı mev'ûda
 Söyle, çal bir daha ey zemzeme- sâz-ı mübdî
 Tâ ki âğûşunu açsın bana adn-ı zâyî.
 Bir haşeb-pâre-i câmidde değil,yok hattâ
 Saytı destân-ı mefâhir taşıyan kuşlarda
 Dest-i i'câz-ı bahâr etmemiş ibdâ aslâ
 Hep o elhânı ki her lemse-i mızrâbınla
 Bir odun parçasının sine-i zârından uçar.
 Âh o elhân, o terennümler, o şeydâlıklar
 Sâde bir nağme değil, bir nebeân-ı billûr
 Bir der-âğûş-ı tahassür ve bir âğûş-ı huzûr;
 Raks-ı elvân u ziyâ, bûsiş-i esrâr u zilâl
 Kalb-i hülyâya nevâzişle... Enîn-i şâm-ı melâl,
 Bir seher, bir gece, bir neşe.. Hemen bir vuslat.

Gel, muhâlâtı, melek, bir daha inlet, söylet..
 Yine âheng-i sürûrunla bu peygûle-i gam
 Olsun ey mu'cize, mazbût-ı ekâfîm-i nağam.
 Yine ver ruhsat-ı feryâd o ilâhî üda,
 Yine müştâk-ı vüsûlum vatan-ı mev'ûda.

feilâtün feilâtün feilâtün feilün
 fâilâtün (fa'lün)

Güneş, C.1, S.7, 1 Nisan 1927, s.7.

BÜYÜK ŞEHRİN KARSISINDA

Bir belde değil bu, fahr-i ekvân,
 İklim-i ziyâ, cihân-ı elvân,
 Elvâna birer lîsân verilmiş,
 Eşbâha da sanki cân verilmiş!..
 Bir şi'r-i Hüdâ, bülent ve mûciz;
 Kim der ki kış ortasındayız biz?!..
 Baktıkça semâya.. Arza insan
 Kânûn diyemez... Bu tıpkı Nisan.
 Her yer, vatan-ı bahâra benzer;
 Pür hande-i neş'edir çiçekler.
 Gûyâ ki, bütün bu cevde sâir
 Her pâre bulut hayâli şâir.
 Mahmûr o kadar ki rûhu eşyâ
 Sevdâlar içindedir de gûyâ!..
 Hûlyâ kuruyor ümîd içinde...
 Çoktan, hâmûşu dert iken de,
 Gösterdi benim de kalb-i hüznüm,
 Kuşlar gibi hâhiş-i terennüm.
 Kuşlar da bugün sürûr u tâir,
 Kuşlar da birer şiir, ve şâir...
 Âlemlere der bu şehr-i eşher,
 Bin şâh-eser-i Hüdâ'ya meşher.
 Bir hârikadır sabâh u şâmı;
 Bir fecr ü gurûbun ihtîşâmı,
 -Ey cûşîş-i kibriyâ-yı müb'di-
 Bir ziynet olur edilse tevzi,
 Âfâk-ı cihâna müstakillen.
 Yüzbin çiçeğin teneffüsünden

Gelmiş bu havâ vücûda sanki.
 Bilmem denizin nedir bu rengi?
 Yer yer mor, açık yeşil, menekşe,
 Toz pembe havâi mâi, tırşe..
 Mevc urmada lem'a lem'a her renk
 Bir levha-i imtizâc-ı âhenk.
 Hûrîlere hâs o bahçelerden,
 Bir tâne güneş, tulû ederken
 Nâgâh erimiş ve akmış işte
 Karşımdaki havza-i behište.

Mevcûd ise bilmem, âsumânda..
 Lâkin bilirim bu hâkidânda
 Yoktur bir eşin ey arz-ı mev'ûd.
 Sükkânı bugün değilse mes'ûd,
 Yok zerre onun kusûru bunda,
 Esbâbı, şuûndâdır.. Şuûnda.
 İzâhı uzun, beyânı düşvâr
 Bir hayli büyük, küçük sebep var.
 Bir lahza bu yolda fikri i'mâl,
 İhlâl edecek bu şiiri.. İhlâl.
 Hep haşr ü bahâr eden bu günde
 Dalmak bu güzel semâ önünde,
 Yâhut, bakıp ufka, hep tahayyül,
 Yâhut ki derin derin teemmül
 Yekser bu büyüklüğün delîli,
 Masnûu ve sâni-i celîl!...
 Bir âşık-ı hüsn için müreccah.
 Yerler, gökler bütün müferrah
 Aşkın ve güzelliğin diyârı.
 Ömrümce tapındığın o yârı
 Perverde edip yetiştiren bir
 Müstesnâ yer ki o, mabedimdir.

Büyükada: Kânûn-i sâni 1929

mefûlû mefâilün feûlün

Resimli Şark, S.17 Mayıs 1932, s.5.

BİR FİKİR

Ey gözlerinde arş-ı ilâhî semâsının,
 Mahmûr ufuklarındaki mânâ gülen kadın!..

Ben sende şî'r-i sırrını buldum kadınlığın,
Hüsnün de sırr-ı sihrini sen buldun. anladın.

Yoktur lüzûmu hüsnün için hiç tezeyyünün,
Vermiş bütün kemâli tabîat cemâline..
Sen söyle bir kıyâfet-i sâdeyle çık görün,
Timsâl alır cihân seni,hüsnün kemâline.

Bilmem,bu fikri rağbete şâyân bulur musun?
Ey rûhu şî'r ü şâir olan zühre-i füsûn!..
Bir parça sürme pek yaraşır çeşm-i şûhuna.

Gözlerde gölgenin bir ilâhî füsûnu var.
Baktıkça, gölgelenmiş o mirât-ı rûhuna,
Bir yaz semâ-yı leyline rûhum uçar, dalar.

Ağustos 1929

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

Resimli Şark, S.14, Şubat 1932, s. 7.

MÂBET

Huzûr u yâd ü hayâlinde pür-huşûdu sükûn,
Bir ihtirâs-ı perestişle titriyen kalbim,
Harem-serâ-yı sünûhâta yükselir dâim.
Senin hayâl-i-bülendinle yâd-ı masûmun

Revân ü fikretinin mabed-i mukaddesidir:
Gider, ziyâret eder, diz çöker, duâ ederim.
Bu bir vazîfe-i hissiyye, rûhumun mübrim.
Bir ihtiyâcı, bir âyîni, bir akîdesidir.

Bu öyle bir samedî mabed-i keremdir ki
Harîm-i nûr u celâlinde rûh müstağrak
Bu hâk-i tengi, bu fânî hayât-ı gamnaki
Unutmuş, artık ulûhiyyet âşinâ olarak,

Yaşar semâların ihsâs-ı sermediyyetini.
 Evet semâ gibi, lâhûtu,lâ-tenâhîyi,
 Uhûvv ü hilkatî,âsâyiş-i ilâhîyi
 Düşündüren müteâlf bir evc-i nûrânî.

O beyt-i hürmete yalnız şiir hediye, şiir
 Nisâr ü nezredilir.. Karşısında-tıpkı semâ-
 Mürâkabeyle tahayyül ibâdet-i uzmâ,
 Nüzûl ü sâniha bir müjde-i icâbettir.

Bir ihtizâz-ı perestişle bâb-ı mâbedinin
 Eşiklerinde tanîn-sâz olan bu lahn-i hayât,
 Cidâr-ı nûrunu takbîl eden bu âhû senin,
 Bu nâmeler, bu mûnâcât-ı kalb ü hissiyyât.

Suver-pezîr-i sünûhât olan bu âbideler
 Gelir zaman, ki mihrâbı ibtihâle gider.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

Akademi, S.2, Mayıs 1930, s.10.

SEN SÖYLE

Sen söyle ilâhem!... Bu muhabbet ne güzel şey,
 Hengâm-ı felâkî, dem-i vuslat ne güzel şey!..

Hicrânını çok çekti bu rûhum biliyorsun.
 Yok tâkatim artık.. Deme, hasret ne güzel şey,

Bir küşe-i mahremde, pür-âheng-i muhabbet.
 Âlemden uzak, başbaşa sohbet ne güzel şey.

Bilsen sana baktıkça neler hissederim ben.
 Kalbimdeki,rûhumdaki hâlet ne güzel şey.

Cisminden uçup, ıtr-ı ilâhî gibi,her dem
 Vîcdânı saran bû-yı nezâhet ne güzel şey.

Mahmûr o nazarlardaki safvetle necâbet.
Tekmîl o kıyâfetteki haşmet ne güzel şey.

Hüsnündeki mânâ-yı semâvî ne ilâhî.
Aşkımındaki reng-i ebediyyet ne güzel şey.

İstanbul 1931

mefûlû mefâîlû mefâîlû feûlûn

Resimli Şark, S.16, Nisan 1932, s.7.

TAHAYYÜR

“Mubâlagayla güzeldir hayât ü mevcûdât..
Diyen ve hilkatî hergün birer neşîde-i his,
Birer kasîde-i hürmetle dâimâ takdîs
Edip terennûm eden kimdi? Ben miyim?Heyhât!

Yalan, yalan; bunu ben yazmadım; yazan mutlak
Ya bir melekti, ya şeytan; ve bense insânım;
Hayır beşer de değil belki sâde hayvânım,
Fakat ne nîmet ü rahmetti bir cemâd olmak.

Ya varsa onda da bir kudret-i muhayyirenin
Yaratmış olduğu bir duygu, bir fikir, bir yâd!
Nedir bu sâikâlardan hurûş eden feryâd
Nedir sükûnet-i kühsârı söyleten bu tanîn?

Denizlerin safehât-ı tagayyürâtı bütün
Bir intibâ-ı tahassüs değil mi? Sâhilde
Sönen bu dalga ya bir giryedir, ya bir hande.
Evet bu unsûru lebriz-i rûh eden hüznün,

Tebessümün, heyecânın, tehevvrün acabâ
Ne farkı var beşerin giryeyi melâlınden,
Terennûmünden, enîninden, infiâlinden?
Bütün meşâgil-i ilm ü tecârübüyle zekâ

Bu leyl-i muzlim-i esrâr içinde gâiptir..
 Bir asl-ı nâ-mütenâhî suverle eşkâle
 Koyup irâe eden kuvvetin nasıl, neyle
 Vücûda geldiği mâlûmumuz mu? Kuvvet bir,

Ve madde birdir esâsen.. Bu kaldırımdaki taş
 Bu neyse ben de oyum.. Çok zamân olur ki bunun
 Kadar kalır dururum mümtelî samt u sükûn.
 Bu taşta belki büyük bir cihân olan bir baş.

Terennûm etmiş, ümîd etmiş, ağlamış, sevmiş,
 Fezâ-neverd-i hayâl olmuş, inlemiş; belki
 Bunun bugün de var endîşesiyle idrâki.
 Ne olsam, ey ölüm, ey makber-i ebed- mûhiş,

Ne olsam ey kader, ey hilkat, ey semâvât ey,
 Ezelle âhiretin kâinât-ı târîki,
 Ben olmak istiyorum şimdi öyle birşey ki
 Onun hakîkatı hiç birşey olmasın, bir şey,

Âdem! Hayır, hayır elbet adem de bir şeydir,
 Ne olsam, ah! Ne olsam, ne ey Hüdâ-yi kadîr?

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

Akademi, S.6, 15 Mart 1931, s.4

SENSİZ

Sensiz, edemem varlığı bir lahza tasavvur,
 Sensiz yeri bilmem, göğü bilmem;
 Sensiz bana baştan başa âlem
 Vîrâne, karanlık ve soğuktur.

Görsem ne zaman ben seni, ey rûh-ı mehâsin,
 Dünyâ kesilir nûr u nevâziş
 Sen çünkü kadın şekline girmiş
 Bir parça güneşsin.

Mayıs 1931

mefûlû mefâilû mefâilû feûlün

Resimli Şark, S.12, Kânûn-i evvel 1931, s.8.

SENİN YANIN

Senin yanın ne demektir? Bu sırrı gel güzelim,
 Peri- i şi're sorup kendisinden öğrenelim;
 Diyor ki: «Ey büyük Allah'ın en lâtif eseri!..
 Senin yanın melekîyyet fezâsının seheri.
 Senin yanında semâvileşir hemen herşey;
 Senin yanında iken, sem-'i rûha peyderpey,
 Bütün melâike-i rahmetin sadâsı gelir..
 Senin yanın demek, eflâke en yakın yerdir.
 Nasıl semâ ise yalnız meleklerin vatani,
 Senin yanındadır ancak çiçeklerin vatani.
 Bu böyle olmasa, onlar senin yanında iken
 Niçin bu mertebe handân, bu mertebe şen?..
 Senin yanında ipek nûr olur, ve her nûkhet
 Hayâle neş'e veren bir rahîk-i pür lezzet.
 Nasıl havâ-yi füsundur senin yanında esen!
 Ne kış, ne yaz, ne hazân.. Her dakika fasl-ı çemen.
 Hüdâ elem denilen şeyi, ey cihân-ı ümil..
 Senin yanında cinânından eylemiş teb'îd.
 Senin yanında diner dert ve ıstırab-ı hayât..
 Senin yanında serâpâ sadâ-yı hissiyat
 Ya nağmedir, ya ilâhi bir ibtihâl-i hayâl.
 Senin yanında eder kalp ve rûhu istikbal
 Henüz duyulmamış âheng-i lâ-tenâhiyet.
 Senin yanında gelir aşka başka bir hâlet:
 Ve sanki arz ve semânın bütün bahârına
 Esip bir anda sarar kalp ve rûh-ı hayrânı.
 Senin yanında bu rûh-ı vatan-cûda, cidden
 Kalır masûn ezelf iştiyak-ı cennetten.
 Senin yanındır ümiden diyar-ı meş'udu,
 Senin yanındadır Allâh'ın ârz-ı me'vudu.

Haziran 1931

mefâilün feilâtün mefâilün feilün

(fa'lün)

Resimli Şark, S.15, Mart 1932, s.8.

HASBİHÂL

Evet çok derd ü mihnet çekti rûhum aşk u sevdâdan;
Ne öğrendimse öğrendim fakat bir aşk-ı şeydadan;
Ne feyz aldım sa aldım mekteb-i sevdâda hülyâdan:
O bir ilm ü müebbeddir ve ilm-i bî-tenâhîdir.

Seven bir kalp için dilsiz değil âlemde hiç bir şey;
Deniz, çöl, dağ hitâbet-sâz olur, ormanda he dal ney;
Akar seyyârelerden nûr u ilhâm arza peyderpey..
Bu merk- âbâd-ı aşkı ihyâ eden nefh-i ilâhîdir.

Kitaplardan değil, bûlbûlden aldım feyz-i inşâdı,
Garîptir belki, bir gülden de aldım ders-i feryâdı;
Benim yâdımda bir göz var ki Hâmidden de şâirdir.

Ve bir ses var ki, rûh u mûsikîdir aks-i âhengi;
Hükûmrân olduğundandır hayâlâtımda nîrengi
Sünûhâtım heman, dâim garâmiyyâta dâirdir.

Evet ben şâir-i hüsnüm, terennüm- sâz-ı sevdâyım;
Perestîş-kârı aşkım, kâil-i icâzı sevdâyım..
Fünun= Bigâne, ammâ âşinâ-yı raz-ı sevdâyım..
Bu haysiyetle rûhum hep benâtü'l-arşa mahremdir.

Benim kalbimde ey bir şî'r olan her cilve-i yâdı,
Ne sihrettin ki adn ettin bu sahn-ı gurbet- âbâdı;
Tavâf eyler melekler gezdiğim âfâk u ebâdı,
Senin halkettiğin âlem, ilâhem, başka âlemdir.

mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün

Resimli Şark, S.6, Haziran 1931, s.6.

TERÂNE-İ ŞEBÂNE

Kaldın yetişir muhât-ı esrâr,
Çık bak gene ey muhibbem, ey yâr,
İstanbul'un eylemiş tecellî
Bir müstesnâ semâ-yı leyli.
Gel âlemi mâhitâbi seyret,

Gel âlemi mâhitâbi seyret,
 Bir hacleye dönmüş arz-ı hasret.
 Sarmış göğü hande-i civânî,
 Toz pembe, ve yer yer erguvânî,
 Gül, nûr u tebessümünle olsun
 Rûhum da bir âsumân-ı gülgûn.

Sensiz, nazarımda hep tehîdir
 Eflâk iki şeyde müntehîdir:
 Bir hâlik var semâda mescûd
 Bir sen varsın zemînde mevcûd;
 Ondan gelir ıztırâb ü dermân
 Senden sefâ-yı kalb ü vîcdân.
 Bir dem bana eylesen refâkat.
 Coşkun bu surûr u sûr u hilkat.
 Kalbimde bütün terâkûm eyler;
 Timsâlin olan bu necm-i dilber.
 Muhtâc-ı nigâh-ı iltifâtın,
 Sîmâsı bu hilkatın, hayâtın
 Etmez bize her zamân tebessüm;
 Etmiş gibidir bu dem tecessüm
 Dünyâ üzerinde fikr-i rahmet,
 Bir vehm imiş ıztırâb ü zulmet.

Geldin mi?... Gelen hayât-ı nevdir,
 Rûhum da bu anda sanki cevdir!...
 Yıldızları kehkeşânı şâmil,
 Nûru nazar-ı Hüdâ'ya nâil,
 Bir sihr-i tebessümünle şimdi
 Sîmâ-yı cihân tebeddül etdi;
 Bin kat daha dil-rübâ tabîat
 Tazîme sezâ, sezâ-yi tâat.
 Bilsen gene ey muhibbem, ey yâr!..
 Bilean ne kadar güzelliğin var!..
 Ey san'atı halkeden güzellik!
 Muhyî sevgiyle.. Aşk-ı mühlîk
 Mahmûr o bakışlarındadır hep.
 Deryâ gibi saçların müzehhep,
 Bir tâc-ı ziyâ o zûlf-i gümrah.
 Bak bir göreyim.. Ne gözdür Allah!
 Sonsuz bir ufuk, ya necm-i tev'em,
 Hem mülhem-i aşk o hem de mülhem.

Almışsa nasıl semâdan elvân
İlhâmı da ahzeder hep ondan.
Şâir de onun delâletiyle
Pervâz eder encûm-i hayâle.

Kalmıştır asıl vatan semâda,
Ervâh ona doğru itilâda.
Göklerdeki âşiyânımızdan
Bir hâtıra gözlerinde handân.
Geldikçe seninle rûberû ben
Kalbimde, bilirmisin melek sen,
Dâüssıla ıztırâbı kalmaz,
Yalnız sana hasretim azalmaz,
Oldukça da nâili huzûrun.
Bir hârikadır senin zuhurun.
Hayret! Ne eser, ne çehredir bu !
Dünyâda yegâne Zühredir bu.
Bir ben değilim bu anda âşık
Yok yok! Sana hâlikin de âşık...

Yalnız o rakîbi kıskanış yok
Sevsin seni, hem de çok ve pek çok
Sevsin ve bütün güzel yaşatsın
Sen cisme değil de rûha cansın.

Temmuz 1931

mefûlû mefâilûn feûlûn

Resimli Şark, S. 13, Kânûn-i sâni 1932, s. 11.

BİR GURBETTEN SONRA

Allâh'a şükûr, kuşlara ezhâra kavuştum,
Yeldâyı aşip hande-i eshâra kavuştum,
Pür itr-u ziyâ belde-i nevvâra (1) kavuştum.
Bakmakla doyulmaz vatan-ı yâra kavuştum.

Bî-hûş idim etmekle sem-i firkati hep nûş,
Bûlbûl gibi hicrânla dururken yine hâmûş,
İlhâmımı elhan-ı semâ etti derâgûş
Vaktâ ki ufuk gözlü o dildâra kavuştum.

(1) Nevvâr: Çiçek demektir.

Ey nûr-ı ulûhiyyet olan hüsn-i füsûn-sâz,
 Ey nefh-i rûbûbiyyet olan aşk-ı pür-îcâz,
 İlhamınızın sâye-i feyzinde ser-efrâz
 Kevneyni saran cilve-i didâra kavuştum.

Hüsnün ezeli mucize.. Aşkim ebedî dîn,
 Elbette olur sözlerim îcâza mukârin;
 Peygamberî aşkim bugün, ey arş-ı mehâsin
 Madâme ki sînendeki esrâra kavuştum.

mefûlû mefâ'ilü mefâ'ilü feûlün

Resimli Şark, S. 10, Teşrîn-i evvel 1931, s. 8.

TEVFİK FİKRE'E

Ey şâir, üfûlünle bu dünyâ-yı denîde
 Birçok sevinenler de bulunmuş-ne sefâlet!-
 Olsun ne beis var, bugün ey mürde-i zinde
 Mâtem-zâdedir kalb-i edep, rûh u fazîlet!

Yüksekte ve yüksek sanılan bir nice başlar
 Baktıkça-o ulviyyet-i cemiiyet ü ferdi
 Pâyında tutan- pâye-i ulvine dönerdi,
 Pür-hafû serâsime ve kindâr ü muhakkar.

Âlemde eğilmek ne imiş? Bilmeli cephen...
 Şi'rin, edebin, doğruluğun hayr ile hüsnün
 Pişinde fakat hilkat-i ulyâ ve nezîhen

Pür-vecd ü şegaf secde-i takdîse düşerdi..
 Mânâ-yi ilâhîsi nigâhındaki hüznün
 Hep hubb u meâliydi ve hep nefret-i şerdi.

Tahkir ile baktın bütün ikbâl-i zamâna
 Her bîkese baktıkça fakat boynunu büktün..
 Bir parça bulut düşmedi vicdân-ı ziyâna
 Lafzın bütün iclâl-i meâlîle büyüktün.

İskender'in- üstünde temâsî-i bedâyi
 Giryân-ı elem, nev hâger-i mâtem u hicrân
 Bir hâli bükâhîzû müellimde nûmâyân-
 Sandûka-i zî-kıymeti, ey şâir-i mübdi

Şâyet sana bir seng-i mezâr olsa sezâ-vâr:
 Kabrin ki bugünden bile mihrâb-ı eâlf,
 Kabrin ki bugünden daha bir kıble-i ahrâr,

Kabrin ki bütün aşk-ı kemâlât ile mâlf
 Her kalbe yarın- sanma bu âtf pek uzaktır,
 Bir Kâbe ve bir mâbed-i tekrîm olacaktır!

me'ûlû mefâ'ilû mefâ'ilû feûlûn

Galatasaray, S.11, 24 kânûn-i evvel 1931, s.4

KALBDEN KALBE

Hirmânla hep neticelenen, rûhu bezdiren
 Birçok mücâdelât ü metâible münkesir,
 Pür hüzn ü gussa avdet ederken vapurda ben
 Bir dîlberin müvâcihi oldum tesâdüfen!..

Buğday benizli, gözler ufuk rengi, sînesi
 Şâhâne... Sâde bir giyiniş,lâkin ince bir
 Zevk-ı zerâfetin mütekâmil nûmûnesi;
 Ser-pûşu kendi zevkinin ibdâ-ı enfesi.

Pek çok güzel kadın tanıdım: Dest-i kudretin
 Ervâhı secde-sây edecek şâheserleri,
 İnsân kıyâfetine mücessem melek, perî.
 Lâkin bu başka anlatamam, itimât edin!...

Ömrümde görmedim bu kadar hisli bir kadın.
 Ey gözlerinde nûr u zekâ iltimâ eden,
 Ey her mesâmı hisli kadın, bakmadın da sen
 İfrât-ı incizâbımı duydun ve anladın.

Oldumsa ben nasıl sana rûhumla âşinâ,
 Rûhun alâkadâr idi hiç bakmadan bana.
 Hissen ziyâdesile yakındık, yakın , yakın...
 Yalnız bu incizâbı değil, kalb ü fikrimi
 İmlâ eden kederleri, bin derd-i muzlîmi
 Hemşîre, anne keşf-i zamîrile anladın

Müşfik huzûrun oldu bu hummâlî rûh için
 Çöllerde bir gümüş su, bir âsûde sâye-gâh.
 En sonra, sanki ruhûma baktın giderken âh!...
 Bir lahza gözlerimde durup dinlenen derin,
 Mûnis nazarlarında hep içtim ben, ey kadın
 Bir katre-i şifâsını iksîr-i âzamin.

mefûlû fâilâtû mefâilû fâilûn

Resimli Şark, S.11, Teşrîn-i sâni 1931, s.8.

FENÂ Fİ'L-AŞK

Mâbed-i rûhum olduğun gün sen
 Bu cihânın sezâ-yı gıpta olan
 Nesi mevcûd idiyse, hepsinden
 Hiç tereddûtsüz ettim istiğnâ;
 Gözümün nûru!.. Gözlerimde cihân
 İktisâb etti başka bir mânâ

Ben o beytül-harâm-ı hissîde
 İtikâf ettim; inzivâ ettim;
 Ezelf hüsnü, ihtivâ ettim.
 Artık üç şeydir, ey perestîde
 Bana mihrâb-ı, hiss ü arş-ı hayâl
 Sen, vatan, bir de hâlik-i müteâl.

8 Kânûn-i sâni 1931

feilâtûn mefâilûn feilûn

(fâilâtûn) (fa'lûn)

Resimli Şark, S.12, Kânûn-i evvel 1931, s.8.

DİCLE VÂDİSİ

Yine hülyâlarım la başbaşa ben
 Ve uzak bir hayâli tâkîben
 Gezinirken kenâr-ı Dicle'de hep,
 İki âhû bakışlı kız, şâdân,
 Deve üstünde geçtiler yoldan.
 Geçtiler ser-bülend ü hande-be-lep.

İki hemrâha peyrev-i vahdet
 Yürüdüm izlerinde bir müddet;
 Birinin şi'r ü mûsikîydi sesi;
 Şâirâneydi hâli diğêrinin.
 Meşy-i mevzûnlarıyla sözlerinin
 Şûh u şen handelerdi kâfiyesi.

Bedeviyet neşîdesinden iki
 Sâf ü berceste mısra-ı handân..
 Hep uzaktan bakıp diyordum ki:
 İşte yıllarca Kays'ı dağlarla
 Ovalar sînesinde sergerdân
 Mest ü Mecnûn u aşk eden Leylâ..

Ve Fuzûlî'yi işte kaç seneler
 Kûşe-i uzletinde pür-hicrân
 Ağlatan hüsn ü esmer-i dilber,
 Aştı âsârı nâgehân yâdım;-
 Ve o âhûların peyinde revân
 İki şâir hayâl-i aşk aradım.

feilâtûn mefâilûn feilûn
 (fa'ilâtûn) (fa'lûn)

Galatasaray, S. 13, 20 Şabat 1932, s.20.

ÇOCUKLARIMA

Ey yurdumun medâr-ı sürûr u şetâfeti;
 Bin derdimin devâsı, tesellîsi, kalbimin
 Sâ mânâ hissi, varlığımın rûh u hikmeti,

Müşfik çocuklarım, sizi rabb-i mekârimin.

Enzâr-ı rahm ü şefkati terketmesin bir an.
Bir çok mücâdelât ile bî-tâb ü pür-taab,
Hücremde çâre-cûy-i huzûr olduğum zaman;
Bir zindelik sadâsı, ya bir nağme-i tarab

Sizden kopup gelince simâh-ı übüvvete
Ben sanki nâilim bütûn îmân-ı kudrete,
Bir derd ü hüznünüzle harâb olduğum gibi,

Gördükçe ben fakat sizi beş neşe mevkibi
Vîcdânım, ittisâ' ederek pür-sürûr u nûr
Bir âlem-i,emel, bir ufuk bir fezâ olur.

30 Nisan 1932

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

Resimli Şark, S.19, Temmuz 1932, s.7.

BİR MUKADDEME

Her zerre, her huceyresi hiss-i garâm ile,
Mâlî doğan bu kalb-i garîb oldu her zaman.
Bir hüsne, bir perî-yi sünûhâta aşîyan?
Sevmek benim hayatıma en başlı meşgale;

Sevmek hayâlimin samedî bir ibâdeti.
Kalbim ferâgat etmedi bir lahza sevmeden;
Sevdim, yolumda bir kadın olmazsa, aşkı ben.
Sevmek te buldum ancak ilâhî saâdeti.

Menfâ-yı rûh olan bu zemîn-i fenâda bir..
Mestî-i mâneviyle bir ilhâm-ı dâimî
Vîcdânımın nasîb-i tesellî meâlidir.

Aşkın kanatlariyle dolaştım avâlimi
Fevkimde bir hayâlet-i pür-nûr ü mübtesim
Her yerde oldu rehber-i hissim, meded-resim.

mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün

Resimli Şark, S.18. Haziran 1932, s.5.

LEVM

İşte hergün bu böyle, mağlûbum.
 Muztarib, mümtenî hayâlâta.
 Delillerden ziyâde meclûbum.
 Hep hayâlâta hep muhâlâta.

Beni âvâre, ecnebî, bîkes
 Yaşatan bunlar, öldüren bunlar.
 İşte titrek, hazin, derin bir ses:
 Gel, diyor, bende rûh u şefkat var.

Gidemem, çünkü bir hakikat bu,
 Gidemem gitmek istesem de fakat...
 Kim olur ben gidince mağlûbu
 Gîrudâr-ı hayâtın ey hilkat?...

Başka bir çehre-i hayâl, öteden
 Heykeli bir nigâh-ı câzible,
 Ve leyâl-i tuyûf-ı sâkiteden
 Duyulan mûsikî-i kâzible,

Hâkimim, nâzim-i irâdemdir.
 İşte hep böyle... Âh mel'ûn ben,
 Dâimâ böyle derbeder, hâsir,
 Bu seven, va'd-i aşk u şefkat eden

Rûh u pâkîzeden tebâüdle,
 Hep o lâkayt, o merhametsiz, o taş
 Kalbe koşmaktayım taannüdle...
 Âh nankör tabîat, alçak baş...

feilâtûn mefâilûn feilûn
 (fâilâtûn) (fa'lûn)

Resimli Şark, S.20, 4 Ağustos 1932, s.4.

KENDİ KENDİME

Diyorum bâzan, ilâhî ne olur,
 Belki her yıldızı kışkandıracak nâ-mahsûr
 Ne büyüklük, ne güzelliğe menşe', me'vâ

Arzımız sönmese aslâ, ebedî olsaydı...
 Ebediyettir olan hüsn ile sevdâya sezâ,
 Ne olur hüsn ile sevdâ ebedî olsaydı?

Bunların hepsi de fânîlikden
 Korkan, endîşe eden

Bir dalâlet-zedenin nâlişi, yâ feryâdı,
 Biz, ilâhî ne yapardık, heyhât
 Zevk-ı rûya gibi derdiyse hudûdsuz bu hayât
 Ebedî olsaydı.

Ankara 17 Haziran 1933

feilâtün feilâtün feilâtün feilün
 fâilâtün fa'lün

Marmara, C.1, S.1, 15 Nisan 1936, s.23.

MARMARA'YA

Âh ey deniz, güzel deniz, ey nazlı Marmara,
 Bilsen ne hasretim var o mahmûr ufuklara,
 Bilsen ne özledim seni?... Hicrinde kaç sene
 Bir münzevî hayâtı geçirmekteyim yine.
 Tütmektedir. gözümde hayâlin derin derin
 Daldım... Yüzünde aksini gördüm ezellerin:

Mâşûka seyreder gibi daldım, uzun uzun;
 Gel dinle iştiyâkımı, sevdâmı, derdimi!...
 Rabbim, nedir, o sendeki efsânevî füsûn;
 Sen bir yığın sudan mı ibâretsın? Öyle mi?
 Yok, yok yegâne mübdiin en sâf ü nâzenîn,
 En şâirâne, en güzel, en şûh gözleri
 Andan yaratmış olduğu bir madde var... Senin
 Katmıştır işte rûhuna tekmiî o cevheri.

Sevdâlı bir kadın gibisin, hisle dop dolu;
 Her hâli, her kıyâfeti câzib ve... Korkulu.
 Hülyâ zamanlarında serâpâ bedîasın,

Sen coştuğun zamanda da fevka't-tabâsın;
 Hep Şevk ü neşve cîvesi, yâhud hışım, haşem,
 Olsaydı mâlikâne-i hüsnünde bir köşem
 Ben başka yolda şâir olurdum... Ne boş hayâl!
 Sevdâlî bir kadın: Bunun îzâhı güç, muhâl...
 Bir râz ü rûh-ı nâ-mûtenâhî demektir o,
 İnsan kıyâfesinde ilâhî demektir o.

Duydum sadânı kaç senelik bir mesâfeden...
 Ey bin bir ibtihâlîme, hülyâma âşinâ,
 Asrın şu hasta rûhunu temsîl eden bana
 Dünyâda şimdi bir tek emeldir gülümseyen;
 Dilber deniz, budur dileğim, sen de et duâ,
 Bir gün gelir nihâyeti elbet bu hasretin,
 Olsun sonunda ecri bu hicrin, bu mihnetin
 Âsûde bir kıyında da bir müddet inzivâ

Ankara Mart 1936

mefûlû fâilâtü mefâîlû fâilün

Marmara, C.1, S.3, Haziran 1936, s.68-69.

SANKİ BİR RÛYÂ

Eşyâyı da, ervâhı da - Yâ Rabbi nedir bu?-
 Hep donduracak kapkara bir kış,
 Yâhut pek uzun bir derin uyku
 Gûyâ ki bütün benliğimin umkunu sarmış,
 ∴
 Efsâneler iklimine hâkim,ve muhakkak
 "Bir mislini ancak
 Allâh'ımızın gördüğû" bir Çamlıca varmış;
 Ressamları hayrân,
 şâirleri velhân,
 En hissizi pür-vecd eden âfâke bakarmış.

Bir Kanlıca varmış ki ağaçlıklı koyundan
 Bûlbûllerinin neş'eli nâlân
 Elhânı uzak,pek çok uzakta,
 Yıldızlı karanlıkta, ya mehtâb ü şafakta

Aşkın samedânî, ebedî dînine girmiş
 Bin kalbi çekermiş, düşürürmüş halecâna...
 Bilmem ki nasıl sihr ile bir nazre verirmiş
 Pâyânsızı bir hisse, bir âna.

Gökler gibi mînâ-yı ezelden müteşekkil
 Bir Marmara varmış;
 Üstünde de her zerresi bir tâca muâdil
 Bir kaç kara varmış.

Çamlarla deniz birleşerek bazı havâya
 Bir beste saçarmış ki bütün hissin enîni,
 Bir nefh-i teheyyüc şuarâya,
 Sâhillere ninni.

Yıldızlar o, dünyâdaki tek mavi diyâra
 Dâüssıla mânâlı nazarlarla bakarmış...
 Benzermiş onun her yeri aynıyle bahâra,
 Ah (âb-ı şebâb) işte o cennette akarmış.

Sâhilde gezerler yıkanırarmış, ilâhîl,
 Gök gözlü meleklerle deniz gözlü perîler..
 Mahşermiş, onun gökleri yıldızlara mahşer,
 Evcinde gülermiş o büyük Nâ-mütenâhî,

Masnû' imiş eşcârı ve ezhâr-ı emelden,
 Hülyâma vatan, rûhuma melce'miş ezelden,
 Bin hâtirâ-i aşkıma mabedmiş... Unuttum;
 Yokluktur eden şimdi hayâlimde telâtum.

mefûlû mefâîlû meâîlû feûlûn

Marmara, Y.1, S.1, 15 Nisan 1936, s.3-4.

BİR AĞAÇ

Edîb ve necîb muhibbim Abdûlhak Şinâsî'ye

Çiçek açmış bir erguvan ağacı,
 Şöyle altında bir tabur barınır;
 Rengi, ulviyetile rûh alıcı,
 Hilkatın penbe bir bedîasıdır.

Gözlerim daldı kaldı hayli zaman;
 Sonra bir hüzn içinde ayrıldım
 Beni meshûr eden temâşâdan.
 Bir sadâkatle saklıyor yâdım

Âdetâ bir bahâr o manzarayı,
 Bir şafaktan diyâr o manzarayı,
 Oldu gönlüm şu bir nebâta şikâr.

Onda siz bilseniz neler sezdim?!
 Benim olsaydı gördüğüm şehkâr
 Onu bir şehre ben değişmezdim.

Ankara Mayıs 1936

fâilâtün mefâilün feilün
 (feilâtün) (fa'lün)

Marmara, C.1, S.5, Kânûn-i evvel 1936, s. 141.

EBEDÎ NUR

Aşkım la ben âteş, o güzelliikle sen âteş;
 Aslâ söne mez kalbimi imlâ eden âteş
 Allâh elinin yaktığı bir meş'aledir bu.

Ben sâde bu nûrun samedî vâsıtasiyle
 Yükselmedeyim hiç yetişilmez o hayâle..
 Muzlim gecenin sırrını, mehtâbı, gurûbu,
 Ruhumda bütün hilkatin âhengini billûr
 Bir beste yapan, bir koku, bir nağme yapan nûr.

Aşkım la ben âteş, o güzelliikle sen âteş,
 Aslâ söne mez rûhumu imlâ eden âteş
 Allâh elinin yaktığı bir meş'aledir bu

mefûlû mefâilû mefâilû feilün

Marmara, C.1, S.2, 15 Mayıs 1936, s.44.

BU DA TÜRK'ÜN TÜRKÜSÜ

Ey Türk, ey güneş oğlu,
Yurdun güzellik dolu,
Toprağı gül kokulu,
Cennettir Anadolu,

Dağ, yayla, sonra deniz,
Akdeniz, Karadeniz,
Marmara ara deniz,
Cennettir Anadolu,

Nûruyla Atatürk'ün
Yükseldi her ay, her gün;
Bak, diyor, doğdukça gün
Cennettir Anadolu

Marmara, C.1, S.2, 15 Mayıs 1936, s.36.

RÛHUMLA BAŞBAŞA

Bir başka çâre görmüyorum hiç ifâkate
Ey rûhum ilticâ et ilâhî tabîate.
Ondan devâ, şifâ ara, ondan sükûn ara.
Göklerde serseri, mütelevvîn bulutlara
Tevdî et ıztırâbını, naklet melâlini.
Sâbit düşüncelerle perişân hayâlini
Manzûme-i nebâta çevir, dikkat et ne var?
Bir ömre neş'e vermeğe kâfi bedîalar.
Nisyân edip muhîtinî boşlukla ülfet et;
Kuşlarla ardakaşlık et, ormanla sohbet et.
Sâhilde dinle hür denizin mûsikîsini,
Bir mûsikî ki hep değişir, dâimâ yeni.
Âvâre dalgalar seni şefkatle sallasın..
Yâhut sen, ey çocuk ki ezelden kanatlısın
Uç git dolaş, münevver ufuklarda serşeri;
Oh iç batan güneşten akan penbe kevseri.
Mestol bütün zıyâ ile fûshatle, şî'rile.
Bak hep bulutlu, sisli nazarlarla sâfile.
Bin yâdın âh elemeleri çöktükçe hissine
Hiç korkmadan sığın gecenin hisli göğsüne,

Herkesten üstün anlar o, âvâre şâiri.
 Anlar ne istiyor gece ondan misâfiri.
 Nermin, siyah kanatları altında bir zaman
 Dinlen, düşünme.. Hâtıralardan gıdâ alan
 Derdin yavaş yavaş uyuşur, bî- nişân olur.
 Zulmette parlıyanlara dal; bir zaman olur
 Boşlukta, mâverâda uçarsın... Bu âlemin
 Fânî alâikinden uzak, şöyle bir gezin,
 Seyrinde sıyrılır seni tazyîk eden bulut.
 Sen cevherinle baş başasın şimdi... Oh unut
 Mechûl o ibtidâyı, karanlık nihâyeti,
 Dünyâda haşrolan sonu gelmez sefâleti.

mefûlû fâilâtû mefâîlû fâilûn

Marmara, C.1, S.4, Ağustos 1936, s.99-100.

KOTRAMDA

-Azîz Dostum Mîthât Ömer Karakoyun'a-

Bir hâreli atlas deniz üstünde benim şen
 Kotram kanad açmış yine enginlere doğru..
 Âzâde, uzak şehri boğan velvelelerden;
 Kalbimdedir ufkun, denizin şevki, sürûru.

Karşımda gurûbun yine icâz ile zinde,
 Bakmakla doyulmaz ne tecellîleri vardır?
 Mestim yine... Her dalganın altın köpüğünde
 Şampanyaların neş'e veren cevheri vardır.

Hep penbe.. Deniz, dağlar, ufuklar neye baksan..
 Bin gülşenin enfâsı essen bâd, o da penbe;
 Tâ kalbimin umkunda gülen yâd o da penbe
 Bir bülbül olur bunları seyreyleyen insan.

Nâzân süzülen kotrayı ey neş'eli meltem.
 Ey penbe kanadlar götürüp gezdiriniz hep
 Gençlikteki hülyâlarımın mâvi, müzehhep,
 Sevdâlı cihânında... Ne âlem di o âlem?

Geçmişleri nerden bu tahattur? Ki ânlık
Yâdiyle güneş battı ufuklarda, içimde

Rûyâda imiş hep bu tenezzüh, yazık, artık
Bir başka melâl oldu bu rû'yâ da içimde.

Ankara Eylül 1936

mefûlû mefâilû mefâilû feûlûn

Marmara, C.1, S.6, Kânûn-i sâni 1937, s.169.

BÜYÜK MÂTEM

Ey büyük dostum, ey tek üstâdım,
Dediler: Hâmid öldü... Anlamadım.
Bir zaman dondu kaldı idrâkim;
Anladım sonra... İşte şimdi bütün.
Hasretin, mâteminle gam-nâkim.
Bir cihândın sen, ölmedin, göçtün;
Kendi tâbîr-i dâhiyânence
«Felek- ârâ-yı irtihâl oldun.»
Ve büyük milletin, güzel yurdun
Sana lâyük derîn, azîm ince
Bir elem, bir huçeste mâtemle
İnliyor, ağlıyor ve çalkanıyor...
Seni ölmüş sananlar aldanıyor
Şimdi cismin, çiçekli bir hacle
Nûr-i gufrânla serteser meşhûn
«Hacle-i muzlim» inde yattıkça,
Uçacak lâ-yemût olan rûhun
Ebediyette burcdan burca.

Ankara, 17 Nisan 1937

fâilâtûn mefâilûn feilûn
(feilâtûn) (fa'lûn)

Marmara, C.2, S.7, Birinci Teşrin 1937, s.6.

BÜYÜK BAŞ'A

Hatay Münâsebetile:

Zaferden Evvel

Atatürk arkana hiç bakmayarak sür yine , git
Kaç zaferler tanımış,zinde, küheylân atını;
Atatürk arkana bak, hepsi yiğit oğlu yiğit

Koca millet seni takîb ediyor, pür-heyecân,
Çiğne maksad ve siyâsetlerin en hoyratını;
Tanıyor hakkını her doğru gören doğru duyan.

Arabistan bize tâbiydi, asırlarca onun
Hâkimiydik, bize hiç kimse hükûm-rân olamaz;
Eski Türk elleri, hâşâ, Arabistan olamaz;
Bunu bir lahza tasavvur, sanırım, mahz-ı cünûn.

Güzel İskenderun, Antakya serâpâ Türk'tür,
İki şahid koca târih ile coğrafya buna,
Şarlatanlık, ezeli hükûmü çürütmez aslâ...
Atatürk'üm, gelicek vakti, küheylânını sür.

Ankara İkinci kânun 1937

fe'ilâtûn feilâtûn feilâtûn feilûn
(fâilâtûn) (fa'lûn)

Marmara, C.1, S.6, Kânûn-î sâni 1937, s.170.

ZAFERDEN SONRA:

BÜYÜK ATATÜRK'E

En büyük ni'meti, hürriyeti, istiklâli
Hatay evlâdına en sonra müyesser kıldın;
Başka bir şey daha yaptın ki her işten âlî:
Harbi mağlûb ederek sulhu muzaffer kıldın.
İşte mâhiyeti, idrâki ve icâzı aşan
O muazzam başa lâyük yeni bir hâle-i şân.

Ankara, İkinci kânûn 37

feilâtûn feilâtûn feilâtûn feilûn
(fâilâtûn) (fa'lûn)

Marmara, C.1, S.6, Kânûn-î sâni 1937, s. 171.

GÖZLERİNİN RENGİ

Hilkatin benzeri yok sun'u olan gözlerinin,
 Bazı engindeki mavimsi yeşil bir levni,
 Bazı tam öğleyin evcin koyu, pür şu'le, derin
 Renginin aksine ya bir bulutun kurşunî,
 Yâhut ufkun düşünen rengine benzer, bilmem
 Nasıl ifhâm edeyim? Çünkü serâser mübhem
 Ve hakîkatte bugün benzeri yok bir rengi
 Var ki, ruhumda bütün saklı duran nîrengi
 Rûhumun hâkimidir, nâzımıdır, mülhimidir.
 Muhtelif nûr ile işlenmiş olan bir şehkâr,
 Hem resim hem de şiir.. Mübdi-i hallâk-ı bahâr.
 Bir de şi'r olduğu nisbette de onlar-şair.
 Ey deniz gözlü,ufuk gözlü, semâ gözlü melek
 İşte tam on senedir hep sana âşık, hayran
 Yaşadım başka güzel, başka emel bilmiyerek.
 Gözlerin hüzn ile karşımda dururken her an
 Eylemişken sana ben vakf-ı hayâl on senedir.
 Bilmedim gözlerinin rengi, asıl rengi nedir.

feilâtün feilâtün feilâtün feilün
 (fâilâtün) (fa'lün)

Marmara, C.2, S.10, İkinci Kânûn - Şubat 1938, s. 1021.

SENELERDEN SONRA

Bir hakikattir bu, zâlim... Gördüğüm rûyâ değil;
 Sersem olmuştum, ayıldım.. Bildiğim dünya değil,

Hicret etmiştir siyâh olmuş bu bağın bülbülü;
 Bâd-ı itr- âver değildir, itr-ı rûh-efzâ değil.

Zevki yok gül-zârının, sahrâsının,deryâsının;
 Renk ü nûr iklimi artık âlem-i hülyâ değil.

Şimdi ıslak, muztarip gözlerle hep seyrettiğim
Bir zamân koynunda hûriler yüzen deryâ değil.

Rûhumun yurdumda yersiz bir garîbim serseri;
Mâbedim çökmüş, yıkılmış, nâlişim bicâ değil.

Hasret-âbâd oldu ârâm ettiğim gülzar-ı aşk;
Fâik, eyvah, eski şeydâ bûlbûl-i gûyâ değil;

Sarsar-ı hicrinle dönmüşşimdi bir viraneye.
Kalbim artık bildiğim mâmûre-yi sevda değil...

Ağustos 1940

fâilâtûn fâilâtûn fâilâtûn fâilûn

Hisâr, Y.4. C.2, S.42, 1 Ekim 1953, s.11.

ÇÖL

Aynı düştük... Bende artık zevk-ı dünyâ kalmadı,
Kapkaranlıktır hayâlim, şevk-ı hülyâ kalmadı;
Varlığın ma'nâsı yoktur, fikr-i ferdâ kalmadı...
Bî-vefâ dünyâda sensiz kaldığım gündenberi
Bir çölün seyyâhıyım, şaşkın, perîşân, serseri.

Her ne hissetsem beyâbânlarda fecr-i der-be-der,
Kimsesiz çöllerde bilmezsin ne öksüzdür seher,
Ay nasıl pâyânı yok bir hüzn ü rikkat haşr eder...
Çöl, bütün çöl, gök, deniz çöl, âh asıl çöl şimdi ben:
Farkı yoktur kalbimin çöllerde bir vîrânedan,

1943

fâilâtûn fâilâtûn fâilâtûn fâilûn

Hisâr, Y.3, C.2, S.30, Ekim 1952, s.4.

NERDE O DEMLER

Rûhumun rûhu gel, anlat nerede
Sanki fânî ve denî dünyâdan
Çok uzak, arşa yakın bir kürede
Bizi fânîliğe bî-gâne kılan

O telâkî, o tenezzühlerimiz,
 O semâvî, o ilâhî demler?
 Ki o demlerde semâ rûha girer,
 Biz de bir parça ilâhîleşiriz.

Şimdi her yâdıma geldikçe çöker,
 Ağlarım... Nerde o günler, geceler
 Ki hayâlimde şiir çağlardı?

Bir nevâzişti esen her rûzgâr,
 Bastığım yer bütün iklim-i bahâr,
 Başımın yastığı yıldızlardı.

Bir gün,eyvâh, o emel, nağme, neşât
 Âleminden kavuran bir sarsar
 Eserek geçti... Ve artık heyhât,
 Ne çiçek kaldı, ne nûkhet, ne bahâr,

Ne nevâziş, ne şiir çağlayanı.
 Her sabâh akşâm ufuklarda gülen
 Zühre sönmüş geceler sultânı,
 Ayrılıp düşmüş uzak mülkünden.

Benzemiş kutba hayâlim,hissim
 Şimdi bunlarda da tek bir mevsim,
 Sade bir kış, ve beyaz bir kış var.

Yerde, göklerde sükûnet çağlar...
 Yorganım kar, döşeğim kar, hep kar...
 Başımın yastığı buzdan dağlar.

15 Ekim 1944

feilâtün feilâtün feilün
 (fâilâtün) (fa'lün)

Hisar, Y.1, C.1, S.2, 7 Nisan 1950, s.4.

Şimdi peymâne gelir, neşe geler, hande gelir;
 Bir perf zümresi hânende ve sâzende gelir.
 Her gönül aşk ile cûş eyleyerek vecde gelir;
 Sîneler, bûse-i mestâneye âmâde gelir.

Doldurup sâkiyeler, neşveyi, peymânelere
 Döndürür akl-ı felâtûnu da dîvânelere.
 Nazreler meyl ü tahassürle gider sînelere
 Bûse-i mestâneye âmâde gelir.

fâilâtün feilâtün feilâtün feilün

Vakit-Yeni Gazete: Y.31-1, S.11130-378, 2 Ekim 1948, s. 3.

Fâik Âlî (B.K.) ile yaptığı ropörtajda: «Bugün yazdığım şiir» diyerek okuyor.

GAZEL

Eskimez, eski bir lisânım var,
 Zinde, tâbende bir zebânım var.

Yeni neslin yabancı olduğu bir
 Başka, îcâz-eser beyânım var.

Bir evim yoksa yer yüzünde ne gam?
 Kehkeşânlarda âşiyânım var.

Görünen kâinâtın üstünde
 Bana mahsûs olan cihânım var.

Bu cihânın serîr-i şî'rinde
 Bir melek yüzü yâr-ı cânım var.

30 Ocak 1950

feilâtün mefâilün feillün

(fâilâtün) (fa'lün)

Hisâr, C.10, S. 82, Ekim 1970, s.18.

YİNE RÛHUMLA BAŞBAŞA

Sarmış senin semânın bütün sis, bütün duman...
 Derdin büyüktür, ey benim artık garfîb olan,
 Artık dilek ne? Bilmeyen âvâre rûhum âh!
 Nisyân o sermedî geceden başka yok penâh.

Nisyân?! Fakat kolay mı bu? Hattâ zamân bile
 Çok kerre yardım eyleyemez... İşte hâile.
 Selden firâr eder gibi kaçmak düşünceden,
 Hülyâyâ, aşka, şî're vedâ eylemek, geçen
 Bir ömrü yâda almamak artık.. O kurtaran
 En son nefes çıkıncaya dek hiç uyanmadan
 Rûyâsı yok bir uykuya dalmak... Bu şeylerin
 İmkânı olsa mes'ele kalmaz.. Mukadderin
 Tağyîr-i iktidârımızın hâricindedir...
 Lâkin beşer garîbedir, esrâr içindedir...
 Bilmez misin, mehâsinin ey hasta âşığı,
 Yoktur bizim hayâtımızın zerre mantığı?
 Aksettirir zaman zaman âyine-i hayât
 İdrâki durduran ne vekâyî, ne hâdisât.
 Çık git, biraz sükûnla tesellîyi sen yine
 İcâz-i bî-nihâye tabîatta um, dene.
 Ormanların, denizlerin, ormanlı dağların
 Konunda cüst-ü cû et.. El altındadır yarın,
 Bir çok yarınlar... Onlara yalnız o hükmeder.
 Birden döner, umulmadık anlarda hayra şer.
 Bilmez misin ki her gecenin bir sabâhı var,
 Bin bir güzelliğiyle kışın zeylidir bahâr.

mefûlû fâilâtü mefâîlû fâilûn

Hisâr, C.1, S.7, Kasım 1950, s. 10.

GAZEL

Lebin ki ravza-i hüsnün yegâne lâlesidir,
 Benim de bezm-i hayâlâtımın piyâlesidir.

Apansızın beni âşık ve bahtiyâr etmek
 Güzeli kadınlığının bir sevimli hîlesidir.

Yüzün bu mâbed-i sevdâda rûhumun hergün
 Teveccüh ettiği mihrâbıdır ve kıblesidir.

Vücûd-ı nûrun, ey insân kıyâfetine melek,
Meleklîğın bu güzel ırka istihâlesidir.

Başında toplu iken saçların ziyâdan tâc,
Çözükken altın akan bir füsûn şelâlesidir.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
(fa'lün)

Hisâr, C.1.S.7, Kasım 1950, s. 10.

NE GÜZEL ŞEY

Yıldızlı semâlardaki haşmet ne güzel şey
Mehtâba dalıp yâr ile sohbet ne güzel şey

Dünyâımızın üstünde bütün rûhlar uyurken
Yıldızların altında ibâdet ne güzel şey

Fânî ve adâvetlere mahşer bu cihânda
Bir bitmeyecek aşk u muhabbet ne güzel şey

Dünyâda senin âşıkın olmak ne saâdet
Allâh ile- Hâşâ!- bu rekâbet ne güzel şey

Lütfen bana güldün, güzelim, mültefit oldun
Îcâb-ı necâbet bu... Necâbet ne güzel şey

Ey hilkatin emsâli yok ibdâ-i kemâli
Senden bana bir zerre inâyet ne güzel şey

Hüsnündeki mânâ-yı semâvî ne ilâhî
Aşkımdaki reng-i ebediyyet ne güzel şey.

mefûlû mefâilü mefâilü feûlün

Hisâr, C.1, S.7, Kasım 1950, s. 11.

ÖMRÜMÜN SÂDE BİR MUHÂSEBESİ

Beşeriyet denen bu hey'ette
 Bir küçük canlı zerreyim ben de.
 Pek tabîî benim de bir miktar
 Hasenâtım ve seyyiâtım var.
 Çok çalıştım fakat, ve bunca sene,
 Hasenâtın tefevvuk etmesine.
 Bahtım olmuş ya olmamış bana yâr,
 Yaşadım hakka, adle hürmet-kâr.
 Fitraten şî're müncezip, hüzne
 Mâilim; gerçi büsbütün lâkin
 Kalmadım zevke pek de bîgâne.
 En çok eflâki seyredip, sâkin,
 Bâzı gözyummadan sabaha kadar
 -Bir ibâdet değil mi fikrû nazar?-
 Ben de bilmem neler düşünmekten,
 Dicle vâdîlerinde yâhut, ben
 Hiç düşünmeksizin ne kış, ne yazı
 Atla gezmekten aldığım hazzı
 Başka bir şeyden almadım belki.
 Sonradan duyduğum o idrâki
 Sarsan ezvâkı, şimdi her ne zamân
 Yâda alsam, içimde bir isyan,
 Bir nedâmet ve bir kesel belirir;
 Aşk, o yalnız büyük ve yüksektir.

Dâimâ iltizâmı çok kerre
 Şerri mûcib ve kîni câlib iken,
 Bunu aslâ getirmeden fikre,
 Hep kaçındım kötüyle çirkinden..
 Ve güzellik akîde oldu bana.
 Samedânî, büyük tabiat ana,
 Ona meftûn, sığınmadan memnûn,
 Bir küçük rûha dâye olmuşdu:
 Tâ çocukken bütün hayâlîm onun
 Gizli telkînleriyle dolmuştu.
 Akrabanın veya ehibbanın,
 Nice hattâ yabancı insânın
 Uğradım nâ-revâ adâvetine,
 Bilmedim kin nedir, husûmet ne

Sanıyordum ki hep bu hâlâtım,
 Bu hayâlât ü iştigâlâtım,
 Bu bedîî temâyülâtımla,
 Hep ben nev'e sevgi duygusunu,
 Ve husûsiyle Tanrı korkusunu
 Üss ü âmâl eden hayâtımla
 Ben de manzûme-i tabîatde,
 Gerçi bazen hazîn ve nâlende,
 Ve fakat hoşça bir maâl oldum...
 Ne de boş zan?!.. Bugün hakikatte
 Bu muazzam cebîn-i hilkatte
 Bir derin çîn-i infiâl oldum.
 Hep tahasssüsle, hep şiirle dolu
 Yirmi üç bin günün hülâsası bu.

feilâtün mefâilün feilün
 (fâilâtün) (fa'lün)

Hisâr, C.1.S.7, Kasım 1950, s. 11.

BİTMİŞ VEYA BİTMEMİŞ BİR SENFONİ

Bir hakîkat mi, yoksa rûyâ mı?
 Cennet ettin bir anda dünyâmı..
 Ömrümün bitti gitti âlâmı;
 Bitmez aslâ bu aşkın ilhâmı.

Beni âşüfte hâl eden gözler
 Bütün ilhâmımın semâlarıdır;
 Ezelfî rûhun âşinâlarıdır;
 Ebediyyet bakışlarında güler.

Kederim, şevkim, ıztırâbımsın;
 Rûhum, ey rûhumun perfsi her ân
 Yeni bir aşk kalır temâsından..
 Sen günâhım değil, sevâbımsın.

feilâtün mefâilün feilün
 (fâ'ilâtün) (fa'lün)

Hisâr, C.10, S.82, Ekim 1970, s. 18.

KUŞ YUVALARI

Dallar üstünde şimdi sessizce
Bekleyen sanki boş, hazîn yuvalar,
Sanki bin türlü nağmelerle dolar...
Her dal üstünde birkuş öttükce.

Her taraf şenlenir, güler, sevinir.
Kuşlar ormanların ve bahçelerin
Canlı bir şevkidir... Ve her nârin
Yuva bir kaç güzel kuşun evidir.

Bozmayın, yıkmayın hiç onları siz:
Sonra kuşlar uçar, gider, dağılır;
Kuşlar olmazsa bahçeler de kalır.

Nağmesiz, neş'esiz, şetaretsiz.
İşte her yavru kuş sizin gibi bir
Yuvanın kalbi, rûhu, zinetidir.

feilâtün mefâilün feilün
(fâilâtün) - (fa'lün)

Hisâr, C.10, S.82, Ekim 1970, s. 19.

YAHYÂ KEMÂL'İN BİR GAZELİNİ TAHMÎS

Sokulmasın gam-ı âlem bu vâde-gâha kadar;
Bu neş'e varmasın aslâ bir intibâha kadar;
Sirâyet etse sezâdır o mihr ü mâha kadar...

"Bu bezm-i ehl-i keder sürsün inşirâha kadar"
"Piyâle ortada devreylesin sabâha kadar"

"Boğaz" da âlem-i âb âh o başka bir âlem
Seninle bir gece sahba-i vaslî nûş etsem,
Söner bu bâde-i âteşle dilde nâr-ı elem...

“Şerfâtın ne mübârek nizâmıdır, ey Cem”
 “Harâm olan meyi tecvîz eder mübâha kadar.”

Bedîa-zâr-ı tabîattır en büyük mektep,
 Tarik-i âşk ise en doğru, en güzel mezhep;
 Bu yolda gel gezelim her dakika leb-ber-leb...

“Bahar mevsimi farzeyleriz bizimdir hep”
 “Açan şu kırmızı gülden, esen riyâha kadar”.

Seven gönüller için canlı, dillidir her şey,
 Bu hây-u hûlar olur bir terâne-i heyhey;
 İçer, gezer, yazarız bin neşîde pey-der-pey...

“Bilâ tereddüt inandık ki sendedir, ey mey,”
 “Ne varsa derde devâ, çâre-i felâha kadar”.

Olunca hâme-i Yahyâ gazel-serâ-i Kemâl
 Hayâl-i Fâik'i terkeyleyip zilâl-i melâl
 O mest-i şî'r ü hevâ oldu itilâ meyyâl

“Gönül ki özge hümâdır, kalır mı yerde Kemâl?”
 “Uçup açılmalı son hamle-i cenâha kadar”.

mefâilün feilâtün mefâilün feilün
 (fa'lün)

Hisâr, C.10, S.82, Ekim 1970, s.19.